STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 09973

DI GROYSE FRANTZOYZISHE REVOLUTSYE 1789-1793

Petr Alekseevich Kropotkin

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

די גרויסע
פראַנצויזישע רעוואָלוציאָן
1789—1793

פון

פעטער קראָפּאָטקין

אידיש פון

ש. יאַנאָווסקי

ארויסגעגעבען פון דער
„פרייע ארבייטער שטימע"
.1912

די גרויסע
פראַנצויזישע רעוואלוציאן
1789–1793

צווייטער באַנד

די פּאַסירונגען פון סעפּטעמבער 1792 ביז צו דער רעאַקציע
פון דעם 9טען טהערמידאָר (1794).

אינהאַלטס־פערצייכניס

צווייטער באַנד

קאַפּיטעל — זייטע

35. די סעפּטעמבער טעג ... 3
36. די קאָנווענשען.—די קאָמונע.—די יאַקאָבינער ... 22
37. די רעגיערונג.—צוזאַמענשטויסע מיט דער קאָנווענשען —די מלחמה ... 36
38. דער משפּט פון קעניג ... 54
39. דער באַרג און די זשיראָנדיסטען ... 70
40. די בעמיהונגען פון די זשיראָנדיסטען אָבצושטעלען די רעוואָלוציאָן ... 82
41. די אַנאַרכיסטען ... 89
42. די אורזאַכען פון אויפשטאַנד פון דעם 31סטען מאַי ... 100
43. סאָציאַלע פאָרדערונגען. — ווי פּאַריז האָט געפיהלט. — ליאָן ... 113
44. דער קריעג.—דער אויפשטאַנד אין וואַנדיי.—דער פערראַטה פון דומאָריעץ ... 127
45. די אורזאַכען פון דעם נייעם אויפשטאַנד ... 144
46. דער אויפשטאַנד פון מאַי דעם 31סטען און יוני דעם צווייטען ... 155
47. די פאָלקס־רעוואָלוציאָן.—די צוואַנג־שטייער ... 165
48. די געמיינדע לאַנד.—וואָס די געזעצגעבענדע פערזאַמלונג האָט דערמיט געמאַכט ... 173
49. דאָס לאַנד ווערט צוריקגעגעבען צו די קאָמונען ... 184
50. די ענדליכע אָבשאַפונג פון פעאָדאַלע רעכטע ... 193
51. די נאַציאָנאַלע גיטער ... 200

קאַפּיטעל — זייטע

52. דער קאַמפּף געגען הונגער.—דער מאַקסימום.—פּאַפּיר־געלד 207

53. די געגען־רעוואָלוציע אין ברעטאַן.—די ערמאָרדונג פון מאַראַט. 219

54. די וואנדיי.—ליאָן.—די אויפשטענדע אין זיד־פאנקרייך 230

55. די מלחמה.—דער שונא צוריקגעטריבען. 244

56. די קאָנסטיטוציע.—די רעוואָלוציאָנערע בעוועגונג. 256

57. דער רעוואָלוציאָנערער גייסט ווערט אויסגעוועפּט. 267

58. די קאָמוניסטישע בעוועגונג. 276

59. פּלענער פאר די סאָציאליזירונג פון לאַנד־אינדוסט־ריען, לעבענס־מיטעל און אויסטויש. 288

60. דער סוף פון דער קאָמוניסטישער בעוועגונג. 298

61. די גרינדונג פון דער צענטראלער רעגיערונג.—אונ־טערדריקונגען 310

62. ערציהונג.—די מעטרישע סיסטעם.—דער נייער קאַ־לענדאַר. אַנטי־רעליגיעזע בעוועגונג. 325

63. די סעקציאָנען אונטערדריקט. 340

64. דער קאַמפּף געגען די העבעטיסטען. 347

65. די העבערטיסטען געשטירצט.—דאַנטאָן הינגעריכטעט 360

66. ראָבעספּיער און זיין גרופּע. 371

67. דער טערראָר. 378

68. דער נײַנטער טהערמידאָר.—דער טריאומף פון דער רעאקציע 388

שלוס קאַפּיטעל: וואָס די פראנצויזישע רעוואָלוציאָן האָט אויפגעטהאָן. 404

פינף־און־דרייסיגסטער קאפיטעל.

די סעפטעמבער טעג.

דעם פאָלקס'ס מורא'דיגער צאָרן. — די הריגות אין אבבעי־געפענגנים. — די קאָמונע פּרובירט מאַכען א סוף צו די הריגות. — זיי ווערען פאָרטגעזעצט. — די שטעלונג פון די זשיראָנדיסטען. — די ערקלערונג פאר דיזע הריגות. — דער אויפרוף פון דער פערזאמלונג צום פאָלק. — דער סוף פון די הריגות.

דער גלאָק, קלינגענדיג איבער גאַנץ פּאַריז; די פּויקען, קלאַפּענדיג אין די גאַסען; די אַלאַרם־ביקסען, וועמעס שיסעריען האַבען זיך געהערט יעדע פיערטעל־שטונדע; די ליעדער פון די פרייוויליגע סאָלדאַטען, וועלכע האָבען זיך געלאָזען צום גרענעץ — דאָס אַלעס האָט בייגעשטייערט יענעם זונטאג, דעם 2טען סעפטעמבער, אויפצובלאָזען ביז צו דער העכסטער מדרגה דעם צאָרן פון די פּאַריזער.

באַלד נאָך מיטאג האַבען אָנגעהויבען מאַסען מענשען פערזאַמלען זיך ארום די געפענגניסע. מאַנכע פּריעסטער, (ארום 25) וועלכע זיינען אריבערגענומען געוואָרען נאָך דעם אבבעי־געפענגנים אין פערמאַכטע קאָטשען, זיינען אטאַקירט געוואָרען אין גאַס פון די פעדערירטע פון מארסעל אָדער אווינאָן. פיער פּריעסטער זיינען געטויטעט געוואָרען, נאָך איידער זיי האָבען דערגרייכט דאָס געפענגנים. צוויי זיינען געטויטעט געוואָרען אַנקומענדיג אהין, ביים טויער. די אנדערע זיינען אריינגענומען געוואָרען אין געפענגנים; אבער גראדע, ווען מען האָט מיט זיי דורכגעמאַכט די איינפאַכע צערעמאָניע פון שטעלען זיי

געוויסע פראגען, האט א מאסע מענשען, בעוואפענט מיט פיקעס, שווערדען און סאבליעס, זיך אריינגעבראכען אין געפענגניס און געטוידטעט אלע פריעסטער, מיט דער אויסנאהמע פון דעם פריעסטער פיקאר, דעם הויפט פון דעם אינסטיטוט פון די טויבע און די שטומע, און זיין אסיסטענט.

אזוי האט זיך עס אנגעפאנגען די הריגה אין דיזען געפענג־ניס, וועלכער האט געהאט זעהר א שלעכטע רעפוטאציע אין דעם קווארטאל, וואו ער איז געשטאנען. די מאסע, וועלכע האט זיך ארומגעקליבען ארום דעם געפענגניס, איז בעשטאנען מייסטענס פון קליינע געשעפטסלייט, וועלכע האבען געלעבט אין דיזען טייל פון שטאדט, און דיזע האבען עס געפאדערט, אז אלע ראיאלי־סטען, וועלכע זיינען ארעסטירט געווארען זייט דעם 10טען אויגוסט, זאלען געטויטעט ווערען. עס איז געווען בעקאנט אין יענער געגענד, דאס די ארעסטירטע האבען געלד ביי זיך, און דאס זיי האבען אין געפענגניס פון אלערליי וואוילטאגען, דאס עס קומען צו זיי זייערע פרויען און פריינד גאנץ פריי. די ארעסטירטע האבען פעראנשטאלט אן אילומינאציע, ווען די פראנצויזישע ארמיי איז בעזיעגט געווארען ביי מאנס, און האבען געזונגען זיעגעס־ליעדער, ווען לאנגווי האט זיך אונטערגעגעבען. זיי האבען בעליידיגט די פארבייגעהער פון הינטער זייערע גראטעס און האבען געסטראשעט מיט דעם באלדיגען אנקומען פון די פרייסען און מיט דער אויסשלאכטונג פון אלע רעוואלו־ציאנערען. גאנץ פאריז האט גערעדט פון די פערשווערונגען, וועלכע זיינען געשפונען געווארען אין די געפענגניסע, פון וואפען, וועלכע זיינען אהין אריינגעשמוגעלט געווארען; און עס איז געווען ווייט און בריייט בעקאנט, דאס די געפענגניסע זיינען פראקטיש געווארען די פאבריקען פון פאלשע פאפיער־געלד, דורך וואס מען האט פרובירט צו רואינירען דעם עפענט־ליכען קרעדיט.

וועגען דעם אלעם האבען גערעדט די יעניגע, וועלכע האבען זיך פערזאמעלט ארום די געפענגניסע אבבעי, לא פארס און די קאנסערזשיערי. באלד האבען די פערזאמעלטע אויפגעבראכען

די טהירען און אָנגעהויבען הרג'ענען די אָפּיצערען פון די שוויצאַרישע רעגימענטען, די קעניגליכע גוואַרדיע, די פּריעסטער, וועלכע האָבען געזאָלט פערשיקט ווערען, ווייל זיי האָבען זיך ענטזאָגט צו געבען זייער שבועה פון טרייהייט צו דער קאָנסטיטוציע, און די ראָיאַליסטישע פערשווערער, וועלכע זיינען ארעסטירט געוואָרען נאָך דעם 10טען אויגוסט.

די פּלוצלינגקייט און די שנעלקייט פון דיזער אטאקע איז, ווי עס ווייזט אויס, געווען פאַר אַלעמען די גרעסטע איבעראַשונג. ניט נור זיינען דיזע הריגות ניט געפּלאַנעוועט געוואָרען פון דער קאָמונע און דאַנטאָן, ווי די ראָיאַליסטישע געשיכטסשרייבער ווילען עס האָבען *), נור די הריגות זיינען אויף אַזוי ווייט ניט פאָראויסגעזעהן געוואָרען, דאָס די קאָמונע האָט געמוזט אָננעהמען אין איילעניש אַלערליי מיטלען, אום צו בעשיצען דעם טעמפּעל, און צו רעטען די יעניגע, וועלכע זיינען געווען ארעסטירט פאַר חובות אָדער פאַר הינטערשטעליגע אָבצאָהלונגען, ווי אויך די דאַמען, וועלכע האָבען בעדיענט מאַריע אַנטואַנעט. דיזע דאַמען האָבען נור געקענט געראַטעט ווערען אונטער דעם שוץ פון דער נאַכט דורך די שלוחים פון דער קאָמונע, וועלכע האָבען אויסגעפיהרט זייער אויפגאַבע מיט

*) אום דאָס צו בעווייזען, דערצעהלען זיי, דאס פערזאָנען זיינען בעפרייט געוואָרען צווישען דעם 30טען אויגוסט און דעם 2טען סעפּטעמבער, אויף דעם פערלאַנג פון דאַנטאָן און אַנדערע רעוואָלוציאָנערען, און זיי זאָגען: „איהר זעהט אַלזאָ זעהר גוט, ווי זיי האָבען אויף אַזאַ אופן גערעטעט זייערע פריינד!“ זיי פערגעסען אָבער צו דערצעהלען, דאס פון די דריי־טויזענד, וואָס זיינען אַרעסטירט געוואָרען דעם 30טען, זיינען מעהר ווי 2־טויזענד גלייך בעפרייט געוואָרען. עס איז געווען גענוג, אז אירגענד וועלכער פּאַטריאָט פון די סעקציאָנען פון די ארעסטירטע זאָל פאָדערען זייער בעפרייאונג. וועגען די ראָלע פון דאַנטאָן אין די סעפּטעמבער־טעג, לייענט די פּאָרזיכטיגע פאָרשונג פון אַ. ראָלאַן אין זיינע „עטיודען און לעהרען פון דער פראַנצויזישער רעוואָלוציע“.

גרזיסע שווערינקייטען און ריזיקירענדיג דערביי אליין צו ווערען געטויטעט פון די מאסען, וועלכע זיינען געוועזען פער־זאמעלט ארום די געפענגניסע, אדער געשטאנען אין די גאסען דערביי *).

---

*) מאדאם דע טורזעל, די גואווערנאנטקע פון דעם יורש פון לואי דעם 16טען, און איהר יונגע טאכטער פאולין, דריי פרויען פון דער קעניגינ׳ס בעגלייטונג, מאדאם לאמבאל, און די פרוי, וועלכע איז געוועזען איהר בעדיענערין, זיינען אלע אריבערגענומען געווארען פון דעם טעמפעל נאך דעם לאפארס געפענגניס, און פון דיזען געפענגניס זיינען זיי אלע גערעטעט געווארען, אויסער מאדאם לאמבאל, דורך די קאמיסיאנערען פון דער קאמונע. האלב דריי ביינאכט פון דעם 2טען סעפטעמבער זיינען דיזע קאמיסיאנערען טרושא, טאיען און גאראב געקומען צו דער פערזאמלונג צו מעלדען וועגען דעם, וואס זיי האבען געטהאן. אין דעם געפענגניס לא פארס און סט. פעלאגיע האבען זיי ארויסגענומען אלע די, וועלכע זיינען געוועזען ארעסטירט פאר חובות. נאך דעם ווי טרושא האט געמאכט זיין רעפארט פאר דער קאמונע, ארום מיטען דער נאכט, האט ער זיך צוריקגעקעהרט צו דעם געפענגניס לא־פארס, ארויסנעהמענדיג פון דארט אלע פרויען. „איך בין געוועזען אימשטאנד ארויסצונעהמען פון דארט 24, האט ער דערצעהלט, מיר האבען בעזאנדערס גענומען אונטער אונזער שוץ די מיידעל דע טורזעל און מאדאם סענט־ברייס... צוליעב אונזער אייגענע זיכערהייט האבען מיר זיך צוריקגעצויגען, ווייל זיי האבען אויך אונז געסטראשעט. מיר האבען גענומען דיעזע דאמען נאך דער סעקציאן „די מענשען־רעכטע“, אום צו לאזען זיי דארט, ביז מען וועט זיי פראצעסירען“. דיעזע ווערטער פון טרושא מעג מען זיכער גלויבען, ווייל מיר ווייסען פון דער ערצעהלונג פון פאולין טורזעל, מיט וועלכע מיה דעם קאמי־סיאנער פון דער קאמונע (זי האט ניט געוואוסט, ווער ער איז געוועזען, און זי האט פון איהם גערעדט, ווי פון א פרעמדען) עס איז געלונגען איהר דורכצופיהרען דורך די גאסען, נאהענט פון געפענגניס, וועלכע האבען געהיט, אז קיינער פון די ארעסטירטע זאל ניט ארויסגענומען ווערען פון געפענגניס. מאדאם לאמבאל איז שוין אויך געוועזען באלד

אזוי שנעל, ווי עס האבען זיך אנגעהויבען די הריגות אין דער אבבעי־געפענגנים (און עס איז בעקאנט, אז זיי האבען זיך אנגעפאנגען האלב־דריי פארטאג), האט די קאמונע גלייך אנגענומען מיטלען געגען זיי. זי האט גלייך געלאזט וויסען וועגען זיי די פערזאמלונג, וועלכע האט בעשטימט קאמיסיאנערען צו רעדען צום פאלק; און ביי דער זיצונג פון דעם אלגעמיינעם ראטה פון דער קאמונע, וועלכע האט זיך געעפענט נאכמיטאג, האט מאנועל, דער אדוואקאט, שוין ארום זעקס א זייגער, געגעבען א רעפארט פון זיינע פרוכטלאזע אנשטרענגונגען אבצושטעלען דיזע בלוטיגע הריגות. „ער האט דערצעהלט, דאס די אנשטרענגונגען פון די 12 קאמיסיאנערען פון דער נאציאנאל־פערזאמלונג, זיינע אייגענע, און די אנשטרענגונגען פון זיינע חברים פון דער מוניציפאליטעט זיינען געבליבען אהן די מינדעסטע ווירקונג, אום צו קענען רעטען די פערברעכער פון טוידט.“ אין דער אבענד־זיצונג האט די קאמונע ערהאלטען דעם רעפארט פון איהרע קאמיסיאנערען, וועלכע זי האט געשיקט נאך דער לאפארס געפענגנים, און זי האט בעשלאסען ווידער צו שיקען אהין איהרע קאמיסיאנערען, אום צו בערוהיגען דאס פאלק. *)

גערעטעט פון פעטיאן, דעם מעיאר, אבער געוויסע אונבעקאנטע קרעפטען זיינען געווען געגען דעם. מען רעדט פון געוויסע שלוחים פון דעם דיוק פון ארלעאנס, וועלכע האבען געוואלט זעהען איהר געטויטעט, און עס ווערען זאגאר אנגעגעבען די נעמען. ווי עס איז, איין זאך איז זיכער: עס זיינען געווען אזוי פיעל איינפלוסרייכע פערזאנען, וועלכע, זייט דער דימענטענעם האלז־באנד־אנגעלעגענהייט זיינען געווען פעראינטערעסירט אין דעם שטילמאכען פון דיזער פערטרויטער פון דער קעניגין, אז די אונמעגליכקייט צו ראטעווען איהר פון טויט דארף אונז ניט שטארק וואונדערען.

*) זעהט דעם פראטאקאל פון דער קאמונע, ציטירט פון בושע און ראו. טאלליען, אין זיין רעפארט צו דער פערזאמלונג, וועלכער איז ארויסגעגעבען געווארען שפעטער אין דערזעלבער נאכט, בעשטעטיגט די ווערטער פון מאנועל. „דער פראקוראטאר פון דער קאמונע,“

וועהרענד דער נאכט פון דעם צווייטען און דריטען סעפ־טעמבער האט די קאמונע זאגאר בעפוילען דעם קאמאנדיר פון דער נאציאנאל־גווארדיע, סאנטעי, צו שיקען סאלדאטען, אום צו מאכען א סוף צו די הריגות. אבער די נאציאנאל־גווארדיע האט ניט געוואלט זיך אריינמישען און שטערען; זאנסט איז עס זיכער, דאס די באטאליאנען פון די געמעסיגטע סעקציאנען וואלטען יא געגאנ־גען. ווי עס שיינט, האט אין פאריז זיך געבילדעט א מיינונג, דאס ווען די נאציאנאל־גווארדיע וואלט ארויסגעטרעטען געגען די מאסען, וואלט עס ארויסגערופען א בירגער־קריעג געראדע דאן, ווען דער שונא איז אזוי נאהענט, און ווען איינינקייט איז געווען נויטווענדיג. „זיי צוטהיילען איך, זיי פערזעען האס, זיי ווילען אנצינדען א בירגער־קריעג", האט ערקלערט די פער־זאמלונג דורך איהר פראקלאמאציע פון דעם 3טען סעפטעמבער, אין וועלכער זי האט צוגערופען צום פאלק צו שטעהען פער־אייניגט. אונטער דיזע אומשטענדען איז ניט געווען קיין אנדער וואפע, ווי צו רעדען צום פאלק מיט גוטען, ווי צו איבערצייגען איהם. אבער אויף די רייד פון די שלוחים פון דער קאמונע, וועלכע האבען זיך געגעבען די מיה אבצושטעלען די הריגות,

---

דערצעהלט ער, „איז אוועק צוערשט צום אבבעי־געפענגניס און האט אנגעווענדעט אלע מיטלען, וואס זיין איבערגעבענהייט און מענשליב־קייט האבען איהם דיקטירט. ער האט אבער ניט געקענט מאכען קיין איינדרוק, און ער האט געזעהען פיעלע געטוידטעט ביי זיינע פיס. ער אליין איז געשטאנען אין געפאהר פון זיין לעבען, און זיי זיינען געווען געצוואונגען איהם אבצורייסען פון דארט, אוים מורא, ער זאל ניט פאלען אלס קרבן פון זיין טרייהייט." אין מיטען נאכט, ווען די מענשען זיינען אוועק צום לא־פארס געפענגניס, „האבען אונזערע קאמעראדען," דערצעהלט טאלליען, „זיי נאכגעפאלגט, אבער זיי האבען גאר ניט געקענט אויספיהרען. מאנכע דעפוטאציעס זיינען געקומען נאך זיי, און ווען מיר האבען פערלאזען זיי, אום צו קומען אהער, איז אנאנדער דעפוטאציע אוועק צו זיי."

האָט אַ מענש גאַנץ ריכטיג געענטפערט ביי דעם אבבעי־געפענג־גים, פרעגענדיג ביי מאַנועל: „ווען דיזע לומפּען, די פּרייסישע און עסטרייכישע, וואָלטען אריין אין פּאַריז, וואָלטען זיי דען גענומען זיך די מיה צו מאַכען אַן אונטערשיעד צווישען די שולדיגע און אונשולדיגע? *) און אַ צווייטער, אָדער אפשר דערזעלבער האָט צוגעלעגט: „דאָס איז מאַנטמאַרינס בלוט און די פון זיינע חברים. מיר זיינען אויף אונזער פּאָסטען. געה דו צוריק צו דיינעם. ווען אַלע די, וועלכע מיר האָבען בעשטימט צו טהאָן גערעכ־טיגקייט, וואָלטען געטהאָן זייער פליכט, וואָלטען מיר דאָ ניט געווען**) דאָס איז, וואָס דאָס פאָלק פון פּאַריז און די רעוואָלוציאָנערען פון יענער צייט האָבען גרינדליך בעגריפען דאַן.

יעדענפאַלס, די איבערוואַכונגס־קאָמיטע פון דער קאָ־

*) זאָגט מיר, הערר בירגער, ווען דיזע פּרייסישע און עסטר־רייכישע לומפּען וואָלטען געקומען נאָך פּאַריז, וואָלטען אויך זיי אויס־געזוכט די שולדיגע? וואָלטען זיי ניט געשלאָגען רעכטס און לינקס, ווי די שווייצאַרען האָבען עס געטהאָן דעם 10טען אויגוסט? וואָס מיר אַנבעטרעפט, איך בין קיין רעדנער ניט, און שלעפער קיינעם ניט איין, און איך זאָג אייך, אַז איך בין אַ פאָטער פון אַ פאַמיליע. איך האָב אַ ווייב און פינף קינדער, וועלכע איך וויל דאָ איבערלאָזען אין דעם בעזיץ פון דער סעקציאָן, אַזוי, אַז איך זאָל קענען געהן און קעמפּפען געגען שונא. אבער איך האָב ניט בדעה, אַז דיזע לומפּען, וועלכע זיינען אין געפענגניס, צוליעב וועמען די אַנדערע לומפּען קומען צו עפענען פאַר זיי די טהירען, זאָלען קענען געהן און אויס־שלאַכטען מיין פרוי און קינדער.“ (איך ציטיר פון פעלהעמעזי).

**) פּרודאָן אין זיין זשורנאַל גיט איבער אין דיזע ווערטער דעם ענטפער, וואָס אַ מענש פון פאָלק האָט געגעבען, ווען אַ דעפּוטאַציע פון דער געזעצגעבענדער פערזאַמלונג און פון דער מוניציפּאַליטעט איז געקומען מיט איהר ערשטען בעזוך צו דעם אבבעי־געפענגניס.

מונע*) אזוי שנעל ווי זי האָט זיך דערוואוסט פון דעם רעזולטאט פון מאנועל'ס שליחות פון דעם צווייטען סעפטעמ־בער, האָט זי פערעפענטליכט פאָלגענדען אויפרוף:

„אין דעם נאָמען פון פאָלק. קאמעראדען, — איהר ווערט אויפגעפאָדערט צו פּראָצעסירען אַלע געפאנגענע אין דעם אבבעי־געפענגניס, אָהן אונטערשיעד, מיט דער אויסנאהמע פון דעם פּריעסטער סענפאן, וועמען איהר זאָלט ברענגען אין אַ זיכערען פּלאַץ. אין האָטעל דע־וויל. סעפּטעמבער 2. (אונ־טערשריעבען: פּאַניס, סערזשאַן, אדמיניסטראטאָרס)."

אַ פּראָוויזאָרישער טריבונאַל, בעשטעהענדיג פון צוועלף ריכטער, אויסגעקליבען פון פאָלק, איז גלייך געבילדעט געוואָ־רען, און מאיאר, וועלכער איז געוועזן אזוי גוט בעקאנט, זייט

---

*) די איבערוואַכונגס־קאָמיטע פון דער קאָמונע, וועלכע האָט פערנומען דעם פּלאַץ פון דער פריהעריגער אַדמיניסטראַציע, און איז צוערשט געוועזן צוזאַמענגעשטעלט פון 15 מיטגל. פון דער מוניצי־פּאַלער פּאָליציי, איז רעאָרגאַניזירט געוואָרען לויט אַ דעקרעט פון דעם גענעראַל־ראַטה פון דער קאָמונע דעם 30טען אויגוסט. זי איז דאַן בעשטאַנען פון 4 מיטגליעדער: פּאַניס, סערזשאַן, דופּלען און סודעלי, וועלכע, מיט דער צושטימונג פון ראַטה און, זעהענדיג דעם קריטישען צושטאַנד פון די פערהעלטניסע אין די פערשיעדענע און וויכטיגע טהעטיגקייטען, וואָס דאַרפען אויסגעפיהרט ווערען, האָבען צו זיך צוגענומען זיעבען אַנדערע מיטגליעדער: מאַראַט, דעפאַרג, לענפאַן, לעקלערק, דורפּאַר, קאָולי און גערמעי. מישלע, וועלכער האָט געזעהן דעם אָריגינעלען דאָקומענט, רעדט נור פון זעקס, דורפּאַר דערמאָנט ער ניט. ראָבעספּיער איז געזעסען אין גענעראַל־ראַטה; מאַראַט האָט דאָרט אַנטהייל גענומען „אַלס אַ זשורנאַליסט". — ווייל די קאָמונע האָט בעשלאָסען, אַז אין דעם ראַטה־קאַמער זאָל אויפגעבויט ווערען אַ געללערי פאַר אַ זשורנאַליסט. דאַנטאָן האָט פּראָבירט צו מאַכען פריעדען צווישען דער קאָמונע און דער עקזעקוטיווע פון דער פערזאַמלונג, ד. ה., מיט דעם מיניסטעריום פון וועלכען ער איז געוועזן אַ מיטגליעד.

דעם 14טען יולי און אָקטאָבער דעם 5טען 1789, איז בעשטימט געוואָרען אלס זיין פּרעזידענט. אַן עהנליכער טריבונאַל איז צוזאַמענגעשטעלט געוואָרען אין דעם לע־פּאָרס געפענגניס פון צוויי אָדער דריי מיטגליעדער פון דער קאָמונע, און דיזע צוויי טריבונאַלען האָבען עס זיך געמאַכט אַלס זייער אויפגאַבע צו רעטען די לעבענס פון די געפאַנגענע אַזוי פיעל, וויפיעל עס איז נור מעגליך געוועןָ. אַזוי האָט מאַיאַר געהאַט ערפאָלג אין דער רעטונג פון דעם לעבען פון גאַזאָט, וועלכער איז געוועזן שטאַרק קאָמפּראָמעטירט, און סאָמברעיל, וועלכער איז געוועזן בעקאַנט אַלס אַן אויסגעשפּראָכענער שונא פון דער רעוואָלוציע. בענוצענדיג זיך מיט דער אַנוועזענהייט פון זייערע טעכטער, מאַדעמואַזעל גאַזאָט און מאַדעמואַזעל סאָמברעיל, וועלכע האָבען געקראָגען די ערלויבניס צו זיין מיט זייערע פאַטערס אין געפענג־ניס, ווי אויך מיט דעם גרויסען עלטער פון סאָמברעיל, האָט ער אויסגעפיהרט צו רעטען זיי פון טויט און צו לאָזען זיי פריי. אויף אַזאַ אופן האָט מאַיאַר שפּעטער־צו געקענט זאָגען ווירקליך מיט שטאָלץ, אַז ער האָט געראַטעוועט די לעבענס פון 43 מענשען. עס איז איבריג צו זאָגען, דאָס „די גלאָז בלוט“, וואָס מאַדעמואַ־זעל סאָמברעיל זאָל כלומרשט האָבען אויסגעטרונקען, אום צו רעטען איהר פאַטער, איז איינע פון די געמיינע ערפינדונגען פון די ראָיאַליסטישע שריפטשטעלער.

אויך אין דעם לאַ־פּאָרס געפענגניס זיינען פיעלע פריי־געשפּראָכען געוואָרען, און לויט טאַלליען, איז דאָרט געוועזן בלויז איין פרוי, וועלכע האָט בעצאָהלט מיט איהר לעבען, מאַדאַם דע־לאַמבאָל. יעדע פריישפּרעכונג איז אויפגענומען געוואָרען מיט די געשרייען: „עס לעבע די נאַציאָן“, און דער פרייגעשפּראָ־כענער איז בעגלייט געוואָרען צו זיין וואוינונג פון די מענשען פון דער מאַסע מיט אַלע סמנים פון סימפּאַטהיע, אָבער די בעגלייטער האָבען אַבסאָלוט זיך ענטזאַגט אָנצונעהמען אירגענד וועלכעס געלד ניט פון דעם, וועלכער איז פרייגעשפּראָכען געוואָ־רען, און ניט פון זיין פאַמיליע. אַזוי האָבען זיי פרייגעשפּראָכען פיעלע ראָיאַליסטען, געגען וועמען עס זיינען ניט געוועזן קיין

בעשטימטע בעווייזע, ווי, צום ביישפיעל, דעם ברודער פון דעם מיניסטער בערטראן דעמאָלוויל; און זאַגאר אזא ביטערער שונא פון דער רעוואָלוציע, ווי וועבער, דער עסטרייכער, וועלכער איז ערצויגען געוואָרען צוזאמען מיט דער קעניגין, אלס ברודער און שוועסטער; און זיי האָבען זיי געפיהרט מיט טריאומף אין דער העכסטער ענטציקונג צו די וואוינונגען פון זייערע קרובים און פריינד.

אין דעם קארמעליטען־מאָנאסטיר, האָבען פריעסטער אָנגעהויבען ארעסטירט צו ווערען פון דעם 11טען אויגוסט אָן — צווישען זיי איז געווען דער בעריהמטער ארטשבישאָפ פון ארל, וועלכער איז געווען בעשולדיגט צו זיין די אורזאכע פון דער אויסשלאכטונג פון די פאטריאָטען אין יענער שטאדט. זיי אלע וואָלטען פערשיקט געוואָרען, ווען ניט דאס, וואס עס האט פאסירט דעם 2טען סעפטעמבער. א געוויסע צאָהל מענשען, בעוואפענט מיט סאבליעס, האָבען זיך אריינגעבראָכען אין מאָנאסטיר יענעם טאָג, און נאָך א שנעלען פראָצעס האָבען זיי געטוידטעט דעם ארטשבישאָפ, ווי אויך פיעלע פון די פריעסטער, וועלכע האָבען זיך ענטזאגט אָנצונעהמען די בירגער־שבועה. עטליכע פון זיי האָבען זיך גערעטעט, אריבערקלעטערנדיג איבער א וואנד; אנדערע זיינען גערעטעט געוואָרען, ווי מען קען עס זעהען אין דער ערצעהלונג פון דעם פריעסטער בערטעלע דע בארבאָ, דורך די מיטגליעדער פון לוקסעמבורגער סעקציאָן און פון מאנכע פיקע־מענשען, וועלכע זיינען געווען אויף זייער פאָסטען אין געפענגנים. דיזע מענשען־אויסשלאכטונג האָט אויך אָנגעהאלטען דעם גאנצען טאָג, דעם 3טען סעפטעמבער, און אין אָווענד האָט די איבערוואכונגס־קאָמיטע פון דער קאָמונע ארויסגעשיקט צו די דעפּארטמענטס און קאָנווענטען פון דעם מיניסטעריום פון יוסטיץ א צירקולאר, געשריעבען פון מאראט, אין וועלכען די פערזאמלונג איז אטאקירט געוואָרען, און די דעפּארטמענטס זיינען רעקאָמענדירט געוואָרען צו טהאָן דאס זעלבע, וואס פאריז.

אָבער דער טומעל צווישען פאָלק איז ביסלעכווייז שטילער

געוואָרען, דערצעהלט סאַנט מיר, און דעם 3טען סעפּטעמבער, אַרום אַכט אַ זייגער, האָט ער געהערט שטימען אויסרופענדיג: „גנאַדע, גנאַדע פאַר די, וואָס זיינען נאָך איבערגעבליבען." און נאָך מעהר דערפאַר, ווייל גאַנץ וועניגע זיינען פערבליבען אין די געפענגניסע. אָבער דאַן האָט פּאַסירט אַזעלכעס, וואָס מוז פּאַסירען. מיט די יעניגע, וועלכע האָבען אַטאַקירט די געפענג־ניסע אויס פּרינציפּ, האָבען זיך אָנגעהויבען פערמישען אַנדערע עלעמענטען, פערדעכטיגע עלעמענטען, און ענדליך איז ערשיענען דאָס, וואָס מישלע רופט אָן זעהר טרעפענד „דער ווילדער צאָרן פון רייניגונג" — דער וואונש צו בעפרייען פּאַריז ניט נור פון די ראָיאַליסטישע פערשווערער, נור אויך פון די פאַלשע געלד־מאַכער, פון די שווינדלער, פון די פּראָסטיטוטקעס, וועלכע זיינען געוועזען — אַזוי האָבען זיי געזאָגט — אַלע ראָיאַליסטיש. דעם דריטען סעפּטעמבער זיינען געטויטעט געוואָרען די גנבים און די אַרעסטאַנטען אין גראַנד שאַטעלע און אין בערנאַרדין, און דעם 4טען סעפּט. איז אַוועק די מאַסע טוידטען די אַרעסטירטע אין סאַלפּעטריער און אין ביסעטר, און זאָגאַר אין די „קאָרעק־ציאָנס־הייזער", וועלכע די מענשען האָבען בעדאַרפט רעספּעקטי־רען, אַלס אַ פּלאַץ פון ליידענדע און אָרימע, ווי זיי אַליין זיינען, בעזאָנדערס די קינדער. ענדליך האָט די קאָמונע אויסגעפיהרט צו מאַכען אַ סוף צו דיזע הריגות דעם 4טען סעפּטעמבער, לויט דער פעסטשטעלונג פון מאַטאַן דע לאַ וואַרען. בלויז איינציגע איינצעלנע מענשען־טוידטונגען זיינען פאָרגעקומען דעם 5טען.

מעהר ווי אַ טויזענד מענשען זיינען אומגעקומען אין דיזע טעג. צוויי הונדערט און צוויי פון זיי זיינען געוועזען פּריעסטער; זעקס און צוואַנציג זיינען געוועזען פון דער קעניגליכער גוואַרדיע; אַרום דרייסיג פון די שווייצאַרען, וואָס האָבען געהערט צום שטעף, און מעהר ווי דריי הונדערט זיינען געטוידטעט געוואָרען אויף דעם גרונד פון דעם געוועהנליכען געזעץ, מאַנכע פון וועלכע, פערהאַפטעט אין די קאָנסיערזשעריע, האָבען פאַבריצירט אין דער צייט פון זייער פערהאַפטונג פאַלשע פּאַפּיער־געלד. מאַטאַן דע לאַ וואַרען, וועלכער האָט אויסגעשטעלט אַן אַלפאַ־

בעטישען ליסט פון די פּערזאָנען, וואָס זיינען געטוידטעט געוואָרען וועהרענד יענע סעפּטעמבער־טעג, גיט אָן א סך־הכל פון 1086 און נאָך דריי פּערזאָנען אונבעקאַנטע, וועלכע זיינען צופעליג געטוידטעט געוואָרען. אויף דעם האָבען עס די ראָיאַליסטישע געשיכט־שרייבער אויסגעשפּונען זייערע ראָמאַנטישע געשיכטען און האָבען אָנגעגעבען די צאָהל פון די געטוידטעטע אַלס 8,000, און זאָגאַר 12,852 *).

אַלע געשיכט־שרייבער פון דער גרויסער רעוואָלוציע, אָנפאַנגענדיג מיט בושע און ראו, האָבען געגעבען די מיינונגען פון פערשיעדענע גוט־בעקאַנטע רעוואָלוציאָנערען וועגען דיעזע הריגות, און איין בעמערקענסווערטהער שטריך ציהט זיך דורך דיזע אַלע מיינונגען, וואָס זיי האָבען פּערפּענטליכט. און דאָס איז, אַז די זשיראָנדיסטען, וועלכע האָבען שפּעטער־צו געברויכט דיזע סעפּטעמבער־טעג, אום צו אַטאַקירען דעם ראַדיקאַלסטען פליגעל פון דער רעוואָלוציע, דעם „באַרג“, זיינען אַליין אין יענע טעג מיט קיין זאַך ניט אָבגעשטאַנען פון דער פּאָליטיק פון „לאָז געהען, ווי עס געהט“, וועלכע זיי האָבען נאכהער פּאָרגעוואָרפען דאַנטאָנען, ראָבעספּיערען און דער קאָמונע. די קאָמונע איז געווען די איינציגע, דורך איהר גענעראַל־ראַטה און אויפפּאַסונגס־קאָמיטע, אום צו מאַכען אַ סוף צו דיעזע הריגות, אָדער צו מאַכען זיי געזעצליך און אויף אזא אופן צו בעגרענצען זיי, וויפיעל עס

---

*) פּעלטיע, דער אַרטש־ראָיאַליסטישער שרייבער און ליגנער, אָנגעבענדיג יעדע איינצעלהייט, האָט אויסגערעכענט, אַז די צאָהל פון די געטויטעטע איז געווען 1005, אָבער ער האָט צוגעלעגט, אַז עס זיינען געווען מאַנכע, וואָס זיינען געטוידטעט געוואָרען אין ביסעטער אָזן אין די גאַסען, און דערפאַר האָט ער אָנגעגעבען די צאָהל פון אַלע געטוידטעטע ביז 8,000 ! אויף דאָס האָבען די היסטאָריקער בושע און רו גאַנץ ריכטיג בעמערקט, דאָס „פּעלטיע איז דער איינציגער, וואָס ערקלערט, אַז עס זיינען געטוידטעט געוואָרען אין יענע טעג אויך מענשען אויסערען געפענגנים“, אין ווידערשפּרוך צו אַלע אַנדערע שריפטשטעלער פון יענער צייט.

איז, ווען זיי האָבען געזעהען אַז עס איז ניט מעגליך אין גאַנצען זיי אָבצוהאַלטען. די אַנדערע זיינען געווען זעהר שרעקע־דיג, אָדער זיי האָבען געטראַכט, אַז זיי דאַרפען זיך גאָר ניט אַריינמישען אין דעם, און די מאַיאָריטעט האָט עס גוטגעהייסען נאָכדעם, ווי די זאַך איז שוין געטהאָן געוואָרען. דאָס בעווייזט ביז צו וועלכען פּונקט, ניט קוקענדיג אויף דעם געוואַלט־געשריי, וואָס איז נויטווענדיגערווייזע ארויסגערופען געוואָרען דורך דיזע הריגות, איז עס אַלגעמיין פערשטאַנען געוואָרען, דאָס דיזע הריגות זיינען געווען די נויטווענדיגע פאָלגען פון דעם 10טען אויגוסט און פון די פּאָליטישע אינטריגען און אונצוויפעלהאַפ־טער שטעלונג פון די הערשענדע קלאַסען גופא אין דעם משך פון די צוואַנציג טעג, וועלכע האָבען געפאָלגט נאָך דעם איינגעהמען פון דער טיולערי.

ראָלאַן, אין זיין בריעף פון 3טען סעפּטעמבער, וועלכער ווערט אַזוי אָפט ציטירט, האָט גערעדט וועגען די הריגות אין אַזעלכע אויסדריקע, וועלכע האָבען אַנערקענט זייער נויטווענדיגקייט. *)

*) „איך ווייס, אַז רעוואָלוציאָנערען טאָרען ניט געאורטהיילט ווערען לויט די געוועהנליכע כללים; אָבער איך ווייס אויך, אַז די מאַכט, וועלכע מאַכט דיזע רעוואָלוציעס, מוז באַלד נעהמען איהר פּלאַץ אונטער דעם שוץ פון געזעץ, אויב מען וויל ניט קיין געזעצליכע פערניכטונג. דעם כעס פון פאָלק אין דעם אָנפאַנג פון אַן אויפ־שטאַנד קען מען פערגלייכען מיט דער טהעטיגקייט פון אַ רייסענדען שטראָם, וועלכער וואַרפט אום די שטערונגען, וועלכע קיין אַנדער מאַכט וואָלט ניט געקענט פערניכטען... נעכטען איז געווען אַ טאָג פון פאַסי־רונגען, איבער וועלכע מיר דאַרפען אפשר אַראָבלאָזען דעם פאָרהאַנג. איך ווייס, אַז דאָס פאָלק, שרעקליך אין זיין ראַכע, האָט אין זיך אַ געוויסען סאָרט גערעכטיגקייט. ער האָט ניט גענומען יעדען איינעם אַלס זיין אָפּפער, וואָס איז געקומען איהם אין וועג. ער האָט זיין כעס אויסגעלאָזען אויף די, וועגען וועמען ער האָט געגלויבט, אַז זיי זיינען שוין צו לאַנג געשאַנעוועט געוואָרען פון דעם שווערד

דער עיקר וואָס ער האָט געוואָלט איז געווען צו ענטוויקלען די טהעאָריע, וועלכע איז נאכהער געוואָרען די ליעבלינגס־טהעאָריע פון די זשיראָנדיסטען — נעמליך, דאָס אויב אונאָרדנונג איז נויטיג געווען פאַר דעם 10טען אויגוסט, מוזען איצט אַלע זיך צוריקקעהרען צו דער אָרדנונג. אין אַלעגמיין, ווי בושע און ראָו *) האָבען זעהר גוט געזאָגט, זיינען די זשיראָנדיסטישע מיניסטאָרען געווען פערנומען הויפּטזעכליך מיט זיך אַליין... זיי האָבען געזעהען מיט פעררדרוס, ווי די מאַכט גליטשט זיך ארויס פון זייערע הענד און געהט איבער צו זייערע געגנער... אבער זיי האָבען ניט געפונען קיין מאָטיוו צו פערדאַמען די בעוועגונג, וועלכע איז אָנגעגאַנגען... זיי האָבען ניט געקענט פערלייקענען, דאָס נור דיזע בעוועגונג קען רעטען די נאַציאָנאַלע אונאבהענגיג־קייט, און זיך בעשיצען פון דער ראַכע פון דער ארמיי, וועלכע ווערט געפיהרט פון דער אַרמיי פון די עמיגראַנטען.“

די הויפּט־צייטונגען, אַזעלכע ווי דער „מאָניטעיר“ און פּרו־

פון גערעכטיגקייט, און וועלכע, ווי די געפאַהר פון די אומשטענדען האָט זיי דיקטירט, זיי האָבען געמיינט, מוזען גלייך פערניכטעט ווערען. אָבער די זיכערהייט פון פּאַריז פאָדערט עס, אַז אַלע כחות זאָלען גלייך זיך צוריקקעהרען אין זייערע בעשטימטע גרענעצען.“

*) עס איז קיין צווייפעל ניט, דאָס די זשיראָנדיסטישע מיני־סטאָרען האָבען זעהר גוט געוואוסט, וואָס איז אָנגעגאַנגען אין די טפענגניסע. מיר ווייסען, אַז סערוואַן, דער קריעגס־מיניסטער איז אַוועק דעם צווייטען סעפּטעמבער, נאכמיטאג, צו דער קאָמונע, וואו ער האָט אָבגעמאַכט זיך צו טרעפען 8 א זייגער מיט סאנטער, פּעטיאָן העבערט, בילאָ־וואַרען און אַנדערע, אום צו דיסקוטירען מיט זיי איבער מיליטערישע מיטלען. עס איז זיכער, אַז די הריגות האָבען געמוזט דערמאָנט ווערען אין דער קאָמונע, און דאָס ראַלאַן איז אינ־פאָרמירט געוואָרען וועגען זיי, נור דאָס סערוואַן, אַזוי גוט ווי די אַנדערע, האָבען געגלויבט, דאָס זיי מוזען זיך פערנעהמען מיט מעהר־וויכטיגע אַנגעלעגענהייטען — מיט דער מלחמה ביים גרענעץ — און פאַר קיין אופן ניט אַרויסרופען קיין בירגער־קריעג אין פּאַריז.

דאַנ׳ס „רעוואָלוציאָנען פון פאַריז" האָבען איינגעשטימט מיט דיזע הריגות, וועהרענד די אנדערע צייטונגען און זאָגאר בריסאָ אין זיין „פאַטריאָט פראַנסעי" האָבען זיך בענוגענט מיט איינינע קאַלטע און גלייכגילטיגע ווערטער וועגען יענע טעג. וואָס אנ־בעטרעפט די ראָיאַליסטישע פרעסע, איז עס קלאָר, אז זי האָט זיך אָנגעכאַפּט אָן דיזע פאַקטען, אום צו פערברייטען פאַר א גאַנצען לאַנגען יאהרהונדערט די העכסט־פאַנטאַסטישע מעשיות. מיר וועלען עס ניט אונטערנעהמען איצט צו ווידערלעגען זיי. אָבער צווישען די רעפובליקאַנישע שריפטשטעלער ווערט גע־מאַכט א פעהלער, אויף וועלכען עס דאַרף אָנגעוויזען ווערען.

עס איז אמת, אז די צאָהל פון די יעניגע, וועלכע האָבען אויסגעפיהרט דיזע הריגות אין די געפענגניסע איז ניט געווען מעהר, ווי 300 מענשען, און דערפאַר זיינען די רעפובליקאַנער פון פיעלע שרייבער בעשולדיגט געוואָרען אין פייגהייט, ווארום זיי האָבען ניט געמאַכט א סוף צו דיזע הריגות. קיין זאַך איז אָבער ניט מעהר פאַלש, ווי דיזער חשבון. די צאָהל פון דריי־פיער־הונדערט איזווירקליך ריכטיג. אָבער עס איז גענוג צו לעזען די ערצעהלונגען פון וועבער, מאַדעמואזעל דע טורזעל, מאַטאָ דע לאַ וואַרען און אנדערע, אום צו זעהען, אז אויב די מאָרדען זיינען געווען די ארבייט פון א בעגרענצטער צאָהל מענשען, זיינען אבער געווען ארום יעדע פערזאָן, אין די גאַסען ארום, מאַסען מענשען, וועלכע האָבען צוגעשטימט צו דיזע הריגות, און וועלכע וואָלטען אויפגענומען וואַפען געגען די יעניגע, וועלכע וואָלטען פרובירט צו שטערען זיי. א חוץ דעם, די בולעטינען פון די סעקציאָנען, די שטעלונג פון דער נאַציאָ־נאַלער גווארדיע און די שטעלונג זאָגאר פון די בעסט־בעקאַנטע רעוואָלוציאָנערען האָט בעוויזען, דאָס יעדער האָט פערשטאַנען, דאָס א מיליטערישער אריינמישען־זיך וואָלט געגעבען דעם סיגנאַל פאַר א בירגער־קריעג, און וועלכע זייט עס וואָלט דאַן געוואונען, וואָלט עס אָבער געפיהרט צו נאָך פיעל גרעסערע און פיעל שרעקליכערע הריגות, ווי די, וועלכע זיינען אָנגעגאַנגען אין די געפענגניסע.

פון דער אנדערער זייט, האָט מישלע געזאָגט, און זיינע ווער־טער זיינען זייט דאַן וויעדערהאָלט געוואָרען, אַז עס איז געווען די מורא, און אַ גאַנץ גרונדלאָזע מורא, וועלכע איז אימער שרעקליך ברוטאַל, וועלכע איז עס געווען שולדיג אין דיזע הריגות. אייניגע הונדערט ראָיאַליסטען, מעהר אָדער וועניגער, אין פּאַריז האָבען ניט געקענט זיין קיין געפאַהר פאַר די רעוואָ־לוציע. אבער אַזוי צו דענקען, שיינט מיר, מיינט צו אונטער־שעצען די קראַפט פון דער רעאַקציע. דיזע אייניגע הונדערט ראָיאַליסטען האָבען געהאַט אויף זייער זייט די מאַיאָריטעט, די גרויסע מאַיאָריטעט פון די גאַנץ פערמעגליכע מיטעלקלאַסען, פון דער גאַנצער אריסטאָקראַטיע, פון דער געזעצגעבענדער פערזאַמלונג, פון דעם דירעקטאָריום פון דעם דעפּאַרטמענט, פון דער גרעסטער צאָהל פריעדענסריכטער און פון דער גרויסער מאַיאָריטעט פון בעאַמטע. עס איז געווען די קאָמפּאַקטע מאַסע פון עלעמענטען, וועלכע זיינען געווען געגען דער רעוואָלוציע, און וועלכע האָט נור געוואַרט אויף דאָס אָנקומען פון די דייטשע סאָלדאַטען, אום זיי אויפצונעהמען מיט אָפענע אָרעמס, און אָנצוהייבען מיט זייער הילפע דעם קאָנטער־רעוואָלוציאָנערען טעררער, די „שוואַרצע“ מענשען־שלאַכטונג. מיר דאַרפען נור געדענקען דעם וויסען טעררער אונטער די בורבאָנען, ווען זיי זיינען צוריקגעקומען אין 1814 אונטער דעם מעכטיגען שוץ פון די בעוואָפענטע פרעמדע.

אַ חוץ דעם איז דאָ איין פאַקט, וועלכער ווערט ניט גענוג געווירדיגט פון די היסטאָריקער, אָבער וועלכער ערקלערט די גאַנצע לאַגע און גיט דעם ריכטיגען גרונד פאַר די בעוועגונג פון דעם 2טען סעפּטעמבער.

עס איז געווען אין דעם פריהמאָרגען פון דעם 4טען סעפּ־טעמבער, וועהרענד די הריגות זיינען נאָך אָנגעגאַנגען, ווען די פערזאַמלונג האָט בעשלאָסען ענדליך, אויף דעם פאָרשלאַג פון שאַבאָ, ארויסצורעדען דאָס וואָרט, אויף וועלכען דאָס פאָלק האָט אַזוי לאַנג געוואַרט פון די געזעצגעבער. אין אַן אויפרוף צו דעם פראַנצויזישען פאָלק האָט זי ערקלערט, דאָס די אכטונג

פאר די בעשליסע פון דער קומענדער קאנווענשאן האט געשטערט איהרע מיטגליעדער צו טהאן דורך זייער רעזאלוציאן דאס, וואס זיי מוזען ערווארטען פון דער פראנצויזישער נאציאן, אבער דאס זיי האבען איצט, אלס איינצעלנע געטהאן א שבועה, וואס זיי וואלטען ניט געקענט טהאן, אלס די רעפרעזענטאנטען פון פאלק: „צו בעקעמפפען מיט זייער גאנצער מאכט ביידע: קעניג און קעניגטהום! — קיין קעניג; אונטערגעבען זיך קיינמאל ניט; א פרעמדער קעניג, קיינמאל ניט!" האבען געשריעבען די מיטגליעדער. אזוי באלד, ווי דיזער אויפרוף איז אבגעשטימט געווארען, ניט קוקענדיג אויף די בעשרענקונגען, וועלכע זיינען נור־וואס דערמאנט געווארען, זיינען געוויסע שלוחים פון דער פערזאמלונג אוועק צו די סעקציאנען, וואו דיזע שלוחים זיינען גלייך זעהר הערצליך אויפגענומען געווארען, און די סעקציאנען האבען עס גענומען אויף זיך צו מאכען גלייך א סוף צו די הריגות.

אבער דיזער אויפרוף איז ניט אנגענומען געווארען אין דער פערזאמלונג, איידער מאראט האט געראטהען דעם פאלק צו טויטען די ראיאליסטישע לומפען פון דער געזעצגעבענדער פערזאמלונג; דאס איז ניט געטהאן געווארען איידער ראבעספיער האט דענונצירט קאררא און די זשיראנדיסטען אין אלגעמיין אין דעם, אז זיי זיינען פערטיג צו אקצעפטירען אן אויסלענדישען קעניג, און איידער די קאמונע האט בעפוילען א הויזזוכונג אין די וואוינונגען פון בריססא און ראלאן. עס איז געווען דעם 4טען סעפטעמבער — און נור ערשט דעם 4טען, — ווען דער זשיראנדיסט גאדע האט איינגעלאדען די רעפרעזענטאנטען צו שווערען: צו בעקעמפפען מיט זייער גאנצער מאכט ביידע: קעניג און קעניגטהום. ווען אן אפענע ערקלערונג פון דיזען סארט וואלט אבגעשטימט געווארען גלייך נאך דעם 10טען אויגוסט, און ווען לואי דער זעכצעהנטער וואלט דאן גלייך געשטעלט געווארען צום פראצעס, וואלטען דיזע מענשען־הריגות

קיינמאָל ניט פאָרגעקומען. דאָס פאָלק וואָלט דאַן בעגריפען די מאכטלאָזיגקייט פון דער ראָיאַליסטישער קאָנספּיראַציע פון דעם מאָמענט אָן, ווען די פערזאמלונג און די רעגיערונג וואָלטען ערקלערט זייער וואונש צו בעקעמפפען די אונטערשטיצער פון טהראָן. נאָך מעהר, ראָבעספּיער׳ס פערדעכטיגונגען זיינען ניט געווען בלויז פאַנטאַזיעס. קאָנדאָרסע, דער אַלטער רעפּובליקאַנער, דער איינציגער רעפּרעזענטאַנט אין דער געזעצגעבענדער פערזאַמלונג, וועלכער האָט זיך אָפען ערקלערט פאַר די רעפּובליק, וועהרענד ער האָט זיך אָבגעטרייסעלט פאר זיך — אָבער טאַקי נור פאר זיך — פון יעדער אידעע פון צו ווינשען אויפ׳ן טהראָן דעם הערצאָג פון ברוינשווייג, האָט פון דעסטוועגען צוגעגעבען אין דעם „כראָניק דע פּאַריז“, דאָס מען האָט צו איהם יע גערעדט מאַנכעס מאָל וועגען דעם הערצאָג פון ברוינשווייג.*) דער פאַקט איז, דאָס אין יענע איבערגאַנגס־טעג זיינען דיסקוטירט געוואָרען גאָר פיעלע קאַנדידאַטען פאר דעם פראַנצויזישען טהראָן, ווי דער דיוק אָוו יאָרק, דער דיוק פון אָרלעאַן, דער דיוק פון טשאַרטער (וועלכער איז געווען דער קאַנדידאַט פון דומאָריע) און דער הערצאָג פון ברוינשווייג, און ניט פון אזעלכע פּאָליטישענס, וועלכע האָבען ניט געוואָלט קיין רעפּובליק, נור אויך פון די זשיראָנדיסטען, וועלכע האָבען ניט געגלויבט אין די מעגליכקייטען פון אַ זיעג פאַר פראַנקרייך.

אין דיזען קווינקלען־זיך, אין דיזען מאַנגעל פון עהרליכ־

---

*) קאַראַ, דער רעדאַקטאָר פון די „פּאַטריאָטישע אַנאַלען“, איינער פון די הויפּט־אָרגאַנען פון דער זשיראָנדיסטישער פּאַרטיי, האָט געריהמט ברוינשווייגען אין די פאָלגענדע ווערטער אין דעם נומער דאַטירט פון דעם 19טען יולי, 1792: ער איז דער גרעסטער בעל־מלחמה און דער קליגסטער שטאַאטסמאַן אין אייראָפּאַ; ער איז זעהר געלעהרענט, זעהר אויפגעקלערט און זעהר ליעבענסווירדיג. ער דאַרף נור איין זאַך, אפשר, אַ קרוין, אום צו זיין, איך זאָג ניט דער גרעסטער קעניג אויף דער ערד, נור דער אמת׳ער צוריקברענגער פון פרייהייט אין אייראָפּאַ.

קייט צווישען די שטאאטס־לייט ליעגט די ריכטיגע אורזאכע פון דער פערצווייפלונג, וועלכע האט בעהערשט דאס פאלק פון פאריז דעם 22טען סעפטעמבער.

זעקס־און־דרייסיגסטער קאפּיטעל.

די קאָנווענשאָן. — די קאָמונע. — די יאַקאָבינער.

די זשיראָנדיסטען. — „דער בּאַרג“. — „דער פעלד“. — די טהעטיג־קייט פון די סעקציאָנען זייט זייער פאָרמירונג. — די רעוואָלו־ציאָנערע קאָמונע. — דער יאַקאָבינישער קלוב און „דער בּאַרג“. — די יאַקאָבינער אונטערשטיצען דעם בּארג און זיינען געגען די זשיראָנדיסטען.

דעם 21טען סעפּטעמבער 1792, האָט זיך ענדליך געעפענט די קאָנווענשאָן, יענע פערזאמלונג, וועלכע איז אזוי אָפט פאָר־געשטעלט געוואָרען, אלס דער אמת׳ער טיפּ, אלס דער אידעאַל פון א רעוואָלוציאָנערער פערזאמלונג. אין די וואהלען האָבען זיך בעטהייליגט אַלע בירגער, די אקטיווע און פּאסיווע, אָבער נאָך אימער אין צוויי גראדען, וואָס דאָס מיינט, אז אַלע בירגער האָבען צוערשט אויסערוועהלט די וואהל־פערזאמלונגען, און דיזע האָבען נאָמינירט די דעפּוטאטען פאר די קאָנוועשאָן. אזא פאָרמע פון וואהלען איז געווען גאנץ בעשטימט צו גונסטען פון די רייכע; אָבער אזוי ווי די וואהלען האָבען שטאטגעפונען אין סעפּטעמבער, אין סאמע מיטען פון דער אַלגעמיינער אויפ־רעגונג, וועלכע איז געווען דער רעזולטאט פון דעם טריאומף פון פּאָלק דעם 10טען אויגוסט, און ווען פיעלע, וועלכע זיינען געווען געגען דער רעוואָלוציע, און זיינען טערראָריזירט געוואָרען פון די פאסירונגען פון דעם 2טען סעפּטעמבער, האָבען עס געהאלטען פאר גלייכער ניט צו ווייזען זיך גאָר אין גאנצען אין דער צייט פון די וואהלען — איז זייער רעזולטאט ניט געווען אזוי שלעכט,

ווי מען האָט עס געקענט ערוואַרטען. אין פּאריז איז מאראַט'ס ליסטע, וועלכע האָט ענטהאַלטען די אַלע רעוואָלוציאָנערען, וועלכע זיינען געוועזען בעקאַנט אין די קלובען פון די קאָרדעליערען און די יאַקאָבינער, אַקצעפּטירט געוואָרען אַזוי, ווי ער האָט איהר צוזאַמענגעשטעלט. די פינף־הונדערט און פינף־און־צוואַנציג וואַהל־מענער אין פּאריז, וועלכע האָבען זיך געטראָפען דעם 2טען סעפּטעמבער אין דעם קלוב פון די יאַקאָבינער, האָבען אויסערוועהלט קאָלאָ ד'הערבואַ און ראָבעספּיער, אַלס פּרעזי־דענט און וויצע־פּרעזידענט, האָבען אויסגעשלאָסען פון די ליסטען אַלע די, וועלכע האָבען זיך אונטערשריעבען אונטער די צוויי ראָיאַליסטישע פּעטיציעס, וועלכע זיינען בעקאַנט, אַלס די פּעטיציעס פון די „אַכט טויזענד" און פון „די צוואַנציג טויזענד", און האָבען געשטימט פאַר מאראַט'ס ליסטע.

דער געמעסיגטער עלעמענט איז פון דעסטוועגען געווען דער פּאָרהערשענדער אין דער נייער פערזאַמלונג און נאָך דער ערשטער זיצונג, זעהענדיג דעם כאַראַקטער פון דער מאַיאָריטעט פון די דעלעגאַטען, האָט מאראַט געשריעבען, אַז ער איז פער־צווייפעלט איבער פראַנקרייך'ס ישועה. ער האָט פאָראויס־געזעהען דאָס זייער ווידערשטאַנד געגען דעם רעוואָלוציאָנערען גייסט מוז אריינשלעפּען דאָס לאַנד אין ענדלאָזע קעמפּפע: „זיי וועלען ענדיגען דערמיט, וואָס זיי וועלען אַלעס צושטערען — האָט ער געזאָגט — אויב די קליינע צאָהל פון די פערטהיידי־גער פון פאָלק, וועלכע וועלען האָבען צו קעמפּפען מיט זיי, וועלען ניט קריגען די אויבערהאַנד און זיי פערניכטען". מיר וועלען באַלד זעהען, ווי ריכטיג ער האָט אַלעס פאָראויסגעזעהען.

אָבער די פּאַסירונגען האָבען געטריעבען פראַנקרייך אין דער ריכטונג פון דער רעפּובליק, און די נייגונגען פון פאָלק זיינען געווען אַזעלכע, אַז דער געמעסיגטער עלעמענט אין דער קאָנ־ווענשאַן האָט ניט געהאַט דעם מוטה צו ווערען זיך געגען דעם שטראָם, וועלכער האָט געהאַלטען אין פערניכטען דעם קעניגטהום. שוין ביי איהר ערשטער זיצונג האָט די קאָנווענ־שאַן ערקלערט איינשטימיג, אַז דער קעניגטהום איז אָבגעשאַפט

אין פראנקרייך. מארסעל, ווי מיר האָבען געזעהען, און אייניגע אנדערע פּראָווינציעלע שטעדט, האָבען שוין פאר דעם 10טען אויגוסט געפאָדערט אַ רעפּובליק; און פאריז האָט עס געטהאָן מיט דער גאַנצער ערנסטקייט זייט דעם ערשטען טאָג פון די וואהלען. דער יאַקאָבינער קלוב האָט אויך בעשלאָסען, אין זיין זיצונג פון דעם 27טען אויגוסט, צו ערקלערען זיך רעפּובליקאַניש נאָך דעם, ווי עס זיינען פערעפענטליכט געוואָרען די פּאַפּיערען, וועלכע זיינען געפונען געוואָרען אין די טיוליערי. די קאָנווענשאָן האָט נאָכגעפאָלגט פאריז. זי האָט אָבגעשאַפט דאָס קעניגטהום אין איהר ערשטער זיצונג דעם 21טען סעפּטעמבער 1792. דעם קומענדען טאָג, דורך אַ צווייטען דעקרעט, האָט זי בעשלאָסען, דאָס פון דיזען טאָג אָן זאָלען אַלע עפענטליכע אַקטען דאַטירט ווערען פון דעם ערשטען יאהר פון דער רעפּובליק.

דריי גאַנץ בעזונדערע פּארטייען האָבען זיך געטראָפען אין דער קאָנווענשאָן: „דער בארג", „די זשיראָנדיסטען" און „דאָס פעלד". די זשיראָנדיסטען, כאָטש ווענינער ווי צוויי־הונדערט, זיינען געווען די שטארקסטע פּארטיי. זיי האָבען שוין אין דער געזעצגעבענדער פערזאמלונג געגעבען דעם קעניג זייער ראָלאָן־מיניסטעריום, און זיי האָבען עס געגליכען צו שפּיעלען די ראָלע פון „שטאאטס־לייט". צוזאמענגעשטעלט פון געבילדעטע, גוט־ערצויגענע און שארפע פּאָליטיקער, האָט די זשיראָנדיסטישע פּארטיי מיט זיך רעפּרעזענטירט די אינטערעסען פון די קאָמערציעלע, אייגענטהום־בעזיצענדע מיטעלקלאסען, וועלכע זיינען שנעל געקומען צום פראָנט אונטער דעם נייעם רעזשים. מיט דער אונטערשטיצונג פון די געמעסיגטע פון „פעלד", זיינען די זשיראָנדיסטען געוועזען צוערשט די שטארקסטע, און פון צווישען זיי איז אויסגעקליבען געוואָרען דער ערשטער רעפּובליקאַנישער מיניסטעריום. דאַנטאָן איז געווען דער איינציגער פון דעם מיניסטעריום, וואָס איז געקומען אין מאכט דעם 10טען אויגוסט, וועלכער האָט רעפּרעזענטירט די פאָלקס־רעוואָלוציע; אבער ער האָט אריינגעשיקט זיין רעזיגנאַציאָן דעם 21טען סעפּטעמ־

בער, ווען די קאָנווענשאָן איז צוזאַמענגעקומען, און די מאַכט איז געבליעבען אין די הענד פון די זשיראָנדיסטען.

דער „בארג“, וועלכער איז געווען צוזאַמענגעשטעלט פון יאַקאָ־בינער, ווי ראָבעספּיער, סאַנט־דזשוסט, קאָטהאָן, פון קאָרדע־ליערס, ווי דאַנטאָן און מאַראַט און אונטערשטיצט פון בעקאַנטע רעוואָלוציאָנערען, ווי העבערט און שאָמעט, האָט זיך דאַן נאָך ניט פעסט־געגרינדעט, אַלס אַ פּאָליטישע פּאַרטיי; דאָס האָט ערשט שפּעטער פּאַסירט אין דעם משך פון די פּאַסירונגען. דערוויילע האָבען זיך צוזאַמענגעשאַרט ארום זיי אַלע די יעניגע, וועלכע האָבען געוואָלט טרייבען די רעוואָלוציע אַלץ ווייטער און מאַכען איהר ענדיגען זיך מיט עטוואָס ממשות'דיגעס — דאָס הייסט, צו פערניכטען דעם קעניגטהום אין דעם סאַמע פּרינציפּ זיינעם, צו צוברעכען די מאַכט פון דער אַריסטאָקראַ־טיע און די גייסטליכע, אָבצושאַפען דעם פעאָדאַליזם און אויפ־בויען די רעפּובליק.

צולעצט איז געווען דאָס „פּעלד“ אָדער דער „זומפּ“, וועל־כער האָט זיך צוזאַמענגעשטעלט פון די יעניגע, וועלכע האָבען נאָך ניט געהאַט קיינע בעשטימטע איבערצייגונגען, פון די יעניגע, וועלכע לויט זייער אינסטינקט, בלייבען „אייגענטהי־מער“ און קאָנסערוואַטיווע. אין אָנפאַנג האָבען זיי אונטער־שטיצט די זשיראָנדיסטען, אָבער באַלד האָבען זיי זיי פערלאָזען אין דעם מאָמענט פון געפאַהר. זיי האָבען זיך געצעהלט ארום פינף־הונדערט אין דער קאָנווענשאָן. די מורא האָט זיי געמאַכט פאַר אַ צייט צו ווערען די אונטערשטיצער פון דעם „רויטען טעררער“ מיט ראָבעספּיער און סאַנט־דזשוסט; אָבער שפּעטער זיינען זיי געוואָרען די אנהענגער פון דעם ווייסען טעררער, ווען דער שטאַאַט־שטרייך פון טהערמידאָר האָט געשיקט ראָבעספּיער און זיינע פריינד אויף דער גילאָטינע.

איינער וואָלט געקענט מיינען, אַז איצט וועט ישווין די רעוואָ־לוציע אוועק איהר גאַנג אָהן ווייטערע שטערונגען, און וועט נאָכפאָלגען דעם נאַטירליכען וועג, וועלכער ווערט דיקטירט פון דער לאָגיק פון די פּאַסירונגען: דער פּראָצעס און די פער־

אורטהיילונג פון קעניג, א רעפובליקאנער קאָנסטיטוציע אנשטאט דער קאָנסטיטוציע פון 1791, א קאמפף אויף טוידט געגען דעם אויסערליכען שונא, און צו דערזעלבער צייט די אָבשאפונג פון אלץ, וואָס האָט געבילדעט די מאכט פון דעם אלטען סדר — די פעאָדאלע געזעצע, די אויטאָריטעט פון די גייסטליכע, די קעניגליכע אָרגאניזאציאָן פון די פּראָווינציעלע פערוואלטונגען — דאָס אלעס האָט בעדארפט בעטראכט ווערען אלס דער נויטווענדיגער רעזולטאט פון דער לאגע.

אָבער דער מיטעלקלאס, וועלכער האָט געקראָגען די מאכט און וועלכער איז געווען רעפּרעזענטירט אין דער קאָנווענשאָן דורך די זשיראָנדיסטישע „שטאאטס־לייט“, דיזער האָט אנ־דערש געדענקט.

דאָס פאָלק האָט אראָבגעוואָרפען פון זיין טהראָן לואי דעם 16טען, אָבער וואָס אנבעטרעפט די פראגע, אין גאנצען לויז צו ווערען פון דעם פעררעטהער, וועלכער האָט געבראכט די דייטשען כמעט ביז צו די טויערען פון פאריז, וואָס אנבעלאנגט דער הינריכטונג פון לואי דעם 16טען, דאָס זיינען די זשיראָנ־דיסטען געווען שטארק דאגעגען. בעסער א בירגער־קריעג, איידער דיזער ענטשיידענער שריט! און ניט אוים מורא פאר דעם אויסלענדישען שונא, ווייל דאָס זיינען דאָך געווען די זשיראָנדיסטען אליין, וועלכע האָבען זיך אונטערנומען צו האל־טען מלחמה געגען גאנץ אייראָפּא; נור אוים מורא פאר די רעוואָלוציע, פאר דעם פראנצויזישען פאָלק, און בעזאָנדערס פאר די פאריזער רעוואָלוציאָנערען, וועלכע האָבען געזעהען אין דער הינריכטונג פון קעניג דעם אָנפאנג פון דער ווירקליכער רעוואָלוציע.

אָבער די בעפעלקערונג פון פאריז, אין איהרע סעקציאָנען און איהר קאָמונע, איז געווען פעהיג צו בילדען, זייט ביי זייט מיט דער נאציאָנאלער פערזאמלונג, אַן אמת'ע מאכט, וועלכע האָט געגעבען א געשטאלט, אַן אויסדרוק די רעוואָלוציאָנערע טענדענצען פון דער פאריזער בעפעלקערונג, און אם ענדע האָט זי זאָגאר בעהערשט די קאָנווענשאָן. לאָמיר זיך דארום אָב־

שטעלען אויף א ווײַלע, אײדער מיר וועלען בעריהרען די קעמפּפע, וועלכע האָבען צוריסען די נאַציאָנאַלע רעפּרעזענטאַציאָן, און לאָמיר וואַרפען א בליק אויף צוריק אויף די מעטאָדען, מיט וועלכע דיעזע אויטאָריטעט, די קאָמונע פון פּאַריז, איז געגרינדעט געוואָרען.

מיר האָבען געזעהען אין די קאַפּיטלען 24 און 25, ווי אַזוי די סעקציאָנען פון פּאַריז זײַנען געוואָרען וויכטיג, אלס אָרגאַנען פון מוניציפּאַלען לעבען, מיט דעם, וואָס זיי האָבען גענומען אויף זיך, א חוץ די פּאָליציי־טהעטיגקייטען און די אויסוואַהל פון ריכטער, וואָס דאָס איז געוועזען זייער ארבייט, לויט געזעץ, — אויך פערשיעדענע עקאָנאָמישע טהעטיגקייטען פון דער העכסטער וויכטיגקייט, אַזעלכע, ווי די צוטהיילונג פון עסענוואַרג, עפענטליכע הילפע, דעם פערקויף פון נאַציאָנאַלען לאַנד, און אַזוי ווייטער. און מיר האָבען געזעהען, ווי אָט געראַדע דיזע טהעטיגקייטען האָבען עס געמאַכט מעגליך פאַר זיי צו האָבען א שטאַרקען אײנפלוס אין דער דיסקוסיאָן פון די גרויסע פּאָליטישע פראַגען פון אַן אַלגעמיינעם כאַראַקטער.

ווערענדיג וויכטיגע אָרגאַנען פון עפענטליכען לעבען, האָבען די סעקציאָנען, גאַנץ נאַטירליך, פּרובירט צו בילדען א פעדעראַלע פעראײניגונג צווישען זיך, און אײניגע מאָל, שוין אין 1790 און 1791, האָבען זיי בעשטימט ספּעציעלע קאָמיסיאָנערען מיט דעם צוועק צו קומען צו אַן אײנפערשטענדניס צווישען זיך וועגען א געמיינשאַפטליכער טהעטיגקייט, א חוץ די ארבייט פון דעם געוועהנליכען מוניציפּאַל־ראַטה. אָבער פון די אַלע פערזוכען איז ניט ארויסגעקומען עפּעס דויערהאַפטעס.

אין אַפּריל, 1792, ווען קריעג איז ערקלערט געוואָרען, זײַנען די טהעטיגקייטען פון די סעקציאָנען פלוצלינג בעדייטענד פערמעהרט געוואָרען. זיי האָבען געמוזט נעהמען אויף זיך דאָס אײנשרייבען און די וואַהל פון די פרייוויליגע, דאָס זאַמלען פון די פּאַטריאָטישע בײַשטייערונגען, די פערזאָרגונג מיט אַלעם נויטיגען פון די באַטאַליאָנען, וואָס זײַנען אוועקגעשיקט געוואָרען צום גרענעץ, די אַדמיניסטראַטיווע און פּאָליטישע קאָררעס־

פּאַנדענץ מיט דיעזע באַטאַליאָנען, דאָס אויפפּאַסען אויף די פאַמיליען פון די וואָלאַנטירס, און נאָך פיעלעס, שוין ניט רעדענדיג פון דעם אייביגען קאַמפף, וואָס זיי האָבען געמוזט פיהרען טאָג־איין, טאָג־אויס געגען די ראָיאַליסטישע פערשווע־רער, וועלכע האָבען געטהאָן אַלעס מעגליכע, אום זיי צו שטערען אין זייער ארבייט. אָט אַ דאַנק דיעזע נייע טהעטיגקייטען האָט זיך שטאַרקער ווי ווען־עס־איז געפיהלט די נויטווענדיג־קייט פון אַ דירעקטער פעראייניגונג צווישען די סעק־ציאָנען.

ווען מיר קוקען איצט איבער די קאָררעספּאָנדענץ פון די סעקציאָנען און זייערע אַלערליי חשבונות, קענען מיר גאָרניט אנדערש, ווי נור בעוואונדערען די ספּאָנטאַנע אָרגאַניזאַציאָן, וואָס דאָס פאָלק פון פּאַריז האָט ארויסגעבראַכט און די איבער־געבענהייט פון די מענשען, וועלכע האָבען מיט זייער פרייען ווילען אויסגעפיהרט דיזע גאַנצע שווערע אויפגאַבע, געוועהנליך נאָך דעם, ווי זיי האָבען געענדיגט זייער טעגליכע ארבייט. אָט דאָ איז עס, וואו מיר קענען געפינען און אָבשעצען די איבערגעבענ־הייט, פיעל מעהר ווי אַ רעליגיעזע איבערגעבענהייט, וועלכע איז בעשאַפען געוואָרען אין דעם פראַנצויזישען פאָלק דורך די רעוואָ־לוציאָן. מיר טאָרען ניט פערגעסען, דאָס אויב יעדע סעקציאָן האָט בעשטימט איהר מיליטערישע קאָמיטע, איז עס אָבער געוועזען ביי די אַלגעמיינע פערזאַמלונגען, אָבגעהאַלטען אין אָוונד, אויף וועלכע די אַלע וויכטיגע פראַגען זיינען פאָר־געבראַכט, דיסקוטירט און בעשלאָסען געוואָרען.

מיר קענען אויך פערשטעהן, ווי אַזוי דיעזע מענער, וועלכע האָבען געקוקט אויף די שוידערליכקייטען פון דער מלחמה ניט טהעאָרעטיש, נור אין דער ווירקליכקייט, און זיינען געוועזען אין טעגליכער בעריהרונג מיט די ליידען פון פאָלק דורך דיזע מלחמה, האָבען געמוזט האַסען די יעניגע, וועלכע זיינען געוועזען די אויפהעצער, די שולדיגע אין דיזע ליידען, — דעם קעניג, די קעניגין, דעם הויף, דעם אַדעל און די רייכע, אַלע רייכע, וועלכע האָבען עס געמאַכט געמיינשאַפטליכע זאַכע מיט דעם

קעניגליכען הויף. די מענשען פון פאריז האבען זיך דארום פער־
איינינגט מיט די דעפארטמענטס ביים גרענעץ אין זייער האס
געגען די אונטערשטיצער פון דעם טהראן, וועלכע האבען עס
גערופען דעם אויסלענדער אין פראנקרייך. ווען עס איז דארום
פארגעשלאגען געווארען דער פלאן פון א פריעדליכער דעמאנ־
סטראציע פאר דעם 20טען יוני, זיינען עס געווען די סעקציאנען,
וועלכע האבען גענומען אויף זיך די ארגאניזירונג פון דיזער
דעמאנסטראציע — דאס זיינען געווען זיי, וועלכע האבען שפע־
טער פערלאנגט די אטאקע אויף די טיוליערי אויגוסט, דעם
10טען, בענוצענדיג זיך דערוויילע מיט דער געלעגענהייט צו
בילדען ענדליך די פיעל־געוואונשענע דירעקטע פעראייניגונג
פאר רעוואלוציאנערע האנדלונג, צווישען די סעקציאנען.

ווען עס איז פאר אלעמען קלאר געווארען, דאס די דעמאנ־
סטראציאן פון דעם 20טען יוני האט ניט געבראכט קיינע רעזול־
טאטען — דאס דער קעניגליכער הויף האט דערפון גאר ניט
געלערענט, און ניט געוואלט גאר ניט לערנען — האבען די סעק־
ציאנען אליין גענומען די איניציאטיווע צו פארדערען פון דער
פערזאמלונג, אז לואי דער זעכצעהנטער זאל ארונטערגעווארפען
ווערען פון זיין טהראן. דעם 23סטען יולי האט די סעקציאן פון
מאקאנסיל אנגענומען א רעזאלוציאן אין דיזען זין, און געלאזט
וויסען וועגען דעם די פערזאמלונג. און דאן האבען זיי זיך
גענומען פארצובערייטען פאר אן אויפשטאנד דעם 5טען אוי־
גוסט. אנדערע סעקציאנען האבען זיך געאיילט אנצונעהמען
עהנליכע רעזאלוציאנען, און ווען די פערזאמלונג האט ערקלערט
די רעזאלוציאן פון די בירגער פון מאקאנסיל אלס אונגעזעצליך,
האט די רעזאלוציאן געהאט שוין דאן די הסכמה פון פערצעהן
אנדערע סעקציאנען. דעמזעלבען טאג זיינען מאנכע מיטגליע־
דער פון דער גראווויליערי סעקציאן אוועק צו דער פערזאמלונג,
אום צו ערקלערען איהר, דאס זיי לאזען נאך אלץ איבער צו די
געזעצגעבער „די עהרע צו רעטען דאס פאטערלאנד“, אבער
האבען זיי צוגעגעבען: „אויב איהר זאלט זיך דערפון ענטזאגען,
וועלען מיר עס מוזען אליין טהאן“. די קווינז־ווינגט סעקציאן

האָט פון איהר זייט ערקלערט, אז „דער פריהמאָרגען פון דעם 16טען אויגוסט איז דער אויסערסטער גרענעץ פון דעם פאָלק'ס געדולד", און די מאָקאָנסיל־סעקציאָן האָט עס געלאָזט וויסען, דאָס זי וועט בלייבען פריעדליך און ווארטען ביז 11 א זייגער אין אָוועגד פון דעם פאָלגענדען דאָנערשטאג (דעם 9טען אויגוסט) אויף דעם בעשלוס פון דער פערזאמלונג; אָבער אויב עס זאָל ניט געטהאָן ווערען קיין גערעכטיגקייט צום פאָלק דורך די געזעצ־געבענדע פערזאמלונג, וועט א שטונדע נאָכדעם, אין מיטען נאכט געקלאפּט ווערען אין דעם פייער־פויק, און יעדער איינער וועט רעבעלירען.

ענדליך, דעם 7טען אויגוסט, האָט דיזעלבע סעקציאָן אויפ־געפאָדערט אלע אנדערע, צו בעשטימען אין יעדער פון זיי „זעקס קאָמיסיאָנערען, וועלכע זאָלען זיין וועניגער אָראטאָרס און מעהר גוטע בירגער, וועלכע, קומענדיג צוזאמען, זאָלען ביל־דען א צענטראלען פונקט אין האָטעל דע־וויל", וואָס דאָס איז אויף דעם 9טען געטהאָן געוואָרען. (א קאָררעספאָנדענץ־קאָמיטע אין שוין עטוואָס פריהער געגרינדעט געוואָרען, וועלכע זאָל זיך צוזאמענרעדען מיט פערשידענע סעקציאָנען, און א פער־זאמלונג פון דיזע קאָמיסיאָנערען פון עטליכע סעקציאָנען האָט שטאטגעפונען דעם 23טען יולי). ווען די 28 אָדער 30 פון די 48 סעקציאָנען זיינען צוגעשטאנען צו דער בעוועגונג, זיינען זייערע קאָמיסיאָנערען צוזאמענגעקומען אין האָטעל דע־וויל, אין א זאאל, וועלכער איז געווען נעבען דעם זאאל וואו דער מוניצי־פּאלער ראטה פלעגט זיך פערזאמלען — יענע נאכט איז דער מיטינג געווען קליין אין צאָהל —, און זיי האָבען גענומען האנד־לען אויף א רעוואָלוציאָנערען שטייגער, אלס א נייע קאָמונע. זיי האָבען פאר א צייט סוספּענדירט דעם שטאדט־ראטה, האָבען פערשלאָסען אין זאאל דעם מאיאָר, האָבען ארונטערגעוואָרפען דעם שטאב פון די באטאליאָנען פון דער נאציאָנאל־גוואַרדיע, און האָבען איבערגענומען די גאנצע אויטאָריטעט פון דער

קאָמונע, ווי אויך די אַלגעמיינע פיהרערשאַפט פון דעם אויפשטאַנד *).

אויף אַזאַ מין שטייגער איז געגרינדעט געוואָרען די נייע אויטאָריטעט, די רעוואָלוציאָנערע קאָמונע, און איז אינסטאַלירט געוואָרען אין האָטעל דע־וויל.

דער טיוליערי־פּאַלאַץ איז איינגענומען געוואָרען, דער קעניג איז געשטירצט געוואָרען פון זיין טהראָן, און גלייך האָט די קאָמונע געמאַכט אַלעמען צו פיהלען, אַז דער 10טער אויגוסט איז ניט דער ענד־פּונקט פון דער רעוואָלוציע, וועלכע האָט זיך אָנגעפאַנגען דעם 14טען יולי 1789, נור דער אָנפאַנג פון אַ נייער פאָלקס־רעוואָלוציע, וועלכע געהט אַלץ ווייטער און ווייטער אין דער ריכטונג פון „גלייכהייט“. פון יעמאָלט אָן האָט זי דאַטירט איהרע דאָקומענטען אַזוי: „פון יאָהר פיער פון פרייהייט און

*) ערנסט מעלליע האָט געפונען דעם פּראָטאָקאָל־בוך פון דער פּאָיסאָניער־סעקציאָן. זי איז צוזאַמענגעקומען צו אַ פערזאַמלונג דעם 9טען אויגוסט, 8 אַ זייגער אין אָווענד, אין איהר שטענדיגער קאָמיטע אין דער קירכע סט. לאַזאַר. דאָ האָט זי אָרגאַניזירט אַלע אָפיציערען פון סט. לאַזאַר באַטאַליאָן, וועלכע זיינען ניט בעשטימט געוואָרען פון די נאַציאָנאַל־גוואַרדיסטען גופא, און האָבען „אויפ'ן פּלאַץ“ בעשטימט אַנדערע אָפיציערען, אויף וועמעס בעפעהל די סעקציאָן האָט געהאַט בעשלאָסען צו מאַרשירען“. זי האָט זיך פערשטענדיגט מיט אַנדערע סעקציאָנען איבער דער אָרדנונג, אונטער וועלכער עס זאָל מאַרשירט ווערען, און פיער אין דער פריה, האָבענדיג בעשטימט איהר שטענדיגע קאָמיטע „אויפצופאַסען אויף די פאָרבערייטונגען צו בעוואָפנונג און געבען די בעפעהלע פאַר זיכערהייט, וועלכע, זיי וועלען דענקען, זיינען נויטיג“, האָט זיך די סעקציאָן אָנגעשלאָסען „אָן די ברידער פון סאַן־אַנטואַן פאָבורג“, און האָט אָנגעהויבען מאַרשירען צו דער טיוליערי. מיט דער הילפע פון דיזען פּראָטאָקאָל קריגען מיר אַ לעבעדיגען איינדרוק פון דעם אופן, ווי דאָס פאָלק פון פּאַריז האָט געהאַנדעלט אין יענער געדענקווירדיגער נאַכט.

פון יאהר איינס פון גלייכהייט", און א גאנצע מאסע נייע פליכטען איז ארויפגעפאלען אויף די נייע קאמונע.

אין דעם משך פון די לעצטע צוואנציג טעג פון אויגוסט, ווען די געזעצגעבענדע פערזאמלונג האט זיך געוואקעלט צווישען די פערשיעדענע שטרעמונגען, ראיאליסטישע, קאנסטיטוציא־נעלע און רעפובליקאנישע, וועלכע האבען געשלעפט איהרע מיטגליעדער אהין און אהער, און האט זיך ארויסגעוויזען אלס פאלשטענדיג אונפעהיג זיך צו דערהייבען צו דער הויכקייט פון די פאסירונגען, זיינען די סעקציאנען פון פאריז און די קאמונע געווארען די אמת'ע הארץ פון דער פראנצויזישער נאציאן פאר די ערוואכונג פון דעם רעפובליקאנישען פראנקרייך, פאר אוועק־שטעלען איהם אנטקעגען דער פעראייניגונג פון די קעניגע און פאר די ארגאניזירונג בשותפות מיט די אנדערע קאמונען די גרויסע בעוועגונג פון די פרייוויליגע אין 1792. און ווען די אונענטשלאסענהייט פון דער פערזאמלונג, די בענקעניש פון א מאיאריטעט פון די מיטגליעדער איהרע נאך דעם קעניגטהום און זייער האס צו דער אויפשטענדיגער קאמונע האט געטריבען דאס פאלק צום העכסטען גראד פון צארן אין יענע סעפטעמ־בער טעג, זיינען דאס נאך אימער געווען די סעקציאנען און די קאמונע, וועלכע האבען געטהאן דאס מעגליכסטע, אום עס צו בערוהיגען אזוי שנעל, ווי די געזעצגעבענדע פערזאמלונג האט ענדליך בעשלאסען דעם 4טען סעפטעמבער צו ערקלערען זיך גע־גען קעניגטהום און די פערשיעדענע פרעטענדענטען אויפ'ן טהראן פון פראנקרייך, און אזוי שנעל, ווי זי האט גע־לאזט וויסען די סעקציאנען וועגען איהר בעשלוס, האבען דיזע פעראייניגט זיך אלע צוזאמען, אום צו מאכען א סוף צו די מענ־שען־הריגות, וועלכע האבען שוין געהאלטען ביין אויסשפרייטען זיך פון די געפענגניסע צו די גאסען, און צו גאראנטירען די זיכערהייט פון אלע איינוואוינער פון פאריז.

דאס זעלבע, ווען די קאנווענשאן איז צוזאמענגעקומען, און האט געמיינט, אז זי האט בעשלאסען די אבשאפונג פון קעניג־טהום אין פראנקרייך אין דעם פריהמארגען פון דעם 21טען

סעפטעמבער, האט זי ניט געהאט דעם מוטה ארויסצורײדען דעם ענטשלאָסענעם וואָרט „רעפּובליק" און „האט, ווי עס האט אויסגעזעהען, געוואַרט אויף אירגענד וועלכע ערמונטערונג פון דרויסען". (אָלאַר, די פּאָליטישע געשיכטע פון דער רעוואָלוציאָן, צווייטע אויסגאַבע, זייטע 272). אין די גאַסען האט מען אויפגענומען דיזען דעקרעט מיט די געשרייען: „עס לעבע די רעפּובליק", און די בירגער פון דער קוואַט־נאַסיאָן־סעקציאָן זיינען אוועק צו דער קאָנווענשאָן אום צו צווינגען איהר צו מאַכען א ווייטערען שריט, זאָגענדיג, דאָס זיי וואָלטען געוועזען צו גליקליך צו בעצאָהלען מיט זייער בלוט פאר די רעפּובליק, וועלכע איז נאָך ניט פּראָקלאַמירט געוואָרען, און וועלכע איז נור דעם פאָלגענדען טאָג אָפיציעל אנערקענט געוואָרען פון דער קאָנווענשאָן.

די קאָמונע פון פּאַריז איז אויף אזא אופן געוואָרען א מאַכט, וועלכע האט זיך געמאַכט פאר איהר אויפגאַבע צו זיין דער בעגייסטערער, אויב ניט דער קאָנקורענט, פון דער קאָנווענשאָן, און דער חבר פון דער פּאַרטיי, וועלכע האט זיך גערופען „דער באַרג".

דער באַרג האט געהאט אויף זיין זייט א צווייטע מאַכט, וועלכע האט זיך געבילדעט אין דעם שטראָם פון דער רעוואָלוציע — דער יאַקאָבינישער קלוב אין פּאַריז, מיט די צאָהלרייכע געזעלשאַפטען אין דער פּראָווינץ, וועלכע זיינען געוועזען פערייניגט מיט איהם. עס איז אמת, אז דיזער קלוב האט ניט געהאט גאָר ניט פון דער מאַכט און דער רעוואָלוציאָנערער איניציאַטיווע, מיט וועלכע מאַנכע מאָדערנע שריפטשטעלער בעשענקען איהם. די סאַמע פּערזאָנען, וועלכע האָבען געבילדעט דיזען קלוב, זיינען מייסטענס געוועזען מיטעל־קלאַס־מענשען, וועלכע זיינען געוועזען גאַנץ רייך. טו ווי אזוי האָבען דיזע געקאָנט פיהרען די רעוואָלוציע?

צו יעדער צייט, זאָגט מישלע, האָבען זיי זיך איינגערעדט צו זיין די פיהרער און די פּאָליטישע ליכטער פון דער רעוואָלוציע, וועלכע האָבען אין זייערע הענד געהאַלטען דעם באַלאַנס

פון אלעס. אבער דער אמת איז, אז זיי האבען ניט געפיהרט די רעוואלוציע, נור איהר נאכגעפאלגט. דער טאן פון דעם קלוב האט זיך געענדערט מיט יעדען נייעם קריזיס. אבער דער קלוב האט זיך גלייך געמאכט פאר דעם אויסדרוק פון דער שטרע־מונג, וועלכע איז געקומען צום אויבען־אן אין א געוויסען מא־מענט צווישען די געבילדעטע, געמעסיגטע דעמאקראטישע מי־טעל־קלאס־מענשען. ער האט אונטערשטיצט דיזע טענדענץ קולטיווירענדיג די מיינונג אין פאריז אין דער געווינשטער ריכ־טונג, און האט צוגעשטעלט די העכסט־וויכטיגע בעאמטע פאר יעדען נייעם רעזשים. ראבעספיער, וועלכער, אום זיך צו בע־נוצען מיט מישלע׳ס גליקליכען אויסדרוק, איז געווען „די גאל־דענע מיטטע פון בארג“, האט געוואלט, אז „די יאקאבינער זא־לען דינען אלס פערמיטלער צווישען דער פערזאמלונג און דער גאס, צו דערשרעקען און צו געבען מוטה דער קאנווענשאן, לויט ווי עס האט זיך געפאדערט.“ אבער ער האט פערשטאנען, אז די איניציאטיווע מוז קומען פון גאס, פון פאלק.

מיר האבען שוין געזאגט, דאס דער איינפלוס פון די יא־קאבינער אויף די פאסירונגען פון דעם 10טען אויגוסט איז גע־ווען גארניט, און אזוי איז עס פערבליעבען ביז סעפטעמבער, 1792; דער קלוב איז געווען צו יענער צייט כמעט ווי פערלא־זען. אבער ביסלאכוויז, אין די הערבסט־טעג, איז די מוטער־געזעלשאפט פון פאריז פערשטארקט געווארען דורך די קארדע־ליסטען, און דאן האט דער קלוב וויעדער אויפגעלעבט, און איז געווארען דער פערזאמלונגס־פונקט פאר די גאנצע געמעסיגטע פארטיי צווישען די רעפובליקאנער דעמאקראטען. מאראט איז דארט געווארען זעהר פאפולער, אבער ניט אזוי די „עקסטרי־מיסטען“, וועלכע אויף דעם היינטיגען לשון וואלטען געהייסען „די קאממוניסטען“. געגען דיזע איז דער קלוב געווען שטארק דאנעגען, און שפעטער האט ער געקעמפפט געגען זיי.

אין דעם פריהלינג פון 1793, ווען דער קאמפף צווישען די זשיראנדיסטען און דער פאריזער קאמונע האט דערגרייכט דעם קריטישען פונקט, זיינען די יאקאבינער געווען אויף דער

זייט פון דער קאָממונע און פון דעם „בארג״ אין דעם קאָנוועג־
שאָן און האָט זיי געהאָלפען צו געווינען דעם זיעג איבער די
זשיראָנדיסטען און צו מאַכען איהם זיכער. דורך זייער קאָר־
רעספאָנדענץ מיט די פעראייניגטע קלובען אין דער פּראָווינץ
האָבען די יאקאָבינער אונטערשטיצט דאָרט די פאָרטגעשריטע־
נע רעוואָלוציאָנערען, און האָבען זיי געהאָלפען ניט נור צו פער־
ניכטען דעם איינפלוס פון די זשיראָנדיסטען, נור אויך פון די
ראָיאַליסטען, וועלכע זיינען פערבעהאַלטען הינטער זיי. דאָס
האָט שפּעטער געגעבען די יאקאָבינער די מעגליכקייט זיך אומצו־
ווענדען געגען די פאָלקס־רעוואָלוציאָנערען פון דער
קאָממונע, און פאָרצובערייטען אַ וועג פאַר די מיטעל־קלאַס־
רעאַקציע, אום צו קענען אויספיהרען דעם שטאַאט־שטרייך פון
דעם 9טען טערמידאָר.*)

---

*) דער עלפטער מאָנאַט אין דעם נייעם פראַנצויזיש־רעוואָלוציאָ־
נערען קאַלענדאַר, וואָס איז אויסגעפאַלען פון דעם 19טען יולי ביז
דעם 19טען אויגוסט, לויט אונזער קריסטליכען קאַלענדאַר. — דער
איבערזעצער.

זיבען־און־דרייסיגסטער קאַפּיטעל.

די רעגירונג. — צוזאַמענשטויסע מיט דער קאָנווענ־שען. — די מלחמה.

נייער מיניסטאָרען־ראַטה. — דאַנטאָן, צוערשט זיין פיהרער, ווערט שפּעטער געצוואונגען צו רעזיגנירען. — ראָלאַן פערנעהמט זיין פּלאַץ. — דער ראַטה אונטהעטיג. — דיווירקליכע מאַכט איז אין די הענד פון דאַנטאָן, דער קאָממונע, די סעקציאָנען און די יאַ־קאָבינער. — דער ראַטה אַטאַקירט דאַנטאָן, מאַראַט און ראָבעס־פּיער. — דער קאָנפליקט צווישען דער קאָנווענשען און דער קאָממונע. — פּראָווינצען ווערען פיינדליך צו דער קאָממונע און צום פאָלק פון פּאריז. — די זשיראָנדיסטען אַטאַקירען די פּאַרי־זער סעקציאָנען. — רעוואָלוציע און קריעג. — די זשיראָנדיס־טען ווילען די מלחמה. — די בויערען פון די גרענעץ־שטעדט ענטהוזיאסטיש. — מערב־פראנקרייך ניט שטאַרק בעגייסטערט. דאָס לאַנד איז ניט פאָרבערייט. — דער פּלאַן פון דו־מאָריעץ און לאַפאַיעט. — די דייטשען קומען אַלץ נעהענטער. — די שלאַכט פון וואלמי. — דאַנטאָן פערהאַנדעלט מיט דעם הערצאָג פון ברוינשוויג. — וויטערע רעפּובליקאַנישע ערפאָלגען. — די שלאַכט פון זשעמאפּ. — ענגלאַנד. — די פאָלגען פון קריעג. — די וואנדיי.

די ערשטע זאך, וועגען וואָס די קאָנווענשען האָט געזאָרגט, איז ניט געווען וואָס מען זאָל טאָן מיט דעם קעניג, וואָס איז גע־שטירצט געוואָרען פון זיין טהראָן, נור צו בעשטימען, וועלכע פּאַרטיי זאָל געווינען דורך דעם פאָלק'ס זיעג איבער די טויליערי

— ווער עס זאָל פיהרען די רעוואָלוציע. צוליעב דעם זיינען דאָס אויסגעבראָכען די קריעגערייען, וועלכע האָבען פאר אכט מאָנאַטען לאַנג געשטערט דער ענטוויקלונג פון דער רעוואָלוציע, און ביז יוני, 1793, האָבען זיי געלאָזען אין אונגעוויסהייט די גרויסע פראגע, ווי די פראגען וועגען לאַנד, די פעאָדאַלע אָבצאָהלונגען און נאָך פיעלע אַנדערע פראגען, און דאָס האָט געפיהרט דערצו, וואָס די מענשען זיינען געוואָרען מיעד, גלייכגילטיג, נאַכלעסיג און מוטהלאָז, אַזוי, דאָס עס האָבען געבלוטעט די הערצער פון די יעניגע, וועלכע האָבען עס צוגעזעהען, ווי מישלע האָט עס אַזוי גוט אויסגעדריקט.

דעם 10טען אויגוסט, נאָך דעם, ווי עס איז ערקלערט געוואָרען די „סוספענדירונג“ פון דעם קעניג, האָט די געזעצגעבענרע פערזאמלונג איבערגעגעבען אַלע טעטיגקייטען פון דער צענטראַלער עקזעקוטיווער מאכט צו דעם ראַטה, וואָס איז געווען צוזאַמענגעשטעלט פון זעקס מיניסטאָרען — אויסגעקליבען פון אויסער דער פערזאמלונג, און די מאַיאָריטעט פון וועלכע זיינען געווען זשיראָנדיסטען — ראָלאַן, סערוואַן, קלאַוויע, מאָנגע און לע־ברון — מיט דעם צולייג פון דאַנטאָן, וועמען די רעוואָלוציע האָט איבערגעגעבען די שטעלע פון מיניסטער פון יוסטיץ. דיזער ראַטה האָט ניט געהאַט קיין פרעזידענט. יעדער מיניסטער איז געווען אין דער רייהע פרעזידענט פאר אַ וואָך צייט.

די קאָנווענשאָן האָט צוגעשטימט צו דיזען פלאַן. אָבער דאַנטאָן, וועלכער איז געוואָרען די נשמה פון דער נאַציאָנאַלער פערטהיידיגונג און פון דיפלאָמאַטיע, און וועלכער האָט אויסגעאיבט אַ בעזאָנדערס שטאַרקען איינפלוס אויף דיזען מיניסטאָרען־ראַטה, איז געווען געצוואונגען צו רעזיגנירען דורך די אַטאַקעס פון די זשיראָנדיסטען. ער האָט פערלאָזען דעם מיניסטעריום דעם 9טען אָקטאָבער, 1792, און זיין פלאַץ האָט פערנומען דער גאַנץ בעדייטונגסלאָזער גאַראַט. נאָך דעם איז ראָלאַן, דער מיניסטער פון אינערליכע אַנגעלעגענהייטען, געוואָרען דער איינפלוסרייכסטער מאַן אין דיזען מיניסטאָרען־ראַטה און איז געבליבען אויף זיין פאָסטען ביז יאַנואַר, 1793, ווען ער האָט רעזיג־

נירט נאָך דעם, ווי דער קעניג איז הינגעריכטעט געוואָרען. אין דיזער שטעללע האָט ער אָנגעווענדעט זיין גאַנצען איינפלוס און האָט ערלויבט די זשיראָנדיסטען, וואָס זיינען געווען גרופּירט אַרום איהם, און אויך זיין פרוי צו טהאָן אַלעם אין זייערע כוחות, אום צו שטערען דער רעוואָלוציע זיך צו ענטוויקלען אין יענע ברייטע ריכטונגען, וועלכע זיינען פאַר איהר אָנגעצייכענט געוואָרען זייט 1789 : די גרינדונג פון אַ דעמאָקראַטיע, די ענטשיידענע אָבשאַפונג פון דעם פעאָדאַל־סיסטעם, און געוויסע שריט פאַר די אויסגלייכונג פון די פערהעלטניסע. דאַנטאָן אָבער איז נאָך אַלץ געווען דער בעגייסטערער פון דער דיפּלאָמאַטיע, און ווען עס איז געגרינדעט געוואָרען די קאָמיטע פון דער עפענטליכער זיכערהייט, אין אַפּריל, 1793, איז ער געוואָרען דער ווירקליכער מיניסטער פון די אויסלענדישע אנגעלעגענהייטען פון דיזער קאָמיטע.

חאָטש די זשיראָנדיסטען זיינען געווען אין מאַכט און דער הערשענדער עלעמענט אין דער קאָנווענשען, דאָך אין דער ווירקליכקייט האָבען זיי ניט געוואוסט, וואָס צו טהאָן, ווי מישלע זאָגט גאַנץ ריכטיג: זיי האָבען געהאַלטען שעהנע רעדען, אָבער גאָר ניט געטהאָן. ניט האָבענדיג דעם קוראַזש פאַר רעוואָלוציאָנערע האַנדלונגען, האָבען זיי אויך ניט געהאַט גענוג מוטה ארויסצוטרעטען אָפען, אַלס רעאַקציאָנערען. דערפאַר איז די ווירקליכע אויטאָריטעט, סיי פאַר די איניציאַטיווע און סיי פאַר האַנדלען, געווען אין דאַנטאָן'ס הענד אין דער פראַגע פון דער מלחמה און דיפּלאָמאַטיע, און אין די הענד פון דער קאָממונע און די סעקציאָנען און פאָלקס־געזעלשאַפטען און טיילווייז אויך פון די יאקאָבינער־קלובען — וואָס אנבעלאַנגט צו רעוואָלוציאָנערער האַנדלונג אין לאַנד. מאַכטלאָז אַליין צו האַנדלען, האָבען די זשיראָנדיסטען ביטערליך אַטאַקירט דעם „טריאומוויראַט" פון דאַנטאָן, מאַראַט און ראָבעספּיער, וועמען זיי האָבען בעשולדיגט צו האָבען דיקטאַטאָרישע נייגונגען. עס זיינען געווען צייטען, ווען מען האָט זיך געפרעגט, אויב דיזע אַטאַקען וועלען זיך ניט באַלד

ענדיגען דערמיט, וואָס דאַנטאָן וועט אריינגעלייגט ווערען אין חרם און מאראט — גיליאָטינירט ווערען.

אָבער, אזוי ווי די רעוואָלוציע האָט נאָך ניט פערלאָרען איהר גאַנצע לעבענס־קראַפט, האָבען דיזע אַלע אַטאַקעס פערפעהלט צו האָבען זייער געווינשטע ווירקונג. זיי האָבען נור געפיהרט דערצו, וואָס דאָס פאָלק פון פאריז, בעזאָנדערס די מענשען פון די פאבורגען סאַן אַנטואַן און סאַן מארסאָ, זיינען געוואָרען נאָך מעהר בעגייסטערטע אנהענגער פון מאראט. זיי האָבען גרעסער געמאכט דעם איינפלוס פון ראָבעספיער אין די אויגען פון די יאַ־קאָבינער און די דעמאָקראטישע מיטעל־קלאַסען און זיי האָבען דערהויבען דאַנטאָן'ען נאָך העכער אין די אויגען פון אַלע די יע־ניגע, וועלכע האָבען עס געגליכען צו זעהען דעם רעפּובליקאַנישען פראַנקרייך שטעלען־זיך געגען אַלע קעניגע. פאר זיי איז דאַנטאָן געווען דער מאן פון טהאַט, וואָס איז פעהיג צו שטערען דער אריינדרינגונג פון שונא און פעסט־גרינדען די רעפּובליק אפילו, ווען ער זאָל דערביי מוזען ריזיקירען מיט זיין פּאָליטישער רע־פּוטאַציע און זאָגאר מיט זיין לעבען.

שוין פון די סאמע ערשטע זיצונגען פון דער קאָנווענשען, האָט איהר רעכטער פליגעל, געבילדעט פון די זשיראָנדיסטען, אָנגעפאַנגען זיינע שענדליכע אטאַקעס אויף די פאריזער קאָמונע, ווי דאָס איז געטהאָן געוואָרען אין דער געזעצגעבענדער פערזאמ־לונג זייט דעם 11טען אויגוסט. זיי זיינען געווען פערפליכטעט פאר זייער מאכט דעם אויפשטאנד, וועלכען די קאָמונע האָט אָר־גאַניזירט, און דאָך האָבען זיי איהר אַטאַקירט מיט א שנאה, וועלכע זיי האָבען קיינמאָל ניט ארויסגעוויזען געגען די קעניג־ליכע קאָנספּיראַטאָרס.

עס וואָלט גענומען צו לאַנג צו דערצעהלען דאָ וועגען די אַלע אַטאַקעס פון די זשיראָנדיסטען אויף די קאָמונע. עס וועט זיין גענוג צו דערמאָנען נור מאנכע פון זיי.

די ערשטע אַטאַקע איז געווען איבער דעם נאָכזעהען פון די רעכענונגען. דאָס איז געציעלט געוואָרען געגען די קאָמונע און איהר אויספאָרשונגס־קאָמיטע, ווי אויך געגען דאַנטאָן'ען. עס

איז קלאָר, דאָס אין דעם משך פון יענע טומעלדיגע מאָנאַטען פון אויגוסט און סעפּטעמבער, 1792, אונטער די אויסעראָרדענטליכסטע אומשטענדען, בעשאַפען פון דער בעוועגונג פון דעם 10טען אויגוסט און פון דער דערנעהענטערונג פון דעם אויסלענדישען שונא צום גרענעץ, האָט געלד געמוזט אויסגעגעבען ווערען פון דאַנטאָן'ען, דעם איינציגען אַקטיווען מענשען אין דעם מיניסטעריום, און אָהן אַ צו גרויסע פּינקטליכקייט פון רעכענונגען, סיי פאר די פערהאַנדלונגען, וועלכע האָבען געפיהרט דערצו, אַז די פּרייסען זאָלען צוריקטרעטען און סיי פאַר אויסגעפינען די קוואַלען פון אַלערליי פערשווערונגען סיי אין פראַנקרייך און סיי אין אויסלאַנד. עס איז אויך קלאָר, דאָס עס איז ניט געווען לייכט פאר די אויפפאַסונגס־קאָמיטע פון דער קאָמונע, וועלכע האָט פערזאָרגט מיט אַלעם נויטיגען און אוועקגעשיקט אין איילענעש, יעדען טאָג עטליכע טויזענד פרייווילינגע צום גרענעץ, צו האַלטען וועגען אַלץ פּינקטליכע חשבונות. אָבער עס איז געווען גערארע אויף דיזען שוואכען פּונקט, אויף וועלכען די זשיראָנדיסטען האָבען געצילעוועט זייער ערשטע אַטאַקע און זייערע אינסינואַציאָנען, פאָדערענדיג, דאָס עס זאָל אָבגעגעבען ווערען אַ פאָלשטענדיגער חשבון פון דעם 30טען סעפּטעמבער. די עקזעקוטיווע פון דער קאָמונע, ד. ה., די אויפפאַסונגס־קאָמיטע, האָט אַריינגעשיקט אַ העבסט קלאָרען חשבון צוזאמען מיט אַ פולער רעכטפערטיגונג פון איהר פּאָליטישער טהעטיגקייט.*)

אָבער אין די פּראָווינצען זיינען געבליבען הענגען צווייפעל וועגען דער עהרליכקייט פון דאַנטאָן און דער קאָמונע. און די זשיראָנדיסטען, אין זייערע בריעף צו זייערע פריינד און

---

*) פון 713,855 ליווער, וואָס די קאָמיטע האָט ערהאַלטען, האָט זי אויסגעגעבען בלויז 85,529, וועגען וועלכע זי האָט אָבגעגעבען אַ פאָלשטענדיג־קלאָרען חשבון. גיראָ, בעשולדיגט אין טעררער, האָט שפּעטער בעוויזען, אז אין פיער מאָנאַטען האָט די קאָמיטע אַרעסטירט בלויז 320 פערזאָנען. הלואי וואָלטען די זשיראָנדיסטען געווען אזוי געמעסיגט נאָך דעם טערמידאָר!

די אגענטען, האָבען געשלאָגען אזוי פיעל, ווי מעגליך, קאפיטאל פון די צווייפלען.

צו דער זעלבער צייט האָבען די זשיראָנדיסטען געוואָלט געבען דער קאָנווענשען אַן אנטי־רעוואָלוציאָנערע וואכע. זיי האָבען געוואָלט, אז דער דירעקטאָריום פון יעדען דעפּארטמענט — דיזע דירעקטאָריומס — ווי בעקאנט, זיינען געווען רעאקציאָנער — זאָל שיקען נאָך פּאריז פיער פיעכאָטנע סאָלדאטען און צוויי אויף פערד, אין אלעמען 470 סאָלדאטען, וועלכע זאָלען שיצען די קאָנווענשען געגען די מעגליכע אטאקעס פון דער פּאריזער בעפעלקערונג און דער קאָמונע! און א מעכטיגע אגיטאציע איז נויטווענדיג געווען צווישען די סעקציאָנען, וועלכע האָבען אויסגעקליבען ספּעציעלע שלוחים, אום ניט צו דערלאָזען, אז דיזער בעשלוס זאָל אָנגענומען ווערען, און אום צו שטערען, אַז אין פּאריז זאָל זיך פאָרמירען א רעאקציאָנערע וואכע.

אָבער עס איז געווען הויפּטזעכליך די סעפּטעמבער־הריגות, וועלכע די זשיראָנדיסטען האָבען אויסגענוצט פאר אטאקעס אויף דאנטאָן, וועלכער איז אין יענע טעג געגאנגען האנד אין האנד מיט דער קאָמונע און מיט די סעקציאָנען. נאָכדעם, ווי זיי האָבען „ארונטערגעלאָזען דעם פאָרהאנג“ און כמעט גערעכטפערטיגט יענע טעג דורך די מויל פון ראָלאן, ווי זיי האָבען פריהער גערעכטפערטיגט די הריגות פון לא גלאסיער אין ליאָן דורך די מויל פון בארבארא *) האָבען זיי אזוי קינציג מאנעווירט אין קאָנ־

*) נאָך לאנגע קעמפפע צווישען דער רעוואָלוציאָנערער בעפעלקערונג אין ליאָן און די אנהענגער פון די פריעסטער און נאָבעלעם, ווי אין א קירכע איז ערמאָרדעט געוואָרען דער פּאטריאָט לעסקויער, ווייל ער האָט געוואָלט שטעלען צום פערקויף דעם אייגענטהום פון דער קירכע, ווי דער געזעץ האָט עס געפאָדערט, איז פאָרגעקומען אַן אויפשטאנד פון דער רעוואָלוציאָנערער בעפעלקערונג, וועלכער האָט זיך געענדיגט מיט דער ערמאָרדונג פון זעכציג ראָיאַליסטען, וועמעס קערפּערס זיינען אריינגעוואָרפען געוואָרען אין די טיפעניש פון טור דע לא גלאסיער. בארבארא, א זשיראָנדיסטישער דעפּוטאט, האָט גערעכטפערטיגט דיזע הריגה.

ווענשען, דאָס דעם 20טען יאנואר, 1793, האָבען זיי פון איהר ארויסגעקראָגען אַ בעפעהל פון פערפאָלגונג געגען די שולדיגע און די סעפטעמבער־הריגות, אין דער האָפנונג, דאָס די רעפּוטאציע פון דאַנטאָן, ראָבעספּיער און מאַראט וועט געשעדיגט ווערען דורך דיזע אונטערזוכונג.

ביסלעכווייז, בענוצענדיג זיך מיט דעם קאָנסטיטוציאָנאליס־טישען און ראַיאַליסטישען שטראָם, וועלכער האָט זיך געוויזען צווישען די מיטעל־קלאַסען נאָך דעם 10טען אויגוסט, האָבען די זשיראָנדיסטען אויסגעפיהרט ארויסצורופען אין די פּראָווינצען אַ געפיהל פון פיינדשאַפט צו פּאַריז און איהר קאָמונע, ווי אויך צו דער פּאַרטיי, וואָס האָט געקראָגען דעם נאָמען „דער בארג.“

איינִיגע דעפּאַרטמענטס האָבען געשיקט סאָלדאַטען, אום צו בעשיצען די קאָנוועגשען געגען „די אַגיטאַטאָרס, וועלכע האָ־בען געוואָלט ווערען טריבונען און דיקטאַטאָרס“ — דאַנטאָן, מאַ־ראַט און ראָבעספּיער — און געגען די מענשען פון פּאַריז. אויף דעם אויפרוף פון באַרבאַראַ, האָט מאַרסעל—דאָס מאָל דער „קאָ־מערציעלער“ מאַרסעל — געשיקט נאָך פּאַריז אין אָקטאָבער, 1792, אַ באַטאַליאָן סאָלדאַטען, וועלכער איז געווען צוזאַמענ־געשטעלט פון די רייכע יונגע מענער פון דער האַנדעלס־שטאָדט, וועלכע האָבען מאַרשירט דורך די גאַסען פון פּאַריז, פּאָרדערענדיג די קעפּ פון ראָבעספּיער און מאַראַט. זיי זיינען געווען די פּאָר־לויפער פון דער טערמידאָר־רעאַקציע; אָבער, גליקליכער־ווייזע, האָט דאָס פּאָלק פון פּאַריז צו גאָר ניט געמאַכט דיזע פערשוועֹ־רונג מיט דעם, וואָס זיי האָבען געוואונען דיזע סאָלדאַטען אויף דער זייט פון דער רעוואָלוציע.

אין דער זעלבער צייט האָבען די זשיראָנדיסטען ניט פער־פעהלט צו מאַכען אַ דירעקטע אַטאַקע אויף די פּעדעראַלע אָרגאַ־ניזאַציאָן פון די פּאַריזער סעקציאָנען. זיי האָבען געוואָלט, מעג עס קאָסטען, וואָס עס וויל, פערניכטען די רעוואָלוציאָנערע קאָמונע פון דעם 10טען אויגוסט, און זיי האָבען אויסגעפיהרט צו קריגען נייע וואהלען פאַר דעם גענעראַל־ראַטה פון דער פּאַרי־זער מוניציפּאַליטעט. פּעטיאָן, דער זשיראָנדיסטישער מעיאָר

האַט רעזיגנירט צו דער זעלבער צייט. און דאָ האָבען ווידער די סעקציאָנען צושטערט דיזע אַלע מאַנעוורעס. ניט נור האָט די בארג־פּאַרטיי געהאַט די מאַיאָריטעט אין דיזע וואהלען, נור אַ רעוואָלוציאָנער, אַזוי פּאָרטגעשריטען און אַזוי פּאָפּולער, ווי שאָמעט, איז בעשטימט געוואָרען אַלס דער פּראָקוראַטאָר פון דער קאָמונע, און דער בעריהמטער רעוואָלוציאָנער העבערט איז געוואָרען זיין אַסיסטענט. (דעצ. 2, 1792). פּעטיאָן, וועלכער האָט שוין ניט סימפּאַטיזירט מיט די רעוואָלוציאָנערע געפיהלען פון דער פּאַריזער בעפעלקערונג, איז ניט ערוועהלט געוואָרען אויפס־ניי. שאַמבאַק, אַ געמעסיגטער, האָט פערנומען זיין פּלאַץ. אָבער ער איז דאָרט פערבליבען בלויז צוויי מאָנאַטען, און דעם 14טען פעברואַר, 1793, האָט פערנומען זיין שטעלע פּאַשע, דער געוועזענער קריעגס־מיניסטער.

אָט ווי אַזוי די רעוואָלוציאָנערע קאָמונע פון 1793 איז צושטאַנד געבראַכט געוואָרען — די קאָמונע פון פּאַשע, שאָמעט און העבערט, וועלכע איז געוועזן די געגנערין פון דער קאָנווענשאָן און האָט געשפּיעלט אַזאַ מעכטיגע ראָליע אין דער בעוועגונג פון מאַי 31 און יוני 2, 1793, וועלכע האָט זיך געענדיגט מיט דער אַרויסוואַרפונג פון די זשיראָנדיסטישע פיהרער פון דער קאָנווענשען, און וועלכע האָט געשטויסען פאָרווערטס די רעוואָלוציע פון יאהר צוויי, וועלכע האָט פערטהיידיגט גלייכהייט און, ענדליך, אויך דעם קאָמוניזם.

די גרויסע פראַגע פון דעם מאָמענט איז געווען די מלחמה. פון ־עם ערפאָלג פון די אַרמייען איז אָבגעהאַנגען די ענטוויקלונג פון דער רעוואָלוציע.

מיר האָבען געזעהען, דאָס די פּאָרטגעשריטענע רעוואָלוציאָנערען, ווי מאַראַט און ראָבעספּיער, האָבען ניט געוואָלט די מלחמה. אָבער דער קעניגליכער הויף האָט איינגעלאַדען די דייטשען, אום צו רעטען דעם קעניגליכען דעספּאָטיזם. קריעג האָבען אויך זעהר שטאַרק געוואָלט די פּריסטער און דער אַדעל, רעכענענדיג דורך די מלחמה צוריק צו קריגען זייערע אַלטע פּריווילעגיען; און די רעגיערונגען אַרום פראַנקרייך האָבען געזע־

העז אין דער מלחמה א מיטעל צו בעקעמפפען דעם רעוואָלוציאָ־נערען גייסט, וואָס האָט זיך אָנגעהויבען צו ווייזען אין זייערע אייגענע מלוכות, און אויך האָבען זיי געזעהען אין דעם קריעג אַ גוטע געלעגענהייט אָבצורייסען פון פראנקרייך מאנכע פראָ־ווינצען און קאָלאָניעס. די זשיראָנדיסטען, וויעדער, האָבען געוואָלט מלחמה, ווייל זיי האָבען אין איהר געזעהען דעם איינציגען מיטעל, ווי צו פערקלענערען די אויטאָריטעט פון קעניג און ניט דארפען צוליעב דעם אפעלירען צו אַ פאָלקס־אויפשטאנד. „עס איז דערפאר, ווייל איהר ווילט ניט אפעלירען צום פאָלק, אַט ווארום איהר ווילט די מלחמה“, האָט מאראט געזאָגט, און ער איז געווען גערעכט.

וואָס דאָס פאָלק אנבעטרעפט, האָבען די בויערען פון די דעפּאַרטמענטס ביין גרענעץ, ווען זיי האָבען געזעהען די דייטשע ארמייען, אָנגעפיהרט פון די עמיגרירטע אדעל־לייט, צוזאמענ־קלייבענדיג זיך ביין רהיין אָדער אין נידערלאנד, האָבען זיי פערשטאנען, אז איצט איז געקומען דער מאָמענט פאר זיי זיך צו בעוואפענען, אום צו פערטהיידיגען די רעכטע אויף דאָס לאנד, וואָס זיי האָבען אָבגענומען פון דעם אדעל און די פריעס־טער. דערפאר, ווען עס איז ערקלערט געוואָרען דער קריעג מיט עסטרייך דעם 20טען אפריל, 1792, האָבען די איינוואוינער פון די פראָווינצען, נאָהענט צום איסט־גרענעץ, ארויסגעוויזען אַן ערשטוינענדע בעגייסטערונג. פריייוויליגע האָבען זיך מיט יו־בעל־געזאנג געמעלדעט צום קריעג, און די מחנות פון די פאטרי־אָטען האָבען זיך געשאָטען פון אַלע זייטען. אָבער דאָס איז ניט געווען אזוי אין די געגענדען פון דער וועסט און זיד־וועסט פראנקרייך. דאָרט האָט דאָס פאָלק ניט געוואָלט קיין מלחמה.

קיין זאך איז ניט געווען פערטיג פאר מלחמה. די פראנצוי־זישע ארמיי, ניט צעהלענדיג מעהר ווי 130,000 מענשען, האָט זיך אויסגעשפרייט פון דעם נאָרד־ים ביז צו דער שווייץ; איז געווען זעהר שלעכט בעוואפענט, און איז קאָמאנדירט געוואָרען פון ראָיאליסטישע אָפיצערען און שטאבען, און איז ניט געווען אין שטאנד צו וועהרען זיך געגען די אריינדרינגונג פון שונא.

דו־מאריץ און לאפאיעט האָבען צוערשט אויפגענומען דעם מוטהיגען פּלאַן זיך אריינצוברעכען אין בעלגיען, וועלכע האָט שוין אין 1790 פּרובירט זיך אָבריסען פון עסטרייך, אָבער איז בעזיעגט געוואָרען. די בעלגישע ליבעראלען האָבען אפּעלירט צו די פראַנצויזישע, אָבער דער פּערזוך איז ניט געראָטהען, און דאַן האָבען די פראַנצויזישע גענעראלען בעשלאָסען צו בלייבען אין דער ראָליע פון פערטהיידיגען־זיך בלויז און ניט פון אטאַקירען, און נאָך מעהר דערפאַר, ווייל פּרייסען האָט זיך פעראייניגט מיט עסטרייך און די דייטשע פּרינצען, אום זיך אריינצורייסען אין פראַנקרייך, און דיזע פעראייניגונג איז שטארק און גאַנץ אָפען אונטערשטיצט געוואָרען פון דעם הויף אין טורין און אין געהיים פון די קעניגליכע הויפען פון פּעטערבורג און לאָנדאָן.

דעם 26טען יולי, 1792, האָט דער הערצאָג פון ברוינשווייג, וועלכער איז געוועזען דער קאָמאַנדיר איבער איינע פון דיזע אַרמייען, און וועלכע איז געוועזען צוזאַמענגעשטעלט פון 70 טויזענד פּרייסישע סאָלדאטען, 68 טויזענד עסטרייכישע, העסיאנישע און עמיגראנטען, האָט אָנגעהויבען מאַרשירען אויף קאָבלענץ, פערעפענטליכענדיג אויף זיין מאַרש א מאַניפעסט, וועלכער האָט ארויסגערופען דעם צאָרן פון גאַנץ פראַנקרייך. ער האָט געסטראַשעט צו פערברענען די אַלע שטעדט, וועלכע וועלען זיך אונטערשטעלען צו פערטהיידיגען, און אויסשלאַכטען זייערע איינוואוינער, אַלס רעבעללען. אויב פּאַריז וועט פּרובירען אריינברעכען זיך אין דעם פּאַלאַץ פון לואי דעם 16טען, וועט די שטאָדט קריגען א פּסק, וואָס זי וועט עס קיינמאָל ניט פערגעסען.

דריי דייטשע ארמייען האָבען געוואָלט אריינקומען אין פראַנקרייך און מאַרשירען אויף פּאַריז, און דעם 19טען אפּריל איז די פּרייסישע ארמיי אריבער דעם גרענעץ און האָט איינגענומען לאָנגווי און ווערדון אָהן א קאַמפּף.

מיר האָבען געזעהען, וואָס פאַר א בעגייסטערונג די קאָמונע האָט ערוועקט אין פּאַריז, ווען דיזע נייעס איז אָנגעקומען,

און ווי זי האָט געענטפערט אויף דעם, לאָזענדיג די בלייענע פּרו־נעם פון די רייכע צושמעלצען אין קוילען, ווי אויך די גלאָקען און די אַנדערע הייליגע כלים פון דער קירכע פערוואַנדלען אין קאַנאָנען, וועהרענד די קירכען אליין זיינען אומגעוואַנדעלט גע־וואָרען אין ארבייטס־פּלעצער, וואו טויזענדע מענשען האָבען געאַרבייט מאַכענדיג אַלעס, וואָס איז נויטיג געווען פאַר די פרייוויליגע און זינגענדיג די מאַרסעליעזע און אַנדערע רעוואָלו־ציאָנערע ליעדער, ווען זיי האָבען געטהאָן דיזע ארבייט.

די עמיגראַנטען האָבען איינגערעדט די פעראייניגטע קע־ניגע, אַז פראַנקרייך וועט זיי אויפנעהמען מיט אָפענע אַרעמס. אָבער די אָפען־פיינדליכע שטעלונג פון די בויערען אין די סעפּ־טעמבער־טעג אין פּאַריז האָבען געמאַכט די איינדרינגער צו טראַכטען אַביסעל. די איינוואוינער פון די שטעדט און די בויערען פון די איסט־פּראָווינצען האָבען זעהר גוט פערשטאַנען, דאָס דער שונא איז געקומען אוועקצונעהמען די פרוכט פון אַלע זייערע זיעגע, און עס איז געווען הויפּטזעכליך אין די געגענדען צו איסט צו, וואו די אויפשטענדע אין די שטעדט און אויפ'ן לאַנד, אין 1789 און 1790, האָבען אַם בעסטען אויסגעפיהרט צו פערניכטען דעם פעאָדאַליזם.

אָבער בעגייסטערונג אַליין איז ניט געווען גענוג, אום צו בעזיעגען. די פּריסישע אַרמיי האָט געהאַלטען אין קומען אַלץ נעהענטער , און איצט, צוזאַמען מיט דער עסטרייכישער אַר־מיי, איז זי שוין אריין אין וואַלד אַרגאָן, וועלכער האָט זיך גע־צויגען איבער אַ לענג פון 11 „ליעגעס", אַבזונדערענדיג דעם טהאַל פון מעאוז פון דעם וויסטען שאַמפּאַן. דומאַריעץ האָט אומזיסט פּרובירט דורך האַסטיגע מאַרשען אָבצוהאַלטען די אריינדרינגער. זיין אַרמיי האָט נור דאָס אויסגעפיהרט, וואָס זי האָט פערנומען פּונקט אין צייט דעם גרויסען וואַלד, און דאָ האָבען די פּריסען, דעם 20טען סעפּטעמבער, זיך בעגעגענט מיט דעם ערשטען אָבהאַלט, וועהרענד זיי האָבען פּרובירט צו פערנעהמען די בערג, וואו עס זיינען געווען די סאָלדאַטען פון דומאַריעץ. אונטער די אומשטענדען איז די שלאַכט ביי

וואלמי געווען א וויכטיגער זיעג — דער ערשטע זיעג פון פאלק איבער די קעניגע, און אלס אזעלכער איז ער בעגריסט געווארען פון געטהע, וועלכער איז מיטגעגאנגען מיט דע. ארמיי פון דעם הערצאג פון ברוינשווייג.

די פרייסישע ארמיי איז געווען געצוואונגען זיך אבצו־שטעלען אונטער א גוס־רעגען אין דעם וואלד ארגאן, און אזוי ווי אלעס האט געפעהלט אין די וויסטע פעלדער, וואס האבען זיך געצויגען פון פארענט, איז זי געווארען דער אפפער פון א מאגען־קראנקהייט, וועלכע האט אנגעמאכט א שרעקליכען חורבן צווישען די סאלדאטען. די וועגען זיינען געווען שיטערע בלאָ־טע, די בויערען זיינען געווען אויף דער וואך, — אלעס האט פאראויסגעזאגט אן אונגליקליכען סוף פאר די ארייננדרינגער.

עס איז געווען דאן, ווען דאנטאן האט פערהאנדעלט מיט דעם הערצאג פון ברוינשווייג וועגען א צוריקצוג פון דער ארמיי. וואס עס זיינען געווען די בעדינגונגען, דאס איז נאך ביז היינט אונבעקאנט. האט דאנטאן איהם פערשפראכען, ווי מען האט עס שפעטער בעהויפטעט, צו רעטען דעם לעבען פון לואי דעם 16טען? עס איז מעגליך. אבער, אויב דיזער פערשפרעכען איז געמאכט געווארען, האט עס נור געמוזט זיין אויף א געווי־סען תנאי, און מיר וויסען ניט, וועלכע בעדינגונגען עס זיינען געשטעלט געווארען פון דער זייט פון די ארייננדרינגער, אויסער די באלדיגע צוריקציהונג פון די פרייסען? איז אויך פער־שפראכען געווארען דער גלייכצייטיגער ריקצוג פון די עסטריי־כער? איז גערעדט געווארען פון א פארמאלנעם ענטזאגען־זיך פון לואי דעם 16טען פון זיין טהראן? מיר קענען נור מאכען השערות.

אלעס, וואס מיר וויסען ווירקליך, איז, דאס דעם ערשטען אקטאבער האט דער הערצאג פון ברוינשווייג אנגעהויבען דעם ריקצוג דורך גראנד־פרע און ווערדון. צום ענדע פון מאנאט איז ער צוריק אריבער דעם רהיין אין קאבלענץ, בעגלייט פון די קללות פון די עמיגראנטען.

דאן האט דו־מאריעץ געגעבען א בעפעהל וועסטערמאן „צו

בעגלייטען העפליך די פרייסען אויף צוריק", ניט טרייבענדיג זיי צו־שטארק, און אליין איז ער דעם 11טען אקטאבער געקומען נאך פאריז, וואהרשיינליך אום צו זעהען, ווי אזוי די פארטייען זיינען צוטהיילט, און דאן בעשטימען, ווי ער דארף זיך האלטען. ער האט אזוי געמאכט, דאס חאטש ער האט נאך ניט צוגעשוואָ־רען טרייהייט דער רעפובליק, דאך איז ער זעהר גוט אויפגענומען געווארען פון די יאקאבינער, און פון יענער צייט אן האט ער אנ־געהויבען שטארק אגיטירען פאר דעם דיוק פון שארטרע אלס פאר דעם קאנדידאט אויף דעם פראנצויזישען טהראן.

פון דעם אויפשטאנד, וועלכער איז פארבערייטעט געוואָ־רען אין ברעטאין פון דעם מארקיז דע לא רועריע, אז ער זאל אויסברעכען דאן, ווען די דייטשען וועלען האלטען אין מארשי־רען אויף פאריז, איז אויך גאר ניט געווארען. דאנטאן האט זיך דערוואוסט וועגען דעם, און ער האט עם פערשטאנען צו פערכאַ־פען די פעדים פון דיזער אינטריגע אין ברעטאין און אין לאנ־דאן. אבער לאנדאן איז געבליבען דער מיטעל־פונקט פון די קאנספיראציעס פון די פרינצען, און דער אינזעל פון זשוירסי איז געמאכט געווארען פאר דעם הויפט־סקלאד פון די ראיאליסטישע וואפען. די אבזיכט איז געווען אריבערצוברענגען א קליינע ארמיי ערגעץ־וואו אויף דעם ברעג פון ברעטאין, צו פערכאפען סען־מאלא מיט דער הילפע פון די דארטיגע ראיאליסטען, און איבערגעגעבען דיזען האפען, וואס איז פון גרויסער מיליטערי־שער און קאמערציעלער וויכטיגקייט, צו ענגלאנד.

אין דער זעלבער צייט איז די פראנצויזישע ארמעע פון זיד, קאמאנדירט פון מאנטעסקיו, אריין אין סאוואי דעמזעלבען טאג, ווען די קאנווענשאן איז ערעפענט געווארען. זי האט איינגענו־מען שאמבער פיער טעג שפעטער און האט איינגעפיהרט אין סאוואי די בויערן־רעוואלוציע געגען די פעאדאלע פריצים.

ביין סוף פון דעמזעלבען מאנאט, סעפטעמבער, איז איינע פון די ארמייען פון דער רעפובליק, קאמאנדירט פון לאזון און קוס־טין, אריבער דעם רהיין און האט איינגענומען ספיערס דורך אן אטאקע דעם 30טען סעפטעמבער. פיער טעג שפעטער האט זיך

וואָרמס אונטערגעגעבען, און דעם 23טען אָקטאָבער זיינען מאַינץ און פראנקפורט־אן־מיין געוועזען בעזעצט פון די ארמייען פון די סאנקיולאָטען.

אין דער נאָרטהה איז געוועזען נאָך א רייהע פון ערפאָלגען. צו ענדע אָקטאָבער איז די ארמיי אונטער דומאָריעץ אריין אין בעלגיען, און דעם 6טען נאָוועמבער האָט זי געוואונען א גרויסען זיעג איבער די עסטרייכער אין זשעמאַפּ, ארום מאנס — א זיעג, וועלכען דומאָריעץ האָט אזוי צושטאנד געבראכט, אז ער זאָל געבען בעריהמטהייט דעם זוהן פון דעם הערצאָג פון שארטרע — און געאָפּפּערט דערביי צוויי באטאליאָנען פון די פאריזער־פרייוויליגע.

דיעזער זיעג האָט אויפגעעפענט בעלגיען פאר פראנקרייך. מאָנס איז פערנומען געוואָרען דעם 8טען און דעם 14טען איז דומאָריעץ אריין אין ברִיססעל. דאָס פאָלק האָט אויפגענומען די סאָלדאטען פון דער רעפובליק מיט אָפענע אָרעמס. זיי האָבען ערווארטעט, אז די פראנצויזישע ארמיי וועט גלייך איינפיהרען פערשיעדענע רעוואָלוציאָנערע רעפאָרמען, הויפּטזעכליך אין די ענינים פון אייגענטהום. דאָס איז אויך געוועזען די אידעע פון דעם „בארג“ — וועניגסטענס פון קאמבאָן — דעם מאַן, וועלכער האָט אָרגאניזירט דעם אונגעהויער גרויסען געשעפט פון דעם לאנד־פערקויף פון די פריסטער, אלס א גאראנטיע פאר די ארויסגעגעבענע אסיגנאציעס, און וועלכער האָט אין דיזען מאָמענט אָרגאניזירט דעם פערקויף פון די מאיאָנטקעס פון די עמיגראנטען־ראָיאליסטען, און וועלכער האָט ניט געוואָלט גאָר קיין בעסערע זאך, ווי אז דיזער סיסטעם זאָל גלייך אָנגענומען ווערען אויך אין בעלגיען. אָבער, צי ווייל דער בארג האָט ניט געהאט דעם מוטה, ווערענדיג שוין צו שטארק אטאקירט פון די זשיראָנדיסטען, דאָס ער האָט גאָר ניט קיין אכטונג פאר אייגענטהום; אָדער, ווייל די רעוואָלוציאָנערע ציעלען האָבען ניט געפונען די נויטיגע אונטערשטיצונג אין בעלגיען, וואו נור די פראָלעטאריער זיינען געוועזען אויף דער זייט פון דער רעוואָלוציע, וועהרענד די מיטעל־קלאסען און די שטארקע קראפט פון

די פריסטער זיינען געווען געגען איהר — יעדענפאלס בלייבט עס א פאקט, דאס די רעוואלוציע, וועלכע וואלט געקאנט פעראייניגען די בעלגיער מיט די פראנצויזען, איז ניט אויסגעפיהרט געוואָרען.

דיזע אלע ערפאלגען און זיגע האבען איינפאך פערשיכור'ט די אנהענגער פון מלחמה, און די זשיראנדיסטען האבען טריאומפירט. דעם 15טען דעצעמבער האט די קאנווענשאן ארויסגעלאזען א דעקרעט, אין וועלכען זי האט ערקלערט קריעג אלע מאנארכיען און האט ערקלערט, אז מיט קיינער פון די מעכטע זאל ניט געשלאסען ווערען קיין פריעדען, ביז זייערע ארמייען וועלען אויסגעוויזען ווערען פון דער טעריטאריע פון דער רעפובליק. אין דער ווירקליכקייט אבער איז די לאגע אין לאנד געווען א זעהר טרויעריגע, און די סאמע זיגע פון דער רעפובליק האבען נור ארויפגעלייגט דעם זיעגעל אויף די פעראייניגונג צווישען אלע מאנארכיען.

דאס, וואס די פראנצויזישע ארמיי איז אריינגעדרונגען אין בעלגיען, דאס האט געמאכט ענגלאנד בעשליסען, וואס זי האט צו טהאן אין דיזער אנגעלעגענהייט. דער אויפטאנגען פון רעפובליקאנישע און קאמוניסטישע אידעען צווישען די ענגלענדער, וואס דאס איז דעמאנסטרירט געוואָרען דורך די גרינדונג פון רעפובליקאנישע געזעלשאפטען און וואס האט זיך ליטעראריש אויסגעדריקט אין 1793 דורך דעם מערקווירדיגען ווערק איבער דעם פרייען קאמוניזם פון גאדווין „איבער פאליטישע גערעכטיגקייט“, האט געגעבען די פראנצויזישע רעפובליקאנער און בעזאנדערס דאנטאן'ען, די האפנונג צו געפינען אונטערשטיצונג אין דער ענגלישער רעוואלוציאנערער בעוועגונג.

אבער די אינדוסטריעלע און געשעפטליכע אינטערעסען האבען געזיעגט אין ענגלאנד. און ווען דער רעפובליקאנישער פראנקרייך איז אריין אין בעלגיען און האט זיך בעפעסטיגט אין דעם טהאל פון שעלדע און רהיין, סטראשענדיג צו נעהמען בעזיץ פון האללאנד, איז ענגלאנד שוין געקומען צו א פעסטען בעשלוס, וואס זי האט צו טהאן.

אוועקצונעהמען די פראנצויזישע קאָלאָניען; צו פערניכ־
טען איהר מאכט אויפ'ן ים, צו שטערען איהר אינדוסטריעללע
ענטוויקלונג, און ניט צו דערלאָזען צו איהר ווייטערער קאָ־
לאָניאלער אויסברייטונג, — דאָס איז געווען דער בעשלוס, צו
וועלכען די מייסטע בירגער אין ענגלאנד האָבען מסכים געווען.
די פּארטיי פון פאקס איז פערניכטעט געוואָרען, און די פּארטיי
פון פּיטט האָט געהאלטען אין קומען צום רודער. פון דאַן אָן
איז ענגלאנד, שטארק דורך איהר פלאָטע און נאָך שטארקער
דורך איהר געלד, מיט וועלכען זי האָט סובסידירט די קאָנטי־
נענטאלע מעכטע — רוסלאנד, פּרייסען און עסטרייך צווישען זיי
— געוואָרען און איז געבליבען דער סאמע קאָפּ פון אַן אייראָפּע־
אישער פעראייניגונג. עס איז געווען אַ מלחמה אויף טויט און
לעבען צווישען די צוויי נאַציאָנען, און דיזע מלחמה האָט מיט
געוואלד געבראכט פראנקרייך צו אַ מיליטערישער דיקטאטור.

אַ חוץ דעם, אויב פּאריז, געסטראשעט מיט דער אריינדרינגונג
פון שונא, איז געוואָרען פול מיט בעגייסטערונג און זיינע בעסטע
עלעמענטען האָבען זיך געאיילט צו צושטעהן צו די פרייוויליגע
פון די פּראָווינצען פון איסט־פראנקרייך, איז עס אָבער אויך
געווען די מלחמה, וועלכע האָט געגעבען דעם ערשטען שטויס צו
דעם אויפשטאנד אין דער וואנדיי. זי האָט פערזאָרגט די פּריס־
טער מיט אַן אויסרייד אויסצונוצען דעם ווידערווילען פון דער
בעפעלקערונג צו פערלאָזען זייערע שאָטענדיגע וועלדער און צו
געהן קעמפּפען, ניט וויסענדיג, וואוהין, צום גרענעץ: די
מלחמה האָט געהאָלפען אויפצוּוועקען דעם פאנאטיזם פון די
וואנדייער און צו מאכען זיי רעוואָלטירען אין דער זעלבער צייט,
ווען די דייטשען זיינען אריין אין פראנקרייך. מיר וועלען שפּע־
טער זעהען, וועלכע צרות די רעוואָלוציע האָט געהאט פון דיזען
אויפשטאנד.

אָבער, ווען עס וואלט געבליבען האָטש בלויז ביי דער איינ־
ציגער וואנדיי! איבער גאַנץ פראנקרייך האָט די מלחמה בע־
שאַפען אזא שרעקליכע לאגע פאר די גרויסע מאסע פון די אָרי־
מע, דאָס עס איז ווירקליך אַ וואונדער, ווי אזוי די רעפּובליק

האָט אויסגעפיהרט ארויסצוקומען גאנץ פון אזא שווערען קריזיס.

דער יאָהר 1792 איז געווען א גאנץ גוראָטענער אין ווייץ, אָבער צוליעב די רעגענס איז האָבער און גריץ גאָר ניט געווען געראָטען. די עקספּאָרטאציאָנען פון פערשיעדענע תבואות איז פערבאָטען געוואָרען, אָבער טראָץ דעם איז געווען א הונגער אין לאַנד. אין די שטעדט איז שוין פאר א לאנגע צייט ניט געזע־ הען געוואָרען אזא עלענד. לאנגע שורות פון מענער און פרויען האָבען בעלאגערט די בעקער און די בוטשערס, אָבשטעהענדיג די גאנצע נאכט אין שנעע און אין רעגען, און ניט זייענדיג זי־ כער צו קענען קריגען אין דער פריה איין שטיקעל ברויט זאָגאר פאר דעם העכסטען פּרייז. און דאָס אלעס אין א צייט, ווען א גרויסע צאָהל אינדוסטריען איז כמעט אין גאנצען אָבגעשטעלט געוואָרען, וואָס דאָס האָט געמיינט, אז פיעלע זיינען געווען אוי־ סער ארבייט.

דער פאקט איז, דאָס מען קען ניט אוועקנעהמען אונבע־ שטראָפט פון א נאציאָן פון פינף און צוואנציג מיליאָן באלד א מיליאָן מענשען אין דער סאמע בליהונג פון זייער יוגענד און פיליכט א האלבען מיליאָן לאסט־טהיערע, אז מען זאָלעם ניט פיהלען אין דער ערד־ארבייט. אויך קענען ניט די נאהרונגס־ שטאָפען פון א נאציאָן ווערען צונישטעט, ווי דאָס מוז פּאַרקור־ מען אין א מלחמה, און דערמיט זאָל דער עלענד פון די אָרימע נאָך ניט שווארצער ווערען, ווי ער איז אין דער זעלבער צייט, ווען א גאנצע הורבע עקספּלואטאטאָרס ווערען נתעשר אויף דעם חשבון פון דער עפפענטליכער קאססע.*)

*) די רויבערייען, וועלכע זיינען בעגאנגען געוואָרען פון א געוויסער אנצאהל אָפיציערען אין דעם קאָמיסאריאט פון די ארמייען פון דער רעפּובליק, זיינען געווען סקאנדאלעז. איוניגע בייושפּיעלע וועט מען געפינען אין זשאָרעס'עס געשיכטע איבער די קאָנווענשאָן. די ספּעקולאציעס, וועלכע זיינען אָנגעגאנגען דאָן, קען מען זיך לייכט משער זיין פון דעם פאקט, דאָס די פּראָוויזיאָן־אָפּי־

פראגען וועגען דיזע אלע העכסט־וויכטיגע פאסירונגען זיי־נען ווי דונער־שלעג געקומען פאר יעדער פאָלקס־געזעלשאפט אין די פראָווינצען און פאר יעדער סעקציאָן פון די גרויסע שטעדט, ביז זיי האָבען געפונען זייער וועג צו דער קאָנוועגשאָן. און איבער אלע דיזע פראגען האָט זיך אויפגעהויבען די גרעסטע פראגע, פון וועלכער אלע אנדערע זיינען אבהענגיג: „וואָס זאָל מען טהאָן מיט'ן קעניג?“

ציערען האָבען געקויפט גרויסע קוואַנטיטעטען פון ווייץ געראדע אין די דעפארטמענטס, וואו עס איז געוועזן אַ גרויסע אונגערעטעניש און וואו די פרייזען זיינען געוועזן זעהר הויכע. די ספעקולאַציעס אין דעם שטייגען פון ווייץ, וועלכע זיינען פריהער געמאַכט געוואָרען פון ס ע פ ט ו א י ל פאר דעם פראָפיט פון לואי דעם 16טען, „דעם גוטען קעניג“, וועלכער האָט קיינמאָל ניט פערנאַכלעסיגט דיזען מיטעל אָנ־צופיללען זיין פריוואט־ביטעל, זיינען איצט אויסגעפיהרט געוואָרען פון די מיטעל־קלאַסען.

אכט־און־דרייסיגסטער קאַפּיטעל.

דער משפּט פון קעניג.

דער שיקזאַל פון קעניג נאָך אונבעשלאָסען. — די אורזאַכע פון דער פערלענגערונג. — גאַמאַין'ס פערראַטה. — שטערונגען צום פּראָצעס. — די בערעכטיגונג פון דעם פּראָצעס. — מאַריע אַנטואַנעט און פערזען. — די זשיראָנדיסטען מאַכען אַ פערזוך צו שטערען דעם פּראָצעס דורך אַן אַטאַקע אויפ'ן באַרג. — דער קעניג קומט צו דער קאָנווענשען. — דער טוידט־אורטהייל. — די הינריכטונג פון קעניג.

די צוויי מאָנאַטען, וועלכע זיינען פאַראיבער צווישען דער ערעפענונג פון דער קאָנווענשען און דעם קעניג'ס פּראָצעס בלייבען ביז איצט אַ רעטעניש פאר דער געשיכטע.

די ערשטע פראגע, וועלכע איז געשטאַנען פאר דער קאָנווענשען, נאָך דעם, ווי זי איז צוזאַמענגעקומען, איז געווען, נאַטירליך, די: וואָס זאָל מען טהאָן מיט'ן קעניג און זיין פאַמיליע, וועלכע ווערען געהאַלטען אַלס געפאַנגענע אין טעמפּעל? צו האַלטען זיי דאָרט געפאַנגען פאר אַן אונבעשטימטע צייט ביז עס וועט צוריקגעשטויסען ווערען דער אויסלענדישער שונא און ביז עס וועט געשטימט און אָנגענומען ווערען פון פאָלק אַ רעפּובליקאַנישע קאָנסטיטוציע — דאָס איז געווען אונמעגליך: ווי האָט די רעפּובליק געקאָנט געגרינדעט ווערען, אַזוי לאַנג ווי זי האָט געהאַלטען דעם קעניג און זיין געזעצליכען יורש געפאַנגען, ניט האָבענדיג דעם מוטה צו טהאָן עטוואָס מיט זיי?

אַ חוץ דעם, וויבאַלד לואי דער זעכצעהנטער, מאַריע אַנ־

טואַנעט און זייערע קינדער זיינען געוואָרען איינגעפּאַקע מענשען דורך דעם, וואָס מען האָט זיי ארויסגענומען פון פּאַלאַץ, אי דאָס האַלטען זיי געפאַנגען האָט זיי געמאַכט פאַר זעהר אינטע רעסאַנטע מאַרטירער, ווען די ראַיאַליסטען זיינען געוועזען איבערגעבען, און אויך ווען די מיטעל־קלאַסען און זאָגאר ד סאַנקיולאָטען, וועלכע זיינען אַוועקגעשטעלט געוואָרען, אַלס וואַך איבער זיי, האָבען געהאַט גרויס רחמנות.

אַזאַ לאַגע האָט ניט געקאָנט לאַנג אָנהאַלטען. און דאָך כמעט צוויי מאָנאַטען זיינען פאַראיבער, ווען די קאָנווענשע האָט גענומען אַ שטאַרקען אינטערעס אין פערשיעדענע זאַכען, אָבער קיינמאָל ניט בעריהרענדיג די פראַגע, וואָס צו טהאָן מיט דעם הויפּט־רעזולטאַט פון דעם 10טען אויגוסט, ווי צו ענטשיידען איבער דעם שיקזאַל פון קעניג. דיזע פערלענגערונג, לויט אונזער מיינונג, האָט געמוזט זיין אַן אבזיכטליכע, און מיר קענען איהר נור ערקלערען מיט דער השערה, דאָס וועהרענד דער גאַנצער צייט זיינען פאָרגעקומען געהיימע בעראַטהונגען מיט ד אייראָפּעאישע מעכטע — בעראַטהונגען, וועלכע זיינען נאָך ניט ענטדעקט געוואָרען, און וועלכע האָבען זיכער געמוזט זיין אין צוזאַמענהאַנג מיט דער איינדרינגונג פון דעם אויסערליכען שונא און מיט דעם, וואָס פאַר אַ ווענדונג די מלחמה וועט אָננעהמען.

מיר ווייסען שוין, אַז דאַנטאָן און דומאָריעץ האָבען געהאַט פערהאַנדעלט מיט דעם הויפּט־קאָמאַנדיר פון דער פּרייסישער ארמיי, און זיי האָבען איהם ענדליך געמאַכט זיך אָבצוזונדערען פון די עסטרייכער און זיך צוריקציהען מיט זיין אַרמיי. און מיר ווייסען אויך, דאָס איינע פון די בעדינגונגען, וועלכע דער הערצאָג פון ברוינשווייג האָט געשטעלט — כאָטש, גאַנץ מעגליך, דיזע בעדינגונג איז ניט אָנגענומען געוואָרען — איז געוועזען, אַז לואי דעם זעכצעהנטען זאָל מען קיין בייז ניט טהאָן. אָבער עס האָט דאָ געמוזט נאָך מעהר זיין. עהנליכע פערהאַנדלונגען זיינען געוויס געפיהרט געוואָרען אויך מיט ענגלאַנד. און ווי קען דאָס שטילשווייגען פון דער קאָנ־

ווענשען און די גערולד פון די סעקציאָנען פערשטאַנען ווערען אז מען זאָל ניט רעכענען, אז עס האָט דאָן געמוזט זיין אַן איינ־פערשטענדניס צווישען דעם „בארג“ און די זשיראָנדיסטען?

היינט, אָבער, איז עס קלאָר פאר אונז, דאָס אַלע אזעלכע פערהאנדלונגען האָבען ניט געקאָנט זיין פון אירגענד א ווערטה און צוליעב צוויי אורזאכען. דער שיקזאל פון לואי דעם זעכ־צעהנטען און זיין פאַמיליע איז ניט געוועז פון אזא געניגענדער וויכטיגקייט ניט פאר דעם קעניג פון פרייסען, אויך ניט פאר דעם קעניג פון ענגלאנד, אויך ניט פאר דעם ברודער פון מאריע אנטואנעט, דעם קעניג פון עסטרייך, אז זיי זאָלען אויפאָפּפערען זייערע נאַציאָנאַלע אינטערעסען פאר די פערזענליכע אינטערע־סען פון די געפאַנגענע אין טעמפּעל. דאָס האָט מען קלאָר געזע־הען דורך די פערהאנדלונגען, וועלכע זיינען פאָרגעקומען א צייט שפּעטער, ווען עס האָט זיך געהאנדעלט אום די פריילאָזונג פון מאריע אנטואנעט און מאדאם עליזאבעטה. און, פון דער אנ־דערער זייט, די פעראייניגטע קעניגע האָבען ניט געפונען אין פראנקרייך צווישען די געבילדעטע קלאַסען יענע איינהייטליכ־קייט פון דעם רעפּובליקאַנישען געפיהל, וועלכער האָט געקאָנט זיי מאַכען גלויבען, אז זייער האָפנונג פון ווידער אַמאָל אויפ־ריכטען דעם קעניגטהום איז אומזיסט. פערקעהרט, זיי האָבען געפונען, אז די „געבילדעטע“ פון די מיטעל־קלאַסען זיינען שטאַרק גענייגט אָנצונעהמען אַלס קעניג אָדער דעם הערצאָג פון אָרלעאנס (גרענדמאסטער פון דער ברודערשאפט פון די פריי־מויערער, צו וועמען עס האָבען געהערט אַלע בעקאנטע רעוואָלו־ציאָנערען), אָדער זיין זוהן, דעם דיוק פון שארטרע, דעם צו־קינפטיגען לואי פיליפּ, אָדער זאָגאר דעם יורש פון לואי דעם זעכצעהנטען.

אָבער דאָס פאָלק איז געוואָרען אונגעדולדיג. די פאָלקס־געזעלשאַפטען פון איבער גאַנץ פראנקרייך האָבען געפאָדערט, אז דעם קעניג׳ס פּראָצעס זאָל ניט לענגער אָבגעלייגט ווערען, און דעם 19טען אָקטאָבער איז די קאָממונע געקומען פאר די קאָנווענשען, ערקלערענדיג, אז דאָס איז אויך דער וואונש פון

פאריז. ענדליך, אנפאנג נאוועמבער, איז געמאכט געווארען דער ערשטער שריט. עס איז פארגעלעזען געווארען א מיט־טהיילונג, אין וועלכער עס איז געפאדערט געווארען, אז לויט דער זעכצעהנטער זאל געשטעלט ווערען צום פראצעס, און די הויפט־פונקטען פון דער אנקלאגע זיינען פארמולירט געווארען דעם פאלגענדען טאג. די דיסקוסיאן וועגען דעם האט זיך אנ־געפאנגען דעם 13טען. די אנגעלעגענהייט אבער וואלט זיך נאך געשלעפט ווער ווייס ווי לאנג, ווען דעם 20טען נאוועמ־בער, וואלט דער שלאסער גאמאין, וועלכער האט פריהער געלע־רענט לויט דעם זעכצעהנטען די ארבייט פון א שלאסער — ניט ענטפלעקט פאר מיניסטטער ראלאן, אז אין די טוליערי איז דא א געהיימער שראנק, וועלכען גאמאין האט געהאלפען דעם קעניג ארייינצומאכען אין איינע פון די וועגד, און אין וועלכען דער קעניג האלט זיינע פאפירען.

דיזע שטיקעל געשיכטע איז גוט בעקאנט. איין טאג אין אויגוסט, 1792, האט לויט דער זעכצעהנטער געשיקט נאך דעם שלאסער גאמאין, ער זאל איהם העלפען איינצופיקסען אין וואנד א שאפע אונטער אן אייזערנע טהיר, וועלכע ער האט אליין געמאכט, וועלכע זאל איהם קענען דיענען אלס א פלאץ, וואו ער זאל קענען האלטען בעהאלטען פערשיעדענע זאכען. ווען די ארבייט איז געווען געענדיגט, איז גאמאין בייגאכט אוועק נאך ווערסאיל, פון וואנען ער איז גערופען געווארען, נאך דעם ווי די קעניגין האט איהם מכבד געווען מיט א גלאז וויין און מיט א ביסקוויט. אויפ'ן וועג איז ער געפאלען, פיהלענדיג א שטארקע שטעכעניש אין בויך, און איז זייט דאן אימער קראנק געוועזן. גלויבענדיג, דאס מען האט געמיינט איהם צו פערגיפ־טען, אדער, אפשר, מורא האבענדיג, אז ווען־עס־איז שפעטער זאל ער ניט פערפאלגט ווערען פון די רעפובליקאנער, האט ער אלעס, וואס ער האט געוואוסט וועגען דיזען געהיימען שראנק, איבערגעגעבען צום מיניסטער ראלאן, וועלכער, פון זיין זייט, ניט דערצעהלענדיג וועגען דעם קיינעם, האט גלייך גענומען בע־זייט פון די פאפיערען אין דעם שראנק, האט זיי גענומען צו זיך

אַהיים, צוזאַמען מיט זיין פֿרוי זיי איבערגעלעזען, און האָבענדיג ארויפגעלייגט זיין זיעגעל אויף יעדען פון די פּאַפּיערען, האָט ער זיי געבראכט צו דער קאָנווענשען.

די טיעפע אויפרעגונג, וואָס דיזע ענטדעקונג האָט ארויסגערופען, קען בעגריפען ווערען, בעזאָנדערס, ווען עס איז בעקאַנט געוואָרען, אז דער קעניג האָט געקויפט די דיענסטע פון מיראבאָ, דאָס זיינע אַגענטען האָבען איהם פאָרגעשלאָגען אונטערצוקויפען עלף איינפלוסרייכע מיטגליעדער פון דער געזעצגעבענדער פערזאמלונג. (עס איז שוין געוועזען בעקאַנט, דאָס בארנאַווא און לאַמעטה זיינען שוין געוואונען געוואָרען אויף זיין זייט). און דאָס לואי דער זעכצעהנטער האָט נאָך אַלץ געהאַט געצאָהלט געהאַלט די יענע מיטגליעדער פון זיין גוואַרדיע, וועלכע האָבען זיך געשטעלט אין דיענסט פון זיינע ברידער אין קאָבלענץ, און וועלכע האָבען מאַרשירט צוזאמען מיט די עסטרייכער אויף פראנקרייך.

עס איז נור איצט, ווען מיר האָבען אין אונזערע הענד אזוי פיעל דאָקומענטען, וועלכע בעשטעטיגען די פעררעטהערייען פון לואי דעם זעכצעהנטען, און מיר קענען זעהען די כחות, וועלכע האָבען זיך דאָך געשטעלט געגען זיין פעראורטהיילונג — נור איצט קענען מיר פערשטעהן, ווי שווער עס איז געוועזען פאר די רעוואָלוציע צו מאכען אַ קעניג אַ פּראָצעס און הינריכטען איהם.

אַלערליי פּאַראורטהיילע, די אָפענע און בעהאַלטענע קנעכטשאַפט פון דער געזעלשאַפט, די מורא פאר זייער אייגענטהום פון די רייכע און דער מיסטרויען פון פאָלק — דאָס אַלעס האָט זיך פעראייניגט אום ניט צו דערלאָזען צו אַ פּראָצעס פון קעניג. די זשיראָנדיסטען, אָבשפּיעגלענדיג אין זיך געטריי דיזע גאנצע מורא, האָבען געטהאָן אַלעס אין זייערע כחות צו שטערען דיזען פּראָצעס, און נאָכדעם, צו שטערען זיין פעראורטהיילונג, אָדער, ווען זיי זאָלען דאָס ניט קענען אויספיהרען, איז ווענינגסטענס צו זעהען, אז דער אורטהייל זאָל ניט זיין דער טוידט, און ענדליך, טאָמער פאָרט ווערט ער פעראורטהיילט

צום־טוידט, איז צו זאָרגען, אז דער אורטהייל זאָל ניט אויסגע־פיהרט ווערען.*) פאַריז האָט געמוזט סטראשענען די קאָנ־ווענשאָן מיט אַן אויפשטאַנד, אום צו צווינגען איהר ארויסצו־געבען איהר אורטהייל, ווען דער פּראָצעס האָט זיך אָנגעפאנגען, און ניט אָבצולייגען די אויספיהרונג פון דעם אורטהייל. און דאָך, ביז היינטיגען טאָג, וועלכע סענטימענטאל־אויפגעבלאָ־זענע רעדען ווערען געהאַלטען, וואָס פאר טרערען עס ווערען פערגאָסען פון די געשיכטע־שרייבער, ווען זיי דערמאָנען דיזען פּראָצעס!

און פאר וואָס? ווען אירגענד אַ גענעראל, מאכט ניט אויס וועלכער, וואָלט אויסגעפונען געוואָרען צו האָבען געטהאָן דאָס, וואָס לואי דער זעכצעהנטער האָט געטהאָן — דאָס הייסט, האָ־בענדיג גערופען די פרעמדע מעכטע איינצודרינגען אין דאָס אייגענע לאנד, און זיי אָנבאָטען די גאנצע הילפע זיינע — ווער, צווישען די מאָדערנע היסטאָריקער, וועלכע זיינען עס אלע פער־טהיידיגער פון „שטאאט־גרינדע", וואָלטען זיך געוואקעלט איין מאָמענט זאָגאר צו פאַרדערען דעם טוידט פון יענעם גענעראל? טו ווארום אזוי פיעל געוויינעריי, ווען דער הויפּט־פערראַטה איז בעגאנגען געוואָרען פון דעם קאָמאנדיר פון אלע ארמייען פון פראנקרייך?

לויט אלע טראדיציאָנען און לויט אלע אויסגעטראכטע איינפיהרונגען, וועלכע די געשיכטע־שרייבער און די יוריסטען אנערקענען פאר די פעסטשטעלונג פון די רעכטע פון „קאָפּ פון שטאאט", איז די קאָנווענשען געווען דער הערשער אין דיזען מאָמענט. זי, און זי אליין, האָט געהאט דאָס רעכט צו משפּט'ן דעם קעניג, וועלכען דאָס פאָלק האָט אראָבגעזעצט פון טהראָן,

*) אין דעם משך פון פּראָצעס האָבען איניגע זשיראָנדיסטישע דעפּוטאַטען, בעזאָנדערס די דעפּוטאַטען פון קאַלוואַדאָס, געשריבען צו זייערע קאָנסטיטוענטען, דאָס דער „באַרג" וויל היגריכטען דעם קע־ניג, נור דערפאר, ווייל זיי ווילען ארויפזעצען אויפ'ן טהראָן דעם דיוק פון אָרלעאַנס.

פונקט ווי זי אליין האָט געהאַט דאָס רעכט צו פערפאסען גע־זעצע — יענעם רעכט, וואָס איז ארויסגעפאַלען פון זיינע הענד. גע׳משפט, אַלזאָ, פון די מיטגליעדער פון דער קאָנווענשען, איז לואי דער זעכצעהנטער, אום צו געברויכען זיין אייגענע שפּראַך, גע׳משפט געוואָרען פון מענשען, וואָס זיינען געווען גלייך מיט איהם. און זיי, אויטגעפינענדיג אויף זיכער זיין פעררעאַטה, האָבען ניט געהאַט קיין אַנדער ברירה. זיי האָבען גע מו זט פעראורטהיילען איהם צום טוידט. וועגען גנאַדע האָט גאָר קיין פראַגע ניט געקאָנט זיין אין אַ צייט, ווען בלוט האָט גע־פלאָסען ביין גרענעץ. די פעראייניגטע קעניגע האָבען דאָס אַליין געוואוסט. זיי האָבען דאָס אויסגעצייכענט פערשטאַנען.

וואָס אנבעטרעפט די טהעאָריע, וועלכע עס האָבען ענט־וויקעלט ראָבעספּיער און סאַן־זשוסט, לויט וועלכער די רעפּוב־ליק האָט געהאַט אַ רעכט צו טוידטען לואי דעם זעכצעהנטען, אלס איהר שונא, איז מאַראַט געווען גאַנץ גערעכט, ווען ער האָט פּראָטעסטירט געגען דיזע טהעאָריע. דאָס וואָלט געמעגט גע־טהאָן ווערען וועהרענד אָדער באלד נאָך דעם קאמפף פון אוי־גוסט דעם 10טען, אָבער ניט דריי מאָנאַטען שפּעטער נאָך דעם קאַמפף. נון, איז ניט געבליבען צו טהאָן קיין אַנדער זאַך, ווי צו פּראָצעסירען דעם קעניג, און אזוי עפפענטליך, ווי נור מעג־ליך, אזוי, אז די פעלקער און די צוקונפט זאָלען אליין קענען אורטהיילען איבער זיין געמיינהייט און פעררעטהעריי.

אין דער פראַגע, ווי ווייט לואי דער זעכצעהנטער און זייז פרוי זיינען געווען שולדיג אין הויכפעררעאַטה, מוזען מיר, וועל־כע האָבען אין אונזערע הענד די קאָררעספּאָנדענץ פון מאַריע אַנטואַנעט מיט פערזען, און די בריעף פון פערזען צו פערשיע־דענע פערזענליכקייטען, צוגעבען, דאָס די קאָנווענשאָן האָט גע־אורטהיילט גאַנץ ריכטיג, חאָטש זי האָט ניט געהאַט דיזע אי־בערוועלטיגענדע בעווייזע, וועלכע מיר האָבען היינט. אָבער אזוי פיעל פאקטען האָבען זיך אָנגעזאמעלט אין דעם משך פון די לעצטע דריי יאָהר, אזוי פיעל פערדעכטיגע ווערטער האָבען געלאָזט פאַלען די ראָיאַליסטען און די קעניגין, אזוי פיעל האַנד־

לונגען פון קעניג זייט זיין אַנטלויפען נאָך וואַרען, וועלכע, חאָטש זיי זיינען איהם געשענקט געוואָרען דורך די קאָנסטיטוציע פון 1791, האָבען דאָך געדיענט אַלס גוטע ערקלערונג פון זיינע שפּעטערדיגע האַנדלונגען, דאָס יעדער איינער איז געווען מאָראַליש איבערצייגט אין זיין פערראַטה. אויך האָט דאָס פאָלק פון פאַריז ניט געהאַט דעם מינדעסטען צווייפעל וועגען דעם.

דער פאַקט איז, דאָס דיזער פערראַטה האָט זיך אָנגעפאַנגען מיט דעם בריעף, וועלכען לואי דער זעכצעהנטער האָט געשריבען צום אימפּעראַטאָר פון עסטרייך גערעדע אין דעמזעלבען טאָג, ווען ער האָט צוגעשוואָרען צו דער קאָנסטיטוציע אין סעפּטעמבער, 1791, אין מיטען פון די ענטהוזיאַסטישע בראַוואָ־געשרייען פון די פּאַריזער מיטעל־קלאַסען. דאַן איז געקומען די קאָררעספּאָנדענץ מיט פערזען, פון וועלכער דער קעניג האָט געוואוסט. זיצענדיג אין די טויליערי האָבען די צווייִ פעררעטהער, דער קעניג און די קעניגין, געפּלאַנעוועט דעם אַנקומען פון שונא נאָך פּאַריז, האָבען איהם אָנגעצייגט דעם וועג, און האָבען איהם מיטגעטהיילט אַלץ, וואָס זיי האָבען געוואוסט וועגען דער אַרמיי און די מיליטערישע פּלענער. דער טריאומף־איינצוג פון די דייטשע פעראייניגטע מעכטע אין פּאַריז און די פולע אויסשלאַכטונג פון אַלע רעוואָלוציאָנערען זיינען געפּלאַנעוועט געוואָרען פון די שעהנע און בריה'שע הענד פון מאַריע אַנטואַנעט. דאָס פאָלק האָט ריכטיג אָבגעשעצט די פרוי, וועלכע די היסטאָריקער ווילען איצט אויסמאָלען, אַלס אַן אָרימע משוגענע.*)

---

*) פערזען, דער פריינד פון מאַריע אַנטואַנעט, האָט אריינגעטראָגען אין זיין פּריוואַט־טאַגעבוך דאָס, וואָס דיזע קאָנספּיראַטאָרס האָבען אָנגעגריית פאַר די פראַנצויזישע פּאַטריאָטען. דער מיניסטער פון פּרייסען, באַראָן דע־בעק — האָט פערזען געשריעבען — האָט הויך ערקלערט זיין פּראָטעסט, ווארום זיי ראָטען ניט אויס די יאַקאָבינער אין די שטעדט, דורך וועלכע זיי זיינען דורכגעגאַנגען, און וואָס זיי ווייזען ארויס צופיעל מילדקייט, צופיעל רחמנות.

פון דעם שטאַנדפּונקט פון געזעצליכקייט איז, אלזאָ, גאָר ניטאָ, פאר וואָס מען זאָל קענען מאַכען פּאָרווירפע דער קאָנ־ווענשאָן. וואָס אנבעטרעפט די אָפּט־דעבאטירטע פראגע, אויב די הינריכטונג פון קעניג האָט ניט געבראכט מעהר שאדען, ווי דאָס וואָלט געקאָנט קומען פון זיין אנוועזענהייט אין מיטען פון די דייטשע אָדער ענגלישע ארמייען, קען מען אויף דעם נור איין ענטפער געבען. אזוי לאַנג, ווי די קעניגליכע מאַכט איז בעטראַכט געוואָרען פון די אייגענטהום־קלאַסען, אלס דער בעסטער מיטעל צו האַלטען אין צוים די יעניגע, וועלכע האָבען געוואָלט עקספּראָפּריאירען די רייכע און פערמינדערען די מאַכט פון די פּריסטער — אזוי לאַנג וואָלט דער קעניג, טוידט אָדער לעבעדיג, אין געפאַנגשאַפט אָדער פריי, געקעפּט אָדער ער־קלערט אלס הייליגער, ארומגעהענדיג אלס א ריטטער צווישען זיינע ברידער־קעניגע, אימער געווען דער העלד פון א פּאָעטי־

איז רחמנות אין אזא פאל, שיינט איהם, זעהר ניט אַם פּלאַץ. „דיזער עס איז נויטיג צו געברויכען מעהר שטרענגקייט, און דאָס פּאַר־ריז האָט געדארפט אונטערגעצונדען ווערען פון אַלע פיער ווינקלען.

דעם 11טען סעפּטעמבער האָט פערזען געשריבען צו באַראָן דער־בערטייל, דאָס אזוי ווי די טעריטאָריע, איינגענומען פון די דייטשע ארמייען, גיט זיך אונטער נור ווען עס ווערט אָנגעווענדעט געוואלט, איז רחמנות אין אזא פאל, שיינט מיר, זעהר ניט אַם פּלאַץ. „דיזער איז דער מאָמענט צו פערניכטען די יאקאָבינער“. אויסצוראָטען די פיהרער אין יעדען פּלאַץ, דורך וועלכען די פעראייניגטע ארמייען געהן דורך, שיינט איהם צו זיין דער בעסטער מיטעל. „מיר טאָרען ניט זוכען צו געווינען דיזע אויף אונזער זייט דורך גוטסקייט און מילדקייט. זיי מוזען אויסגע'הרג'עט ווערען. און דיזער איז דער מאָמענט.“ און ברעטייל ענטפערט איהם, דאָס ער האָט וועגען דעם גערעדט מיט דעם הערצאָג פון ברוינשווייג. אָבער דער הערצאָג איז צו מילד. דער קעניג פון פּרייסען שיינט צו זיין בעסער: „וואָרען, למשל, וועט בעשטראָפט ווערען אין איינעם פון דיזע טעג.“

שער לעגענדע, ערפונדען פון די גייסטליכע און די אלע אנדערע פעראינטערעסירטע פערזענליכקייטען. שיקענדיג אָבער לואי דעם זעכצעהנטען צו דער תליה, האָט די רעוואָלוציאָן אויסגעפיהרט דאָס, וואָס זי האָט געטוידטעט א פרינציפּ, וועלכען די בויערען האָבען אָנגעפאנגען צו טוידטען אין ווארען. דעם 21טען יאנואר, 1793, האָט דער רעוואָלוציאָנערער טהייל פון דעם פראנצויזישען פאָלק גאנץ גוט געוואוסט, דאָס דער מיטעלפונקט פון דער גאנצער מאכט, וועלכע האָט פאר יאהרהונדערטע אונטערדריקט און עקספּלואטירט די מאסען, איז ענדליך געבראָכען. די פערניכטונג פון יענער מעכטיגער אָרגאניזאציאָן, וועלכע האָט דאָס פאָלק אזוי צוקוועטשט, האָט זיך אָנגעפאנגען. איהר צענטר איז געוועזן געבראָכען, און די פאָלקס-רעוואָלוציע האָט דורך דעם צוגעקראָגען נייע כחות.

פון יעמאָלט אָן האָט דאָס געטליכע רעכט פון די קעניגע שוין קיינמאָל ניט געקאָנט ווידער א מאָל אויפגעריכט ווערען, זאָגאר ניט מיט דער הילפע פון דער גאנצער פעראייניגטער אייראָפּא, זאָגאר ניט מיט דער הילפע פון דעם „ווייסען טעראָר“ פון דעם צוריקקעהרענדען קעניגטהום. און די קעניגטהימער, וואָס זיינען ארויסגעקומען פון די בארריקאדען אָדער פון א שטאאט-שטרייך, ווי דער פון נאפּאָלעאָן דעם דריטען, האָבען דאָס אויך ניט געקאָנט מעהר אויספיהרען, ווי מיר האָבען עס געזעהן אין 1848 און 1870. דער סאמע פרינציפּ פון קעניגטהום איז געטוידטעט געוואָרען אין פראנקרייך.

דאָך אַלעס איז געטהאָן געוואָרען פון די זשיראָנדיסטען ניט צו דערלאָזען צו דער פעראורטהיילונג פון לואי דעם 16טען. זיי האָבען צו הילפע גערופען יעדען געזעצליכען ארגומענט, זיי האָבען אָנגעווענדעט יעדען פּארלאמענטארישען טריק. עס זיינען זאָגאר געוועזן מאָמענטען, ווען דער פּראָצעס פון לואי דעם 16טען האָט זיך שיער, אומגעוואנדעלט אין א פּראָצעס פון דעם „בארג“. אָבער עס האָט קיין זאך ניט געהאָלפען. די לאָגיק פון דער לאגע האָט געזיעגט איבער די אַלערליי פּלפולים פון די פּארלאמענטארישע טאקטיקער.

צוערשט האָבען די זשיראָנדיסטען ארויסגעשטעלט די פּרעטענזיע, דאָס דער קעניג, לויט דער קאָנסטיטוציע, איז הייליג און אונבעריהרליך. אויף דעם האָט מען זיי מיט טריאומף געענטפערט, דאָס דיזע אונבעריהרליכקייט עקזיסטירט ניט מעהר, ווייבאלד דער קעניג האָט פערראַטהען די קאָנסטיטוציע און דאָס לאַנד.

דאַן האָט מען געפאָרדערט א ספּעציעלען געריכט, וועלכער זאָל בעשטעהן פון די רעפּרעזענטאַנטען פון די 83 דעפּאַרטמענטס. און ווען עס איז פאר זיי קלאָר געוואָרען, אז דיזער פאָרשלאַג וועט ניט אָנגענומען ווערען, האָבען די זשיראָנדיסטען געפאָרדערט, אז דער אורטהייל זאָל איבערגעגעבען ווערען צו דער הסכמה פון די זעקס און דרייסיג טויזענד קאָמונען און צו אַלע ערשטע-וואהל-פערזאמלונגען, דורך אן אבשטימונג פון יעדען בירגער. דערמיט אָבער איז בעצוועקט געוואָרען צו שטעלען אין סכנה די רעזולטאַטען פון דעם צעהנטען אויגוסט און די רעפּובליק. ווען עס איז דעמאָנסטרירט געוואָרען די אונמעגליכקייט, אז די ערשטע-וואהל-פערזאמלונגען זאָלען נעהמען אויף זיך די הכבדה פון דיזען פּראָצעס, האָבען די זשיראָנדיסטען, וועלכע האָבען אליין אזוי געוואָלט די מלחמה, און האָבען פערטהיידיגט די מלחמה ביז צום ביטערען סוף און געגען גאַנץ איירָאפּא, איצט אָנגעהויבען צו טענה'ן וועגען דעם איינדרוק, וואָס די הינריכטונג פון קעניג וועט מאכען אויף גאַנץ איירָאפּא, עפּעס אזוי ווי ענגלאַנד, פּרייסען, עסטרייך און סארדיניען וואָלטען געוואָרט אויף'ן טוידט פון לואי דעם 16טען, אום צו בילדען זייער פעראייניגונג! אזוי ווי די דעמאָקראַטישע רעפּובליק וואָלט זיי ניט געווען גענוג פערהאַסט, אזוי ווי דער פרייז פון די גרויסע האַנדעלס-פּאַרטען פון פראַנקרייך און איהרע קאָלאָניעס אין דעם מזרח וואָלטען ניט געווען גענוגענדע רייצמיטעל צו מאַכען די קעניגע זיך פעראייניגען געגען פראַנקרייך, אזוי, אז זיי זאָלען קענען פּראָפיטירען פון דעם מאָמענט, ווען די געבורט פון א נייער געזעלשאַפט האָט אָבגע-

שוואכט איהר קראפט פון א מיליטערישען ווידערשטאנד אויסער איהר אייגענער טעריטאָריע.

בעקעמפפט אויף אויף דיזען פונקט פון דעם „בארג", האָבען די זשיראָנדיסטען זיך גענומען אטאקירען דעם „בארג" גופא, פאָרדערענדיג, אז עטליכע מיטגליעדער זיינע זאָלען געשטעלט ווערען צום פּראָצעס, אלס „די העלפער און אויפרייצער פון די סעפּטעמבער־אויסשלאכטונגען". מיט דעם האָבען זיי געמיינט צו טרעפען דאנטאָן, ראָבעספּיער און מאראַט, די „דיקטאטאָרס", דעם „טריאומוויראט".

צווישען דיזע אלע דיסקוסיאָנען האָט די קאָנווענשאָן פונדעסטוועגען בעשלאָסען דעם 3טען דעצעמבער, דאָס זי וועט אליין משפּט'ן לואי דעם 16טען. אָבער אזוי שנעל, ווי דאָס איז בעשלאָסען געוואָרען, האָט איינער פון די זשיראָנדיסטען, דיוקא, אלעס ווידער געבראכט אין אויפרעגונג, און די אויפמערקזאמקייט פון דער קאָנווענשאָן איז אָבגעצויגען געוואָרען אין אנאנדער ריכטונג. דורך די פאָרדערונג, אז די טוידטשטראָף זאָל אָנגעווענדעט ווערען „געגען אלע די פּערזאָנען, וועלכע זאָלען פּלאנעווען צוריקצוברענגען קעניגע אָדער קעניגטהום אין פראנקרייך, מאכט ניט אויס, אונטער וועלכען אויסרייד", האָבען די זשיראָנדיסטען דאָ געוואָרפען אויף דעם בארג דעם העסליכען חשד, אז דער בארג ווענדעט אָן אלע זיינע כחות צו ברענגען אויפ'ן טהראָן דעם הערצאָג פון אָרלעאַן. זיי האָבען דורך דעם געוואָלט ברענגען צו א פּראָצעס פון דעם בארג, אַנשטאָט צו אַ פּראָצעס פון קעניג.

ענדליך, דעם 11טען דעצעמבער, איז לואי דער 16טער ערשיענען פאר דער קאָנווענשאָן. מען האָט איהם געשטעלט פיעלע פראגען, און זיינע ענטפערס האָבען געמוזט טוידטען דאָס ביסעלע סימפּאטהיע צו איהם, וואָס איז נאָך איבערגעבליבען ביי מאנכע. מישלע פרעגט, ווי איז עס מעגליך געוועזען פאר א מענשען אזוי פיעל ליגען צו זאָגען, ווי לואי דער 16טער האָט עס געטהאָן? און ער קען נור ערקלערען זיין ליגען־זאָגען דורך דעם פאקט, דאָס יעדע קעניגליכע טראדיציע און דער גאנצער איינ־

פלום פון די יעזואיטען, אונטער וועלכען לואי דער 16טער איז געווען זיין גאנצען לעבען, האט איהם געמאכט גלויבען, דאס שטאאט־אורזאכען ערלויבען א קעניג צו טהאן אלעס.

דער איינדרוק, וואס דיזער פראגע־שטעלען האט געשאפען, איז געווען אזוי אונגינסטיג פאר לואי דעם 16טען, דאס די זשיראנדיסטען, פערשטעהענדיג, דאס עס וועט זיין אונמעגליך צו רעטען דעם קעניג, האבען פרובירט ווידער א מאל אבצוווענדען די אויפמערקזאמקייט פון קעניג מיט דעם, וואס זיי האבען געפאדערט די ארויסוויזונג פון פראנקרייך פון דעם הערצאג פון ארלעאן. די קאנווענשאן האט דאס גענומען צום אבשטימען, און האט בעשלאסען, אז ער זאל אויסגעוויזען ווערען; אבער אויף מארגען איז דיזער בעשלוס צוריקגערופען געווארען נאך דעם, ווי דער יאקאבינישער קלוב האט דערצו ניט מסכים געווען.

דער פראצעס אבער איז אנגעגאנגען זיין געוועהנליכען גאנג. לואי דער זעכצעהנטער איז פארגעקומען א צווייטען מאל פאר דער קאנווענשאן דעם 26טען דעצעמבער, מיט זיינע אדוואקאטען און ראטהגעבער, מאלשערב, טראנשעט און דעסעז. זיין פערטהיידיגונג איז אויסגעהערט געווארען, און עס איז געווען קלאר, אז ער וועט פעראורטהיילט ווערען. עס איז מעהר קיין מעגליכקייט ניט געווען אויסצוטייטשען זיינע האנדלונגען, אלס רעזולטאטען פון א פערגרייזטען דענקען, אדער פון איינפאכער נארישקייט. עס איז געווען פערראטה, גאנץ אבזיכטליך און כיטרע, ווי סאן דזשוסט האט עס בעוויזען דעם פאלגענדען טאג.

אויב אבער די קאנווענשאן און דאס פאלק פון פאריז האבען געקאנט בילדען זיך א קלארע מיינונג איבער לואי דעם 16טען, איז דאס דאך ניט געווען אזוי דער פאל מיט די פראווינץ־שטעדט און דערפער, און מיר קענען זיך פארשטעלען, ווי די ליידענשאפטען וואלטען אויפגעפלאקערט, ווען מען וואלט איבערגעלאזען די ענטשיידונג פון לואי׳ס שיקזאל צו די ערשטער־וואהל־פערזאמלונגען. די מאיאריטעט פון די רעוואלוציא־

נערען איז אוועק אין די מלחמה, און דורך דעם וואלט דער בעשלוס איבערגעלאזען געווארען, ווי ראבעספיער האט עס ריכטיג געזאגט, „צו די [illegible]בע, צו די נאטירליכע פריינד פון דער מאנארכיע, צו די זעלבסטזיכטיגע, צו די שוואכע און צו די שרעקעדיגע, צו די אלע, וועלכע זיינען געבארען געווארען צו גערייהען און צו אונטערדריקען אונטער דער הערשאפט פון א קעניג.“

מיר וועלען קיינמאל ניט פארנאנדערפלאנטערען די אלע אינטריגען, וועלכע זיינען פארגעקומען צו יענער צייט אין פאריז צווישען די „שטאאטסלייט“. עס איז גענוג צו זאגען, דאס דעם ערשטען יאנואר, 1793, איז דומאריעז געקומען אין איילעניש נאך פאריז, און איז דארט פערבליבען ביז דעם 20סטען, פערנומען מיט געהיימע קאנפערענצען מיט די פערשיעדענע פארטייען, וועהרענד דאנטאן איז ביז דעם 14טען יאנואר פערבליבען מיט דער ארמיי פון דומאריעז.*)

ענדליך, דעם 14טען, נאך א העכסט־שטורמדיגע דיסקוסיאן, האט די קאנווענשען בעשלאסען צו שטימען, ביין נאמען, וועגען דריי פראגען, נעמליך, צו וויסען, אויב „לואי דער זעכצעהנטער איז געווען שולדיג אין א פערשווערונג געגען די פרייהייט פון דער נאציאן, און אין א פערברעכערישען פערזוך געגען די אל־

*) זשארעס האט דא אנגעוויזען אויף א וויכטיגען טעות ביי מישלע. עס איז געווען דאנו, וועלכער האט דעם 14טען יאנואר געהאלטען א רעדע צו גונסטען פון קעניג, וועלכע, דורך א טעות, מישלע האט צוגעשריעבען צו דאנטאן. צוריקקומענדיג אין פאריז דעם 15טען יאנואר, האט דאנטאן גאר געהאלטען א שטארקע רעדע, פארדערענדיג די פעראורטיילונג פון קעניג. עס וואלט געווען וויכטיג אויסצוגעפינען די בעשטעטיגונג פון דער בעשולדיגונג געגען בריססא, גענסאננע, גאדע און פעטיאן, וועלכע ביללאד־ווארען האט געמאכט אין זיין רעדע דעם 15טען יאנואר, 1793 (א פאמפלעט פון 32 זייטען, פערעפענטליכט אויף דעם בעפעהל פון דער קאנווענשען. בריטיש־מוזעאום־זאמלונג, פינפטער באנד, 1097).

געמיינע זיכערהייט פון שטאאט; דאן, צו דער אורטהייל זאל איבערגעגעבען ווערען צו דער אבשטימונג פון פאלק, און, וואס זאל זיין די שטראף.״

די אויסרופונג פון די נעמען האט זיך אנגעפאנגען דעם קומענדען טאג, דעם 15טען. פון 749 מיטגליעדער פון דער קאנווענשען האבען 716 ערקלערט לואי דעם 16טען שולדיג. צוועלף מיטגליעדער זיינען געווען אבוועזענד דורך קראנקהייט אדער אפיציעלע געשעפטען, און פינף האבען זיך צוריקגעהאל־טען פון שטימען. קיינער האט ניט געזאגט: „ניט שולדיג“. דאס איבערגעבען דעם אורטהייל צו דער אבשטימונג פון פאלק איז פערווארפען געווארען מיט 423 שטימען פון די 749, וועלכע האבען געשטימט. פאריז האט זיך די גאנצע צייט געפונען אין א צושטאנד פון דער טיפסטער אויפרעגונג, בעזונדערס איז עס געווען אזוי אין די ארימע גאסען פון פאריז.

דאס אבשטימען ביים נאמען איבער דער דריטער פראגע — די שטראף — האט געדויערט 25 שטונדען נאכאנאנד. און אויך דא, וואהרשיינליך דורך דעם איינפלוס פון דעם שפאנישען אמ־באסאדאר און אפשר מיט דער הילפע פון זיינע שפאנישע מטבעות, האט איין דעפוטאט, מאוילהע, פרובירט מאכען א טור־מעל, שטימענדיג פאר א בעגנאדיגונג, און זיין ביישפיעל האבען נאכגעפאלגט אנדערע 26 מיטגליעדער. דער אורטהייל פון טוידט, אהן אירגענד וועלכע מילדערונג, איז ערקלערט געווארען פון 387 פון 721 שטימען, ווייל פינף זיינען געווען, וועלכע האבען גאר ניט געשטימט, און צוועלף זיינען געווען אבוועזענד. דער אורטהייל איז דארום אנגענומען געווארען בלויז מיט א מאיאריטעט פון 53 שטימען — און נאר מיט 26, אויב מיר זא־לען אויסשליסען די שטימען, וועלכע האבען ענטהאלטען די בע־דינגונג פאר בעגנאדיגונג. און דאס איז פארגעקומען אין א מא־מענט, ווען עס איז געווען קלאר, אז דער קעניג האט געמאכט א פערשווערונג, און דאס צו לאזען איהם לעבען וואלט באטייט צו בעוואפנען איין העלפט פון פראנקרייך געגען די צווייטע העלפט, איבערצוגעבען א גרויסען טהייל פון פראנקרייך צו דעם אויס־

לענדער, און, ענדליך, צו ברענגען צו א שטילשטאנד די רעוואָ־לוציע אין אַ מאָמענט, ווען, נאָך דריי יאָהר פון אונענטשלאָ־סענהייט, אין דעם משך פון וועלכע עס איז ניט אויפגעטהאָן גע־וואָרען גאָר ניט דויערהאפטעס, איז ענדליך דאָך געקומען די גע־לעגענהייט צו ברענגען אויפ'ן טאגעס־אָרדנונג די גרויסע פּראָ־גען, וועלכע זיינען געווען פון דעם שטארקסטען אינטערעס פאר'ן לאנד.

אָבער די מורא פון די מיטעל־קלאסען איז געגאנגען אזוי ווייט, דאָס אין דעם טאָג פון דעם קעניג'ס הינריכטונג האָבען זיי ערוואַרטעט אַן אַלגעמיינע מענשען־אויסשלאכטונג.

דעם 21סטען יאנואר איז לואי דער זעכצעהנטער הינגע־ריכטעט געוואָרען. איינע פון די הויפּט־שטערונגען צו יעדער סאָציאלער אויפלעבונג איז בעזייטיגט געוואָרען. עס זיינען דאָ בעווייזע, דאָס ביז צום לעצטען מאָמענט האָט לואי געהאָפט בעפרייט צו ווערען דורך אַן אויפשטאנד; אַ פערזוך איהם ארויסצורייסען פון די הענד פון זיינע הינריכטער איז ווירקליך געמאכט געוואָרען. די וואכזאמקייט פון דער קאָמונע האָט צו־שטערט דיזען פּלאן.

נ י י ן   א ו ן   ד ר י י ס י ג ס ט ע ר   ק א פ י ט ע ל.

דער „באַרג“ און די זשיראָנדיסטען.

די שטעלונג פון „באַרג“. — די ראַיאליסטישע טענדענצען פון די זשיראָנדיסטען. — זיי פערוואַרפען דעם אַגראַר־געזעץ און שווערען צו רעספּעקטירען אייגענטהום. — דער אָנהאַלטענדער קאָנפליקט צווישען די זשיראָנדיסטען און די באַרגיסטען. — די סאָציאליסטישע ציעלען פון די באַרגיסטען. — בריססאָ און ראָבעספּיער. — אָרדנונג און רעוואָלוציע.

זייט דעם 10טען אויגוסט האָט די קאָמונע פון פּאַריז דאַטירט איהרע דאָקומענטען אזוי: „4טער יאָהר פרייהייט און ערשטער יאָהר גלייכהייט“. די קאָנווענשען האָט דאַטירט איהרע דאָקומענטען אזוי: „4טער יאָהר פרייהייט און 1טער יאָהר פון דער פראַנצויזישער רעפּובליק“. און אין דיזען קליינעם פּרט האָבען זיך שוין ארויסגעוויזען צוויי אידעען, וועלכע זיינען געשטאַנען איינע געגען די צווייטע.

זאָל נאָך דער פּאַריזער רעוואָלוציע קומען א נייע? אָדער זאָל פראַנקרייך זיך בענוגענען מיט דער עטאַבלירונג און פּאַרגעזעצליכונג פון די פּאָליטישע פרייהייטען, וועלכע זיינען געוואונען געוואָרען זייט 1789? וועט זי זיך צופריעדען שטעלען מיט דער פערפעסטיגונג פון דער מיטעל־קלאַס־רעגירונג, עטוואָס דעמאָקראטיזירט, און ניט צורופען צו דער מאַסע פון פּאָלק צו בענוצען זיך מיט דער גרויסער ענדערונג אין דעם בעזיץ פון רייכטהום, וועלכע איז אויפגעטהאָן געוואָרען פון דער רעוואָלוציע?

צוויי גאנץ פערשיעדענע אידעען. און דיזע צוויי אידעען זיינען געוועזן פערטראָטען אין דער קאָנווענשען, איינע פון די באַרגיסטען און די צווייטע פון די זשיראָנדיסטען.

אויף איין זייט זיינען געוועזן די יעניגע, וועלכע האָבען פערשטאַנען, אז אום צו פערניכטען דעם אַלטען פעאָדאַלען סיסטעם, איז נאָך ניט גענוג צו פאַרצייכענען דעם אָנפאַנג פון זיין אָבשאַפונג דורך די געזעצע; און דאָס, אום צו מאַכען אַ סוף צו דער הערשאַפט פון אבסאָליוטיזם, איז עס נאָך ניט גענוג אַראָבצוזעצען אַ קעניג פון זיין טהראָן און אויסקריצען די עמבלעמען פון דער רעפּובליק אויף די עפענטליכע געביידען, און דרוקען איהר נאָמען אויף דעם קאָפּ פון די אָפיציעלע דאָקומענטען. זיי האָבען פערשטאַנען, אַז דאָס איז געוועזן בלויז אַן אָנפאַנג, ניט מעהר ווי די אָבשאַפונג פון געוויסע פערהעלטניסע, וועלכע וועלען אפשר געבען די מעגליכקייט צו ענדערן די עקזיסטירענדע אינסטיטוציאָנען. און די יעניגע, וועלכע האָבען אזוי פערשטאַנען די רעוואָלוציע, זיינען אונטערשטיצט געוואָרען פון אַלע די, וועלכע האָבען געוואונשען, אז די גרויסע מאַסע פון פאָלק זאָל ענדליך אויסגעלייזט ווערען פון איהר שוידערליכער אָרימקייט, וועלכע האָט געווירקט אזוי ערנידריגענד און אזוי ברוטאַליזירענד, און אין וועלכע דער אַלטער רעזשים האָט זיי געשטירצט — אַלע די, וועלכע האָבען געזוכט, וועלכע האָבען געשטרעבט צו ענטדעקען אין די לעהרען פון דער רעוואָלוציע דעם אמת׳ען וועג, ווי צו ערהויבען די מאַסען, סיי פיזיש און סיי מאָראַליש. מיט זיי זיינען געוועזן די פיעלע אָרימע, וועמען די רעוואָלוציע האָט אויסגעלערענט צו דענקען.

און געגען זיי זיינען געוועזן די זשיראָנדיסטען, אַ פּאַרטיי, וועלכע איז געוועזן זעהר שטאַרק אין איהר צאָהל; ווייל די זשיראָנדיסטען זיינען ניט געוועזן בלויז די 200 מיטגליעדער, וועלכע האָבען זיך אַרומגעזאַמעלט אַרום ווערגנאָד, בריססאָ און ראָלאַן; זיי זיינען געוועזן אַ גרויסער טהייל פון דער פראַנצויזישער נאַציע, כמעט דער גאַנצער מיטעל־קלאַס; אַלע די קאָנסטיטוציאָנאַליסטען, וועמען די מאַכט פון די אומשטענדען

האָט געמאַכט פאַר רעפּובליקאַנער, וועלכע האָבען אָבער מורא געהאַט פאַר די רעפּובליק, ווייל זיי האָבען מורא געהאַט פאַר די הערשאַפט פון די מאַסען. און הינטער זיי, בערייט זיי צו אונטערצושטיצען, און צו גלייכער צייט וואַרטענדיג אויף דעם מאָמענט צו קענען פערניכטען די מאַסע, און ווידער אויפ־בויען דעם קעניגטהום, זיינען געווען אַלע די, וועלכע האָבען גע־ציטערט פאַר זייער רייכטהום, ווי אויך פאַר די פּריווילעגיען פון זייער געבורט און ערציהונג — אַלע די, פון וועמען די רעוואָ־לוציע האָט אוועקגענומען זייערע אַלטע פּריווילעגיעס, און וועל־כע האָבען געבענקט נאָך דער צוריקקעהרונג פון דעם אַלטען רעזשים.

אין דער ווירקליכקייט איז עס ניט געווען בלויז דער „זומפּ“, נור אויך דריי־פערטעל פון די זשיראָנדיסטען, וועלכע זיינען געווען אַזעלכע גוטע ראָיאַליסטען, ווי די מענשען פון „זומפּ“. ווייל, אויב מאַנכע פון זייערע פיהרער האָבען גע־טרוימט פון אַ סאָרט רעפּובליק ווי פון אַלטען גריכענלאַנד, אָהן אַ קעניג, אָבער מיט אַ פאָלק, וואָס זאָל זיין געהאָרכזאַם צו די געזעצע, געשאַפען פון די רייכע און געלערענטע, וואָלט אָבער די גרעסטע צאָהל פון זיי גערן אקצעפּטירט אַ קעניג. זיי האָבען דאָס גאַנץ קלאָר בעוויזען דורך זייער גוט־ברודערשאַפט מיט די ראָיאַליסטען נאָך דעם שטאַאַטס־שטרייך פון טערמידאָר. און אַז מען בערעכענט זיך גוט, איז דיזער געדאַנקען־גאַנג פון די זשי־ראָנדיסטען גאַנץ בעגרייפליך, ווייל דער עיקר פאַר זיי איז דאָך געווען די אויפבויאונג פון אַ רעגיערונג דורך די מיטעל־קלאַ־סען, וועלכע זיינען שטאַרק געוואַקסען אין אינדוסטריע און האַנדעל, אויף די רואינען פון פעאָדאַליזם, און, ווי בריססאָ פלעגט עס זאָגען, „די אויפהאַלטונג פון אייגענטהום“ איז פאַר זיי געווען דער הויפּט־פּונקט.

פון דעם שטאַמט עס זייער האַס צום פאָלק און זייער ליע־בע צו „אָרדנונג“.

ניט צו דערלאָזען צו אַן אויפשטאַנד פון פאָלק, אויפצו־בויען אַ שטאַרקע רעגיערונג און צו בעשיצען אייגענטהום, דאָס

איז געוועזן פון דער העכסטער וויכטיגקייט פאַר די זשיראָנדיס־טען אין דיזען מאָמענט. און ווייל די מייסטע היסטאָריקער האָבען ניט פערשטאַנען דיזען פונדאַמענטאַלען כאַראַקטער פון די זשיראָנדיסטען, דערפאַר האָבען זיי עס געזוכט צו געפינען אַזוי פיעל אַנדערע אונטערגעאָרדנעטע אומשטענדען אום צו ער־קלערען דעם קאַמפף, וועלכער האָט אויסגעבראָכען צווישען דעם „בארג“ און די זשיראָנדיסטען.

ווען מיר זעהען די זשיראָנדיסטען „שטעללענדיג זיך געגען דעם אגראַר־געזעץ“, „ענטזאַגענדיג זיך צו אַנערקענען גלייכהייט אַלס דעם פּרינציפּ פון רעפּובליקאַנער געזעצגעבונג“ און „שווע־רענדיג צו רעספּעקטירען אייגענטהום“, מעגען מיר אפשר איצט, אין הונדערט יאָהר שפּעטער, האַלטען עס פאַר אַ ביסעל צו אַבסטראַקטנע, אָבער דיזע פאָרמולעס האָבען אין דער צייט פון דער רעוואָלוציע געהאַט אַ גאַנץ בעשטימטע בעדייטונג.

צו פערוואָרפען דעם אגראַר־געזעץ האָט צו יענער צייט געמיינט צו פערוואָרפען די אַלע דאַמאַלסדיגע אַנשטרענגונגען צו ברענגען דאָס לאַנד אין די הענד פון די יעניגע, וועלכע האָבען עס בעאַרבייט. דאָס האָט געמיינט די פערוואָרפונג פון דער אידעע, וועלכע איז געוועזן דאַן אַזוי פּאָפּולער צווישען די רע־וואָלוציאָנערען, וועלכע האָבען אַרויסגעשפּרונגען פון פאָלק, דאָס קיין לאַנד־אייגענטהום זאָל ניט זיין מעהר פון אַ 180 אייקערם; דאָס יעדער בירגער האָט אַ רעכט אויף דאָס לאַנד, און דאָס עס איז נויטיג צו פערכאַפּען דאָס לאַנד פון די „עמיגראַנ־טען“ און די גייסטליכע, ווי אויך די גרויסע מאַיאָנטקעס פון די רייכע און צו צוטהיילען זיי צווישען די אָרימע אַרבייטער, וועל־כע האָבען גאָר ניט געהאַט.

„צו שווערען צו רעספּעקטירען אייגענטהום“ האָט דאַן גע־מיינט צו פערלייקענען דאָס רעכט פון די לאַנד־געמיינדען צו־ריק צו קריגען דעם בעזיץ פון דאָס לאַנד, וואָס איז פון זיי אַוועקגענומען געוואָרען פאַר צוויי יאָהר־הונדערטע דורך אַ קע־ניגליכען בעפעהל פון 1669; דאָס האָט געמיינט צו שטעלען זיך געגען די אָבשאַפונג פון די פעאָדאַלע רעכטע אָהן אַן אויס־

קויף־געלד, און צו גונסטען פון די פריצים און פון די ערשט־נייע לאנד־קויפער פון די מיטעל־קלאס־מענשען.

ענדליך האט עס געמיינט די בעקעמפפונג פון אירגענד א פערזוף ארויפצולייגען אויף די רייכע האנדעלס־קלאסען און אויף די ספעקולאנטען א פראגרעסיווען שטייער; דאס האט גע־מיינט, אז נור די ארימע מוזען טראגען די גאנצע לאסט פון די הוצאות פון דער מלחמה און דער רעוואלוציע.

די אבסטראקטע פארמולעס האבען, אלזא, געהאט, ווי מיר זעהען עס, א גאנץ ממשות'דיגע בעדייטונג.

און ווירקליך, וועגען יעדער פון דיזע פראגען האט דער „בארג" געמוזט פיהרען א ביטערען קאמפף מיט די זשיראנ־דיסטען. עס איז געקומען אזוי ווייט, דאס ער האט געמוזט אפעלירען צום פאלק, גוטהייסען אן אויפשטאנד און ארויס־ווארפען די זשיראנדיסטען פון דער קאנווענשען, אום צו זיין אין שטאנד צו מאכען האטש ווענינע שריט אין דער נור־וואס־דער־מאנטער ריכטונג.

דערווייל האבען די זשיראנדיסטען ארויסגעוויזען זייער „רעספעקט פאר אייגענטהום" אין די קלענסטע זאכען, זאגאר אין דעם אנשרייבען פון די ווערטער „פרייהייט, גלייכ־הייט און אייגענטהום" אויף די סטאטועןן, וועלכע זיי האבען געטראגען ביי א פעסט; אין דער אומארמונג פון דאנטאן אויף דער ערשטער זיצונג פון דער קאנווענשען: „לאמיר ערקלע־רען, דאס יעדער אייגענטהום, טערריטאריעלער, אינדיווידו־עלער און אינדוסטריעלער, זאל ווערען אייביג רעספעקטירט". ווען דאנטאן האט ארויסגעזאגט דיזע ווערטער, איז דער זשי־ראנדיסט קערסאן געפאלען איהם אויפ'ן האלז, אויסשרייענדיג: „איך האב חרטה, וואס איך האב אייך היינט אין דער פריה גע־רופען פעררעטהער און אינטריגאנט." עס איז דאס זעלבע, ווי ער וואלט געזאגט: „וויבאלד איהר זאגט־צו צו רעספעקטירען דעם מיטעל־קלאס־אייגענטהום, טו לאמיר פערגעסען אייער פער־אנטווארטליכקייט פאר די סעפטעמבער־קרבנות."

ווערענד די זשיראנדיסטען האבען אויף אזא אופן גע־

שטרעבט צו אָרגאַניזירען די מיטעל־קלאַס־רעפּובליק און צו לייגען דעם פונדאַמענט פאַר די בעררייכערונג פון די מיטעל־קלאַסען, לויט דעם מוסטער פון ענגלאַנד נאָך איהר רעוואָלוציע פון 1648, האָבען די מיטגליעדער פון „בארג“, אָדער, ריכטיגער, די פּאַרטנגעשריטענע גרופּע צווישען זיי, וועלכע האָט פאַר אַ קורצע צייט איבערגענומען די פיהרערשאַפט איבער דעם געמעסיגטען טהייל זיינעם, רעפּרעזענטירט דורך ראָבעספּיער — געצייכענט די ברייטע ליניעס פון דאָס, וואָס עס וואָלט געקאָנט זיין דער פונדאַמענט פון אַ סאָציאַליסטישער געזעלשאַפט — מיינענדיג דערמיט קיין בעליידיגונג פאַר די יעניגע פון אונזערע צייט־גענאָסען, וועלכע האָבען אַן אונגערעכטע פּרעטענזיע צו זיין די ערשטע, וועלכע האָבען דאָס געטהאָן. די „בארגיסטען“ האָבען, ערשטענס, געוואָלט אָבשאַפען די לעצטע רעשטלאַך פון פעאָדאַליזם, און דאַן: אויסגלייכען דעם אייגענטהום, פערניכטען די גרויסע לאַנד־מאַיאָנטקעס, און איבערגעבען דאָס לאַנד צו אַלע, אפילו צו די אָרימסטע ארבייטער. זיי האָבען צו דערזעלבער צייט געהאַט בדעה צו אָרגאַניזירען די נאַציאָנאַלע פערטהיילונג פון די פּראָדוקטען פון דער סאַמע ערשטער נויטווענדיגקייט, און וועלכע זאָלען אָבגעשאַצט ווערען לויט זייער ריכטיגען ווערטה, און דורך אַ ריכטיגע בעשטייערונג פון לאַנד צו בעקעמפפען דעם „קאָמערציאַליזם“ — דאָס מיינט, דעם גאַנצען שטאַם פון די רייכסטע ספּעקולאַנטען, באַנקיערען, קויפלייט און די „קאַפּיטאַנען פון אינדוסטריע“, וועלכע האָבען זיך מיט אזא שנעליגקייט פערמעהרט און אָנגעזאַמעלט פאַר זיך גרויסע רייכטהימער.

צו דער זעלבער צייט האָבען זיי פּראָקלאַמירט, זייט 1793, „דאָס אַלגעמיינע רעכט פון צו זיין גליקליך“, וואָס די סאָציאַליסטען האָבען שפּעטער אומגעוואַנדעלט אין „דאָס רעכט פון ארבייט פאַר אַלע“. דיזעס רעכט איז שוין דערמאָנט געוואָרען אין 1789 (דעם 27טען אויגוסט) און ווידער אַ מאָל אין דער קאָנסטיטוציע פון 1791. אָבער זאָגאַר די העכסט־פּאַרטגעשריטענע זשיראָנדיסטען זיינען געווען צו שטאַרק פערבלענדעט דורך זייער מיטעל־קלאַס־ערציהונג, אום צו פערשטעהן דאָס

רעכט אויף גליק, אויף זיין גוט־אָב, וואָס דאָס האָט געמיינט דאָס רעכט פון אַלע אויף דאָס לאַנד און אַ פאַלשטענדיגער אָר־גאַניזאַציאָן, וועלכע זאָל זיך פריי מאַכען פון דער ספּעקולאַציאָן און דער צוטהיילונג פון די פּראָדוקטען, וואָס זיינען נויטווענדיג פאַר'ן לעבען.

די זשיראָנדיסטען זיינען כאַראַקטעריזירט געוואָרען פון זייערע צייט־גענאָסען, אַלס אַ פּאַרטיי פון פּאָלירטע, חיטרע, אינ־טריגירענדע און, מעהר פון אַלץ, אמביציעזע מענשען. „לייכט־זיניגע, ריידענדיגע, קאַמפּף־לוסטיגע, אָבער אויף דעם שטייגער פון אַדוואָקאַטען." „זיי ווילען די רעפּובליק", האָט קוטהאָן גע־זאָגט, „אָבער זיי ווילען אויך די אַריסטאָקראַטיע". „זיי האָבען אַרויסגעוויזען זעהר פיעל צערטליכקייט", האָט ראָבעספּיער גע־זאָגט, „אָבער אַ צערטליכקייט, וואָס האָט געזיפּצט אויסשליס־ליך פאַר די פיינדע פון פרייהייט."

זיי האָבען געפיהלט אַן עקעל צו די מאַסען. זיי האָבען פאַר זיי מורא געהאַט.*).

אין דער צייט, ווען די קאָנווענשען האָט זיך פערזאַמעלט, איז דער אָבגרונד, וואָס האָט צושיידט די זשיראָנדיסטען פון די באַרגיסטען, נאָך ניט פערשטאַנען געוואָרען. פיעלע האָבען נור געזעהען אַ פּערזענליכען קאַמפּף צווישען בריססאָ און ראָבעס־פּיער. מאַדאַם זשוליען, למשל, אַן אמת'ער פריינד פון באַרג און אַן אמת'ער דעמאָקראַט אין איהר פיהלען, האָט זי אין איה־

---

*) עס איז נויטיג צו לייענען די מעמואַרען פון בוזאָ, אום צו פערשטעהן, ווי פעראַכטעט און געהאַסט האָבען די זשיראָנדיסטען דאָס פאָלק. מיר בעגעגענען דאָרט שטענדיג אַזאַ סאָרט פראַזען: „פּאַריז איז צוזאַמענגעשטעלט פון סעפּטעמבער־מערדער, דאָ בראָדיעט איינער אין דער פוילעניש פון דיזער קאָרופּטער שטאָדט", „איינער מוז האָ־בען די שטימע פון פאָלק, אום צו געפעלען זיי" און ז. וו. זעהט אויך פעטיאָן'ס בריעף צו בוזאָ פון דעם 16טען פעברואַר, 1792, פון וועלכע אַלאַר האָט געגעבען אויסציגע אין זיין ווערק: „די רעוואָלו־ציאָן פון פּאַריז."

רע בריעף צוגערופען צו די צוויי געגנער צו מאכען א סוף צו זייער ברודער־מערדערליכען קאמפף. אבער דאן איז עס שוין געווען א קאמפף צווישען צוויי פרינציפען: צווישען דער פאר־טיי פון ארדנונג און דער פארטיי פון רעוואלוציאן.

דאס פאלק אין א צייט פון קאמפף, און נאכהער די גע־שיכט־שרייבער, האבען אימער ליעב צו פערקערפערען יעדען קאמפף אין צוויי געגנער. עס איז קירצער, עס איז מעהר בע־קוועם פאר דעם געשפרעך, און עס איז אויך מעהר „ראמאנ־טיש", מעהר „דראמאטיש". דערפאר ווערט עס דער קאמפף צווישען די צוויי פארטייען פארגעשטעלט, אלס דער צוזאמענ־שטויס פון צוויי אמביציעס, בריסא'ס און ראבעספיער'ס. ווי עס איז אימער דער פאל, די צוויי העלדען, אין וועמען די מענ־שען האבען פערזאניפיצירט דעם קאנפליקט, זיינען געווען זעהר גוט אויסגעקליבען. זיי זיינען געווען זעהר כאראקטעריסטיש פאר די פארטייען און פרינציפען, וועמען זיי האבען רעפרעזענ־טירט. אבער, אין דער ווירקליכקייט, האט ראבעספיער ניט אנ־גענומען דעם פרינציפ פון גלייכהייט אויף אזוי ווייט, ווי ער איז אנגענומען געווארען פון די „בארגיסטען" נאך דעם, ווי די זשי־ראנדיסטען זיינען בעזיעגט געווארען. ער האט געהערט צו דער גרופפע פון די געמעסיגטע. אין מערץ און מאי, 1793, האט ער פערשטאנען, דאס, אויב ער וויל, אז די רעוואלוציע זאל טריי־אומפירען, טאר ער זיך ניט אבזונדערען פון די יעניגע, וועלכע האבען געפאדערט די עקספראפריאטארישע מיטלען, און ער האט טאקע אזוי געהאנדעלט. ערשט שפעטער האט ער געשיקט צו דער גיליאטינע דעם לינקען פליעגעל, די העבערטיסטען; ערשט שפעטער האט ער זיך גענומען די פרייהייט צו פערניכטען די „עקסטרעמיסטען". בריססא, ווידער, איז ניט אימער געווען אן אונטערשטיצער פון ארדנונג. ער האט געהאלטען מיט „אונ־ארדנונג", ביז זיין פארטיי האט דערגרייכט די מאכט. אבער, אלעס אין אלעם, האבען דיזע צוויי מענער רעפרעזענטירט זעהר גוט די צוויי פארטייען.

א קאמפף, אלזא, ביז צום ביטערען סוף איז געווען נויטווענ־

דיג צווישען דער מיטעל־קלאַס־פּאַרטיי פון אָרדנונג און דער פּאַרטיי פון דער פאָלקס־רעוואָלוציע.

די זשיראָנדיסטישע פּאַרטיי, האָבענדיג דערגרייכט די מאַכט, האָט געוואָלט, אז איצט זאָל אַלעס זיך בערוהיגען; דאָס די רעוואָלוציע מיט איהרע רעוואָלוציאָנערע מעשים זאָל אויפהער־רען אַזוי שנעל, ווי זיי האָבען זיך אוועקגעזעצט ביין רודער. קיינע אונרוהען מעהר אין גאַס. אַלעס מוז זיין, פון איצט אָן און ווייטער, אונטער דער השגחה פון די מיניסטאָרען, וואָס ווערען בעשטימט פון דעם געהאָרכזאַמען פּאַרלאַמענט.

וואָס אנבעטרעפט די „באַרג"־פּאַרטיי, האָט זי געוואָלט, אז די רעוואָלוציע זאָל אויספיהרען אַזעלכע ענדערונגען, וועלכע זאָלען ווירקליך געבען אַ גאַנץ אַנדער געשטאַלט די אַלע דאָן הערשענדע פערהעלטניסע אין פראַנקרייך; בעזאָנדערס פאַר די בויערען, וועלכע האָבען רעפּרעזענטירט מעהר ווי צוויי דריטעל פון דער בעפעלקערונג, און פאַר די מיט אָרימקייט געפּלאָגטע מענשען פון שטאָדט; זיי האָבען געוואָלט אַזעלכע ענדערונגען, וועלכע זאָלען מאַכען אונמעגליך דאָס צוריקקעהרען זיך צו דער קעניגליכער און פעאָדאַלער פערגאַנגענהייט.

וועלכען־עס־איז טאָג, אַ יאָהר אָדער צוויי שפּעטער, וועט די רעוואָלוציע דאָך מוזען זיך איינשטילען; דאָס פאָלק וועט ווערען מיעד, ערשעפּט, און וועט זיך צוריקקעהרען אין זיינע חורבות; די עמיגראַנטען וועלען זיך צוריקקעהרען; די פּריסטער און דער אַדעל וועלען צוריק קריגען די אויבער־האַנד. דערפאַר איז עס געווען נאָך מעהר דרינגענד, אַז זיי זאָלען געפינען אַלעס אומגע־ענדערט אין פראַנקרייך; דאָס לאַנד אין אַנדערע הענד, און שוין טאַקי בעוואַסערט מיט דעם שווייס פון זיינע נייע איינענטהיי־מער; און דיזע אייגענטהימער זאָלען זיך ניט בעטראַכטען, אַלס איינדרינגלינגע, נור אַלס אַזעלכע, וואָס האָבען דאָס רעכט צו בעאַרבייטען דאָס לאַנד און צו שניידען זיין תבואה. זיי מוזען געפינען דאָס גאַנצע לאַנד אומגעענדערט אין זיינע מאַניערען, געוואוינהייטען און שפּראַך — אַ לאַנד, וואו יעדער מענש זאָל זיך בעטראַכטען אַלס גלייכען מיט זיינע ברידער מענשען פון דעם

מאָמענט אָן, וואָס ער טהוט אירגענד אַ ניצליכע ארבייט. אָבער, אום דאָס זאָל אויסגעפיהרט ווערען, איז געווען נויטיג, אז די רעוואָלוציע זאָל ווייטער אָנגעהן, אפילו ווען זי זאָל מוזען אויפאָפּפערען אַן אנצאהל פון די יעניגע, וועמען די מענשען האָבען בעשטימט אלס זייערע רעפּרעזענטאנטען מיט דעם, וואָס זיי האָבען זיי געשיקט צו דער קאָנווענשאָן.

געווים וועט אַזא קאמפּף מוזען זיין אַ קאַמפּף ביז צום טוידט. אָבער מען דאַרף ניט פערגעסען, אז דיזע מענשען פון אָרדנונג און רעגיערונג, די זשיראָנדיסטען, האָבען פון דעסטוועגען בעטראכט דעם רעוואָלוציאָנערען טריבונאַל און די גיליאָטינע אלס די העכסטע ווירקזאמע אינסטרומענטען פון דער רעגיערונג. דאָס האָט ניט געקאָנט אויסגעמידען ווערען.

שוין דעם 24טען אָקטאָבער, 1792, ווען בריססאָ האָט פערעפענטליכט זיין ערשטען פּאמפלעט, אין וועלכען ער האָט געפאָדערט אַ שטאאטס־שטרייך געגען די רוהע־שטערער, געגען די „אנארכיסטען“, און די גיליאָטינע פאר ראָבעספּיער׳ן,*) שוין פון דעם 29טען אָקטאָבער, ווען לואווע האָט געהאלטען זיין בעשולדיגונגס־רעדע, אין וועלכער ער האָט געפאָדערט ראָבעספּיער׳ס קאָפּ, האָבען די זשיראָנדיסטען געהאלטען דעם מעסער פון דער גיליאָטינע איבער די קעפּ פון די „גלייכמאַכער, די אַנהענגער פון אונאָרדנונג, די אנאַרכיסטען“, וועלכע האָבען געהאט

---

*) „דריי רעוואָלוציעס“, האָט ער געשריבען, „זיינען געווען נויטיג, אום צו רעטען פראנקרייך; די ערשטע, אום צו שטירצען דעם דעספּאָטיזם; די צווייטע, אום צו פערניכטען דעם קעניגטהום; די דריטע, אום צו דערשטיקען די אַנאַרכיע! און צו דיזער לעצטער רעוואָלוציע האָב איך אָבגעגעבען מיין פּען און אלע מיינע כוחות זייט דעם 11טען אויגוסט“. (בריססאָ׳ס פּאמפלעט דאַטירט אָקטאָבער 24, 1792). ביידע בריססאָ׳ס פּאמפלעטען זיינען איבערגעדרוקט געוואָרען אין לאָנדאָן.

די חוצפה צו האַלטען מיט'ן פאָלק פון פאַריז און מיט זיין רע־וואָלוציאָנערער קאָממונע. *)

זייט יענעם טאָג האָבען די זשיראָנדיסטען ניט אויפגעהערט מיט זייערע אנשטרענגונגען אוועקצושיקען די „בארג"־פּארטיי אויף די גיליאָטינע. דעם 21טען מערץ, 1793, ווען די מפלה פון דו־מאָריעז אין נירווינדען איז בעקאַנט געוואָרען אין פאַריז, און מאראט האָט זיך אויפגעשטעלט, אום צו בעשולדיגען איהם אין פעררעטה, האָבען די זשיראָנדיסטען איהם שיער גע'הרג'עט אין דער קאָנווענשען. ער האָט זיך געראַטעוועט בלויז דורך זיין געלאַסענקייט און דורך זיין מוטה. אין דריי וואָכען שפּעטער, דעם צוועלפטען אפּריל, צוריקקעהרענדיג זיך צו דער זעלבער בע־שולדיגונג, האָבען זיי אויסגעפיהרט, דאָס די קאָנווענשען האָט געשטעלט מאראט פאר דעם רעוואָלוציאָנערען געריכט. זעקס וואָ־כען שפּעטער איז די רייהע געקומען אויף העבערט, דעם וויצע־פּראָקוראָר פון דער קאָממונע; אויף וואַרלע, דעם ארבייטער־פּרעדיגער פון סאָציאַליזם, און אויף אנדערע „אנארכיסטען", וועמען זיי האָבען געלאָזט ארעסטירען אין דער האָפנונג צו קע־נען זיי שיקען צו דער תליה. אין קורצען, עס איז געווען אָנגע־פיהרט אַ ריכטיגער קאמפּיין, אום ארויסצואוואַרפען די „באַר־גיסטען" פון דער קאָנוועשען.

צו דער זעלבער צייט האָבען די זשיראָנדיסטען איבעראַל אָרגאַ־ניזירט קאָנטער־רעוואָלוציאָנערע קאָמיטעס, און זיי האָבען אָנגע־האַלטען אַן אונאונטערבראָכענעם שטראָם פון פּעטיציעס געגען

*) לואווע האָט גאַנץ גוט געוואוסט, וואָס עס האָט געמיינט זיין רעדע געגען ראָבעספּיער. ווען ער האָט געזעהען, אז דער שאָס, וועלכען ער האָט געצילעוועט, האָט ניט געטראָפען, און דאָס די קאָנוועשען האָט ניט געשטעלט ראָבעספּיער'ן צום פּראָצעס, האָט ער געזאָגט צו זיין פרוי, לאָדאָיסקא, אויפ'ן וועג אהיים: „מיר מוזען זיין פאַרבערייטעט פאר דער תליה אָדער פערשיקונג." ער דערצעהלט עס אַליין אין זיינע מעמוארען. ער האָט געפיהלט, אז די וואָפע, וואָס ער האָט גע־צילעוועט אין „באַרג", האָט זיך אומגעווענדעט געגען איהם זעלבסט.

די „בארגיסטען“ צום קאָנוועגשען פון פערזאָנען, וועלכע האָבען זיך גערופען „פריינד פון געזעץ און פרייהייט“ — מיר ווייסען היינט, וואָס דאָס מיינט — וועהרענד די יעניגע פון זיי, וועלכע זיינען געווען אין קאָנוועגשען, האָבען געשריבען בריעף, פול מיט רכילות און בלבולים, צו זייערע פריינד אין דער פראָווינץ, אויפ־העצענדיג זיי געגען דעם „בארג“, און בעזאָנדערס געגען די רע־וואָלוציאָנערע בעפעלקערונג פון פאריז. און וועהרענד די קאָ־מיססיאָנערען פון דער קאָנוועגשען האָבען אָנגעווענדעט איבער־מענשליכע כוחות אום צוריקצושטויסען דעם אריינדרינגענדען אויסלענדישען שונא און האָבען זיך אָנגעשטרענגט אום אויפצו־האלטען די בענייסטערונג פון פאָלק דורך די איינפיהרונג פון אמת'ער גלייכהייט, האָבען די זשיראָנדיסטען געארבייט געגען זיי אויף יעדען פונקט דורך די בריעף, וועלכע זיי האָבען געשיקט צו די וואהל־מענער. זיי האָבען זאָגאר געזוכט ניט צו דערלאָזען צו דער אויפזאמלונג פון די נויטווענדיגע אינפאָרמאציאָנען אי־בער די מאיאָנטקעס פון די עמיגראנטען, וועלכע האָבען גע־דארפט קאָנפיסקירט און געשטעלט ווערען צום פערקויף.

אין זיין צייטונג „פאטריאָט פראנסע“ האָט בריססאָ גע־פיהרט אַ ביטערען קאמפף געגען די רעוואָלוציאָנערען, און אין אַלגעמיין האָבען די זשיראָנדיסטען געפאָדערט — און געפאָר־דערט מיט זייער גאנצען כח — די אויפלעזונג פון דער רעוואָ־לוציאָנערער פאריזער קאָממונע; און זיי זיינען זאָגאר געגאנגען אזוי זוייט, זוי צו פאָדערען די אויפלייזונג פון דער קאָנוועגשען און די איסוואהל פון אַ נייער פערזאמלונג, צו וועלכער קיינער פון די איצטיגע מיטגליעדער פון דער קאָנוועגשען זאָל ניט וויע־דער שרוועהלט ווערען. און ענדליך האָבען זיי געהאט אַ „קאָ־מיסיע פון צוועלף“, וועלכע האָט געלויערט אויף דעם מאָמענט, ווען אַ שטאאטס־שטרייך זאָל זיי געבען די מעגליכקייט צו שיקען די מיטגליעדער פון „בארג“ אויף דער גיליאָטינע.

פערצינסטער קאפיטעל.

די בעמיהונגען פון די זשיראנדיסטען אבצושטעלען די רעוואלוציאן.

די זשיראנדיסטען רעפרעזענטירען די מיטעל־קלאססען. — זיי אונ־טערשטיצען פרייהייט, אבער זיי זיינען געגען גלייכהייט. — די אנזיכטען פון בריססא. — די זשיראנדיסטען און די אנאר־כיסטען.

אזוי לאנג ווי עס איז געווען א פראגע פון אומווארפען די אלטע ארדנונג פון דער אבסאליוטער מאנארכיע, זיינען די זשי־ראנדיסטען געשטאנען אין די סאמע פאדערשטע רייהען. מוטהי־גע און פורכטלאזע, פול מיט בעוואונדערונג און פאעזיע פאר די רעפובליקען פון אלטערטהום, און גארענדיג נאך מאכט, האבען זיי דאך גאר ניט געקאנט צופאסען זיך צו דעם אלטען סדר.

דערפאר, ווען די בויערען האבען געברענט די שלעס־סער פון די פריצים און די שטייער־ביכער; ווען דאס פאלק האט פערניכטעט די רעשטלאך פון פעאדאלער שקלאפעריי, זיי־נען די זשיראנדיסטען געווען מייסטענטהיילס בעשעפטיגט מיט דער עטאבלירונג פון די נייע פאליטישע פארמען פון רעגיערונג. זיי האבען זיך שוין פארגעשטעלט צו האבען די גאנצע מאכט, צו זיין בעלי בתים איבער די בעשטימונג פון פראנקרייך, ארויס־שיקענדיג גאנצע ארמייען, וועלכע זאלען פארנאנדערשפרייטען די פרייהייט אין די פיער טהיילען פון דער וועלט.

וואס אנבעטרעפט ברויט פאר'ן פאלק, האבען זיי אמאל גע־

טראכט וועגען דעם? זיכער איז, דאָס זיי האָבען קיינמאָל ניט בעגריפען די מאכט פון ווידערשטאנד, וואָס דער אַלטער רע־זשים האָט געהאַט, און דאָס זיי האָבען קיינמאָל ניט געטראכט, אז אום צו בעזיעגען דיזע מאכט, וועלען זיי מוזען אַפּעלירען צום פאָלק. דאָס פאָלק מוז צאָהלען די שטייערען, שטימען אין דער צייט פון די וואהלען, צושטעלען סאָלדאַטען פאַר'ן שטאַאט. אָבער וואָס אנבעטרעפט דאָס אויפבויען אָדער צושטערען פון פּאָליטישע פאָרמען פון רעגיערונג, דאָס מוז זיין די ארבייט פון די דענקער, פון די הערשענדע קלאסען, פון די שטאַאטס־מענער.

דערפאַר, ווען דער קעניג האָט גערופען די דייטשען צו העלפען איהם, און זיי זיינען געווען שוין אויפ'ן וועג נאָך פּאַריז, האָבען די זשיראָנדיסטען, וועלכע האָבען געווינשט די מלחמה, וואָס זאָל זיי בעפרייען פון קעניג, ענטזאָגט זיך צו אַפּעלירען צום פאָלק אין אויפשטאנד, אַז ער זאָל צוריקשטויסען דעם איינדרינגענדען שונא און ארויסטרייבען די פעררעטהער פון די טוילעריי. זאָגאר שוין נאָך דעם 10טען אויגוסט האָט די אידעע פון צוריקשטויסען דעם אויסלענדישען שונא דורך די רעוואָ־לוציע, אויסגעזעהען זיי אַזוי פערהאַסט, דאָס ראָלאנד האָט צו־זאַמענגרופען די פיהרער, איינגעשלאָסען אויך דאַנטאָן און זיינע פריינד, אום צו רעדען צו זיי וועגען זיין פּלאַן. דער פּלאַן איז געווען צו אַנטלויפען, אריבערצוטראנספאָרטירען די פערזאַמלונג און דעם ארעסטירטען קעניג צוערשט נאָך בלאַיס, און פון דאָרט נאָך דער סויטה, אויף אזא אופן איבערלאָזענדיג נאָרד־פראַנקרייך צו דעם איינדרינגענדען שונא, און גרינדען אַ קליינע רעפּובליק אירגענד־וואו אין זשיראָנד.

דאָס פאָלק, דער רעוואָלוציאָנערער ענטהוזיאַזם פון פאָלק, וועלכער האָט גערעטעט פראַנקרייך, האָט פאַר זיי ניט עקזיס־טירט. זיי זיינען געווען איינפאך ביוראָקראַטען.

אַלעם צוזאַמען זיינען די זשיראָנדיסטען געווען געטרייע פאָרשטעהער פון די מיטעל־קלאסען. ווען דאָס פאָלק איז גע־וואָרען מוטהיגער און האָט פערלאַנגט, אז די רייכע זאָלען בע־שטייערט ווערען, און דאָס אַלעמען זאָל געגעבען ווערען גלייכע

געלעגענהייטען פון רייכטהום; אזוי שנעל, ווי זיי האבען גע־פארדערט די גלייכהייט, אלס א נויטווענדיגע בעדינגונג פאר פרייהייט — האבען די מיטעל־קלאסען אנגעפאנגען צו זאגען, אז עס איז געקומען די צייט צו ציהען א גרענעץ־ליניע צווישען זיך און פאלק, און אז דאס פאלק מוז געבראכט ווערען צו דעם געדאנק פון „ארדנונג".

די זשיראנדיסטען זיינען געגאנגען מיט דיזען שטראם. ווען זיי האבען דערגרייכט די מאכט, האבען דיזע מיטעל־קלאס־רעוואלוציאנערען, וועלכע האבען ביז דאן זיך אבגעגעבען מיט לייב און זעעלע צו דער רעוואלוציע, זיך אבגעזונדערט פון פאלק. די אנשטרענגונגען פון פאלק אויפצובויען זיין אייגענע פאלי־טישע ארגאניזאציאן אין די סעקציאנען פון די גרויסע שטעדט, און די פאלקס־געזעלשאפטען איבער גאנץ פראנקרייך, זייער וואונש צו מארשירען פארווערטס אויף דעם וועג פון גלייכ־הייט — דאס אלעס האט אויסגעזעהען אין די אויגען פון די זשיראנדיסטען צו זיין די גרעסטע געפאהר פאר אלע אייגענ־טהום־קלאסען, און דאס איז פון זיי פעררעכענט געווארען, אלס א פערברעכען.

און פון דאן אן האבען די זשיראנדיסטען בעשלאסען אבצו־שטעלען די רעוואלוציע: אויפצובויען א שטארקע רעגיערונג און צו צווינגען דאס פאלק זיך אונטערצוגעבען — און ווען נוי־טיג — דורך די גיליאטינע. אום צו בעגרייפען די גרויסע דרא־מא פון דער רעוואלוציע, וועלכע האט זיך געענדיגט מיט דעם אויפשטאנד פון פאריז דעם 31טען מאי, און מיט דער „אויסריי־ניגונג" פון דער קאנווענשאן, מוז מען לעזען דאס, וואס די זשי־ראנדיסטען האבען אליין געזאגט. און אין דיזער הינזיכט זיי־נען די צוויי בראשורען פון בריססא בעזאנדערס בעלעהרענד.

„איך האב געדענקט, אריינגעהענדיג אין די קאנווענשאן," זאגט בריססא, „דאס וויבאלד דער קעניגטהום איז געוועזען פער־ניכטעט, און וויבאלד כמעט די גאנצע מאכט איז געוועזען קאנ־צענטרירט אין די הענד פון פאלק אדער פון זיינע רעפרעזענ־טאנטען, מוזען די פאטריאטען אין גאנצען ענדערען זייער טהע־

טיגקייט, ווייל זייער פּאָזיציע האָט זיך אין גאַנצען געענדערט."

„איך האָב געמיינט, אַז די אויפשטאַנד־בעוועגונג מוז אויפהע־רען, ווייל עס איז דאָך ניטאָ שוין מעהר קיין טיראַניי, וואָס דאַרף בעקעמפּפט ווערען, און דערפאַר דאַרף מען אויך ניט קיין געוואַלט־אויפשטאַנד."

„איך האָב געטראַכט" — זאָגט בריססאָ נאָך ווייטער — „דאָס אָרדנונג אַליין קען ברענגען רוה; דאָס אָרדנונג בעשטעהט אין אַ רעליגיעזען רעספּעקט פאַר די געזעצע, פאַר די ריכטער און פאַר די זיכערהייט פון דעם איינצעלנעם.... איך האָב, פאָלגליך, גע־גלויבט, דאָס אָרדנונג איז אין דער ווירקליכקייט נאָר אַ רעוואָ־לוציאָנערער מיטעל.... איך האָב דארום געגלויבט, אַז די אמת'ע שונאים פון פאָלק און דער רעפּובליק זיינען ד י א נ א ר־כ י ס ט ע ן, די פּרעדיגער פון דעם אגראַר־געזעץ, די אויפהע־צער צו פעררעטה."

„צוואַנציג אַנאַרכיסטען" — זאָגט בריססאָ ווייטער — „האָ־בען פערכאַפּט פאַר זיך דעם איינפלוס אין דער קאָנוועגשען, וועלכער דאַרף געהערען בלויז צו דער פערנונפט. פאָלגט נאָך די דעבאַטען און איהר וועט זעהען אויף איין זייט מענשען, וועלכע זיינען אימער בעשעפטיגט מיט דעם, ווי צו מאַכען, אַז די געזעצע, די בעשטימטע אויטאָריטעטען און דער אייגענטהום זאָלען רעספּעקטירט ווערען; און פון דער אַנדערער זייט זיינען מענשען אימער בעשעפטיגט אום צו האַלטען דאָס פאָלק אין אַ צושטאַנד פון אויפרעגונג, אום צו דיסקרעדיטירען דורך רכילות די בעשטימטע אויטאָריטעטען, אום צו בעשיצען די שטראָפלאָ־זיגקייט פון פערברעכען, און אויפצולייזען די אַלע געזעלשאַפט־ליכע פערבינדונגען."

עס איז אמת, אַז די יעניגע, וועמען בריססאָ רופט אנאַר־כיסטען, זיינען בעשטאַנען פון גאַנץ פערשיעדענע עלעמענטען, אָבער זיי האָבען אַלע געהאַט אין געמיינשאַפט דיזען איינציגען שטריך: זיי האָבען ניט געגלויבט, אַז די רעוואָלוציע האָט זיך שוין געענדיגט, און זיי האָבען געהאַנדעלט אין איינקלאַנג מיט דיזען גלויבען.

זיי האָבען געוואוסט, אז די קאָנווענשען וועט גאָר ניט טהאָן, ניט ווערענדיג געצוואונגען פון פאָלק. און צוליעב דעם האָבען זיי אָרגאַניזירט דעם פאָלקס־אויפשטאַנד. אין פאַריז האָבען זיי פּראָקלאמירט, אלס די העכסטע מאַכט די קאָממונע, און זיי האָבען פּרובירט צו עטאַבלירען נאַציאָנאַלע איינהייט ניט מיט דער הילפע פון אַ צענטראַל־רעגיערונג, נור דורך דירעקטע פערהעלטניסע צווישען דער שטאָדט און די סעקציאָנען פון פּאַריז און די אַנדערע זעקס און דרייסיג טויזענד קאָמונען פון פראַנקרייך.

אָבער דאָס געראַדע האָבען די זשיראָנדיסטען ניט געוואָלט.

„איך האָב ערקלערט", זאָגט בריססאָ, „זייט דעם אָנפאַנג פון דער קאָנווענשען, אז עס איז דאָ אין פראַנקרייך אַ פּאַרטיי פון צושטערער, וועלכע שטרעבט צו דער אויפלייזונג פון דער רעפּובליק, אפילו ווען זי איז נאָך געווען אין איהר וויגעלע... איך קען בעווייזען היינט: ערשטענס, דאָס דיזע פּאַרטיי פון אַנאַרכיסטען האָט בעהערשט און בעהערשט נאָך איצט כמעט אַלע בעראַטהונגען פון דער קאָנווענשען און די ארבייט פון דעם עקזעקוטיוו־ראַטה; צווייטענס, דאָס דיזע פּאַרטיי איז געווען און איז נאָך איצט די איינציגע אורזאכע פון אַלע צרות, אינערליכע, ווי אויסערליכע, פון וועלכע פראַנקרייך איז געפּלאָגט; און, דריטענס, דאָס די רעפּובליק קען נור גערעטעט ווערען דורך דעם אָננעהמען פון שטאַרקע מיטלען ארויסצורייסען די פאָרשטעהער פון פאָלק פון דעם דעספּאָטיזם פון דיזער פראַקציע."

פאַר יעדען איינעם, וואָס קען דעם כאַראַקטער פון דער צייט, איז דיזע שפּראַך גאַנץ קלאָר. בריססאָ האָט איינפאַך געפאָדערט די גיליאָטינע פאַר די יעניגע, וועמען ער האָט גערופען אַנאַרכיסטען און וועלכע, מיט דעם, וואָס זיי האָבען געוואָלט ווייטער אָנגעהן מיט דער רעוואָלוציע און ענדיגען די אָבשאַפונג פון דעם פעאָדאַליזם, האָבען געשטערט די מיטעל־קלאַסען און בעזאָנדערס די זשיראָנדיסטען צו פיהרען די קאָנווענשען פאַר זייער אייגענעם נוצען.

„עס איז דאַרום נויטיג צו פערטייטשען דיזע אַנאַרכיע“, זאָגט דער רעפּרעזענטאַטיווער זשיראָנדיסט, און אָט ווי ער פערטייטשט זי:

„געזעצע וועלכע ווערען ניט דורכגעפיהרט, אויטאָריטעטען אָהן מאַכט און וועלכע ווערען פעראַכטעט, פערברעכען, וואָס בלייבט אונבעשטראָפט, *אייגענטהום*, *וואָס ווערט אַטאַקירט*. דער איינצעלנער, וועמעס זיכערהייט ווערט פערגעוואַלטיגט, די מאָראַל פון פאָלק קאָררומפּירט, קיין קאָנסטיטוציע, קיין רעגיערונג, קיין גערעכטיגקייט, דיזע זיינען די געזיכטציגע פון אַנאַרכיע.“

אָבער איז דאָס גראַדע ניט דער וועג, ווי אַלע רעוואָלוציעס ווערען געמאַכט? אַזוי ווי בריססאָ וואָלט עס אליין ניט געוואוסט, און וואָלט עס אליין ניט פּראַקטיצירט, איידער ער האָט דערגרייכט די מאַכט! פאַר דריי יאָהר לאַנג, פון מאַי, 1789, ביז אויגוסט 10, 1792, איז עס געווען נויטיג צו פעראַכטען די אויטאָריטעט פון קעניג — און צו האָבען אַן אויטאָריטעט אָהן אַ מאַכט, אום צו קענען איהר אומוואַרפען דעם 10טען אויגוסט.

נור וואָס בריססאָ האָט געוואָלט איז געווען דאָס, אַז ווי באַלד יענער פּונקט איז דערגרייכט געוואָרען, און די אויטאָריטעט פון קעניג איז געשטירצט געוואָרען, זאָל די רעוואָלוציע אויפהערען דעמזעלבען טאָג.

וויבאַלד דער קעניגטהום איז אָבגעשאַפט און די קאָנוועגשען איז געוואָרען די העכסטע מאַכט, האָבען אַלע אויפשטענדע, מיינט ער, געמוזט אויפהערען.

וואָס עס איז געווען בעזאָנדערס פערהאַסט די זשיראָנדיסטען איז עס געווען די נייגונג פון דער רעוואָלוציע צו גלייכהייט — די שטאַרקסטע טענדענץ אין דער רעוואָלוציע אין יענעם מאָמענט. דערפאַר האָט בריססאָ ניט געקאָנט מוחל זיין דעם יאַקאָבינער קלוב, וואָס האָט זיך גענומען דעם נאָמען ניט „פריינד פון דער רעפּובליק“, נור „פריינד פון פרייהייט און גלייכהייט“ — בעזאָנדערס פון גלייכהייט! און ער האָט ניט גע-

קאָנט מוחל זיין די אַנאַרכיסטען דערפאַר, וואָס זיי האָבען עס בעגייסטערט די פּעטיציעס „פון די יעניגע ארבייטער אין דעם לאַגער ביי פּאַריז, וועלכע האָבען זיך גערופען די נ אַ צ י אָ ן, און וועלכע האָבען געוואָלט בעשטימען פאַר זיך זייער געהאַלט, לויט דעם געהאַלט פון די דעפּוטאַטען.“

„די רוהע־שטערער“ — האָט ער געזאָגט אין אַן אַנדער פּלאַץ — „זיינען די, וועלכע ווילען אַלעם אויסגלייכען — אויי־גענטהום, בעקוועמליכקייט, דעם פּרייז פון די בעדירפניסע און די פ ע ר ש י ע ד ע נ ע ד י ע נ ס ט ע צ ו ם ש ט אַ אַ ט, און וועלכע ווילען, אז דער געהאַלט פון די אַרבייטער אין לאַ־גער זאָל זיין דערזעלבער, ווי פון די געזעצגעבער, וועלכע ווילען זאָגאַר אויסגלייכען טאַלאַנטען, וויסען, די טוגענד, ווייל זיי האָ־בען קיינע ניט פון דיזע אַלע זאַכען.“

איין־און פערציגסטער קאפיטעל.

די „אנארכיסטען".

די אנארכיסטען זיינען ניט א פארטיי. — זייערע צוועקען און טאקטיק. — בריססא ציטירט. — ער אטאקירט אנארכיסטען. — די זשיראנדיסטען און אנארכיסטען. — די זשיראנדיסטישע פראגראם.

אבער ווער זיינע, עם געווען יענע אנארכיסטען, וועגען וועמען בריססא האט עם גערעדט אזוי פיעל און די אויסראטונג פון וועלכע ער האט געפארדערט מיט אזא ערביטערונג?

פריהער פון אלץ זיינען די אנארכיסטען ניט געווען א פ א ר ט י י. אין דער קאנוועגשאן זיינען געווען די פארטייען: „דער בארג", „די זשיראנדיסטען", די זומפ־פארטיי, אבער עס זיינען ניט געווען קיין אנארכיסטען. דאנטאן, מאראט, און זאגאר ראבעספיער, אדער אירגענד אנאנדער יאקאבינער פון דעמזעלבען סארט האט געקאנט נור ארבייטען צייטענווייז מיט די אנארכיסטען; וועיל זיי זיינען אימער פערבליבען דרויסען פון דער קאנוועגשאן. זיי זיינען געוועזן, ווי איינער וואלט זיך געקאנט אויסדריקען, איבער איהר. זיי האבען איהר בעהערשט.

די „אנארכיסטען" זיינען געווען די רעוואלוציאנערען, וועלכע זיינען געווען צושפרייט איבער גאנץ פראנקרייך. זיי האבען זיך איבערגעגעבען צו דער רעוואלוציע מיט לייב און זעעל; זיי האבען פערשטאנען ווי נויטווענדיג זי איז; זיי האבען איהר געליעבט און געארבייט פאר איהר.

פיעלע פון זיי האבען זיך צוזאמענגעקליבען ארום די פא־

ריזער קאָממונע, ווייל זי איז געווען רעוואָלוציאָנער. א געוויסע צאָהל פון זיי זיינען געווען מיטגליעדער פון דעם קארדעליערען־קלוב; מאַנכע פון זיי האָבען געהערט צום יאקאָבינער קלוב. אָבער זייער אמת'ע היים איז געווען די ס ע ק צ י א ן, און, נאָך מעהר, די גאַס. אין דער קאָנווענשאָן האָט מען זיי געזעהען אין די גאַללעריעס, וואו זיי האָבען געגעבען א ריכטונג די דע־באַטען אָדער דורך זייער הסכמה, אָדער דורך זייער געגנער־שאַפט. דער ווירקזאַמסטער מיטעל פון זייער טהעטיגקייט איז געווען די מיינונג פון פאָלק, ניט „די עפענטליכע מיינונג" פון די מיטעל־קלאַסען. זייער ווירקליכע וואַפפע איז געווען דער אויפשטאַנד, און מיט דיזער וואַפפע האָבען זיי בעאיינפלוסט די דעפוטאַטען און די עקזעקוטיווע מאַכט.

ווען עס איז נויטיג געוואָרען צו מאַכען א נייעם פּערזוך צו בעגייסטערען דאָס פאָלק און צו מאַרשירען מ י ט א י ה ם געגען די טויליערי, זיינען זיי עס געווען, וועלכע האָבען פאַר־בערייטעט דעם אָנפאַל, און האָבען געקעמפפט אין די רייהען. און ווען דער רעוואָלוציאָנערער ענטהוזיאזם פון די מענשען האָט זיך אָבגעקיהלט — האָבען זיי זיך צוריקגעקעהרט צו דער דונקעל־הייט, פון וואַנען זיי זיינען ארויסגעשפּרונגען, איבערלאָזענדיג אונז בלויז די ערביטערטע פּאַמפלעטען פון זייערע געגנער, דורך וועלכע מיר זיינען אין שטאַנד צו ענטדעקען די גרויסע רעוואָ־לוציאָנערע ארבייט, וועלכע זיי האָבען אויפגעטהאָן.

וואָס אנבעטרעפט זייערע אידעען, זיינען זיי געווען קלאָר און פעסט. די רעפּובליק — דאָס זעלבסטפערשטענדליך! זיי האָבען אין איהר געגלויבט. גלייכהייט פאַר'ן געזעץ — דאָס איז געווען א צווייטער פּרינציפּ זייערער. אָבער דאָס איז ניט געווען אַלעס. ווייט ניט אַלעס!

צו בענוצען פּאָליטישע פרייהייט, אלס א מיטעל צו קריגען די עקאָנאָמישע פרייהייט, ווי די מיטעל־קלאַסען האָבען דאָס זיי פאָרגעשלאָגען — דאָס, האָבען זיי געוואוסט, איז אַן אונ־מעגליכע זאַך. דערפאַר האָבען זיי געוואָלט די זאַך גופא. דאָס לאַנד פאַר אַלע — וואָס דאָס איז געווען דער אגראַר־געזעץ, ווי

זיי האָבען איהם גערופען, און עקאָנאָמישע גלייכהייט, אָדער, זיך בענוצענדיג מיט דער שפּראַך פון יענער צייט, „דאָס אויס־גלייכען פון רייכטהום."

אָבער לאָמיר הערען, וואָס בריססאָ האָט צו זאָגען וועגען זיי:

„זיי זיינען די מענשען" — זאָגט ער, וועלכע האָבען צור־שפּאָלטען די געזעלשאַפט אין צוויי קלאַסען, די יעניגע, וועלכע האָבען, און די יעניגע, וועלכע האָבען ניט, די אָהן־הויזענדיגע (די סאַנקיולאָטען) און די אייגענטהימער, און וועלכע האָבען אויפגערייצט איין קלאַס געווען אַ צווייטען."

„זיי זיינען די מענשען" — זאָגט בריססאָ ווייטער — „וועלכע, אונטער דעם נאָמען פון די סעקציאָנען, האָבען קיינ־מאָל ניט אויפגעהערט צו מאַטערען די קאָנווענשאָן מיט פאָר־דערונגען פאר א מאַקסימום פאר קאָרן."

זיי זיינען די מענשען, וועלכע „האָבען אויפגעהעצט צו דער פאָרדערונג פון יענע צעהן טויזענד מענשען, וועלכע האָבען זיך ערקלערט אין אַ צושטאַנד פון רעבעליאָן, אויב עס וועט ניט בעשטימט ווערען דער פּרייז אויף ווייץ, און וועלכע העצען צו אויפשטענדע איבער גאַנץ פראַנקרייך."

דיזע, אלזאָ, זיינען געווען די פערברעכענס פון די יעניגע, וועלכע ווערען געשילדערט פון בריססאָ, אלס אנארכיסטען: זיי האָבען צושפּאָלטען די נאַציאָן אין צוויי קלאַסען, אין די האָבער און ניט־האָבער, זיי האָבען אויפגערייצט איינעם געגען צוויי־טען; זיי האָבען געפאָרדערט ברויט, און מעהר פון אלץ, ברויט פאר די יעניגע, וועלכע האָבען געארבייט.

זיי זיינען געווען, גאָר אָהן צווייפעל, גרויסע פערברעכער. אָבער ווער פון די געלערנטע סאָציאַליסטען פון דעם נייצעהנ־טען יאהרהונדערט איז געווען אין שטאַנד צו ערפינדען עטוואָס בעסערס, ווי דיזע פאָרדערונג פון אונזערע פאָרגענגער אין 1793: „ברויט פאר אלע"? היינט זיינען דאָ פיעל מעהר ווער־טער, אָבער וועניגער טהעטיגקייט!

וואָס אנבעטרעפט זייערע מעטאָדען אָנצואווענדען זייערע

אידעען אין דער פּראקטיקע, זיינען זיי אַט וועלכע: „די גרויסע צאָהל פערברעכענס קומט ארויס פון דער שטראָפלאָזיג־קייט; די שטראָפלאָזיגקייט איז דער רעזולטאט פון דעם, וואָס די געריכטס־הייזער זיינען פאראליזירט. און די אנארכיסטען פערטהיידיגען דיזע שטראָפלאָזיגקייט און זיי העלפען צו פּאראַ־ליזירען דאָס געזעץ אָדער דורך טעררער אָדער דורך דעם, וואָס זיי פערדאמען און בעשולדיגען די אריסטאָקראטיע.“

„יעדען טאָג גיבען די אנארכיסטען פון פּאריז ביישפּיעלע פון ווידערהאָלטע פערגוואלטיגונגען אויף אייגענטהום און די זיכערהייט פון דעם איינצעלנעם. און זייערע פּריוואט־שלוחים, ווי אויך די יעניגע, וועלכע זיי צייכענען אוים מיט דעם טיטעל: „די קאָמיסיאָנערען פון דער קאָנווענשאָן“, פּרעדיגען איבעראל די פערגעוואלטיגונג פון די רעכטע פון מענשען.“

בריססאָ וואייזט אָן אויף די אונאויפהערליכע אנארכיסטישע פערדאמונג פון די, וועלכע האָבען אייגענטהום, פון די קויפ־לייט, וועמען זיי רופען אָן מיט'ן נאָמען מאָנאָפּאָליסטען. ער רעדט פון די אייגענטהימער, וועלכע ווערען אָהן אָן אויפהער געבראנדמארקט אלס רויבער, פון דעם האַס פון די אנארכיסטען צו יעדען שטאאט־בעאַמטען. „פון דעם מאָמענט“, זאָגט ער, „וואָס איינער נעהמט אָן אַמט, ווערט ער פערהאַסט פון די אנארכיסטען, ער ווערט שולדיג.“ און מיט רעכט, זאָגען מיר.

אָבער בריססאָ איז גרויסארטיג, ווען ער רעכענט אוים די גרויסע גליקען פון אָרדנונג. דאָס איז אַ פּאראגראף, וועלכען איינער מוז איבערלעזען, אויב ער ווינשט צו פערשטעהן, וואָס די זשיראָנדיסטישע מיטעל־קלאַס וואָלט געגעבען דעם פראנ־צויזישען פאָלק, ווען די „אנארכיסטען“ וואָלטען ניט געגעבען דער רעוואָלוציע אַ ווייטערען שטויס. „בעטראכט“, זאָגט ער, „די פּלעצער, וואו די ווילדע טהעטיגקייט פון דיזע מענער איז געשטערט געוואָרען. נעהמט, למשל, דעם דעפּארטמענט פון דער זשיראָנדע. אָרדנונג האָט דאָרט שטענדיג געהערשט. די מענשען דאָרט אונטערוואַרפען זיך דעם געזעץ, האָטש זיי צאָה־לען צעהן סאלם פאר אַ פונט ברויט“....

די ערקלערונג איז, דאָס „פון דיזען דעפּאַרטמענט האָבען די בירגער אויסגעוויזען די פּרעדיגער פון דעם אגראר־געזעץ, דאָס זיי האָבען פּערשלאָגען מיט טשוועקעס די טהירען פון דעם יאַ־קאָבינישען קלוב, וואו זיי לערנען..." א. ז. וו.

און דאָס איז געשריבע, געוואָרען צוויי מאָנאַטען נאָך דעם 10טען אויגוסט, ווען דער בלינדסטער מענש האָט געמוזט צוגע־בען, דאָס ווען דאָס פראנצויזישע פאָלק וואָלט זיך „אונטער־וואָרפען דעם געזעץ, האָטש זיי האָבען געצאָהלט צעהן סאָלס פאר א פונט ברויט", וואָלט גאָר קיין רעוואָלוציע ניט געווען, און דער קעניגטהום, וועלכען בריססאָ האָט געמאַכט אַ אָנשטעל צו בעקעמפפען, ווי אויך דער פעאָדאַליזם, וואָלטען נאָך אפשר געבליבען הערשען פאר נאָך א יאהרהונדערט, ווי אין רוס־לאַנד.*)

מיר מוזען לייענען בריססאָ, אום צו פערשטעהן, וואָס די מיטעל־קלאַססען האָבען געהאַט בדעה צו געבען פראנקרייך, און וואָס די „בריססאָטינער" פון דעם 20טען יאהרהונדערט זיינען בדעה צו געבען, וואו נור אַ רעוואָלוציע האַלט אין קומען.

„די אונרוהען אין די פערשיעדענע פלעצער פון פראנק־

---

*) לואי בלאַן האָט אויסגעצייכענט כאַראַקטעריזירט בריססאָ, זאָגענדיג וועגען איהם, דאָס ער איז געווען איינער פון יענע מענער, וועלכע זיינען „רעפּובליקאַנער פאר דער צייט היינט און רעוואָלוציאָ־נערען הינטער דער צייט מאָרגען". מענשען, וועלכע האָבען ניט דעם כוח נאָכצופאָלגען דעם יאהרהונדערט נאָכדעם, ווי זיי האָבען געהאַט דעם מוטה צו איבעריאָגען איהם. נאָך דעם, ווי ער האָט געשריעבען אין זיין יוגענד, דאָס „אייגענטהום איז גנבה", איז זיין רעספּעקט פאר אייגענטהום געוואָרען אזוי גרויס, דאָס אויף מאָרגען נאָך דעם 14טען אויגוסט האָט ער פאָרגעוואָרפען דער פערזאמלונג איהר האַסטיגקייט, מיט וועלכער זי האָט ארויסגעלאָזען די דעקרע־טען געגען דעם פעאָדאַליזם. און דאָס האָט פּאַסירט אין אַ מאָמענט, ווען די בירגער האָבען אומאַרמט איינע די אַנדערע פון גרויסער שמחה מיט דיזע דעקרעטען.

רייך", זאָגט בריססאָ, „האָבען זייער אורזאכע אין די דרשות געגען די רייכע, געגען די מאָנאָפּאָליסטען, אין די פּערּעטהעריּשע רעדען וועגען דער נויטווענדיגקייט צו בעשטימען א מאקסימום־פּרייז אויף קאָרן און אלע אנדערע עסענוואַרג."

און וועגען אָרלעאן זאָגט ער: „דיזע שטאָדט האָט געגאָסען זייט דעם אָנפאנג פון דער רעוואָלוציע א פריעדען, וועלכער איז זאָגאר ניט אָנגעריהרט געוואָרען פון די אויפשטענדע אין אנדערע פּלעצער צוליעב דעם מאנגעל פון קאָרן, האָטש קאָרן איז געווען איינער פון די הויפּט־געגענשטענדע פון שטאָדט..... אָבער דיזע האַרמאָניע צווישען אָרעם און רייך איז געווען גאָרניט אין איינקלאָנג מיט די פּרינציפּען פון אנארכיע. און אזוי האָט איינער פון דיזע מענער, וועמען אָרדנונג מאכט פערצווייפעלט, פאר וועמען די צושטערונג פון פריעדען איז דער איינציגער צוועק, זיך גענומען צו צוברעכען דיזען פריעדען, אויפרייצענדיג די סאנקיולאָטען געגען די אייגענטהימער."

„און ווידער איז עס דיזע אנארכיע", שרייט אוים בריססאָ, „וועלכע האָט בעשאפען א רעוואָלוציאָנערען איינפלוס אין דער ארמיי. ווער קען איצט צווייפלען איבער דעם שרעקליכען איבעל, וואָס איז אריינגעבראכט געוואָרען אין אונזער ארמיי פון דיזער אנארכיסטישער לעהרע, וועלכע האָט אין אבזיכט, אונטער דעם מאנטעל פון גלייכהייט פאר'ן געזעץ, צו עטאבלירעןביידע: אי די אלגעמיינע גלייכהייט און אי ד י ג ל י י כ ה י י ט א י ן פ א ק ט — וואָס דאָס איז דער פלוך פון דער געזעלשאפט, פונקט ווי דאָס אנדערע איז זיין אונטערשטיצונג? די אנארכיסטישע לעהרע, וועלכע וואָלט געוואָלט ברענגען אויף איין טרעפּעל געלעהרטקייט און אונוויסענהייט, טוגענד און פערברעכען, עמטער, געהאלטען און דיענסטע."

דאָס איז עס, וואָס די „בריססאָטינער" ווילען קיינמאָל ניט מוחל זיין די אנארכיסטען. גלייכהייט פאר'ן געזעץ — דאָס קען נאָך געדולדעט ווערען, אָבער גלייכהייט אין דער טהאַט — דאָס איז טריפה. איז דען ניט בריססאָ געגוג געערגערט געוואָרען פון די ארבייטער אין דעם לאגער אין פאריז, וועלכע האָבען

איין טאָג פערלאַנגט, אז זייערע ווייזשעס זאָלען זיין גלייך מיט דעם געהאַלט פון די דעפּוטאַטען? אזא משונה'דיגער איינפאַל! בריססאָ און אַן ארבייטער זאָלען געשטעלט ווערען אויף איין טרעפּעל, ניט נור אין געזעץ, נור אויך אין דער טהאַט! עלענדע לומפּען!

אָבער, ווי האָט עס פּאַסירט, דאָס די אַנאַרכיסטען האָבען געהאַט אזא גרויסע מאַכט, אז זיי האָבען געקאָנט זאָגאר בעהערשען די שרעקליכע קאָנווענשאָן און דיקטירען איהרע בעשליסע?

בריססאָ דערצעהלט עס אונז אין זיינע פּאַמפּלעטען. „עס איז", זאָגט ער, „די גאַללערייען פון דער קאָנווענשאָן, דאָס פאָלק פון פּאריז, און די קאָממונע, וועלכע בעהערשען די סיטואַציאָן, און צווינגען די קאָנווענשאָן, יעדעס מאָל, ווען עס האַנדעלט זיך וועגען דעם אָננעהמען פון אַ רעוואָלוציאָנערן מיטעל."

אין אָנפאַנג, דערצעהלט אונז בריססאָ, איז די קאָנווענשאָן געווען זעהר קלוג. „איהר האָט געקאָנט זעהען", זאָגט ער, „די מאַיאָריטעט פון דער קאָנווענשאָן אָפּפענהערציג, בעזאָנען, די פריינד פון פּרינציפּען, מיט זייערע אויגען אימער געצילעוועט צום געזעץ. זיי האָבען בעגריסט כמעט איינשטימיג יעדען פאָרשלאַג, וועלכער האָט בעאבזיכטיגט צו דערנידריגען און צו פערניכטען די אונטערשטיצער פון אונאָרדנונג."

איינער קען זיך אָנשטויסען וואָס פאַר רעוואָלוציאָנערע רעזולטאַטען מען האָט געקאָנט ערווארטען פון דיזע פאָרשטעהער, וועלכע האָבען אימער געהאַלטען זייערע אויגען געצילעוועט צום געזעץ — דעם קעניגליכען און פעאָדאַלען געזעץ. גליקליכער־ווייזע אָבער האָבען די „אַנארכיסטען" אויך געהאַט אַ שטיקעל דעה. אָבער דיזע אנארכיסטען האָבען געוואוסט, אַז זייער פּלאַץ איז ניט אין דעם קאָנווענשאָן, צווישען די רעפּרעזענטאַנטען, נור דאָס זייער פּלאַץ איז אין גאַס. זיי האָבען פערשטאַנען, דאָס אויב זיי זאָלען נור אריינשטעלען אַ פוס אין די קאָנווענשאָן, איז עס ניט אום צו דעבאַטירען מיט „די מיטגליעדער פון די רעכטע", אָדער מיט „די פרעש פון דעם זומפּ", נור עס מוז זיין,

אום צו פערלאנגען עטוואס, אדער פון דער הויף פון די גאליאר־קעס, וואו דאס פאלק איז געזעסען, אדער דורך אן ארייננברעכען זיך אין די קאנווענשאן, מיט דעם פאלק הינטער זיי.

„אויף אזא אופן האבען ביסלעכווייז, ביסלעכווייז די רווי־בער (בריססא רעדט עס אזוי פון די אנארכיסטען) מיט חוצפה אויפגעהויבען זייערע קעפ. פון אנגעקלאגטע האבען זיי זיך אומגעוואנדעלט אין אנקלעגער. אנשטאט צו זיין שטילע צוהער־רער פון אונזערע דעבאטען, זיינען זיי גאר געווארען די ריכטער". „מיר זיינען אין דער מיט פון א רעוואלוציע" — איז געווען זייער ענטפער.

ווי דער אמת איז, האבען די יעניגע, וועמען בריססא האט גערופען אנארכיסטען, געזעהען פיעל ווייטער און האבען געגעבען בעווייזע פון א פאליטישער פערשטענדניס, וועלכע האט ווייט איבערשטיעגען די יעניגע, וועלכע עס האבען ארויס־געוויזען די מענשען, וועלכע האבען פרעטענדירט צו רעגיערען פראנקרייך. ווען די רעוואלוציע וואלט זיך געענדיגט מיט דעם טריאומף פון די בריסאטינער, ניט האבענדיג אבגעשאפט דעם פעאדאלען סיסטעם, און ניט האבענדיג צוריקגעגעבען דאס לאנד צו די קאמונען — וואו וואלטען מיר היינט געווען?

אבער, פילייכט האט בריססא ערגעץ־וואו פארמולירט א פראגראם, אין וועלכען ער ערקלערט, ווי די זשיראנדיסטען האבען גערעכענט צו מאכען א סוף צום פעאדאלען סיסטעם און צו די קעמפפע, וועלכע זיינען פון איהם ארויסגעקומען? אין דעם וויכטיגסטען מאמענט, ווען דאס פאלק פון פאריז האט געפאדערט די אויסשליסונג פון די זשיראנדיסטען פון דער קאנ־ווענשאן, האט ער אפשר געזאגט, ווי די זשיראנדיסטען האבען גערעכענט, און זאל עס זיין נור טהיילווייז, צו בעפריעדיגען די סאמע וויכטיגע פאדערונגען פון פאלק?

ניין, אבסאלוט קיין ווארט איז פון איהם ניט צו הערען וועגען דעם. די זשיראנדיסטישע פארטיי האט געמאכט קורצען פראצעס מיט דיעזער גאנצער פראגע, וויעדערהאלענדיג, דאס אנצוריהרען אייגענטהום, זאל עס זיין פעאדאלער אדער מיטעל־

קלאס־אייגענטהום, מיינט צו טהון די ארבייט פון דעם „גלייכ־מאכער“, פון דעם „רוהע־שטערער“, פון דעם „אנארכיסט“. און מענשען פון דיזען כּאַרט דאַרפען איינפאַך אויסגעראָטעט ווערען.

„פאַר דעם 10טען אויגוסט,“ שרייבט בריססאָ, „זיינען די רוהע־שטערער געווען אמת'ע רעוואָלוציאָנערען, ווייל אַ רעפּובליקאַנער האָט געמוזט זיין אַ רוהע־שטערער; אבער די רוהע־שטערער פון היינט זיינען אמת'ע קאָנטר־רעוואָלוציאָנערען; זיי זיינען די שונאים פון פאָלק, ווייל דאָס פאָלק איז איצט דער בעל הבית. וואָס בלייבט זיי דען איבריג צו ווינשען? אינערליכע רוהיגקייט, ווייל נור דיזע רוהיגקייט אליין פערזיכערט דעם אייגענטהימער זיין אייגענטהום, דעם ארבייטער זיין ארבייט, צו די אָרימע זייער טעגליכען ברויט, און צו אלע דעם געניוס פון פרייהייט.“

בריססאָ האָט אפילו ניט פערשטאַנען, דאָס אין יענער צייט פון יקרות, ווען דער פרייז פון ברויט האָט דערגרייכט ביז זעקס אָדער זיעבען סו אַ פונט, האָט דאָס פאָלק געמעגט מיט רעכט פאָדערען אַ געזעץ, וואָס זאָל בעשטימען דעם פרייז פון ברויט. ער האָט אבער געמיינט, אז ניט אנדערש, ווי נור אנארכיסטען קענען שטעלען אזא פאָדערונג!

פאַר איהם, ווי פאַר די אלע אנדערע זשיראָנדיסטען, האָט זיך די רעוואָלוציע געענדיגט, זייט די בעוועגונג פון 10טען אויגוסט האָט זיי געבראַכט די מאַכט: עס איז, לויט זייער מיינונג, ניט געבליעבען קיין אנדער זאַך צו טהון, ווי אָנצור־נעהמען אלעם באהבה און פאָלגען די אלערליי געזעצע, וואָס די קאָנווענשאַן זאָל ארויסלאָזען. זיי האָבען זאָגאַר ניט פערשטאַ־נען דעם מאַן פון פאָלק, וועלכער האָט געזאָגט, דאָס ווי באַלד עס זיינען נאָך פערבליעבען די פעאָדאלע געזעצע, וויבאַלד דאָס לאַנד איז נאָך ניט צוריקגעגעבען געוואָרען צו די קאָמונען, און וויבאַלד אין אלע ענינים, וואָס זיינען נוגע די לאַנד־פראַגע איז נור געמאַכט געוואָרען אַ צייטליכע בעשטימונג, און וויבאַלד די אָרימע האָבען נאָך אלץ צו טראָגען די גאַנצע לאַסט פון דער

מלחמה — איז די רעוואָלוציע נאָך ניט געענדיגט, און נור די רעוואָלוציאָנערע טהאַט קען איהר פיהרען צו אַ שלום, זעהענ־דיג, וואָס פאַר אַ גרויסען ווידערשטאַנד עס ווייזט ארויס די אַלטע אָרדנונג צו יעדען פערזוך אויסצופיהרען עטוואָס ענט־שיעדענעס.

די זשיראָנדיסטישע פּאַרטיי האָט זאָגאַר דאָס ניט געקענט פערשטעהן. זיי האָבען נור צוגעגעבען איין קלאַס פון אונצו־פריעדענע — דעם קלאַס פון די בירגער, וועלכע האָבען מורא געהאַט אָדער פאַר זייערע רייכטהימער, זייערע בעקוועמליכקיי־טען אָדער זייערע לעבענס. אירגענד אַן אנדער סאָרט אונצו־פריעדענע האָט ניט געהאַט קיין רעכט צו לעבען. און, ווען מיר ווייסען, אין וועלכען צושטאַנד פון אונגעוויסהייט די געזעצ־געבענדע פערזאַמלונג האָט איבערגעלאָזען אַלע פראַגען אין שייכות צום לאַנד, פרעגען מיר זיך, ווי אַזוי גאַר האָבען מענ־שען געקענט אַזוי דענקען, ווי די זשיראָנדיסטען? אין וואָס פאַר אַ סאָרט פאַנטאַסטישער וועלט פון פּאָליטישע אינטריגען האָבען דאָס מענשען געלעבט? מיר וואָלטען זיי גאָר ניט געקענט פערשטעהן, ווען ניט דאָס, וואָס מיר קענען גאָר פיעלע אַזעלכע מענשען אין אונזער אייגענער צייט.

בריססאָ׳ס שלוספאָלגערונג, וועלכע איז געוואָרען אָנגענומען פון אַלע זשיראָנדיסטען, איז געווען אזא: „מיר מוזען מאַכען אַ „קו־דעטאַ“, אַ דריטע רעוואָלוציע, וועלכע מוז אויסראָטען די אַנאַרכיע! אויפלייזען די קאָמונע פון פּאַריז און פערניכטען איהרע סעקציאָנען! צושליסען די יאַקאָבינישע קלובען, וועלכע פרעדיגען אונאָרדנונג און גלייכהייט! די גילאָטינע פאַר דעם „טריאומווירַאַט“ פון ראָבעספּיער, דאַנטאָן און מאַראַט, ווי אויך פאַר אַלע „גלייכמאַכער“, פאַר אַלע „אַנאַרכיסטען“. דאַן אַ נייע קאָנוועןשאַן, אָבער אזאַ, אין וועלכער קיין איינציגער פון די איצטיגע מיטגליעדער זאָל ניט זיין (וואָס דאָס האָט, נאַטירליך, געמיינט אַ זיכערער טריאומף פאַר די קאָנטר־רעוואָלוציע) אַ שטאַרקע רעגיערונג, און די אָרדנונג איז צוריק אויפגעשטעלט.“ אַט אזא איז געווען די זשיראָנדיסטישע פּראָגראַם זייט דער פאַל

פון קעניג האָט געבראַכט די זשיראָנדיסטען די מאַכט, און האָט עמאַכט איבריג די „רוהע־שטערער“.

וואָס איז דאָרום געבליבען פאַר די רעוואָלוציאָנערען צו טהון, אויב ניט אויפצונעהמען דעם קאַמפף אויף לעבען אָדער טוידט? אָדער די רעוואָלוציע האָט געמוזט אָבגעשטעלט ווערען, און דאַן די קאָנטר־רעוואָלוציע פון טערמידאָר וואָלט זיך אָנגעפאַנגען מיט פופצעהן מאָנאַטען פריהער, אין פריהלינג פון 1793, איידער די אָבשאַפונג פון דעם פעאָדאַל־סיסטעם איז אויסגעפיהרט געוואָרען; אָדער די זשיראָנדיסטען האָבען געמוזט אויסגעשלאָסען ווערען פון דער קאָנווענשאָן, אונגעאַכטעט אויף די אַלע דיענסטע, וואָס זיי האָבען געבראַכט דער רעוואָלוציאָן, אזוי לאַנג, ווי דער קעניגטהום האָט בעדאַרפט בעקעמפט ווערען. עס איז געווען אונמעגליך צו איגנאָרירען דאָס, וואָס זיי האָבען אין דיזער הינזיכט גוטעס געטהאָן. „קיין צווייפעל,“ האָט אויסגעשריען ראָבעספיער אין דער בעריהמטער זיצונג פון 10טען אפּריל — „זיי האָבען דערלאַנגט אַ קלאַפּ דעם קעניגטהום, די עמיגראַנטען, די פּריעסטער, און דוקא, אַ שווערען קלאַפּ! אבער ווען? ווען זיי האָבען נאָך ערשט בעדאַרפט קריגען די מאַכט. וויבאַלד זיי האָבען איהר געקריגען, איז זייער גאַנצע איבערגעבענהייט פערשוואונדען. ווי שנעל זיי האָבען געענדערט די געגענשטענדע פון זייער האַס!“

די רעוואָלוציע האָט ניט געקענט בלייבען אונגעענדיגט. זי האָט געמוזט אָנגעהן ווייטער, איבער זייערע קערפּער, אויב נויטיג. און דערפאַר זיינען פּאַריז און די אנדערע רעוואָלוציאָנערע טהיילען פון פראַנקרייך זייט פעברואַר 1793 געווען אין די געבורטס־שמערצען פון אַן אַגיטאַציע, וועלכע האָט דערגרייכט איהר העכסטע מדרגה אין דער בעוועגונג פון דעם 31טען מאַי.

צוויי־און־פערציגסטער קאפיטעל.

די אורזאַכען פון אויפשטאַנד פון דעם 31טען מאַי.

דער קאַמפף צווישען די „באַרגיסטען“ און די זשיראָנדיסטען. — העכסט־וויכטיגע פראגען. — די אונטהעטיגקייט פון דער קאָנ־ווענשאָן. — די בארגיסטען. — ראָבעספיער. — די קאָנטר־רע־וואָלוציע געווינט אין באָדען. — די דירעקטאָריען פון די דעפּארטמענטס און דיסטריקטען. — דער וואוקס פון פאָלקס־פעראיינען, ברידער־געזעלשאַפטען און רעוואָלוציאָנערע קאָמי־טעס. — פעדעראליזם. — צענטראליזאציע. — די זשיראָנד און דער באַרג.

ווערענד דעם ערשטען טהייל פון 1793 איז דער קאַמפף צווישען „באַרג“ און דער „זשיראָנד“ געוואָרען טעגליך אלץ פער־גיפטעטער, וואָס מעהר דיעזע דריי גרויסע פראגען האָבען זיך געשטעלט פאַר פראנקרייך.

ערשטענס: זאָלען די אַלע פעאָדאלע שטייערען אָבגע־שאפט ווערען אָהן אויסלייז־געלד, אָדער זאָלען דיעזע רעשטלעך פון פעאָדאליזם אָנגעהן מיט זייער פערהונגערען פון דעם פּאַר־מער און מיט דער פּאַראַליזירונג פון דער ערד־ארבייט?

צווייטענס: זאָלען די דערפער בלייבען ביי דעם בעזיץ פון דעם קאָמונאלען לאנד, וואָס זיי האָבען אָבגענומען פון די פריצים? וועט דאָס רעכט פון נעהמען בעזיץ פון לאַנד ווערען אַנערקענט פאַר יענע קאָמונען, וועלכע האָבען דאָס ביז איצט נאָך ניט געטהאָן? וועט צוגעגעבען ווערען דאָס רעכט פון יעדען בירגער צום לאַנד?

און דריטענס: וועט איינגעפיהרט ווערען דער מאַקסימום,

וואָס האָט געמיינט די בעשטימונג פון פרייז אויף ברויט און אויף אנדערע זאכען פון דער ערשטער נויטווענדיגקייט?

דיעזע דריי גרויסע פראגען האָבען געהאלטען אין גרויסער אויפרעגונג גאנץ פראנקרייך און האָבען איהר צוטהיילט אין צוויי גרויסע פיינדליכע לאגערען. אויף איין זייט זיינען געווען די יעניגע, וואָס האָבען געהאט אייגענטהום; אויף דער אנדערער זייט זיינען געווען די יעניגע, וואָס האָבען געהאט גאָרניט — די רייכע און די אָרעמע; די יעניגע, וועלכע זיינען אלץ רייכער געוואָרען, אונגעאכטעט אויף דעם עלענד, יקרות און מלחמה, און די יעניגע, וועלכע האָבען געטראָגען די גאנצע לאסט פון דער מלחמה, און וועלכע האָבען דאָך געמוזט שטעהן שטונדען לאנג, און מאנכעס מאָל גאנצע נעכט, ביים בעקערס טהיר, און דאָך ניט זייענדיג אימשטאנד צו ברענגען אהיים עטוואָס שפייז.

און דאָך מאָנאטען — פון פינף ביז אכט מאָנאטען — זיינען אוועק, און די קאָנווענשאָן האָט גאָרניט געטהאָן, אום צו ענדערן די לאגע אָדער אום צו לייזען די גרויסע סאָציאלע פראָבלעמען, וועלכע זיינען ארויסגעבראכט געוואָרען פון דער ענטוויקלונג פון דער רעוואָלוציאָן גופא. צייט איז פערשווענדעט געוואָרען אין ענדלאָזע דיסקוסיאָנען אין דער קאָנווענשאָן און די פיינדשאפט איז אלץ געוואקסען צווישען די צוויי פארטייען, פון וועלכע איינע איז געשטאנען פאר די רייכע און די אנדערע האָט פערטהיידיגט די אָרעמע, ווערענד קיין איינפערשטענדנים, קיין קאָמפראָמיס איז ניט געווען מעגליך צווישען דיזע, וועלכע האָבען פערטהיידיגט אייגענטהום, און דיעזע, וועלכע האָבען עס אטאקירט.

עס איז אמת, אז די „בארגיסטען" אליין האָבען ניט געהאט קיין זעהר קלאָרע אידעען איבער די עקאָנאָמישע פראגען, און זיי זיינען געווען צוטהיילט אין צוויי גרופען, איינע פון וועלכע איז געווען די מעהר פאָרטגעשריטענע. די אנדערע גרופע, צו וועלכער ראָבעספיער האָט געהערט, איז געווען געניינט צו פערטהיידיגען אייגענטהום כמעט אזוי שטארק, ווי די זשיראָנדי-

סטען אין די אַלע פראגען, וועלכען מיר האָבען אויבען דער־מאָנט. אָבער וועניג ווי מיר מעגען סימפּאַטיזירען מיט ראָבעס־פּיער, מוז אָבער דאָך צוגעגעבען ווערען, דאָס ער האָט זיך ענטוויקעלט צוזאַמען מיט דער רעוואָלוציע, און דאָס ער האָט אימער טיעף געפיהלט די ליידען פון פאָלק. אין דער נאַציאָנאַל־פערזאַמלונג, זייט 1791, האָט ער אימער גערעדט צו גונסטען פון צוריקגעבען דאָס קאָמונאַלע לאַנד צו די קאָמונען. וואָס מעהר ער האָט איינגעזעהען די רעאַקציע פון די זעלבסטזיכטיגע מיטעלקלאַסען, דאָס מעהר האָט ער זיך געשטעלט אויף דער זייט פון פאָלק און פון דער רעוואָלוציאָנערער קאָמונע פון פּאַריז — צוזאַמען מיט די יעניגע, וועלכע זיינען דאַן גערופען געוואָרען „אַנאַרכיסטען“.

„די נאַהרונג, וואָס איז נויטיג פאַר'ן פאָלק“ — האָט ער ערקלערט אין דער קאָנווענשאַן — „איז אַזוי הייליג, ווי דאָס לעבען גופא. אַלעס דאָס, וואָס איז נויטיג פאַר די ערהאַלטונג פון לעבען איז אייגענטהום, וואָס געהערט בשותפות צו דער גאַנצער געזעלשאַפט. עס איז נור דאָס, וואָס איז דאָ אין איבערפלוס פון די בעדירפניסע, וואָס עס קען ווערען פּריוואַט־אייגענטהום, און וואָס עס קען איבערגעלאָזען ווערען צו די אינ־דוסטריעלע טהעטיגקייט פון די געשעפטסלייט.“

וואָס פאַר א שאַד, דאָס דיעזע אויסגעשפּראָכענע קאָמוני־סטישע אידעען האָבען ניט געהערשט צווישען די סאָציאַליסטען פון 19טען יאהרהונדערט, אַנשטאַט דעם קאָלעקטיוויזם פון פּיקאַר און ווידאַל, וועלכער איז געפּרעדיגט געוואָרען אין 1848, און וועלכער ווערט איצט דערלאַנגט אַלס א נייער מאכל אונטער דעם נאָמען פון „וויסענשאַפטליכען סאָציאַליזם“! וואָס וואָלט ניט געקענט ווערען דער שטראָם פון דער קאָמוניסטישער בעוועגונג אין 1871, ווען זי וואָלט אַנערקענט, אַלס איהר פּרינציפּ דאָס „אַלע זאַכען, וואָס זיינען נויטווענדיג פאַר די אויפהאַלטונג פון לעבען, זיינען אַזוי הייליג, ווי דאָס לעבען גופא און רעפּרעזענטי־רען בשותפות'דיגען אייגענטהום פון דער גאַנצער נאַציאָן“ — ווען זי וואָלט אָנגענומען, אַלס איהר לאָזונג: „די קאָמונע אָרגאַ־

ניזירט דעם פערברויך און גאַראַנטירט דעם וואוילשטאַנד פאַר אַלע" !

איבעראַל און שטענדיג ווערט אַ רעוואָלוציע געמאַכט פון אַ מינאָריטעט. זאָגאַר צווישען די יעניגע, וועלכע זיינען טיעף פעראינטערעסירט אין דער רעוואָלוציע, איז עס נור אַ מינאָריטעט, וואָס ווידמעט זיך אין גאַנצען צו איהר. דאָס איז אויך געווען דער פאַל אין פראַנקרייך אין 1793.

אַזוי שנעל, ווי דער קעניגטהום איז געשטירצט געוואָרען, האָט זיך אָנגעפאַנגען אַ ריעזיגע בעוועגונג איבער גאַנץ פראַנקרייך געגען די רעוואָלוציאָנערען, וועלכע האָבען געהאַט די העזה אַ שליידער צו טהון דעם קאָפּ פון אַ קעניג, אַלס אַ קריעגס־ערקלערונג, צו אַלע רעאַקציאָנערען פון אייראָפּאַ. אין דעם מאַיאָנטעק־הויז, אין דעם זאַאַל, אין דער קירכע איז דער געשריי געווען אַלץ איין און דערזעלבער: „וואָס פאַר אַ לומפּען דאָס זיינען דיזע מענשען, וואָס האָבען די העזה צו טהון אַזא זאַך! איצט וועלען זיי פאַר קיין זאַך זיך ניט אָבשטעלען! זיי געהען אונז בערויבען פון אונזער רייכטהום אָדער זיי וועלען אונז די קעפּ אָבהאַקען." און אַזוי זיינען די פערשווערונגען פון די קאָנטער־רעוואָלוציאָנערען געוואָרען אַלץ שטאַרקער.

די קירכע, יעדער קעניגליכער הויף אין אייראָפּאַ, די ענגלישע מיטעלקלאַסען — אַלע האָבען אַן אַנטהייל גענומען אין דער ארבייט פון אינטריגע, פּראָפּאַגאַנדע און קאָררופּציאָן, אום צו אָרגאַניזירען די קאָנטער־רעוואָלוציע. די האַפען־שטעדט, בעזאָנדערס אַזעלכע, ווי נאַנטעס, באָרדאָ, און מארסעל, וואו עס זיינען געווען פיעל רייכע קויפליים ; ליאָן, די פאַבריק־שטאַדט פון לוקסוס ; רוען, דער צענטר פון האַנדעל און אינדוסטריע— דיזע אַלע זיינען געוואָרען מעכטיגע מיטעלפונקטען פון דער רעאַקציע. גאַנצע געגענדען זיינען בעאיינפלוסט געוואָרען פון די פריעסטער און „עמיגראַנטען", וועלכע זיינען צוריקגעקומען אונטער פאַלשע נעמען, און אויך פון דעם ענגלישען און אָרלעאַניסטישען גאָלד, ווי אויך דורך די אַגענטען פון איטאַליען, שפּאַניען און רוסלאַנד.

די זשיראָנדיסטישע פּאַרטיי האָט געדיענט אַלס דער זאַמלונגס־פּונקט פאַר דיזע מאַסע פון דער רעאַקציע, ווייל די ראָיאַליסטען האָבען געוואוסט זעהר גוט, דאָס ניט קוקענדיג אויף זייער בעשיינפערליכען רעפּובליקאַניזם, זיינען די זשיראָנדיסטען אין דער ווירקליכקייט זייערע חברים, און דאָס זיי זיינען געצוואונגען צו זיין אזוי דורך די לאָגיק פון זייער פּאַרטיי, וועלכע איז אימער פיעל מעכטיגער, ווי דער שילד פון דער פּאַרטיי. און דאָס פּאָלק, פון זיין זייט, האָט פערשטאַנען אויסגעצייכענט די לאַגע. ער האָט געוואוסט, אז אזוי לאַנג, ווי די זשיראָנדיסטען פערבלייבען אין דער קאָנווענשאָן, וועט קיין רעוואָלוציאָנערע מאַסרעגעל ניט זיין מעגליך און דאָס די מלחמה, וואָס ווערט אָנגעפיהרט אזוי שוואַך פון דיזע פּריצים פון דער רעוואָלוציע, וועט פערלענגערט ווערען, ביז פראַנקרייך וועט אין גאַנצען בלייבען אָהן כחות. דערפאַר, ווען דאָס פאָלק האָט איינגעזעהען די נויטווענדיגקייט פאַר די „רייניגונג פון דער קאָנווענשאָן" דורך די אויסשליסונג פון די זשיראָנדיסטען, האָט ער פון זיין זייט אָנגעווענדעט אַלע זיינע כחות צו אָרגאַניזירען זיך פאַר די לאָקאַלע קעמפּפע, וועלכע זיינען געווען אונפערמיידליך אין יעדער גרויסער שטאָדט, אין יעדער שטעדטעל און אין יעדען דאָרף.

מיר האָבען שוין פריהער אָנגעוויזען, דאָס די דירעקטאָריען פון די דעפּאַרטמענטס זיינען געווען מייסטענס קאָנטער־רעוואָלוציאָנער. פּונקט אזוי זיינען אויך געווען די דירעקטאָריען פון די דיסטריקטען. אָבער די מוניציפּאַליטעטען, עטאַבלירט לויט דעם געזעץ פון 1789, זיינען געווען פיעל, פיעל דעמאָקראַטישער. עס איז אמת, דאָס ווען זיי זיינען צוערשט געגרינדעט געוואָרען אין 1789, האָבען זיי אָהן רחמנות אונטערדריקט די בויערען־רעוואָלטען. אָבער מיט דער ענטוויקלונג פון דער רעוואָלוציע זיינען די מוניציפּאַליטעטען געוואָרען אַלץ מעהר און מעהר רעוואָלוציאָנער, ווייל זיי זיינען אויסערוועהלט געוואָרען פון פאָלק אין דער צייט פון אויפשטענדע און אונטער דער אויפפאַסונג פון די „פאָלקס־געזעלשאַפטען."

אין פאריז, פאר דעם 10טען אויגוסט, איז דער קאממונע־ראטה צוזאמענגעשטעלט געווארען פון מיטעל־קלאס־דעמאקראטען. אבער אין דער נאכט פון 10טען אויגוסט איז א נייע קאממונע אויסערוועהלט געווארען פון 48 סעקציאנען, און האטש די קאנווענשאן האט אויפגעלייזט דיזע קאממונע אויף דעם וואונש פון די זשיראנדיסטען, איז אבער די נייע קאממונע, וואס איז אויסגעוועהלט געווארען דעם 2טען דעצעמבער, 1792, מיט איהר פראקוראטאר, שאמעט, איהר דעפוטי־פראקוראטאר, העבערט, און איהר מאיאר, פאשע (וועלכער איז בעשטימט געווארען צו זיין אמט עטוואס שפעטער), געווען אן אויסגעשפראכענע רעוואלוציאנערע קערפערשאפט.

אן אויסערוועהלטע קערפערשאפט פון בעאמטע, פארטרויט מיט א מאכט אזא גרויסע און אזא פערשיעדענארטיגע, ווי עס איז געווען דער ראט פון דער פאריזער קאמונע, וואלט געמוזט זיכער ביסלאכווייז, ביסלאכווייז, ווערען גענייגט צו געמעסיגטקייט און איינגעהאלטענקייט. אבער דאס פאלק פון פאריז האט געהאט אין די סעקציאנען די מיטעל־פונקטען פון רעוואלוציאנערער טהעטיגקייט. דיזע סעקציאנען אבער, ווייל זיי האבען זיך גענומען פערשיעדענע פאליטישע רעכט, ווי למשל, דאס רעכט פאר אויסצוטהיילען בירגער־קארטען, וועלכע זאלען ווייזען, אז די בעזיצער פון דיזע קארטען זיינען ניט קיין ראיאליסטישע פערשווערער, אדער די בעשטימונג פון פריווילעגיע צום קאמפף אין דער וואנדיי, און נאך אנדערע אזעלכע רעכטע — דיזעלבע סעקציאנען, וועמעס קאמיטעס פון עפפענטליכען וואוילשטאנד און פון אלגעמיינער זיכערהייט האבען געהאט די אייגענשאפט פון פאליטישע ארגאנען — זיי, אין זייער רייהע, זיינען באלד געווארען גענייגט צו אפיציאליטעט און קאנסערוואטיזם. אין 1795 זיינען זיי ווירקליך געווארען די מיטעל־פונקטען פון דער מיטעל־קלאס־רעאקציע.

אט דערפאר איז א גאנצע רייהע פון פאלקס־געזעלשאפטען און ברודער־געזעלשאפטען, ווי אויך רעוואלוציאנערע קאמיטעס אויפגעבויט געווארען זייט־ביי־זייט מיט דער קאממונע און די

סעקציאָנען, און דיזע זיינען עס געוואָרען נאָך דער אויסשליסונג פון די זשיראָנדיסטען אין דעם יאָהר צוויי פון דער רעפּובליק, די ווירקליכע מאכט פאַר טהעטיגקייט. אַלע דיזע גרופּען זיינען געווען פעדערירט צווישען זיך, ווי פאַר מאָמענטאַנע צוועקען, אַזוי אויך פאַר שטענדיגע ארבייט, און זיי האָבען געשטרעבט צו קומען אין בעריהרונג מיט די זעקס און דרייסיג טויזענד קאָממונען פון פראנקרייך. צוליעב דיזען צוועק האָבען זיי אָרגאניזירט אַ ספּעציעלע קאָררעספּאָנדענץ־ביוראָ.

אויף אַזאַ אופן איז געשאַפען געוואָרען אַ נייע, פריי־אָרגאַניזירטע קערפּערשאַפט. און ווען מיר שטודירען דיזע גרופּירונגען — דיזע „פרייע איינפערשטענדיגונגען“, ווי מיר קענען עס זאָגען איצט — זעהען מיר פאַר זיך די פערווירקליכונג פון דעם, וואָס די מאָדערנע אַנאַרכיסטישע גרופּען פון פראנקרייך פערטהיידיגען, ניט וויסענדיג זאָגאר, אַז זייערע זיידעס האָבען דאָס שוין פערווירקליכט אין אַזאַ טראַגישען מאָמענט פון דער רעוואָלוציע, ווי דאָס איז געווען דער ערשטער טהייל פון יאָהר 1793.*)

די מאַיאָריטעט פון די געשיכט־שרייבער, וואָס זיינען אין סימפּאַטהיע מיט דער רעוואָלוציע, ווען זיי קומען צו צו דעם טראַגישען קאַמפף, וועלכער איז אויסגעפאָכטען געוואָרען צווישען דעם „באַרג“ און דער „זשיראָנד“ אין 1793, שטעלען זיי זיך אָב צופיעל, ווי מיר שיינט, אויף די אונוויכטיגע זייטען פון דיזען קאַמפף. זיי שרייבען צו צופיעל וויכטיגקייט צו דעם זאָגענאַנטען פעדעראַליזם פון די זשיראָנדיסטען.

עס איז אמת, דאָס נאָך דעם 31טען מאַי, ווען די זשיראָנדיסטישע און ראָיאַליסטישע אויפשטענדען האָבען אויסגעבראָ־

---

*) מאָרטימער־טערנאָ, אַ רעאַקציאָנער, האָט שוין אָנגעוויזען אויף דיזע דאָפּעלטע אָרגאַניזאַציאָן אין זיין „געשיכטע פון דעם טעררער“. אויך זשאָרעס האָט אָנגעשריבען אַ זעהר גוט־געשריבענע זייט וועגען דעם. און אָלאַר וויזט אָן אויף דעם אין זיין ווערק: „די פּאָליטישע געשיכטע פון דער רעוואָלוציאָן“.

כען אין אייניגע פּראָווינצען, האָט דאָס וואָרט „פעדעראַליזם“ פערקערפּערט אין די דאָקומענטען פון יענע צייט די הויפּט־בעשולדיגונג, וואָס די באַרג־פּאַרטיי האָט געמאַכט געגען די זשיראָנדיסטען. אָבער דיזער וואָרט איז געוואָרען בלויז א שלאַגוואָרט, א פּאַרטיי־דעקאָראַציע, און איז אין דער ווירקליכקייט געווען בלויז א קריעגס־געשריי, וואָס איז געווען גוט צו געברויכען געגען איינעמס געגנער, און אלס אזעלכער האָט ער געדיענט דעם צוועק זעהר גוט. אין דער ווירקליכקייט אָבער, ווי לואי בלאַן האָט עס שוין אָנגעוויזען, איז דער פעדעראַליזם פון די זשיראָנדיסטען בעשטאַנען מייסטענס אין זייער האס צו פּאַריז און אין זייער וואונש אויסצושטעלען די רעאַקציאָנערע פּראָווינצען געגען די רעוואָלוציאָנערע הויפּט־שטאָדט. זיי האָבען מורא געהאַט פאַר פּאַריז, און דאָס איז געווען דער גאַנצער פעדעראַליזם, ווי זיי האָבען איהם פערשטאַנען.

זיי האָבען פעראַכטעט און מורא געהאַט פאַר דער מאַכט, וועלכע עס האָבען געקראָגען אין דער רעוואָלוציע די פּאַריזער קאָממונע, די פּאַריזער רעוואָלוציאָנערע קאָמיטעס און דאָס פּאָלק פון פּאַריז. ווען זיי האָבען גערעדט פון אריבערטראָגען דעם זיץ פון דער געזעצגעבענדער פערזאַמלונג און שפּעטער פון דער קאָנווענשאָן גופא, אין אירגענד א פּראָווינציעלע שטאָדט, איז עס ניט געווען אויס ליעבע צו פּראָווינציעלער אויטאָנאָמיע. עס איז געווען בלויז, אום צו ברענגען די געזעצגעבענדע קערפּערשאַפט און די עקזעקוטיווע אויטאָריטעט צווישען א ווייניגער־רעוואָלוציאָנערע בעפעלקערונג, ווי די פון פּאַריז — צווישען מענשען, וועלכע זיינען ווייניגער טהעטיג אין דער זאַך פון פּאָלק. אזוי האָט אויך דער קעניגטהום געהאַנדעלט אין מיטעל־אלטער, ווען ער האָט אויסגעוועהלט פאַר זיך א שטאָדט, וואָס האַלט אין וואַקסען, א „קעניגליכע שטאָדט“, איידער די אלטע שטעדט, וואָס זיינען געווען געוואוינט צום „פאָרום“. טהיערס האָט דאָס זעלבע געוואָלט טהאָן אין 1871. *)

*) ווען די זשיראָנדיסטען האָבען גערעדט פון דער צוזאַמענ־

אַנשטאָט צו זיין פעדעראַליסטיש, איז אַלעס, וואָס זיי האָ־בען געטהאָן, צייגט, אַז זיי זיינען געווען אַזוי צענטראַליסטיש און אַזוי אויטאָריטער, ווי די מאָנטאַניאַרען (די באַרגיסטען) און נאָך אפשר מעהר; ווייל די לעצטע האָבען זיך לכל הפחות פער־לאָזען אויף די פאָלקס־געזעלשאַפטען, ווען זיי זיינען אַוועק מיט פערשיעדענע פלענער אין די פּראָווינצען, און ניט אויף די אָר־גאַנען פון דער ביוראָקראַטיע — די ראַטה־קערפּערשאַפטען פון די פּראָווינצען און דיסטריקטען. ווען די זשיראָנדיסטען האָבען אַפּעלירט צו די פּראָווינצען געגען פּאַריז, איז עס געווען אום אויפצורייצען די קאָנטר־רעוואָלוציאָנערע כוחות פון די מיטעל־קלאַסען אין די פאַבריק־שטעדט און דעם פאַנאַטיזם פון די בויערען אין נאָרמאַנדי און ברעטאַין געגען די רעוואָלוציאָנערען פון פּאַריז. ווען די רעאַקציאָנערען זיינען געווען זיעגרייך און די זשיראָנדיסטען זיינען צוריקגעקומען צו מאַכט נאָך דעם 9טען טערמידאָר, האָבען זיי בעוויזען, ווי עס פּאַסט זיך פאַר אַן אָרדנונגס־פּאַרטיי, אַז זיי זיינען געווען צענטראַליסטען פיעל מעהר, ווי די מאָנטאַניאַרען.

מ. אָלאַר, וועלכער האָט פיעל געשריעבען וועגען דעם פע־דעראַליזם פון די זשיראָנדיסטען, בעמערקט גאַנץ ריכטיג, דאָס איידער די רעפּובליק איז עטאַבלירט געוואָרען, האָט קיינער פון די זשיראָנדיסטען ניט ארויסגעוויזען פעדעראַליסטישע נייגונ־גען. באַרבאַראַ, למשל, איז געווען אַן אויסגעשפּראָכענער צענטראַליסט, און ער האָט ערקלערט פאַר דער בושע־די־רהאָן־פערזאַמלונג, אַז אַ פעדעראַטיווע רעגיערונג איז ניט צוגעפּאַסט פאַר אַ גרויסען פאָלק, ווייל זי ארבייט זעהר לאַנגזאַם, און ווייל די מאַשינערי איהרע איז צו קאָמפּליצירט. מיר געפינען ווירק־ליך ניט אירגענד וועלכען ערנסטען פערזוך אויף אַ פעדע־

קונפט פון די קאָמיסיאָנערען פון די דעפּאַרטמענטס אין בורזשע, „וואָלטען זיי זיך ניט אָבגעשטעלט ביי דיזער אריבערטראָגונג", זאָגט טהיבאָדאָ אין זיינע מעמוארען: „זייער ארבייט איז געווען צו ביל־דען אַ צווייטע קאָנווענשאָן."

ראַטיווע אָרגאַניזאַציאָן אין דעם פּלאַן פאַר אַ קאָנסטיטוציע, וועלכען די זשיראָנדיסטען האָבען פאָרגעשלאָגען אין 1793. זיי ווייזען זיך ארוים צו זיין דורך־און־דורך צענטראַליסטען.

פון דער אַנדערער זייט, שיינט מיר, אַז לואי בלאַן בע־טאָנט שוין צו שטאַרק די „היציגקייט" פון די זשיראָנדיסטען, ווען בריססאָ'ס אמביציע איז געקומען אין צוזאַמענשטויס מיט ראָבעספּיער'ס, און די פערוואונדונג פון ראָבעספּיער'ס זעלבסט־אַכטונג דורך די היציגע זשיראָנדיסטען, עטוואָס, וואָס ראָבעס־פּיער האָט זיי קיינמאָל ניט מוחל געווען. זשאָרעס דריקט אויס עהנליכע אידעען, וועניגסטענס, אין דעם ערשטען טהייל פון זיין באַנד וועגען דער קאָנווענשאָן, וואָס דאָס אָבער שטערט איהם ניט שפּעטער אָנצואווייזען אויף אַנדערע אורזאַכען — ווען ער פאַנגט אָן צו ערקלערען דעם קאַמפּף צווישען דעם פאָלק פון פּאַ־ריז און דער בורזשואַזיע — אורזאַכען, פיעל ערנסטערע, ווי די געקרענקטע זעלבסט־אַכטונג פון ראָבעספּיער און דער „עגאָ־איזם פון מאַכט."

געוויס זיינען געווען אי „די היציגקייט" פון די זשיראָנ־דיסטען, וואָס לואי בלאַן האָט אַזוי גוט געשילדערט, און אויך דער קאָנפליקט פון אמביציעס. און זיי האָבען זיכער געהאָל־פען צו מאַכען נאָך מעהר גיפטיג דעם קאַמפּף, אָבער אין דעם קאַמפּף צווישען דעם בארג און דער זשיראָנד איז געווען, ווי מיר האָבען עס שוין געזאָגט, איין אַלגעמיינע אורזאַכע, וועלכע איז געווען ניט דער ערך ערנסטער, ווי די אַלע פערזענליכע שטרייטיגקייטען צוזאַמען. דיזע אורזאַכען האָט שוין לואי בלאַן זעהר קלאָר אָנגעצייגט, ציטירענדיג פון גאַראַט די שפּראַך, וועל־כע די זשיראָנד האָט געברויכט צום באַרג און דעם ענטפער פון באַרג צו דעם זשיראָנד.

„עס איז ניט פאַר אייך", האָט די זשיראָנד געזאָגט, „צו רעגיערען פראַנקרייך, איהר, וועלכע זיינט בעדעקט מיט דעם בלוט פון סעפּטעמבער. די געזעצגעבער פון אַ רייכער און איינ־דוסטריעללער אימפּעריע מוזען בעטראַכטען אייך גענטהום, אַלס איינעם פון די הייליג־

ס ט ע פ ו נ ד א מ ע נ ט ע ן פ ו ן ס א צ י א ל ע ר
א ר ד נ ו נ, און די אויפגאבע פון פערפאסען געזעצע פאר פראנקרייך קען ניט אויסגעפיהרט ווערען פון אייך, וועלכע פרע־דיגען אנארכיע, בעשיצען רויבעריי און טערראריזירען די בעזי־צער פון אייגענטהום.... איהר רופט געגען אונז אלע די גרדונגע־נע מערדער פון פאריז; מיר רופען געגען אייך אלע עהרליכע מענשען פון פאריז."

דאס איז די שפראך פון דער אייגענטהומס־פארטיי, פון די, וועלכע האבען אויסגעשלאכטעט דאס פאלק אין יוני, 1848 און אין 1851 האבען זיי געהאלפען דער קו־דע־טא פון נאפאלעאן דעם 3טען, און וועלכע זיינען איצט פערטיג דאס אלעס ווידער אמאל צו טהאן.

אויף דעם האט דער בארג געענטפערט: „מיר בעשולדי־גען אייך, דאס איהר ווילט אויסנוצען אייערע טאלענטען פאר אייער אייגענעם נוצען, און ניט אין די אינטערעסען פון גלייכ־הייט. אזוי לאנג, ווי דער קעניג האט אייך ערלויבט צו הערשען דורך די מינסטארען, וואס איהר האט איהם געגעבען, אזוי לאנג האט ער אויסגעזעהן צו זיין עהרליך גענוג פאר אייך... אייער געהיימער וואונש איז קיינמאל ניט געווען אויפצוהויבען פראנק־רייך צו דער גרויסער בעשטימונג פון א רעפובליק, נור צו האל־טען איהר אונטער א קעניג, וועמעס בעלי־בתים פון פאלאץ איהר זאלט אליין זיין."

מיר וועלען זעהען, ווי ריכטיג עס איז דיזע בעשולדיגונג, ווען מיר געפינען בארבארא אין דער סויטה און לוואווע אין ברע־טאין,ביידע געהענדיג האנד אין האנד מיט די ראיאליסטען, און ווען, אזוי פיעל פון די זשיראנדיסטען זיינען געקומען צו אן איינפערשטענדניס מיט די „לע בלאנקס", נאך דעם ווען זיי האַ־בען זיך צוריקגעקעהרט צו מאכט דורך די רעאקציע פון טהער־מידאר. אבער לאמיר ווייטער ציטירען פון דעם ענטפער פון בארג.

„איהר ווילט פרייהייט אהן גלייכהייט, און מיר ווינשען גלייכהייט, ווייל מיר קענען זיך ניט פארשטעלען פרייהייט אהן

גלייכהייט. איהר, וועלכע רופען זיך שטאַאטס־מענער, איהר ווילט אָרגאַניזירען די רעפּובליק פאַר די רייכע; אָבער מיר, וועלכע האָבען ניט קיין פּרעטענזיעס צו זיין שטאַאטס־מענער, ווילען האָבען געזעצע, וועלכע זאָלען אויפהויבען די אָרעמע פון זייער עלענד, און פערוואַנדלען אַלע מענשען, אונטער אַ צושטאַנד פון אַלגעמיינעם וואוילזיין, אין גליקליכע בירגער און איבערגע־בענע פערטהיידיגער פון אַן אַלגעמיין־פערגעטערטער רעפּובליק.“

דאָ זעהען מיר צוויי גאַנץ פערשיעדענע בעגריפע פון אַ גע־זעלשאַפט, און אַזוי איז אויך דער קאַמפּף פערשטאַנען געוואָרען פון די מענשען, וואָס האָבען געלעבט צו יענער צייט.*)

די רעוואָלוציע האָט ביז איצט זיך בענוגענט מיט דעם אראָבוואַרפען פון קעניג, ניט מאַכענדיג זאָגאַר אַ פערזוך צו פערזיכערען איהר אַרבייט דורך אַ פאָלשטענדיגע ענדערונג פון די אידעען פון דער נאַציאָן אין אַ רעפּובליקאַנישער ריכטונג. זי האָט געמוזט זיך אָבשטעלען נאָך איהר ערשטען זיעג און איבער־לאָזען פראַנקרייך צו קעמפּפען אַזוי גוט, ווי זי האָט געקאָנט, געגען די דייטשע, ענגלישע, שפּאַנישע, איטאַליענישע און סאַ־וואָי׳אישע איינדרינגלינגע, אונטערשטיצט פון אינוועניג דורך די אַנהענגער פון קעניגטהום. אָדער אַנדערש, האָט די רעוואָ־לוציע נאָך דעם, ווי זי איז פּטור געוואָרען פון קעניג, געמוזט גלייך, ניט אָבלייגענדיג אויף שפּעטער, מאַכען אַן אַנשטרענגונג אין דער ריכטונג פון גלייכהייט, ווי זיי האָבען עס גערופען, אין דער ריכטונג פון קאָממוניזם, ווי מיר וואָלטען עס איצט געזאָגט. זי מוז ענדיגען די אַרבייט פון דער אָבשאַפונג פון די פעאָדאַלע

---

*) פיעלע, פיעלע ציטאַטען וואָלטען געקאָנט געבראַכט ווערען, אום דאָס צו בעווייזען. די פאָלגענדע צוויי זאָלען דיענען אַלס ביי־שפּיעלע: „די זשיראָנדיסטען האָבען געוואָלט, אז די רעוואָלוציע זאָל בלייבען צו גונסטען פון די מיטעלקלאַסען“, זאָגט באָדאָ. „זיי האָ־בען געוואָלט שטיל עטאַבלירען אַ מיטעל־קלאַס־אַריסטאָקראַטיע, וועל־כע זאָל פערנעהמען דעם פּלאַץ פון דעם אַדעל און די גייסטליכע“, זאָגט באַרדאַן אין דעם יאַקאָבינישען קלוב דעם 31טען מאַי.

רעכטע, די ארבייט פון צוריקגעבען דאָס לאַנד צו די קאָמונען, די ארבייט פון נאַציאָנאַליזירען דעם באָדען, מיט דער אנערקענונג פון די רעכטע פון אַלע צום לאַנד. זי מוז קאָנסאָלידירען, פעסט מאַכען די ארבייט, וועלכע איז ביז איצט אויסגעפיהרט געוואָרען פון די רעבעלירענדע בויערען אין דעם משך פון די פיער יאָהר, און זי מוז זעהען, מיט דעם פאָלקס הילפע, „אויפצוהויבען די מענשען פון זייער עלענד". זי מוז פּרובירען בעשאַפען, אויב מעגליך, ניט די אבסאָליוטע גלייכהייט פון רייכטהימער, נור אַ צושטאַנד פון וואוילזיין פאַר אַלע. און זי מוז עס טהאָן, אוועקנעהמענדיג מיט געוואַלד די מאַכט פון רעגירען פון די רייכע און איבערטראָגען איהר צו די קאָממונען און צו די פאָלקס-געזעלשאַפטען.

דיזע אַלע אויפגאַבען געניגען צו ערקלערען דעם בלוטיגען קאַמפף, וועלכער האָט צוריסען אין צוויי העלפטען די קאָנווענשען, און מיט איהר אויך גאַנץ פראַנקרייך נאָך דעם, ווי דער קעניגטהום איז געפאַלען. אַלעס אַנדערעס איז געווען פון אַן אונטערגעאָרדנעטער וויכטיגקייט.

דריי און פערציגסטער קאפּיטעל.

סאָציאַלע פאָדערונגען.—ווי פּאַריז האָט געפיהלט.—ליאָן.

די ווירקונג פון דער הינריכטונג פון קעניג. — געענדערטער שטאַנד־פּונקט פון דער רעוואָלוציע. — דער אָנפאַנג פון דער קאָנטר־רעוואָלוציע. — ווארלע. — דזשעק רא. — די בעוועגונג געגען די אייגענטהימער פון גרויסע רייכטהימער. — אַ פּעטיציע צו דער קאָנווענשען. — מאַראַט גיט זיך מיה אָבצושטעלען די אַגיטאַציע. — די ווירקונג פון דעם רייאָט. — די נויטווענדיגקייט צו פערניכטען די זשיראָנד ווערט קלאָר.

ניט קוקענדיג אויף די געוואַלדיגקייט, וואָס דער פּאַרלאַמענטארישער קאמפּף צווישען דעם „בארג“ און דער „זשיראָנד“ האָט ארויסגעוויזען פון צייט צו צייט, וואָלט נאָך לאַנג אזוי אָנגעהאלטען, ווען ער וואָלט געווען בלויז אין די גרענעצען פון דער קאָנווענשען. אָבער זייט די הינריכטונג פון לואי דעם 16טען, האָבען זיך די פּאַסירונגען בעוועגט אַלץ שנעלער און שנעלער, און דער גראָבען צווישען די רעוואָלוציאָנערען און די קאָנטר־רעוואָלוציאָנערען איז געוואָרען אזוי ברייט, דאָס עס איז שוין ניט מעהר קיין מעגליכקייט געוועזען פּאר א פּארטיי, וואָס זאָל זיין אונקלאָר, אונבעשטימט, וואָס זאָל קענען שטעהען אין מיטען, אויפ'ן האַלבען וועג, צווישען דיזע צוויי פּאַרטייען. שטאַרק ווי זיי זיינען געוועזען דאַגעגען צו דעם נאַטירליכען לויף פון ענטוויקלונג, וועלכען די רעוואָלוציע האָט אָנגענומען, האָבען זיך

די זשיראָנדיסטען באַלד געפונען צוזאַמען מיט די ראַיאַליסטען אין די רייהען פון די קאָנטער־רעוואָלוציאָנערען, און אַלס אַזעל־כע האָבען זיי געמוזט בעזיעגט ווערען. די רעוואָלוציע האָט דאַן נאָך געהאַלטען אין איהר שטייגונג־פעריאָדע.

די היגריכטונג פון׳ם קעניג האָט געמאַכט אַ טיעפען איינ־דרוק אין פראַנקרייך. אויב די מיטעל־קלאַסען זיינען אָנגעפילט געוואָרען מיט שרעק דורך די חוצפה פון די „מאָנטאַנאַרען“, און האָבען געציטערט פאַר זייער אייגענטהום און זייערע לעבענס, האָט דער אינטעלליגענטער טהייל פון דער בעפעלקערונג געזעהען גאָר אין דעם טאָגען פון אַ נייער צייט — דאָס נעהענטער קומען פון יענם „וואוילזיין פאַר אַלע“, וועלכען די רעוואָלוציאָ־נערען האָבען פערשפּראָכען צו די אָרעמע.

און דאָס גרעסער איז געוועזען זייער ענטטוישונג! דער קע־ניג איז געטוידטעט געוואָרען, קעניגטהום איז פערשוואונדען; אָבער די חוצפה פון די רייכע איז אַלץ געוואַקסען. זיי האָבען נעגלענצט מיט זייער חוצפה אין די רייכע קוואַרטאַלען, זיי האָ־בען זיך געוויזען מיט זייער גאַנצער חוצפה זאָגאַר אין די גאַל־לערייען פון דער קאָנוועגשען, וועהרענד אין די אָרימע דיסטריק־טען איז דער עלענד געוואָרען אַלץ שרעקליכער, וואָס ווייטער עס האָט זיך אָנגערוקט דער טרויעריגער ווינטער פון 1793, ברענגענדיג מיט זיך אַ מאַנגעל אין ברויט, ארבייטסלאָזיגקייט, יקרות און דעם פאַלען פון דעם פאַפּיר־געלד. און אין דער זעל־בער צייט איז אָנגעקומען שלעכטע נייעס פון איבעראַל: פון דעם גרענעץ, וואו די ארמיי איז צושמאָלצען, ווי שנעע, פון ברעטאַין, וואו עס האָט זיך אָרגאַניזירט אַן אַלגעמיינער אויפשטאַנד מיט דער הילפע פון די ענגלענדער; פון דער וואַנדיי, וואו אַ הונ־דערט טויזענד רעבעללישע בויערען האָבען געמאָרדעט די פּאַ־טריאָטען מיט דער ברכה פון די גייסטליכע; פון ליאָן, וועלכע איז געוואָרען די פעסטונג פון די קאָנטער־רעוואָלוציאָנערען; פון דער שטאַאַט־קאַסע, וועלכע האָט איצט נור עקזיסטירט דורך די אַרויסלאָזונג פון נייעם פאַפּיר־געלד; און ענדליך, פון דער קאָנ־וועגשען, וועלכע איז געקומען צו אַ שטילשטאַנד, און האָט פער־

שווענדעט איהרע לעצטע כוחות אין שטורמדיגע אינערליכע קעמפפע.

דאס אלעס האט געהאלפען צו פאראליזירען דעם רעוואָ־לוציאָנערען גייסט. אין פאריז זיינען די אָרעמע ארבייטער, די סאנקיולאָטען, ניט געקומען שוין מעהר צו די סעקציאָנען אין א גענינענדער צאָהל, און די קאָנטער־רעוואָלוציאָנערען פון דער מי־טעל־קלאס האָבען זיך בענוצט דערמיט. אין פעברואר, 1793, האָבען די זאטע און די צופריעדענע איבערשוועמט די סעקציאָ־נען. זיי זיינען געקומען אין א גרויסער צאָהל, האָבען אָנגענומען רעאקציאָנערע בעשליסע — געברויכענדיג זייערע שטעקענס אין פאל פון נויט — האָבען ארונטערגעזעצט די סאנקיולאָטישע בע־אמטע, און האָבען זיך אליין נאָמינירט אויף זייערע פלעצער. די רעוואָלוציאָנערען זיינען זאָגאר געצוואונגען געווען צו רעאָרגאָ־ניזירען זייערע קרעפטע, אום צו זיין אין שטאנד צו קומען צו הילפע צו די נאָכבאר־סעקציאָנען, ווען זיי זיינען בעפאלען גע־וואָרען פון די קאָנטער־רעוואָלוציאָנערען.

אין פאריז און אין די פראָווינצען זיינען מאנכע סעק־ציאָנען זאָגאר געווען געצוואונגען צו פאָרדערען פון דעם שטאאט־ראטה צו גאראנטירען צו די אָרימע מענשען פון פאָלק, וועלכע פלעגען קומען צו די מיטינגען און אָנגענומען פערשיעדע־נע ארבייטען, אלס קאָמיטע־לייט, א בעלוינונג פון צוויי לי־ווערס דעם טאָג. דאן האָבען די זשיראָנדיסטען ניט פערפעהלט אויסצונוצען די געלעגענהייט און אויפגעפאָרדערט די קאָנווענ־שען אויפצולייזען אלע דיזע אָרגאניזאציאָנען פון די סעקציאָ־נען, פאָלקס־געזעלשאפטען און דעפארטמענט־פעדעראציעס. זיי האָבען ניט פערשטאנען וואס פאר א ווידערשטאנדס־קראפט עס איז נאָך דאָ אין דעם אלטען רעזשים, און זיי האָבען ניט געזע־הען, דאס אזא שריט אין דיזען מאָמענט מיינט די פערזיכערונג פון דעם באלדיגען טריאומף פון דער קאָנטער־רעוואָלוציע און פון דער גיליאָטינע פאר זיך זעלבסט.

אָבער די מאסע פון פאָלק איז נאָך ניט געווען אזוי ענט־מוטהיגט. דער פאקט איז, דאס פיעלע אידעען האָבען געהאל־

טען אין צייטיג ווערען אין פיעלע מוחות; נייע שטרעמונגען זיינען ארויסגעקומען אויף די אויבערפלעכע, און האבען געזוכט די פארמע, אין וועלכע זיי זאלען זיך קענען אם בעסטען אויסדריקען.

די פאריזער קאמונע, האבענדיג געקראגען גרויסע בעוויליגונגען פון דער קאנווענשען פאר דעם איינקויפען פון מעהל, האט געהאט מעהר אדער ווייניגער ערפאלג אין האלטען דעם פרייז פון ברויט צו 7 סענט א פונט. אבער אום צו קריגען ברויט פאר דיזען פרייז, האט דאס פאלק געמוזט פערברענגען די נאכט ביי בעקער'ס טיר, ווארטענדיג אין א לאנגער רייהע אויפ'ן גאס. און דאן האט דאס פאלק פערשטאנען, דאס די קאממונע, קויפענדיג ווייץ אויף דעם פרייז, וואס די מאנאפאליסטען האבען ארויפגעריסען, האט זי נור רייכער געמאכט די ספעקולאנטען אויף דעם חשבון פון שטאאט. דאס האט געמיינט אן אייביגער דרעהען זיך אין קרייז פאר דעם פראפיט פון דעם ספעקולאנט. די ספעקולאציע האט געהאלטען אין איין וואקסען. די נייע־געגרינדעטע בורזשואזיע איז שנעל רייך געווארען דורך דעם. ניט נור האבען די ארמיי־פאדריאטשיקעס, די צושטעלער פון „רייז־ברויט־און־זאלץ", געמאכט געוואלדיגע רייכטהימער, נור אזוי ווי אלעס, — וואל, מעהל, קופער, אויל, זייף, ליכט, צינק און ז. וו. — איז געוועזען א געגענשטאנד פון ספעקולאציע, שוין ניט ריידענדיג פון די געוואלדיגע ספעקולאציעס אויף דעם פערקויף פון נאציאנאלען לאנד, זיינען פערמעגענס אויסגעוואקסען מיט אן אויסערארדענטליכער שנעליגקייט פאר די אויגען פון אלעמען.

די פראגע, „וואס איז צו טהאן?" איז דאן געשטעלט געווארען מיט דער גאנצער טראגישער בעדייטונג, וועלכע זי האט אנגענומען אין דער צייט פון א קריזיס.

די יעניגע, פאר וועמען דער בעסטער מיטעל פאר אלע סאציאלע איבלען איז אייביג „די בעשטראפונג פון די שולדיגע", האבען נור געקאנט פארשלאגען טוידט־שטראף פאר די ספעקולאנטען, די רעארגאניזירונג פון דעם פאליס־סיסטעם פון עפענטליכער זיכערהייט און א רעוואלוציאנערען טריבונאל, וועלכער

איז געווען אין דער ווירקליכקייט א צוריקקעהרונג צו מאיאר׳ס טריבונאל, אהן זיין אפפענהייט, אבער זיכער ניט קיין לייזונג פון דעם פראבלעם.

אין די פאבורגען אבער האט זיך געבילדעט א טיפערער מיינונגס־שטראם, אזעלכער, וועלכער האט געזוכט א קאנסטרוקטיווע לייזונג, און דיזער שטראם האט געפונען זיין אויסדרוק אין די פראפעציייאונגען פון אן ארבייטער פון די פאבורגען, ווארלע, און פון א געוועזענעם פריסטער, דזשעק רא, אונטערשטיצט פון די אלע נאמענלאזע, וועלכע זיינען בעקאנט אין דער געשיכטע אונטער דעם נאמען „די עקסטרעמיסטען“. דיזע מענער האבען פערשטאנען, דאס די טהעאריען פון פרייהייט אין האנדעל, פערטהיידיגט אין דער קאנווענשען פון אזעלכע מענער, ווי קאנדארסע און סיו, זיינען געווען ניט ריכטיג: דאס די יעניגע זאכען, וועלכע זיינען דא ווייניג אין מארק, קענען שנעל פערכאפט ווערען פון די ספעקולאנטען, בעזאנדערס אין א פעריאדע, ווי די רעוואלוציע איז איצט דורכגעגאנגען. און זיי האבען אנגעהויבען צו פערשפרייטען די אידעע און די נויטווענדיגקייט צו קאממונאליזירען און נאציאנאליזירען דעם האנדעל און ארגאנזירען דעם אויסבייט פון סחורות אויף קאסט־פרייז — דיזעלבע אידעען, וועלכע האבען שפעטער בעגייסטערט פוריע, גאדווין, אווען, פרודאן, און זייערע שפעטערדיגע סאציאליסטישע נאכפאלגער.

דיזע „עקסטרימיסטען“ האבען, אלזא, פערשטאנען — און מיר זעהען באלד, ווי זייערע אידעען הויבען אן פראקטיש אויסגעפיהרט צו ווערען — אז עס איז ניט גענוג צו גאראנטירען יעדען דאס רעכט אויף ארבייט אדער זאגאר אויף דעם באדען; דאס קיין זאך איז נאך ניט אויפגעטהאן, אזוי לאנג, ווי עס בלייבט די עקספלואטאציע דורך דעם האנדעל, און דאס דערפאר מוז דער האנדעל גופא קאמונאליזירט ווערען.

צו דער זעלבער צייט האט זיך אנגעהויבען אן אויסגעשפראכענע בעוועגונג געגען די גרויסע פערמעגענס, וועלכע האט זעהר פיעל עהנליכקייט מיט דער בעוועגונג פון היינט־צו־טאג

אין די פעראייניגטע שטאאטען געגען די גרויסע טראסטס. פאר די טיעף־דענקענדע מענשען פון יענער צייט איז עס געווען גאנץ קלאר, אז מען קען בשום אופן ניט אויפבויען א דעמאקראטישע רעפובליק, און ניט אונטערנעהמען עטוואס געגען די שרעקליכע אונגלייכהייט צווישען די פערמעגענס, וועלכע איז שוין דאן געווען און וועלכע איז געווארען מיט יעדען טאג אלץ גרעסער.*)

דיזע בעוועגונג געגען די מאנאפאליסטען און ספעקולאנטען האט געמוזט נויטווענדיגער־ווייזע ארויסרופען אויך א בעוועגונג געגען די ספעקולאציע מיט די טוישמיטלען, און דעם 3טען פעברואר, 1793, האבען די דעלעגאטען פון דער קאממונע פון 48 סעקציאנען און פון „די פעראייניגטע פערטהיידיגער פון די 84 דעפארטמענטס“ פערלאנגט פון קאנווענשאן, אז זי זאל מאכען א סוף צו דעם זינקען פון דעם געלד־ווערטה, וואס דאס איז געווען די שולד פון ספעקולאציאן. זיי האבען פערלאנגט די אבשאפונג פון דעם דעקרעט פון דער גרינדונגס־פערזאמלונג, לויט וועלכען דאס געמינצטע געלד איז ערקלערט געווארען, אלס סחורה; אויך האבען זיי געפאדערט די טוידט־שטראף פאר די בערזען־ספעקולאנטען.**)

---

*) דער טיעפער דענקער מישלע האט גוט פערשטאנען די גאנצע בעדייטונג פון דיזער קאממוניסטישער פאלקס־בעוועגונג, און האט אויפמערקזאם געמאכט אויף איהרע הויפט־פונקטען. זשארעס אין זיין געשיכטע פון סאציאליזם האט איצט גענויערע און אינטערעסאנטערע נאכריכטען פערעפענטליכט איבער דיזער בעוועגונג אין פאריז און ליאן.

**) האט די בערזען־ספעקולאציע געקענט האבען א ווירקונג אויף דעם קורס פון דעם פאפיער־געלד? מעהרערע היסטאריקער האבען זיך געשטעלט דיזע פראגע, און איהר פערענטפערט מיט ניין. דער פאלען פון דעם ווערטה פון דעם פאפיער־געלד, האבען זיי ערקלערט, איז געקומען פון דעם, וואס א גרויסע צאהל פון טויש־צעטלען זיינען געבראכט געווארען אין צירקולאציאן. דאס איז ריכטיג. אבער ווער עס האט פערפאלגט די בעוועגונגען פון דעם קארן־פרייז אויף

ווי מען זעהט, איז עס געווען א פאָלשטענדיגע רעבעלליאָן פון די אָרימע געגען די רייכע, וועלכע האָבען פון דער רעוואָלוציאָן געוואונען פאר זיך אלע פאָרטהיילע, און גאָר ניט געוואָלט וויסען, אז די אָרעמע זאָלען אויך עפּעס פון איהר האָבען. און דארום, ווען די, וועלכע האָבען פערלאַנגט הילפע פון דער קאָנווענשאָן, האָבען זיך דערוואוסט, אז די יאקאָבינער, סאַן דזשוסט איינגעשלאָסען, זייגען געגען זייער פערלאַנג, ווייל זיי האָבען מורא געהאַט צו בעאונרוהיגען די בורזשואס, האָבען זיי זיך גאָר ניט זשענירט און האָבען אויפגעטראָטען געגען די, וועלכע „האָבען קיין סימפּאַטהיע ניט מיט די אָרעמע, ווייל זיי עסען גוט יעדען טאָג.“ (זשאָרעס).

מאראַט האָט אויך פּרובירט איינצושטילען דיזע אויפרעגונג. ער איז געווען געגען די געשטעלטע פאָדערונג און האָט פערטהיידיגט דעם באַרג און די דעפּוטירטע פון פּאַריז געגען דעם אנגריף פון די, וועלכע האָבען געשטעלט דיזע פאָדערונג. אָבער ער האָט געקאָנט דעם עלענד פון דער נאָהענט, און ווען

דעם וועלט־מאַרק; אָדער דעם פּרייז פון בוימאויל אויף דער בערזע פון ליווערפּול, אָדער פון רוסישע אסיגנאַציעס אויף דער בערלינער בערזע, דער וועט צוגעבען, דאָס אונזערע זיידעס האָבען געהאַט רעכט, ווען זיי האָבען די שולד פון דעם פאלען פון דעם פּאַפּיער־געלד אַרויפגעלעגט אויף די בערזען־ספּעקולאַציאָן. אפילו אין אונזער צייט, ווען די פינאַנץ־אָפּעראציאָנען זיינען פיעל, פיעל גרעסער, ווי אין 1793, האָט די ספּעקולאַציאָן אימער די ווירקונג, דאָס זי פערגרעסערט אין אַ בעשטימטען מאָמענט די ווירקונגען פון נאָכפראגע און אָנגעבאָט. ווען די ספּעקולאציאָן מיט די טראַנספּאָרט־און טוישמיטלען פון אונזער צייט קען ניט אויף לאַנג פאַרטהייערען דעם פּרייז פון אַ געוויסען פּראָדוקט פון דער ערד, דאָך פערשטאַרקט זי אָהן אַ מאָס די מאָמענטאַנע שוואנקונגען פון די פּרייזען, און דיזע ברענגען מיט זיך אָלס רעזולטאַט די שוואַנקונגען אין דער פּראָדוקטיוויטעט פון דער ארבייט (צום ביישפּיעל, אין אראָבנעהמען פון פעלד) אָדער די שוואנקונגען פון אָנבאָט און נאכפראגע.

ער האָט געהערט די קלאָגע פון די ארבייטס־פּרויען, וועלכע זיי־נען דעם 24סטען פעברואר געקומען אין קאָנוועגשען, אום צו פערלאַנגען פון די געזעצגעבער שוץ געגען די ספּעקולאַנטען, האָט ער זיך גלייך געשטעלט אויף דער זייט פון די אָרימע. אין א זעהר שטאַרקען ארטיקעל פון זיין צייטונג פון 25סטען פעב־רואר האָט ער געפאָרדערט „די פּאָלשטענדיגע פערניכטונג פון דער פערפלוכטער באַנדע", ווייל ער האָט „פערצווייפעלט, אז די געזעצגעבער זאָלען אָננעהמען די נויטיגע מיטלען"; ער האָט געפאָרדערט די פערניכטונג פון „די מאָנאָפּאָליסטען, קאַפּיטאַ־ליסטען און ספּעקולאַנטען, וועלכע ווערען ערמונטערט דורך די שרעקעדיגע געזעצגעבער צו זייערע פערברעכענס." מען פיהלט אין דיזען ארטיקעל דעם צאָרן פון דער גאַס. אָט פערלאַנגט מאַ־ראַט, אז מען זאָל די ערגסטע מאָנאָפּאָליסטען שטעלען צום שטאַאטס־געריכט, אָט רעקאָמענדירט ער רעוואָלוציאָנערע האַנד־לען און זאָגט: „די פּלינדערונג פון אייניגע מאַגאַזינען, ביי וועמעס טיהרען מען וואָלט אויפגעהאַנגען אייניגע ספּעקולאַנ־טען, וואָלט באַלד געמאַכט א סוף צו דיזע שווינדלערייען, וועל־כע טרייבען 25 מיליאָן מענשען צו פערצווייפלונג און ריכטען צו גרונד טויזענדע דורך זייער טיעפען עלענד."

און אין דעם פריהמאָרגען פון דיזען טאָג האָט דאָס פּאָלק אויסגעפּלינדערט אייניגע קראָמען, האָט מיטגענומען צוקער, זייף און נאָך אַזעלכע זאַכען, און אין די גאַסען פון די אָרימע האָט מען געהערט ווענן א ווידערהאָלונג פון די סעפּטעמבער־טעג גע־גען די מאָנאָפּאָליסטען, וואָכערניקעס, בערזען־ספּעקולאַנטען און די רייכע.

מען קען זיך פּאָרשטעלען, ווי דיזע בעוועגונג, וועלכע איז איבעריגענס ניט געווען מעהר, ווי א קליינער טומעל, איז אויסגע־נוצט געוואָרען פון די זשיראָנדיסטען, אום צו מאַכען גלויבען די פּראָווינץ, אז פּאַריז איז אָן אמת'ער קאָלך־אויווען, אין וועלכען קיינער איז ניט זיכר מיט'ן לעבען. זיי זיינען געווען גליקליך, דאָס זיי האָבען געפונען אין מאַראַט'ס ארטיקעל דעם זאַץ וועגען פּלינדערען. זיי האָבען זיך דערמיט בענוצט, אום צו בעשולדי־

גען דעם בארג און אַלע פּאַריזער, אַז אַלעס, וואָס זיי ווילען, איז נור אומצוברענגען די רייכע. די קאָממונע האָט עס ניט געוואגט זיך צו שטעלען אויף דער זייט פון די „רוהע־שטערער“, און אפילו מאַראַט האָט געמוזט פערלייקנען זיינע ווערטער. און ראָבעספּיער האָט ניט פערפעהלט צו ערקלערען, אַז מאַראַט איז אונטערגעקויפט געוואָרען פון דעם גאָלד פון דעם אויסלענדישען שונא.

אָבער פון דעסטוועגען האָט דיזע קליינע בעוועגונג געהאַט איהר ווירקונג. די קאָנווענשען האָט פערגרעסערט די סוממע, וואָס זי האָט בעוויליגט דער קאָממונע, אום אַראָבצודריקען דעם יקרות אויף ברויט, פון 4 אויף 7 מיליאָן, און דער פּראָקוראַטאָר פון דער קאָממונע, שאָמעטט, האָט אויסגעדריקט פאַר דער קאָנווענשאָן דעם געדאַנק, וועלכער איז שפּעטער פערקערפּערט געוואָרען אין דעם געזעץ וועגען דעם מאַקסימום: דאָס עס האַנדעלט זיך ניט בלויז אום דעם, אַז מען זאָל קענען קריגען ברויט צו קויפען מיט אַן ערטרעגליכען פּרייז. עס איז אויך נויטיג, האָט ער ערקלערט, אַז „דאָס פאָלק זאָל קענען קריגען צו קויפען אויך די נויטווענדיגקייטען פון דער צווייטער רייהע“. עס איז ניטאָ „קיין גערעכטער פערהעלטניס צווישען דעם טאָג־לוין פון אַן אַרבייטער און די לעבענסבעדירפניסע פון דער צווייטער רייהע. „דער אָרעמער האָט אַזוי פיעל, ווי דער רייכער, און מעהר וויפיעל דער רייכער, געטהאָן פאַר די רעוואָלוציע. אַלעס האָט זיך געענדערט פאַר דעם רייכען, ער אַליין (דער אָרימאַן) איז געבליבען אין דער זעלבער לאַגע, און די רעוואָלוציע האָט איהם ניט געבראַכט קיין אַנדער זאַך, ווי נור דאָס רעכט זיך צו בעקלאָגען אויף זיין ביטערען מזל*)

---

*) דיזער וויט־בליקענדער מענש, וועלכער איז געווען מעהר וויטבליקענד, אלס עקאָנאָמיסט, ווי מאַנכע נאַציאָנאַל־עקאָנאָמיסטען פון פּראָפעסיע, האָט געטראָפען דעם סאַמע תוך פון דער פראגע און האָט געוויזען, ווי אַזוי דער ספּעקולאַנט האָט נאָך פערערגערט די צו־שטענדע, אין וועלכע עס זיינען געווען די הויפּט־שולדיגע די מלחמה

דיזע בעוועגונג פון ענדע פעברואר איז פאריז האט זעהר פיעל געהאָלפען צום שטורץ פון דער זשיראָנד. וועהרענד ראָבעספיער האט נאָך געהאָפט צו קענען האלטען די זשיראָנדיסטען אין שאך אויף דער קאָנווענשען אויפ'ן געזעצליכען וועג, האָבען די עקסטרעמיסטען פערשטאנען, אז עס קען גאָר קיין רעדע ניט זיין פון אווירקליכער עקאָנאָמישען פּאָרטשריט, אזוי לאנג, ווי די זשיראָנדיסטען וועלען זיין אין דער קאָנווענשען. זיי האָבען געהאט דעם מוטה צו ערקלערען אין דער הויף, דאָס די געלד־אריסטאָקראטען, די גרויסע געשעפטסלייט, די פינאַנץ־לייט האָבען זיך ערהויבען אויף די רואינען פון דער אריסטאָקראטיע פון געבורט, און דאָס דיזע נייע אריסטאָקראטיע איז געוועזען אזוי שטארק אין דער קאָנווענשען, דאָס די קעניגע וואָלטען ניט געוואגט אָנצוגרייפען פראנקרייך, ווען זיי וואָלטען ניט גערעכענט אויף זייער הילפע. עס איז זאָגאַר זעהר וואהר־שיינליך, דאָס פון דאַן אָן האָבען ראָבעספיער און זיינע געטרייע יאקאָבינער זיך געטראכט, דאָס מען מוז זיך בענוצען מיט די עקסטרימיסטען, אום צו פערניכטען די זשיראָנדיסטען, און שפּעטער וועט מען שוין קענען זעהען, וואָס מען מוז מיט זיי

מיט דעם פּאַפּיר־געלד. „דער קריעג מיט דעם ים־מאַכט" האָט ער געזאָגט, דער אויפשטאַנד, וואָס מיר האָבען געהאַט אין אונזערע קאָלאָניעס, דער קורס־פערלוסט, און מעהר פון אלץ די ארויסלאָזונג פון אַסיגנאַציעס, וועלכע זיינען ניט געווען אין איינקלאַנג מיט די בעדירפניסע פון האַנדעל, דאָס זיינען איוניגע פון די אורזאכען פאר דעם שטאַרקען יקרות, פון וועלכען מיר ליידען. אָבער דער עלענד פון פאָלק ווערט נאָך פיעל טיעפער, ווען צו דעם זיינען נאָך דאָ די געלד־דורשטיגע מאָנאָפּאָליסטען, ווען די אלגעמיינע נויט גיט די מעגליכקייט פאר זייער הויטשינדעריי אָן אונגעהייערע צאָהל פון אייגעננוציגע ספּעקולאַנטען און קאַפּיטאַליסטען, וועלכע ווייסען ניט וואָס אַנדערעס צו טהאָן מיט די גרויסע סומען, וואָס די ליקווידירונג פון דער אַלטער אָרדנונג האָט זיי געבראכט.

טהאָן, צו געהען צוזאמען מיט זיי, אָדער געגען זיי, ווי די ווענ־דונג פון די פאסירונגען וועט פאָרדערען.

עס איז זיכער, דאָס אזעלכע געדאנקען, ווי די, וועלכע שאָמעטט האָט ארויסגעזאָגט, האָבען געמוזט שטארק בעשעפ־טיגען די מחות פון די מענשען. אין דער ווירקליכקייט האָט דאָך דער אָרימאן געטהאָן אַלעס פאר די רעוואָלוציע, און ווענ־דענד די בורזשואַס זיינען געוואָרען אַלץ רייכער, האָט ער אַליין גאָר ניט געהאַט דערפון. אפילו דאָרט, וואו עס איז גאָר ניט געוועזען אַ פאָלקס־בעוועגונג, וואָס זאָל זיין עהנליך צו די בעוועגונגען אין פאריז און ליאָן, האָבען די אָרימע דאָך געמוזט אזוי דענקען. און איבעראַל האָבען זיי געמוזט זעהען, אז די זשיראָנ־דיסטען זיינען געוועזען די יעניגע, ארום וועלכע עס האָבען זיך ארומגעקליבען אַלע, וועלכע האָבען געהאַט נור די אבזיכט צו שטערען מיט אַלערליי מיטלען, אז די רעוואָלוציע זאָל ברענגען אויך עטוואָס גוטעס פאר די אָרימע.

אין ליאָן האָט דער קאמפף אָנגענומען פונקט דיזעלבע פאָרם. אין דיזער גרויסער מאנופעקטור־שטאָדט, וואו די אר־בייטער האָבען געלעבט פון אַ לוקסוס־אינדוסטריע, האָט געמוזט הערשען אַ שרעקליכער עלענד. עס איז ניט געוועזען קיין ארבייט, און ברויט איז פערקויפט געוואָרען צו הונגער־פרייזען, צו זעקס סו אַ פונט.

ווי איבעראַל, זיינען אויך אין ליאָן געוועזען צוויי פארטייען: די פאָלקס־פארטיי, וועלכע איז הויפּטזעכליך פערטרעטען געוואָ־רען פון לאַזעל און קאַליע, און די בורזשואזע פארטיי, „די סוחרים“, וועלכע האָבען זיך ארומגעקליבען ארום די זשיראָנ־דיסטען, חאָטש זיי האָבען נור געוואַרט אויף אַ גינסטיגען מאָ־מענט איבערצוגעהן אין גאנצען צו די אויסגעשפּראָכענע ראָיאַליסטען. דער מעיאָר פון שטאָדט, ניוויע־קאָל, איז גע־ווען אַ זשיראָנדיסט, און אַן אנהענגער פון דער בירגער־פארטיי. פיעלע רעאקציאָנערע גלחים זיינען געוועזען פערבעהאַלטען אין שטאָדט, וועמעס בעפעלקערונג האָט נאָך אימער געהאַט אַ בענ־קעניש נאָך דעם מיסטיציזם, און צוזאמען מיט זיי זיינען דאָרט

אויך געווען אין א גרויסער צאָהל די אגענטען פון די עמיגראַנ־טען. ליאָן איז געווען דער צענטער, וואו עס זיינען צוזאמענגעקו־מען די פערשווערער געגען די רעוואָלוציע פון פערשיעדענע לענדער.

געגען דיזע אַלע שונאים פון דער רעוואָלוציע האָט דאָס פאָלק געהאט בלויז די קאָממונע, ווען צוויי פאָפולערסטע מע־נער זיינען געווען איינער קאַליע, א געוועזענער גלח און איצט א מיסטישער קאָממוניסט, און לאָססעל, אויך א געוועזענער גלח. די אָרימע האָבען פשוט פערגעטערט קאַליע, וועלכער איז ניט מיעד געוואָרען צו פראָטעסטירען און פערדאמען די רייכע.

די פאסירונגען, וועלכע זיינען פאָרגעקומען אין ליאָן אין די ערשטע טעג פון מערץ, זיינען ניט גוט בעקאנט אין זייער אי־נערליכען צוזאמענהאנג. מען ווייס, אז די ארבייטסלאָזיגקייט און דער עלענד זיינען געווען שרעקליך, און דאָס די ארבייטער זיינען געווען שטארק אונצופריעדען. דיזע האָבען פערלאַנגט פעסטגעשטעלטע פרייזען פאר קאָרן און אזוי אויך פאר די יענע לעבענס־מיטעל, וועלכע שאָמעטע האָט אָנגערופען לעבענס־מי־טעל פון דער צווייטער רייהע (וויין, האָלץ, אויל, זייף, קאווע, צו־קער און ז. וו.) זיי האָבען פערלאַנגט, אז עס זאָל ווערען פער־באָטען דער האנדעל מיט געלד, און זיי האָבען געוואָלט אויך אן אָבצאָהל פאר די געהאַלטען פון די בעאמטע. מען האָט אויך גערעדט וועגען דער ערמאָרדונג פון די וואָכערניקעס־מאָנאָפאָ־ליסטען און די קאָממונע פון ליאָן (שטיצענדיג זיך וואהרשיינ־ליך אויף דעם דעקרעט פון דער געזעצגעבענדער פערזאמלונג פון 29טען אויגוסט, 1792), האָט בעפוילען צו מאכען הויז־זוכונגען, עהנליך צו די, וועלכע האָבען שטאטגעפונען אין פאריז דעם 29טען אויגוסט, אום צו כאפען די ראָיאַליסטישע פערשווערער, וועלכע האָבען זיך פערבעהאַלטען אין ליאָן. אָבער די פעראיי־ניגטע ראָיאַליסטען און זשיראָנדיסטען האָבען זיך ארומגעקליבען ארום דעם מעיאָר, ניוויע־קאָל, און עס איז זיי געלונגען אריינ־צוכאפען די געמיינדע־פערזאמלונג, און האָבען געמאכט אן אָנ־שטעל אָבצורעכענען זיך מיט'ן פאָלק מיט גרוים אכזריות. די

קאָנוועגשען האָט געמוזט דאַן זיך ארייגמישען און ניט דערלאָזען די קאָנטר־רעוואָלוציאָנערען אויסצושלאַכטען די פּאַטריאָטען. זי האָט צוליעב דיזען צוועק געשיקט דריי קאָמיסיאָנערען נאָך ליאָן. פון דאַן אָן האָבען די רעוואָלוציאָנערען זיך געשטיצט אויף דיזע שלוחים פון דער קאָנוועגשען און זיי האָבען ווידער געקראָגען די מאַכט אין די סעקציאָנען, אין וועלכע די רעאקציאָנערען האָבען זיך ארייגגעכאַפּט. דער זשיראָנדיסטישער מעיאָר איז געצוואונגען געוואָרען צו רעזיגנירען און דעם 9טען מערץ איז אויף זיין פּלאַץ אויסערוועהלט געוואָרען קאָליע'ס אַ פריינד. דערמיט אָבער האָט זיך נאָך דער קאַמפּף ניט געענדיגט, און מיר וועלען שפּעטער זעהען, ווי דאָס פאָלק און די פּאַטריאָטען, נאָכדעם ווי די זשיראָנדיסטען האָבען ווידער געקראָגען די מאַכט, זיינען אויסגעשלאַכטעט געוואָרען. דערווייל וועט זיין גענוג צו בעמערקען, דאָס די זשיראָנדיסטען אין פּאַריז, ווי אין ליאָן, זיינען געווען די יעניגע, ארום וועלכע ס' האָבען זיך ארומגעזאַמעלט ניט בלויז די עלעמענטען, וועלכע זיינען געווען געגען אַ פאָלקס־רעוואָלוציע, נור אויך אַלע די, וועלכע האָבען גאָר ניט געוואָלט וויסען פון אַ רעפּובליק.*)

*) דעם 15טען אפּריל האָט דער בירגערטהום פון ליאָן געשיקט צו דער קאָנוועגשען אַ דעלעגאַציע פון די סעקציאָנען, אום זיך צו בעקלאָגען, דאָס זייער שטאָדט זיפצט אונטער דער טיראַניי פון א יאַקאָבינישער פערוואַלטונג, וועלכע הערט ניט אויף צו פערשוועכען דעם אייגענטהום פון די קויפליוט. די דעלעגאַציע האָט אויפגעפאָדערט די פּאַריזער בורזשואַזיע צו זעהען צו פערכאַפּען די סעקציאָנען. און ענדע אפּריל האָט פּעטיאָן פערעפענטליכט זיין בריעף צו די פּאַריזער, אין וועלכען ער רופט אויף די בירגער געגען דאָס פאָלק און זאָגט צו זיי: „אייער אייגענטהום איז אין געפאַהר, און איהר ווילט עס ניט זעהען... מען פערפאָלגט אייך אויף אלערליי אופנים, און איהר טראָגט אַלעס איבער אזוי געדולדיג". דאָס איז געווען אַ דירעקטער צורוף צו דער בורזשואַזיע געגען דאָס פאָלק.

די נויטווענדיגקייט צו מאכען אַ סוף צו דער פּאָליטישער מאכט פון די זשיראָנדיסטען איז געוואָרען אַלזאָ אַלץ דייטליכער, און צו דעם איז נאָך צוגעקומען דער פעררעטה פון דומאָריעז, און דאָס האָט געגעבען דער בארג־פּארטיי נאָך אַ גרונד אָנצופאַנגען איהר קאַמפּף געגען די זשיראָנדיסטען.

פיער און פערציגסטער קאפיטעל.

דער קריעג. — דער אויפשטאַנד אין וואנדיי. — דער פעררעטה פון דומאַריעץ.

דער מאַנגעל אין פריוויליגע, אין געלד און אין פערטרויענס־ווירדיגע גענעראַלען. — דומאַריעץ און זיינע פערהעלטניסע מיט די זשיראָנדיסטען און די מאָנטאַנארען. — פראַנקרייך און ענגלאַנד. — קריעג ווערט ערקלערט. — דער פערראַטה פון דומאַריעץ. — געגען־רעוואָלוציאָנערע בעוועגונג אין בריטאַין. — אויפשטאַנד אין דער וואנדיי. — דאַנטאָן צוריקגערופען פון בעלגיען. — אַ שרעקליכע לאַגע. — די מאָנטאַנארען בעמיהען זיך צו בערוהיגען דעם עולם. — רעוואָלוציאָנערע טריבונאַלע. — בויערען צווינגען די גייסטליכע צום אויפשטאַנד. — ווילדע יאגד נאָך די רעפובליקאַנער. — דומאַריעץ אין בעלגיען. — דאַנטאָן זוכט צו שטערען דומאַריעץ. — דומאַריעץ פערדאַמט. — קאָמיטע פון עפפענטליכען וואוילזיין ווערט באַשאַפען. — דאַנטאָן ווערט דער לייטענדער גייסט. — דער שטורץ פון די זשיראָנדיסטען אונפערמיידליך.

אין אָנפאַנג פון 1793 האָט עס געהאַלטען גאַנץ שלעכט מיט דער מלחמה, און מען האָט קוים געקאָנט איינהאַלטען דאָס, וואָס מען האָט געוואונען פאַריגען הערבסט. עס איז נויטיג געווען אַ גרויסע פערשטאַרקונג פון דער ארמיי, אום צו קענען אָננעהמען די אַטאַקירענדע ראַליע, און די צאָהל פון די פרייוויליגע איז געווען אַ זעהר קליינע.*)

---

*) דאָס פאָלק האָט אָהן צווייפעל געוואוסט, ווי די פרייוויליגע

אין פעברואר, 1793, איז אָבגעשאַצט געוואָרען, אז מען דאַרף וועניגסטענס דריי־הונדערט־טויזענד מענשען, אום אויס־צופיללען די לעבער אין דער ארמיי, און אום צו ברענגען איהר צו איהר ווירקזאַמער מאכט פון א האלבען מיליאָן מענשען. אָבער אויף פרייווילליגע האָט מען שוין מעהר ניט געקאָנט רעכע־נען. אייניגע פּראָווינצען, ווי, למשל, די וואר און זשיראָנד, האָ־בען יע ארויסגערופען זייערע באַטאַליאָנען — כמעט גאַנצע ארמייען, אָבער די אנדערע האָבען אין דיזער הינזיכט גאָר ניט געטהאָן.

דאַן האָט דעם 24טען פעברואר די קאָנוועגשען געפיהלט זיך געצוואונגען צו בעפעהלען א פּליכט־מעסיגען מיליטער־דיענסט פאר נייע דריי־הונדערט־טויזענד מאַן, וועלכע זאָלען פערטהיילט ווערען אויף אַלע דעפּאַרטמענטס און אַלע דיסטריקטען. דיזע זאָלען צוערשט מאכען אַן אַפּיעל פאר פרייוויליגע, אָבער ווען דיזער אפּיעל זאָל ניט ברענגען די גענוגענדע צאָהל רעקרוטען, דאַן זאָלען די קאָממונען זעהען צוצושטעלען די איבעריגע און אויף אַזא אופן, ווי זיי וועלען אליין בעטראַכ־טען אַם צוועקמעסיגסטען, דאָס הייסט, אָדער דורך א גורל, אָדער דורך א פּערזענליכע איינבערופונג, און אַזוי, אז עס זאָל נאָך אימּמער מעגליך זיין פאר איינעם צו קויפען א מענשען, וואָס זאָל געהן דיענען אין דער ארמיי אָנשטאָט איהם. אום צו ערמוטהיגען די מענשען צום מיליטער־דיענסט, האָט די קאָנווענ־שען צוגעזאָגט ניט בלויז פּענסיעס, נור זי האָט אויך דיזע פּענ־

פון 1792 זיינען אין אלגעמיין אויפגענומען געוואָרען פון די אָפּיצע־רען און גענעראלען — אַלע ראָיאַליסטען. זיי האָבען ארויסגעוויזען גאַנץ וועניג ליעבשאַפט צו זיי, זאָגט אוואַנעל, וועלבער האָט אויסגע־פאָרשט די אַרכיוועו פון דעם קריעגס־מיניסטעריום. די פריייווילליגע זיינען בעהאַנדעלט געוואָרען, אלס „רוהע־שטערער“, אלס „פּויגלינגע“. זיי זיינען דערשאָסען געוואָרען צוליעב דעם מינדעסטען פערזעהען, און די סאָלדאַטען פון דער ארמיי זיינען אויפגעהעצט געוואָרען גע־גען זיי.

סיאָנערען געגעבן די מעגליכקייט צו קויפען נאַציאָנאַל־גיטער, דאַרפענדיג בעצאָהלען פון זייער פענסיע יעדעם יאָהר א צעהנ־טעל פון דעם פּרייז, וואָס דער מאַיאָנטעק קאָסט. צו דיזען צוועק זיינען בעשטימט געוואָרען נאַציאָנאַל־גיטער אין דעם ווערטה פון 400 מיליאָן. *)

עס האָט אָבער געפעהלט געלד, און קאמבאן, א דורך־און־דורך עהרליכער מאַן, וועלכער איז געווען פינאַנץ־מיניסטער, האָט געמוזט ארויסלאָזען נייע 800 מיליאָן אססיגנאַציעס. אָבער די בעסטע מאַיאָנטקעס פון די גייסטליכע, דיזע זיינען שוין פער־קויפט געוואָרען, און פאר די מאַיאָנטקעס פון די עמיגראַנטען איז שווער געווען צו קריגען בעלנים. מען האָט זיי ניט גערן געקויפט, ווייל מען איז ניט געווען זיכער, אויב אין איין שעה־נעם טאָג וועלען דיזע געקויפטע מאַיאָנטקעס ניט צוריקגענומען ווערען, ווען די עמיגראַנטען וועלען זיך צוריקקעהרען אין פראַנקרייך. דאַרום איז עס געוואָרען אימער שווערער פאר קאמבאַן צו פערשאַפען דאָס נויטיגע געלד פאר די אַלע גרעסער־ווערענדע בעדירפניסע פון דער ארמיי. **)

אָבער דאָס איז ניט געווען די גרעסטע שוויריגקייט פון קריעג. זי איז בעשטאַנען אין דעם, וואָס די גענעראַלען אין דער ארמיי זיינען כמעט אַלע געווען געגנער פון דער רעוואָלוציע, און דער סיסטעם פון דער וואהל פון די אָפיצערען, וועלכען די קאָנווענשען האָט נור־וואָס איינגעפיהרט, האָט ערשט אין א צייט שפּעטער געקאָנט ארויסברענגען איינינע העכערע ארמיי־

---

*) דאָס אלעס אָבער, ווי עס זעהט אויס, איז געבליבען בלויז אַ צוזאָג, ווי אווענעל ערקלערט אין זיין ווערק.

**) איינינע רעוואָלוציאָנערע סעקציאָנען פון פאַריז האָבען זיך אָנגעבאָטען צו פער'משכון'ען זייער גאַנצען בעזיץ, וועלכער זאָל דיענען אלס בירגשאַפט פאר די נייע־ארויסגעלאָזענע אססיגנאַציעס. דיזער פאָרשלאַג איז ניט אָנגענומען געוואָרען, אָבער ער האָט ענטהאַל־טען אַ ריכטיגען געדאַנק. ווען אַ נאַציאָן פיהרט קריעג, מוז טראָגען די לאַסט דערפון דער בעזיצענדער אזוי גוט, ווי דער לוין־ארבייטער.

קאמאנדירען. דערווייל האט מען צו די גענעראלען ניט געקאנט האבען קיין צוטרוי, און אין דער ווירקליכקייט איז באלד נאך לאפאיעט'ס פעררעטה געקומען דער פעהראטה פון דומאריעז.

מישלע האט געהאט פאלשטענדיג רעכט, ווען ער האט געזאגט, דאס דומאריעז, נאך דעם, ווי ער האט פערלאזען פאריז אין עטליכע טעג ארום נאך דער הינריכטונג פון לואי דעם 16טען, אום צוריקצוקעהרען זיך צו דער ארמיי, איז שוין דאן אין הארצען געוועזען א פעררעטהער. ער האט געזעהען דעם טריאומף פון „בארג", און ער האט געמוזט איינזעהען, דאס די הינריכטונג פון קעניג מיינט א נייע ענטוויקלונג פון דער רעוואלוציע. פאר די רעוואלוציאנערען האט ער געפיהלט בלויז האס, און ער האט געמוזט איינזעהען, דאס זיין טרוים צוריקצוברענגען פראנקרייך צו דער קאנסטיטוציע פון 1791 און ארויפצוזעצען אויפ'ן טהראן אן ארלעאניסטישען פרינץ, קען נור אויסגעפיהרט ווערען מיט דער הילפע פון די עסטרייכער. פון יעמאלט אן האט געמוזט דער פעררעטה ביי איהם ווערען א פעסטער ענטשלוס.

אין דיזען אויגענבליק איז דומאריעז געוועזען אין ענגער פערבינדונג מיט די זשיראנדיסטען און זאגאר אינטים מיט גענזאן, מיט וועמען ער האט געפיהרט א קאררעספאנדענץ ביז אפריל. אבער פון דעסטוועגען האט ער צוליעב דעם ניט אבגעבראכען זיינע פערהעלטניסע מיט דער בארג־פארטיי, וועלכע האט איהם שוין ניט מעהר אזוי גוט געטרויט — מאראט האט איהם גאנץ אונפערשטעלט ערקלערט, אלס פעררעטהער; האט אבער נאך ניט געפיהלט זיך שטארק גענוג איהם אנצוגרייפען. מען האט אזוי שטארק פערהערליכט די זיעגע פון וואלמי און דזשעמאפ, און די מאטיווען פון דעם צוריקטרעטען פון די פרייסישע זיינען געוועזען אזוי וועניג בעקאנט, און די סאלדאטען — בעזאנדערס די ליניען־רעגימענטען — האבען געהאט אזא גרויסען צוטרוי צו זייער גענעראל, דאס ווער עס וואלט איהם דאן, אונטער יענע אומשטענדען אנגעגריפען, וואלט געהאט געגען זיך די גאנצע ארמיי, וועלכע דומאריעז וואלט גע־

קענט שיקען געגען פאריז און די רעוואלוציאן. מען האט גע־מוזט אלזא ווארטען און אויפפאסען.

און דערווייל האט פראנקרייך אנגעהויבען איהר מלחמה מיט ענגלאנד. אזוי גיך, ווי אין לאנדאן איז אנגעקומען די ידיעה וועגען דער הינריכטונג פון לואי, דעם 16טען, האט די ענגלישע רעגיערונג צוריקגעגעבען דעם פראנצויזישען פערטרע־טער זיינע פאפירען און האט איהם בעפוילען צו פערלאזען דאס פעראייניגטע קעניגרייך. אבער דאס איז נור געווען אן אויס־רייד פאר ענגלאנד, אום אבצוברעכען מיט פראנקרייך. מען ווייסט אין דער ווירקליכקייט פון מערסי, דאס די ענגלישע רע־גיערונג האט ניט געפיהלט קיין איבעריגע ליעבשאפט פאר די פראנצויזישע ראיאליסטען, און דאס זי האט גאר קיינמאל בדעה ניט געהאט שטארק צו מאכען זיי דורך איהר הילפע. ענגלאנד האט איינפאך געמיינט, אז דאס איז דער גינסטיגסטער מאמענט פאר איהר צו פערניכטען פראנקרייך, אלס איהר קאנקורענט אויפ׳ן ים, און אוועקנעהמען פון איהר איהרע קאלאניען און אפשר נאך א גרויסען האפען: יעדענפאלס איהר אבצושוואכען פאר א לאנגע צייט אויפ׳ן ים. די ענגלישע רעגיערונג האט זיך בענוצט מיט דעם איינדרוק, וועלכען די הינריכטונג פון לואי דעם 16טען האט געמוזט מאכען, אום צו ערקלערען קריעג פראנקרייך.

צום אונגליק האבען די פראנצויזישע פאליטיקער ניט פער־שטאנען, ווי אונפערמיידליך עס איז געווען דיזער קריעג פון דעם ענגלישען שטאנדפונקט. ניט נור די זשיראנדיסטען — בעזאנדערס בריססא, וועלכער האט זיך בעריהמט, אז ער קען ענגלאנד — נור אפילו דאנטאן האט נאך אלץ געהאפט, דאס די ליבעראלען, די וויהיגס, א טהייל פון וועלכע איז געווען בעגייס־טערט פאר די פרייהייטס־אידעען, וועלען ארונטערוואַרפען פיטט און וועלען ניט דערלאזען צו קיין מלחמה. אין דער ווירק־ליכקייט אבער איז דאס גאנצע ענגלישע פאלק געווען באלד פאר א קריעג מיט פראנקרייך, ווען עס האט בעגריעפען די פערשיע־דענע האנדעלס־נוצען, וואס עס קען ציהען פון דעם קריעג:

מען מוז אויך צוגעבען, דאָס די ענגלישע דיפּלאָמאַטען האָבען אויסגעצייכענט פערשטאַנען אויסצונוצען פאר זיך די עהר־גייציגקייט פון די פראַנצויזישע שטאַאטס־מענער. דומאריעץ האָבען די ענגלישע דיפּלאָמאַטען איינגערעדט, אַז ער איז זייער מאַן, אַז ער איז דער איינציגער, מיט וועמען זיי וואָלטען געקאָנט פערהאַנדלען: זיי האָבען איהם צוגעזאָגט זייער הילפע פאר די צוריקברענגונג פון דער קאָנסטיטוציאָנעלע מאָנאַרכיע. און דאַנטאָנען האָבען זיי געמאַכט גלויבען, אַז די וויגס קענען באַלד ווידער קומען צו מאַכט אין ענגלאַנד, און דיזע וועלען זיכער שליסען פריעדען מיט פראַנקרייך. אין אַלגעמיין האָבען זיי אַזעלכע מאַנעוורען געמאַכט, אַז עס האָט געמאַכט דעם איינדרוק, אַז דאָס אונרעכט איז אויף דער זייט פון פראַנקרייך, ווען די קאָנווענשען האָט דעם ערשטען פעברואר ערקלערט קריעג געגען ענגלאַנד.

דיזע קריעגס־ערקלערונג האָט געענדערט די גאַנצע מיליטערישע לאַגע. עס איז געוואָרען אונבעדינגט נויטיג צו פערכאַפּען האָלאַנד, כדי די ענגלענדער זאָלען ניט קענען דאָרט לאַנדען. און געראַדע דאָס האָט דומאריעץ — זאָל עס זיין דערפאַר, ווייל ער האָט זיך נים געפיהלט שטאַרק גענוג, אָדער זאָל עס זיין אוים בייזען ווילען — פערנאַכלעסיגט, חאָטש דאַנטאָן האָט עס דרינגענד געפאָרדערט. ער האָט גענומען ווינטער־קוואַרטירען אין בעלגיען, וואָס דאָס האָט, נאַטירליך, אויפגעבראַכט די בעלגיער געגען די פראַנצויזישע איינדרינגלינגע. ליטיך איז געווען זיין הויפּט־קוואַרטיר.

ביז צום היינטיגען טאָג קענען מיר נאָך ניט אַלע איינצעלהייטען פון דעם פערראַטה פון דומאריעץ. אָבער עס איז זעהר וואהרשיינליך, דאָס ער האָט זיך שוין ענטשלאָסען צום פערראַטה, ווי מישלע ערקלערט ער; דעם 26טען יאַנואַר, ווען ער האָט זיך צוריקגעקעהרט צו דער אַרמיי. דער פעלד־צוג געגען האָללאַנד פון ענדע פעברואַר, ווען ער האָט איינגענומען ברעדא און גערטרוידענבורג, שיינט צו זיין אַן אָבגעמאַכטער שפּיעל מיט די עסטרייכער. יעדנפאַלס איז דיזער פעלד־צוג געווען

זעהר אַ גרויסע טובה פאר די עסטרייכער. דעם ערשטען מערץ זיינען זיי אריין אין בעלגיען און האָבען איינגענומען ליטיך, וועמעס איינוואוינער האָבען אומזיסט געבעטען זיך ביי דומאַ־ריעץ ער זאָל זיי געבען וואפען, אום צו קעמפפען געגען די עסט־רייכער. די פאַטריאָטען פון ליטיך האָבען געמוזט אנטלויפען, און די פראנצויזישע ארמיי איז געווען פאַלשטענדיג דעמאָראלי־זירט — די גענעראלען האָבען ניט געוואָלט קומען צו הילף איינע די אנדערע, און דומאריעץ איז געווען ווייט פון שום, אין האָללאנד. פאר די עסטרייכער האָט די לאַגע גאָר ניט געקאָנט זיין קיין בעסערע.

מען בעגרייפט, וואָס פאר אַן איינדרוק דיזע ידיעה האָט געמוזט מאכען אין פאריז, און נאָך מעהר, ווייל נאָך איהר האָ־בען באלד געפאָלגט אנדערע טרויעריגע ידיעות. דעם 3טען מערץ האָט מען זיך דערוואוסט, דאָס אין ברעטאן פאָרבערייי־טעט מען זיך צו אַ געגען־רעוואָלוציע. אין דער זעלבער צייט האָבען אין ליאָן, ווי מיר האָבען געזעהען, געמאכט די רעאקציאָ־נערע באַטעליאָנען פון די „בירגער־זיהן“ אַן אויפשטאַנד געגען די רעוואָלוציאָנערע קאָממונע, און גלייכצייטיג האָבען די עמי־גראַנטען, וועלכע האָבען זיך פערזאמעלט אין טורין, איבערגע־שריטען דעם גרענעץ און מיט דער הילפע פון דעם קעניג פון סאַרדיניען זיינען זיי אריין צוריק אין פראנקרייך. דעם 10טען מערץ האָט זיך ענדליך ערהויבען די וואנדיי. עס איז געווען גאַנץ קלאָר, דאָס דיזע פערשיעדענע בעוועגונגען, ווי אין יאָהר 1792, זיינען בלויז טהיילען פון איין ווייט־פערשפרייטער, פלאַנ־מעסיגער בעוועגונג פון דער זייט פון די געגנער פון דער רעוואָ־לוציע. און אלע אין פאַריז האָבען געהאַט דעם פערדאכט, דאָס דומאריעץ איז געוואונען געוואָרען פאר די קאָנטר־רעוואָלוציע, און דאָס ער איז טהעטיג פאר איהר.

דאַנטאָן, וועלכער איז דאן געווען אין בעלגיען, איז אין איילעניש צוריקגערופען געוואָרען. ער איז אָנגעקומען אין פאַ־ריז דעם 8טען מערץ, האָט געהאַלטען איינע פון זיינע מעכטיגע רעדען, וועלכע האָבען די הערצער אויפגעטרייסעלט, און וועל־

כער ער האָט אַפּעלירט פאַר איינינקייט און פּאַטריאָטיזם, און די קאָממונע האָט ווידער פאַרנאַנדערגעוויקעלט די שוואַרצע פאָהן. ווידער אַ מאָל איז דאָס פאַטערלאַנד ערקלערט געוואָרען אין געפאַהר.

די פריוויליגע זיינען איינגעשטעלט געוואָרען אין דער גרעסטער איילענעש, און דעם 9טען מערץ אין אבענד איז פער־אנשטאַלט געוואָרען אויף די גאַסען אַ בירגער־מאָהלצייט, אין וועלכען אַ מאַסע מענשען האָבען זיך בעטהייליגט. אויף מאָר־גען האָבען זיי געזאָלט אָוועקגעהן אין קריעג. אָבער דאָס איז שוין ניט געווען מעהר די יונגע בעגייסטערונג פון 1792. אַ טרוי־עריגע ענערגיע האָט זיי בעהערשט. אַ ביטערער צאָרן האָט אויך צוריסען די הערצער פון די אָרעמע, ווען זיי האָבען בע־טראַכט די פּאָליטישע קעמפפע, וועלכע האָבען צוריסען פראַנק־רייך אויף שטיקער. „אָן אויפשטאַנד אין פּאַריז איז נויטיג“, זאָל דאַנטאָן דאַן האָבען געזאָגט, און אין דער ווירקליכקייט, איז טאַקע אזעלכער געווען זעהר נויטיג, אום אויפצוטרייסלען די גלייכגילטיגקייט, וועלכע האָט ארומגעכאַפּט דאָס פאָלק אין די סעקציאָנען פון פּאַריז.

אום צו בעקעמפפען די ווירקליך שרעקליכע שוויריגקייטען, וועלכע זיינען געשטאַנען דער רעוואָלוציע אין וועג, און צו דע־קען די אויסגאַבען, וועלכע פראַנקרייך האָט געמוזט מאַכען גע־גען די פעראייניגונג פון די קאָנטר־רעוואָלוציאָנערען פון אויסען און פון אינווענינ, איז עס געווען נויטיג, אז די רעוואָלוציע זאָל נעהמען פאַר איהר געברויך די בירגערליכע פערמעגענס, וועלכע האָבען זיך אָנגעפאַנגען אָנצוזאַמלען גראַדע אַ דאַנק דער רע־וואָלוציע.

דאָס אָבער האָבען די רעגיערענדע ניט געוואָלט, און דוקא איינערזייטס אויס פּרינציפּ, ווייל מען האָט אין דעם אָנזאַמלען פון גרויסע פּריוואַט־פערמעגענס געזעהען דעם מיטעל די נאַ־ציאָן רייך צו מאַכען, און פון דער אַנדערער זייט, דאָס מוז אָנ־ערקענט ווערען, אויס מורא פאַר אַן אַלגעמיינעם אויפשטאַנד פון די אָרעמע געגען די רייכע. די סעפּטעמבער־טעג, בעזאָנ־דערס, די פּאַסירונגען פון דעם 4טען און 5טען סעפּטעמבער, זיי־

נען נאָך געווען פריש אין זייער זכרון. צו וואָס קען עס פיהרען, ווען איין קלאַס — אַלע אָרעמע — זאָלען מאַכען אַן אויפשטאַנד געגען אַ צווייטען קלאַס, געגען אַלע רייכע, געגען אַלע וואוילהאָבענדע? דאָס וואָלט דאָך געווען דער בירגער־קריעג אין יעדער שטאָדט. און דאָס נאָך אין אַזאַ צייט, ווען די וואנדיי און די ברעטאַין אין נאָרד־וועסט, אונטערשטיצט פון ענגלאַנד, פון די עמיגראַנטען אין זשווירזי, פון דעם פּאַפּסט און אַלע פּריסטער, זיינען אין אויפשטאַנד געגען די רעוואָלוציע און ווען אין נאָרטה די עסטרייכער און די אַרמיי פון דומאָריעץ זיינען געווען פערטיג צו מאַרשירען אויף פּאַריז און צו דערטרינקען די גאַנצע רעוואָלוציע אין אַ ים פון בלוט!

דערפאַר האָבען זיך בעמיהט די פּאַרטיי־פיהרער פון בארג און פון דער קאָמונע פריהער פון אַלץ צו בערוהיגען דעם עולם. זיי האָבען געמאַכט איהם גלויבען, אַז זיי בעטראַכטען דומאָריעץ אַלס רעפּובליקאַנער, אויף וועמען מען מעג זיך פערלאָזען. ראָבעספּיער, מאַראַט און דאַנטאָן האָבען אַלע דריי געזעהען אומצובילדען די אַלגעמיינע מיינונג אין דיזען זין, און דערביי זיינען זיי שטאַרק אונטערשטיצט געוואָרען פון דער קאָממונע. אַלע האָבען געאַרבייט מיט אַלע קרעפטען ווידער אַרויסצורופען ביין פאָלק דעם נויטהיגען מוטה, צו בעגייסטערען איהם, אום ער זאָל אין שטאַנד זיין צוריקצושטויסען דעם איינדרינגענדען שונא, וועלכער איז איצט געווען פיעל שטאַרקער, פיעל ערנסטער, ווי אין 1792. דאָס האָבען איינגעזעהען אַ ל ע — אויסער די זשיראָנדיסטען, וועלכע האָבען געזעהען נור איינס, אַז מען מוז פערטיליגען און פערניכטען: „די אַנאַרכיסטען“!

דעם 10טען מערץ אין דער פריה האָט מען זיך געריכט אין פּאַריז אויף אַ ווידערהאָלונג פון די סעפּטעמבער־טעג, אויף נייע מאָרד־טהאַטען. אָבער דער צאָרן פון פאָלק האָט זיך אויסגעגאָסען בלויז אויף די זשיראָנדיסטען, וועלכע זיינען געווען די פריינד פון דומאָריעץ, און אַ גאַנצע מחנה מענשען האָט זיך אַריינגעריסען אין די גרעסטע דרוקערייען פון די זשיראָנדיסטען, און צובראָכען די פּרעסעס.

ריכטיג געדעדט האט דאס פאלק אויף דער ווירקונג פון וואָרלע, דזשעק ראו, דעם אמעריקאנער פארניער און אנדערע עקסטרעמיסטען, געוואלט גאר די ריינמאכונג פון דער קאנווענ־שען. אבער אנשטאט דיזער פאָרדערונג האט מען אין די סעק־ציאנען געשטעלט די באנאלע פאָרדערונג פון א רעוואלוציאנס־טריבונאל. פאשע און שאָמעט האבען געשטעלט דיזע פאָרדע־רונג דעם 9טען מערץ צו דער קאנווענשען, און דאן האט קאמ־באסער, דער צוקינפטיגער גרויסראטה פון קייזערטהום, פארגע־שלאגען, אז די קאנווענשען זאל אויפגעבען די הערשענדע אידעען איבער די צוטהיילונג פון דער מאכט, פון דער געזעצגע־בונג און יוסטיץ אין איהרע אייגענע הענד, און בעשטימען א בע־זונדערען געריכט פאר דעם משפט'ען פון די פעררעטהער.

ראבערט לינדע, אן אדוואקאט פון דער אלטער מאנארכיס־טישער שולע, האט דאן פארגעשלאגען א טריבונאל, וועמעס ריכ־טער די קאנווענשען זאל בעשטימען, און פאר זיי זאלען גע־משפט ווערען די יעניגע, וועמען די קאנווענשען וועט אנקלא־גען. ער האט ניט געוואלט קיינע דזשורים. און ערשט נאך לאנגע דעבאטען איז בעשלאסען געווארען צוצוגעבען צו די פינף ריכטער, בעשטימט פון דער קאנווענשען, צוועלף געשווארענע און זעקס בייזיצער, וועלכע זאלען גענומען ווערען פון פאריז און די ארומיגע פראווינצען, און זאלען אויך פאר יעדען מאנאט בע־שטימט ווערען פון דער קאנווענשען.

אלזא, אנשטאט אנצונעהמען מיטלען, אום צו פיהרען א קאמפף געגען די בערזען־ספעקולאציאן, אנשטאט פעסטשטעלען די פרייזען פאר לעבענס־מיטעל, וועלכע זיינען געווען מעגליך פאר'ן פאלק צו דערגרייכען, אנשטאט אויסרייניגען די קאנווענ־שען פון די מיטגליעדער, וועלכע האבען ניט דערלאזען צו קיינע רעוואלוציאנערע מיטלען, אנשטאט צו אונטערנעהמען געוויסע שריט אין מיליטערישער הינזיכט, וועלכע עס האט נויטווענדיג געמאכט דער כמעט זיכערער פעררראטה פון דומאריעץ, אנשטאט דעם אלעם, האט די בעוועגונג פון 10טען מערץ אויסגעפיהרט צו קריגען א רעוואלוציאנערען טריבונאל! אנשטאט דעם בעשא־

פענדען, אויפבויענדען גייסט פון דער פאָלקס־רעוואָלוציע, וועלכע האָט געהאַלטען אין זוכען וועגען און מיטלען, האָט מען אריינגעבראכט דעם פּאָליציי־גייסט, וועלכער זאָל באלד דערשטיקען דעם אנדערען.

נאָך דעם, ווי די קאָנווענשען האָט דאָס צושטאנד געבראכט, האָט זי געוואָלט זיך פאַרנאַנדערגעהן. אָבער דאַנטאָן האָט אין דיזען מאָמענט מיט געוואלט בעשטיגען די טריבונע און האָט צוגערופען אין דעם אויגענבליק, ווען די פאָלקס־פערטרעטער האָבען שוין געוואָלט פערלאָזען דעם זאַל, צו בלייבען, און זיי זיינען פערבליבען, אום צו הערען פון דאַנטאָנען, דאָס דער שונא געפינט זיך ביין גרענעץ, און דאָס פאר דעם האָבען זיי נאָך גאָר ניט געטהאָן.

און גערעדע אין דיזען טאָג האָבען די בויערען פון דער וואנדיי, הינטער וועמען עס זיינען געשטאנען די פּריסטער, אָנגעהויבען זייער אויפשטאנד מיט דער ערמאָרדונג פון די רעפּובליקאנער. דיזער אויפשטאנד איז אָרגאַניזירט געוואָרען פון דער קירכע. זי האָט איהם שוין אָנגעפאנגען פאַרצובערייטען נאָך אין אויגוסט, 1792, ווען די פּריסטען זיינען ארויף אויף דעם פראנצויזישען באָדען. זייט דאַן איז אַ נ ג ע ר ס געוואָרען דער פּאָליטישער זאמעל־פּלאַץ פון די רעאַקציאָנערע פּריסטער, און די שוועסטער פון דעם אָרדען לאַ סאגעסטע און אנדערע האָבען גערייעגט דיזע פּריסטער אלס זייערע מיסיאָנערקעס, האָבען פערברייטעט זייערע אויפרופע צום אויפשטאנד און האָבען אויפגעוועקט דעם פאנאטיזם פון די בויערען, דערצעהלענדיג זיי פערשיעדענע ניסים. (מישלע, בוך 10, קאפּיטעל 6). איצט איז די ערקלערונג פון קריעג פון 10 מערץ געוועזען דער סיגנאל פאר אַן אַלגעמיינעם אויפשטאנד. באלד איז אויף דעם פאָרשלאג פון קאטהעלינא, וועלכער איז געוועזען אַ בויערליכער מויערער, און אַ שמש פון זיין קירכע, און וועלכער האָט זיך ארויסגעוויזען צו ווערען איינער פון די מוטהיגסטע באנדע־פיהרער, געגרינדעט געוואָרען אַ קאָמיטע, וועלכע איז געוועזען בעהערשט פון די פּריס־

טער, און דער פּריסטער בערניי איז אויסערוועהלט געוואָרען, אַלס דער פּרעזידענט.

דעם 10טען מערץ האָט געקלונגען דער שטורם גלאָק אין הונדערטע פון קירכען, און כמעט 100 טויזענד מענער האָבען פערלאָזען זייער ארבייט, אום צו מאַכען יאגד אויף די רעפּובליקאַנער און די קאָנסטיטוציאָנעללע גייסטליכע. עס איז געווען אַ ווירקליכע יאגד, און דערביי איז געווען איינער, וואָס האָט געבלאָזען אין אַ האָרן די אַלערליי יאגד־אויסרופען, דערצעהלט מישלע. עס איז געווען אַן אמת'ע מענשען־הריגה, און מען האָט די אונגליקליכע רעפּובליקאַנער געפּייניגט, מען האָט זיי געטוידטעט שטיקלעכווייז, און מען האָט גאַנץ אבזיכטליך ניט דערלאָזען זיי מיט אַמאָל שטאַרבען, אָדער מען האָט די געפּייניגטע איבערגעגעבען צו די שערען פון די פרויען און צו די שוואַכע הענד פון די קינדער, וועלכע האָבען פערלענגערט זייערע יסורים. און דאָס אַלעס איז פּאָרגעקומען אונטער דער פיהרונג פון די פּריסטער און אין בעגלייטונג פון וואונדער און ניסים, וועלכע האָבען אויפגערייצט די בויערען אויך אומצוברענגען די פרויען פון די רעפּובליקאנער. די אַדעל־לייט מיט זייערע ראָיאַליסטישע אמאַזאָנקעס זיינען געקומען ערשט שפּעטער. און ווען דיזע „עהרווירדיגע לייט" האָבען זיך ענטשלאָסען צו בעשטימען אַ געריכט, וועלכער זאָל די רעפּובליקאנער פערטיליגען, האָט דיזער געלאָזט הינריכטען אין זעקס וואָכען פינף הונדערט און צוויי און פערציג פּאַטריאָטען.*)

---

*) יעדען טאָג", אזוי האָט געשריבען אַ ראָיאַליסטישער און רעאַקציאָנערער פּריסטער, פראַנסואַ שעוואליע (ציטירט פון תאסין), „זיינען פּאָרגעקומען בלוטיגע עקספּעדיציעס, וועלכע האָבען געמוזט מאַכען שוידערען יעדע עהרליכע זעעלע, און וועלכע מען קען נור ענטשולדיגען פון דעם שטאַנדפּונקט פון דער פילאָזאָפיע" (די פּריסטער און די רעליגיאָן האָבען עס פערלאַנגט אזוי צו האַנדלען). „דאָך די פערהעלטניסע האָבען דערגרייכט ביז צו אזא פּונקט, אז פאר דעם פריעדען איז עס אונבעדינגט נויטיג, דאָס קיין פּאַטריאָט אין פראַנק־

אלס ווידערשטאנד געגען דיזע ווילדע וואפען־ערהויבונג האט די רעפובליק געהאט נור צוויי טויזענד מאן, וועלכע זיינען געווען צושפרייט אין דער גאנצער נידעריגער וואנדיי, פון נאנטעס ביז לא־ראשעל. ערשט ענדע מאי זיינען אנגעקומען צום פלאץ די רעפובליקאנישע סאלדאטען. ביז דאן האט די קאנווענשען בלויז געקאנט ארויסשיקען דעקרעטען געגען די אויפשטענדיגע בויערען: זיי זיינען געסטראשעט געווארען מיט טוידטשטראף און מיט דער קאנפיסקירונג פון די גיטער פון די אדעללייט און פריסטער, וועלכע וועלען אין אכט טעג ניט פערלאזען די וואנדיי. אבער ווער האט געהאט די מאכט, וועלכע איז געווען נויטיג אויסצופיהרען דיזע דעקרעטען?

ניט בעסער איז אויך געווען אין דער איסט, וואו די ארמיי האט געהאלטען אין איין צוריקטרעטען, און אין בעלגיען האט שוין דעם צוועלפטען מערץ דומאוריעץ אנגעפאנגען זיין אפענעם ווידערשטאנד געגען די קאנווענשען. ער האט פון לעווען ארויסגעשיקט א בריעף (וועלכען ער האט זיך געאיילט צו פערעפענטליכען), אין וועלכען ער האט פארגעווארפען פראנקרייך, אז זי האט בעגאנגען א פערברעכען צו אננעקטירען בעלגיען, דאס דורך דעם פערקויף פון די נאציאנאלע גיטער און דורך די איינפיהרונג פון אססיגנאציעס האט זי איהר געוואלט רואינירען, און אזוי ווייטער. זעקס טעג שפעטער האט ער אנגעגריפען ביי נירווינדען די פיעל גרעסערע קרעפטען פון די עסטרייכער, האט

רייך זאל ניט בלייבען לעבען. אזוי גרויס איז געווען דער צארן פון פאלק, אז עס איז געווען גענוג פאר איינעם צו זיין ביי א תפילה פון א קאנסטיטוציאנעלען פריסטער, אז מען זאל איהם ארייגווארפען אין געפענגניס, און דאן, ווען די געפענגניסע זיינען געווארען איבערפילט, זאל מען איהם פשוט נעהמען און דערשלאגען איהם אויף טוידט אדער דערשיסען.״ אין מאשעקאל, וואו עס זיינען געטוידטעט געווארען 542 פאטריאטישע בירגער, האט מען גערעדט, אז מען דארף אויך די פרויען ערמארדען. קארעט האט געוואלט אויפרייצען דערצו זיינע פאנאטיזירטע בויערען.

זיך געלאָזט פון זיי בעזיעגען און דעם 22סטען מערץ איז ער אריינגעטראָטען אין דירעקטע פערהאַנדלונגען מיט דעם עסטרייכישען פאָלקאָווניק מאַן, מיט דער הילפע פון דעם הערצאָג פון שארטרע און פון די אָרלעאַניסטישע גענעראַלען. די פעררעטהער האָבען זיך פערפליכטעט צו פערלאָזען בעלגיען גאָר אָהן אַ קאמפף און צו מאַרשירען אויף פאַריז, אום אויפצובויען דאָרט די קאָנסטיטוציאָנעללע מאָנאַרכיע. ווען עס זאָל זיין נויטווענדיג, זאָלען די עסטרייכער זיי העלפען, און אַלס גאַראַנטיע דערצו האָבען זיי פערנומען איינע פון די גרענעץ־פעסטונגען, קאָנדע.

דאַנטאָן האָט געשטעלט זיין לעבען אין קאָן, און האָט פרובירט צו שטערען דיזען פערראַטה. עס איז איהם ניט געלונגען צו בעוועגען די צוויי זשיראָנדיסטישע פריינדע פון דומאָריעץ געזאָנע און גאָדע, צו געהן מיט איהם און ווידער אַ מאָל פרובירען צו געווינען דומאָריעץ פאַר די רעפובליק. דעם 16טען מערץ איז ער אַליין אָבגעפאָהרען נאָך בעלגיען, איינשטעלענדיג זיך, דאָס מען וועט איהם אַליין קענען בעשולדיגען אין פערראַטה. ער האָט געפונען דומאָריעץ לעבען נירווינדען אין פולען צוריקטרעטען, און האָט געמוזט איינזעהען, דאָס דער פעררעטהער האָט שוין געטהאָן דעם לעצטען שריט. אין דער ווירקליכקייט האָט ער זיך שוין דאַן פערפליכטעט צום פאָלקאָווניק מאַן צו פערלאָזען האָלאַנד אָהן אַ קאַמפף.

פאַריז איז געוואָרען שרעקליך אויפגעבראכט, ווען מען האָט זיך דערוואוסט נאָך דאַנטאָן'ס צוריקקומען, דעם 29טען מערץ, אויף זיכער, אז דומאָריעץ איז געוואָרען אַ פעררעטהער. די איינציגע רעפובליקאַנישע אַרמיי, וועלכע האָט געקאָנט אפשר צוריקטרייבען דעם אַריינדרינגענדען שונא, מאַרשירט אַליין נאָך פאַריז, אום דאָ ווידער אויפצוריכטען דעם קעניגטהום. איצט האָט די אויפשטאַנדס־קאָמיטע, וועלכע האָט זיך זייט איינינגע טעג פערזאמעלט אין דעם בישאָף־פאַלאַץ אונטער דער פיהרונג פון די עקסטרעמיסטען, מיטגעריסען מיט זיך די קאָמונע. די סעקציאָנען האָבען זיך בעוואפענט און פערכאפט די קאַנאָנען.

זיי וואָלטען וואהרשיינליך געשטעלט זיך אין קאמפף געגען די קאָנוועגשען, ווען אַנדערע וואָלט ניט געלונגען זיי צו בערוהיגען. דעם דריטען אפריל האָט מען ערהאַלטען די ענדליכע בשורה פון דומאָריעץ׳ס פעררעטה. ער האָט פעסטגענומען די שלוחים, וועלכע די קאָנוועגשען האָט געשיקט צו איהם. דער דעקרעט פון דער קאָנוועגשען, וועלכער האָט ערקלערט דומאָריעץ אויסער געזעץ און וועלכער האָט בעפוילען די פערהאַפטונג פון דעם הערצאָג פון שאַרטרע, איז דורכגעדרונגען צו די פאלקען. און ניט דעם גענעראל און ניט דעם הערצאָג האָט זיך עס איינגעגעבען צו קריגען די סאָלדאטען אויף זייער זייט, און דומאָריעץ האָט געמוזט, ווי לאַפאיעט, אַנטלויפען איבער׳ן גרענעץ און זוכען שוץ ביי די עסטרייכער.

אַ טאָג שפּעטער האָט ער צוזאמען מיט די ראָיאַליסטען ארויסגעלאָזען אַ פּראָקלאמאציע, אין וועלכער דער הערצאָג פון קאָבורג מעלדעט, אז ער וועט ברענגען פראנקרייך איהר קאָנסטיטוציאָנעלען קעניג.

און אָט אין דיזען סאמע קריזיס, ווען די אונגעוויסהייט פון דער לאָיאַליטעט פון דער ארמיי פון דומאריעץ האָט געשטעלט אין צווייפעל די זיכערהייט פון דער רעפּובליק, האָבען די דריי איינפלוסרייכע מענער פון בארג, ראָבעספּיער, דאַנטאָן און מאַראַט, אין פולער איינפערשטענדניס מיט דער קאָמונע (פאשע, העבערט און שאָמעט) בעשלאָסען ניט צו דערלאָזען צו אונרוהען און צו די אַלע טרויעריגע פאָלגען, וואָס זיי קעיען ברענגען מיט זיך אין אזא מאָמענט.

אין דער זעלבער צייט האָט די קאָנוועגשען בעשלאָסען אום אויסצומיידען דעם מאנגעל אין איינהייט, וועלכער האָט ביז איצט געמאַכט די קריעג־פיהרונג אזוי לאַנגזאם, צו נעהמען פאר זיך, אַ חוץ די מאכט פון געזעצגעבונג און יוסטיץ, אויך די עקזעקוטיווע מאַכט. זי האָט געשאַפען אַ קאָמיטע, וועלכער זי האָט געגעבען א זעהר גרויסע, כמעט אַ דיקטאַטאָרישע פולמאכט. דאָס איז געווען אַ שריט, וועלכער איז געווען פון גרוי־

סער בעדייטונג פאר די גאנצע ווייטערע ענטוויקלונג פון דער רעוואלוציע.

מיר האבען געזעהען, דאס די געזעצגעבענדע פערזאמלונג נאך דעם 10טען אויגוסט האט איינגעפיהרט אונטער דעם נאמען „פראוויזארישער עקזעקוטיוו ראטה" א מיניסטעריום, וועלכער האט איבערגענומען אויף זיך די אלע טהעטיגקייטען פון אן עקזעקוטיווער מאכט. דערפאר האט די קאנווענשען אין יאנואר, 1793, געשאפען „א קאמיטע פאר די אלגעמיינע פערטהיידיגונג", און דיזע קאמיטע, אזוי ווי אין דיזען אויגענבליק איז די הויפטזאך געווען די מלחמה, האט אויסגעפיהרט צו קריגען די מאכט אויפצופאסען אויף דעם עקזעקוטיוו־ראטה, אזוי, דאס די „קאמיטע פאר די אלגעמיינע פערטהיידיגונג" איז געווארען די וויכטיגסטע פערוואלטונגס־קערפערשאפט. דאן האט די קאנווענשאן, אום צו געבען דער רעגיערונג א שטארקערען צוזאמענהאנג, איינגעפיהרט נאך א קאמיטע, „א קאמיטע צום וואויל און בעסטען". דיזע קאמיטע האט בעדארפט אויסערוועהלט ווערען יעדע דריי מאנאטען, און דיזע האט עס בעדארפט פערשטופען אין שאטען סיי די „קאמיטע פאר די אלגעמיינע פערטהיידיגונג" און סיי „דעם עקזעקוטיוו־קאנסיל". ריכטיג גערעדט, האט דערמיט די פערזאמלונג זיך אליין געמאכט צום מיניסטעריום, אבער לאנגזאם, לאנגזאם האט דיזע „צום וואויל און בעסטען קאמיטע" צוגענומען די גאנצע הערשאפט־מאכט פאר זיך, האט זיך ארייגעריסען אין אלע צווייגען פון דער פערוואלטונג און גענומען זיך די מאכט, און זיך געטהיילט מיט דיזער מאכט בלויז מיט דער זיכערהייטס־קאמיטע, וועלכע האט געהאט צו זאגען איבער די פאליציי־אנגעלעגענהייטען.

אין דעם קריזיס, וועלכער איז פארגעקומען אין אפריל, 1793, איז דאנטאן, וועלכער האט ביז איצט געשפיעלט די אקטיווסטע ראליע אין קריעג, געווארען די נשמה פון דער קאמיטע צום וואויל און בעסטען, און ער איז געבליבען ביי דיזער מאכט ביז צום 10טען יולי, 1793, ווען ער האט זיך צוריקגעצויגען.

ענדליך האט בעשלאסען די קאנווענשען, וועלכע האט פיע־

לע פון איהרע מיטגליעדער זינט סעפּטעמבער, 1792, ארויסגע־
שיקט אין די פּראָווינצען און צו די ארמייען מיט דעם טיטעל
„פֿאָלקספּערטרעטער אין מיססיאָן“, ארויסצושיקען נאָך אכציג,
אום ארויסצורופען דעם מוטה אין די פּראָווינצען און צו בע־
גייסטערען צום קריעג. און אזוי ווי די זשיראָנדיסטען האָבען
זיך ענטזאגט אָנצונעהמען דיזען אַמט — קיינער פון זיי איז ניט
אוועק צו די ארמייען — האָבען זיי גערן אויסגעוועהלט מיט־
גליעדער פון דער בארג־פּאַרטיי פאר דיזע זעהר שווערע אויפגאַ־
בען, דענקענדיג פיללייכט, אז ווען דיזע וועלען זיין אוועק פון
דער קאָנווענשען, וועלען זיי, די זשיראָנדיסטען, קענען טהאָן,
וואָס זיי וועלען נור וועלען.

געווים האָבען דיזע אַלע מיטלען פון דער רעאָרגאניזי־
רונג פון דער רעגיערונג ניט געקאָנט שטערען דער שלעכ־
טער ווירקונג פון דעם פּערראַטה פון דומאָריעץ, ווען די
ארמיי זיינע וואָלט איהם געפאָלגט. די פראנצויזישע
נאציאָן האָט אָבער אזוי טהייער געהאַלטען און אזוי געליעבט די
רעוואָלוציאָן, אז קיין גענעראל האָט ניט געקאָנט, לויט זיין
וואונש, צושטערען איהר ווירקונג. פונקט פערקעהרט, דער פּער־
ראַטה האָט דאָס אויסגעפיהרט, וואָס דער קריעג האָט אָנגענו־
מען אַ גאַנץ נייעם כאראקטער: ער איז געוואָרען דעמאָ־
קראטיש, ער איז געוואָרען אַ פאָלקס־קריעג. אָבער קיין מענש
האָט דאָן ניט געצווייפעלט, אז דומאָריעץ אליין וואָלט קיינמאָל
זיך ניט אונטערשטעלט צו אונטערנעהמען דיזען פּערראַטה. ער
האָט געמוזט האָבען גאָר אַ שטאַרקע אונטערשטיצונג אין פּאַריז.
דאָ איז געווען דער פּערראַטה אין די אייגענע הויז. „די קאָנ־
ווענשען איז די פּערראַטהעריןן“, האָט זיך אויסגעדריקט אַן אויפ־
רוף פון דעם יאקאָבינער קלוב, וועלכער איז געווען אונטערשרי־
בען פון מאַראַט, וואָס האָט אין יענעם אבענד געפיהרט דעם
פּאָרזיץ.

פון דאַן אָן איז דער שטורץ פון די זשיראָנדיסטען און די
ארויסווייזונג פון זייערע פיהרער פון קאָנווענשען געוואָרען אונ־
פּערמיידליך.

פינף און פערציגסטער קאפיטעל.

די אורזאַכען פון דעם נייעם אויפשטאַנד.

דער אויפשטאַנד פון דעם 31טען מאַי. — דער סך הכל פון דער לאַגע. — די קאָנוועגשען און דומאריעץ. — די זשיראָנדיסטען שטימען פאר די ארעסטירונג פון מאַראַט. — דאַס פאָלק שטעהט אויף מאַראַט'ס זייט. — מאַראַט'ס כאַראַקטער. — ער ווערט פרייגעשפּראָכען. — הונגער אין גרויסע שטעדט. — אַן אויסעראָרדענטליכער שטייער ווערט ארויפגעלייגט. — דער צאָרן פון די זשיראָנדיסטען. — אַ קאָמיטע פון צוועלף ווערט בעשטימט. — העבערט און וואַרלעט ווערען ארעסטירט. — אײנאַרדס סטראשונאַק. — די סעקציאָנען פאָדערען די אויסשליסונג פון די זשיראָנדיסטען פון דער קאָנוועגשען.

דער 31טער מאַי איז איינער פון די גרויסע טעג פון דער רעוואָלוציאָן, און ער איז באלד אזוי בעדייטונגספול, ווי דער 14-טער יולי און דער 5טער אָקטאָבער פון 1789 און ווי דער 21סטער יוני פון 1792 און ווי אויגוסט דער 10טער, 1792, — אָבער דער טראגישסטער פיללייכט פון זיי אלע. אין דיזען טאָג האָט דאָס פאָלק פון פאריז רעבעללירט צום 3טען מאָל, מאַכענדיג זיין לעצטע אנשטרענגונג ארויפצודריקען אויף די רעוואָלוציאָן דעם ווירקליכען פאָלקס-כאַראַקטער. און, אום דאָס אויסצופיהרען, האָט דאָס פאָלק אין פאריז געמוזט רעבעללירען — ניט געגען קעניג און הויף, נור געגען דאָס קינד פון דער רעוואָלוציע גופא — געגען די נאַציאָנאַלע קאָנוועגשען, אום אויסצושליסען פון איהר די פיהרער פון דער זשיראָנדיסטישער פּארטיי.

דער 21סטער יוני, דער טאָג, ווען דער קעניג איז פערהאַל־טען געוואָרען אין וואַרען, האָט געבראַכט איין עפּאָכע צו אַ שלוס; דער שטורץ פון די זשיראָנדיסטען, דעם 31סטען מאַי, 1793, איז געווען דער שלוס פון אַ צווייטער עפּאָכע. צו גליי־כער צייט איז דיזער טאָג געוואָרען דער סימבאָל פאַר אַלע רעַ־וואָלוציעס, וואָס דאַרפען נאָך קומען. פון דאַן אָן, פאַר אַ לאַנ־גע, לאַנגע צייט נאָך, וועט קיין רעוואָלוציע ניט זיין מעגליך, סיידען זי זאָל זיך ענדיגען מיט איהר 31־סטען מאַי. אָדער אין דער רעוואָלוציע וועט קומען אַ טאָג, ווען די פּראָלעטאַריער וועַ־לען זיך אָבשיידען פון די מיטעל־קלאַס רעוואָלוציאָנערען, און זיי וועלען דאַן מאַרשירען צו אַ פּונקט, צו וועלכען די אַנדערע וועלען זיי ניט קענען נאָכפאָלגען, ניט אויפהערענדיג צו זיין און צו געהערען צו דער מיטעל־קלאַס; אָבער דיזע צושיידונג וועט ניט שטאַטפינדען, און דאַן מיינט עס, אַז עס וועט ניט זיין קיין רעוואָלוציע.

אפילו ביז היינטיגען טאָג פיהלען מיר נאָך די טראַגעדיע פון דער לאַגע, אין וועלכער עס האָבען זיך געפונען די רעפּובלי־קאַנער פון יענער צייט. ערב דעם 31סטען מאַי איז עס שוין מעהר ניט געווען קיין פראַגע וועגען אַראָבוואַרפען אַ ליגנערישען און פעררעטהערישען קעניג; דאָס איז געווען אַ קאַמפף געגען זייערע קאַמעראַדען, וועלכע די רעוואָלוציאָנערען האָבען געמוזט אויפנעהמען, ווייל עס איז געוואָרען קלאָר, דאָס אויב מען וואָלט עס ניט געטהאָן, וואָלט שוין די רעאַקציע געקראָגען די אויבערהאַנד אין יוני, 1793, ווען די הויפּט־אַרבייט פון דער רעוואָלוציע — די פערניכטונג פון דער פעאָדאַלער סיסטעם און פון „געטליכען רעכט פון קעניגטהום" — איז נאָך ניט אויסגע־פיהרט געוואָרען. די דילעמאַ איז געווען דיזע: אָדער צו פער־דאַמען, אַלס געפעהרליך, די זשיראָנדיסטישע רעפּובליקאַנער, וועלכע האָבען ביז איצט אַזוי מוטהיג געקעמפּפט געגען דעספּאָ־טיזם, אָבער האָבען איצט געזאָגט צום פאָלק: „אַזוי וויִיט, און ניט ווייטער!" אָדער אויפצוּוואַרטען דאָס פאָלק מיט׳ן צוועק צו פערניכטען זיי, צו איבערגעהן איבער זייערע טוידטע קערפּער

און זעהען אויספיהרען די גרויסע ארבייט, וועלכע די רעוואָלוציע האָט אָנגעפאַנגען.

די טראַגישע לאַגע איז זעהר קלאָר צו זעהען אין בריססאָ'ס פּאַמפלעט „צו זיינע קאָנסטיטוענטען", דאַטירט מאַי דעם 26סטען, וועגען וועלכען מיר האָבען שוין גערעדט. מיר קענען, ווי דער אמת איז, ניט לייענען דיזע זייטען, און ניט פיהלען, דאָס עס איז א פראַגע פון לעבען און טוידט, וואָס ווערט דאָ דעבאַטירט. בריססאָ, וואהרשיינליך, האָט דאָ ריזיקירט מיט זיין לעבען, פּערעפענטליכענדיג דיזען פּאַמפלעט, אין וועלכען ער האָט אָהן רחמנות געפאָדערט, אז די־יעניגע, וועמען ער האָט גערופען „אנאַרכיסטען", זאָלען געשיקט ווערען אויף די תליה. נאָך דעם ווי דיזער פּאַמפלעט איז ערשיענען, זיינען נור געבליבען צוויי אויסוועגען: אָדער די אנאַרכיסטען זאָלען זיך לאָזען גילייאָטינירען פון די זשיראָנדיסטען, וועלכע וואָלטען געעפענט די טהיר פאַר די ראָיאַליסטען; אָדער די זשיראָנדיסטען האָבען געמוזט אויסגעשלאָסען ווערען פון דער קאָנוואענשען, און אין דיזען פאַל האָבען זיי עס געמוזט זיין די יעניגע, וואָס האָבען געמוזט פערניכטעט ווערען.

עס איז קלאָר, אז די מיטגליעדער פון בארג האָבען ניט בעשלאָסען מיט א לייכטען הארץ צו אפּעלירען צו אַן אויפשטאַנד, אום צו צווינגען די קאָנוועגשען ארויסצושטויסען פון זיך די הויפּט־פיהרער פון די רעכטע. פאַר לענגער, ווי פאַר זעקס מאָנאַטען, האָבען זיי געזוכט אַן אנדער אויסוועג, אפשר וועלען זיי קענען קומען צו אַן איינפערשטענדניס. דאַנטאָן האָט בעזאָנדערס געארבייט פאַר א קאָמפּראָמיס. ראָבעספּיער, וויעדער, האָט געארבייט, אום צו מאַכען די זשיראָנדיסטען מאַכטלאָז „פּאַרלאַמענטאַריש", ניט געברויכענדיג דערצו קיין געוואַלד. מאַראַט אַליין האָט דערשטיקט זיין כעס, אבי נור אויסצומיידען א בירגער־קריעג. אויף אזא אופן האָבען זיי אויסגעפיהרט אָבצוציהען די ענטשיידונג פאַר אייניגע חדשים. אָבער וואָס פאַר א פּרייז עס האָט געמוזט בעצאָהלט ווערען אום

צו פערזיכערען זיך דערמיט, וואָס איז שוין געוואונען געוואָרען. דאָס איז געווען אַ לעבען אין שטענדיגער אונזיכערהייט.

אין די פּראָווינצען איז די אלטע אָרדנונג געווען נאָך זעהר שטאַרק. די פּריווילעגירטע קלאַסען האָבען געלויערט אויף דעם מאָמענט, ווען זיי זאָלען קענען צוריק קריגען זייער רייכטהום און שטעלונג, צוריקברענגען דעם קעניגטהום און די פעאָדאַלע רעכטע, וועלכע דער געזעץ האָט נאָך ניט אָבגעשאַפט. די ערשטע ערנסטע שטערונג פון דער ארמיי וואָלט געבראַכט מיט זיך די זיעגרייכע צוריקקעהרונג פון דעם אַלטען רעזשים. אין דער סויטה, אין דער סויטה-וועסט און אין דער וועסט פון פראַנקרייך זיינען די פאָלקס-מאַסען געווען מיט די פּריסטער, מיט דעם פאַפּסט, און דורך זיי, אויך מיט דעם קעניגטהום. עס איז אמת, דאָס אַ גרויסער טהייל פון לאַנד, וואָס איז צוגענומען געוואָרען פון די גייסטליכע און פון דער אריסטאָקראַטיע, איז שוין אריבער אין די הענד פון די העכערע און נידריגע מיטעל-קלאַסען, ווי אויך, ביז צו אַ געוויסען גראַד צו די בויערען. די פעאָדאַלע שטייערען זיינען ניט אויסגעקויפט און ניט בעצאָהלט געוואָרען. אָבער דאָס אלעס איז געווען נור דערווייל, פאַר אַ צייט. און ווי, אויב מאָרגען וועט דאָס פאָלק, ערשעפּט פון אָרעמקייט און הונגער, מיעד פון קריעג, צוריקקעהרען זיך אין זיינע חורבות, און איבערלאָזען אַ פרייע האַנד צום אַלטען רעזשים? וואָלט דען דיזער ניט טריאומפירט איבעראַל אין וועניגע מאָנאַטען?

נאָך דעם פעררעטה פון דומאָריעץ איז די לאַגע אין דער קאָנווענשען געוואָרען כמעט אונמעגליך. פיהלענדיג ווי טיעף זיי זיינען פאַרמישט אין דיזען פעררעטה פון זייער בעליעבטען גענעראַל, האָבען די זשיראָנדיסטען פערדאָפּעלט די ביטערקייט פון זייערע אַטאַקען געגען דעם באַרג. בעשולדיגט: צו זיין אונטער איין דעקע מיט דעם פעררעטהער, האָבען זיי אויף דעם געקאָנט נור ענטפערען מיט אַ פאָדערונג, אַז מאַראַט זאָל אָנגעקלאָגט ווערען פאַר דעם אויפרוף, וואָס דער יאַקאָבינישער קלוב האָט ארויסגעלאָזען דעם 3טען אפּריל, ווען מען האָט זיך דערוואוסט וועגען דעם פעררעטה פון דומאָריעץ, און וועלכען

מאראט האט אונטערשריבען, אלס דער פרעזידענט פון קלוב אין יענער וואך.

בענוצענדיג זיך מיט דער אבוועזענהייט פון א גרויסער צאהל מיטגליעדער פון דער קאנוועגשען — מייסטענס מיטגליע־דער פון בארג — וועלכע האבען אנגענומען דעם אמט פון שלוחים צו די ארמייען און אין די פראווינצען, האבען די זשי־ראנדיסטען געפאדערט פון דער קאנוועגשען, דעם 12טען אפריל, א בעפעהל אנצוקלאגען מאראט, און דאן ארעסטירען איהם, און איהם לאזען פראצעסירען פאר דעם קרימינאל־גע־ריכט, אלס איינעם, וואס האט פערטהיידיגט מארד און רויב. דער דעקרעט פאר זיין ארעסטירונג איז אבגעשטימט געווארען דעם 13טען אפריל, מיט 220 שטימען געגען 92, פון 367 שטי־מען אלע צוזאמען — זיבען זיינען געוועזען דערפאר, אז די פראגע זאל אבגעלייגט ווערען, און 48 שטימען האבען זיך אין גאנצען צוריקגעהאלטען פון שטימען.

אבער די זשיראנדיסטען האבען דא ווידער געמאכט א טעות אין חשבון. דאס פאלק פון די ארבייטער־קווארטאלען האט ליעב געהאט מאראט'ען צו שטארק, אז עס זאל דערלאזען איהם פערטהיילען. די ארעמע האבען געוואוסט, אז מא־ראט געהערט צו זיי, און דאס ער וועט זיי קיינמאל ניט פער־ראטהען. און וואס מעהר מען שטודירט היינט־צו־טאג די פראנ־צויזישע רעוואלוציע, דאס מעהר דערווייסט מען זיך, וואס מא־ראט האט געזאגט און געטהאן, און דאס מעהר פערשטעהט מען, וואס פאר א געמיינער בלבול דאס איז געוועזען זיין צונעמענעש פון „פינסטערען מלאך המות", וועלכען די היסטאריקער, די בע־וואונדערער פון די בירגערליכע זשיראנדיסטען, האבען איהם גע־געבען. כמעט אימער, זייט דעם מאמענט, ווען עס זיינען איינ־בערופען געווארען די גענעראל־שטאאטען, און איבערהויפט אין דער קריטישער צייט, האט מאראט ארויסגעוויזען א ריכטי־גערן בליק, ווי די אנדערע, זאגאר א ריכטיגערן ווי דיביידע אנדערע גרויסע פיהרער פון דער רעוואלוציאנערער עפענטליכער מיינונג — דאנטאן און ראבעספיער.

פון דעם טאָג אָן, ווען מאראט האָט זיך איבערגעגעבען צו דער רעוואָלוציאָן, האָט ער זיך איבערגעגעבען צו איהר אין גאנצען, מיט לייב און לעבען, האָט געלעבט אין ארמוטה, און איז געווען אימער געצוואונגען צו האַלטען זיך פערבאָרגען, וועהרענד די אַנדערע זיינען געווען רייך און מעכטיג. ביז צו זיין טוידט האָט ער ניט געענדערט זיין אַרט און ווייזע פון לעבען, אונגעאַכטעט אויף זיין פיבערישע טהעטיגקייט. זיין טיר איז אימער געווען אָפען פאר די מענשען פון פאָלק. ער האָט געגלויבט, אַז עס איז נויטיג די דיקטאַטור, אום צו קענען איבערלעבען די פערשיעדענע קריזיסען, אָבער קיינמאָל האָט ער ניט געוואָלט די דיקטאַטור פאר זיך אליין.

ווי בלוטיג עס איז געווען זיין שפּראַך געגען די נפשות פון הויף — בעזאָנדערס אין אָנהויב פון דער רעוואָלוציע, ווען ער האָט געזאָגט, אַז מען מוז אָבשניידען אַ פּאָר טויזענד קעפּ, און אַז אָהן דעם וועט עס ניט געהן, ווייל זאָנסט וועט דער קעניגטהום בייקומען די רעוואָלוציאָנערען — דאָך איז ער אימער געווען גענייגט צו רחמנות פאר די, וועלכע האָבען זיך אָבגעגעבען צו דער רעוואָלוציע, כאָטש זיי זיינען מיט דער צייט אַליין געוואָרען אַ שטערונג פאר דעם ווייטערען גאַנג איהרען. שוין אין די ערשטע טעג האָט ער פערשטאַנען, אַז די קאָנווענשען קען ניט געהן פאָרווערטס מיט אַ שטאַרקער זשיראָנדיסטישער פּארטיי אין איהר, אָבער צוערשט האָט ער זיך גענומען די מיה ניט צו דערלאָזען דערצו, אַז זיי זאָלען מיט געוואַלד ארויסגעטריבען ווערען; ער איז ערשט געוואָרען פאר דעם, און ער האָט געזאָגט, אַז די ארויסטרייבונג פון די זשיראָנדיסטען זאָל אויסגעפיהרט ווערען, ווען ער האָט איינגעזעהען, אַז מען מוז וועהלען צווישען די רעוואָלוציע און די זשיראָנדיסטען. עס איז זעהר מעגליך, אַז די טעררָאָר־הערשאַפט, ווי זי איז אויסגעפיהרט געוואָרען פון די מענער פון דער „קאָמיטע צום וואויל און בעסטען“, וואָלט ניט געווען אזוי שרעקליך, ווען מאראַט וואָלט געלעבט. מען וואָלט זיך ניט בענוצט מיט דעם טעררָאָר, אום צו פערניכטען פון איין זייט

די ראַדיקאַלע ריכטונג, די העבערטיסטען, און, פון דער אַנדערער זייט, די מילדע, די געלאַסענע, ווי דאַנטאָן.*)

און ווי שטאַרק דאָס פאָלק האָט ליעב געהאַט מאַראַט'ן, אַזוי שטאַרק האָט די בורזשואַזיע איהם געהאַסט. דאַרום האָבען די זשיראָנדיסטען זיך ענטשלאָסען, וועלענדיג אָנפיהרען אַ קאַמפּף מיט דער באַרג-פּאַרטיי, אָנצופאַנגען פון מאַראַט. ווייל ער וואָלט ניט געפונען אַזוי פיעל פערטהיידיגער, ווי די אַנדערע.

אַזוי שנעל אָבער, ווי פּאַריז האָט זיך דערוואוסט פון דעם פערהאַפט-בעפעהל געגען מאַראַט, האָט זיך אָנגעפאַנגען אַ שטאַרקע בעוועגונג. דער אויפשטאַנד וואָלט אויסגעבראָכען שוין דעם 14טען אַפּריל, ווען די מיטגליעדער פון באַרג, ראָבעספּיער און מאַראַט איינגעשלאָסען, וואָלטען ניט געאַרבייט דאַגעגען. מאַראַט, וועלכער האָט זיך געלאָזט פערהאַפטען, איז דעם 24טען אַפּריל פאָרגעקומען פאַר'ן טריבונאַל און איז גלייך פרייגעשפּראָכען געוואָרען פון די געשוואָרענע. דאַן איז ער פון די סאַנקיולאָטען געטראָגען געוואָרען אויף די הענד אין קאָנווענשען, און פון דאָרט איבער די גאַסען.

אַזוי זיינען די זשיראָנדיסטען דורכגעפאַלען, און אין יענעם טאָג האָבען זיי פערשטאַנען, אַז עס איז געקומען אַ סוף צו זייער מאַכט. דאָס איז געווען אַ „טרויער-טאָג", ווי דאָס האָט געשריבען איינע פון זייערע צייטונגען. בריססאָ האָט דאַן פערעפענטליכט זיין לעצטען פּאַמפלעט „אַן מיינע וועהלער", אין וועלכען ער האָט געטהאָן זיין בעסט, אום ארויסצורופען די ליידענשאַפטען פון דעם בירגערטהום געגען די „אַנאַרכיסטען".

---

*) מאַראַט האָט געהאַט רעכט, ערקלערענדיג, דאָס די שריפטען, וועלכע ער האָט ארויסגעגעבען אין אָנהויב פון דער רעוואָלוציע, זיינען געווען פול מיט רחמנות, פאָרזיכט, געמעסיגקייט, מענשענליעבע, פריוהייט און גערעכטיגקייט. זשאָרעס, וועלכער האָט מאַראַט'ען גרינדליך שטודירט, האָט פיעל בייגעטראָגען דערצו, אַז מען זאָל איהם זעהען אין דעם ריכטיגען ליכט, בעזאָנדערס אין דעם פיערטען באַנד פון זיין „געשיכטע דער רעוואָלוציאָן."

אונטער דיזע אומשטענדען האט דאס פאלק פערלארען זיין אכטונג צו דער קאנוועגשען, אין וועלכער עס זיינען פארגעקומען די רייסערייען צווישען דיזע צוויי פארטייען, און עס איז געוועזן נאטירליך, אז די קאמונע פון פאריז זאל איננעהמען די איניציאטיווע פון רעוואלוציאנערען האנדלען.

וואס ווייטער עס האט זיך גערוקט דער ווינטער פון 1793, אלץ שטארקער איז געווארען די הונגער־נויט אין די גרויסע שטערט. פאר די שטאדט־אדמיניסטראציעס איז עס געווארען שרעקליך שווער זיך צו פערשאפען דעם נויטיגען ברויט, כאטש נור צו א פערטעל־פונט פאר יעדען איינוואוינער. אום דאך צו שאפען דעם ברויט, האבען די שטאדט־רעגיערונגען געמוזט מאכען אלץ מעהר און מעהר חובות.

דאן האט די קאממונע פון פאריז בעשלאסען א פראגרעסיווע איינקונפט־שטייער פון צוועלף מיליאן ליווערס פאר'ן קריעג. דיזער שטייער האט געמוזט קומען הויפטזעכליך פון די רייכע. אן איינקונפט פון 15 הונדערט ליווער פאר יעדען פאמיליען־פארשטאנד און פון טויזענד ליווער פאר יעדען פאמיליען־מיטגליעד איז געווען בעטראכט, אלס אן איינקונפט, וואס איז גענוג צום לעבען, און פון אזעלכע איז קיין שטייער ניט גענומען געווארען. וואס עס איז אבער געווען איבער דיזע איינקינפטע, איז בעטראכט געווארען, אלס איבעריג, און האט בעדארפט ברענגען דעם פראגרעסיווען שטייער. דרייסיג ליווער פון יעדע צוויי טויזענד איבערפליסיגע ליווערס. פופציג ליווערס אויף אן איבערפליסיגע איינקונפט פון צוויי ביז דריי טויזענד ליווערס, און אזוי ווייטער, ביז צוואנציג טויזענד ליווערס, וועלכע זיינען גענומען געווארען פון אן איבערפליסיגער פופציג־טויזענדיגער איינקונפט.

אין א צייט פון קריעג, וועלכע פראנקרייך האט דורכגעמאכט, אין מיטען פון א רעוואלוציע און א הונגער־נויט, איז דיזער שטייער געוועזן א גאנץ בעשיידענער. נור פאר די גרויסע פערמעגענס איז עס געוועזן א גאנץ היבשער שטייער, ווערענד א פאמיליע פון זעקס מענשען מיט אן איינקונפט פון צעהן טויזענד

ליוער האָט נור געהאַט צו בעצאָהלען הונדערט ליוער. און די רייכע האָבען אויפגעהויבען א געוואלד־געשריי, ווערהרענד דער פּאַטער פון דיזען שטייער, שאַמעט, געגען וועמען די זשיראָנ־דיסטען זיינען געווען, נאָך מאראַט׳ען, שרעקליך אויפגעבראכט, האָט געזאָגט זעהר ריכטיג: „קיין זאַך איז ניט אין שטאנד צו מאַ־כען מיך ענדערען מיין מיינונג. און אפילו ווען איך וועל האָבען מיין האַלז אונטער׳ן האַק, וועל איך נאָך אַלץ אויסרופען: „דער אָרעמער האָט געטהאָן זיין פליכט; עס איז צייט, אז די רייכע זאָלען איהר ערפילען.״ איך וועל אויסרופען: „די עגאָאיסטען, די יונגע ליידיג־געהער, מוזען מיט עפּעס ניצליך זיין אפילו, ווען זיי ווילען עס ניט; זיי מוזען פערשאַפען רוה דעם עהרליכען און ניצליכען ארבייטער.״

די זשיראָנדיסטען האָבען פערדאָפּעלט זייער שנאה צו דער קאָממונע, וועלכע האָט ארויסגעבראכט דיזען געדאַנק פון דעם איינקונפט־שטייער. אָבער מען קען זיך פאָרשטעלען, וואָס פאר א צאָרן עס האָט אויסגעבראָכען אין דעם גאַנצען בירגערטהום, ווען קאמבאָן האָט פאָרגעשלאָגען אין קאָנווענשען אַן הלואה פון א מיליארד; וועלכער זאָל געמאַכט ווערען איבער גאַנץ פראנק־רייך פון די רייכע און פונקט לויט דיזעלבע פרינציפּען, ווי דער איינקונפט־שטייער, און וועלכען ער האָט אויך אויסגעפיהרט דעם 20טען מאי מיט דער הילפע פון די טריבונען. די בעצאָהלונג פון דיזער אנלייהע זאָל מעגליך ווערען דורך דעם פערקויף פון די עמיגראַנטען־מאַיאָנטקעס. אונטער די שווערע אומשטענדען פון דער רעפּובליק איז גאָר קיין אַנדער מיטעל ניט געווען, אָבער די פּערטהיידיגער פון אייגענטהום וואָלטען אם ליעבסטען בעפאָלען און געטוידטעט די מיטגליעדער פון בארג אין דער קאָנווענשען, ווען דיזע האָבען פערטיידיגט דיזע מיטלען. שיער, שיער האָט מען זיך ניט געשלאָגען.

ווען עס וואָלטען נויטיג געווען נאָך בעווייזע, דאָס עס איז ניט מעגליך געווען עטוואס צו טהאָן פאר די רעטונג פון דער רעוואָלוציאָן, אזוי לאַנג, ווי דיזעביידע פּארטייען זיינען געווען אין דער קאָנווענשען און פּאַראַליזירט איינע די אנדערע, וואָלטען

די דעבאטען איבער די פארגעשלאגענע הלואה געבראכט דעם גלענצענדסטען בעווייז.

מעהר פון אלץ אבער איז דאס פאלק פון פאריז געווארען אויסער זיך דערפאר, וואס די זשיראנדיסטען, אום צו טוידטען די רעוואלוציע, האבען געהאלטען אין איין אויפהעצען די פראווינץ געגען פאריז, וועלכער איז פון אנפאנג אן געווען די שטארקסטע פעסטונג פון דער רעוואלוציע. אום דאס אויסצופיהרען, האבען זיך די זשיראנדיסטען ניט אבגעשראקען זאגאר פון צו ווערען גוט־ברידער מיט די ראיאליסטען. בעסער די קעניגליכע געוואלד, איידער איין שריט ווייטער צו דער סאציאלער רעפובליק. בעסער דערטרינקען פאריז אין בלוט, בעסער פערטיליגען דיזע פערפלוכטע שטאדט, איידער דערלאזען, אז דאס פאלק פון פאריז און זיין קאממונע זאלען טהאן אזעלכעס, וואס זאל קענען זיין א געפאהר פאר׳ן אייגענטהום. טהיערס און דער פארלאמענט פון בארדא האבען געהאט, ווי מען זעהט, זייערע פארגענגער אין די פערטרעטער פון דעם בירגערטהום פון 1793.

דעם 19טען מאי האבען די זשיראנדיסטען אויף א פארשלאג פון בארער אויסגעפיהרט, אז עס זאל אויסגעקליבען ווערען א צוועלפער־קאמיסיע, וועלכע זאל אונטערזוכען די בעשליסע פון דער קאמונע. און דיזע קאמיסיע, וועלכע איז אויסערוועהלט געווארען דעם 21טען מאי, איז עס געווארען דער הויפט ווערקצייג, מיט וועלכען די רעגיערונג האט זיך בעדיענט. צוויי טאג שפעטער האט זי געלאזען פערהאפטען העבערט, וועמען דאס פאלק האט זעהר געליעבט פאר זיין אפענעם רעפובליקאניזם, וועלכען ער האט געפרעדיגט דורך זיין צייטונג און ווארלע, וועלכער איז געווען דער ליעבלינג פון די פאריזער ארימע, און וועלכער וואלט היינט געהייסען אן אנארכיסט, ווייל פאר איהם איז די קאנווענשען געווען א פלאפלער־בודע, און האט אויף די גאסען געפרעדיגט ד' סאציאלע רעוואלוציע.

אבער מיט דיזע צוויי פערהאפטונגען האט זיך נאך ניט געענדיגט די טהעטיגקייט פון דיזער קאמיסיע. זי האט אויך געהאט די אבזיכט זיך צו נעהמען צו די סעקציאנען. זי האט פער־

לאַנגט, אַז די סעקציאָנען זאָלען איהר איבערגעבען זייערע פּראָ־טאָקאָל־ביכער, און זי האָט געלאָזט פערהאַפטען דעם פּרעזידענט און סעקרעטאַר פון דער שטאָדט־סעקציאָן, וועלכע האָבען זיך ענטזאגט איבערצוגעבען די ביכער.

דער זשיראָנדיסט איינאַרד, וועלכער איז אין דיזע טעג געוועזען דער פּרעזידענט פון דער קאָנווענשען, האָט מיט זיינע סטראַשונקעס נאָך שטאַרקער געמאַכט די אויפרעגונג. ער האָט געסטראַשעט די פּאַריזער, אַז אויב זיי וועלען אָנגרייפען די נאַ־ציאָנאַל־פערטרעטער, וועט פּאַריז אָבגעמעקט ווערען פון דער אויבערפלעכע פון דער ערד. „אויף די ברעגען פון דער סענא וועט מען קענען זוכען, וואו פּאַריז איז געשטאַנען.“ דיזע נאַרישע סטראַשונקעס, וועלכע האָבען אַזוי שטאַרק דערמאָנט אָן די סטראַשונקעס פון דעם קעניגליכען הויף אין 1791, האָבען נאָך מעהר געמאַכט אויפפלאַקערען דעם צאָרן פון פאָלק. דעם 26טען איז כמעט אין אַלע סעקציאָנען געקומען צו שלעגערייען. דער אויפשטאַנד איז געוואָרען אונפערמיידליך, און ראָבעספּיער, וועלכער האָט ביז דאַן געאַרבייט פאַר רוה, האָט דעם 26טען אין אָוועגד געזאָגט אין דעם יאַקאָבינער־קלוב, אַז אין אַ נויט־פאַל וואָלט ער אַליין געוועזען פערטיג זיך צו שטעלען אָן דער שפּיצע פון אַן אויפשטאַנד געגען די קאָנספּיראַטאָרס און פעררעטהער אין דער קאָנווענשען.

שוין דעם 14טען אַפּריל האָבען 35 פון 38 סעקציאָנען פון פּאַריז פערלאַנגט, אַז די קאָנווענשען זאָל אויסשליסען צוויי און צוואַנציג זשיראָנדיסטען, וועמעס נעמען זיינען אָנגעגעבען גע־וואָרען. און איצט האָבען די סעקציאָנען זיך ערהויבען, אום צו צווינגען די קאָנווענשען זיך אונטערצוגעבען צום וואונש פון פּאַ־ריזער פאָלק.

דער אויפשטאנד פון מאי דעם 31טען און יוני דעם 2טען.

די פארבערייטונגען צום אויפשטאנד. — די טהעטיגקייט פון די סעקציאנען. — דער מאנגעל אין איניגקייט צווישען די רעוואלוציאנערען. — די עקסטרעמיסטען. — א נייער קלאס פון אויגענטהימער. — דער 31סטער מאי. — דער דורכפאל פון אויפשטאנד. — פארבערייטונגען צו א פרישען אויפשטאנד. — דער 2טער יוני.—די נייעס פון אויפשטאנד אין ליאן. — דער צארן געגען די זשיראנדיסטען. — א בריעף צו דער קאנווענשאן. — מאראט'ס רעדע אין יאקאבינער קלוב. — די זשיראנדיסטען שליסען זיך אן אן די קאנטר־רעוואלוציאנערען —די קאנווענשאן ערקלערט די זשיראנדיסטען אויסער געזעץ.

און ווידער אמאל האט דאס פאלק, אין זיינע סעקציאנען, זיך פארטיג געמאכט פאר אן אויפשטאנד, ווי אין דעם 10טען אויגוסט. דאנטאן, ראבעספיער און מאראט האבען געהאט אפטע בעראטהונגען צווישען זיך אין יענע טעג. אבער זיי האבען דאך זיך ניט ענטשלאסען, און ווידער איז די טהאט געקומען פון די „אונבעקאנטע", וועלכע האבען געגרינדעט אן אויפשטאנדס־קלוב אין בישאפס פאלאץ און האבען בעשטימט א קאמיטע פון זעקס צוליעב דיזען צוועק.

די סעקציאנען האבען גענומען אן אקטיווען אנטהייל אין דיזע פארבערייטונגען. די סעקציאן „קוואטר נאסיאן" האט שוין אין מערץ זיך ערקלערט אין א צושטאנד פון רעבעליאן, און האט בעפאלמעכטיגט איהר אויפפאסונגס־קאמיטע

ארויסצולאָזען פערהאפט־בעפעהלע געגען די בירגער, וואָס זיינען פערדעכטיג אין אנטי־רעוואָלוציאָנערע מיינונגען, וועהרענד אנדערע סעקציאָנען, די יעניגע פון מאָקאָנסיל און פּאָיסאָניער, האָבען אָפען געפּאָדערט די פערהאפטונג פון די בריסאָטינישע דעפּוטאטען. אין א מאָנאט ארום האָבען נאָך אנדערע צוויי סעקציאָנען פערלאנגט אז עס זאָלען געשטעלט ווערען אונטער אנקלאגע די מיטשולדיגע פון דומאָריעז, ווען זיין פערראטה איז בעקאנט געוואָרען, און דעם 13טען אפּריל האָבען 35 סעק־ציאָנען צוזאמענגעשטעלט א ליסט פון צוויי און צוואנציג מיט־גליעדער פון דער זשיראָנדיסטישער פּארטיי, וועלכע זיי האָבען פערלאנגט פון דער קאָנווענשאן זיי אויסצושליסען.

שוין אין אָנפאנג אפּריל האָבען די סעקציאָנען געמאכט דעם פּערזוך, ניט קימערנדיג זיך וועגען דעם עקזיסטירענדען קאָמונע־ראטה, זיך צו פעראייניגען, און דעם 2טען אפּריל האָט די סעקציאָן „גראַוויליער“, וועלכע איז געווען אימער די פּאָרט־געשריטענסטע, געמאכט א פּאָרשלאָג צו גרינדען א צענטראל־קאָמיטע. דיעזע קאָמיטע האָט נור זעלטען געהאנדעלט, אבער ווען די געפאהר איז געווען נאָהענט, האָט זי זיך פון דאָס ניי פערפעסטיגט (דעם 5טען מאי) און דעם 29טען האָט זי איבער־גענומען אין איהרע הענד די פיהרונג פון דער בעוועגונג. דער איינפלוס פון דעם יאקאָבינער קלוב איז ניט געווען פון קיין גרויסער בעדייטונג. זיי האָבען אליין עס צוגעגעבען, אז די הויפּט־קראפט אין געווען אין די סעקציאָנען.

דעם 26טען מאי האָבען זיך גאנץ היבשע פּאָלקסמאסען פערזאמעלט ארום די קאָנוועַנשאן. באלד איז א טהייל פון זיי ארייננעדרונגען אין דעם זיצונג־זאאל, און האָט פערלאנגט, מיט דער אונטערשטיצונג פון די טריבונען, די אונטערדריקונג פון דער צוועלפער־קאָמיטע. די קאָנווענשאן אבער האָט זיך גע־האלטען איינגע׳עקשנ׳ט, און ערשט ארום 12 ביינאכט איז זי ווייכער געוואָרען און האָט ענדליך נאָכגעגעבען. די קאָמיטע פון צוועלף איז אויפגעלייזט געוואָרען.

דאָס איז זיי אבער צוגעגעבען געוואָרען בלויז אויף א

ווילע. שוין אויף דעם אנדערען טאָג, דעם 27טען מאַי, האָבען די זשיראָנדיסטען, אונטערשטיצט פון דער זומפּ־פּאַרטיי און בענוצענדיג זיך מיט דער אבוועזענהייט פון די מיטגליעדער פון דער בערג־פּאַרטיי, צוריק איינגעפיהרט די אויפגעלייזטע צוועלפער־קאָמיטע. דאָס פאָלק האָט דאָס מאָל, אלזאָ, גאָרניט אויסגעפיהרט. זיין אויפשטאַנד איז געווען אַ דורכפאַל.

און געקומען איז עס דערפון, וואָס צווישען די רעוואָלוציאָנערען גופא איז ניט געווען קיין איינינקייט. אַ טהייל פון די סעקציאָנען, וועלכע זיינען געווען אונטער דעם איינפלוס פון די עקסטרימיסטען, זיינען געווען פאַר אזא מין טהעטיגקייט, וועלכע זאָל ארויפיאָגען אַ שרעק אויף די געגען־רעוואָלוציאָנערען. זיי האָבען געוואָלט ברענגען דאָס פאָלק צו אַן אויפשטאַנד און מיט זיין הילף אומברענגען די וויכטיגסטע זשיראָנדיסטען. מען האָט זאָגאַר גערעדט פון אויס׳הרג׳ענען אין פּאַריז אַלע אריסטאָקראַטען.

דיעזער פּלאַן האָט זיך אָבער אָנגעשטויסען אָן אַ שטאַרקען ווידערשטאַנד. די נאַציאָנאַל־פערוואַלטונג איז געווען אַ משכן, וואָס איז אָנפערטרויט געוואָרען צום פאָלק פון פּאַריז: און ווי אַזוי האָט ער געקענט פערראַטהען פראַנקרייך׳ס צוטרוי צו איהם? דאַנטאָן, ראָבעספּיער און מאַראַט זיינען געווען ענטשיעדען דאַגעגען. דער קאָמונע־ראַטה און דער מעיאָר פּאַשע האָבען ניט געוואָלט אָננעהמען דיעזען פּלאַן פּונקט אַזוי, ווי דער דעפּאַרטמענטס־ראַטה. און אויך די פאָלקס־פעראיינען האָבען איהם ניט אונטערשטיצט.

און עס איז געווען נאָך עטוואָס, וואָס מען האָט געמוזט נעהמען אין אַכט. מען האָט זיך געמוזט רעכענען מיט דער בורזשואַזיע, וועלכע איז צו יענער צייט געווען שוין גאַנץ שטאַרק אין פּאַריז. די באַטאַליאָנען פון איהר נאַציאָנאַל־גוואַרדיע וואָלטען פערניכטעט דעם אויפשטאַנד, ווען עס וואָלט זיך געהאַנדעלט וועגן דער פערטהיידיגונג פון איהר אייגענטהום. מען האָט זיי געמוזט קאַווירען, אַז זייער אייגענטהום וועט בלייבען אונבעריהרט. דערפאַר האָט ה אַ ס ס ע נ פ ר אַ ץ,

וועלכער האָט ערקלערט, אז אין פּרינציפּ האָט ער גאָרניט געגען די פּלינדערונג פון די גנבים — אזוי האָט ער גערופען די רייכע — געזוכט צו פּועל'ן ביי די יאַקאָבינער, אז דער אויפ־שטאַנד זאָל ניט זיין פערבונדען מיט דעם אָנריהרען פון איי־גענטהום. „עס זיינען דאָ הונדערט־און־זעכציג־טויזענד מענשען, וועלכע זיינען בעוואָפענט און אין שטאַנד די פּלינדערער צו טוידטען. עס איז קלאָר, אז עס איז אַ זיכערע אונמעגליכקייט אָנצוריהרען דעם אייגענטהום", האָט האססענפראַץ געזאָגט אין דעם יאַקאָבינער קלוב, און ער האָט אויפגעפאָדערט די מיט־גליעדער פון דער געזעלשאַפט זיך פייערליך צו פערפּליכטען בעסער צו שטאַרבען איידער צו דערלאָזען צו אַן אַנגריף אויף אייגענטהום.

פּונקט אזא נדר האָבען זיך געטהאָן, אין דער נאַכט פון דעם 31טען, די מיטגליעדער פון דער קאָמונע, און זאָגאר די עקסטרעמיכטען אין בישאָפּס־פּאַלאַץ האָבען געטהאָן דאָסזעלבע. די סעקציאָנען דאָסגלייכען

און ווירקליך אין דיעזר צייט האָט זיך געהאַלטען אין אויסבילדען אַ נייע קלאַסע פון בורזשואזע אייגענטהימער, אַ קלאַס, וועלכע איז אַזוי אויסגעוואַקסען אין דעם ניינצעהנטען יאהרהונדערט, און די רעוואָלוציאָנערען האָבען געזעהען זיך גע־צוואונגען זיי צו שאַנעווען, כדי ניט צו האָבען זיי געגען זיך.

אין דעם טאָג פאַר אַן אויפשטאַנד ווייס מען קיינמאָל ניט, צי דאָס פאָלק וועט זיך ערהעבען צי ניט. דאָס מאָל איז נאָך געווען אַ סכנה, אז די עקסטרעמע עלעמענטען זאָלען זיך לאָזען הינרייסען צו טוידטען די זשיראָנדיסטען אין דער קאָנווענשאָן, און דורך דעם וואָלט פּאַריז אויפגעבראַכט געגען זיך גאַנץ פראַנקרייך. און אזוי זיינען אַוועק דריי טעג אין דעבאַטען, ביז מען איז געקומען צו אַן איינפערשטענדניס, אז דער אויפ־שטאַנד זאָל געפיהרט ווערען פון אַלע רעוואָלוציאָנערע קערפּער־שאַפטען; פון דעם קאָמונע־ראַטה און דעם רעוואָלוציאָנערען גענעראַל־ראַטה פון דעם בישאָפּס־פּאַלאַץ; עס זאָל ניט בעגאַנ־גען ווערען קיין געוואַלט־אַקט געגען פּערזאָנען, און אייגענטהום

זאָל רעספּעקטירט ווערן. מען האָט געוואָלט זיך נור בענוגענען מיט אַ מאָראַלישען צוואַנג אויף די קאָנוועַנשאָן, אַז זי זאָל איבערגעבען די דעפּוטאַטען, וועלכע זיינען געווען שולדיג, צום רעוואָלוציאָנערען געריכט.

דאָס האָט מאַראַט ערקלערט, ווען ער איז אַרויסגעקומען פון דער קאָנוועַנשאָן, אין דעם אָוועַנד פון דעם 30טען אין בישאָפּס־פּאַלאַץ און באַלד דערנאָך אין דער קאָמונע. אין מיטען נאַכט איז ער עס געווען, ווי עס שיינט, וועלכער האָט געקלונגען אין דעם אַלאַרם־גלאָק פון דעם ראַטהויז, כאָטש, לויט געזעץ, האָט געקומט טוידט־שטראָף יעדען, וואָס זאָל קלינגען אין דעם אַלאַרם־גלאָק.

דער אויפשטאַנד האָט זיך אָנגעהויבען. די בעפאָלמעכ־טיגטע פון דעם בישאָפּס־פּאַלאַץ, וועלכער איז געווען דער מיטעלפּונקט פון דער בעוועגונג, האָבען אַראָבגעזעצט דעם מעיאָר אין דעם קאָמונע־ראַטה, ווי דאָס האָט פּאַסירט אויף דעם 10טען אויגוסט; אָבער דאָס מאָל האָבען זיי ניט אַרעס־טירט דעם מעיאָר, און ניט בעשטימט קיין אַנדערען קאָמונע־ראַטה אויף דעם פּלאַץ פון דעם אַראָבגעזעצטען, נור זיי האָבען זיי געמאַכט שווערען זיך אָנצושליסען צום אויפשטאַנד. און ווען דיעזע לעצטע האָבען עס געטהאָן, זיינען זייערע עמטער זיי צוריקגעגעבען געוואָרען. פּונקט אַזוי האָבען זיי עס געמאַכט מיט דעם דעפּאַרטמענטס־ראַטה, און אין יענער נאַכט האָבען זיך די רעוואָלוציאָנערען פון דעם בישאָפּס־פּאַלאַץ און די דעפּאַרטמענטס־און קאָמונע־ראַטה זיך פעראייניגט אין איין „רעוואָלוציאָנערען גענעראַל־ראַטה", וועלכער האָט איבערגענו־מען די פיהרונג פון דער בעוועגונג. דיעזער ראַטה האָט בע־שטימט דעם קאָמאַנדיר פון אַ באַטאַליאָן פון דער נאַציאָנאַל־גוואַרדיע (פון דעם באַטאַליאָן פון דער סעקציאָן סאַנקיולאָטען) האַנריאָ, אַלס דעם אָבער־קאָמאַנדיר פון דער נאַציאָנאַל־גוואַר־דיע. דער שטורם־גלאָק האָט געקלונגען, און עס איז געשלאָגען געוואָרען דער גענעראַל־מאַרש.

אין דיעזען אויפשטאַנד וואַרפט זיך איינעם אין די אויג־

גען זיין אונענטשלאָסענהייט. שוין נאָכדעם, אום איינס אוהר נאכמיטאג, ווי די אלארם־קאַנאָנע האָט אָנגעהויבען צו דונערען, האָבען די בעוואפענטע מיטגליעדער פון די סעקציאָנען, ווי עס האָט אויסגעזעהן, ניט געהאַט נאָך קיין בעשטימטען פּלאַן. צוויי באטאליאָנען, וועלכע האָבען געהאַלטען מיט די זשיראָנדיסטען, זיינען אַוועק צו דער קאָנווענשאַן און האָבען זיך אַוועקגעשטעלט געגענאיבער די טיולערי. האַנריאָ האָט מיט די אַכט־און־פערציג קאַנאָנען פון די סעקציאָנען איינגעשלאָסען די נאציאָ־גאל פערזאמלונג.

שטונדען זיינען אַוועק, אָבער עס האָט נאָך אַלץ גאָרניט פּאַסירט. גאַנץ פּאַריז איז געווען אין בעוועגונג, אבער די פאָלקס־מאַסען זיינען ניט געקומען, און האָבען ניט געבראַכט מיט זיך קיין דרוק אויף די קאָנווענשאַן. אַזוי, דאָס דער זשיראָנדיסט ווערגניאָ, וועלכער האָט געזעהען, אז דער אויפ־שטאַנד ריהרט זיך ניט פון אָרט, האָט דורכגעפיהרט אַ רעזאָלו־ציאָן, אז די סעקציאָנען האָבען זיך שטאַרק פערדיענט געמאַכט ביים פאטערלאַנד. ער האָט דערמיט וואהרשיינליך געוואָלט אָבשוואַכען די פיינדשאַפט פון די סעקציאָנען צו די זשיראָנ־דיסטען. דער טאָג האָט אויסגעזעהן שוין באַלד פערלאָרען, ווען נייע פאָלקסמאַסען האָבען זיך פערזאמעלט, און זיינען אריין אין דעם זיצונג־זאאַל פון דער קאָנווענשאַן. איצט האָט זיך די בארג־פארטיי געפיהלט גענוג שטאַרק, און ראָבעספּיער האָט געפאָדערט ניט נור די אונטערדריקונג פון דער 12ער קאָמיטע און די ערהויבונג פון אַן אַנקלאָגע געגען איהרע מיטגליעדער, נור אויך אַן אַנקלאָגע געגען די הויפּט־פיהרער פון די זשיראָנ־דיסטען, וועלכע מען האָט גערופען מיט דעם נאָמען „די צוויי־און־צוואַנציג" און וועלכע האָבען צו דער קאָמיטע ניט געהערט.

דיעזער פאָרשלאַג איז אָבער ניט דיסקוטירט געוואָרען. אַלעס, וואָס די קאָנווענשאַן האָט בעשלאָסען צו טהון, איז געווען אויפצולעזען אויף דאָס ניי די צוועלפער־קאָמיטע און צו זאָרגען אז איהרע פּאַפּיערען זאָלען איבערגעגעבען ווערען צו דער וואויל־און־בעסטען־קאָמיטע, וועלכע דאַרף אין דעם משך פון

דריי טאָג אָבגעבען אַ בעריכט. אויסער דעם האָט די קאָנווענשאַן גוטגעהייסען אַ בעשלוס פון דער קאָמונע, לויט וועלכער די יעניגע אַרבייטער, וועלכע בלייבען בעוואַפענט ביז עס וועט ווידער צוריקגעבראַכט ווערען די עפענטליכע רוה, זאָלען זיי קריגען די פערציג סו טעגליך, צוליעב וואָס די קאָמונע האָט ארויפגעלעגט אַ שטייער אויף די רייכע, אום צו זיין אימשטאַנד אָנצוהאַלטען אַ זאָפּאָרטיגען אויפשטאַנד פאַר דריי טעג. מען האָט בעשלאָסען, אַז די קאָנווענשאַן זאָל בלייבען אָפען פאַר'ן פאָלק, און מען זאָל ניט דאַרפען דערצו האָבען קיין ספּעציעלע ערלויבנים.

דאָס אַלעס איז געווען גאַנץ וועניג. די זשיראָנדיסטישע פאַרטיי איז פערבליבען. זי האָט נאָך אימער געהאַט די מאַיאָריטעט, און דער אויפשטאַנד איז געווען אַ דורכפאַל. אויך דאָס פאָלק פון פאַריז האָט איינגעזעהען, אַז עס איז נאָך גאָר ניט דערגרייכט געוואָרען, און האָט אָנגעפאַנגען פאָרבערייטען אַ נייעם אויפשטאַנד אויף איבערמאָרגען, אויף דעם 2טען יוני.

די רעוואָלוציאָנערע קאָמיטע, וועלכע האָט זיך ענטוויקעלט פון דעם גענעראַל־ראַטה פון דער קאָמונע, האָט בעפוילען די פערהאַפטונג פון ראָלאַן און זיין פרוי (אזוי ווי ער איז געווען אָבגעפאָהרען, האָט מען איהר אַליין ארעסטירט) און האָט פערלאַנגט פון דעם קאָנווענשאַן, אַז זי זאָל גאָר אָהן אַלע ווייטערע דיבורים לאָזען ארעסטירען 27 זשיראָנדיסטישע מיטגליעדער. אין אָווענד האָט זיך ווידער געהערט דער שטורם־גלאָק און פון צייט צו צייט האָט מען געהערט דאָס שיסען פון דער אַלאַרם־קאַנאָנע.

און איצט, דעם 2טען יוני, האָט זיך ערהויבען גאַנץ פאַריז. מעהר ווי הונדערט־טויזענד בעוואַפענטע האָבען בעלאַגערט די קאָנווענשאַן. זיי האָבען געהאַט מיט זיך 163 קאַנאָנען. זיי האָבען פערלאַנגט, אַז די זשיראָנדיסטען זאָלען אָדער זיך אין גאַנצען צוריקציהען אָדער, ווען ניט דאָס, זאָלען 22 פון זיי, שפּעטער 27, אויסגעשלאָסען ווערען פון דער קאָנווענשאַן.

די שרעקליכע ידיעות, וואָס זיינען אָנגעקומען פון ליאָן,

האָבען נאָך פערשטאַרקט דעם אויפשטאַנד. מען האָט זיך דערוואוסט, דאָס דעם 23טען מאי האָט זיך דאָס אויסגעהונגערטע פאָלק פון ליאָן ערהויבען, דאָס אָבער די קאָנטר־רעוואָלוציאָנערען, די ראָיאַליסטען, וועלכע זיינען אונטערשטיצט געוואָרען פון די זשיראָנדיסטען — האָבען געזיעגט איבער זיי און האָבען ווידער איינגעפיהרט „אָרדנונג“: אכט הונדערט פאַטריאָטען האָבען דערביי דאָס לעבען פערלאָרען.

דאָס איז געווען לײדער צו אמת; און דער אנטהייל פון די זשיראָנדיסטען אין דיזער בלוטיגער אויסשלאַכטונג אין ליאָן איז געווען אויסער יעדען צווייפעל. דיעזע ידיעה האָט אָנגעצונדען דעם צאָרן פון דעם פאַריזער פאָלק, וואָס האָט בעלאַגערט די קאָנוועגשאָן, און דאַן האָט דאָס פאָלק אויסגעשפּראָכען זיין אורטהייל איבער די זשיראָנדיסטען. דאָס פאָלק האָט ערקלערט, אז עס וועט קיינעם ניט אַרויסלאָזען פון דער קאָנוועגשאָן, ביז עס וועלען פון איהר ניט אויסגעשלאָסען ווערען די זשיראָנדיסטישע פיהרער.

מען ווייס, אז די קאָנוועגשען — וועניגסטענס, די רעכטע, די מיטעלע און זאָגאר אַ טהייל פון דער בארג־פּארטיי — האָט דאַן ערקלערט, אז איהרע בעראַטהונגען זיינען אויף אזא אופן ניט מעהר פריי, און זי האָט פּרובירט צו שליסען די פערהאַנדלונגען, און זיך פאַרנאַנדערגעהען. זיי האָבען געהאָפט אויף אזא אופן אָבצונאַרען דאָס פאָלק און זיך קענען מאַכען אַ וועג דורך די מאַסען. דאַן האָט האַנריאָ אַרויסגעצויגען זיין סאַבליע און אַרויסגעלאָזען דעם בעריהמטען בעפעהל: „קאַנאָנירע, צו אייערע וואפען!“

די קאָנוועגשען, וועלכע האָט זיך געוועהרט דריי טעג, איז ענדליך געצוואונגען נאָכצוגעבען דעם ווילען פון פאָלק. זי האָט בעשלאָסען אויסצושליסען 31 פון די זשיראָנדיסטישע מיטגליעדער. דאַן האָט אַ דעפּוטאַציאָן פון פאָלק איבערגעגעבען צו דער קאָנוועגשען פאָלגענדען בריעף:

„דאָס גאַנצע פאָלק פון פאַריז שיקט אונז צו אייך, בירגער געזעצגעבער, אום אייך צו זאָגען, אז דער בעשלוס, וואָס איהר

האָט נור וואָס אָנגענומען, בעטייט די רעטונג פון דער רעפּובליק. מיר קומען, אום זיך אָנצובאָטען אלס משכן פאר די, וועמעס ארעסטירונג איז בעפוילען געוואָרען פון דער נאַציאָנאַלער פער־זאמלונג, און כדי איהר זאָלט זיין זיכער, אז אין אייערע דע־פּאַרטמענטס סטראשעט אייך קיין געפאהר ניט."

און מאראט האָט דעם 3טען יוני אין יאקאָבינער־קלוב גע־האַלטען אַ רעדע, אין וועלכער ער האָט צוזאמענגעפאסט די בע־דייטונג פון דיזער בעוועגונג און האָט פּראָקלאמירט דאָס רעכט פון וואוילשטאנד פאר אלע.

„מיר האָבען געמאַכט אַ גרויסען שריט פאָרווערטס", האָט ער געזאָגט מכח דער אויסשליסונג פון די 31 זשיראָנדיסטען. „איצט איז די אויפגאבע פון דער קאָנווענשען צו זיכערען דעם פונדאמענט פון עפפענטליכען וואוילזיין. זיי מוזען ערקלערען זייערע פּרינציפּען. מיר ווילען, אז אלע די, וועלכע ווערען בע־צייכענט אלס סאנקיולאָטען, זאָלען קענען געניסען גליק און וואָהלשטאנד. מיר ווילען, אז דיזע ניצליכע קלאסע זאָל אזוי ווייט, ווי מעגליך, געהאָלפען ווערען דורך די רייכע. מיר ווי־לען אייגענטהום ניט אָנריהרען. אָבער וועלכער אייגענטהום איז עס דער הייליגסטער? דער אייגענטהום פון לעבען! מיר ווילען אז דיזער אייגענטהום זאָל רעספּעקטירט ווערען...

„מיר ווילען, דאָס אלע מענשען, וועלכע פערמעגען וועניגער, ווי 100 טויזענד פראנק, זאָלען זיין פּעראינטערעסירט אין אונ־זער ארבייט. מיר ווילען לאָזען צו רוה די יעניגע, וועלכע האָ־בען אַ גרעסערען פערמעגען פון הונדערט טויזענד פראנק.... נור מיר ווילען זאָגען צו זיי: „גיט צו, אז מיר זיינען די שטארק־סטע אין צאָהל, און ווען איהר ווילט אונז ניט העלפען, טרייבען מיר אייך ארויס פון דער רעפּובליק, נעהמען צו אייער אייגענ־טהום און צוטהיילען עס צווישען די סאנקיולאָטען."

און ער האָט צו דעם צוגעלייגט דעם וויטערען געדאנק, וועלכער האָט עס געזאָלט באלד אויסגעפיהרט ווערען.

„יאקאָבינער" — האָט ער צו זיי געזאָגט — „איך האָב אייך אַ „וואהרהייט" צו זאָגען: איהר קענט ניט אייערע ערג־

סטע שונאים. דאָס זיינען די קאָנסטיטוציאָנעלע פּריסטער; זיי שרייען אַם מייסטען איבער די אַנאַרכיסטען און רוהע-שטערער, איבער דעם דאַנטאָניזם... שמייבעלט ניט מעהר די טעות׳ען פון פאָלק; האָט אָב די וואָרצלען פון אַבערגלויבען! זאָגט אָפען, דאָס די פּריסטער זיינען אייערע פיינד!"

אין דיזען אויגענבליק האָט פּאַריז פאַר קיין פאַל ניט געוואָלט דעם טוידט פון די זשיראָנדיסטישע דעפּוטאַטען. ער האָט נור געוואָלט, אַ זיי זאָלען לאָזען אַ פרייען וועג פאַר די רעוואָלוציאָנערע מיטגליעדער פון דער קאָנווענשען, כדי זיי זאָלען ווייטער קענען פיהרען די רעוואָלוציאָן. די אַרעסטירטע דעפּוטאַטען זיינען ניט געבראַכט געוואָרען אין געפענגניס, זיי זיינען בעוואַכט געוואָרען אין זייערע וואוינונגען. מען האָט זיי זאָגאַר ווייטער געצאָהלט טעגליך זייערע 18 פראַנק, וועלכע זיינען בעוויליגט געוואָרען יעדען קאָנווענשען-מיטגליעד און זיי האָבען געקאָנט אַרומגעהן אין פּאַריז אונטער דער בעגלייטונג פון אַ זשאַנדאַר.

וואָלטען דיזע דעפּוטאַטען זיך צוריקגעצויגען אין זייער פּריוואַט-לעבען, וואָלט מען זיי גאָר אָהן צווייפעל געלאָזט צו רוה. אַנשטאָט דעם אָבער זיינען זיי אַוועק אין די פערשיעדענע דעפּאַרטמענטס, אום זיי אויפצוהעצען געגען פּאַריז און זיינע רעוואָלוציאָנערען. זיי האָבען גאַנץ גוט פערשטאַנען, אַז אויב זיי ווילען מאַכען אַן אויפשטאַנד פון די דעפּאַרטמענטס, מוזען זיי זיך פעראייניגען מיט די ראָיאַליסטען און די פּריסטער געגען די רעוואָלוציאָן און זיי האָבען זיך ליעבערסט פעראייניגט מיט די ראָיאַליסטישע פעררעטהער, איידער אונטערצוגעבען זיך. און זיי זיינען צו גרונד געגאַנגען צוזאַמען מיט די פעררעטהער.

דאַן, אָבער ערשט דאַן, אין יולי, 1793, האָט די אויסגעריינגטע קאָנווענשען ערקלערט דיזע רעבעללען אויסער דעם געזעץ.

זיבען־און־פערציגסטער קאַפּיטעל.

די פאָלקס־רעוואָלוציאָן. — די צוואַנגס־שטייער

וואָס די קאָנווענשען האָט אויפגעטהאָן, ווען די הויפּט־פיהרער פון דער זשיראָנדיסטישער פּארטיי זיינען אויסגעשלאָסען געוואָרען. — די שרעקליכע לאַגע פון פראנקרייך. — די גרויסע ארבייט פון פאָלק. — די ארבייט פאַר דעם צוקינפטיגען היסטאָריקער. — דער געדאַנק וועגען דער צוואַנגס־אנלייהע און זיין דורכפיהרונג.

ווען איינער זאָל וועלען צווייפלען אין דעם, אויב עס איז געווען נויטווענדיג פאַר די רעוואָלוציע אויסצושליסען פון דער קאָנווענשאַן די הויפּט־פיהרער פון דער זשיראָנדיסטישער פּאַר־טיי, דאַרף ער נור וואַרפען אַ בליק אויף די געזעצגעבונג, וועלכע די קאָנווענשאַן האָט גלייך אונטערנומען, נאָכדעם ווי די אָפּאָזיציאָן פון דעם רעכטען פליגעל איז געווען געבראָכען, און אַלע זיינע צווייפעל וועלען פערשווינדען.

די צוואַנג־בעשטייערונג פון די רייכע, פאַר די פערשאַפונג פון די מורא'דיג־ גרויסע קריעגס־אויסגאבען, די בעשטימונג פון דעם מאַקסימום־פּרייז פאַר תבואה, די צוריקגעבונג צו די געמיינדען די שטיקער לאַנד, וועלכע זיינען אַוועקגענומען געוואָרען פון זיי זייט 1669, די ענדליכע אָבשאַפונג פון די פעאָדאַל־רעכטע, אָהן אַן אויסלייז־געלד, די געזעצע איבער ירושה, וועלכע האָבען געהאַט אַלס ציעל צו צוטהיילען די גרויסע פערמעגענס אין קליינע חלקים, אזוי, אז די פערמעגענס זאָלען אַזוי ווייט ווי מעגליך אויסגעגלייכט ווערען, די דעמאָקראַטישע קאָנסטיטוציע

פון 1793 — אלע דיעזע געזעצע זיינען אָנגענומען געוואָרען ראש איינער נאָך דעם אַנדערען, אַזוי שנעל, ווי די פּאַרטייען פון די רעכטע זיינען אָבגעשוואַכט געוואָרען דורך די אַרויס־טרייבונג פון די זשיראָנדיסטישע פיהרער.

דיעזע פּעריאָדע, וועלכע האָט אָנגעהאַלטען פון דעם 31טען מאַי 1793 ביז דעם 27טען יולי 1794 (9טען טהערמידאָר פון יאהר 2 פון דער רעפּובליק) איז די וויכטיגסטע פון דער גאַנצער רעוואָלוציאָן. די גרויסע ענדערונגען אין די בעציהונגען צווי־שען די בירגער, וועמעס פּראָגראַם איז פאָרגעצייכענט געוואָרען דורך די גרינדונגס־פערזאַמלונג אין דער נאַכט פון דעם 4טען אויגוסט 1789, זיינען ענדליך געוואָרען אַ ווירקליכקייט דורך די אויסגעריייניגטע קאָנווענשאַן און אונטער דעם דרוק פון דער פאָלקס־רעוואָלוציע נאָך פיער יאהרען פון ווידערשטאַנד. און דאָס פאָלק, די סאַנקיולאָטען, די אָהן־הויזענדיגע, ווי מען האָט זיי יעמאָלט גערופען, זיינען ניט נור געווען די יעניגע, וועלכע האָבען געצוואונגען די קאָנווענשען צו פערפאַסען דיזע געזעצע, נור זיי זיינען עס אויך געווען, וועלכע האָבען געהאָלפען צו דער דורכפיהרונג פון דיזע געזעצע איבער'ן גאַנצען לאַנד מיט דער הילפע פון זייערע פאָלקס־געזעלשאַפטען. צו דיעזע האָבען זיך עס געווענדעט נאָך הילפע די קאָנווענשאַן־מיטגליעדער, וועלכע זיינען געשיקט געוואָרען נאָך דער פּראָווינץ, ווען עס האָט זיך געהאַנדעלט אום די דורכפיהרונג פון די אָנגענומענע געזעצע.

אין דיזער גאַנצער צייט הערשט די הונגער־נויט. דער קריעג, געפיהרט פון פראַנקרייך געגען די פעראייניגטע קעניגע פון פּרייסען, פון דייטשלאַנד, פון סאַרדיניען און שפּאַניען, און וועלכע ווערען געפיהרט און געשטיצט דורך ענגלאַנד, ווערט אַלץ שרעקליכער און שרעקליכער. וואָס עס פאָדערט זיך אום צו פיהרען דיעזע מלחמה, איז גאָר ניט צו בעשרייבען. מען קען זיך קוים דאָס פאָרשטעלען, אפילו ווען מען שטודירט שוין די איינצעלהייטען, וועלכע מען געפינט אין די דאָקומענטען פון יענער צייט, און וועלכע גיבען אַ בילד פון דעם חורבן און געלד־מאַנגעל, וואָס די אַריינדרינגונג פון שונא האָט געבראַכט אויף

פראנקרייך. אונטער די אמת־טראגישע אומשטענדען, וואו עס פעהלט—ברויט, שיך, לאַסט־טהיערע, אייזען, בליי, סאַלפּעטער, און וואוהין קיין זאַך קען ניט אריינקומען, ניט דורך דאָס לאַנד צוליעב די פיער הונדערט טויזענד מאַן, מיט וועלכע די פער־אייניגטע קעניגע האָבען פערצאַמט דעם וועג צו פראנק־רייך און ניט דורום דעם ים, וואו די ענגלישע שיפען פארבלאָקירען אַלע האפענס — אונטער דיעזע טראגישע אומשטענדען שלאָגען זיך די סאַנקיולאָטען, אום צו רעטען די רעפּובליק, וועלכע, ווי עס זעהט אויס, איז נאָהענט צום אונטערגאַנג.

און צו דעם אַלעם האָבען זיך אין דיזער צייט פערשוואָרען געגען די רעוואָלוציאָן אַלע, וועלכע האָבען פריהער געהאט פריי־ווילעגירטע שטעלען אין דער געזעלשאפט און אַלע די, וועלכע האָבען געהאָפט צוריקצוקריגען דיעזע פּריווילעגיעס, ווען דער מאָנארכישער רעזשים וועט צוריק איינגעפיהרט ווערען, קורץ, די פּריעסטער, דער אדעל און די רייך־געוואָרענע בורזשואַס, זיי אַלע האָבען זיך פערשוואָרען געגען די רעוואָלוציע. די, וועלכע זיינען איהר טריי געבליבען, מוזען פיהרען זייער קאמפף צווישען דער וואנד פון באיאָנעטען און קאנאָנען פון דעם שונא פון דרויסען און צווישען דער פערשווערונג פון דעם שונא פון אינ־וועניג, וועלכער האט די אבזיכט צו בעפאלען זיי פון הינטען.

דאָס פערשטעהען די סאַנקיולאָטען און זיי זאָרגען דאפיר, אז ווען די רעאקציע זאָל געווינען, זאָל זי געפינען א גאַנץ אומגעענדערטעס פראנקרייך: בויערען, וואָס האָבען שוין בעזיץ גענומען פון זייער לאנד, שטאדט־ארבייטער, וועלכע האָבען זיך שוין צוגעוועהנט צום געדאנק פון גלייכהייט און דעמאָקראטיע, אָן אדעל און גייסטליכע, וועלכע האָבען פערלאָרען זייערע פער־מעגענס, וואָס דאָס איז געווען זייער אמת'ע שטארקייט, און וועלכע זיינען שוין איבערגעגאנגען אין טויזענדע אנדערע הענד, מיט איין וואָרט, אז פראנקרייך זאָל אויסזעהן גאַנץ אנדערש, ווי פאַר דער רעוואָלוציע, אזוי, אז עס זאָל גאָר אונמעגליך זיין וויעדער אויפצוריכטען די אַלטע אָרדנונג.

די אמת'ע געשיכטע פון דיעזע דרייצעהן חדשים — יוני

1793 ביז יולי 1894 — איז נאָך קיינמאָל ניט אָנגעשריעבען געוואָרען. די דאָקומענטען, וועלכע וועלען ווען־עס־איז דיענען פאַר איהר פערפאַסונג, ליעגען אין די פּראָווינציאַל־ארכיווען, אין די בעריכטען און בריעף פון די קאָנווענשאַן־מיטגליעדער, וועלכע זיינען געשיקט געוואָרען אויסצופיהרען זייערע מיסיאָנען אין דער פּראָווינץ, אין די פּראָטאָקאָלען פון די קאָמונע־פערוואַלטונגען, פון די פאָלקס־פעראיינע און אזוי ווייטער. זיי זיינען נאָך ניט בענוצט געוואָרען מיט יענער פלייסיגקייט, וועלכע איז פערווענדעט געוואָרען אויף די אַקטען איבער די געזעצגעבונגס־ארבייט פון דער רעוואָלוציאָן, און דאָס וואָלט מען בעדאַרפט טהאָן וואָס גיכער, ווייל די דאָקומענטען פערשווינדען זעהר שנעל. דאָס וועט, גאַר אָהן צווייפעל, פאָרדערען די ארבייט פון א גאַנצען לעבען, אָבער אָהן אזא ווערק וועט די געשיכטע פון דער רעוואָלוציע ניט זיין פאָלשטענדיג *).

די היסטאָריקער האָבען פון דיזער פעריאָדע אויסגעפאָרשט הויפּטזעכליך די מלחמה און די הערשאַפט פון טערראָר. דאָס אָבער איז ניט די הויפּט־זאַך. די הויפּט־זאַך איז די צערשטיקעלונג פון דעם לאַנד־אייגענטהום, די ארבייט פון דער דעמאָקראַטיזירונג, און אויפקלעהרונג פון פראנקרייך, וואָס איז אויפגעטהאָן געוואָרען אין דיעזע דרייצעהן חדשים. צו דערצעהלען פון דיזער גרויסער ארבייט, פון אַלע קעמפּפע, וועלכע זיינען פאָרגעקומען אויף איינצעלנע פלעצער אין יעדען דאָרף און אין יעדען ווינקעל פון פראנקרייך — דאָס וועט זיין די ארבייט פון א צוקינפטיגען היסטאָריקער. היינט קענען מיר נור אָנווייזען אויף איניגע הויפּט־שטריכען.

דער ערשטער אמת־רעוואָלוציאָנערער מיטעל, וועלכער איז

---

*) וואָס פאַר אַ דאָקומענטען פון העכסטען ווערטה זיינען ערשט ניט לאַנג אין קלערוואָ פערניכטעט געוואָרען ! מיר האָבען געזעהען די רעשטלאַך פון דעם, און האָבען געפונען איניגע רואינירטע שטיקלאַך פון דער ביבליאָטהעק „פערלין", פערקויפט צו אַ בשמים־קרעמער און צו אַ טאַבאַק־הענדלער.

אָנגענומען געוואָרען נאָך דעם 31סטען מאַי, איז געווען די צוואַנגס־אַנלייהע ביי די רייכע פאַר די הוצאות פון דער מלחמה. די שטאַאַט־קאַסע, ווי מיר האָבען געזעהען, איז דאַן געווען אין אַ זעהר טרויעריגען צושטאַנד. די מלחמה האָט איינ־געשלונגען מורא'דיגע סומען געלד. דער קורס פון די אסיגנאַ־ציעס, וועלכע זיינען ארויסגעגעבען געוואָרען אין אַ גרויסער צאָהל, איז שטאַרק געזונקען. נייע טעקסעס אויף די אָרעמע האָבען גאָר ניט מעהר געקאָנט איינברענגען. וואָס איז, אַלזאָ, געבליבען צו טהאָן, אויב ניט ארויפלעגען אַ טאַקסע אויף די רייכע? און דער געדאַנק פון אַ צוואַנגס־אַנלייהע פון אַ מיליארד, וועלכער זאָל גענומען ווערען פון די רייכע, אַ געדאַנק, וועלכער איז שוין געווען צווישען פאָלק אין דעם אָנפאַנג פון דער רעוואָ־לוציע, ווען נעקער איז געווען מיניסטער, איז איצט געוואָרען קלאָר פאַר אלעמען.

ווען מען לייענט היינט צו טאָג, וואָס די מענשען פון יענער צייט, סיי די רעאקציאָנערען און סיי די רעוואָלוציאָנערען, האָ־בען געזאָגט וועגען פראַנקרייך'ס צושטאַנד, קען מען זעהען, אז יעדער רעפּובליקאנער, מאַכט ניט אויס, וואָס ער האָט אין אל־געמיין געגלויבט וועגען אייגענטהום, האָט געהאַט אין זינען די נויטווענדיגקייט פון אַ צוואַנגס־אַנלייהע. עס איז גאָר ניט גע־ווען קיין אַנדער אויסוועג. ווען דיזע פראַגע איז אויפגעוואָר־פען געוואָרען דעם 20סטען מאַי, איז רעקאָמענדירט געוואָרען די טאַקסע פון קאַמבאָן, וועלכער איז געווען אַ זעהר געמעסיג־טער מענש. אָבער די זשיראָנדיסטען האָבען אַטאַקירט די פריינד פון דער אַנלייהע זעהר העפטיג, און עס האָט זיך דאַן אין דער קאָנווענשען אָבגעשפּיעלט אַ העסליכע סצענע.

דאַרום האָט מען דעם 20סטען מאַי ניט געקענט טהאָן מעהר, ווי נור אָנצונעהמען אין פּרינציפּ דעם געדאַנק פון אַ צוואַנגס־אַנלייהע. ווי זי זאָל דורכגעפיהרט ווערען, וועגען דעם זאָל מען ערשט שפּעטער דיסקוטירען — אָדער קיינמאָל ניט, ווען עס זאָל די זשיראָנדיסטען געלינגען צו ברענגען אויף די גילאָטינע די מענער פון דער בערג־פּאַרטיי.

אָבער שוין אין דער נאכט נאָך דער אויסשליסונג פון די זשיראָנדיסטישע פיהרער, האָט די קאָמונע אין פאריז בעשלאָסען, אז דער דעקרעט, וועלכער בעשטימט דעם מאקסימום־פרייז פון די לעבענסמיטעל, זאָל גלייך אין קראפט טרעטען, דאָס מען זאָל זיך גלייך נעהמען צו דער בעוואפנונג פון די בירגער, און דאָס די צוואנגס־אנלייהע זאָל אויסגעפיהרט ווערען; און דאָס די רעוואָלוציאָנערע ארמיי זאָל גלייך אָרגאניזירט ווערען. אלע בירגער, וואָס זיינען פעהיג צו טראָגען וואפען, זאָלען זיך אָן איהר אָנשליסען, אָבער דאָס די פריהעריגע אריסטאָקראטען זאָלען אויסגעשלאָסען ווערען פון צו פערנעהמען די שטעלען פון קאָמאנדירען.

די קאָנווענשען האָט באלד געהאנדעלט אין דיזען זין, און דעם 22טען יוני, 1793, האָט זי דעבאטירט איבער דעם בעריכט פון ריעל, וועלכער האָט ארויסגעשטעלט פאָלגענדע פרינציפען פאר די צוואנגס־אנלייהע. די נויטווענדיגע איינקונפט (דריי טויזענד פראנק פאר א פאמיליען־פאָטער און פופצעהן הונדערט פראנק פאר אן אונפערהייראטהען) איז פריי פון דער אנלייהע. אויף אלע איינקינפטע, וואָס זיינען גרעסער, ווי די אָנגעגעבענע סומע, ווערט ארויפגעלייגט א פראָגרעסיווע שטייער, ביז צום מאקסימום, וועלכער בעטרעפט פאר די אונפערהייראטהע צעהן טויזענד און פאר די פאמיליען־פאָטערס צוואנציג טויזענד פראנק. און איז די איינקונפט איבער דיזען מאקסימום, ווערט זי בעטראכט, אלס איבעריג, און ווערט אין גאנצען צוגענומען פאר די אנלייהע. דיזער פרינציפ איז אָנגענומען געוואָרען, נור די קאָנווענשאן אין איהר דעקרעט דעמזעלביגען טאָג האָט פעסט־געשטעלט די נויטווענדיגע איינקונפט פון זעקס טויזענד פראנק פאר אונפערהייראטהע און פון צעהן טויזענד פראנק פאר פא־מיליען־פאָטערס.*)

---

*) דאָ געה איך נאָך נאָך דעם ווערק פון רענע שטורם „די פי־נאנצען פון דעם אלטען רעזשים און פון דער רעוואָלוציאָן". די דיסקוסיאָנען אין דער קאָנווענשען זיינען געווען זעהר אינטערעסאנט.

מען האָט אָבער אין אויגוסט שוין בעמערקט, דאָס די אַנ־לייהע מיט די בעשטימטע איינקינפטע וועט ניט צומאָל קיין צוויי הונדערט מיליאָן ברענגען, און דעם 3טען סעפטעמבער האָט ד קאָנווענשען געמוזט ענדערען איהר בעשלוס פון דעם 22טען יוני. זי האָט פעסטגעשטעלט די נויטווענדיגע איינקינפטע אויף טויזענד פראנק פאר די אונפערהייראַטהע און פופצעהן הונדערט פראנק פאר די פערהייראַטהע, און טויזענד פראנק פאר יעדען מיטגליעד פון דער פאמיליע. אויף אלע גרעסערע איינ־קינפטע איז ארויפגעלייגט געוואָרען א פּראָגרעסיווער שטייער, וועלכער איז געגאַנגען פון צעהן ביז פופציג פּראָצענט פון דער איינקונפט. די איינקינפטע פון איבער ניין טויזענד פראנק זיי־נען אויף אזא אופן געטעקסט געוואָרען, דאָס אין קיין פאל איז ניט געבליבען מעהר, ווי פיער טויזענד פינף הונדערט פראנק אי־בער די בעשטימטע נויטווענדיגע איינקונפט, מאכט ניט אויס, ווי הויך עס איז געווען די איינקונפט פון מאנכע פון די רייכע. דאָס אָבער איז ניט געווען אין בעצוג צו אַן אָנהאַלטענדער טאַקסע, נור אין בעצוג צו דער צוואַנגס־הלואה, וועלכע מען האָט איינמאָל אויפגענומען אונטער גאַנץ געוועהנליכע אומשטענדען. דאָ אָבער איז אריינגעטראָטען עטוואָס מערקווירדיגעס,

---

קאמבאן, רעדענדיג איבער דיזע פראגע דעם 26טען מאַי, 1793, האָט געזאָגט: „איך ווינש, אז די קאָנווענשען זאָל מאַכען אַ בירגער־אַנ־לייהע פון אַ מיליארד, וועלכער זאָל געטראָגען ווערען פון די רייכע און פון די גלייכגילטיגע... דו ביסט רייך, דו האָסט אַ מיינונג, וועלכע מאַכט אונז קאָסטען; איך וויל דיך געגען דיין ווילען צושמידען צו דער רעוואָלוציע; איך וויל, אז דו זאָלסט דער רעוואָלוציע לייהען דיין פערמעגען. מאַראַט און אַנדערע האָבען דעם פלאַן אונטערשטיצט. אָבער די אָפּאָזיציאָן געגען דיזען פלאַן איז געווען זעהר שטאַרק. עס איז ווערטה צו בעמערקען, דאָס איין דעפּאַרטמענט, דער העראָלט, איז ארויסגעקומען צוערשט מיט זיין ביישפיעל פאר דיזע אנלייהע. קאמבאן האָט אָנגעוויזען אויף דעם אין זיין רעדע. דזשעק ראו האָט שוין דעם 9טען מערץ ביי די גרעווילער רעקאָמענדירט דיזע אנלייהע.

וואס ווארפט א שטארקע ליכט אויף די מאכטלאָזיגקייט פון די פארלאמענטען. געווים איז קיינמאָל ניט געוועזן אזא רעגיר־רונג, פאר וועלכע מען האָט מעהר מורא געהאט, ווי די קאָנוועג־שען אין דעם צווייטען יאָהר פון דער רעפובליק. און דאָך איז דיזער געזעץ וועגען דער צוואנגס־אנלייהע ניט געפאָלגט געוואָרען.. די רייכע האָבען ניט געצאָהלט. די אנלייהע האָט פער־אורזאכט גרויסע קאָסטען, אָבער ווי זאָל מען זי קריגען פון די רייכע, וועלכע האָבען ניט געוואָלט צאָהלען? פער'משכון'ען? פערקויפען זייער אייגענטהום? אָבער דאָס וואָלט געפאָרדערט א גאנצע מאשינעריע, און זאָ־ווי־זאָ זיינען שוין בעשטימט געוואָרען פיעלע נאציאָנאלע גיטער צום פערקויף. אין מאטעריעלען זין איז דארום די אנלייהע געוועזן א דורכפאל. אָבער די בארג־פארטיי האָט אויך געהאט די אבזיכט פארצובערייטען די גייס־טער פון די מענשען אויף דעם געדאנק פון אויסגלייכונג פון די פערמעגענס, פיהרען זיי אין דיזער הינזיכט א טריט ווייטער, און אָט אין דעם זין האָבען זיי דערגרייכט זייער ציעל.

שפּעטער, זאָגאר שוין נאָך דער רעאקציע פון טערמידאָר, האָט דער דירעקטאָריום צום צווייטען מאָל ווידער גענומען זיך פאר דעמזעלבען מיטעל—אין 1795 און אין 1799. דער גע־דאנק פון נויטווענדיגען און איבעריגען רייכטהום האָט זיך דורכגעבראָכען א וועג. און מען וויים, דאָס דער פראָגרעסיווער שטייער אין דעם יאהרהונדערט, וואָס האָט געפאָלגט נאָך דער רעוואָלוציע איז געוואָרען דאָס פראָגראם פון דער דעמאָקראטיע. אין מעהרערע שטאאטען איז זי זאָגאר אָנגעווענדעט געוואָרען אין דער פראקסיס, אָבער אין א פיעל געמעסיגטערער מאָס, אזוי געמעסיגט, דאָס נור דער נאָמען איז פערבליבען.

אכט און פערציגסטער קאפיטעל.

די געמיינדע לאַנד.—וואָס די געזעצגעבענדע פערזאַמלונג האָט דערמיט געמאַכט.

די געשיכטע פון קאָממונאַלען לאַנד.—די געבורט פון די מיטעל־קלאַס־בויערען. — די אָפּאָזיציאָן געגען די אָרימערע בויערען. — אַקטיווע און פאסיווע בירגער. — די אוועקרויבונג פון קאָממונאַלען לאַנד דורך די רייכע בויערען. — די אונטהעטיגקייט פון דער פערזאמלונג. — דער פאָרשלאַג פון מאיהע פערוואָרפען. — דער צאָרן, וואָס דיזער דעקרעט האָט ארויסגערופען. — די שווירעגקייט צו מאַכען דיזען דעקרעט פאר אַ פאַקט. — די פערזאמלונג פערפאסט אַ נייעם געזעץ צום פאָרטהייל פון די רויבער.

צוויי גרויסע פראגען, ווי מיר האָבען געזעהען, זיינען געװען די סאַמע וויכטיגסטע אין פראנקרייך: אז די געמיינדען זאָלען צוריק קריגען זייער לאַנד, און די ענדליכע אָבשאפונג פון די פעאָדאלע אָבצאָהלונגען. צוויי אויסעראָרדענטליך־גרויסע פראגען, וועלכע האָבען לײדענשאפטליך אינטערעסירט צוויי דריטעל פון פראנקרייך, און וועמעס לעזונג איז געהאנגען אין דער לופטען, אזוי לאַנג, ווי די זשיראָנדיסטען, די פערטהיידיגער פון אייגענטהום, זיינען געװען די הערשענדע מאַכט אין דער קאָנווענשען.

זייט די רעוואָלוציע האָט זיך אָנגעפאַנגען, אָדער ריכטיגער, זייט 1788, ווען עס איז אריינגעדרונגען אַ פונק פון האָפנונג אין די דערפער, האָבען די בויערען געהאָפט און זאָגאר פרו־

בירט ווידער צו קומען אין בעזיץ פון דעם קאָמונע־לאַנד, וועל־
כע עס האָבען צוגענומען פאר זיך אונטער דעם געזעץ פון 1669
דער אדעל, די גייסטליכע און די רייכע בירגער. וואו זיי האָבען
נור געקאָנט, האָבען די בויערען די צוריקגענומען דיזעס גערויבטעס
לאַנד, ניט קוקענדיג אויף די שרעקליכע שטראָפען, וועלכע האָבען
זעהר אָפט געפאָלגט דיזע אַקטען פון עקספּראָפּריאַציאָן.

אַמאָל, אַמאָל, איז דאָס לאַנד, דאָס גאַנצע לאַנד, געווען דער
אייגענטהום פון דער דאָרף־געמיינדע. די פעאָדאַלע פּריצים האָ־
בען געהאַט דאָס ריכטער־רעכט איבער די איינוואוינער און די
מייסטע האָבען אויך געהאַט דאָס רעכט אויפצומאָהנען געוויסע
שטייערען, וועלכע זיינען בעשטאַנען אָדער אין ארבייט, אין
פּראָדוקטען (געוועהנליך זיינען עס געווען דריי ארבייטס־טעג)
און געוויסע צאָהלונגען. פאר דעם האָבען זיי איבערגענומען די
פערטהיידיגונג פון דעם באָדען געגען אַלערליי איבערפאַלען, פון
וועמען זיי זאָלען ניט קומען, צי פון אַנדערע פּריצים, צי פון רוי־
בער־באַנדען. פאר דעם צוועק האָבען זיי געמוזט אויפהאַלטען
בעוואפענטע באַנדעס.

מיט דער צייט אָבער האָבען די פּריצים, מיט דער הילפע
פון דער מיליטער־געוואַלט, וועלכע זיי האָבען געהאַט, פון די
פּריסטער, וועלכע זיינען געווען אויף דער זייט פון די פּריצים
און מיט די הילפע פון די יוריסטען, וואָס זיינען געווען
בעהאַווענט אין דעם רוימישען געזעץ, צוגענומען פיעל לאַנד פאר
זייער פּערזענליכען נוצען. דיזע רויבעריי פון דעם געמיינדע
לאַנד איז צוגעגאַנגען גאַנץ לאַנגזאַם, יאַהרהונדערטע האָט עס
גענומען ביז זי איז געוואָרען פאָלשטענדיג — דעם גאַנצען מי־
טעל־אַלטער. אָבער צו ענדע פון זעכצעהנטען יאַהרהונדערט איז
עס שוין אזוי ווייט געקומען, דאָס זיי האָבען געהאַט אַלס זייער
אייגענטהום גרויסע שטרעקען פון אַקערלאַנד און לאַנקעס.

דאָס אָבער איז נאָך אַלץ ניט געווען גענוג פאר זיי.

וואָס גרעסער עס איז געוואָרען די בעפעלקערונג פון וועסט־
אייראָפּא, און וואָס מעהר ווערטה דאָס לאַנד האָט געקראָגען,
דאָס מעהר האָבען אַלץ גענלוסט די פּריצים, וועלכע זיינען גע־

וואָרען די אונטערשטיצער פון קעניג, און וועלכע זיינען דאַרום אונטערשטיצט געוואָרען פון דער אויטאָריטעט פון קעניג און פריסטער, צו פערכאַפּען אויף יענעם לאַנד, וואָס איז נאָך פער־בליבען אין בעזיץ פון די דאָרף־געמיינדען. אין זעכצעהנטען און זיבצעהנטען יאהרהונדערט איז עס געוואָרען אַ גאַנץ גע־געוועהנליכע זאַך זיך צו בענוצען מיט טויזענדערליי מיטעל און אויסריידען דורך געוואַלט אָדער דורך געזעצליכען שווינדעל, אַוועקצורויבען דיזעס בויערען־לאַנד. אָט דאַן האָט דער געזעץ פון 1669, וועלכער איז אַרויסגעלאָזען געוואָרען פון דעם „זונען־קעניג", לואי, דעם 14טען, געגעבען די פריצים אַ נייע געזעצליכע וואַפע פאַר דיזען לאַנד־רויב.

דיזע וואַפע איז געווען די „דריטעלונג", וועלכע האָט ער־לויבט דעם פריץ צוצונעהמען פאַר זיך אַ דריטעל פון דעם לאַנד פון יענע געמיינדען, וועלכע זיינען פריהער געווען אונטער זיין הערשאַפט. די פריצים האָבען זיך געוויס אונטערגעאיילט זיך צו בענוצען מיט דיזען געזעץ, אום צוצונעהמען פאַר זיך דאָס בעסטע לאַנד, וואָס האָט געהערט צו די געמיינדען.

שפּעטער, אונטער לואי דעם 14טען און לואי דעם 15טען, האָבען דער אַדעל, די פריסטער געהאַלטען אונטער אַלערליי אויסרעדען אין בערויבען די געמיינדען פון זייער לאַנד. ווען אַ קלויסטער האָט זיך אויסגעבויט אין מיטען פון אַ גרויסען וואַלד, האָבען די בויערען גערן אָבגעטראָטען די מאַנאַכען גרויסע טהייל־לען פון וואַלד. אָדער דער פריץ האָט פאַר אַ גאַנץ אונבעדייטענ־דע סומע געקראָגען דאָס רעכט אויסצובויען אויף דעם לאַנד פון דער געמיינדע אַ פּאַכט־הויף, און שפּעטער האָט ער שוין גע־פאָדערט פאַר זיך אויף דאָס רעכט פון אַן אייגענטהימער. מען האָט זיך ניט געשעהמט צו פעלשען דאָקומענטען. אַנדערשוואו האָט מען זיך בענוצט מיט דער איינצאַמונג, און אין מעה־רערע פּראָווינצען האָט זיך ערקלערט דער גרונד־הערר, וועלכער האָט אַרומגעצאַמט אַ טהייל פון דעם געמיינדע לאַנד מיט אַ פּאַרקאַן, אַלס זיין אייגענטהימער, און פלעגט אויף קריגען דאָס אייגענטהום־רעכט פון די קעניגליכע בעאַמטע, אָדער פון די פּאַר־

לאמענטען. און אזוי ווי דער ווידערשטאנד געגען אזא לאנד־רויבעריי איז בעטראכט געוואָרען אין קעניגליכען הויף, וואו דער פּריץ האָט געהאַט זיינע בעשיצער, אַלס מרידה, איז די לאַנד־רויבעריי אָנגעגאַנגען איבער גאנץ פראנקרייך אַלץ ווייטער און ווייטער.*)

אָבער, וויבאַלד די בויערען האָבען געמערקט דאָס אָנקומען פון דער רעוואָלוציע, האָבען זיי אָנגעהויבען צו פאָרדערען, אז די עקספּראָפּריאציע, וועלכע איז אָנגעגאַנגען זייט 1669, זאָל עס זיין דורך דעם געזעץ פון די דריטעלונג אָדער אויף אירגענד אַן אנדער אופן, זאָל ערקלערט ווערען אַלס אונגעזעצליך, און דאָס יענע שטיקער לאנד, וועלכע זיינען אוועקגענומען געוואָרען פון די געמיינדען אונטער אזעלכע אויסריידען אָדער דורך טויזענדערליי אנדערע שווינדעל, זאָלען צוריקגעגעבען ווערען צו די געמיינדען. אין מאנכע פּלעצער האָבען די בויערען גענומען בעזיץ פון דיזע שטיקער לאנד אין דעם משך פון די אויפשטענדע פון 1789 ביז 1792. אָבער מאָרגען האָט דאָך געקאָנט די רעאקציע צוריקקעהרען, און דאַן וואָלט מען דאָך ביי זיי צוריקגענומען דאָס לאנד. דערפאר האָבען די בויערען געוואָלט, אז די צוריקקעהרונג פון לאנד צו די געמיינדען זאָל זיין אַ אַלגעמיין און אַ געזעצליך. געגען דעם אָבער זיינען געווען מיט אַלע זייערע כחות ניט נור די גרינדונגס־פערזאמלונג און די געזעצגעבערישע פערזאמלונג, נור אויך די קאָנווענשאָן, אזוי לאנג, ווי די זשיראָנדיסטען האָבען דאָרט געהאַט די מאכט.

עס מוז אויך אָנגעוויזען ווערען, דאָס דער געדאַנק פון צו

*) מעהרערע לאַנדטאגען אין די פּראָווינצען האָבען פאר 1789 פּרובירט אויסצופיהרען די געמיינדע־לאַנד־טהיילונג אָדער לויט די צאָהל פון די איינוואוינער אָדער לויט די שטייער, וועלכע דער איינצעלנער האָט געצאָהלט. פיעלע וואהל־העפטען האָבען אויפגעשטעלט דיזע פאָרדערונג. אַנדערע דאגעגען האָבען זיך בעקלאָגט געגען די פּאַרצאָמונג, צו וועלכער דער קעניג האָט איינגעוויליגט אין 1769 און אין 1777 אין איניגע פּראָווינצען.

צוטהיילען דאָס קאָמונאַלע לאַנד צווישען די מיטגליעדער פון יעדער קאָמונע, וועלכער איז אָפט אויסגעדריקט געוואָרען פון דער דאָרף־בורזשואזיע, איז בשום אופן ניט געווען פּאָפּולער צווישען דער גרויסער מאַסע בויערען, פּונקט ווי ער איז עס היינט ניט צווישען די רוסישע, בולגאַרישע, סערבישע, אַראַבי־שע, קאַבילישע און אינדישע אָדער צווישען אירגענד וועלכע אַנדערע בויערען, וועלכע האָבען נאָך די דאָרף־קאָמונע. מיר ווייסען, דאָס וואו־נור עס ווערט אויפגעהויבען אין אַ לאַנד, וואו עס עקזיסטירט קאָמונאַלער אייגענטהום, אַ שטימע פאר די צו־טהיילונג פון דעם לאַנד, וואָס געהערט צו דער דאָרף־געמיינדע, ווערט עס געטהאָן צו גונסטען פון די דאָרפישע מיטעל־קלאַסען, מענשען, וועלכע זיינען געוואָרען רייך, אלס קליינע געשעפטס־לייט און וועלכע האָבען אַן אויסקוק צו ווערען די אייגענטהי־מער פון דעם אָרימאַנס שטיקעל לאַנד אַזוי שנעל, ווי דאָס לאַנד וועט צוטהיילט ווערען. די גרויסע צאָהל בויערען איז כמעט אימער געגען אַזא צוטהיילונג.

דאָס זעלבע האָט אויך פּאַסירט אין פראַנקרייך אין דער צייט פון דער רעוואָלוציע. פון סאַמע מיטען פון דער גרויסער מאַסע בויערען, וועלכע זיינען געזונקען אלץ טיעפער און טיעפער אין זייער שרעקליכע אָרעמקייט, האָבען זיך ענטוויקעלט מיטעלקלאַס־בויערען, וועלכע זיינען געוואָרען אלץ רייכער און רייכער, אויף אַזאַ אָדער אַנאַנדער אופן, און צו וועמעס פאָרדע־רונגען עס האָט זיך צוגעהערט די רעוואָלוציאָנערע רעגיערונג, וועלכע איז געווען מיטעלקלאַסיש אין איהר נאַטור, אין איהרע נייגונגען און אין איהר שטאַנדפּונקט. דיעזע בורזשוי־בויערען זיינען געווען גאַנץ איינפערשטאַנען מיט די מאַסען־בויערען אין דער פאָרדערונג פון צוריקנעהמען דאָס קאָמונאַלע לאַנד, וועלכעס די פּריצים האָבען געהאַלטען פאַר זיך זייט 1669, אָבער זיי זיינען געווען געגען דעם ווילען פון דער מאַסע, ווען זיי האָבען געפאָרדערט די באַלדיגע צוטהיילונג פון לאַנד. דער ווידערשטאַנד פון די אָרעמע בויערען איז געווען דאָס שטאַרקער דורך דעם גרויסען אונטערשיעד, וואָס האָט זיך געבילדעט אין

־עם משך פון די יאהרהונדערטע צווישען דיעזעביידע קלאסען
זיי אין דארף און זיי אין שטאדט. עס זיינען געווען פאמי־
ליען, מעהר אדער ווייניגער פערמעגליכע, וועלכע זיינען געווען
אדער האבען בעהויפטעט, אז זיי זיינען געווען די שפּרעצלינגע
פון די גרינדער פון דיזע געמיינדען. דיעזע האבען זיך א
נאמען געגעבען בורזשויס, אין אלזאס האבען זיי זיך גערופען
„די בירגער", אדער גאנץ איינפאך „די פאמיליען"; אבער עס
זיינען אויך געווען אזעלכע, וועלכע זיינען שפּעטער צוגעשטאנען
צו דער געמיינדע, און וועלכע האבען זיך גערופען „די איינוואוי־
נער", און אין אלזאס און אין דער שווייץ „די אנזעסיגע".

נור די ערשטע האבען געהאט דאס רעכט איבער דעם קא־
מונאלען אקער־לאנד, און זיי אליין האבען אין פיעלע פעלע
געהאט דאס רעכט פון פאשע, פון די וועלדער, פון דעם לעדיגען
לאנד, וועהרענד „די איינוואוינער" זיינען אפט אויסגעשלאסען
געווארען פון אלע רעכטע, און עס איז זיי געווען קוים ערלויבט
ארויסצולאזען זייערע א ציעג אויף פאשע אויף דעם לעדיגען
לאנד, אדער אויפצוהייבען א שטיקעל האלץ אדער א קאשטאן.

זייער לאגע איז געווארען נאך פיעל ערגער נאך דעם, ווי
די נאציאנאל־פערזאמלונג האט פעסטגעשטעלט דעם אונגליק־
ליכען אונטערשיעד צווישען אקטיווע און פאסיווע בירגער, ניט
נור אין בעצוג צו פאליטישע רעכטע, נור אויך בנוגע צו דער
אויסוואהל פון קאמונאלע קערפּערשאפטען, בעאמטע און ריכ־
טער. דורך דעם מוניציפאל־געזעץ פון 1789 האט די גרינדונגס־
פערזאמלונג ווירקליך אבגעשאפט די פאפולערע דארף־פערזאמ־
לונג, וועלכע איז געווען צוזאמענגעשטעלט, ווי דער רוסישער
„מיר", פון אלע עלטסטע פון די פאמיליעס אין דער געמיינדע,
וועלכע האט ביז דאן געהאט איהרע בעראטהונגען אונטער א
בוים אדער אין דעם שאטען פון דער קירכע; און אנשטאט
דיעזען פאלקס־מיטינג האט זי איינגעפיהרט אן אויסערוועהלטע
רעגיערונג, וועלכע האט געקענט אויסערוועהלט ווערען בלויז
פון די אקטיווע בירגער.

פון יענער צייט אן האט די אנאייגנונג פונ'ם קאמונאלען

לאַנד דורך די רייך־געוואָרענע בויערען און דורך אַלערליי אַנדערע מיטעלקלאַס־מענשען, געמוזט אָנגעהן זעהר ראשיג. עס איז געווען ווירקליך לייכט פאַר די אַקטיווע בירגער צו קומען צו אַן איינפערשטענדניס צווישען זיך, וועגען דעם איינקויף פון די בעסטע שטיקער לאַנד, און אויף אַזאַ אופן בערויבען די אָרימע אין דער געמיינדע פון דעם געברויך פון דעם געמיינשאַפטליכען לאַנד, וועלכע איז אפשר געווען דער איינציגער מיטעל צו פערזיכערען זיי זייער עקזיסטענץ. דאָס האָט געמוזט זיין דער פאַל אין דער וואַנדיי און, אָהן צווייפעל, דורך גאַנץ ברעטאַין, וואו די בויערען האָבען געהאַט, ווי מען קען עס זעהען פון די געזעצע פון 1793, ביז דאַן די זעהר ברייטע רעכטע איבער ווייטע שטרעקעס פון לאַנד, וועלדער און פעלדער, וועלכעס די דאָרף־בורזשואַזיע האָט אָנגעהויבען צו בעשטרייטען, ווען דער אַלטער מנהג פון דער דאָרף־פערזאַמלונג איז אָבגעשאַפט געוואָרען דורך דעם געזעץ פון דעצעמבער 1789.

אונטער דער ווירקונג פון די געזעצע פון דער גרינדונגס־פערזאַמלונג האָט די קליינע דאָרף־בורזשואַזיע אָנגעהויבען אַלץ מעהר און מעהר צו פאָרדערען, אַז דאָס לאַנד, וואָס איז צוגענומען געוואָרען אונטער דעם געזעץ פון „דריטלען“, זאָל צוריקגעגעבען ווערען צו די דערפער, און אין דערזעלבער צייט זאָל דעקרעטירט ווערען די צוטהיילונג פון דעם געמיינשאַפטליכען לאַנד. זיי זיינען געווען זיכער, דאָס אויב די נאַציאָנאַל־פערזאַמלונג זאָל בעשטימען די צוטהיילונג, וועט עס זיין זעהר פאָרטהיילהאַפט פאַר די רייכע בויערען. די אָרימע, די פאַסיווע, וועלען דאַן ווערען אויסגעשלאָסען פון דער חלוקה. אָבער ניט די גרינדונגס־פערזאַמלונג און ניט די געזעצגעבענדע פערזאַמלונג האָבען געטהאָן עטוואָס ביז 1792. זייביידע זיינען געווען געגען אירגענד וועלכע לייזונג פון דער פראַגע, וועלכע זאָל ניט טויגען פאַר'ן אַדעל, און צוליעב דעם האָבען זיי גאָרניט געטהאָן.

נאָך דעם 10טען אויגוסט, 1792, ערב איהר אויפלעזונג, האָט די געזעצגעבענדע פערזאַמלונג געפיהלט זיך געצוואונגען

צו טהון עפּעס, און דאָס, וואָס זי האָט געטהאָן, איז געווען צום נוצען פון דער דאָרף־בורזשואזיע. ווען מאָיהע האָט פאַר־געבראַכט דעם 2טען אויגוסט 1792, דעם גוט־איבערלעגטען פאָרשלאַג פאַר א דעקרעט אָבצושאַפען די געזעצע פון 1669 און צווינגען די פריצים צוריקצוגעבען דאָס קאָמונאַלע לאַנד, וועלכעס זיי האָבען אוועקגערויבט פון די בויערען פאַר די לעצטע צוויי־הונדערט יאָהר, איז זיין פאָרשלאַג ניט אָנגענומען געוואָרען. אַנשטאָט דעם, שוין מיט עלף טעג שפּעטער, דעם 14טען אויגוסט, אויף דעם פאָרשלאַג פון פראַנסוא, האָט די געזעצגעבענדע פער־זאַמלונג פאָלגענדעס בעשלאָסען : ערשטענס, דיעזען יאָהר, גלייך נאָך שניט־צייט, מוזען אַלע קאָמונאַל־לענדערייען, אוי־סער וועלדער (וואָס דאָס האָט געמיינט אפילו די פּאַשע־לאַנד, וואָס האָט נאָך געהערט צו די קאָמונען, און צו וועלכע יעדער פון די איינוואוינער האָט געהאַט א גלייכען רעכט) זאָל צוטהיילט ווערען צווישען די בירגער פון יעדער קאָמונע. צווייטענס, דיעזע בירגער זאָלען געניסען דעם פאָלשטענדיגען אייגענטהומס־רעכט פון זייערע חלוקות. דריטענס, דאָס קאָמונאַלע לאַנד, וואָס איז בעקאַנט, אַלס „קיינעמס ניט" און אַלס „לעדיג" זאָל גלייך צוטהיילט ווערען צווישען די איינוואוינער, און פערטענס, אום צו בעשטימען דעם אופן פון דער חלוקה, זאָל די קאָמיטע פון אַגריקולטור פאָרשלאָגען א פּלאַן, וואָס זאָל אָנגענומען ווערען. און דורך דעמזעלבען געזעץ האָט די געזעצגעבענדע פערזאַמלונג אויך אָבגעשאַפט די געמיינשאַפטליכע ערבות פון די דאָרפסלייט פאַר דעם צאָהלען פון טאַקסעס.

עס איז אין דער טהאַט געווען א פעררעטהערישער קלאַפּ, וואָס איז דערלאַנגט געוואָרען דעם קאָמונאַלען אייגענטהום. פערפאַסט אין איילעניש, מיט אונגלויבליכער אונבעשטימטקייט און נאַכלעסיגקייט, האָט דיעזער געזעץ מיר אויסגעזעהען אזוי משונה׳דיג, דאָס פאַר א געוויסע צייט האָב איך ניט געקענט גלויבען, דאָס דער טעקסט, ווי ער ווערט איבערגעגעבען פון ד א ל ל אָ ץ, איז געווען עטוואָס אנדערעס, ווי א זעהר אונ־פאָלקאָמענער סך־הכל, און איך האָב נאָכגעפאָרשט דעם גאַנצען

געזעץ. אבער איך האָב אויסגעפונען, אַז דאַלאָץ האָט איבער־געגעבען דעם ריכטיגען און פולען טעקסט פון דיזען ערשטווינענ־דען געזעץ, וועלכער האָט מיט דעם ריהר פון אַ פעדער אָבגע־שאַפט דעם קאָמונאַלען אייגענטהום אין פראַנקרייך און האָט בערויבט אַלע די, וועלכע האָבען זיך גערופען איינוואוינער אָדער „אַנזעסיגע“ פון אַלע זייערע רעכטע איבער דאָס קאָמונאַלע לאַנד.

מיר קענען זעהר גוט פערשטעהן דעם צאָרן, וואָס דיזער געזעץ האָט ארויסגערופען איבער גאַנץ פראַנקרייך צווישען די אָרימערע פון דער דאָרף־בעפעלקערונג. מען האָט עס פער־שטאַנען, אַלס אַ בעפעהל צו צוטהיילען דאָס קאָמונאַלע לאַנד צווישען די אַקטיווע בירגער, און נור צווישען דיזע בירגער, אויס־שליסענדיג אַלע איינוואוינער און די אָרימע פון דיזער חלוקה. דאָס איז געווען אַ רויב צום נוצען פון דער דאָרף־בורזשואזיע, און דיזער געזעץ, מיט זיין דריטען פאַראַגראַף, וואָלט אַליין געווען גענוג אויפצוהויבען צום ווידערשטאַנד די בויערנשאַפט פון גאַנץ ברעטאַן געגען די רעפובליק.

שוין דעם 8טען אָקטאָבער, 1793, איז פאַר דער פערזאַמ־לונג פאָרגעלעגט געוואָרען אַ רעפּאָרט, וועלכער מעלדעט, אַז די דורכפיהרונג פון דיזען געזעץ וועט זיין אונמעגליך, ווייל דאָס פאָלק איז איהם זעהר שטאַרק דאַגעגען. אָבער גאָרניט איז געטהאָן געוואָרען וועגען דעם. די געזעצגעבענדע פערזאַמלונג איז זיך צוגאַנגען, האָבענדיג איבערגעלאָזען דעם געזעץ, און ער איז ניט בטל געוואָרען ביז דער קאָנווענשען.

זעהענדיג די שוועריגקייט דורכצופיהרען דיזען געזעץ אין דער פּראַקטיק, האָט די קאָנווענשאָן צוערשט בעשלאָסען דורך די דעקרעטען פון 11טען און 12טען אָקטאָבער, 1792, „דאָס גאַר דאָס קאָמונאַלע לאַנד, וואָס ווערט קולטיווירט זאָל, ביז עס וועט צוטהיילט ווערען, ווייטער געאַקערט און געזעעט ווערען, ווי ביז איצט לויט די לאָקאַלע מנהגים, און די בירגער, וואָס האָבען געאַקערט און געזעעט זאָלען געניסען די תבואה, וואָס איז דער רעזולטאַט פון זייער ארבייט.“

אזוי לאנג, ווי די זשיראָנדיסטען האָבען בעהערשט די קאָנוועגשאָן, האָט גאָר ניט געקענט געטהאָן ווערען עטוואָס בעסערעס. אבער עס איז זעהר וואהרשיינליך, דאָס די בויערען — די יעניגע פון זיי, וועניגסטענס, וועמען מען האָט ערקלערט דעם צוועק פון דיעזע נייע דעקרעטען — האָבען בעגריפען, דאָס דער פערזוך צו צוטהיילען דאָס קאָמונאַלע לאַנד איז דורכגעפאַלען דערווייל. אָבער ווער קען אָבמעסטען דעם שאדען, וואָס דיזער סטראַשונאָק פון עקספראָפּריאַציעס, וואָס איז נאָך אַלץ געהאַנ־גען איבער די קאָמונען, האָט געבראַכט דער רעוואָלוציע? ווער קען בעשטימען די מאָס פון האַס, וואָס איז אַרויסגערופען געוואָ־רען אין די לאַנד־דיסטריקטען געגען די רעוואָלוציאָנערען פון די שטעדט?

און דאָס איז נאָך ניט געווען אַלעס. צווישען דעם 28טען אויגוסט און 14טען סעפּטעמבער, ערב איהר אויפלייזונג, האָט די געזעצגעבענדע פערזאַמלונג פערעפענטליכט אַנאַנדער דעק־רעט וועגען דעם קאָמונאַלען לאַנד, וועלכער, ווען ער וואָלט געווען אונטערשטיצט, וואָלט געווען אין גאַנצען צו גונסטען פון די פּריצים. דיעזער דעקרעט האָט ערקלערט טאַקי, אַז „דאָס ניט־פערנומענע לאַנד זאָל בעטראַכט ווערען, אַלס לאַנד, וואָס געהערט צו די דאָרף־קאָמונען. און זאָל פון די ריכטער ערקלערט ווערען, אַלס זייערע“, אָבער, אויב דער פּריץ האָט גענומען פאַר זיך א טהייל פון זיי פריהער, ווי מיט פערציג יאהר צוריק, און האָט זיי געהאַט אין זיין בעזיץ, בלייבען זיי זיין אייגענטהום. דיעזער געזעץ, ווי דאָס איז שפּעטער בעוויזען געוואָרען פון פּאַבר (דעפּוטאַט פון דער הערוֹלט) אין זיינעם אַ רעפּאָרט צו דער קאָנוועגשען, איז געווען אַ זעהר גרויסער פּאַרטהייל פאַר די פּריצים. פּאַבר האָט אויך אָנגעוויזען אין דיזען דעקרעט אויף די אונגערעכטיגקייט פון דריטען פּאַראַגראַף, לויט וועלכען די דאָרף־קאָמונען וואָלטען קיינמאָל ניט געקענט צוריקקריגען דעם בעזיץ פון זייער לאַנד, אויב דער פּריץ האָט פערקויפט זיינע ערוואָרבענע אָדער בלומרשטדיגע רעכטע צו אַ דריטער פּערזאָן. דאַללאָץ האָט ווייטער בעוויזען, ווי שווער עס איז

געוועז פאר די דאָרף־קאָמונען צו ברענגען פּאָזיטיווע און זיכערע בעווייזע, וועלכע די געריכטע האָבען געפאָדערט פון זיי, אום זיי צו ברענגען צוריק אין דעם בעזיץ פון זייער לאַנד.

אזעלכער ווי ער איז געוועז, איז דער געזעץ פון 1794 געוועז דארום, ווי מען זאָל איהם ניט פערטייטשען, צו גונסטען פון די פערכאַפּער פון קאָמונאַלען אייגענטהום. עס איז געוועז נור אין דער קאָנוועגשאַן, און דאָס ערשט נאָך דעם אויפשטאַנד פון 31טען מאַי און דעם 2טען יוני, וועלכער האָט זיך געענדיגט מיט דער אויסשליסונג פון די זשיראָנדיסטישע פיהרער, דאָס די פראגע פון קאָמונאַלען לאַנד האָט געקאָנט ווידער אמאָל אויפ־געהויבען און בעטראַכט ווערען אין א ליכט, וואָס איז גינסטיג פאר די מאסע פון די בויערען.

ניין און פערציגסטער קאפיטעל.

דאס לאנד ווערט צוריקגעגעבען צו די קאמונען.

דער געזעץ פון 11טען יוני, 1793. — דאס לאנד ווערט צוריקגעגעבען. — די שוועריגקייט פון דער צוטהיילונג. — איינצעלהייטען פון דעם געזעץ. — פערשיעדענע מיינונגען פון די בויערען. — די מאיאריטעט קאממונען נעהמט שנעל בעזיץ פון לאנד. — די נאכפאלגענדע געשיכטע פון קאממונאלען לאנד.

אזוי לאנג ווי די זשיראנדיסטען זיינען געווען די בעלי־הבתים אין קאנווענשען, איז די פראגע וועגען קאממונאלען לאנד ניט געגאנגען פון פלעק. די קאנווענשען האט ניט געטהאן דאס מינדעסטע, אום צו פערקלענערען די שעדליכע ווירקונג פון די געזעצע פון אויגוסט, 1792; נאך וועניגער האט זי אנגענומען מאהע׳ס פארשלאג אין בעצוג צום לאנד, פון וועלכען די קאממונען זיינען בערויבט געווארען.

אבער באלד נאך דעם צווייטען יוני האט די קאנווענשען אויפגענומען די פראגע ערנסט, און דעם 11טען יוני, 1793, האט זי אנגענומען א געזעץ, וועלכער איז געווען עפאכע־מאכענד אין דעם דארף־לעבען פון פראנקרייך און האט מיט זיך געבראכט פאלגען — מעהר פיעללייכט, ווי אירגענד אנאנדער געזעץ פון דער פראנצויזישער געזעצגעבונג.

לויט דיזען געזעץ, האט דאס גאנצע לאנד, וואס איז צוגענומען געווארען פון די קאממונען דורך דער דריטעלונג־בעשטימונג פון 1669, געמוזט צוריקגעגעבען ווערן, ווי אויך דאס גאנצע ניט פערנומענע און ניט בעארבייטע לאנד, וועלכעס איז אוועקגענומען געווארען פון די דארף־קאממונען אויף אזא אדער אנ־

אנדער אופן דורך איינצעלנע מענשען, איינשליסענדיג אויך די־
יעניגע, וועלכע זיינען ארונטערגעגאנגען אונטער דעם אקט פון
א פערציג יאָהריגען בעזיץ, וועלכען די געזעצגעבענדע פערזאַמ־
לונג האָט פערפאסט.*)

אָבער, אָננעהמענדיג דיזען גערעכטען און נויטיגען געזעץ,
וועלכער האָט געזאָלט פערניכטען די ווירקונג פון די רויבערייען,
וואָס זיינען אָנגעגאַנגען אונטער דעם אַלטען סדר, האָט די קאָנ־
ווענשען געמאַכט א פאַלשען שריט בנוגע צו דער פערטהיילונג
פון דיזען לאַנד. וועגען דיזען פונקט זיינען געווען צוויי ענטגע־
גענגעזעצטע געדאַנקען־שטראָמען סיי אין דער קאָנווענשען און
סיי אין יעדען אַנדערען פלאַץ פון פראנקרייך. די רייכע
בויערען, וועלכע האָבען שוין פון א לענגערער צייט געגלוסט נאָך
דעם קאָממונאַלען לאַנד, און פון וועלכען זיי האָבען געהאַט היבשע

---

*) „דאָס גאַנצע קאָממונאַלע לאַנד אין אלגעמיין", האָט ער־
קלערט דער געזעץ פון 11טען יוני, 1793, „וואָס איז בעקאַנט דורך
דער גאַנצער רעפּובליק אונטער פערשיעדענע נעמען, איז דער אייגענ־
טהום און דורך זיין נאַטור געהערט ער צו אלע איינוואוינער, אָדער
צו די מיטגליעדער פון די קאָממונעס. די קאָממונען האָבען די פול־
מאַכט צו פאָרדערען דאָס לאַנד." „פיערטער פאראגראף פון ארטיקעל
25 פון דער בעשטימונג, בנוגע צו די וואסערען און פעלדער, פון
1669, ווי אויך אלע דעקרעטען, געזעצע און בעשטימונגען, וועלכע
האָבען זייט דאן אויטאָריזירט די דריטעלונג, די צוטהיילונג, די
טהיילווייזע צוטהיילונג אָדער קאָנצעסיאָנען פון וועלדער, וואָס דאָס
איז געווען צום שאָדען פון די קאָממונען און צום נוצען „פון די
פריצים, ווערט צוריקגערופען און איז בטל ומבוטל". „דער פערציג־
יעהריגער געזעץ, וואָס איז אָנגענומען געוואָרען דורך דעם דעקרעט
פון דעם 28טען אויגוסט, 1792, אלס גענוגענד צו עטאַבלירען איוי־
נעמס אייגענטהום, זאָל אין קיין פאל ניט קענען פערנעהמען דעם
פלאַץ פון דעם געזעצליכען רעכט אויף'ן לאַנד, און דיזער געזעצליכער
רעכט זאָל ניט זיין דער, וואָס שטאַמט פון דער פעאָדאַלער אויטאָ־
ריטעט."

טהיילען, אלם משכון, דיזע האָבען געוואָלט די פערטהיילונג פון לאַנד. זיי האָבען געוואוסט, דאָס אויב דאָס לאַנד וועט פער־טהיילט ווערען, וועט עס פאר זיי זעהר לייכט זיין אין א קור־צער צייט ארום אָבצוקויפען פון די אָרימערע בויערן יענעס לאַנד וואָס זיי וועלען קריגען אלס זייערע חלקים. זיי האָבען אויך גע־וואָלט, אז די פערטהיילונג זאָל נור געמאַכט ווערען צווישען די „בירגער" אזוי, אז די „איינוואוינער" אָדער זאָגאָר די אָרימערע בויערן, „די פאַססיווע" בירגער פון 1789, זאָלען ווערען אויס־געשלאָסען פון דער חלוקה. דיזע בורזשוי־בויערן האָבען גע־פונען אין דער קאָנוועגשען ענערגישע אדוואָקאַטען, וועלכע האָ־בען אימער גע'טענה'ט אין נאָמען פון אייגענטום, גערעכטיגקייט און גלייכהייט, ווען זיי האָבען אָנגעוויזען אויף די אונגלייכהייט אין אייגענטהום פון די פעשיעדענע קאָממונען — וואָס דאָס האָט זיי פונדעסטוועגען ניט געשטערט צו פערטהיידיגען די אונגלייכ־הייטען אין דער קאָממונע גופא. דיעזע זיינען געוועזען די מענ־שען, וועלכע האָבען געפאָדערט א געצוואונגענע צוטהיילונג, און עס זיינען געוועזען בלויז ווענינע, ווי דזשוליאן סוהיי, וועלכע האָבען געפאָדערט, אז דער קאָממונאַלער אייגענטהום זאָל בלייבען.

אָבער אין דער קאָנוועגשען זיינען שוין מעהר ניט געוועזען די זשיראָנדיסטישע פיהרער, וואָס זאָלען אונטערשטיצען די אד־וואָקאַטען פון פערטהיילונג; די געלויטערטע קאָנוועגשען, בע־הערשט פון די מאָנטאַנאַרען, האָט ניט געוואָלט איינשטימען צו דער פערטהיילונג פון דעם קאָממונאַלען לאַנד בלויז צווישען א טהייל פון די איינוואוינער. אָבער צו דער זעלבער צייט האָט זי געגלויבט, אז זי טהוט א גוטע זאַך, און אז זי האַנדעלט אין די אינטערעסען פון דער אגריקולטור, ווען זי בעשטימט, אז דאָס לאַנד זאָל פערטהיילט ווערען צווישען די בויערן אינדי־ווידועל. דער געדאַנק, וואָס האָט אראָבגעפיהרט די קאָנוועגשען פון וועג, איז געוועזען דער, אז קיינעם אין פראַנקרייך זאָל ניט ענטזאָגט ווערען א טהייל אין דעם לאַנד פון דער רעפובליק; און אונטער דער ווירקונג פון דיזען געדאַנק איז די קאָנוועגשען

געווען צו גונסטען פון דער צוטהיילונג פון קאָממונאַלען לאַנד צווישען די איינצעלנע בויערען פון יעדער קאָממונע.

„די צוטהיילונג פון קאָממונאַלען לאַנד“ — זאָגט דער געזעץ פון 11טען יוני, 1793 — „זאָל געמאַכט ווערען צווישען אַלע, אַזוי פיעל פּער קאָפּ פון די בעזעסענע איינוואוינער, אונגעאַכטעט עלטער אָדער געשלעכט, צי ער איז אַבוועזענד אָדער אַנוועזענד“. יעדער בירגער, איינגעשלאָסען אויך דעם ארבייטער און די הויז־דיענער אויף דער פאַרם, וואָס זיינען געווען דאָרט אַ יאָהר צייט אין דער קאָממונע, זאָלען האָבען אַ גלייכען חלק אין דער פערטהיילונג, און פאַר צעהן יאָהר זאָל דאָס איינגעטהיילטע לאַנד ניט קענען צוגענומען ווערען פון איינעם פאַר אַ חוב, וואָס ער איז שולדיג.“

די צוטהיילונג אָבער איז ניט געווען קיין מוז־זאַך. אַ פערזאַמלונג פון די איינוואוינער, פון דער קאָממונע, וועלכע האָבען אַן אינטערעס אין דער חלוקה, פוןביידע געשלעכטער און איבער איין־און־צוואַנציג יאָהר אַלט, דאַרף שטאַטפינדען אין אַ געוויסען זונטאָג, און דיזע פערזאַמלונג דאַרף עס בעשטימען, אויב דאָס קאָממונע־לאַנד זאָל אין גאַנצען צוטהיילט ווערען אָדער בלויז אַ טהייל. אויב אַ דריטעל פון דער פערזאַמלונג זאָל שטימען פאַר אַ צוטהיילונג, זאָל די צוטהיילונג אויך בעשלאָסען ווערען, און דאָס זאָל ניט מעהר צוריקגערופען ווערען.

עס איז לייכט צו בעגרייפען, וואָס פאַר אַ געוואַלדיגע ענדערונג עס איז ארייגעבראַכט געוואָרען אין דעם עקאָנאָמישען דאָרף־לעבען דורך דיזען געזעץ. דאָס גאַנצע לאַנד, וואָס איז צוגענומען געוואָרען פון די קאָממונען דורך אַלערליי מיטלען פאַר די פערגאַנגענע צוויי הונדערט יאָהר, האָט איצט געקאָנט צוריקגענומען ווערען פון די בויערען. דער פערציג־יעהריגער בעזיץ האָט ניט בערעכטיגט מעהר איינעם צום אייגענטהום פון לאַנד. די קאָממונען האָבען געקאָנט געהן אַזוי וויט צוריק, ווי צום יאָהר 1669, אום צו פאָדערען זייער פריהעריגען בעזיץ פון די מעכטיגע און די ביטרע. און דאָס גאַנצע קאָממונאַלע לאַנד, איינגעשלאָסען דאָס לאַנד, וואָס איז

צוריקגעגעבען געוואָרען צו דער קאָממונע דורך דעם געזעץ פון 11טען יוני, האָט איצט געהערט צו אַלע די, וועלכע האָבען גע־לעבט אַ יאָהר אין דער קאָממונע אין דער פּראָפּאָרציע צו דער צאָהל פּערזאָנען אין יעדער פאמיליע, איינגעשלאָסען שוין די קינדער פוןביידע געשלעכטער און אויך די עלטערע קרובים, וואָס האָבען געהערט צו דער פאמיליע. דער אונטערשיעד צווישען בירגער און איינוואוינער איז אָבגעמעקט געוואָרען. יע־דער האָט געהאַט אַ רעכט אויף לאַנד. דאָס איז געווען אַ פאָל־שטענדיגע רעוואָלוציע.

וואס אנבעטרעפט דעם צווייטען טהייל פון געזעץ, וועלכער האָט בעשטימט די פערטהיילונג דורך דעם ווילען פון איין דריי־טעל איבער די צוויי דריטעל פון די איינוואוינער, איז עס נור אויסגעפיהרט געוואָרען אין געוויסע טהיילען פון פראנקרייך, און דאָס ניט אלגעמיין. אין דער נאָרטה, וואו עס איז ניט גע־ווען קיין פיעל פּאשע־לאַנד, האָבען די בויערען בערייטוויליג צו־טהיילט צווישען זיך דאָס קאָממונאַלע לאַנד. אָבער אין דער וואנדיי און אין ברעטאַין זיינען זיי געווען שטארק געגען די צוטהיילונג דורך דעם ווילען פון אַ דריטעל פון די איינוואוינער. זיי האָבען בעשלאָסען פעסטצוהאַלטען, זיי אַלע, דאָס רעכט פון פּאשע אויף אונקולטיווירטען לאַנד. אין מאַנכע טהיילען פון פראנקרייך איז עס צוגעגאַנגען גאַנץ פערשיעדען. אין מאָזעל, למשל, אַ געגענד פון וויינמאַכער, האָבען 686 קאָממונען צו־טהיילט דאָס לאַנד, 107 פון זיי פער קאָפּ, און 579 פער פא־מיליע, נור 119 קאָממונען זיינען געבליבען אונפערטהיילט; אָבער אין אַנדערע דעפּארטמענטס, אין צענטראַל־און וועסט־פראנקרייך, האָט די מאַיאָריטעט פון די קאָממונען געהאַלטען דאָס לאַנד בשותפות, ניט צוטהיילענדיג עס צווישען די איינ־צעלנע אָדער די פאמיליען.

אלס אַ כלל, האָבען די בויערען ניט געאיילט זיך צו שטי־מען פאר אַ פערטהיילונג, ווייל זיי האָבען זעהר גוט געוואוסט, דאָס אויב דאָס קאָממונאַלע לאַנד וועט צוטהיילט ווערען, וועלען

די אָרימע פאַמיליען ווערען באַלד פּראָלעטאַריער און אָרימער, ווי ווען־עס־איז.

עס איז אויך קוים נויטיג צו שילדערען, דאָס די קאָנווענשען האָט ניט געמאַכט קיין פּערזוך אויסצוגלייכען די בענעפיטען, וואָס זיינען ארויסגעקומען פאַר די קאָממונען דורך דעם געזעץ פון 11טען יוני, חאָטש איהרע מיטעל־קלאַס־מיטגליעדער האָבען אזוי געגליכען צו רעדען פון די אונגלייכהייטען, וואָס ווען ארויסקומען, אויב די קאָממונען זאָלען צוריקנעהמען דעם בעזיץ פון זייער לאַנד. צו האַלטען רעדען וועגען די אָרימע קאָממונען, וואָס ווען גאָר ניט קריגען דורך די חלוקה — דאָס האָט געדיענט אלס אַן אויסגעצייכענטער אויסרייד צו טהאָן גאָר ניט און צו לאָזען דאָס בערויבטע לאַנד אין די הענד פון די רויבער, אָבער ווען עס איז געקומען די געלעגענהייט פאַרצושלאָגען עטוואָס, וואָס זאָל ניט דערלאָזען צו דיזער אונגערעכטיגקייט, איז גאָר ניט פאָרגעשלאָגען געוואָרען.*)

*) אַן אויסנאַהם דאַרף געמאַכט ווערען צו גונסטען פון פּיער ברידע. ער האָט פאָרגעשלאָגען עטוואָס עהנליכעס, וואָס געהט היינט אונטער'ן נאָמען לאַנד־נאַציאָנאַליזירונג. „דאָס קאָממונאַלע לאַנד“, האָט ברידע געזאָגט, „איז אַ נאַציאָנאַלער אייגענטהום, און דערפאַר איז עס אַן אונרעכט צו דערלאָזען, אַז געוויסע קאָממונען זאָלען האָבען פיעל לאַנד, ווערענד אַנדערע זאָלען האָבען אזוי ווייניג.“ ער האָט דארום פאָרגעשלאָגען, אַז דער שטאַאַט זאָל נעהמען בעזיץ פון דעם גאַנצען קאָמונאַלען לאַנד, און פאַרפּאַכטען דיזע אין קליינע חלקים צו פּעכטער, אויב דיזע זאָלען זיך געפינען. אויב ניט, זאָל עס אָבגעגעבען ווערען אין גרויסע חלקים פאַר דעם אונטערנעהמונגס־גייסט פון די איינוואוינער פון אַנדערע דיסטריקטען אין דער נאַכבאַרשאַפט. דאָס אלעס האָט בעדאַרפט געטהאָן ווערען פון די דירעקטאָריען פון די דעפּאַרטמענטס, וועלכע זיינען געווען, ווי מיר ווייסען, שטאַרק רעאקציאָנערע קערפּערשאַפטען, רעפּרעזענטירענדיג די אינטערעסען פון די רייכע. פערשטעהט זיך, אז דיזער פּלאַן איז ניט אָנגענומען געוואָרען. וויבאַלד דאָס לאַנד, וואָס געהערט צו יעדער

די קאָמונען, וועלכע האָבען גלייך אונגעזאַמט גענומען בעזיץ פון זייער לאַנד, האָבען זיך פערזיכערט מיט עפּעס ממשות׳דיגעס. און ווען די רעאַקציאָן האָט טריאומפירט, און די פּריצים זיינען געקומען צוריק צו זייער מאַכט, האָבען זיי גאָר ניט געקענט טהון אום צוריקצוקריגען דאָס, וואָס דער געזעץ האָט פון זיי אוועקגענומען און וואָס די בויערען האָבען שוין געהאַלטען אין זייער ווירקליכען בעזיץ. אָבער די קאָמונען, וואָס האָבען זיך געשראָקען צו נעהמען בעזיץ, האָבען גאָר ניט געקראָגען. ווייל אַזוי

קאָממונע, וואָלט פערפּאַכטעט געוואָרען, ווי דאָס איז שוין געווען דער פאַל, צו די דאָרטיגע בויערען, רייכע און אָרימע, פון די קאָממונען גופא, און נור אין אויסנאַהמס-פעללע וואָלט דאָס לאַנד גענומען געוואָרען אויף פּאַכט פון די נאַכבאַר-דיסטריקטען, איז דאָך דער פּלאַן פּראַקטיש געווען אָט וועלכער: בדי צו געבען א מעגליכקייט אייניגע מיטעל-קלאַס-מענשען צו פּאַכטען לאַנד, וואָס ליעגט אין אַנדערע דיסטריקטען און קאָממונען, אויסער זייערע אייגענע, האָט דאָ דער שטאַאַט געזאָלט אריינמישען זיך, פערנעהמען דעם פּלאַץ פון די קאָממונען אין דער אדמיניסטראַציאָן פון זייער לאַנד. דאָס איז, וואָס דער פּלאַן האָט געמיינט. געוויס איז דער פאָרשלאַג געמאַכט געוואָרען אין אַ שעהנער שפּראַך פול מיט פראַזען וועגען גערעכטיגקייט, וואָס האָט געקאָנט אַפּעלירען צו סאָציאליסטיש-גענייגטע שטאָדט-מענשען, וואָס זיינען אונוויסענד איבער דער לאַנד-פראַגע, און וועלכע זיינען אונפעהיג נעהענטער צו בעטראַכטען דיזע שעהנע ווערטער. אין דער ווירקליכקייט אָבער האָט דיזער פּלאַן געצילעוועט זיך צו בעשאַפען פיעלע נייע אונגערעכטיגקייטען, זאָגאַר ערגערע, ווי די אלטע און צו מאַכען פיעלע „דזשאבס" פאר פערשיעדענע שטאַאַט-בעאַמטע און אַלעס אין דעם נאָמען פון שטאָדט-רעגולירונג. דאָס, וואָס די קאָממונען, ביז דאַן, האָבען אליין געטהאָן, האָט מען געזאָלט איבערגעבען צו בעצאָהלטע בעאַמטע, וועלכע וואָלטען העכסט-וואהרשיינליך געווען אימער אויף דער זייט פון די רייכערע מענשען אין דער פּראָווינץ, מיט דעם, וואָס זיי וואָלטען זיי געגעבען די מעגליכקייט זיך צו בערייכערען אויף דעם חשבון פון די דאָרף-קאָממונען.

שנעל, ווי די רעאקציע האָט געזיעגט; אזוי שנעל, ווי דער אויפ־שטאנד פון דעם לעצטען פון די „בארגסיסטען" איז דערשטיקט געוואָרען דעם 20טען מאַי 1795, איז די ערשטע זאָרג פון דער רעאקציאָנערער קאָנווענשאן געווען מבטל צו זיין די רעוואָלוציאָנערע דעקרעטען פון דער בארגישער קאָנווענשאָן. דעם 19טען יוני 1796 איז ארויסגעלאָזען געוואָרען אַ דעקרעט, וועלכער האָט פערוועהרט די צוריקגעבונג פון דעם קאָמונאַלען לאַנד צו די קאָמונען. *)

אַ יאָהר שפּעטער, דעם 21טען מאַי, 1797, האָט אַ נייער געזעץ פערבאָטען די דאָרף־קאָמונען איבערצוטראָגען אָדער אויס־צובייטען זייער אייגענטהום לויט די געזעצע פון יוני דעם 11טען און אויגוסט דעם 27טען 1793. פון דאַן אַן און ווייטער איז נויטווענדיג געוואָרען אַ ספּעציעלער געזעץ פאַר יעדע איבערטרע־טונג בעזונדער. דיעזער געזעץ האָט קלאָר געמיינט צו שטערען די סקאַנדאַליעזע בערויבונג פון דעם קאָמונאַלען אייגענטהום, וואָס איז אָנגעגאַנגען נאָך דער רעוואָלוציע.

נאָך שפּעטער, אונטער דער אימפּעריע, זיינען געמאכט געוואָרען איינינע פּראָבען אָבצושאַפען די געזעצגעבונג פון דעם קאָנווענשאָן. אָבער, ווי ד. סאַניאַק בעמערקט, „די אַלע נאָכ־פאָלגענדע פערזוכען געגען די געזעצע פון דער קאָנווענשאַן, זיי־נען קלעגליך דורכגעפאַלען." די בויערען זיינען געווען צו שטאַרק

---

*) אזוי ווי דער געזעץ פון 11טען יוני, 1793 האָט געפיהרט צו פיעלע מיספערשטענישע און מחלוקות... אזוי ווי די אונטערזוכונגען פון דיזע ספסוכים דאַרף נעהמען אַ לאַנגע צייט און אזוי ווי עס איז דרינגענד, אז די אונגליקליכע רעזולטאַטען פון דער צו־בוכשטעבליכער פערטייטשונג פון דעם געזעץ פון 11טען יוני, 1793, זאָלען צוריק־געהאַלטען ווערען... ווערען אַלע האַנדלונגען, פּראָצעסען, וואָס זיינען דער רעזולטאַט פון דיעזען געזעץ דערווייל סוספּענדירט און די אַלע איצטיגע בעזיצער פון דעם לאַנד, בלייבען דערווייל אין זייער בעזיץ." (דאַלאָץ).

פעראינטערעסירט, אז דיעזע אטאקען זאָלען קענען האָבען א ווירקונג.

אין אַלגעמיין קען מען זאָגען, דאָס די מאַיאָריטעט פון די קאָמונען, וועלכע האָבען גלייך צוריקגענומען דעם בעזיץ פון לאַנד, וואָס איז פון זיי צוגע׳גנב׳עט געוואָרען זייט 1669, דיזע זיינען געבליבען ביי דעם. אָבער די יעניגע, וועלכע האָבען דאָס פער־פעהלט צו טהאָן פאר יוני 1796, האָבען גאָר ניט געקראָגען. אין א רעוואָלוציע האָט נור דער אויסגעפיהרטער פאקט א ווערטה.

פופציגסטער קאפיטעל.

די ענדליכע אַבשאַפונג פון פעאדאלע רעכטע.

די זשיראָנדיסטען זיינען געגען די אָבשאַפונג פון די פעאָדאַלע רעכטע. — די דעקרעטען פון 17טען יולי. — די פעאָדאַלע געזעצע אָב־געשאַפט אַלע מיט אַמאָל. — די רעאַקציע קען ניט שטערען די ווירקונג פון דיזע דעקרעטען. — דער טריאומף פון דער רעוואָלוציע.

אַזוי שנעל, ווי דער קעניגטהום איז אָבגעשאפט געוואָרען, האָט די קאָנוועגשאַן שוין אין איהרע ערשטע זיצונגען געמוזט דיסקוטירען די פראגע פון די פעאָדאַלע רעכטע. אבער, אַזוי ווי די זשיראָנדיסטען זיינען געווען געגען די אָבשאַפונג פון דיזע רעכטע אָהן אַן אויסלייז־געלד, און דאָך האָבען זיי ניט פאָרגעשלאָקען קיין פלאַן פון אויסקויף, וועלכער זאָל זיין אַ מוז פאַר די פריצים, איז דער גאַנצער ענין געבליבען הענגען אין דער לופטען. אבער דיעזע איז דאָך געווען די הויפט־פראגע פאַר פיעל מעהר, ווי די העלפט פון דער פראנצויזישער בעפעלקערונג, וועלכע האָבען זיך געפרעגט מיט אַנגסט: „איז עס מעגליך, אַז דער בויער זאָל מוזען וויעדער אונטערשטעלען זיין נאַקען אונטער דעם פעאָדאַלען יאָך, און וויעדער מוזען איבערטראָגען די שוידערליכקייט פון הונגער אזוי שנעל, ווי די רעוואָלוציע וועט זיין פאָראיבער?“

מיר האָבען געזעהען, דאָס גלייך, ווי די זשיראָנדיסטישע פיהרער זיינען אויסגעשלאָסען געוואָרען פון דער קאָנוועגשאַן, איז אָנגענומען געוואָרען דער דעקרעט, וועלכער האָט צוריקגעקעהרט דאָס קאָמונאַלע לאַנד צו די קאָמונען; אָבער די קאָנ־

ווענשאן האָט זיך נאָך אַליץ געוואַקעלט צו פאסען געזעצע בנוגע צו די פעאָדאַלע רעכטע. ערשט דעם 17טען יולי 1793, האָט זי בעשלאָסען צו דערלאַנגען דעם גרויסען קלאפּ, וועלכער האָט עס געזאָלט ארויפלעגען זיין שטעמפעל אויף די רעוואָלוציע, מאכענדיג צום געזעץ איינע פון איהרע הויפּט־ציעלען—די פאָל־שטענדיגע אָבשאַפונג פון די פעאָדאַלע רעכטע.

דער קעניגטהום האָט אויפגעהערט צו עקזיסטירען דעם 24טען יאַנואַר, 1793, און איצט, דעם 17טען יולי, 1793, האָט דאָס געזעץ אויפגעהערט צו אַנערקענען די רעכטע פון די פעאָ־דאַלע פריצים—די קנעכטונג פון מענש דורך מענש.

דער דעקרעט פון דעם 17טען יולי איז געווען גאַנץ קלאָר. די אונטערשיידונגען, וועלכע זיינען געמאכט געוואָרען פון דיביידע פאָריגע פערזאמלונגען צווישען די פערשיעדענע פעאָדאַלע רעכטע, אין דער האָפנונג איבערצולאָזען אירגענד וועלכע פון זיי, זיינען בטל געוואָרען. יעדעס רעכט, וואָס האָט זיך געשטיצט אויף דעם פעאָדאַלען רעכט, האָט איינפאך אויפגעהערט צו עקזיסטירען.

„אַלע אָבצאָהלונגען, געוועזענע פריצישע רעכטע, סיי די שטענדיגע און סיי די צייטליכע, זאָגאַר די יעניגע, וועלכע זיינען איבערגעלאָזען געוואָרען פון דעם דעקרעט פון׳ם 25טען אויגוסט, זיינען אָבגעשאפט אָהן אירגענד וועלכען אויסלייז־געלד", אַזוי האָט געלויטעט דער דעקרעט. דאָרט איז ניט געווען קיין אויס־נאָהם. עס איז בלויז פערבליבען די רענט־צאָהלונג און ארבייטס־צאָהלונג, וועלכע זיינען בעצאָהלט געוואָרען אויסשליסליך פאַר׳ן לאַנד, און ניט מחמת די אמאָליגע פעאָדאַלע רעכטע.

דורך דעם איז די פערשמעלצונג פון פעאָדאַל־רענט מיט דעם גרונד־רענט, וועלכע איז עטאבלירט געוואָרען אין 1790, פאָלשטענדיג אויסגעמעקט געוואָרען. אויב אירגענד וועלכער רענט אָדער פערפליכטונג האָט געהאַט פעאָדאַלע אָבשטאַמונג, איז דאָס אָבגעשאפט געוואָרען אויף אימער און אייביג, אָהן אירגענד אַן אויסקויף. דאָס געזעץ פון 1790 האָט ערקלערט, דאָס אויב איינער נעהמט אין פאכט א שטיק לאַנד קען ער עס

אָבקויפען, בעצאָהלענדיג צוואנציג אָדער פינף און צוואנציג מאָל אזוי פיעל, וויפיעל עס איז דער יעהרליכער רענט, און דיזער תנאי איז אָנגענומען געוואָרען פון די בויערען. אָבער, האָט נאָך צוגעלעגט דאָס געזעץ, אויב אַ חוץ דעם גרונד־רענט האָט דער אייגענטימער ארויפגעצוואונגען אירגענד אַן אבצאהלונג פון אַ פעאָדאַלען כאַראַקטער, למשל, אַ שטראָף אויף אַלעם וואָס ער פערקויפט אָדער ירש'ענט, אירגענד וועלכע פערפליכטונג אָדער שטייער, וואָס האָט רעפּרעזענטירט אַ פּערזענליכען חוב פון פּאַרמער צום פּריץ, ווי דער חיוב צו געברויכען דעם מילל אָדער די ווייך־פּרעס, וואָס האָבען געהערט צום פּריץ, אָדער אַ בעגרענצונג אויף דעם רעכט פון פערקויף, אָדער א צינז פון דער תבואה, אָדער זאָגאַר א צאָהלונג, וואָס דאַרף געמאַכט ווערען אין דער צייט, ווען דער קאָנטראַקט ווערט געבראָכען, אָדער ווען דאָס לאַנד געהט איבער אין אנדערע הענד—אַלע אזעלכע אָבצאָהלונגען האָבען געמוזט אויסגעקויפט ווערען, ווי דער גרונד־רענט.

אָבער דאָס מאָל האָט די קאָנווענשאַן דערלאַנגט אַ ווירקליך רעוואָלוציאָנערען קלאַפּ. זי האָט ניט געוואָלט וויסען פון דיזע אַלע כיטרע פערדרעהענישען. האַלט דער פּאַרמער דיזעם לאַנד אונטער א פערפליכטונג פון אַ פעאָדאַלען כאַראַקטער? אויב יא, איז וואָס פאַר אַ נאָמען עס זאָל ניט טראָגען דיזע פערפליכטונג, ווערט זי אָבגעשאפט און אָהן אויסקויף־געלד. אבער עס קען זיין, אז דער פּאַרמער צאָהלט גרונד־רענט, וואָס האָט גאָר ניט פעאָדאַלעס אין זיך! נור, אַ חוץ דעם רענט האָט איהר אויף איהם ארויפגעלעגט אירגענד א שטייער פון פעאָדאַלען כאַראַקטער, *אין אזא פאַל ווערט ער דער אייגענטהימער פון לאַנד, ניט בלייבענדיג אייך גאָרניט שולדיג.*

אָבער דער אייגענטהימער קען ענטפערען, אז די פערפליכטונג איז געוועזן בלויז נאָמינאַל. דאָס ערגער. איהר האָט געהאַט דעם וואונש צו מאַכען אַ לייב־אייגענעם פון אייער פּאַרמער. ער איז דערפאַר פריי און ער איז אין פולען בעזיץ פון דעם לאַנד, צו וועלכען עס איז געוועזן צוגעפּרעסט א פעאָדאַלע

פערפליכטונג, ניט זייענדיג אין גארניט שולדיג. גאנץ געוועהנ־ליכע מענשען, דערצעהלט מ. סאניאק, צי דורך פוסטע גאוה, צי דורך די מאכט פון דער געוואוינהייט, האבען בענוצט זיך מיט דיעזער פערבאטענער פארמע, און אין די קאנטראקטען וואס זיי האבען געשלאסען מיט די פארמער האבען זיי ארויפגעלעגט א קליינע אבצאהלונג אויף די איינקויפען און פערקויפען — זיי האבען בלויז געוואלט שפיעלען דעם פריץ; און דערפאר איז דאס ערגער פאר זיי. די קאנוועגשאן האט ניט געוואלט וויסען, אויב זיי ווילען בלויז שפיעלען דעם פריץ אדער ווילען עם טאקע ווערען. זיי האבען געוואוסט, דאס אלע פעאדאלע אבצאהלונגען זיינען אין אנפאנג געווען בלויז א קלייניגקייט, אום צו ווערען א שרעקליכע לאסט אין דעם משך פון דער צייט. אזא קאנטראקט איז געווען פונקט אזוי בעשפרינקעלט מיט פעאדאליזם, ווי יענע וועלכע האבען געדריענט אין די פערגאנגענע יאהרהונדערטע, אום צו פערשקלאפען די בויערן. די קאנוועגשאן האט אין דעם געזעהען דעם צייכען פון פעאדאליזם, און דערפאר האט זי גע־געבען דאס לאנד צום בויער, וואס האט עם געערגט, גארניט פערלאנגענדיג קיין אויסקויף־געלד.

נאך מעהר: זי האט בעשטימט, דאס „אלע אייגענטהום־טיטלען, וועלכע אנערקענען די איצט־אבגעשאפענע צאהלונגען, זאלען פערניכטעט ווערען". די פריצים, די נאטארען, לאנד־קאמיסיאנערען האבען אלע געמוזט אין דעם משך פון דריי מאנא־טען ברענגען זייערע אייגענטהום־דאקומענטען און קאנטראקטען, וועלכע האבען געגעבען איין קלאס מאכט איבער א צווייטע, אין דעם רעקארד־אפים פון זייער מוניציפאליטעט, אום דארט אריינ־געווארפען צו ווערען אין פייער. דאס וואס די בויערן האבען געטהאן אין 1789 אונטער דער געפאהר צו ווערען געהאנגען דערפאר, דאס איז איצט געטהאן געווארען פון געזעץ. „פינף יאהר אין אייזענס פאר יעדען איינעם, וואס וועט אויסגעפונען ווערען צו האבען פערבאהאלטען אדער צוגענומען אדער צוריק־געהאלטען די אריגינאלען פון די קאפיעס פון אזעלכע קאנטראק־טען." פיעלע קאנטראקטען פון דיעזען סארט האבען בעוויעזען

דאָס רעכט פון פעאָדאַלע שטאַאַט־אייגענטהום איבער געוויסע שטיקער לאַנד, ווייל אויך דער שטאַאַט האָט געהאַט אין די פריהעריגע צייטען זיינע לייב־אייגענע און שפּעטער זיינע וואַסאַלען. אָבער דאָס האָט ניט געמאַכט קיין אונטערשיעד. די פעאָדאַלע רעכטע מוזען פערשווינדען. דאָס, וואָס די גרינדונג־פערזאַמלונג האָט געטהאָן מיט די פעאָדאַלע טיטלען—פּרינץ, גראַף, מאַרקיז—דאָס האָט די קאָנווענשאַן איצט געטהאָן מיט די ממשות׳דיגע רעכטע פון דעם פעאָדאַליזם.

אין זעקס מאָנאַטען אַרום, אַלס אַן ענטפער אויף פיעלע פּראָטעסטען, בעזאָנדערס פון דער זייט פון די נאָטאַרען, וועלכע האָבען פּערצייכענט אין דיזעלבע ביכער און אָפט אויף דיזעלבע זייטען די אָבצאָהלונג, וואָס איז געקומען בלויז פאַר דאָס בענוצטע לאַנד און די פעאָדאַלע אָבצאָהלונגען, האָט די קאָנווענשאַן איינגעווילליגט אָבצולעגען די דורכפיהרונג פון דעם 6טען פּאַראַגראַף און די מוניציפּאַליטעטען איז געוואָרען ערלויבט צו האַלטען דיעזע צונויפגעמישטע אייגענטהום—דאָקומענטען אין די ארכיוואָן. אָבער דאָס געזעץ פון דעם 17טען יולי איז געבליבען גאַנץ און וויעדער אַמאָל, דעם 18טען מאַי, 1794, האָט די קאָנווענשאַן בעפעסטיגט דעם דעקרעט, דאָס אַלערליי רענט, וואָס האָט נור אויף זיך דעם קלענסטען סימן פון פעאָדאַליזמוס, מוזען אונטערדריקט ווערען אָהן אַן אויסקויף־געלד.

עס איז העכסט מערקווירדיג, דאָס די רעאַקציע, וואָס האָט געקראָגען די אויבערהאַנד זייט 1794 איז געוועזען גאָר אין גאַנצען מאַכטלאָז צו פערניכטען די ווירקונג פון דיעזער רעוואָלוציאָנערע טהאַט. עס איז אַ לאַנגער מהלך, ווי מיר האָבען עס שוין געזאָגט, פון דעם געשריעבענעם געזעץ ביז צו זיין פערווירקליכונג. פאָלגליך, איבעראַל, וואו די בויערען האָבען ניט געמאַכט קיין אויפשטאַנד געגען זייערע פריצים, וואו נור זיי האָבען זיך געווענדעט געגען די סאַנקיולאָטען, ווי אין דער וואַנדיי, אונטער דער פיהרערשאַפט פון די פריצים; וואו נור זייערע דאָרף־פערוואַלטונגען זיינען געבליבען אין די הענד פון די פּריעסטער און די רייכע—דאָרט זיינען די געזעצע פון 11טען און 17טען יולי ניט אָנגעווענ־

דעט געוואָרען. אין דיזע געגענדען האָבען די בויערען ניט צוריקגעקראָגען דעם בעזיץ פון זייער קאָמונאַלען לאַנד, וואָס זיי האָבען געהאַלטען אויף אַ קאָנטראַקט פון זייערע געוועזענע פעאָדאַלע הערען. זיי האָבען ניט פערברענט די פעאָדאַלע אייגענטהום־דאָקומענטען, און זיי האָבען זאָגאַר ניט געקויפט דאָס נאַציאָנאַליזירטע לאַנד אויס מורא פאַר דער קללה פון דער קירכע.

אָבער אין פיעלע פלעצער — אין אַ גוטער העלפט פון די דעפּאַרטמענטס — האָבען די בויערען יאָ אָבגעקויפט דאָס נאַציאָנאַלע לאַנד. דאָ און דאָרט האָבען זיי זאָגאַר געצוואונגען די אדמיניסטראַציאָן צו פערקויפען זיי דאָס לאַנד אין קליינע חלקים. זיי האָבען גענומען בעזיץ פון דעם לאַנד, וואָס זיי האָבען פריהער געהאַט אויף פאַכט פון די מאַנאַכען, פון דער לאָקאַלער בורזשואַזיע און פון די פּריצים, און נאָכדעם, ווי זיי האָבען פערפלאַנצט אַ מאַי־בוים, האָבען זיי געטאַנצט ארום איהם און פערברענט אַלע אייגענטהום־פּאַפּירען. און איבעראַל, וואו דאָס איז געטהאָן געוואָרען, האָט דער צוריקקומענדער שטראָם פון דער רעאַקציע ניט געהאַט קיין מאַכט איבער די עקאָנאָמישע רעוואָלוציע, וואָס איז אויסגעפיהרט געוואָרען אין טהאַטען.

די רעאַקציע איז אָנגעקומען דעם 9טען טהערמידאָר, און מיט איהר האָט זיך אָנגעהויבען דער „בלויער" טעררּאָר פון די רייך־געוואָרענע מיטעל־קלאַסען. שפּעטער איז געקומען דער דירעקטאָריום, דער קאָנסולאַט, די אימפּעריע, די רעסטאָראַציע, וועלכע האָט פערניכטעט דעם גרעסטען טהייל פון די דעמאָקראַטישע אינסטיטוציאָנען פון דער רעוואָלוציע. אָבער דיזער טהייל, וועלכען די רעוואָלוציע האָט אויסגעפיהרט — דיזער איז פערבליבען; ער איז איבערגעקומען אַלערליי אַטאַקען. די רעאַקציע האָט געקאָנט פערניכטען, ביז צו אַ געוויסען פונקט, די פּאָליטישע ארבייט פון דער רעוואָלוציע, אָבער איהר עקאָנאָמישער אויפטהו איז געבליבעןביין לעבען. און די נייע, איבערגעשאַפענע נאַציאָן, וועלכע האָט זיך געבילדעט אין דער רעוואָלו־

ציאָנערער קאָבעניש, איז אויך פערבליבען און האָט זיך גענומען שטארק צו דער ארבייט.

נאָך א זאַך. ווען מיר שטודירען די עקאָנאָמישע רעזול־טאטען פון דער גרויסער רעוואָלוציע, ווי זי איז אויסגעפיהרט געוואָרען אין פראנקרייך, פערשטעהען מיר דעם גרויסען אונ־טערשיעד, וואָס איז דאָ צווישען דער אָבשאַפונג פון דעם פע־אָדאליזם אויפ'ן ביוראָקראטישען אופן, ווי דאָס איז געטהאָן גע־וואָרען אין פרייסען אין 1848, און אין רוסלאנד אין 1861, און דער אָבשאַפונג פון פעאָדאליזם, ווי די רעוואָלוציע האָט עס פאָלבראכט. אין פרייסען און אין רוסלאנד זיינען די בויערן בעפרייט געוואָרען פון פעאָדאלע צינזען און געצוואונגענער אר־בייט, מיט דעם תנאי, דאָס זיי האָבען געמוזט פערלירען א גרוי־סען טהייל פון דעם לאנד, וואָס זיי האָבען געהאַט, און אויך האָ־בען זיי געמוזט בעצאָהלען א שווערען אויסקויף־געלד, וואָס האָט זיי רואינירט. אום צו ווערען פרייע אייגענטהימער, האָבען זיי געמוזט שטעלען זיך בדיל הדל. און די פריצים, וועלכע אין אָנפאנג זיינען געווען געגען דיזע רעפאָרם, האָבען פון איהר שפּעטער געהאט אונערווארטעטע נוצען. כמעט איבעראל אין אייראָפּא האָט די רעפאָרם, וואָס האָט אָבגעשאַפט דעם פע־אָדאליזם, נאָך פערגרעסערט די מאכט פון די פריצים.

נור אין פראנקרייך, וואו די אָבשאַפונג פון דער פעאָדאל־סיסטעם איז אויסגעפיהרט געוואָרען דורך די רעוואָלוציע, איז די ענדערונג געווען צום שאדען פון די פריצים, אלס אַן עקאָנאָ־מישע און פּאָליטישע קאסטע, און צום גרויסען נוצען פון דער גרויסער מאסע פון די בויערן.

איין־און־פופציגסטער קאפיטעל.

די נאַציאָנאַלע גיטער.

נאַציאָנאַל־גיטער פון נוצען בלויז פאר די מיטעל־קלאַסען. — אונצו־פריעדענהייט צווישען די בויערען. — די קאָנזעקווענצען בעפעהלט די ווייטערע צוטהיילונג פון לאַנד. — דער דעקרעט וועגען יורשים. — די ווירקונג פון דער צוטהיילונג פון לאַנד. — דער געענדערטער אנבליק פון פראנקרייך.

די בעוועגונג פון דעם 31סטען מאַי האָט געהאַט דיזעלבע גוטע ווירקונג אויף דעם פערקויף פון די נאַציאָנאַל־גיטער. ביז דאַן האָבען פון דעם פערקויף פון די נאַציאָנאַלע גיטער געצויגען די מייסטע נוצען די מיטעל־קלאַסען. איצט אָבער האָבען די מאָנ־טאַנאַרען אָנגעווענדעט אַלע מיטלען, אז די נאַציאָנאַלע גיטער זאָלען אויך קענען געקויפט ווערען פון די אָרימע, וועלכע האָבען געוואָלט אַליין קולטיווירען דאָס לאַנד.

ווען די גיטער פון די גייסטליכע און נאכהער די גיטער פון די עמיגראַנטען זיינען קאָנפיסקירט געוואָרען פון דער רעוואָלוציע און זיינען בעשטימט געוואָרען צום פערקויף, איז אַ געוויסער טהייל פון דיזע גיטער צוטהיילט געוואָרען גלייך אין אָנפאַנג אין קליינע חלקים, און די קויפער האָבען געהאַט 12 יאָהר צייט אויסצוצאָהלען דאָס געלד אין קליינע אָבצאָהלונגען. אָבער וואָס שטאַרקער עס איז געוואָרען די רעאקציע אין 1790 און 1791, און וואָס פעסטער די מיטעל־קלאַסען האָבען אָרגאַניזירט זיך, אַלץ ווייניגער און ווייניגער מעגליכקייט האָבען די אָרימערע קלאַסען געהאַט, אום צו קויפען דאָס קאָנפיסקירטע לאַנד. נאָך מעהר. דער שטאַאט, זייענדיג קורץ אין געלד, האָט זיך שטאַרק גענוי־

טיגט אין מזומן־געלד. דערפאַר האָט מען עס געהאַלטען פאַר פיעל גלייכער ניט צו צופיצלען די גרויסע גיטער אין פאַרמס, נור צו פערקויפען זיי אזוי, ווי זיי זיינען געווען, צו די יעניגע, וועלכע האָבען זיי געקויפט צום צוועק פון ספעקולאַציאָן. אמת, אין געוויסע געגענדען האָבען די בויערען זיך פעראייניגט אין געזעלשאַפטען, אום אָבצוקויפען די גרויסע גיטער, אָבער די געזעצגעבער האָבען ניט געגליכען אזעלכע פעראייניגונגען און א סך, אַ סך לאַנד איז אריבער אין די הענד פון ספעקולאַנטען. די קליינע פאַרמערס, די פאַרם־ארבייטער און די בעלי־מלאכות, וועלכע האָבען געלעבט אין די דערפער און די אָרימע אין אלגעמיין האָבען זיך בעקלאָגט, אָבער די געזעצגעבענדע פרזאמלונג האָט ניט געצאָהלט די מינדעסטע אויפמערקזאמקייט צו דיזע קלאַגען.

שוין אין 1789 האָבען פיעלע פעטיציעס פון פערשיעדענע געגענדען אויסגעדריקט דעם וואונש, אז דאָס נאַציאָנאַל־לאַנד זאָל פערטהיילט ווערען אין קליינע פאַרמס, פון פיער ביז פינף אייקערס יעדע. די מענשען פון ארטאָ וואָלטען ניט געהאַט זאָגאר פאַרמס גרעסער, ווי דריי הונדערט מאָסען לאַנד. אָבער, ווי אווענעל האָט שוין אָנגעוויזען, „ניט אין די רעדען, וועלכע זיינען געהאַלטען געוואָרען איבער דיזען ענין און ניט אין די דעקרעטען, וועלכע זיינען ארויסגעלאָזען געוואָרען, געפינען מיר ניט קיין איינציגען וואָרט צו גונסטען פון יענע אָרימערע בויערען, וועלכע האָבען גאַר ניט געהאַט קיין לאַנד. קיינער האָט ניט פערטהיידיגט אין דער פערזאמלונג די אָרגאַניזירונג פון אַ פאָלקס־קרעדיט, אום צו געבען אַ מעגליכקייט דיזע הונגערענדע בויערען צו קויפען אויף לייכטע בעדינגונגען קליינע שטיקלאך לאַנד... אויך איז קיין אויפמערקזאמקייט ניט געצאָהלט געוואָרען צו דעם וואונש, וואָס איינציגע צייטונגען, ווי דער „מאָניטער", האָבען אויסגעדריקט, אז אַ העלפט פון דעם לאַנד, וואָס ווערט אָנגעבאָטען צום פערקויף, זאָל צוטהיילט ווערען אין חלקים, וואָס זאָלען ווערטה זיין 5 טויזענד פראַנק יעדער חלק אזוי, אז עס זאָל געשאַפען ווערען אַ קלאַס קליינע בויערען־אייגענטהימער."

דער רעזולטאט איז געווען, אז דאס לאנד, וואס איז גע־שטעלט געוואָרען צום פערקויף, איז מייסטענס געקויפט געוואָרען פון בויערען, וועלכע האָבען שוין גיהאט אירגענד וועלכען פער־מעגען אָדער פון די מיטעל־קלאס־שטאָדט־מענשען. און אָט דער לעצטער אומשטאנד האט געבראכט פיעל אונצופריעדענהייט אין די דערפער פון ברעטאין און וואנדיי.

דאן איז געקומען דער צעהנטער אויגוסט. אוים מורא פאר די רעבעללירענדע בויערען, האָט די געזעצגעבענדע פערזאמ־לונג פרובירט איינצושטילען די אונצופריעדענהייט דורך א בע־פעהל, אז דאס לאנד, וואס איז קאָנפיסקירט געוואָרען פון די עמיגראנטען, זאָל פערקויפט ווערען אין קליינע חלקים פון צוויי ביז פיער אייקערס, וואס זאָל אויסגעצאָהלט ווערען דורך רענט אין געלד. אָבער די, וועלכע האָבען געהאט גלייך געלד צו בע־צאָהלען, האָבען נאָך אימער געהאט די בכורה.

דעם 3טען יוני, 1793, גלייך נאָך דעם, ווי די זשיראָנדיסטי־שע פיהרער זיינען אויסגעשלאָסען געוואָרען פון דער קאָנווענ־שין, האָט די נאַציאָנאַלע רעפּרעזענטאַציאָן, וואָס איז איצט גע־ווען אונטער דעם איינפלוס פון די מאָנטאַנאַרען, צוגעזאָגט צו געבען איין אייקער פרייען לאנד צו יעדער פּראָלעטארישער פאַ־מיליע אין דאָרף. און מאנכע קאָמיסיאָנערען פון דער קאָנווענ־שען האָבען ווירקליך אזוי געטהאָן, אויסטהיילענדיג קליינע חלקים צו די אָרימערע בויערען. אָבער ערשט נור דעם 22סטען נאָוועמבער, 1793, האָט די קאָנווענשען ארויסגעלאָזען א בע־פעהל צוצוטהיילען אזוי פיעל ווי מעגליך די נאַציאָנאַל־גיטער, וועלכע זיינען געשטעלט געוואָרען צום פערקויף. א חוץ דעם, בעזאָנדערס גינסטיגע בעדינגונגען פון אָבצאָהלען זיינען איינגע־פיהרט געוואָרען פאר די קויפער פון די גיטער פון די עמיגראנ־טען, און דיזע בעדינגונגען זיינען געבליבען אין קראפט ביז 1796, ווען די רעאקציאָנערען, קריגענדיג צוריק די מאכט, האָ־בען זיי אָבגעשאפט.

מען מוז אָבער געדענקען, דאָס די געלד־פערהעלטניסע פון דער רעפּובליק זיינען די גאנצע צייט געבליבען אין א גאנץ קלעג־

ליכען צושטאנד. די טאקסעס זיינען אריינגעקומען זעהר אונפינקטליך, און די מלחמה האט פערשלונגען טויזענדע און טויזענדע מיליאנען פראנק. דאס פאפיער־געלד האט פערלארען אין זיין ווערטה, און אונטער אזעלכע אומשטענדען איז די הויפט־זאך געווען צו קריגען קעש אזוי שנעל ווי מעגליך, דורך דעם פערקויף פון די נאציאנאל־גיטער, אזוי, אום צו קענען פערניכטען א גלייכע סומע פאפיער־געלד, וואס איז פריהער ארויסגעגעבען געווארען. אט דערפאר האבען די זשיראנדיסטען, ווי די מאנטאנארען, געזארגט ווענינער פאר דעם קליינעם לאנד־בעזיצער, ווי צו קריגען וואס מעהר גרייטען געלד. ווער עס האט געקאנט גלייך בעצאהלען, האט נאך אימער געהאט די בכורה.

און דאך, ניט קוקענדיג אויף דעם אלעם, זיינען פארט פיעלע קליינע שטיקלאך לאנד פערקויפט געווארען. וועהרענד עס זיינען געווען פיעל מיטעל־קלאס־מענשען, וועלכע האבען פלוצלינג געמאכט סקאנדאליעזע פערמעגענס דורך די אנזאמלונג פון נאציאנאלען אייגענטהום, איז אבער אויך פיעל לאנד אין געוויסע טהיילען פון פראנקרייך, און בעזאנדערס אין די איסט, ווי דאס איז אנגעוויזען געווארען פון פראפעסאר לושיצקי פון קיעוו, אריבער אין קליינע חלקים אין די הענד פון די ארימערע בויערען. אין דיזע געגענדען איז ווירקליך א רעוואלוציאן אויסגעפיהרט געווארען אין דער פערטהיילונג פון לאנד־אייגענטהום.

אין דער זעלבער צייט איז די אידעע פון דער רעוואלוציע געווען צו דערלאנגען א קלאפ דעם גאנצען קלאס פון די גרויסע לאנד־אייגענטהימער, און אבצוברעכען אין גאנצען די גרויסע פערמעגענס. צוליעב דיזען צוועק איז אבגעשאפט געווארען דאס ירושה־רעכט פון דעם בכור דורך די רעוואלוציאנערע געזעצגעבונג. שוין דעם 15טען מערץ, 1790, האט די געזעצגעבענדע פערזאמלונג אבגעשאפט די פעאדאלע פארמע פון ירושה, לויט וועלכער דער פריץ האט איבערגעלאזען אלע זיינע גיטער צו איין איינציגען יורש, געוועהנליך צו זיין עלטסטען זוהן. א יאהר שפעטער, דער געזעץ פון אפריל 8, 1791, זיינען אלע געזעצליכע אונגלייכהייטען צווישען די פערשיעדענע יורשים אבגעשאפט גע־

ווארען. אלע יורשים פון גלייכען גראד זאלען ירש'ענען אין גלייכע טהיילען דאס אייגענטהום, וועלכעס איז בעשטימט פאר זיי פון געזעץ, האט געלויטעט דיזער דעקרעט. נאכהער איז די צאהל פון די יורשים פערגרעסערט געווארען. ניט קיין דירעקטע יורשים און אונגעזעצליכע קינדער זיינען אוועקגע־שטעלט געווארען אויף דעמזעלבען שטאפעל, ווי די דירעקטע יורשים; און ענדליך, דעם 7טען מערץ, 1793, האט די קאנווענ־שען אבגעשאפט אלע רעכטע, „אוועקצוגעבען איינעמס אייגענ־טהום, צי אין פאל פון טוידט, צי וועהרענד ער לעבט נאך, דורך די מיטלען פון א געשענק אין א דירעקטער ליניע". „אלע יורשים וועלען האבען א גלייכען טהייל פון די פערמעגענס פון זייערע פערשיעדענע קרובים."

די פארנאנדערטהיילונג פון די גיטער איז אויף אזא אופן געווארען פליכטמעסיג אין אלע ירושות.

וואס פאר א ווירקונג האבען געהאט דיזע דריי גרויסע רע־פארמען — די אבשאפונג פון פעאדאלע רעכטע אהן אן אויס־קויף־געלד, די צוריקגעבונג פון דעם קאממונאלען לאנד צו די קאממונען, און דער פערקויף פון דעם קאנפיסקירטען לאנד פון די גייסטליכע און די עמיגראנטען? דיזע פראגע ווערט נאך ביז איצט דיסקוטירט און די מיינונגען בלייבען נאך אלץ זעהר פער־שיעדענע. מען קען זאגאר זאגען, אז די מיינונגען אונטערשיי־דען זיך לויט די טהיילען פון פראנקרייך, וועלכע זיינען געווען דער הויפט־ציעל פון אונטערזוכונג דורך דעם אדער יענעם פארשער.*)

*) אין קאט־ד'אר זיינען די מאיאנטקעס פון די גייסטליכע גע־קויפט געווארען מעהר פון די מיטעל־קלאסען, ווי פון די בויערען. אבער עס איז געווען פונקט פערקעהרט מיט די מאיאנטקעס פון די עמי־גראנטען, וועלכע זיינען אין דערזעלבער געגענד מייסטענס געקויפט געווארען פון די בויערען. אין לאאנע האבען די בויערען געקויפט מעהר גיטער פון די גייסטליכע, ווי די מיטעל־קלאסען, וועהרענד די מאיאנטקעס פון די עמיגראנטען זיינען צוטהיילט געווארען גליידך

מיט דאָס אַלעם בעהערשט פון דעסטוועגען איין פאַקט די אַלע אַנדערע. לאַנד־אייגענטהום איז פאַנאַנדערגעטהיילט געוואָרען. אין אַלע יענע טהיילען פון פראַנקרייך, וואו די בויערען האָבען זיך אָנגעשלאָסען אָן דער רעוואָלוציע, איז פיעל לאַנד אריבער אין די הענד פון די בויערען. און איבעראַל האָט דער עלענד — דער פינסטערער עלענד פון דעם אַלטען רעזשים — אָנגעהויבען צו פערשווינדען. דער כראָנישער הונגער, וועלכער האָט פריהער פאַרכאַפּט אַ דריטעל פון פראַנקרייך יעדען יאָהר, איז געוואָרען אונבעקאַנט אין דעם נייִנצעהנטען יאָהרהונדערט.

פאַר דער רעוואָלוציע האָבען מאַנכע טהיילען פון פראַנקרייך יעדען יאָהר געליטען פון הונגער. די אַגריקולטור־פּערהעלטניסע זיינען געווען פונקט אַזעלכע, ווי זיי זיינען איצט אין רוסלאַנד. דער בויער האָט געמאָגט ווי שווער ארבייטען, האָט ער אָבער קיינמאָל ניט געקאָנט האָבען גענוג ברויט פון איין שניט ביז צום אַנדערען. זיין אַקערען איז געווען שלעכט, זיין פערזייאונג שלעכט, און זיין ווינציגע פיה האָט איהם ניט געקאָנט געבען די נויטיגע בעמיסטיגונג. פון יאָהר צו יאָהר איז זיין לאַגע געוואָרען אַלץ ערגער. „פונקט ווי עס איז איצט אין רוסלאַנד!" מוז איינער אויסשרייען, וועהרענד ער שטודירט די דאָקומענטען און די ווערק, וועלכע דערצעהלען וועגען די פערהעלטניסע פון די פראַנצויזישע בויערען אונטער דעם אַלטען רעזשים.

אָבער דאַן קומט די רעוואָלוציע. דער שטורם איז שרעקליך. די לײדען, וועלכע עס ברענגט די רעוואָלוציע און בעזאָנדערס די מלחמה, האָבען גאָר צו זיך קיין גלייכען ניט. זיי זיינען אמת טראַגיש. אין געוויסע מאָמענטען זעהט איינער, ווי עס עפענט זיך דער אָבגרונד, וועלכער וועט איינשלינגען פראַנקרייך. נאָך דעם קומט דער דירעקטאָריום, געפאָלגט פון די מלחמות פון דער נאַפּאָלעאָנישער אימפּעריע. און ענדליך קומט די רעאַקציע פון די בורבאָנען, וועלכע ווערען צוריק ארויפגעזעצט

צווישען דיזע ביידע קלאַסען. אין דער נאָרטה זיינען גרויסע שטיקער לאַנד געקויפט געוואָרען פון קליינע געזעלשאַפטען פון בויערען.

אויף דעם טהראָן פון פראַנקרייך אין 1814 דורך די פעראייני־גונג פון קעניגע און אימפּעראַטאָרס. און מיט זיי קומט דער ווייסער טעררער פון דער רעאַקציע, וואָס איז זאָגאר נאָך שרעק־ליכער פון דעם רויטען טעררער פון דער רעוואָלוציע. און דאַן שרייען אוים ניט זעהר ווייט־זעהענדע מענשען: „איהר זעהט, רעוואָלוציעס זיינען פון קיין נוצען ניט!“

עס זיינען אָבער דאָ צוויי זאַכען, וועלכע קיין רעאַקציע האָט ניט געקאָנט פערניכטען. פראַנקרייך איז דעמאָקראַטיזירט געוואָרען דורך די רעוואָלוציע ביז צו אַזאַ גראַד, דאָס די יעניגע, וועלכע קענען פראַנקרייך, קענען ניט בלייבען אַ ווײַלע אין איר־גענד אַנאַנדער לאַנד פון אייראָפּאַ, און ניט מוזען זיך זאָגען: איינער זעהט דאָ אויף יעדען טריט, דאָס די גרויסע רעוואָלוציע איז ניט פאַרגעקומען דאָ. דער בויער אין פראַנקרייך איז גע־וואָרען אַ מענש. ער איז שוין ניט מעהר „דאָס ווילדע טהיער“. ער איז אַ דענקענדעס וועזען. און דער־גאַנצער פּנים פון פראַנק־רייך האָט זיך געענדערט דורך די רעוואָלוציע. פראַנקרייך איז געוואָרען אַ לאַנד פון פערהעלטניסמעסיג רייכע בויערן. אפילו דער ווייסטער טעררער האָט ניט געקאָנט צוריק ברענגען דעם פראַנצוייזישען בויער אונטער דעם אַלטען יאָך פון לאַנד. נאַ־טירליך, איז נאָך אַלץ דאָ אַ סך עלענד אין די דערפער, אין פראַנקרייך, ווי אנדערשוואו. אָבער דיזע אָרימקייט איז רייכ־טהום אין פערגלייך מיט דעם, וואָס פראַנקרייך איז געווען מיט אַ הונדערט און פופציג יאָהר צוריק און מיט דאָס, וואָס מיר האָ־פען צו זעהן איבעראַל, וואו די רעוואָלוציע איז נאָך ניט געקו־מען מיט איהר פאַקעל!

צוויי און פופציגסטער קאפיטעל.

דער קאַמפּף געגען הונגער. — דער מאקסימום. — פּאַפּיער־געלד.

די שוויריגקייט צו שפּייזען גרויסע שטעדט. — די טהעטיגקייט פון די ספּעקולאַנטען. — די לאַגע אין ליאָן. — די פאָדערונג פאַר אַ מאַקסימום. — די קאָנוועגשען בעשטימט אַ פּרייז פאר ווייץ און נאהרונגס־שטאָפען. — די געפאהר פון בעשטימען ריטייל־פּרייזען. — דער מאַקסימום אָבגעשאַפט פון די רעוואָלוציאָנע־רען. — דער פאַלען אין ווערטה פון דעם פּאַפּיער־געלד. — דעם שטאַאט סטראשעט באַנקראָט. — נעקער פערזוכט צו קריגען געלד. — דאָס פאבריצירען פון פאַלשע אַססיגנאַציעס.

איינע פון די שווערסטע זאכען אין יעדער רעוואָלוציע איז דאָס שפּייזען פון גרויסע שטעדט. די גרויסע שטעדט פון אונ־זערע צייטען זיינען די מיטעל־פּונקטען פון פערשיעדענארטיגע אינדוסטריען, וועלכע האָבען זיך ענטוויקעלט הויפּטזעכליך פאר דעם נוצען פון די רייכע און פאר דעם עקספּאָרט־האנדעל. דיזע צוויי צווייגען פון אינדוסטריע שטעלען זיך אָב, ווען עס פּאַ־סירט נור אירגענד אַ קריזיס. און עס שטעלט זיך דאָן די פראַ־גע, ווי אזוי זאָלען געשפּייזט ווערען דיזע גרויסע שטאָדט־בעפעל־קערונגען?

פראנקרייך איז געוועזן דאָן אין דיזער לאגע. די עמיגראַ־ציאָן און די מלחמה, בעזאָנדערס די מלחמה מיט ענגלאַנד, וועלכע האָט געשטערט דער עקספּאָרטאציאָן און דעם גאנצען אויסלענדישען מסחור, פון וועלכען אזעלכע שטעדט, ווי מאר־

סעל, ליאָן, נאַנטעס און באָרדאָ האָבען געלעבט, און די נײַנונג וואָס די רייכע מענשען האָבען געפיהלט: ניט ארויסצואווייזען זייער רייכטהום אין דער צייט פון א רעוואָלוציע — דאָס אַלעס צוזאַמען האָט געמאַכט, אַז די מאַנופאַקטור פון די פערשיעדענע לוקסוס־ארטיקלען זאָל זיך אָבשטעלען, און עס זאָל אין גאַנצען אויפהערען דער האַנדעל אויף א גרויסען מאַסשטאַב.

די בויערען, בעזאָנדערס די, וועלכע האָבען געקראָגען בעזיץ פון זייער לאַנד, האָבען געארבייט זעהר שווער. קיינמאָל זיינען די ארבייטער ניט געווען אזוי ענערגיש, ווי אין יענעם הערבסט פון 1791, דערצעהלט אונז מישלע. און די גערעטעניישען פון די יאָהרען 1791, 1792 און 1793 זיינען געווען גאַנץ גרויסע, און עס האָט ניט בעדאַרפט זיין קיין מאַנגעל אין ברויט. אָבער זייט 1788 האָט גאַנץ אייראָפּא און פראַנקרייך, ספּעציעל, דורכגעמאַכט א רייהע פון שלעכטע יאָהרען — זעהר קאַלטע ווינטערס און זומערס אָהן זונען־שיין. אין דער ווירקליכקייט איז געווען בלויז איין גוטער גערעטענער יאָהר, דער יאָהר 1793, און דאָס נור אין א העלפט פון לאַנד. דאָרט איז זאָגאַר געווען אַן איבערפלוס פון ווייץ. אָבער ווען דיזער איבערפלוס, ווי אויך די טראַנספּאָרט־מיטלען זיינען נויטיג געוואָרען פאַר די מלחמה, איז אין מעהר ווי א העלפט פון פראַנקרייך געווען א גרויסער יקרות. א זאַק ווייץ, וואָס מען האָט פריהער געקאָנט קויפען אין פּאַריז פאַר פופציג ליווערס, איז געשטיגען ביז זעכציג אין פעברואר, 1793, און ביז הונדערט אין מאַי.

ברויט, וואָס האָט פריהער געקאָסט דריי סו א פונט, איז איצט ארויפגעשטיגען צו זעקס סו אין די קליינע שטעדט ארום פּאַריז. אין דער סויטה האָט געהערשט א הונגער־פּרייז — 10 און 12 סו דער פונט. אין קלערמאָן אין די פּיל־דע־דאָם האָט אין יוני, 1793, א פונט ברויט געקאָסט פון 16 ביז 18 סו. „אונזערע בערגיגע געגענדען זיינען אין דעם שטאַרקסטען עלענד. די רעגיערונג פערטהיילט ברויט צו אַן אַכטעל פון א „סעטיער" פאַר יעדען בעזונדער, און יעדער איינער מוז וואַרטען צוויי טעג אויף

זיין רייהע", לעזען מיר אין מאָניטער פון דעם 15טען יוני, 1793.

אזוי ווי די קאָנוועגשאָן האָט גאָר ניט געטהאָן, זיינען פאָר־געקומען אונרוהיגע פערזאמלונגען און רייאָטען אין 8 דעפּאַרטמענטס, און די שלוחים פון דער קאָנוועגשאָן זיינען געוועזען געצוואונגען צו בעשטימען דעם פּרייז אויף ברויט, ווי דאָס פאָלק האָט עס פערלאַנגט. צו ספּעקולירען דאן אין ברויט איז געוואָרען פאַר איינעם העכסט געפעהרליך.

אין פאַריז איז די פראַגע צו שפּייזען זעקס הונדערט טויזענד מענשען געוואָרען א פראַגע פון לעבען און טוידט; ווייל אויב דער פרייז פון ברויט זאָל בלייבען זעקס סו א פונט, ווי דאָס איז דאן געווען, וואָלט אַן אויפשטאַנד געוואָרען אונפער־מיידליך, און נור מיט קאַנאָנען וואָלט מען געקאָנט ניט דערלאָ־זען די פּלינדערונג פון די הייזער פון די רייכע. די קאָממונע האָט דארום בעשלאָסען צו ווערען נאָך א גרעסערער בעל חוב צום שטאַאט און האָט אויסגעגעבען פון 12 ביז 75 טויזענד ליווערס א טאָג, אום צו בעזאָרגען די בירגער מיט מעהל, און אויפצור־האַלטען דעם פּרייז פון ברויט צו 12 סו פאַר א פיער־פונטיגען ברויט. די רעגיערונג, פון איהר זייט, האָט בעשטימט די קוואַנ־טיטעט קאָרן, וואָס יעדער דעפּאַרטמענט מוז שיקען נאָך פאַריז. אָבער די וועגען זיינען געווען זעהר שלעכטע, און אלע לאַסט־טהיערע זיינען צוגענומען געוואָרען פאַר די מלחמה. און אזוי איז געשטיגען דער פּרייז פּראָפּאָרציאָנעל אויף אלעס. א פונט פליייש, וואָס האָט פריהער געקאָסט פינף אָדער זעקס סו, האָט איצט געקאָסט צוואַנציג. צוקער האָט געקאָסט נײנציג סו א פונט און ליכט זיבען סו.

די ספּעקולאַנטען זיינען בעהאַנדעלט געוואָרען זעהר שטרענג. אָבער דאָס האָט קנאַפּ־וואָס געהאָלפען. נאָך דעם, ווי די זשיראָנדיסטען זיינען אויסגעשלאָסען געוואָרען פון דער קאָנוועגשען, האָט די קאָממונע אויסגעפיהרט ביי איהר, אז זי זאָל צושליסען די בערזע אין פאַריז דעם 27טען יוני, 1793, אָבער די ספּעקולאַציע האָט צוליעב דעם פון דעסטוועגען ניט אויפ־

געהערט, און מען האָט געזעהען די ספּעקולאַנטען זיך צוזאַמענ־קומען אין דעם קעניגליכען פּאַלאַץ, טראַגענדיג אַ ספּעציעלען בעדזש און מאַרשירענדיג אין פּראָצעסיאָנען מיט מיידלאַך אום צו מאַכען חוזק פון דעם עלענד פון פאָלק.

דעם 18־טען סעפּטעמבער, 1793, האָט די קאָמונע אין גרוי־סער פערצווייפלונג ארויסגעלייגט זיעגלען אויף די הייזער פון די באַנקיערען און די „געלד־סוחרים". סענט דזשאַסט און לעבאַ, געשיקט פון דער קאָנווענשען צו דעם נידריגען רהיין, האָבען ארויסגעלאָזען אַ בעפעהל פון קרימינאַל־געריכט, אַז דאָס הויז פון איינעם, וואָס וועט געפונען ווערען שולדיג אין ספּעקולאַציע, זאָל פערניכטעט ווערען ביז צום גרונד. אָבער די ספּעקולאַציע איז נור אריינגעטריבען געוואָרען אין אנדערע ריכטונגען.

אין ליאָן איז די לאַגע געווען ערגער, ווי אין פּאַריז, ווייל די מוניציפּאַליטעט, וואָס איז דאָרט געווען טהיילווייז אַ זשי־ראָנדיסטישע, האָט ניט אָנגענומען קיינע מיטלען אום צו לינ־דערען די נויט פון פאָלק. „די בעפעלקערונג פון ליאָן איצט איז ווענינגסטענס 130 טויזענד, און עס איז ניטאָ גענוג פּראָוויזיע פאַר דריי טעג", האָט געשריבען קאָללאָ־דע־הערבאַ צו דער קאָנ־ווענשען דעם 7טען נאָוועמבער, 1793. „אונזער לאַגע, וואָס אַנ־בעלאַנגט נאַהרונג, איז אַ פערצווייפעלטע... מיר זיינען אויפ׳ן שוועל פון הונגער..."

אין דיזער צייט פון נויט זיינען פאָרגעקומען ריהרענדע ביישפּיעלע פון איבערגעבענהייט. מיר לעזען, למשל, ווי די סעקציאָנען פון מאָנטמאַרטער און ל׳האָם־ארמע האָבען בעשלאָסען אַ בירגערליכען תענית פון זעקס וואָכען. און מעליע האָט געפונ־נען אין דער „ביבליאָטהעק נאַציאָנאַל" דעם דעקרעט פון דער אבסערוואַטאָר־סעקציאָן, דאַטירט ערשטער פעברואַר, 1792, לויט וועלכען אַלע רייכע בירגער אין דיזער סעקציאָן זיינען פערפּליכ־טעט ניט צו געברויכען קיין צוקער און קאַפע, ביז דער מעהר גע־מעסיגטער פּרייז זייערער וועט ערלויבען אויך די אָרימערע מענ־שען זיי צו געניסען. שפּעטער־צו אין פעברואַר און מערץ, 1794,

ווען ברויט איז געוואָרען זעהר טהייער, האָבען אלע פּאַטריאָטען פון פּאַריז בעשלאָסען ניט צו עסען קיין ברויט.

אָבער אזעלכע זאכען האָבען בלויז אַ מאָראלישען עפפעקט אין דער צייט פון יקרות. עס איז נויטיג געוואָרען אַן אלגעמיינער מיטעל. דעם 16טען אפּריל, 1793, האָט די אדמיניסטראציע פון דעם פּאַריזער דעפּאַרטמענט אדרעסירט אַ בקשה צו דער קאָנוועגשען, פאָרדערענדיג, אַז עס זאָל בעשטימט ווערען אַ מאַקסימום־פּרייז, פאר וועלכען קאָרן זאָל קענען פערקויפט ווערען; און נאָך אַן ערנסטער דיסקוסיאָן, געגען אַ שטאַרקע אָפּפּאָזיציע, האָט די קאָנוועגשען דעם 3טען מאַי, 1793, בעשלאָסען צו בעשטימען אַ מאַקסימום־פּרייז פאר תבואה.

די הויפּט־אבזיכט פון דיזען דעקרעט איז געווען צו ברענגען אזוי ווייט, ווי מעגליך, דעם פערברויכער אין דירעקטער פערבינדונג מיט דעם פארמער אין די מאַרקעטס, אזוי, דאָס זיי זאָלען קענען פּטור ווערען פון דעם „מיטעל־מאַן". און צוליעב דיעזען צוועק איז יעדער תבואה־הענדלער אָדער אייגענטהימער פון קאָרן און מעהל געווען פערפּליכטעט אריינצושיקען צו דער מוניציפּאַליטעט אַן ערקלערונג וואָס פאַר אַ סאָרט תבואה און וויפיעל ער האָט אין זיין בעזיץ. קאָרן און מעהל האָבען ניט געקאָנט פערקויפט ווערען סיידען אין די עפפענטליכע מאַרקעטס, וועלכע זיינען געגרינדעט געוואָרען צו דעם צוועק, נור דער פערברויכער קען זיך אַנגרייטען מיט פּראָוויזיע פאר א מאָנאַט פון די תבואה־הענדלער פון זיין קאנטאָן, אויב ער האָט דערצו די איינוויליגונג פון דער מוניציפּאַליטעט. די נידריגסטע פּרייזען פון די פערשיעדענע תבואות צווישען דעם 1טען יאנואר און דעם 1טען מאַי, 1793, זיינען געוואָרען דער מאַקסימום־פּרייז, העכער פון וועלכען קיין קאָרן האָט ניט געטאָרט פערקויפט ווערען. דיזע פּרייזען האָבען געדאַרפט גראַדענווייז ווערען קלענער ביז דעם 1טען סעפּטעמבער. די, וועלכע האָבען געקויפט אָדער פערקויפט איבער דעם בעשטימטען פּרייז, דאַרפען בעשטראָפט ווערען. די, וועלכע מען האָט אויסגעפונען צו פערבאַהאַלטען אָדער איבערצופיהרען בייזוויליג דעם קאָרן אָדער

מעהל — א זאך, וואָס איז געטהאָן געוואָרען אפילו, ווען דער מאַנגעל איז געווען אם העכסטען — זאָלען בעשטראָפט ווערען מיט'ן טוידט.

אין פיער מאָנאַטען שפּעטער איז עס בעטראַכט געוואָרען פאַר אונבעדינגט נויטיג אויסצוגלייכען די פּרייזען אויף ווייץ איבער גאַנץ פראַנקרייך, און דעם 4טען סעפּטעמבער, 1793, האָט די קאָנווענשען בעשטימט פאַר דעם מאָנאַט סעפּטעמבער דעם פּרייז פון בעסטען ווייץ צו 15 ליווערס דעם קווינטאַל. דאָס איז געווען דער מאַקסימום, וועגען וועלכען מען מאַכט עס אזא ליארם,*) א נויטווענדיגקייט פון דעם מאָמענט, און וואָס די ראָיאַליסטען און די זשיראָנדיסטען האָבען ערקלערט אַלס דעם גרויסען פערברעכען פון די מאָנטאַנאַרען. דער פערברעכען איז געווען דאָס אונפערצייהליכער, ווייל די, וועלכע האָבען סימפּאַ־טיזירט מיט'ן פאָלק, האָבען געפאָדערט, אז ניט נור זאָל בע־שטימט ווערען דער פּרייז פון ווייץ, נור אויך דער פּרייז פון דעם געבאַקטען ברויט, ווי אויך פון פערשיעדענע אַנדערע זאַכען, וועל־כע זיינען פאַר'ן מענשען פון דער ערשטער אָדער צווייטער נויט־ווענדיגקייט. אויב די געזעלשאַפט האָט זיך אונטערנומען צו בעשיצען דאָס לעבען פון די בירגער, זאָל זי אויך ניט, האָבען זיי גע'טענה'ט מיט רעכט, בעשיצען עס געגען די, וועלכע האָבען געמאַכט א פערזוך אויף דיזעס לעבען דורך דאָס בילדען פון

*) מען דענקט אָפט, אז עס וואָלט געווען לייכט פאַר אַ רעוואָ־לוציע צו מאַכען עקאָנאָמיע אין דער אַדמיניסטראַציע דורך די פער־קלענערונג פון דער צאָהל בעאַמטע. דאָס איז זיכער ניט געווען דער פאַל אין דער רעוואָלוציע פון 1793-1789, וועלכע האָט מיט יעדען יאָהר פערמעהרט די פונקציאָנען פון דעם שטאַאט אין דער הינזיכט פון ערציהונג, אין דער הינזיכט פון ריכטער, געצאָהלט פון דעם שטאַאט, די אדמיניסטראַציע פון וועלכע איז בעצאָהלט געוואָרען פון די טאַקסעס, און אזוי האָט געמוזט זיין דיזע גרויסע ארמעע פון בע־אַמטע.

פעראייניגונגען, אום צו רויבען איהם פון דעם, וואָס איז אבסאָ־לוט נויטיג?

דער שטרייט איבער דער פראגע איז געווען א זעהר שאר־פער. פיעלע פון די מאָנטאנארען, ווי די זשיראָנדיסטען, זיינען געווען אבסאָליוט געגען דער אידעע פון בעשטימען דעם פרייז פון נאהרונגס־שטאָפען, וואָס, לויט זייער מיינונג, איז געווען „ניט פּאָליטיש, ניט פראקטיש און געפעהרליך.“ *)

אָבער די עפפענטליכע מיינונג האָט געזיעגט, און דעם 29טען סעפּטעמבער, 1793, האָט די קאָנווענשען בעשלאָסען צו בעשטימען א מאקסימום־פּרייז אויף זאכען פון דער ערשטער און צווייטער נויטווענדיגקייט — פלייש, פיה פאר'ן מארקעט, פעטס, פּוטער, זיפען אויל, עסיג, ברענדי און ביער.

דיזע לייזונג איז געווען אזוי נאַטירליך, דאָס די פראגע פון פערבאָטען די עקספּארטאציאָן פון תבואה און בויען תבואה־שפייכלערס מיט דיזען צוועק און אויך צו בעשטימען א מאק־סימום־פּרייז פאר אלערליי תבואות און פלייש איז שוין דיסקו־טירט געוואָרען אי פון פּאָליטיקער און אי פון רעוואָלוציאָנערען זייט 1789. געוויסע שטעדט, ווי גרענאָבעל, האָבען בעשלאָסען צו קויפען קאָרן פאר זיך און צו בעגעהען זיך שטרענג מיט די מאָנאָפּאָליסטען. פיעלע פּאמפלעטען זיינען ארויסגעגעבען גע־וואָרען צוליעב דעם (מאָמאָרא האָט פערעפענטליכט א זעהר אינטערעסאנטען פּאמפלעט איבער דיזען ענין; ער ערקלערט דאָרט די קאָממוניסטישע פּרינציפּען). ווען די קאָנווענשען איז צוזאמענגעקומען, זיינען די פאָרדערונגען צו בעשטימען א מאקסימום־פּרייז געוואָרען זעהר שטארק, און דער ראַטה פון דעם דעפּארטמענט פון פּאריז איז זיך צוזאמענגעקומען מיט די ריכטער פון דעם דעפּארטמענט, אום צו דיסקוטירען די פראגע. דער רעזולטאַט איז געווען א פּעטיציע, וועלכע אין דעם נאָמען

*) זעה די זאמלונג אין ברויטישען מוזעאום „ביבליאָטהעק היסטאָריק דע לאַ רעוואָלוסיאָן“, וועלכע ענטהאַלט די פּאמפלעטען אי־בער דער שפּייז־פּראגע, בענדער 475, 474, 473.

פון אלע מענשען פון דעפּארטמענט פון פּאריז, האָט געפּאָדערט, אז די קאָנוואענשען זאָל בעשטימען א מאקסימום־פּרייז פאר קאָרן. די פּרייזען פאר זאכען פון צווייטער נויטווענדיגקייט זיינען בעשטימט געוואָרען אויף די צייט פון א יאָהר. ברען־מאטעריאל, ליכט, לאָמפּ־אויל, זאלץ, זייף, צוקער, האָניג, ווייסער פּאפּיר, מעטאלען, שטריק, פלאקס, וואָלענע און קאטענע שטאָפען, שטיוועל, שיך, טאבאק און די רויהע מאטעריאלען, וואָס ווערען געברויכט פון די פאבריקען, זיינען אלע אריין אין דיזע קאטעגאָריע. דער מאקסימום־פּרייז, פאר וועלכען עס איז געווען ערלויבט צו פערקויפען דיזע, איז געווען יענער פּרייז, פאר וועלכען יעדער פון די אויסגערעכענטע ארטיקלען האָט זיך פערקויפט אין 1790, וואָס איז בעשטימט געוואָרען פון די פערזאמלונגען און נאָך איין דריטעל, פון וואָס עס זאָל אראָבגענומען ווערען די פערשיעדענע אָבצאָהלונגען, וואָס זיינען דאַן געווען. דאָס איז געווען דער געזעץ פון 29טען סעפּטעמבער, 1793.

אָבער אין דער זעלבער צייט האָט די קאָנוואענשען פערפאסט געזעצע געגען די לוין־ארבייטער און געגען די אָרימע אין אלגעמיין. זי האָט ארויסגעלאָזען א דעקרעט, אז די העכסטע ציפער פון געהאלטען, וויידזשעס, פּרייזען פון שטיק־ארבייט זאָל בעשטימט ווערען ביז צום פאָלגענדען סעפּטעמבער דורך דעם גענעראל־ראטה פון דער קאָממונע לויט דער זעלבער ראטע, ווי אין 1790, און מיט נאָך א העלפט פון דיזער סומע...

עס איז קלאָר, אז דיזע סיסטעם האָט ניט געקאָנט ווערען בעגרענצט. וויבאלד פראנקרייך האָט ארויסגעוויזען, דאָס זי ווינשט ניט צו זיין אונטער א סיסטעם פון פרייהייט אין האנדעל — און פאָלגליך אויך אין ספּעקולאציאָן און אנדערע סטאק־מאַניפּולאציאָנען — האָט זי שוין ניט געקאָנט זיך אָבשטעלען ביי דיזע שרעקעדיגע עקספּערימענטען. זי האָט געמוזט געהן ווייטער אויף דעם וועג פון קאָממונאליזירונג פון האנדעל, צום טראָץ פון די אידעען פון ווידערשטאנד, אויף וועלכע זי האָט געמוזט זיך אָנשטויסען. דער רעזולטאט דערפון איז געווען, דאָס דעם 11טען „ברומער“ (1טען נאָוועמבער, 1793) האָט די קאָנ־

וועגשען אויסגעפונען פון דעם רעפּאָרט פון באַררער, אז אום צו בעשטימען דעם פּרייז, פאר וועלכען די איינצעל־פּערקויפער זאָלען מוזען פערקויפען זייער וואַרע, מיינט „צו שאדען די קליינע קרעמער צום פּראָפיט פון די גרויסע און דעם פאַבריק־ארבייטער צו גונסטען פון דעם פאַבריק־אייגענטהימער.‟ דאַן האָט מען בעגריפען, דאָס אום צו בעשטימען דעם פּרייז פון די האַנדעל־אַרטיקלען, וואָס זיינען געווען איינגעשלאָסען אין דעם פריהערדי־גען דעקרעט, איז עס געווען נויטיג צו וויסען דעם ווערטה פון דער פּראָדוקציאָן פון יעדער זאַך. צוגעבענדיג צו דעם פינף פּראָצענט פּראָפיט פאר דעם גרויס־הענדלער און פינף פּראָצענט פאַר דעם קליינהענדלער, און נאָך די אויסגאבען פון טראַנספּאָרט, ווערט דורך דעם פעסטגעשטעלט דער עהרליכער פּרייז, פאר וועל־כען יעדע זאַך פון האַנדעל זאָל פערקויפט ווערען.

עס האָט זיך דארום אָנגעהויבען אַ ריעזיגע אויספאָרשונג, אום פעסט צו שטעלען איינעם פון די פאקטאָרען פון ווערטה, די פּראָדוקציאָן. אונגליקליכערווייזע איז דיזע אויספאָרשונג קיינ־מאָל ניט געענדיגט געוואָרען, ווייל דעם 9טען טערמידאָר האָט די רעאקציע טריאומפירט, ווען אלעם פון דיזען סאָרט איז אויפ־געגעבען געוואָרען. דעם 23טען דעצ. 1791, נאָך אַ שטורמדיגער דיסקוסיאָן, וועלכע עס האָבען אָנגעפאַנגען די רעאקציאָנערען דעם 8טען נאָוועמבער, זיינען אַלע געזעצע וועגען דעם מאַקסי־מום אָבגעשאַפט געוואָרען. דאָס האָט געפיהרט צו אַ שטאַרקען פאַלען אין דעם ווערטה פון דעם פאַפּיער־געלד. בלויז נייַנצעהן פראנק זיינען געגעבען געוואָרען אין אויסבייט פאר הונדערט פראנק אין פאַפּיער. זעקס מאָנאַטען שפּעטער האָט מען שוין געגעבען בלויז 2 פראנק פאר הונדערט, און אין נאָוועמבער, 1795, איז דער ווערטה געזונקען צו פופצעהן סו. צו דער זעלבער צייט האָט אַ פּאָר שיך געקאָסט אַ הונדערט ליווערס און אַ שפּאַציר אין אַ קאָטש זעקס טויזענד ליווערס.

עס איז שוין דערמאָנט געוואָרען, ווי אזוי נעקער, אום צו קריגען די עקזיסטענץ־מיטעל פאר׳ן שטאַאט, האָט געמאכט צוויי הלואות, איינע פון דרייסיג און די צווייטע פון אכציג מיליאָן.

דיזע הלוואות האָבען זיך אָבער ניט איינגעגעבען, און ער האָט געקראָגען פון דער גרינדונגס־פערזאַמלונג אַן אויסעראָרדענטליכע בעוויליגונג פון אַ פערט־חלק פון איינעמס איינקונפט, וואָס האָט געמוזט גלייך אויסגעצאָהלט ווערען. דעם שטאַאט האָט געסטראָשעט דער באַנקראָט, און די פערזאַמלונג, אָנגעפיהרט פון מיראבאָ, האָט געשטימט פאר נעקערס פאָרדערונג, אָבער אויך דאָס האָט זעהר װעניג געבראכט.*) דאַן, ווי מיר האָבען געזעהען, איז מען געקומען צום געדאַנק צו שטעלען צום פערקויף דאָס לאַנד פון דער קירכע און ארויסלאָזען דערוויַיל פאַפּיר־געלד, וועלכעס זאָל געקאַנסעלט ווערען אַזוי שנעל, ווי דער פערקויף פון לאַנד וועט ברענגען דאָס נויטיגע געלד. די קוואַנטיטעט פון דעם פאַפּיר־געלד, וואָס איז ארויסגעלאָזען געוואָרען, האָט געזאָלט זיין בעגרענצט לויט דער ווערטה פון דעם לאַנד, וואָס איז יעדעס מאָל געשטעלט געוואָרען צום פערקויף. דאָס פאַפּיר־געלד האָט געטראָגען פּראָצענט און האָט געהאַט אַן אויפגעבלאָזענעם ווערטה.

די ספּעקולאַציאָן אין געלד־וואַכער האָט אָהן צווייפעל נאָך מעהר פערמינדערט דעם ווערטה פון די אססיגנאַציעס. דאָך האָט ער נאָך געקאָנט אָנגעהאַלטען ווערען, אַזוי לאַנג, ווי דער מאַקסימום־פּרייז פון די הויפּט־ארטיקלען איז געווען בעשטימט פון דער מוניציפּאַליטעט. נור אַזוי שנעל, ווי דער מאַקסימום איז אָבגעשאַפט געוואָרען פון דער רעאַקציע פון 19טען טערמידאָר, איז דער ווערטה פון די אססיגנאַציעס געזונקען מיט אַ בעזאָנדערער שנעלליגקייט. דער עלענד, וואָס איז געבראַכט געוואָ־

*) אַלס אַ כלל איז אין דעם גאַנצען משך פון דער רעוואָלוציע ניט געצאָהלט געוואָרען קיין שטייערען. אין פעברואַר, 1793, האָט די שטאַאַט־קאַסע געאָרניט ערהאַלטען פון די שטייערען אויפ'ן לאַנד און אויף דעם פּערזענליכען אייגענטהום, וואָס זיינען בעשטימט געוואָרען אין 1792, און פון די טעקסעס, וואָס זיינען ארויפגעלייגט געוואָרען אין 1791 איז נור אַ העלפט אריינגעקומען — ארום 15 מיליאָן. דאָס איבעריגע האָט נאָך געדאַרפט אריינקומען.

רען דורך דעם צווישען די, וועלכע האָבען געלעבט פון האנד אין מויל, קען זיך לייכט פאַרגעשטעלט ווערען.

די רעאקציאָנערע געשיכט־שרייבער זיינען אימער בערייט צו פערוויקלען דיזען ענין, ווי פיעלע אנדערע, אין אונקלאָהרהייט און צומישעניש. אָבער דער אמת איז, דאָס דער פאלען אין ווערטה פון די אססיגנאציעס האט זיך געלאָזט פיהלען ערשט דאַן, ווען עס איז ארויסגעלאָזען געוואָרען דער דעקרעט, וועלכער האט אָבגעשאפט דעם מאקסימום.

אין דער זעלבער צייט האט די קאָנווענשען אונטער דער הערשאפט פון די רעאקציאָנערען אָנגעהויבען ארויסצוגעבען גרויסע מאסען פאפיר־געלד, אזוי, דאָס פון זעקס טויזענד־פיער־הונדערט און צוואנציג מיליאָן, וועלכע זיינען געווען אין אומגאנג דעם 3טען נאָוועמבער, 1794, האט די סומע געשטיגען אין ניין מאָנאטען שפעטער ביז צוועלף מיליארד.

נאָך מעהר, די פרינצען, וועלכע זיינען געווען אין ענגלאנד, האָבען פאבריצירט אססיגנאציעס, וועלכע זיינען געווען שטארק עהנליך אין אלע הינזיכטען צו די יעניגע, וועלכע זיינען ארויסגעלאָזען געוואָרען, אָדער געזאָלט ארויסגעלאָזען ווערען, פון דער זאָגענאנטער נאציאָנאלער קאָנווענשען. עס זיינען געווען באלד 76 ארבייטער, וועלכע האָבען געהאט בעשעפטיגונג אין דיזער געלד־פאבריק, און דער גראף פוסעי האט געשריבען צו דער קאָמיטע פון דעם ברעטאָנישען אויפשטאנד: „עס וועט ניט לאנג נעהמען, און איהר וועט קריגען א מיליאָן א טאָג און נאכהער צוויי און מעהר מיליאָן.

ענדליך, דעם 21טען מערץ, 1794, איז פאָרגעקומען א דיסקוסיאָן אין דעם ענגלישען הויז אָוו קאָממאָנס, אין וועלכער דער בעריהמטער שערידאן האט פערדאמט די פאבריצירונג פון פאלשע אססיגנאציעס, וועלכע פיטט האט דערלאָזען אין ענגלאנד, און טיילאָר האט ערקלערט, ווי ער האט געזעהען מיט זיינע אייגענע אויגען, ווי דאָס פאלשע פאפיר־געלד ווערט געמאכט. גרויסע מאָסען פון דיזע אססיגנאציעס זיינען אָנגעבאָטען געוואָ־

רען אין די גרויסע שטעדט אין אייראָפּא, אלס אַן אויסטויש־מיטעל.

ווען די רעאקציע וואָלט זיך בענוצט בלויז מיט דיזע געמיי־נע טהאַטען זייערע אין געהיים! אָבער זי איז געווען נאָך מעהר טהעטיג אין אַ סיסטעמאַטישער מאָנאָפּאָליזירונג פון אלע נאה־רונגס־שטאָפּען, אָבקויפענדיג די תבואה אויפ'ן פעלד, און ספּע־קולירענדיג אין די אססיגנאַציעס.*)

אַלס אַ צוגאָב איז די אָבשאַפונג פון דעם מאַקסימום געווען דער סיגנאַל פאר אַ העכערונג אין פּרייז פון אַלצדינג, און דאָס געראדע דאַן, ווען עס האָט אַלעס געפעהלט. איינער קען זיך נור וואונדערען, ווי אזוי האָט פראנקרייך געקאָנט דורכמאַכען אזא קריזיס, און ניט אין גאַנצען אונטערגעהן. אפילע די העכסט־רע־וואָלוציאָנערע שריפטשטעלער שטעלען זיך ד י ז ע פראגע.

---

*) מאַנכע בריעף פון ענגלאַנד, אַדרעסירט פון די ראָיאליסטען צו זייערע אגענטען אין פראנקרייך, ענטפּלעקען די מעטאָדען, מיט וועלכע דיזע סטאָק־מאניפּולאטאָרען האָבען געארבייט. מיר לייענען אין איינעם פון דיזע בריעף: „מאַכט ארויפשטייגען די בערזע צו צוויי הונדערט ליווערס פאר איין פונט סטערלינג. מיר מוזען דיסקרעדי־טירען די אססיגנאַציעס אזוי פיעל, ווי מעגליך און ענטזאגען זיך צו נעהמען אלע די אססיגנאַציעס, וואָס האָבען ניט דעם קעניגליכען בילד. זעהט מאַכט שטייגען די פּרייזען אויף אַלעס. גיט בעשטעלונגען צו אייערע סוחרים אָבצוקויפען אלע זאכען, וואָס זיינען פון דער ערשטער נויטווענדיגקייט. אויב איהר קענט, זעהט איינצורעדען קאָט...טי אָבצוקויפען דעם חלב און דאָס ליכט אויף אירגענד אַ פּרייז, און מאַכט דעם עולם צו צאָהלען אזוי פיעל, ווי פינף פראנק אַ פונט. מיין לאָרד איז גאַנץ צופריעדען מיט דעם שטייגער, ווי באטץ האָט געהאַנדעלט. מיר האָפען, אז די אססיגנאַציעס וועלען פערשפּרייט ווערען גאַנץ פאָר־זיכטיג. פּריסטער און פרויען זיינען אַם בעסטען פאר דיזע ארבייט. (ס. טהיערס, „די געשיכטע פון דער פראנצויזישער רעוואָלוציאָן“, דריטער באַנד).

דריי און פופציגסטער קאפיטעל.

די געגען־רעוואָלוציע אין ברעטאַין. — די ערמאָרדונג פון מאַראַט.

די זשיראָנדיסטען רופען ארויס אַ בירגער־קריעג. — די ראָיאַליסטי־שע פערשווערונג ענטדעקט. — די ענגלענדער פערפערטיגען אַן אויפשטאַנד אין נאָרמאַנדי און ברעטאַין. — דער אויפשטאַנד פאַלט דורך. — די שוואַכקייט פון די רעפּובליקאַנישע כחות. — די קאָמיסיאָנערען פון דער קאָנווענשען האָבען ערפאָלג אין דעם אויפהויבען פון די שטעדט. — שאַרלאָטטע קאָרדעי. — די זשיראָנדיסטען אין דער פערשווערונג. — די ערמאָרדונג פון מאַראַט. — די היגריכטונג פון שאַליע. — דער כאַראַקטער און טהעטיגקייט פון מאַראַט.

בעפאַלען פון אַלע זייטען פון דער פעראייניגונג פון די אייראָפּעאישע מאָנארכיען, אין סאמע מיטען פון דער געוואַלדיגער ארבייט פון דער איבערבויאונג, וועלכע זי האָט אונטערנומען, האָט פראנקרייך זיך געפונען אין די נעגעל פון אַ שרעקליכען קריזיס. און ערשט, ווען מיר שטודירען דיזען קריזיס אין אַלע זיינע איינצעלהייטען, קענען מיר ערשט בעגרייפען, וואָס פאַר אַ ליידען פראנקרייך האָט געמוזט איבערטראָגען פון טאָג צו טאָג, און אויך בעגרייפען מיר דאַן, וואָס פאַר א געוואַלדיגען פערברעכען עס האָבען בעגאַנגען די רייכע קלאַסען, ווען, כדי אויפצוהאַלטען זייערע פּריווילעגיען, האָבען זיי זיך ניט אָבגעשטעלט פון אריינצושליידערען פראנקרייך אין די שוידערליכקייטען פון א בירגער־קריעג און פון דער אריינדרינגונג פון דעם אויסערליכען שונא.

דאָך האָבען די זשיראָנדיסטען זיך ניט צוריקגעהאַלטען נאָך דעם, ווי מען האָט זיי אויסגעשלאָסען פון קאָנווענשען דעם 2טען יוני, 1793, פון צו געהן אין די שטעדט, אום אויפצובלאָזען דאָרט, מיט דער הילפע פון די ראָיאַליסטען און זאָגאר פון אויס־לענדער, דעם פלאַם פון בירגער־קריעג.

ווי בעקאַנט, האָט די קאָנווענשען, נאָך דעם, ווי זי האָט אויסגעשלאָסען די 31 זשיראָנדיסטען, אַוועקגעשטעלט זיי אונ־טער אַ הויז־פערהאַפטונג, איבערלאָזענדיג זיי דאָס רעכט פון צו געהן איבער פאַריז, מיט דעם תנאי נור פון צו ווערען בעגלייט פון אַ זשאַנדאַר. ווערגניאָ, געזאָן, פאָנפרעד זיינען פערבליבען אין פאַריז און פון צייט צו צייט האָט ווערגניאָ געשיקט בריעף, פול מיט גיפט, צו דער קאָנווענשען. וואָס אַנבעטרעפט די אַנדערע, זיינען זיי אַנטלאָפען פון פאַריז און זיינען אַוועק אין די שטעדט, אום זיי צו ברענגען צו אַן אויפשטאַנד. די ראָיאַליסטען האָ־בען בעססערעס גאָר נישט געוואונשען. אַנטי־רעוואָלוציאָנערע אויפשטענדע האָבען אויסגעבראָכען אין זעכציג דעפּאַרטמענטס — די העכסט־עקסטרעמע זשיראָנדיסטען און די ראָיאַליסטען האָבען געאַרבייט האַנד אין האַנד.

זייט 1791 איז שוין געשפּונען געוואָרען אַ פערשווע־רונג אין ברעטאַין — איהר צוועק איז געווען די אויפריכטונג פון די אַלטע גענעראַל־שטאַאַטען פון דיזער פּראָווינץ, און די אַלטע אַדמיניסטראַציאָן פון די דריי קלאַסען. טיופין, דער מאַרקיז דע־לאַ רורירעזיער איז אַוועקגעשטעלט געוואָרען פון די עמיגריר־טע פרינצען אַן דער שפּיצע פון דיזער פערשווערונג. וועגען דיזער פערשווערונג אָבער האָט זיך דאַנטאָן דערוואוסט דורך איי־נעם פון זיינע געהיימע אַגענטען. דער מאַרקיז איז דאַן גע־צוואונגען געוואָרען צו אַנטלויפען און זיך פערבעהאַלטען און אין 1793 איז ער געשטאָרבען אין דעם שלאָס פון איינעם פון זיינע פריינד, וואו ער איז אין געהיים בעגראָבען געוואָרען. דער אויפ־שטאַנד האָט אָבער דאָך אויסגעבראָכען מיט דער הילפע פון די ענגלענדער.

מיט דער הילפע פון שמוגלער און עמיגראַנטען, וועלכע האָ־

בען געלעבט אין דזשווירזי און אין לאָנדאָן, האָט די ענגלישע רע־גירונג פּאָרבערייטעט א גרויסען אויפשטאַנד, וועלכער האָט גע־זאָלט ברענגען אין איהרע הענד די פּערפעסטיגטע שטעדט סענט־מאלא, ברעסט, שערבורג און פיללייכט אויך נאנטעס און באָרדאָ. נאָך דעם, ווי די קאָנוועגשען האָט ארויסגעגעבען א דעקרעט פאר די פערהאַפטונג פון די וויכטיגסטע זשיראָנדיסטישע מיטגליע־דער זיינען פּעטיאָן, גאָדע, בריססאָ, בארבארא, לואווע, בוזאָ און לאנזשינע אַוועק נאָך נאָרמאַנדיען און ברעטאַין אום אי־בערצונעהמען דאָרט די פיהרונג פון דעם אויפשטאַנד. אָנקומענ־דיג אין קאַיען, האָבען זיי גלייך אָרגאניזירט אָ „ליעג פון די פּער־אייניגטע שטעדט, מיט דער אבזיכט צו מאַרשירען געגען פּאריז. זיי האָבען געלאָזט ארעסטירען די דעלעגאַטען פון דער קאָנווענ־שען און האָבען אויפגעהעצט דעם פּאָלק געגען די מאָנטאנארען. גענעראל ווימפּפען, וועלכער האָט קאָמאַנדירט דעם רעפּובליקא־נישען חיל אין נאָרמאַנדיען, און וועלכער האָט געהאַלטען מיט די געגנער פון די רעפּובליקאַנער, האָט ניט פערבעהאַלטען פון זיי זיינען ראָיאליסטישע מיינונגען און זיין אבזיכט צו זוכען הילפע אין ענגלאַנד. אָבער דאָס האָט ניט געשטערט די זשיראָנ־דיסטישע פיהרער זיך צו חבר'ן מיט איהם.

צום גליק האָט דאָס פּאָלק אין נאָרמאַנדיען און ברעטאַין ניט געפאָלגט דער פיהרונג פון די ראָיאַליסטען און די גייסט־ליכע. די שטעדט האָבען זיך געשטעלט אויף די זייט פון דער רעוואָלוציע און דער אויפשטאַנד, דערשטיקט אין ווערנאָן, איז דורכגעפאַלען.*)

*) „דער בירגער־הימן פון די ברעטאַנען מאַרשירענדיג געגען אַנאַרכיע" — דאָס איז געווען דער נאָמען פון דעם ליעד פון די זשי־ראָנדיסטען, וועלכע גאָרע ברענגט אין די מעמוארען פון באזא. אָט איז איינער פון די פערזען:

פון אַ טהראָן, אויפגעהאַלטען פון זיינע פערברעכענס,
ראָבעספּיער, אין גאַנצען שכור פון בלוט,
ווייזט אָן אויף זיינע אָפּפער מיט'ן פינגער

דער מאַרש פון די זשיראָנדיסטען דורך ברעטאַין איבער דונקעלע פערמויערטע געסלאַך, ניט האָבענדיג דעם מוטה צו ווייזען זיך זאָגאַר אין די קלענסטע שטעדט, וואו די רעפובליקאַנער וואָלטען זיי ארעסטירט, צייגט, ווי וועניג סימפּאַטהיע זיי האָבען געפונען זאָגאַר אין ברעטאַין, וואו די קאָנווענשען האָט ניט געפונען קיין חן אין די אויגען פון די בויערען, און וואו דאָס נעהמען פון סאָלדאַטען פאַר די מלחמה געגען דייטשלאַנד האָט שרעקליך אויפגעבראַכט די בעפעלקערונג. ווען ווימפּפען האָט געהאַט די אבזיכט צו מאַרשירען אויף פאַריז, האָט קאַיען איהם צוגעשטעלט בלויז עטליכע דוצען וואָלונטירען.**) אין דער גאַנצער נאָרמאַנדיען און בריטאַן האָבען זיך פינף־זעקס הונדערט מענשען איינגעשריבען אין די ארמיי, און זיי האָבען זאָגאַר ניט געקעמפפט, ווען זיי זיינען געקומען פנים אל פנים מיט אַ קליי־נער ארמיי, וואָס איז אָנגעקומען פון פאַריז.

אין מאַנכע שטעדט אָבער, בעזונדערס אין די האפען־שטעדט, סאַנט מעלאָ און ברעסט, האָבען די ראָיאַליסטען געפור־נען איבערגעבענע פריינד צווישען דעם האַנדעל־קלאַס, און די רעפובליקאַנער האָבען געמוזט אָנווענדען פיעל כח אום ניט צו

צו די ברומענדע אַנאַרכיסטען.
דיזע מאַרסעליעזע פון די זשיראָנדיסטען האָט געפאָדערט דעם טוידט פון דאַנטאָן, פון פאַשע און פון מאַראַט. דער מאָטיוו פון דיזער מאַרסעליעזע איז געווען

מלחמה און טוידט צו די טיראַנען,
טוידט צו די פרעדיגער פון פערניכטונג.

פערשטעהט זיך, אז אין דערזעלבער צייט האָבען זיי אַליין געפאָדערט און פאָרבערייטעט די אויסשלאַכטונג פון די רעוואָלוציאָנערען.

**) די מאַנעוורע, פון וועלכער שאַרלאָטע קאָרדעי האָט גערעדט פאַר איהרע ריכטער, און ביי וועלכער עס האָבען געזאָלט זיין טויזענדע מענער, איז, אָהן צווייפעל, געווען בלויז אויסגעטראַכט, אום צו דער־שרעקען די סאַנקיולאָטען פון פאַריז.

דערלאָזען, אז סט. מאלא זאָל זיך איבערגעבען צו די ענגלענדער, ווי דאָס איז געווען דער פאַל מיט טולאָן.

מען מוז ווירקליך לייענען די בריעף פון דעם יונגען דזשוליען, דעם קאָמיסיאָנער פון עפפענטליכען וואוילזיין, און פון דזשענבאָן סט. אנדרעי, קאָמיסיאָנער פון דער נאציאָנאלער קאָנ־ווענשען, אום צו פערשטעהן, ווי שוואך עס זיינען געווען די מאטעריעלע כוחות פון דער רעפובליק, און ווי בערייטוויליג עס זיינען געווען די רייכע קלאסען צו אונטערשטיצען דעם אריינ־דרינגענדען אויסלענדישען שונא. אלעס איז שוין געווען פארטיג אום איבערצוגעבען די פעסטונג פון סאנט־מאלאָ צו דער ענגלי־שער פלאָטע, בעוואפענט ווי זי איז געווען מיט 123 קאנאָנען און מיט פיעלע אנדערע וואפפען און פולווער. עס איז נור געווען דאָס אָנקומען פון די קאָמיסיאָנערען פון דער קאָנווענשען, וואָס האָט אויף דאָס ניי לעבעדיג געמאכט דעם מוטה פון די רעפובלי־קאנער און האָט ניט דערלאָזען צו דעם פעררעטה.

דיזע קאָמיסיאָנערען האָבען זיך ניט פערלאָזען אויף די לאָ־קאלע אדמיניסטראטיווע קערפערשאפטען: זיי האָבען געוואוסט, אז זיי זיינען פערפעסטעט פון ראָיאליזם און קאָמערציאליזם. זיי זיינען אוועק גלייך צו דער פאָלקס־געזעלשאפט פון יעדער שטאָדט. צי קליין, צי גרויס, און זיי האָבען פאָרגעשלאָגען יע־דער געזעלשאפט „אויסצוריינינגען" זיך. יעדער מיטגליעד האָט בעדארפט אָפען ערקלערען פאר דער געזעלשאפט, וואָס ער איז געווען פאר 1789, און וואָס ער האָט געטהאָן זייט דאן; צי האָט ער אונטערשריבען די ראָיאליסטישע פעטיציעס פון די 8000 אָדער די 20000; ווי גרויס איז געווען זיין פערמעגען פאר 1789, און ווי גרויס עס איז איצט. די, וועלכע האָבען ניט גע־קאָנט געבען קיינע צופריעדענשטעלענדע ענטפערס אויף דיזע פראגען, זיינען אויסגעשלאָסען געוואָרען פון דער רעפובליקאנער געזעלשאפט.

נאָך דעם איז די געזעלשאפט געוואָרען דער אנערקענטער אָרגאן פון דער קאָנווענשען. מיט איהר הילפע האָבען זיך די קאָמיסיאָנערען גענומען פאר די אויסרייניגונג פון דער מוניצי־

פאליטעט, און האט אויסגעפיהרט, אז די ראיאליסטישע מיט־גליעדער און די געלד־מאכער זאלען אויסגעשלאסען ווערען. דאן, אונטערשטיצט פון דיזע געזעלשאפטען, האבען זיי אויפגעוועקט דעם ענטהוזיאזם פון דער בעפעלקערונג, בעזאנדערס פון די סאנקיולאטען. זיי האבען אויפגעפאסט אויף די איינשרייבונג פון די וואלאנטירען. און האבען געמאכט די פאטריאטען צו מא־כען אנשטרענגונגען — און אפט העלדישע אנשטרענגונגען — אום צו פערטהיידיגען די האפענס. זיי האבען ארגאניזירט רע־פובליקאנישע שמחות און איינגעפיהרט דעם רעפובליקאנישען קאלענדאר. און ווען זיי זיינען אוועק פון דארט, אום צו טהאן דיזעלבע ארבייט ערגעץ אנדערש, האבען זיי איבערגעגעבען דער שטאדט־אדמיניסטראציע די ארבייט פון אנצונעהמען אלע נויטיגע מיטלען פאר דעם טראנספארט פון וואפפען, פראוויזיע, סאלדאטען, ווען דאס זאלען פערלאנגען פון זיי די קאמיסיאנע־רען פון דער קאנוועגשען — אבער שטענדיג אונטער דער אויפ־זיכט פון דער לאקאלער פאלקס־געזעלשאפט, מיט וועלכער זיי האבען אנגעהאלטען א פינקטליכע קארעספאנדענץ.

זעהר אפט האט די מלחמה געפאדערט אויסערארדענטלי־כע אפפער. אבער אין יעדער שטאדט, אין קווימפער, אין סאנט־מאלא, האבען די קאמיסיאנערען פון דער קאנוועגשען געפונען מענשען איבערגעגעבענע צו דער רעוואלוציע; און מיט זייער הילף האבען זיי ארגאניזירט די פערטהיידיגונג. די עמיגראנטען און די ענגלישע שיפען האבען ניט געסמייעט צו קומען זאגאר נא־הענט צו סאנט־מאלא אדער ברעסט.

אזוי איז דער ראיאליסטישער אויפשטאנד דורכגעפאלען אי אין נארמאנדיען און אי אין ברעטאין. און דאך איז עס גע־ווען פון קאיען, פון וואנען שארלאטע קארדעי איז געקומען ער־מארדען מאראט'ען. בעאיינפלוסט אהן צווייפעל פון אלץ, וואס זי האט געהערט געגען די רעפובליק פון די סאנקיולאטישע מאנ־טאנארען, פערבלענדעט אפשר פון דעם פיינעם רעפובליקאנישען אנשטעל, וואס די זשיראנדיסטען האבען געמאכט קומענדיג אין קאיען, און וואו זי האט זיך בעגעגענט מיט בארבארא, איז שאר־

לאַטטע קאָרדעי אָנגעקומען קיין פּאריז דעם עלפטען יולי, ענט־שלאָסען צו ערמאָרדען אימיצען פון די בעריהמטע רעוואָ־לוציאָנערען.

די זשיראָנדיסטישע געשיכט־שרייבער, וועלכע האָבען אַלע געהאַסט מאראַט, דעם הויפּט־אָרגאַנייזער פון דעם 31סטען מאַי, האָבען ערקלערט, אז שאַרלאָטטע קאָרדעי איז געווען אַ רעפּוב־ליקאַנערין. דאָס איז אבסאָליוט ניט אמת. מאַדעמואַזעל מאַריע שאַרלאָטטע קאָרדעי ד'ארמאַנט האָט געהערט צו אַן אַרטש־ראָיאַליסטישער פאַמיליע, און איהרע צוויי ברידער האָבען עמי־גרירט. זי אַליין, אויפגעהאָדעוועט אין אַ קאָנווענט פאַר דאַ־מען אין קאַען, האָט איצט געלעבט מיט אַ קרובה, מאַדאַם דע־ברעטוויל, וועלכע, נור אויס מורא, האָט זיך ניט ערקלערט אַלס ראָיאַליסטין. דער גאַנצער זאָגענאַנטער רעפּובליקאַניזם פון שאַרלאָטטע קאָרדעי נעהמט זיך פון דעם פאַקט, דאָס זי האָט איינמאָל ענטזאַגט זיך צו טרינקען פאַר דעם קעניג'ס געזונד־הייט, און האָט ערקלערט איהר ענטזאַגונג דערמיט, וואָס זי וואָלט געווען אַ רעפּובליקאַנערין, ווען די פראַנצויזען וואָלטען ווירדיג געווען אַ רעפּובליק. דאָס מיינט, זי איז געווען אַ קאָנ־סטיטוציאָנאַליסטקע. גענעראַל ווימפּפען ערקלערט איהר גאַנץ איינפאַך, אַלס ראָיאַליסטקע.

אַלעס מאַכט אונז גלויבען, אַז שאַרלאָטטע קאָרדעי איז ניט געשטאַנען אַליין. קאַיען, ווי מיר האָבען געזעהען, איז געווען דער מיטטעלפּונקט פון דער „פּעדערייישען פון די פעראייניגטע דעפּאַרטמענטס", וואָס איז אָרגאַניזירט געוואָרען געגען די מאָנ־טאַנאַרען און זייער קאָנווענשען, און עס איז זעהר וואַהרשיינ־ליך, דאָס אַ פערשווערונג איז פאָרבערייטעט געוואָרען פאַר דעם 14טען אָדער 15טען יולי, אום צו טוידטען דאַנטאָן, ראָבעספּיער, מאַראַט און קאָמפּאַניע, און דאָס שאַרלאָטטע קאָרדעי האָט וועג־גען דעם געוואוסט. איהר בעזוך ביי דעם זשיראָנדיסט, דיופּעי־רע, וועמען זי האָט איבערגעגעבען איניגע פּאַמפלעטען און אַ בריעף פון באַרבאַראַ—וועלכער איז דאַן געווען אין קאַיען—און וועמען זי האָט געראַטהען צו פאָהרען באַלד נאָך קאַיען, וויי־

זען, אז שאַרלאָטטע קאָרדעי איז געווען אַ ווערקצייג פון אַ פערשווערונג, אויסגעשפּונען אין קאָיען פון די זשיראָנדיסטען און ראָיאַליסטען.*)

דער אָריגינעלער פּלאַן פון שאַרלאָטע קאָרדעי איז געווען, אַזוי האָט זי געזאָגט, צו הרג'ענען מאראַט'ען אויף דעם מאַרס־פעלד, דעם 14טען יולי, אין דער צייט פון דער פייערונג פון דעם געבורטס־טאָג פון דער רעוואָלוציע. אָדער, אויב ער זאָל דאָרט ניט זיין, צו טוידטען איהם אין דער קאָנווענשען. אָבער די פייערונג איז אָבגעלייגט געוואָרען, און מאראַט, וואָס איז געווען קראַנק, איז ניט געקומען אין די קאָנווענשען. דאַן האָט זי צו איהם געשריבען, בעטענדיג איהם ערלויבנים צו בעזוכען איהם, און אַז זי האָט ניט ערהאַלטען קיין ענטפער, האָט זי ווידער געשריבען, שפּילענדיג דאָס מאָל יעזואיטיש אויף זיין גוטסקייט, וועגען וועלכער זי האָט געוואוסט, אָדער וועגען וועלכער איהרע פריינד האָבען איהר דערצעהלט. אין דיזען בריעף האָט זי ערקלערט, אַז זי איז אונגליקליך, דאָס זי ווערט פערפאָלגט; זי האָט דאַן געוואוסט בעשטימט, אַז אויף אַזאַ בריעף וועט מאראַט ניט קענען ניט ענטפערען.

---

*) אַז אַ פערשווערונג האָט עקזיסטירט, און דאָס די זשיראָנדיסטען האָבען פון איהר געוואוסט, דאָס איז גאַנץ קלאָר. אַזוי, דעם 10טען יולי, איז אויף דעם געגעראַל־ראַטה פון דער קאָמונע פון פּאַריז פאָרגעלעזען געוואָרען אַ בריעף, וואָס איז ערהאַלטען געוואָרען אין שטראַסבורג, און וואָס איז איבערגעשיקט געוואָרען נאָך פּאַריז פון דעם מעיאָר פון יענער שטאָדט, אין וועלכען עס זיינען געווען די פאָלגענדע שורות: „דער באַרג, די קאָממונע, דער יאַקאָבינישער קלוב און די גאַנצע געמיינע באַנדע זיינען אויפ'ן שוועל פון קבר... צווישען איצט און דעם 15טען יולי וועלען מיר טאַנצען. איך האָף, אַז קיין אַנדערע, ווי די בלוט פון דאַנטאָן, ראָבעספּיער, מאראַט און קאָמפּאַניע, וועט ניט פערגאָסען ווערען.“ דעם 11טען און 12טען יולי זיינען אין דער „קראָניק דע פּאַריז“, אַ זשיראָנדיסטישע צייטונג, געווען שוין אָנצוהערענישען וועגען דעם טוידט פון מאראַט.

און מיט זיין איינלאַדונג און מיט אַ שפּיעז פערבעהאלטען אין איהר שאַל, איז זי אוועק, דעם 13טען יולי, 7 אַ זייגער אין אָוועגד, צו מאַראַט. זיין פרוי, קאַטהערינע עווארד, נאָך דעם, ווי זי האָט זיך געוואַקעלט עטוואָס, האָט ענדליך ערלויבט דער יונגער דאַמע אריינצוגעהן אין דעם גאַנץ אָרימען צימער פון דעם פאָלקס־פריינד.

מאַראַט, אויסגעמאַטערט פון פיבער פאַר די לעצטע צוויי אָדער דריי מאָנאַטען, נאָך אַ לעבען פון אַ פערפאָלגטער חיה, וואָס ער האָט געפיהרט זייט 1789, איז געזעסען אין אַ פערמאַכטע וואַנע, צורעכטמאַכענדיג די קאָררעקטורען פון זיין ציי־טונג אויף אַ ברעט, וואָס איז געווען אַריבערגעלייגט איבער דער וואַנע. עס איז געווען דאָ, וואו שאַרלאָטטע קאָרדעי האָט דער־לאַנגט דעם טוידט־קלאַפּ אין די ברוסט פון דעם פריינד פון פאָלק. זיין טוידט איז געקומען אין אַ מאָמענט.

דריי טעג שפּעטער, דעם 16טען, איז אַ צווייטער פריינד פון פאָלק, שאַליע, הינגעריכטעט געוואָרען פון די זשיראָנדיסטען אין ליאָן.

אין מאַראַט האָט דאָס פאָלק פערלאָרען זיין העכסט־טרייען פריינד. די זשיראָנדיסטען האָבען איהם געשילדערט, אַלס אַ בלוט־דורשטיגען מאַניאַק, וועלכער האָט זאָגאַר ניט גע־וואוסט, וואָס ער האָט געוואָלט. אָבער מיר ווייסען היינט, ווי אַזוי מען פערשפּרייט אַזעלכע קלאַנגען, און ווי לייכט עס איז צו מאַכען איינעם אַ שלעכטען נאָמען. דער פאַקט איז, דאָס אין די פינסטערע יאָהרען פון 1790 און 1791, ווען ער האָט איינגעזעהען, אַז די גאַנצע העלדישקייט פון פאָלק האָט ניט געקאָנט צובּרעכען די ראָיאַליסטישע מאַכט, האָט מאַראַט אָנגעהויבען צו פערצווייפלען, און ער האָט געשריעבען, דאָס איינינע טויזענד אַריסטאָקראַטישע קעפּ האָבען געדאַרפט גע־אָפּפערט ווערען, אום צו מאַכען די רעוואָלוציע ערפאָלגרייך. אָבער אין דער טיפעניש פון זיין האַרץ איז ער גאָר ניט געווען בלוט־דורשטיג. ער האָט נור ליעב געהאַט דאָס פאָלק,ביידע,

ער און זיין העלדישע חבר'טע, קאטהערין עווארד *) מיט א ליעבע פיעל טיעפער ווי די פון אירגענד אן אנדערען פראמי־נענטען רעוואלוציאנער, און צו דיזער ליעבע איז ער געבליבען געטריי.

פון דעם טאג, וואס עס האט זיך אנגעפאנגען די רעוואלוציע, האט מאראט געלעבט אויף ברויט און וואסער, ניט בילדליך גערעדט, נור אין דער ווירקליכקייט. און ווען ער איז ערמארדעט געווארען, איז דער גאנצער פערמעגען פון דעם פאלקס־פריינד געוועזען א נאטע פון 25 פראנק.

מיט דיעזער ליעבע צום פאלק אלס זיין פיהרער, האט מאראט, וועלכער איז געוועזען עלטער, ווי די מייסטע פון זיינע קאמעראדען־רעוואלוציאנערען, און האט געהאט ערפאהרונג, פערשטאנען די פערשיעדענע פאזען פון דער רעוואלוציע, און האט פאראויסגעזעהען, וואס מוז קומען, פיעל בעסער ווי אירגענדווער פון זיינע צייט־גענאסען. ער איז געוועזען דער איינציגער, קענען מיר זאגען, פון די רעוואלוציאנערע פיהרער, וועלכער האט געהאט א ריכטיגע פערשטענדניס פון די פאסירונגען און די קראפט צו בעגרייפען זיי, אלס א גאנצעס, אין זייער פערפלאנטערטע שיכות פון איינע צו די אנדערע.**) דאס ער האט געהאט א געוויסע מאס גאוה, דאס קען ערקלערט ווערען דורך דעם פאקט, דאס ער איז אימער געהעצט און פערפאלגט געווארען, זאגאר אין די גרעסטע טעג פון דער רעוואלוציע, וועהרענד יעדע נייע פאזע פון דער רעוואלוציע האט נור בעשטעטיגט די ריכ־

---

*) „א העלדישע פרוי, וועלכע, גערירט פון זיין לאגע, ווען ער איז געלאפען פון קעלער צו קעלער, האט אריינגענומען און בעהאלטען דעם פריינד פון פאלק. איהם האט זי געווידמעט איהר פערמעגען און געאפפערט איהר פריעדען". אזוי גיט איבער מישלע די ווערטער פון אלבערטין, מאראט'ס שוועסטער, וועגען קאטהערין עווארד.

**) עס איז א פערגניגען צו נאטירען, דאס א שטודיום פון מאראט'ס ארבייט, פערנאכלעסיגט ביז איצט, האט געמאכט זשארעס'ען רעדען מיט אכטונג וועגען דיעזער אייגענשאפט פון דעם פאלקס־טריביון.

טיגקייט פון דעם, וואָס ער האָט פאָראויסגעזאָגט. אָבער דיעזע זיינען בלויז איינצעלהייטען. דער הויפּט־שטריך פון זיין גע־דאנק איז געווען, דאָס אין יעדען בעשטימטען מאָמענט האָט ער געוואוסט, וואָס מען דאַרף טהאָן פאר דעם טריאומף פון דעם פאָלק, פאר דעם טריאומף פון דעם פאָלק׳ס רעוואָלוציע, און ניט פון אן אבסטראקטער, טהעאָרעטישער רעוואָלוציע.

אָבער עס מוז צוגעגעבען ווערען, דאָס ווען די רעוואָלוציע, נאָך דער אָבשאפונג פון די פעאָדאלע רעכטע, האָט בעדארפט מאכען נאָך א שריט צו פערפעסטיגען איהר ארבייט — ווען זי האָט בעדארפט אָננעהמען אזעלכע מיטלען, וועלכע זאָלען זיין פון נוצען פאר די נידריגסטע קלאסען, געבענדיג יעדען איינעם די זיכערהייט פון ארבייט און לעבען — האָט מאראט ניט אין גאנצען בעגריפען די אידעען פון דזשעק ראָו, וואַרלעט, שאליע און פיעלע אנדערע. אליין אונפעהיג צו פאָרמולירען די הויפּט־געדאנקען פון דער טיעפער קאָממוניסטישער ענדערונג, און מורא האָבענדיג, פון דער אנדערער זייט, דאָס פראנקרייך קען נאָך פערלירען די פרייהייטען, וועלכע זי האָט שוין געוואונען, האָט ער ניט געגעבען דיעזע קאָממוניסטען די נויטיגע הילפע פון זיין ענערגיע און פון זיין געוואלדיג־גרויסען איינפלוס. ער האָט זיך ניט געמאכט פאר דעם פיהרער פון דער נייער בע־וועגונג.

„וואָלט מיין ברודער געלעבט“, האָט די שוועסטער פון מא־ראט געזאָגט, „וואָלטען ניט דאנטאָן און ניט קאמיל דעמולען — און אויך ניט די העבערטיסטען — מעגען מיר פון אונזער זייט צולייגען — געוואָרען גילאָטינירט.“

אין אלגעמיין, כאָטש מאראט האָט פערשטאנען דעם פּלוצלינגען אויפברויזען פון כעס אין פאָלק און האָט זאָגאר פערשטאנען, ווי נויטיג דאָס איז צייטענווייז, דאָך איז ער ניט געווען קיין אונטערשטיצער פון טעררָאריזם, ווי ער איז פראקטי־צירט געוואָרען נאָך סעפּטעמבער, 1793.

פיער און פופציגסטער קאפיטעל.

די וואַנדיי. — ליאָן. — די אויפשטענדע אין זיד־פראַנקרייך.

די ראָיאליסטישע קאָנספיראציעס אין דער סויטה. — אויפשטענדע געגען די קאָנווענשען. — טולאָן גיט זיך אונטער צו די ענגלישע און שפּאַנישע פלאָטען. — די אורזאכען פון דעם אויפשטאַנד אין דער וואנדיי. די אונצופריעדענהייט פון די בויערען. — דער כעס פון די דערפער אויף די שטעדט. — די זשיראָנדיסטען העלפען דעם אויפשטאַנד. — דער פלאַן פון די וואנדייער. — זיי נעהמען סאמור און אנגערס, אָבער זיי ווערען געצוואונגען צו אַ ריקצוג אין נאַנטעס. — די וואנדייער ווערען פערניכטעט. — די אויפשטענדע אין פראָוואַנס און ליאָן. — שארטרעי. — מארסעל און אַנדערע זידליכע שטעדט שליסען זיך אָן אָן דער בעוועגונג. — די ראָיאליסטען בעזיעגט. — די בעלאגערונג און איינגעהמונג פון ליאָן. — די טהעטיגקייט פון די רעפּובליקאַנער אין ליאָן. — באָרדאָ גיט זיך אונטער דער קאָנווענשען.

דער אויפשטאַנד פון די ראָיאליסטען, ווי מיר האָבען געזעהען, איז דורכגעפאלען אין נאָרמאנדיען און ברעטאַין; דערפאר אָבער האָבען די רעאקציאָנערען געהאַט עטוואָס מעהר ערפאָלג אין דער פראָווינץ פאיטו, אין די דעפּארטמענטס דיור־סאוור, וויען און וואנדיי, אין באָרדאָ, לימאָזש און טהיילווייז אין איסט־פראנקרייך, וואו עס האָבען זיך אָנגעהויבען אויפשטענדע

אין בעזאנסאָן, דיזשאָן, און מאסאָן. אין דיזע טהיילען פון פראנקרייך, ווי מיר האָבען געזעהען, האָבען די מיטעל־קלאסען געהאנדעלט מיט רציחה געגען די רעבעלירענדע בויערען פון 1789.

אין דער סויטה, וואו די ראָיאַליסטישע קאָנספיראציעס זיינען אָנגעגאנגען פאר א לאנגע צייט, האָבען אויסגעבראָכען אויפשטענדע אין עטליכע פלעצער. מארסעל איז אריינגעפאלען אין די הענד פון די געגען־רעוואָלוציאָנערען — די זשיראָנדיסטען און ראָיאַליסטען — וועלכע האָבען אויסערוועהלט א פראָוויזאָרישע רעגיערונג און האָבען געהאט בדעה צו מארשירען געגען פאריז. טולאָן, ניעמס און גרענאָבל האָבען אויך רעוואָלטירט געגען די קאָנווענשען.

טולאָן האָט זיך אונטערגעגעבען צו דער ענגלישער און שפאנישער פלאָטע, וועלכע האָבען גענומען בעזיץ פון דיזער פעסטונג אין דעם נאָמען פון לואי דעם 17טען. באָרדאָ, א האנדעלס־שטאָדט פון גרויסער וויכטיגקייט, האָט אויך אויסגעזעהען פערטיג זיך צו ערהויבען אויף דעם צורוף פון די זשיראָנדיסטען; און ליאָן, וואו די אינדוסטריעלע און קאָמערציעלע בורזשואזיע איז געווען אלמעכטיג זייט דעם 29סטען מאי, האָט אָפען רעוואָלטירט געגען די קאָנווענשען, און האָט אויסגעהאלטען א לאנגע בעלאגערונג; צו יענער צייט זיינען די פיעדמאנטעזער, ציהענדיג זייער נוצען פון דער אונאָרדנונג אין דער ארמיי, וועלכע האָט געהאט ליאָן, אלס דעם באזיס פון איהרע אָפעראציעס, אריבערגעגאנגען איבער'ן גרענעץ אין פראנקרייך.

ביז היינט זיינען די אמת'ע אורזאכען פון דעם אויפשטאנד אין דער וואנדיי ניט גאנץ קלאָר. געוויס די טרייהייט פון די בויערען צו זייערע גייסטליכע, מיט וואָס רוים האָט זיך זעהר קלוג בענוצט, האָט זעהר פיעל געווירקט צו פארשטארקען דעם האס געגען די רעוואָלוציע. עס איז אויך קיין צווייפעל, אז אין די דערפער פון דער וואנדיי האָט געהערשט א געוויסע ליעבע צום קעניג, און עס איז געווען לייכט פאר די ראָיאַליסטען ארויסצורופען דעם רחמנות־געפיהל פון די בויערען צום „אָרעמען קעניג, וועלכער האָט נור געוואָלט דאָס גליק פון פאָלק, און איז דערפאר

הינגעריכטעט געוואָרען פון די רעוואָלוציאָנערען פון פאריז.״ פיעלע טרערען זיינען דאַן אויך פערגאָסען געוואָרען פון די פרויען איבער דעם שיקזאל פון דאָס אָרעם קינד, לואי׳ס יורש, וואָס איז געווען פערשפּאַרט אין אַ געפענגניס. די שלוחים, וואָס זיינען געקומען פון רוים, קאָבלענץ און ענגלאַנד, ברענגענ־דיג מיט זיך פּאַפּסטליכע ברכות, קעניגליכע דעקרעטען און גאָלד, האָבען געהאַט אַן אָפענעם פעלד פאר זיך אונטער אַזעל־כע אומשטענדען, און בעזאָנדערס, ווען זיי זיינען געווען בע־שיצט פון די מיטעל־קלאַסען, פון די געוועזענע שקלאַפען־הענד־לער פון נאַנטעס, און פון די געשעפטס־לייט, וועמען ענגלאַנד האָט געשטאָפּט מיט פערשפּרעכונגען פון הילפע געגען די סאָנ־קיולאָטען.

און ענדליך איז נאָך אויך געווען דער גרונד, וועלכער איז גאַנץ אַליין גענוגענד צו ברענגען גאַנצע פּראָווינצען צו אַן אויפשטאַנד — דאָס בעשטייערען פון דריי הונדערט טויזענד מענשען, וואָס איז בעפוילען געוואָרען פון דער קאָנווענשען. דיעזער שטייער איז אין דער וואַנדיי בעטראַכט געוואָרען, אלס אַ פערגעוואלטיגונג פון דעם סאַמע הייליגסטען רעכט פון יעדען מענש — דאָס רעכט צו פערבלייבען אין זיין געבורטס־לאַנד.

דאָך איז עס גאַנץ ערלויבט צו גלויבען, אז עס זיינען נאָך געווען אַנדערע אורזאַכען, וואָס האָבען געמאַכט די בויערען פון דער וואַנדיי רעוואָלטירען געגען די רעוואָלוציע, גאָר אָהן אויפהער. וועהרענד איינער שטודירט די פערשיעדענע דאָקומענ־טען פון יענער צייט, האָלט ער זיך אין איין אָנשטויסען אויף אַזעלכע אורזאַכען, וועלכע האָבען געמוזט גאַנץ זיכער בעשאַפען אַ געפיהל פון צאָרן צווישען די בויערען געגען די קאָנסטיטואי־רענדע און לעגיסלאַטיווע פערזאַמלונגען. דער פאַקט אַליין, דאָס די קאָנסטיטואירענדע פערזאַמלונג האָט מיט איין שטריך פון פעדער פערניכטעט די פאָלקס־מיטינגען פון די דערפער, וועלכע האָבען עקזיסטירט יאהרהונדערטע לאַנג ביז דעצעמבער, 1789, ווי אויך דער פאַקט, וואָס די בויערען זיינען צושפּאַלטען געוואָרען אין צוויי קלאַסען — אַקטיווע און פּאַסיווע — און דאָס

די פערוואלטונג פון די קאממונאלע אנגעלעגענהייטען איז איבערגעגעבען געוואָרען צו די, וועלכע זיינען אויסערוועהלט בעוואָרען פון די רייכע — דיזע פאקטען אליין זיינען געוועזן גענוג, אום ארויסצורופען די אונצופריעדענהייט אין די דערפער געגען די רעוואָלוציע, און געגען די שטעדט אין אלגעמיין און זייערע מיטעל־קלאסען. *)

עס איז אמת, דאָס דעם 4טען אויגוסט האָט די רעוואָלוציע פראָקלאמירט אין פרינציפ די אָבשאפונג פון די פעאָדאלע רעכטע און פון דער „טוידטען־האַנד“, אָבער די לעצטע, ווי עס שטעלט זיך ארויס, האָט שוין ניט מעהר עקזיסטירט אין דער וועסט, און די פעאָדאלע רעכטע זיינען נור אָבגעשאפט געוואָרען אויפ'ן פאפיער. און אזוי ווי די אויפשטענדע פון די דערפער זיינען ניט געוועזן שטארק פערשפרייט אין דער וועסט, האָבען די בויערען פון דיזע פראָווינצען געזעהען, אז זיי וועלען מוזען ווייטער צאָהלען זייערע פעאָדאל צינזען, ווי פריהער.

פון דער אנדערער זייט — און דאָס איז געוועזן פון גרויסער וויכטיגקייט פאר די דערפער — דער פערקויף פון דעם לאנד, וואָס האָט געהערט צום שטאאט און צו דער קירכע, דער גרעסטער טהייל פון וועלכען עס האָט בעדארפט צוריקגעגעבען ווערען צו די אָרימע, איז איצט געקויפט געוואָרען פון די רייכע מענשען אין די שטעדט, און דאָס האָט נאָך פערשטארקט דעם כעס פון די דערפער געגען די שטעדט. צו דעם מוז אויך צוגעלעגט ווערען די בערויבונג פון דעם קאָממונאלען לאנד פאר דעם נוצען פון די מיטעל־קלאסען, וועלכע איז פערגרעסערט געוואָרען דורך די דעקרעטען פון דער געזעצגעבענדער פערזאמלונג.

עס האָט, אלזאָ, פאסירט, דאָס וועהרענד די רעוואָלוציע האָט ארויפגעלייגט נייע לאסטען אויף די בויערען — נייע שטייערען, דאָס נעהמען פון סאָלדאטען און נאהרונג — האָט זי גאָרניט געגעבען די דערפער ביז אויגוסט, 1913 אויסער, ווען די בויערען אליין האָבען גענומען דאָס לאנד פון די אריסטאָקראָטען אָדער די גיטער פון די גייסטליכע. די פאָלגע איז געוועזן, דאָס א טיעפע שנאה איז געוואקסען אין די דערפער געגען די

שטעדט, און מיר זעהען ווירקליך, דאָס דער אויפשטאַנד אין דער וואנדיי איז געווען א מלחמה, וואָס די דערפער האָבען ער־קלערט געגען די מיטעל־קלאסען פון די שטעדט.*)

מיט דער הילפע פון רוים האָט דער אויפשטאַנד אויסגע־בראָכען א ווילדער און א בלוטיגער, אונטער דער לייטונג פון די גלחים. און די קאָנוועגשען האָט געקאָנט געגען איהם ארויסשי־קען בלויז א קליינע צאָהל סאָלדאַטען, קאָמאַנדירט פון גענעראַ־לען, וועלכע זיינען געווען אָדער אונפעהיג אָדער פעראינטערע־סירט צו לאָזען זיך שלעפען דיעזע מלחמה; און די זשיראָנדיס־טען האָבען געטהאָן זייער בעסט צו העלפען דעם אויפשטאַנד דורך בריעף, וועלכע זיי האָבען געשיקט צו נאַנטעס און אנדערע שטעדט. דיעזע אַלע כוחות, אַלע צילעווענדיג זיך צו איין זאַך, האָבען עס געמאַכט מעגליך פאַר דעם אויפשטאַנד זיך אויסצו־שפרייטען און ענדליך צו ווערען אזוי מורא'דיג־גרויס, דאָס דער „בארג", אום צו דערשטיקען איהם, האָט געמוזט אָננעה־מען די העכליכסטע און פערעכטליכסטע מיטלען.

דער פלאַן פון די וואנדייער איז געווען איינצונעהמען אַלע שטעדט, אויסצוראָטען די רעפובליקאַנישע פאַטריאָטען, אריינ־צוברענגען דעם אויפשטאַנד אין די נאָכבאַר־פּראָווינצען און דאַן מאַרשירען געגען פּאַריז.

אין אָנפאַנג פון יוני, 1793, האָבען די וואנדייער פיהרער, קאַטהעלינא, לעקיור, שטאָפלעט און לאַ ראָש דזשאַקעלין, אַן דער שפיצע פון 40000 מענשען, איינגענומען די שטאָדט סאַמור, וואָס דאָס האָט זיי געגעבען די מאַכט איבער די טייך לאָר. דאַן האָבען זיי איינגענומען אַנגערס, און מיט געשיקטקייט

*) געוויסע אָנווייזונגען פון דעם סאָציאַלען כאַראַקטער פון דעם אויפשטאַנד אין וואנדיי קען מען געפינען, זאָגט אווענעל, אין דעם ווערק פון אַנטאָנין פּרוסט. דאָס איז געווען א מלחמה פון די בויערען געגען די בורזשואזיע — די בויערען שיקענדיג זייערע דע־לעגאַטען צו די בורזשואזע קרעדיטאָרען, אום „צו קריגען די טיטעל־דאָקומענטען און זיי פערברענען."

פארבעהאלטענדיג זייערע בעוועגונגען, האָבען זיי גלייך מאַר־
שירט אויף נאַנטעס, וועמעס בעזיץ וואָלט זיי גלייך געבראַכט
אין א דירעקטע פערבינדונג מיט דער ענגלישער פלאָטע. דעם
29־סטען און 30סטען יוני האָבען זייערע ארמייען אטאַקירט
נאַנטעס, אָבער דאָ האָבען זיי געכאַפּט א גרויסע מפלה פון די
רעפּובליקאַנער. זיי האָבען פערלאָרען קאַטהעלינאַ, דעם ווירק־
ליכען און דעמאָקראַטישען פיהרער פון דעם אויפשטאַנד, און
זיי זיינען געוועזען געצוואונגען אויפצוגעבען סאָמור, און זיך צו־
ריקציהען צום לינקען ברעג פון דער לאָר.

א שטאַרקע אנשטרענגונג האָט איצט געמאַכט די רעפּוב־
ליק צו אטאַקירען די וואַנדייער אין זייער אייגען לאַנד. די
מלחמה איז געוואָרען א מלחמה אויף טוידט און לעבען, און
ענדליך האָבען פון צוואַנציג ביז דרייסיג טויזענד וואַנדייער בע־
שלאָסען צו עמיגרירען נאָך ענגלאַנד נאָך דעם, ווי זיי זיינען
אריבער איבער ברעטאַן. זיי האָבען, אלזאָ, אריבערגעשפּרייזט
די לאָר פון זיד צו נאָרד און זיינען אוועק צו נאָרד צו. אָבער
ענגלאַנד האָט ניט געהאַט קיין פערלאַנג צו קריגען אזעלכע אי־
מיגראַנטען; און די ברעטאַנער, פון זייער זייט, האָבען זיי אויפ־
גענומען גאַנץ קאַלט, און נאָך מעהר דערפאַר, ווייל די ברעטאַ־
נישע פּאַטריאָטען האָבען געקראָגען די אויבער־מאַכט אין די
שטעדט און דערפער. דערפאר זיינען דיעזע אלע הונגעריגע
און נאַקעטע מענשען, מיט זייערע פרויען און קינדער, געטרי־
בען געוואָרען צוריק צו דער לאָר.

מיר האָבען שוין אָנגעוויזען אויף דעם ווילדען ענטהו־
זיאזם פון די וואַנדייער ביים אָנפאַנג פון זייער אויפשטאַנד, צו
וועלכען די פּריסטער האָבען זיי צוגעגעבען מוטה. און איצט
איז די מלחמה געוואָרען אזוי ביטער, אז ביידע צדדים האָבען
נור געטראַכט פון אויסצוראָטען איינער דעם אנדערען. אין אָק־
טאָבער, 1793 — עס איז מאַדאַם דע לאַ ראָש זשאַקעלין, וואָס
שרייבט אזוי — איז זייער לאָזונג געוועזען: „קיין רחמנות!" דעם
20טען סעפּטעמבער, 1793, האָבען די וואַנדייער אָנגעפילט די
ברונימער אין מאָנטאַין מיט די קערפּערס פון די רעפּובליקאַני־

שע סאָלדאַטען, פיעלע פון וועלכע עס האָבען נאָך געלעבט און נור בעוואוסטלאָז און קראַפטלאָז דורך די קלעפּ, וואָס זיי האָבען געקראָגען. שאַרעט, איינגעהמענדיג נאַרמאוטיער דעם 15טען אָקטאָבער, האָט געלאָזט שיסען אלע די, וועלכע האָבען זיך אונ־טערגעגעבען. לעבעדיגע מענשען זיינען פערגראָבען געוואָרען ביז'ן האַלז, און זייערע זיעגער האָבען זיך אמוזירט, פעראורזאַכענדיג אַלערליי פּייניגונגען אויף די אונבעגראָבענע קעפּ.*)

פון דער אַנדערער זייט, ווען דיזע גאַנצע מאַסע מענער, פרויען און קינדער, צוריקגעטריבען פון דער לאָר, זיינען אָנגעקו־מען אין נאַנטעס, זיינען די געפענגניסע פון דיזער שטאָדט געוואָ־רען געפעהרליך איבערפילט. אין דיזע לעכער, פול מיט מענשליכע וועזענס, האָבען געבושעוועט דער טיפוס און אַנדערע אנשטעק־קענדע קראַנקהייטען, און באַלד האָבען זיי זיך פערשפּרייט אי־

---

*) זעהט מישלע, וועלכער האָט שטודירט דעם וואַנדייער אויפ־שטאַנד פון די לאָקאַלע דאָקומענטען. „די טרויעריגע פראגע — זאָגט ער — איז אָפט דיסקוטירט געוואָרען, ווער האָט עס גענומען די איני־ציאַטיווע אין דיזע באַרבאַרישע אַקטען, און וועלכער פון די ביידע צדדים איז געגאַנגען אם ווייטסטען אין דיזע פערברעכענס. מען רעדט אָהן א סוף פון דעם, ווי קאַריער האָט געלאָזט דערטרינקען מאַסענווייז די וואַנדייער. אָבער ווארום זאָל מען פערשווייגען די אויסשלאַכטונ־גען דורך שאַרעט? אלע וואַנדייער וועטעראַנען האָבען דערצעהלט זייער דאָקטאָר, וועלכער האָט עס מיר איבערדערצעהלט, דאָס זיי האָ־בען קיינמאָל ניט גענומען א סאָלדאַט לעבעדיג (בעזאָנדערס איינעם פון דער ארמיי, וואָס איז געקומען פון מאַיענס), און ניט טויטען איהם מיט אַלערליי פּייניגונגען, אויב זיי האָבען נור געהאַט צייט פאר דעם. און ווען עס זיינען אָנגעקומען די מענער פון נאַנטעס אין אפּריל, 1793, אין שאַללאַן, האָבען זיי געזעהען צוגענעגעלט צו אַ טיר עטוואָס, וואָס האָט אויסגעזעהען ווי אַ גרויסע פלעדערמויז. דאָס איז געווען אַ רעפּובליקאַנישער סאָלדאַט, וועלכער איז דאָרט פאר איניגע שטונדען גע־ווען צוגעשלאָגען מיט צוועקעס, ליידענדיג שרעקליכע שמערצען און ניט קענענדיג שטאַרבען.“

בער'ן שטאָדט, וועלכע איז שוין אַזוי אויך געווען ערשעפּט פון דער בעלאַגערונג. אַ חוץ דעם, פּונקט ווי אין פּאַריז, נאָך דעם 10טען אויגוסט, האָבען די ארעסטירטע ראָיאַליסטען געסטראַשעט אונטערצוצינדען די שטאָדט און צו ערמאָרדען אַלע יאַקאָבינער, אַזוי האָבען אויך די ארעסטירטע וואַנדייער אין נאַנטעס געסטראַשעט אויסצוראָטען אַלע רעפּובליקאַנער, אַזוי שנעל, ווי „די קעניגליכע ארמיי“ פון די וואַנדייער זאָל זיך דערגעהענטערען צו נאַנטעס. עס מוז דאָ בעמערקט ווערען, דאָס די פּאַטריאָטען האָבען זיך געצעהלט בלויז עטליכע הונדערט אין דיזער שטאָדט, וועלכע האָט ערוואָרבען איהר רייכטהום אין דעם שקלאַפען־האַנדעל און שקלאַפען־ארבייט אין סאַן דאָמינגאָ, און וועלכע האָט עס איצט פערלאָרען, ווייל שקלאַפעריי איז אָבגעשאַפט געוואָרען. דערפאַר האָבען די פּאַטריאָטען געמוזט אויסעראָרדענטליך גוט אויפּפּאַסען, אַז נאַנטעס זאָל ניט איינגענומען ווערען דורך אַ פּלוצלינגע אטאַקע פון דער „קעניגליכער ארמיי“, וועלכע זאָל אויסשלאַכטען אַלע רעפּובליקאַנער. זייערע אַנשטרענגונגען זיינען געווען אַזוי גרויס, דאָס די מענער פון די רעפּובליקאַנער גואַטראָלען זיינען געווען גאַנץ פערמאַטערט.

דאַן האָט זיך געהערט אַלץ מעהר און מעהר דער געשריי: „דערטרינקט זיי אַלע!“, וועלכען מען האָט שוין געהערט אין 1792. אַ שרעק, וועלכען מישלע פערגלייכט מיט דעם שרעק, וואָס כאַפּט ארום מענשען אין אַ שטאָדט, וואָס איז בעפאַלען פון אַן עפּידעמיע, האָט ארומגעכאַפּט די אָרימסטע פון דער בעפעלקערונג פון נאַנטעס, און דער שליח פון דער קאָנווענשען, קאַרריע, וועמעס טעמפּעראַמענט איז געווען גראַדע זעהר עמפּפינדליך פאַר אַזאַ מין שרעק, האָט זיי געלאָזט טהאָן, ווי זיי האָבען געוואָלט.

די מענשען האָבען אָנגעהויבען מיט דעם דערטרינקען פון די ארעסטירטע פּריסטער און האָבען געענדיגט מיט דער פערניכטונג פון 200 מענער, פרויען און קינדער, וועלכע זיינען געווען איינגעשפּאַרט אין די געפענגניסע פון נאַנטעס.

וואָס איז שייך דער וואַנדיי, האָט די קאָמיטע פון עפּענט־

ליכען וואוילזיין, ניט וועלענדיג אריינגעהן טיעפער אין די אור־זאכען, וועלכע האָבען געקאָנט ברענגען א גאנצע פּראָווינץ צו אַן אויפשטאַנד, און שטעלענדיג זיך צופריעדען מיט דער גע־וועהנליכער ערקלערונג פון דעם „פאנאטיזם" פון די „בויערען־חיות", ניט וועלענדיג גאָר בעגרייפען די בויערען, אָדער ארויס־רופען ביי זיי אַן אינטערעס אין דער רעפּובליק, האָבען זיי זיך אריינגענומען דעם העסליכען געדאנק פון אויסצוראָטען די וואנ־דייער און פון פערוויסטען די גאנצע פּראָווינץ.

זעכצעהן בעפעסטיגטע לאַגערען זיינען געמאכט געוואָרען און צוועלף „גיהנום־קאָלומנען", זיינען געשיקט געוואָרען נאָך דער וואנדיי צו פערוויסטען איהר, צו פערברענען די בויערען־הייז־לאך און אויסצוראָטען די איינוואוינער. עס איז לייכט צו פער־שטעהן, וואָס פאר א שוידערליכקייטען עס זיינען פאָרגעקומען. די וואנדיי איז געוואָרען א בלוטענדע וואונד פון דער רעפּובליק, און אזא, וואָס האָט געבלוטעט צוויי יאָהר לאנג. אַן אונגעהויער גרויסער געגענד איז גענצליך פערלאָרען געגאנגען פאר דער רע־פּובליק און די וואנדיי איז אויך געווען די אורזאכע פון א שמערצליכער מיינונגס־פערשיעדענהייט צווישען די מאנטאנא־רען גופא.

די אויפשטענדע אין פּראוואנס און אין ליאָן האָבען געהאט פּונקט אזא פאטאלען איינפלוס אויף דעם פּראָגרעס פון דער רע־וואָלוציע. ליאָן איז צו יענער צייט געווען א שטאָדט פון אינ־דוסטריען פאר די רייכע. די בעלי־בתים־ארבייטער, די קליינע ארבייטס־געבער, און די רייכע קלאסען, די הויכע און די מיטע־לע, זיינען געווען געגען די רעוואָלוציע, וועהרענד די געוועהנלי־כע ארבייטער, די, וועלכע האָבען געארבייט פאר די קליינע בעלי־בתים, אָדער וועלכע האָבען געארבייט אין אינדוסטריען, וואָס האָבען געהאט צו טהאָן מיט וועבעריי, זיינען געווען מיט'ן גאנ־צען הארצען פאר די רעוואָלוציע, און האָבען שוין געהאלטען אין אָנצינדען די שטראהלען פון סאָציאליזם, וועלכע האָבען אויפ־געפלאקערט אין דעם נייַנצעהנטען יאהרהונדערט. זיי האָבען בריטוויליג נאָכגעפאָלגט שאַליע, א מיסטישען קאָמוניסט און א

פריינד פון מאראט, א מאן פון גרויסען איינפלוס אין דעם מו־ניציפאל־ראטה און וועלכער האט געהאט דעמאקראטישע שטרע־בונגען עהנליך צו די פון דער פאריזער קאמונע. אן אקטיווע קאממוניסטישע פראפאגאנדע איז אויך אנגעפיהרט געווארען פון איינעם ל'אנגע, א פארלויפער פון פוריע, און זיינע פריינד.

די מיטעל־קלאסען, פון זייער זייט, האבען בערייטוויליג געפאלגט די אריסטאקראטען און נאך מעהר די פריסטער. די לאקאלע פריסטערשאפט האט אימער געהאט א שטארקען איינ־פלוס אין ליאן און זי איז איצט פערשטארקט געווארען דורך אן אנצאהל פריסטער, וועלכע האבען זיך צוריקגעקעהרט פון זייער אויסוואנדערונג נאך סאוואי.

בענוצענדיג זיך מיט דעם, האבען די מיטעל־קלאס־זשי־ראנדיסטען, הינטער וועמען עס זיינען געשטאנען די ראיאליס־טען, ארייננעדרונגען אין א גרויסען טהייל פון די סעקציאנען אין ליאן און האבען געהאלטען אין פארבערייטען אן אויפשטאנד געגען די יאקאבינער. דער קריעג האט אויסגעבראכען דעם 29סטען מאי, 1793. עס זיינען פארגעקומען קעמפפע אין גאס, און די מיטעל־קלאסען האבען געקראגען די אויבער־האנד. שאליער איז ארעסטירט געווארען, און נאך דעם, ווי ער איז גאנץ שוואך פערטהיידיגט געווארען אין פאריז פון ראבעספיער און מאראט, איז ער הינגעריכטעט געווארען דעם 16טען יולי, און נאך דעם זיינען די פערפאלגונגען פון דער זייט פון די מיטעל־קלאסען און ראיאליסטען געווארען שוידערליך. די רייכע מענ־שען פון ליאן, וועלכע זיינען ביז דאן געווען זשיראנדיסטען, אויפגעמונטערט דורך די אויפשטענדע פון דער וועסט, האבען איצט אפען געשלאסען ברודערשאפט מיט די ראיאליסטען. זיי האבען בעוואפענט 20 טויזענד מענשען, און האבען בעפעסטיגט די שטאדט געגען די קאנווענשען.

אין מארסעל האבען די זשיראנדיסטען געהאט בדעה צו העלפען ליאן. דא האבען זיי רעבעלירט דעם 31סטען מאי. בע־גייסטערט פון דעם זשיראנדיסט, רעבעקקי, וועלכער איז געקו־מען פון פאריז, האבען די סעקציאנען פון מארסעל, די מייסטע

פון וועלכע זיינען געוועזן אין די הענד פון די זשיראָנדיסטען, אויפגעבראכט אַן ארמיי פון 10 טויזענד מענשען, וועלכע האָט געזאָלט מארשירען נאָך ליאָן, און פון דאָרט נאָך פּאריז, אום צו בעקעמפּפען די מאנטאנארען. אנדערע זידליכע שטעדט, טולאָן, נימס, מאנטאבאַן האָבען זיך אָנגעשלאָסען צו דיזער בעוועגונג, וועלכע האָט באלד אָנגענומען, ווי מען האָט עס געקאָנט ערווארטען, אַן אָפענעם ראָיאַליסטישען כאראַקטער.

אָבער די ארמיי פון מארסעל איז באלד פערניכטעט געוואָרען פון די סאָלדאטען פון דער רעפּובליק, קאָמאנדירט פון קאַרטאָ, וועלכער איז אָנגעקומען אין מארסעל דעם 23־סטען אויגוסט.

רעבעקקי האָט זיך דערטרונקען; אָבער א טהייל פון די בעזיעגטע ראָיאַליסטען האָט געפונען שוץ אין טולאָן, און דיזער גרויסער מיליטערישער פּונקט איז אָבגעגעבען געוואָרען צו די ענגלענדער. דער ענגלישער אדמיראל האָט גענומען בעזיץ פון דער שטאָדט, האָט פּראָקלאמירט לואי דעם 17טען קעניג פון פראנקרייך און האָט אריבערגעבראכט אַן ארמיי פון 8 טויזענד שפּאַניער איבער'ן ים, אום צו האלטען טולאָן און זיינע פעסטונגען.

אין דערזעלבער צייט איז אַן ארמיי פון 20 טויזענד פּיעדמאנטעזער אריין אין פראנקרייך, אום צו העלפען די ראָיאַליסטען אין ליאָן, און זיי האָבען געהאַלטען אין דערנעהענטערען זיך צו ליאָן אויף פערשיעדענע וועגען.

די פערזוכען פון דובאָי־קראנס, א מיטגליעד פון דער קאָנווענשען, צו פערהאַנדלען מיט ליאָן, זיינען דורכגעפאַלען, ווייל די בעוועגונג אין ליאָן ארום דיזער צייט איז אריינגעפאַלען אין די הענד פון ראָיאַליסטען, און זיי האָבען ניט געוואָלט זיך צוהערען צו קיינע פּאָרשלעגע. דער קאָמאַנדיר פּרעסי, וועלכער האָט געקעמפּפט צווישען די שווייצער דעם 10טען אויגוסט, איז געוועזן איינער פון די געטרייסטע אַנהענגער פון לואי דעם 16טען; פיעלע פון די עמיגראנטען זיינען אויך געקומען נאָך ליאָן אום צו קעמפּפען געגען די רעפּובליק און די פיהרער פון דער ראָיאַליסטישער פּארטיי האָבען געפּלאַנעוועט מיט אַן אַגענט פון דער קעי־

ניגליכער הויז, אימבער־קאלאָמיס, וועגען מיטלען, ווי צו פער־בינדען דעם אויפשטאַנד אין ליאָן מיט די אָפעראַציאָנען פון דער פיעדמאַנטעזער ארמיי. ענדליך האָט דער ראטה פון עפענטלי־כען וואוילזיין פון ליאָן געהאַט אלס סעקרעטאַר גענעראל רובבי, אַ שטאַרקער געגנער פון דער רעפובליק, וועהרענד דער קאָמאַנדיר פרעסי איז געשטאַנען אין פערבינדונג מיט די אגענטען פון דער קעניגליכער הויז און האָט פון זיי געפאָדערט די הילפע פאר די פידמאָנטעזער און עסטרייכישע סאָלדאַטען.

אונטער אזעלכע אומשטענדען איז ניט געבליבען קיין אַנ־דער ברירה, ווי צו בעלאַגערען ליאָן, לויט אַלע נויטיגע כללים. און די בעלאַגערונג האָט זיך אָנגעפאַנגען דעם 8טען אויגוסט פון ערפאהרענע סאָלדאַטען, וועלכע זיינען צוליעב דיזען צוועק אַוועקגענומען געוואָרען פון דער ארמיי פון די אַל־פען, און צוזאמען מיט די קאַנאָנען זיינען זיי געבראכט געוואָרען פון בענזאַנסאָן און גרענאָבעל. די אַר־בייטער פון ליאָן האָבען גאָר ניט געוואָלט דיזען קריעג געגען די רעוואָלוציע. אָבער זיי האָבען זיך ניט גע־פיהלט שטאַרק גענוג צו רעבעללירען. זיי זיינען אַנטלאָפען פון דער בעלאַגערטער שטאָדט, און זיינען געקומען זיך אָנשלי־סען אָן דער ארמיי פון די סאנקיולאָטען, וועלכע, כאָטש עס האָט זיי אַליין געפעהלט ברויט, האָבען זיך געטהיילט מיט די 20 טויזענד אַנטלאָפענע.

צו דער זעלבער צייט האָט קעללערמאַן אויסגעפיהרט אין סעפטעמבער צוריק צו טרייבען די פיעדמאנטעזער און קוטהאָן און מאַגנע, צוויי בעפאָלמעכטיגטע פון דער קאָנווענ־שען, וועלכע האָבען צוזאמענגעשטעלט אַן ארמיי פון בויערען בעוואפענט מיט סערפען, העק, מעסערס, זיינען אָנגעקומען דעם 2טען אָקטאָבער צו פערשטאַרקען קעללערמאַנ׳ען. זיעבען טעג נאָך דעם האָבען ענדליך די ארמייען פון דער קאָנווענשען גענו־מען בעזיץ פון ליאָן.

עס איז טרויעריג צו בעריכטען, דאָס די אונטערדריקונגען דורך די רעפובליקאַנער זיינען געווען שוידערליך. קוטהאָן איז,

ווי עס האָט אויסגעזעהען, געוועזן צו גונסטען פון א פריעדליכע טאקטיק, אָבער די טעררהאָריסטען האָבען געקראָגען די אויבער־האנד אין דער קאָנוועגשען. עס איז פאָרגעשלאָגען געוואָרען אָנצואווענדען געגען ליאָן דאס, וואס דער זשיראנדיסט איזנארד האָט פאָרגעשלאָגען געגען פאריז, ד. ה., פערניכטען ליאָן אזוי, אז מעהר ווי רואינען זאָלען ניט בלייבען, און וועלכע זאָלען האָבען אויף זיך די פאָלגענדע אויפשריפט: „ליאָן האָט ערקלערט קריעג געגען פרייהייט — ליאָן עקזיסטירט ניט מעהר“. אָבער דיזער אונזיניגער פלאן איז ניט אָנגענומען געוואָרען, און די קאָנוועגשען האָט בעשלאָסען, אז די הייזער פון די רייכע זאָלען פערניכטעט ווערען, און די פון די אָרימע זאָלען ניט געריהרט ווערען. די אויספיהרונג פון דיזען פלאן איז איבערגעגעבען געוואָרען צו קאָלאָ־ד׳הערבאָי, און אויב ער האָט איהם ניט אויס־געפיהרט, איז עס געוועזן דערפאר, ווייל דאס איז פראקטיש ניט מעגליך געוועזן. א שטאָדט קען מען ניט אזוי לייכט פערניכטען. אָבער מיט דער גרויסער צאָהל פון הינריכטונגען און פון די געפאנגענע, וואס זיינען געשאָסען געוואָרען „אין א הורבע“, האָט קאָלאָ זאגאר איבערשטיגען די געגען־רעוואָלוציאָנערען פון מארסעל און דערמיט האָט ער פיעל געשאדט דער רעוואָ־לוציע.

די זשיראנדיסטען האָבען אויך פיעל גערעכענט אויף אן אויפשטאנד אין באָרדאָ, און דיזע האנדעלס־שטאָדט האָט ווירק־ליך געמאכט אן אויפשטאנד, אָבער ער האָט ניט לאנג געדויערט. דאס פאָלק האָט זיך ניט געלאָזט פערפיהרען. עס האָט ניט גע־גלויבט אין די בעשולדיגונגען פון „ראָיאליזם און אָרלעאניזם“, וועלכע זיינען געשליידערט געוואָרען געגען די מאָנטאנארען, און ווען די זשיראנדיסטישע מיטגליעדער, וואס זיינען אנטלאָפען פון פאריז, זיינען אָנגעקומען אין באָרדאָ, זיינען זיי געוועזן גע־צוואונגען צו בעהאלטען זיך אין דער שטאָדט, וועלכע, זיי האָ־בען גע׳חלומ׳ט, דארף עס זיין דער מיטעלפונקט פון אויפ־שטאנד. באָרדאָ האָט זיך באלד איבערגעגעבען צו די דעלעגא־טען פון דער קאָנוועגשאָן.

וואָס אנבעטרעפט טולאָן, וואו עם האָבען שוין לאנג געווירקט די ענגלישע אגענטען און וואו די פלאָטע־אָפיציערען זיינען אלע געווען ראָיאליסטען, האָט זי זיך פאָלשטענדיג אונטערגעגעבען צו אַן ענגלישען סקאַדראָן. די וועניגע רעפּובליקאַנער פון דיזער שטאָדט זיינען ארעסטירט געוואָרען, און אזוי ווי די ענגלענדער, ניט פערלירענדיג קיין צייט, האָבען פערשטאַרקט די פעסטונגען און געבויט נייע, איז געווען נויטיג אַן אמת'ע בעלאַגערונג, אום צוריקצונעהמען די שטאָדט. דאָס איז ערשט געטהאָן געוואָרען דעם פאָלגענדען דעצעמבער.

פינף און פופציגסטער קאַפּיטעל.

די מלחמה.—דער איינדרינגענדער שונא צוריקגעטריבען

די רעאָרגאניזאציאָן פון דער רעפּובליקאַנישער ארמיי. — די גרויליכקייטען פון דער מלחמה. — זשיראָנדיסטישע גענעראלען אויסגעביטען אויף אַנדערע. — די מלחמה. — די שוועריגקייטען פון די רעפּובליקאַנער. — די לאַגע פון פראנקרייך. — די האָפנונגען פון די פעראייניגטע מלוכות. — זייערע ערפאָלגען און דורכפעלע. — די רעפּובליקאַנער קריגען מוטה. — דער זיעג איבער די עסטרייכער. — דאָס אונטערגעבען־זיך פון ליאָן. — טולאָן צוריקגענומען. — די נקמה פון די רעפּובליקאַנער.

נאָך דעם פעררעטה פון דומאָריעץ און דער פערהאַפטונג פון די זשיראָנדיסטישע פיהרער, האָט די רעפּובליק געמוזט אויפס־ניי אויספיהרען די ארבייט פון רעאָרגאניזירען איהר ארמיי אויף אַ דעמאָקראטישען פונדאַמענט און עס איז געווען נויטיג ווידער צו ערוועהלען די העכערע בעאַמטע, אום אָנצושטעלען יאקאָבינישע רעפּובליקאַנער אָנשטאָט די זשיראָנדיסטישע און ראָיאליסטישע גענעראלען.

די אומשטענדען, אונטער וועלכע דיזע ענדערונג איז פאָרגעקומען, זיינען געווען אַזעלכע שווערע, אַז נור די געוואַלדיגע ענערגיע פון אַ נאַציאָן אין דער צייט פון אַ רעוואָלוציע איז געווען פעהיג דאָס אויסצופיהרען. די אומשטענדען, וועלכע מען האָט געמוזט דאָן בייקומען, זיינען געווען: דער איינדרינגענדער שונא, די אינערליכע אונרוהען און די אונטעראירדישע אר־

בייט פון די קאָנספּיראַציעס, וועלכע איז געטריבען געוואָרען איבער גאַנץ פראַנקרייך פון די רייכע מיט דעם צוועק אויסצוהונגערען די סאַנקיולאָטישע ארמייען און זיי איבערגעבען צום שונא. ווייל כמעט איבעראל איז די אדמיניסטראַציאָן פון די רעפּאַרטמענטס און דיסטריקטען פערבליבען אין די הענד פון די רעאקציאָנערען און זשיראָנדיסטען, און זיי האָבען געטהאָן זייער בעסט, אז די אמוניציע און די פּראָוויזיע זאָל ניט דערגרייכען די ארמייען.

עס איז נויטיג געוועזן דער גאַנצער געניוס פון דער רעוואָלוציע און דער גאַנצער יוגענדליכער מוטה פון אַ פאָלק, וואָס האָט ערוואַכט פון זיין לאַנגען שלאָף, דער פולער גלויבען פון די רעוואָלוציאָנערען אין אַ צוקונפט פון גלייכהייט, אום אָנצוהאַלטען דעם טיטאַנישען קאמפּף, וועלכען די סאַנקיולאָטען האָבען געפיהרט געגען דעם אריינדרינגענדען שונא און געגען די פערראַטהער. אָבער וויפיעל מאָל האָט די אויסגעמאַטערטע נאַציאָן שוין געהאַלטען ביין נאָכגעבען!

אויב היינט־צו־טאָג קען אַ מלחמה רואינירען און פערוויסטען גאַנצע פּראָווינצען, קענען מיר שוין פערשטעהן, וואָס עס זיינען געוועזן די אונגליקען פון אַ מלחמה מיט הונדערט און צוואַנציג יאָהר צוריק, צווישען אַ בעפעלקערונג, וואָס איז דאַן געוועזן פיעל אָרימער. אין די דעפּאַרטמענטס, וואָס זיינען געוועזן ניט ווייט פון דעם מלחמה־פּלאַץ, האָט מען די תבואה מייסטענס אָבגעשניטען, נאָך איידער זי איז צייטיג געוואָרען. די מייסטע פערד און אַנדערע לאַסט־טהירע זיינען צוגענומען געוואָרען אין דיענסט, אָדער גלייך אויפ'ן פּלאַץ אָדער פאַר איינע פון די פיערצעהן ארמייען פון דער רעפּובליק. די סאָלדאַטען צוזאַמען מיט די בויערען און די אָרימע פון די שטעדט האָט געפעהלט ברויט. אָבער עס האָט זיי אויך געפעהלט אַלעס אַנדערע. אין ברעטאַין און אין אַלזאַס האָבען די דעלעגאַטען פון דער קאָנווענשען געמוזט פאָדערען פון די בירגער פון געוויסע שטעדט, ווי ברעסט אָדער שטראַסבורג, אַראָבצונעהמען זייערע שטיוועל און אָבשיקען זיי צו די סאָלדאַטען.

דער גאנצער לעדער, וואָס מען האָט נור געקענט קריגען, איז צו־
גענומען געוואָרען פאר די ארמיי, ווי אויך אַלע שוסטער. אָבער
דאָס איז נאָך אַלץ געווען ניט גענוג, און הילצערנע שיך האָט
מען געמוזט צוטהיילען צווישען די סאָלדאטען. נאָך ערגער, עס
איז געוואָרען נויטיג צו בילדען קאָמיטעס, וועלכע זאָלען צו־
נעהמען פאר די ארמיי אלערליי קיך־געשיר פון פריוואט־הייזער:
קעסלען, פאהנען, קריגלאך און אנדערע כלים פון בראָנז אוז
בליי, און אויך אירגענד וועלכע שטיקער פון צובראָכענעם
בראָנז אָדער בליי. דאָס איז געטהאָן געוואָרען אין די דיסט־
ריקטען פון שטראסבורג.

אין שטראסבורג האָבען די דעלעגאטען פון דער קאָנווענ־
שאָן און דעם מוניציפאל ראטה געמוזט פערלאנגען פון די
איינוואוינער קליידער, זאָקען, שיך, העמדער, בעט־צייג און אַל־
טען לייוועגד, אום אָנצוקליידען די אָבגעריסענע וואָלונטירען. זיי
האָבען אויך געמוזט בעטען, אז מען זאָל זיי געבען בעטען אין
די פריוואט־הייזער, וואו זיי זאָלען קענען אוועקלעגען די פער־
וואונדעטע.

אָבער דאָס אַלעס איז ניט געווען גענוג, און פון צייט צו
צייט האָבען די דעלעגאטען פון דער קאָנווענשען געפונען פאר
נויטיג צו נעהמען אַ רעוואָלוציאָנערע קאָנטריבוציע, מייסטענס
פון די רייכע. דאָס איז געווען בעזאָנדערס דער פאל אין אַל־
זאס, וואו די גרויסע לאנד־אייגענטהימער האָבען ניט געוואָלט
אויפגעבען זייערע פעאָדאַלע רעכטע און פאר די פערטהיידיגונג
פון וועלכע עסטרייך האָט עס אָנגעפאנגען די מלחמה. אין
דער סויטה, אין נארבאן, האָט אַ מיטגליעד פון דער קאָנווענ־
שען געמוזט פאָרדערען די ארבייט פון אַלע מענער און פרויען
פון שטאָדט אויסצולאָדען די שיפען און אָנלאָדען די וואָגענס,
וועלכע האָבען עס געדארפט אריבערפיהרען פראָוויזיע פאר די
ארמיי.*)

---

*) עס איז וויכטיג צו געדענקען, דאָס ניט אַכטענדיג, וואָס
אַלערליי רעאקציאָנערע היסטאָריקער מעגען זאָגען וועגען דעם טער־

אָבער ביסלאכוויַיז איז די ארמיי דאָך רעאָרגאַניזירט געוואָרען. די זשיראָנדיסטישע גענעראַלען זיינען אוועקגעשיקט געוואָרען, און אינגערע מענשען האָבען פערנומען זייערע שטעלען. איבעראַל זיינען ערשינען נייע מענשען, פאר וועלכע מלחמה איז קיינמאָל ניט געווען אַ מלאכה, און וועלכע זיינען אריינגעטראָטען אין די ארמיי מיט דער גאַנצער בעגייסטערונג פון די בירגער פון אַ נאַציאָן, וואָס איז טיעף אויפגעטרייסעלט פון דער רעוואָלוציאָן. זיי האָבען אויך באלד אָנגענומען אַ נייע טאַקטיק, וועלכע איז שפּעטער־צו צוגעשריבען געוואָרען צו נאַפּאָלעאָן, די טאַקטיק פון שנעלע מאַרשען און פון גרויסע מאַסען, צוקוועטשענדיג דעם שונא אין זיינע בעזאָנדערע ארמייען, איידער זיי האָבען נאָך געהאַט צייט זיך צו פעראייניגען. אָנגעקליידעט אין שמאַטעס און אָהן שיך און אָפט אויך הונגעריג, אָבער בעגייסטערט מיט דעם הייליגען פלאַם פון דער רעוואָלוציע, פון גלייכהייט, זיינען די וואָלונטירען פון 1793 געווען זיעגרייך דאָרט, וואו דער דורכפאַל האָט אויסגעזעהען צו זיין אזוי זיכער.

צו דער זעלבער צייט האָבען די דעלעגאַטען פון דער קאָנווענשען ארויסגעוויזען אַ מורא׳דיגע ענערגי אין געפינען מיטלען צו ערנעהרען, קליידען און טראַנספּאָרטירען די ארמייען. פאר די גרעסערע טהייל איז גלייכהייט געווען זייער פּרינציפּ. קיין צווייפעל, אז עס זיינען געווען צווישען דיזע דעלעגאַטען מאַנכע שווארצע שאָף, ווי קאַמבאַסער, אַ צוקינפטיגער בעאַמ־

ראָר, זעהען מיר אָבער פון די אַרכיוועז אין דיזען פאַל, דאָס די סאַנקיולאָטען און איניגע יונגע בירגער זיינען געווען די איינציגע, וואָס האָבען זיך אָבגערופען אויף דיזער פאָדערונג פון פּאַטריאָטיזם און דאָס „ניט איינער אין זיידענע זאָקען, מאַן אָדער פרוי, איז ארויסגעקומען אויפ׳ן ברעג פון דעם קאַנאַל.“ נאָך דעם האָט דער דעלעגאַט פון דער קאָנווענשען זיך בעגנוגענט מיט ארויפלייגען אויף די רייכע „אַ פּאַטריאָטישע מתנה צום בענעפיט פון די ארמיי.“

טער אונטער נאַפּאָלעאָן. עס זיינען אויך געווען צווישען זיי נאַרען, וועלכע האָבען זיך ארומגערינגעלט מיט א שטאַאַט, אזא, וועלכע האָט שפּעטער געהאָלפען דער פערניכטונג פון באנאפּאר־טע; עס זיינען אויך געווען צווישען זיי אזעלכע, וועלכע האָבען זיך ניט אָבגעזאָגט פון צו נעהמען שחד. אָבער דיזע אלע זיי־נען געווען זעלטענע אויסנאהמען. כמעט אָלע צוויי הונדערט דעלעגאַטען פון דער קאָנוועגשען האָבען עהרליך געטהיילט די צרות און די געפאהרען מיט די סאָלדאַטען.

דיזע אנשטרענגונגען האָבען געבראכט ערפאָלג און נאָך א זעהר פינסטערער צייט פון דורכפאַלען אין אויגוסט און סעפּ־טעמבער, האָבען די רעפּובליקאנישע ארמייען געקריגען די אויי־בער־האַנד. דער שטראָם פון דעם אריינדרינגענדען שונא איז אָבגעשטעלט געוואָרען אָנפאַנג הערבסט.

אין יוני, נאָך דעם פעררעאטה פון דומאָריעז, איז די ארמיי אין דער נאָרד געווען פאָלשטענדיג דיסאָרגאניזירט — איהרע גענעראַלען זייענדיג פערטיג צו בעקעמפּפען איינע די אנדערע, — און זי האָט געהאַט געגען זיך פיער ארמייען, וועלכע האָבען רע־פּרעזענטירט א סך הכל פון 118 טויזענד מענער, ענגלישע, האַ־נאווערשע און האָלענדישע. געצוואונגען אויך צו פערלאָזען דעם בעפעסטיגטען לאַגער און צו זוכען שוץ הינטער סארפּ, איבער־לאָזענדיג די פעסטונגען פון וואלענסיין און קאָנדע אין די הענד פון דעם שונא, האָט דיזע ארמיי אויך געלאָזען אָן אָפענעם וועג צו פּאריז.

די צוויי ארמייען, וועלכע האָבען פערטהיידיגט מאָזעל און דעם רהיין, האָבען קוים געצעהלט 60 טויזענד קעמפּפענדע מע־נער, און זיי האָבען געהאַט געגען זיך 83 טויזענד פּרייסען און עסטרייכער, צוזאמען מיט א קאוואלעריע־קאָרפּוס פון ארום 6 טויזענד עמיגראַנטען. קוסטין, וועמעס געטריישאפט צו דער רעפּובליק איז געווען זעהר צווייפעלהאפט, האָט פערלאָזען די פּאָזיציעס, וואָס זיינען איינגענומען געוואָרען אין 1792, און האָט ערלויבט די דייטשען צו פערנעהמען די פעסטונג פון מאיענס אויף דעם רהיין.

אין סאוואָי און לעבען ניעס, וואו מען האָט געדארפט פארצאמען דעם וועג 40 טויזענד פיעדמאָנטעזער, אונטער־שטיצט פון 8 טויזענד עסטרייכער, איז דאָ בלויז געווען די אַלפען־ארמיי און נאָך אַ קליינע ארמיי, ביידע אָהן אירגענד וועלכע טראנספּאָרט מיטלען צוליעב די ראָיאליסטישע אויפ־שטענדע אין פּאָרעל, ליאָן און אין דער פּראָוואנס. אין די פּי־רענעען זיינען 23 טויזענד שפּאַניער אריין אין פראנקרייך און געגען זיי האָבען זיך געשטעלט בלויז 10 טויזענד מענשען, וואָס האָבן ניט געהאַט ניט קיין ביקסען און ניט קיין פּראָוויזיע. מיט דער הילפע פון די עמיגראנטען האָט די שפּאַנישע ארמיי איינגענומען עטליכע פעסטונגען און האָט געסטראשעט דער גאַנצער רוסיליאָן־געגענד.

וואָס אנבעטרעפט ענגלאנד, האָט זי איינגעפיהרט אין 1793 די מעטאָדע, וועלכע זי האָט אָנגעהאלטען פאר די גאנצע צייט פון די נאַפּאָלעאָנישע מלחמות. אָנשטאָט אליין ארויס־צוקומען צו שטארק, האָט זי געהאלטען פאר גלייכער אונטער־צוקויפען די פעראייניגטע מעכטע און צו פּראָפיטירען דורך די שוואכקייט פון פראנקרייך, צונעהמענדיג איהר ים־האנדעל. אין יוני, 1793, האָט די ענגלישע רעגיערונג ערקלערט אַ בלאָקאַדע פון אלע פראנצויזישע האפענס, און די ענגלישע שיפען, געגען דעם אינטערנאַציאָנאַלען געזעץ פון יענער צייט, האָבען אָנגע־הויבען פערכאַפּען אַלע נייטראלע שיפען, וואָס האָבען געפיהרט פּראָוויזיע פאר פראנקרייך. צו דער זעלבער צייט האָט ענג־לאַנד געהאָלפען די עמיגראנטען, האָט אריינגעשמוגעלט וואפען און פעק פּראָקלאמאציעס אום אויפצוהעצען ברעטאַין און די וואנדיי און האָט זיך פּאָרבערייטעט צו פערכאפּען די האפענס פון סען־מאַלאָ, ברעסט, נאַנטעס, באָרדאָ און טולאָן.

די איננערליכע אומשטענדען אין פראנקרייך זיינען געווען ניט בעסער. ברעטאַין איז געווען אין אויפשטאַנד דורך די אינ־טריגען פון די עמיגראנטען און די אַגענטען פון ענגלאנד. אין דער וואנדיי זיינען הונדערט טויזענד בויערן, בעאיינפלוסט ביז צום העכסטען פאַנאַטיזם, געווען אין אָן אָפענעם אויפ־

שטאַנד. אין די גרויסע האַנדעל־שטעדט, ווי נאַנטעס, באָרדאָ און מארסעל, זיינען די מיטעל־קלאַסען געווען אויפגעבראַכט, ווייל זייערע געשעפטען האָבען זיך אין גאַנצען אָבגעשטעלט. ליאָן און די פּראָווינס זיינען געווען אין דעם פולען שוואונג פון אַן אויפשטאַנד. אין פּאַרעיז זיינען די גלחים און עמיגראַנ־טען געווען שטאַרק בעשעפטיגט מיט אָנמאַכען מחלוקות; אין פּאַריז גופא האָבען אַלע, וועלכע זיינען רייך געוואָרען זייט 1789 און זייענדיג אונגעדולדיג און וועלענדיג וואָס גיכער זע־הען דעם סוף פון דער רעוואָלוציע, פאַרבערייטעט אַ שרעקליכען אָנפאַל אויף איהר.

אונטער דיזע אומשטענדען האָבען די פעראייניגטע מעכ־טע געפיהלט זיך אַזוי זיכער באַלד צוריק אויפצוריכטען דעם קעניגטהום, און אוועקזעצען לואי דעם 17טען אויפ'ן טהראָן, אַז זיי האָבען עס בעטראַכט בלויז אַלס אַ פראַגע פון עטליכע וואָכען. פערזען, דער פערטרויטער פון מאַריע אַנטואַנעט, האָט שוין דיסקוטירט מיט זיינע פריינד, פון וועמען עס זאָל בעשטעהן דער רעגענטען־ראַטה, ווערענד דער פּלאַן אוועקצו־שטעלען אַן דער שפּיצע פון די אונצופריעדענע אין ברעטאַין דעם גראַף ד'אַרטאָי איז שוין בעשלאָסען געוואָרען צווישען ענגלאַנד, שפּאַניען און רוסלאַנד.

ווען די פעראייניגטע מעכטע וואָלטען נור מאַרשירט גלייך אויף פּאַריז, וואָלטען זיי זיכער געבראַכט די רעוואָלוציע אין אַ זעהר ערנסטע לאַגע. אָבער צי אויס מורא פאַר אַ נייעם 2טען סעפּטעמבער, אָדער ווייל זיי האָבען בעסער אויסגעקליבען צו נעהמען בעזיץ פון די פעסטונגען, וואָס זיי האָבען געוואונען פון פראַנקרייך, איידער צו בעלאַגערען פּאַריז, האָבען זיי זיך אָב־געשטעלט אין זייער מאַרשרוט, אום צו נעהמען וואַלענסיען און מאַיענס.

אָבער מאַיענס האָט געקעמפּפט און האָט זיך ערשט אונ־טערגעגעבען דעם 23טען יולי. די פעסטונג פון קאָנדע האָט זיך אונטערגעגעבען אייניגע טעג פריהער, נאָך דעם, ווי זי האָט אויס־געהאַלטען פיער מאָנאַטען. און דעם 26טען יולי האָט וואַלענ־

סיען, נאָך אַ קאַמפּף מיט אַלע פעראיינינטע מעכטע, זיך אונ־טערגעגעבען אונטער די אַפּלאָדיסמענטען פון דער בורזשואזיע, וועלכע אין דער צייט פון דער בעלאַגערונג איז געוועזען אין גאַנץ נאָהענטע בעציהונגען מיט דעם דיוק פון יאָרק. עסטרייך האָט גענומען בעזיץ פון דיזע פעסטונג־שטעדט.

אין דער נאָרטה איז דער וועג צו פּאַריז געוועזען אָפּען זייט דעם 10טען אויגוסט, 1793, און די פעראייניגטע מעכטע האָבען געהאַט מעהר, ווי 300 טויזענד מענשען צווישען אָסט־ענד און בעל. וואָס איז עס, אַלזאָ, געוועזען, וואָס האָט ווידער אַ מאָל געשטערט די פעראייניגטע מעכטע צו מאַרשירען אויף פּאַריז און בעפרייען מאַריע־אַנטואַנעט און דעם יורש פון לואי דעם 16־טען? איז עס ווירקליך געוועזען בלויז דער וואונש צו־ערשט איינצונעהמען די פעסטונגען, וועלכע וואָלטען געבליבען זייטער, וואָס עס וואָלט ניט פּאַסירט אין פראַנקרייך? איז עס געוועזען די מורא פאַר דעם שרעקליכען ווידערשטאַנד, וועלכען די רעפּובליקאַנישע פראַנקרייך וואָלט געוויס ארויסגעוויזען? אָדער איז עס געוועזען — און דאָס זעהט אונז אויס דאָס מייסט גלויב־ליכע — ריקזיכטען פון אַ דיפּלאָמאַטישער נאַטור? אַזוי ווי די דאָקומענטען, וועלכע וואָלטען געקאָנט פאַרשפּרייטען ליכט אויף די דיפּלאָמאַטיע פון דיזער פעריאָדע, זיינען נאָך ניט פער־עפענטליכט, זיינען מיר געצוואונגען צו מאַכען בלויז השערות. מיר ווייסען אָבער, דאָס אין דעם משך פון זומער און הערבסט, האָט „די קאָמיטע פון עפענטליכען וואוילזיין" פערהאַנדעלט מיט עסטרייך וועגען דער בעפרייאונג פון מאַריע־אַנטואַנעט, איהר זוהן און זיין שוועסטער, און זייער מוהמע, מאַדאַם עליזאַבעטה. און מיר ווייסען אויך, דאָס דאַנטאָן האָט געפיהרט געהיימע פער־האַנדלונגען מיט די ענגלישע „וואָהיגס" ביז 1794, אום איינצו־שטעלען די מלחמה מיט ענגלאַנד. פון טאָג צו טאָג האָבען מענ־שען געוואַרט צו זעהען ווי פאָקס, דעם פיהרער פון די וואָהיגס, וועט שטירצען פּיטט, דעם פיהרער פון די טאָריעס, און אריינ־טרעטען אין מאַכט; און צוויי מאָל — סוף יאַנואַר, 1794, וועה־רענד דער דיסקוסיאָן וועגען דעם ענטפער אויף די רעדע פון

טהראַן, און דעם 16טען מערץ, 1794 — האָט מען געהאָפט, אַז דער ענגלישער פּאַרלאַמענט וועט זיך ערקלערען געגען אַ מלחמה מיט פראַנקרייך.*)

יעדענפאַלס, דער פאַקט בלייבט, דאָס נאָך זייערע ערפאָלגען האָבען די פעראייניגטע מעכטע ניט מאַרשירט געגען פּאַריז, נור זיי האָבען אָנגעהויבען צו בעלאַגערען די פעסטונגען. דער דיוק אָוו יאָרק האָט אָנגעפאַנגען די בעלאַגערונג פון דאַנקירק און דער דיוק אָוו קאָבורג האָט בעלאַגערט לע קווענזאָו.

דאָס האָט געגעבען דער רעפּובליק אַ מעגליכקייט אָבצוציהען דעם אָטהעם און האָט מעגליך געמאַכט פאַר בושאָט, דעם קריעגס-מיניסטער, צו רעאָרגאַניזירען די אַרמיי, וועלכע איז געוואָרען פערשטאַרקט דורך נייע זעקס הונדערט טויזענד מענער, און צו געפינען רעפּובליקאַנישע אָפיציערען פאַר איהר. קאַרנאָ האָט אין דער זעלבער צייט אין דער קאָמיטע פון עפפענטליכען וואוילזיין געזעהען צו מאַכען, אַז די גענעראַלען זאָלען האַנדלען צוזאַמען מיט מעהר איינשטימיגקייט, וועהרענד די דעלעגאַטען פון דער קאָנווענשען האָבען געטראָגען דעם פלאַם פון דער רעוואָלוציע צו דער אַרמיי.

אַזי איז אַוועק דער מאָנאַט אויגוסט, וועהרענד די מפּלות אויף דעם גרענעץ און אין דער וואַנדיי האָבען לעבעדיג געמאַכט די האָפנונגען פון די ראָיאַליסטען און אָנגעפילט מיט פערצווייפלונג אַ היבשע צאָהל רעפּובליקאַנער. דאָך פון די ערשטע טעג פון סעפּטעמבער, 1793, האָבען די אַרמייען פון דער רעפּובליק, ערמוטהיגט דורך די עפפענטליכע מיינונג, אויפגענומען די אַטאַקע אין דער נאָרטה, אויף דעם רהיין און אין די פּירענעען. דיזער נייער צוג איז געקרוינט געוואָרען מיט ערפאָלג אין דער נאָרטה, וואו דער דיוק אָוו יאָרק, שרעקליך אַטאַקירט פון די פראַנצויזען ביי האַנדשוט, איז געווען געצוואונגען אויפצוגעבען

*) אָווענעל שרייבט צו זאָגאָר דעם פאַלען פון דאַנטאָן צו דעם פאַקט, וואָס דיזע דיפּלאָמאַטיע, פון וועלכער ראָבעספּיער און באַרער זיינען געווען געגנער, איז דורכגעפאַלען.

די בעלאַגערונג פון דאנקירק. אָבער אנדערשוואו זיינען די רע־זולטאַטען פאר דיזע צייט ניט געווען זיכערע און בעשטימטע.

די קאָמיטע פון עפפענטליכען וואוילזיין האָט גלייך זיך בענוצט מיט די ערשטע מיליטערישע ערפאָלגען, אום צו פאָרדע־רען און אויך צו קריגען פון דער קאָנווענשען א כמעט דיקטאַטאָ־רישע מאכט — וועלכע זאָל אָנגעהאַלטען ווערען, אזוי לאַנג ווי דער פריעדען וועט ניט דערגרייכט ווערען. אָבער וואָס עס האָט געהאָלפען מעהר פון אַלץ אין דער אָבהאַלטונג פון דעם אריינ־דרינגען פון שונא איז געווען דאָס, וואָס זעהענדיג איבעראַל נייע פיהרער, אויסגעשפּראָכענע רעפּובליקאַנער, ארויסקומען פון די רייהען און דערגרייכען די העכסטע שטעלען אין וועניגע טעג, און זעהענדיג אויך, ווי די דעלעגאַטען פון דער קאָנווענשען אליין מאַרשירען מיט'ן שווערד אין האנד אן דער שפּיצע פון די אטאַ־קירענדע קאָלומנען, זיינען די סאָלדאַטען בעגייסטערט געוואָרען מיט פרישען מוטה, און האָבען אויפגעטהאָן וואונדערבאַר־העל־דישע ארבייט.

דעם 15טען און 16טען אָקטאָבער, ניט אכטענדיג אויף די זעהר שווערע פערלוסטען, האָבען זיי אויסגעפאָכטען ביי וואַ־טינניעס דעם ערשטען גרויסען זיעג איבער די עסטרייכער. דיזער זיעג איז געוואונען געוואָרען, מעגען מיר זאָגען, בוכשטעבליך מיט'ן שווערד, ווייל דער דאָרף וואטיגניעס האָט געביטען הענד אכט מאָל וועהרענד דער מלחמה. אַלס א רעזולטאַט פון דיזער מפּלה, האָבען די עסטרייכער אויפגעגעבען די בעלאַגערונג פון מאַיבערגע, און דער זיעג געוואונען ביי וואַטיגניס האָט געהאַט דיזעלבע ווירקונג אויף דעם גאַנג פון די פּאַסירונגען, ווי דער זיעג פון וואלמי האָט עס געהאַט אין 1792.

ליאָן, ווי מיר האָבען געזעהען, איז געווען געצוואונגען זיך אונטערצוגעבען אין אָקטאָבער, און אין דעצעמבער איז טולאָן צוריקגענומען געוואָרען פון די ענגלענדער נאָך אַן אַטאַקע, וועל־כע האָט זיך אָנגעפאַנגען דעם 28־סטען נאָוועמבער, 1793 און האָט געדויערט ביז דעם 16טען דעצעמבער. די ענגלענדער האָ־בען אונטערגעצונדען די פראַנצויזישע שיפען, וועלכע זיינען גע־

ווען אין האפען, ווי אויך די ארסענאַלען, די דאקס און די פּול־ווער־מאגאזינען, און איבערגעלאָזען די ראָיאליסטען, וועלכע האָבען עס איבערגעגעבען טולאָן צו זיי, צו דער נקמה פון די רע־פּובליקאַנער.

אונגליקליכערווייזע איז דיזע נקמה געווען שרעקליך און האָט איבערגעלאָזען טיעפע סליאַדען פון האס אין פיעלע הער־צער. איין הונדערט און פופציג מענשען, מייסטענס נייווי־אָפּי־ציערען, זיינען דערשאָסען געוואָרען אין גאנצע קאָמפּאַניעס, און נאָך דעם איז געקומען די איינצעלהאפטע ראַכע פון די רע־וואָלוציאָנערע געריכטען.

אין אַלזאַס און אויף דעם רהיין, וואו די ארמייען פון דער רעפּובליק האָבען געהאַט צו קעמפּפען געגען די עסטרייכער און די פּרייסען, זיינען זיי געווען געצוואונגען פון דעם אָנפאנג פון דעם יאָהר־קאמפּיין אויפצוגעבען זייער ליניע פון פערטהיידיגונג ארום ווייסעמבורג. דאָס האָט געעפענט דעם וועג צו שטראַס־בורג, וואו די בורזשואזיע האָט געבעטען הילפע פון די עסט־רייכער און האָט פון זיי געפאָדערט צו קומען און נעהמען בע־זיץ פון דער שטאָדט אין דעם נאָמען פון לואי דעם 17טען. אָבער די עסטרייכער האָבען ניט געוואָלט פארשטארקען דעם קעניג־טהום אין פראנקרייך און דאָס האָט געגעבען צייט דער קאָנווענ־שען אָדער איהרע דעלעגאטען, וואָס האָבען איהר רעפּרעזענטירט, צו רעאָרגאניזירען די ארמיי, און אָנשטאָט זיך פערטהיידיגען איבערגעהן צו דער אטאקע.

דאָך ווינטער האָט שוין געהאלטען אין אָנקומען, און דער קאמפּיין פון 1793 האָט זיך געענדיגט, ניט ברענגענדיג קיינע נייע ערפאָלגען צו קיינעם פון די צדדים. די עסטרייכישע, פּרייסישע, העססיאנישע, האָללענדישע, פּיעדמאָנטישע און שפּאַנישע ארמייען זיינען פערבליבען אויף די פראנצויזישע גרענעצען, אָבער די ענערגיע זייערע איז שוין געווען אויסגע־וועפּט. פּרייסען זאָגאר האָט געוואונשען זיך צוריק צו ציהען פון דער פעראייניגונג. און ענגלאנד האָט זיך געמוזט פערפליכ־טען אין האאג (אפּריל 28, 1794) צו בעצאָהלען דעם פּרייסישען

קעניג אַ סומע פון 7,500,000 פראנק און ארייגצושיקען אַ יעהר־ליכע קאָנטריבוציע פון 1,250,000 פראנק, איידער פרייסען האָט איינגעוויליגט אָנצוהאַלטען אן ארמיי פון 62,400 מענשען, אום צו פיהרען אַ מלחמה מיט פראנקרייך.

דעם פאָלגענדען פריהלינג האָט זיך די מלחמה, אַלזאָ, גע־דארפט אָנפאַנגען אויף דאָס נײַ. אָבער די רעפּובליק האָט איצט געקאָנט קעמפּפען אונטער פיעל גינסטיגערע פערהעלטניסע, ווי אין 1792 און 1793. אַ דאַנק דעם ענטהוזיאזם, מיט וועלכען זי האָט אָנגעפילט די אָרעמסטע קלאַסען, האָט די רעוואָלוציע בים־לעכווייז בעפרייט זיך פון יענע אויסערליכע שונאים, וועלכע האָבען געשטרעבט איהר צו דערשטיקען. אָבער וואָס פאר אַ פרייז זי האָט געמוזט בעצאָהלען דערפאר! די אינערליכע קאָנ־וואולסיעס, די פערפרעמדונג פון פרייהייט, וועלכע האָט סוף כל סוף געטוידטעט דיזעלבע רעוואָלוציע און האָט איבערגעגעבען פראנקרייך צום דעספּאָטיזם פון אַ מיליטערישען „רעטער“.

זעקס און פופציגסטער קאפיטעל.

די קאָנסטיטוציע.—די רעוואָלוציאָנערע בעוועגונג.

א קאָמיטע ווערט צוזאמענגעשטעלט אום צו פערפאסען א נייע קאָנ־סטיטוציע. — די פּלענער פון די זשיראָנדיסטען. — דער קאמפף צווישען די זשיראָנדיסטען און מאנטאנארען. — די זשיראָנדי־סטען זוכען צו פערשטאַרקען די מאַכט פון די דירעקטאָריומס. — דער זשיראָנדיסטישער פּלאַן ווערט פערוואָרפען. — די קאָנ־סטיטוציע פון די מאנטאנארען. — זי ווערט אָנגענומען פון דער קאָנווענשען. — דיקטאַטור פון דער קאָמיטע פון עפפענט־ליכער זיכערהייט.

עס איז נויטיג געווען צו דערצעהלען באריכות וועגען די אַנטי־רעוואָלוציאָנערע אויפשטענדע אין פראנקרייך און וועגען די פערשיעדענארטיגע פּאסירונגען פון די מלחמות ביי די גרע־נעצען, איידער מיר קעהרען זיך אום צוריק צו דער לעגיסלאטי־ווער טהעטיגקייט פון דער קאָנווענשען און צו די פּאסירונגען, וואָס האָבען נאכהער ענטוויקעלט זיך אין פּאריז. ניט וויסענדיג עטוואָס וועגען די ערשטע, וואָלטען די לעצטע געבליבען גאַנץ אונפערשטענדליך. דער אמת איז, אז דער קריעג האָט בעד־הערשט אַלעס, האָט פערשלונגען די בעסטע כוחות פון דער נאַציאָן, און האָט פּאראליזירט יעדע אנשטרענגונג צו מאכען די רעוואָלוציע מעהר פּאַרטהייליהאפט פאר די מאסען פון פאָלק.

דער הויפּט־צוועק, צוליעב וועלכען די קאָנווענשען איז איינבערופען געוואָרען, איז געווען די אויסארבייטונג פון א נייער רעפּובליקאנישער קאָנסטיטוציע. די מאָנארכיסטישע

קאָנסטיטוציע פון 1791, וועלכע האָט צוטהיילט דאָס פאָלק אין צוויי קלאַסען, איינער פון וועלכע איז געוועזן בערויבט פון אלע פּאָליטישע רעכטע, האָט לעגגער שוין ניט געקאָנט אָנגעהאַל־טען ווערען. ווי דער אמת איז, האָט זי אויפגעהערט צו עקזיס־טירען. און דערפאר אזוי שנעל, ווי די קאָנוועגשען איז צוזאמענ־געקומען (סעפּטעמבער 21, 1792) האָט זי זיך גענומען צו דער ארבייט וועגען אַ נייער קאָנסטיטוציע, און דעם 11טען אָקטאָ־בער איז אַ ספּעציעלע קאָמיטע אויסערוועהלט געוואָרען פאר דיזען צוועק. זי איז געוועזן צוזאמענגעשטעלט, ווי מען האָט עס געמעגט ערווארטען, מייסטענס פון זשיראָנדיסטען (סעיז, דער ענגלענדער, טהאָמאס פּעין, ברוסאָ, פּעטיאָן, ווערגינא, גענסאָנע, קאָנדאָרסעט, באַרער און דאַנטאָן). דער זשיראָנדיס־טישער קאָנדאָרסעט, אַ בעריהמטער מאטהעמאטיקער און פילאָ־זאָף, וועלכער, נאָך אזוי וויט צוריק ווי אין 1774, האָט געאר־בייט צוזאמען מיט טיורגאָ וועגען פּאָליטישע און סאָציאַלע רע־פאָרמען, און וועלכער איז געוועזן איינער פון די ערשטע, נאָך דעם קעניג׳ס אנטלויפען פון ווארען, צו ערקלערען זיך אַלס רע־פּובליקאנער — ער איז עס געוועזן דער הויפּט־פערפאסער פון דעם קאָנסטיטוציאָנעלען פּלאַן, וואָס איז אויסגעארבייט געוואָ־רען פון דער קאָמיטע פאר די קאָנוועגשען און פון אַן „ערקלע־רונג פון די רעכטע פון „מאַן און בירגער“, וועלכער איז מיטגע־גאַנגען מיט דיזען פּלאַן.

עס איז קלאָר, דאָס אין אַ גוזעצגעבערישער קערפּערשאַפט פון דעפּוטאטען איז די ערשטע פראגע, וואָס האָט געמוזט ארויפשווימען, אזוי שנעל, ווי מען האָט נור דערמאָנט וועגען אַ נייער קאָנסטיטוציע, געוועזן: ווער פון די צוויי פּארטייען, וואָס קעמפּפען פאר די מאכט, וועט פּראָפיטירען דורך דעם נייעם גע־זעץ? די זשיראָנדיסטען האָבען עס געוואָלט אומוואַנדלען אין אַ ווערקצייג, וועלכער זאָל זיי העלפען אָבצושטעלען די רעוואָ־לוציע אזוי, אז זי זאָל ניט געהן ווייטער, ווי זי איז געוועזן ביז דעם 10טען אויגוסט; צו צושטערען די מאכט פון דער רעוואָ־לוציאָנערער קאָממונע פון פאריז און פון די רעוואָלוציאָנערע

קאָממונען איבער'ן גאַנצען לאַנד און צו פערניכטען די מאָנטאַ-
נארען. און די מאָנטאַנארען, וועלכע האָבען ניט בעטראַכט די
ארבייט פון דער רעוואָלוציע אלס געענדיגט, האָבען, נאַטירליך,
געמוזט ניט דערלאָזען די זשיראָנדיסטען אומצואוואַנדלען די
קאָנסטיטוציע אין אַן אינסטרומענט, וואָס זאָל שטערען דער
ווייטערער ענטוויקלונג פון דער רעוואָלוציע.

זאָגאַר נאָך פאר דער פעראורטהיילונג פון לואי דעם 16טען
האָבען די זשיראָנדיסטען געשטופּט די קאָנווענשען אָנצונעהמען
זייער קאָנסטיטוציע אין דער האָפנונג צו קענען רעטען דעם קעניג.
און שפּעטער-צו, אין מערץ און אפּריל, 1793, ווען זיי האָבען געזעהען קאָממוניסטישע פערזוכען אויפשפּראָצען צווישען
דעם פאָלק און געצילעוועט געגען די רייכע, האָבען זיי נאָך מעהר
געזוכט צו ווירקען אויף די קאָנווענשען, אז זי זאָל אָננעהמען
קאָנדאָרסעט'ס פּלאַן, וועהרענד די מאָנטאַנארען האָבען געטהאָן
אַלעס מעגליכע אָבצולייגען די ענדליכע דיסקוסיאָן, ביז עס איז
זיי געלונגען צו פּאַראַליזירען די זשיראָנדיסטען און די ראָיאַליסטען.
עס מוז אויך געזאָגט ווערען, אז די קאָנסטיטוציע, וועלכע האָט ארויסגערופען אזא בעגייסטערונג אין 1789, האָט שוין
פערלאָרען פיעל פון איהר אינטערעסאַנטקייט פאר די רעוואָלוציאָנערען, בעזאָנדערס זייט די דעקרעטען פון 10טען אויגוסט
האָבען אָבגעשאַפט דעם אונטערשיעד צווישען אקטיווע און פּאַסיווע בירגער. אויב די זשיראָנדיסטען האָבען צוגעשריבען אַ
געוויסע וויכטיגקייט צו דער קאָנסטיטוציע, איז עס נור געווען,
אום „צוריק צו ברענגען אָרדנונג", צו פערקלענערען דעם איינפלוס, וואָס די רעוואָלוציאָנערען האָבען געהאַט אין די פּראָווינצען מיט דער הילפע פון די מוניציפּאַלע קערפּערשאַפטען און
אין פּאַריז דורך די קאָממונע.

דער מוניציפּאַל-געזעץ פון דעצעמבער, 1789, האָט געגעבען די שטעדט אַ גאַנץ היבשע מאַכט, וועלכע איז געווען דאָס
גרעסער, ווייל די פּראָווינציעלע רעפּרעזענטאַנטען פון דער צענטראַל-מאַכט זיינען אָבגעשאַפט געוואָרען. און מיר האָבען געזעהען ווי די סעקציאָנען אין פּאַריז, וועלכע האָבען געפיהרט

זיך, ווי אונאבהענגיגע שטעדט, האָבען אויסגעפיהרט צו קריגען פאר זיך גאנץ גרויסע אדמיניסטראציאָנס־רעכטע, ווען עס איז געוואָרען נויטיג צוריקצושטויסען די איינדרינגענדע שונאים, צו נעהמען רעקרוטען־וואָלונטירען, צו פערזאָרגען די ארמייען מיט פראָוויזיע און אויפצופאסען אויף די ראָיאליסטישע פערשווע־רונגען.

אין די מוניציפאליטעטען און די סעקציאָנען האָט די רע־וואָלוציאָן אין 1793 געפונען איהר שטארקסטע אונטערשטיצונג, און עס איז לייכט צו פערשטעהן, דאָס די מאנטאנארען האָבען געטהאָן זייער בעסט, אז עס זאָל בלייבען אין זיין גאנצער קראפט דיזער מעכטיגער ווערקצייג פון זייער איינפלוס*).

אָבער דאָס איז אויך געווען די אורזאכע, ווארום די זשי־ראָנדיסטען אין זייער פלאַן פאר אַ קאָנסטיטוציע, וועלכע נור דער אויפשטאַנד פון דעם 31־סטען מאַי האָט זיי געשטערט ארויפצודרינגען אויף פראנקרייך, האָבען אָנגעווענדעט אַלע כוחות צוצושטערען די קאָמונען, אָבשאַפען זייער אונאב־הענגיגקייט און צו פערשטארקען די מאַכט פון די דירעקטאָריומס פון די דעפאַרטמענטס און די דיסטריקטען, וועלכע זיינען געווען די ווערקצייג פון די לאַנד־אייגענטהימער און פון די מיטעל־קלאַסען. אום דאָס אויסצופיהרען, האָבען די זשיראָנדיסטען גע־פאָדערט די אָבשאַפונג פון די גרויסע קאָממונען און די קאָממו־נאַלע מוניציפאליטעטען און די בעשאַפונג פון א דריטער און אַ

*) דעם 7טען מערץ, 1793, ווען די פערטהיידיגונגס־קאָמיטע איז געוואָרען שטאַרק אונרוהיג וועגען דער פערצווייפעלטער לאַגע פון פראנקרייך דורך דעם אריינדרינגענדען שונא, און זי האָט איינגעלא־דען די מיניסטאָרען און די קאָממונען פון פאריז צו בעראטהען זיך צוזאמען, האָט מאַראַט, צוזאמענפאסענדיג אלעס, וואָס איז שוין גע־טהאָן געוואָרען, זיי געזאָגט, דאָס אין אזא קריזיס איז די אויבער־שאַפט פון פאָלק ניט אונטהוילבאַר; דאָס יעדע קאָמונע האָט די פולע מאַכט אין איהר אייגענער טעריטאָריע, און אז דאָס פאָלק האָט אַ רעכט צו נעהמען שריט, וועלע זיינען נויטיג פאר זיין וואוילזיין.

נייער רייהע ביוראָקראַטישע קערפּערשאַפטען, די דירעקטאָריען פון די קאַנטאָנען, וועלכע זיי האָבען כאַראַקטעריזירט, אַלס „די קאַנטאָנישע מוניציפּאַליטעטען".

ווען דיזער פּלאַן וואָלט אָנגענומען געוואָרען, וואָלטען פערשוואונדען געוואָרען די קאָממונען, וועלכע זיינען ניט געווען בלויז רעדער פון דער אַדמיניסטראַציאָן, נור אויך קערפּערשאַפטען, וואָס האָבען געהאַט לאַנד, געביידען, שולען אין געמיינשאַפט. אַזוי ווי די דאָרף־מיניציפּאַליטעטען האָבען גאַנץ אָפט זיך אָנגענומען פאַר די בויערען, און די מוניציפּאַליטעטען פון די גרויסע שטעדט, ווי אויך זייערע סעקציאָנען, האָבען אָפט געהאַלטען פאַר די אינטערעסען פון דעם אָרימען בירגער, האָבען די זשיראָנדיסטען געהאַט בדעה איבערצוגעבען די לאָקאַלע רעגיערונג צו די מיטעל־קלאַסען, און זיי האָבען געהאָפט צו דערגרייכען זייער צוועק מיט דעם, וואָס זיי וועלען איינפיהרען די קאַנטאָנישע מוניציפּאַליטעטען, וועלכע וואָלטען געווען אבהענגיג פיעל מעהר פון די העכסט־ביוראָקראַטישע און רעאקציאָנערע דירעקטאָריומס פון די דעפּאַרטמענטס, ווי פון די אָרימערע פּאָלקס־קלאַסען.

אָט אויף דיעזען העכסט־וויכטיגען פּונקט זיינען די זשיראָנדיסטישע און מאָנטאַנארישע פּלענער געווען אין גאַנצען דאַגעגען איינער דעם צווייטען.

אַנאַנדער ענדערונג און אַ זעהר וויכטיגע, וועלכע די זשיראָנדיסטען האָבען געוואָלט איינפיהרען, און וועלכע די קאָנסטיטוציאָנעללע קאָמיטע האָט פערוואָרפען, איז געווען די איינפיהרונג פון די צוויי הייזער פון פּאַרלאַמענט, און אויב דאָס ניט, איז די צוטהיילונג פון דער געזעצגעבענדער קערפּערשאַפט אין צוויי סעקציאָנען, ווי דאָס איז שפּעטער טאַקי געטהאָן געוואָרען דורך דער קאָנסטיטוציע פון דעם 3טען יאָהר (1795) נאָך דעם, ווען עס איז שוין אריינגעטראָטען די רעאקציע פון דעם 9טען טהערמידאָר, און די זשיראָנדיסטען האָבען זיך צוריק געקעהרט צו זייער מאַכט.

עס איז אמת, דאָס דער זשיראָנדיסטישער פּלאַן פאַר אַ קאָנ־

סטיטוציע האָט אויסגעזעהען אין מאנכע הינזיכטען זעהר דע־מאָקראטיש אין דעם זין, דאָס זי האָט איבערגעלאָזען צו די ערשטע פערזאמלונגען פון די וואהל־מענער ניט נור די אויסוואהל פון זייערע רעפּרעזענטאנטען, נור אויך די אויסוואהל פון די בעאמטע פון דער שטאאטס־קאסע, פון די געריכטען, איינשלי־סענדיג אויף דעם הויכען געריכט און אויף די מיניסטאָרען *) און דאָס זי האָט אויך פּאָרגעשלאָגען דעם רעפערענדום אָדער די דירעקטע געזעצגעבונג. אָבער די נאָמינירונג פון מיניסטאָרען דורך די וואהל־קערפּערשאַפטען (צוגעבענדיג, אז דאָס וואָלט מעג־ליך געווען אין דער פּראקטיק) וואָלט בלויז געפיהרט צו דער בע־שאַפונג פון צוויי קאָנקורירענדע אויטאָריטעטען, דעם קאָנגרעס און דעם מיניסטעריום,ביידע נאָמינירט דורך דאָס אלגעמיינע שטימרעכט, וועהרענד דער רעפערענדום איז געווען פערפּלאָנ־טערט דורך זעהר קאָמפּליצירטע כללים, וועלכע האָבען איהם גע־מאַכט בלויז צו אַן איללוזיע. **)

*) יעדע פּריימערי־פּערזאמלונג האָט געהאַט צו נאָמינירען זיע־בען מיניסטאָרען, און די אדמיניסטראציאָן פון דעם דעפּארטמענט וואָלט געבילדעט מיט דיזע נעמען א ליסט פון דרייצעהן קאָנדידאטען פאר יעדען מיניסטעריום. דאַן, וואָלטען די פּריימערי־פּערזאמלונגען, צונויפגערופען א צווייטען מאָל, אויסערוועהלט מיניסטאָרען פון דיזע ליסטען.

**) אַן אויסגעצייכענטען סך הכל פון דיזע צוויי קאָנסטי־טוציעס, פון דער זשיראָנדיסטישער און מאנטאנארישער, האָט געמאַכט אַלאר אין זיין „פּאָליטישער געשיכטע“. איך ברענג זיינע פאַקטען, אָבער פאר זייער אָבשעצונג בין איך אַליין פעראַנטוואָרטליך. איך בין, למשל, ניט איינפערשטאַנען מיט אלאר אין דער אָבשאצונג פון דעם זשיראָנדיסטישען פּלאן פון די קאנטאנישע מוניציפּאליטעטען. וויט פון צו האָבען די נייגונג „צו אָרגאניזירען ערנסט די קאָממונע“, האָט דיזער פּלאן, לויט מיין מיינונג, געשטרעבט צו פערניכטען איהר, אזוי צו פערבייטען איהר מעהר מיט אַ ביוראָקראטישער קער־פּערשאַפט איידער מיט אַ קערפּערשאפט פון פאָלק.

און, ענדליך, דיזער פּלאַן פון אַ קאָנסטיטוציע, און „די ער־קלערונג פון די רעכטע“, וועלכע האָט געזאָלט קומען פאר דעם, האָט פעסטגעשטעלט אויף אַ מעהר קאָנקרעטען שטייגער, ווי די קאָנסטיטוציע פון 1791, די רעכטע פון די בירגער, ד. ה., די פרייהייט פון דעם רעליגיעזען גלויבען און גאָטעס־דיענסט, די פרייהייט פון דער פּרעסע און אַלע אנדערע אופנים פון געדאַנ־קען־פערשפּרייטונג. וואָס אנבעטרעפט די קאָממוניסטישע טענ־דענצען, וועלכע זיינען געקומען צום פאָרדער־גרונד צווישען די מאַסען, האָט „די ערקלערונג פון די רעכטע“ זיך בעגנוגענט מיט דער אנערקענונג, דאָס „הילפע פאר די אָרימע איז אַ הייליגער חוב, וואָס די געזעלשאַפט איז זיי שולדיג, און דאָס די געזעל־שאַפט איז מחוים צו פערזאָרגען מיט בילדונג יעדען גלייך.“

איינער קען זעהר גוט בעגרייפען, וועלכע געפיהלען די־זער פּלאַן האָט ארויסגערופען, ווען ער איז פאָרגעלייגט געוואָרען פאר דער קאָנווענשען דעם 15טען פעברואר, 1793. די קאָנ־ווענשען, בעאיינפלוסט פון די מאָנטאנארען, האָט געוואָלט צו־ריקהאַלטען איהר ענטשיידונג אזוי לאנג, ווי מעגליך, און האָט געפאָרדערט, אז אנדערע פּלענער זאָלען ארייגעשיקט ווערען. זי האָט אויך נאָמינירט אַ נייע קאָמיססיע — אַ קאָמיססיע פון זעקס — צו אנאַליזירען די פערשיעדענע פּלענער, וואָס קענען אריינגעבראכט ווערען. און דעם 17טען אפּריל, ווען די נייע קאָמיססיע האָט אָבגעגעבען איהר רעפּאָרט, האָט זיך אין קאָנ־ווענשען אָנגעהויבען די דיסקוסיאָן. ראָבעספּיער האָט געהאַל־טען אַ לאַנגע רעדע, וועלכע, ווי אלאר האָט בעמערקט, איז גע־ווען עטוואָס דורכגעוועבט מיט „סאָציאליזם“. „מיר זאָלען ער־קלערען — האָט ראָבעספּיער געזאָגט — אז דאָס רעכט פון איי־גענטהום איז בעגרענצט, ווי אלע אַנדערע רעכטע, דורך די פּליכט צו רעספּעקטירען די רעכטע פון דעם צווייטען; אז דאָס רעכט פון אייגענטהום טאָר ניט זיין שעדליך ניט צו דער זיכער־הייט און ניט צו דער פרייהייט אָדער צו דער עקזיסטענץ אָדער צום אייגענטהום פון אנדערע מענשען; און דאָס יעדער פּאַך, וועלכער איז עובר אויף דיזען געבאָט, איז אונגעזעצליך און

אונמאָראַליש„". ער האָט אויך געפאָדערט די פּראָקלאַמירונג פון דעם רעכט אויף אַרבייט, כאָטש אין אַ זעהר געמעסיגטער פאָרמע. „די געזעלשאַפט" — האָט ער געזאָגט, — „איז פער־פליכטעט צו פערזיכערען די עקזיסטענץ פון אַלע איהרע מיט־גליעדער, אָדער צו קריגען פאַר זיי אַרבייט אָדער צו גאַראַנטירען די לעבענס־מיטעל צו די יעניגע, וועלכע זיינען אונפעהיג צו אַר־בייטען."

אָבער וואו די אידעען פון די מאָנטאַנאַרען האָבען זיך אין גאַנצען אונטערשיידעט פון די אידעען פון די זשיראָנדיסטען איז עס געווען, ווען מען האָט אָנגעהויבען דיסקוטירען דעם 22סטען מאַי די אָבשאַפונג פון די קאָממונאַלע מוניציפּאַליטעטען און די בעשאַפונג פון די קאַנטאָנישע גענעץ־קערפּערשאַפטען. די מאָנ־טאַנאַרען זיינען געווען ענטשיעדען געגען דיזע אָבשאַפונג, נאָך מעהר דערפאַר, ווייל די זשיראָנדיסטען האָבען געוואונשען אויך צו פערניכטען די איינהייטליכקייט פון פּאַריז און דער קאָממו־נע, און האָבען געפאָדערט, דאָס יעדע שטאָדט פון מעהר, ווי 50 טויזענד איינוואוינער זאָל ווערען צוטהיילט אין עטליכע מו־ניציפּאַליטעטען. אין דיזען פּונקט האָט די קאָנווענשען אָנגע־נומען די מיינונג פון די מאָנטאַנאַרען און האָט פערוואָרפען דעם זשיראָנדיסטישען פּלאַן פון קאַנטאָנישע מוניציפּאַליטעטען.

די קאָנסטיטוציע פון די מאָנטאַנאַרען — און אין דעם איז איהר גאַנץ בעזאָנדערער כאַראַקטער — האָט אויפגעהאַלטען די מוניציפּאַליטעטען אין זייער גאַנצער מאַכט. „קענען מיר" — האָט געפרעגט הערואַלט דע שעל — „אויפגעבען די מוניציפּאַלי־טעטען, ווי גרויס עס זאָל זיין זייער צאָהל? צו פערניכטען זיי וואָלט געווען אַן אונדאַנק געגען דער רעוואָלוציע און אַ פער־ברעכען געגען פרייהייט. ניין, דאָס וואָלט געמיינט די פאָל־שטענדיגע פערניכטונג פון פאָלקס־רעגיערונג". „ניין", האָט ער צוגעלעגט נאָך דעם, ווי ער האָט אַרויסגערעדט אייניגע סענטי־מענטאַלע פראַזען, — „ניין, די אידעע פון אונטערדריקען די מוניציפּאַליטעטען האָט נור געקאָנט געבאָרען ווערען אין די קעפּ

פון אריסטאָקראטען, און פון דאָרט איז עס אריבער אין די קעפּ פון די געמעסיגטע.*)

פאר די נאָמינירונג פון די רעפּרעזענטאַנטען האָט די מאָנ־טאַנארישע קאָנסטיטוציע פאָרגעשלאָגען דירעקטע שטימרעכט אין יעדען דיסטריקט (50 טויזענד איינוואוינער). פאר די נאָ־מינירונג פון פערוואלטער פון די דעפּארטמענטס און פון די דיסטריקטען, האָט דאָס שטימרעכט בעדארפט זיין אין צוויי גראדען און אין דריי גראדען פאר די נאָמינירונג פון די 24 מיטגליעדער פון עקזעקוטיוו־ראַטה (מיניסטעריום), וואָס האָט געזאָלט געוועהלט ווערען יעדען יאָהר. די געזעצגעבענדע פער־זאמלונג האָט בעדארפט אויסערוועהלט ווערען פאר בלויז איין יאָהר, און איהרע אַקטען האָבען געזאָלט צוטהיילט ווערען אין צוויי קאַטעגאָריען; די געזעצע, וועלכע זאָלען גלייך אריינטרעטען אין קראפט, און די געזעצע, פאר וועלכע דאָס פאָלק האָט גע־קאָנט פאָרדערען אַ רעפערענדום.

אָבער אין דער מאָנטאַנארישער, ווי אין דער זשיראָנדיסטי־שער קאָנסטיטוציע, איז דאָס רעפערענדום־רעכט געווען בלויז אַן איללוזיע. כמעט אַלעם האָט געקאָנט געטהאָן ווערען דורך דע־קרעטען, און דאָס האָט אויסגעשלאָסען דעם רעפערענדום. דאַן, אום צו קריגען דעם רעפערענדום, איז געווען נויטיג, דאָס אין אַ העלפט פון די דעפּארטמענטס, צוזאמען מיט איין צעהנטעל פון די פריימערי פערזאמלונגען פון יעדען דעפּארטמענט זאָל אַן איינווענדונג געמאכט ווערען געגען דעם נייעם געזעץ אין דעם משך פון די פערציג טעג, נאָך דעם, ווי עס איז פּרעפּענטליכט געוואָרען דער פאָרגעשלאָגענער געזעץ.

ענדליך האָט די קאָנסטיטוציע גאַראַנטירט צו אלע פראנ־

---

*) עס איז אינטערעסאַנט צו בעמערקען, דאָס אויך אין רוסלאַנד זיינען די שונאים פון דער קאָממונע אין דער איצטיגער צייט די אנ־הענגער פון דעם קאנטאָן (וואָלאָסט), און דאָס זיי שטעלען עס אַנטקעגען די דאָרף־קאָממונען, נאָך וועמעס לאַנד זיי גע־לוסטען.

צוזען „גלייכהייט, פרייהייט, זיכערהייט, די אונבעריהרבארקייט פון אייגענטהום, די זיכערהייט פון דעם נאציאָנאַלען חוב, פריי־הייט פון גאָטעס־דיענסט, געמיינשאַפטליכע ערציהונג, עפענטלי־כע הילפע, אונבעשרענקטע פרייהייט פון דער פרעסע, דאָס רעכט צו פעטיציאָנירען, דאָס רעכט צו בילדען פאָלקס־געזעלשאַפטען און דעם גענוס פון אלע מענשליכע רעכטע.“

וואָס אנבעטרעפט די סאָציאלע געזעצע, וועלכע דאָס פאָלק האָט ערווארטעט פון דער קאָנסטיטוציע, האָט הערלט די שעלל זיי פערשפּראָכען אויף שפּעטער. צוערשט אָרדנונג. זיי וועלען שפּעטער זעהען ,וואָס זיי וועלען קענען טהאָן פאר׳ן פאָלק. אין דיזען פּונקט זיינען די מאַיאָריטעט פון די זשיראָנדיסטען און מאנטאנארען געווען אין פולער איינפערשטענדיגונג.

דעם 24סטען יוני, 1793, איז די קאָנסטיטוציע אָנגענו־מען געוואָרען פון דער קאָנווענשען, און איז גלייך פאָרגעלייגט געוואָרען פאר די פריימערי פערזאמלונגען, וועלכע האָבען זיך אויסגעשפּראָכען מיט גרויסער איינשטימיגקייט און זאָגאר מיט בעגייסטערונג פאר די קאָנסטיטוציע. די רעפּובליק איז דאן גע־ווען צוזאמענגעשטעלט פון 4944 קאנטאנען, און ווען די שטי־מען פון 4420 זיינען בעקאַנט געוואָרען, האָט זיך ארויסגעווי־זען, אז די קאָנסטיטוציע איז אָנגענומען געוואָרען פון 1,801,918 שטימען געגען 11,610.

דעם 10טען אויגוסט איז די קאָנסטיטוציע פּראָקלאמירט געוואָרען מיט א גרויסער צערעמאָניע, און אין די דעפּארט־מענטס איז זי געוואָרען א ווירקזאמער מיטעל צו פאראליזירען די זשיראָנדיסטישע אויפשטענדע. דיזע האָבען שוין קיין אויס־רייד ניט געהאַט, ווייל זייערע פערלוימדונגען איבעראל ווענען די מאַנטאַנארען, דאָס זיי ווינשען צוריק אויפריכטען דעם קע־ניגטהום מיט א הערצאָג פון אָרלעאנס אויפ׳ן טהראָן, זיינען אין גאַנצען דורכגעפאלען איצט. פון דער אַנדערער זייט, איז די קאָנסטיטוציע פון דעם 24־סטען יוני, 1793, געוואָרען אזוי גוט אויפגענומען פון די דעמאָקראטען, דאָס זי איז שפּעטער געוואָ־

רען דער גלויבען פון דער דעמאָקראַטיע — באַלד פאַר אַ גאַנצען יאהר־הונדערט.

די קאָנווענשען, וועלכע איז צוזאמענגערופען געוואָרען פאַר דעם ספּעציעלען צוועק צו פערפאַסען אַ רעפּובליקאַנישע קאָנסטיטוציע פאַר פראַנקרייך, האָט איצט בעדאַרפט זיך אויפלייזען. אָבער עס איז געווען קלאָר, דאָס אונטער די אומשטענדען, ווען דער שונא האָט געהאַלטען אין זיין מאַכט אַ טהייל פון לאַנד, און די מלחמה איז געווען אָנגעפיהרט מיט אַן ענערגיע, וואָס האָט ווייט איבערשטיגען די מיטעל פון דער רעפּובליק, און דאַן דער אויפשטאַנד אין דער וואַנדיי, ליאָן און פּראָוואַנס און אַנדערשוואו — אונטער אַזעלכע אומשטענדען האָט די קאָנסטיטוציע ניט געקאָנט אָנגעווענדעט ווערען. די קאָנווענשען האָט ניט געטאָרט זיך אויפלייזען און איבערלאָזען די רעפּובליק צו דער געפאַהר פון אַ נייער וואהל.

ראָבעספּיער האָט ענטוויקעלט דיזע אידעע פאַר דעם יאַקאָבינישען קלוב דעמזעלבען טאָג, ווען די קאָנסטיטוציע איז פּערעפענטליכט געוואָרען, און די פיעלע דעלעגאַטען, וועלכע זיינען געקומען נאָך פּאַריז אום צו העלפען ביי דער פערפאַסונג פון דער קאָנסטיטוציע, זיינען געווען פון דערזעלבער מיינונג. דעם 28־סטען אויגוסט־ האָט די קאָמיטע פון עפענטליכען וואוילזיין אויסגעדריקט פאַר דער קאָנווענשען דיזעלבע מיינונג, און דערפאַר האָט די קאָנווענשען ענדליך בעשלאָסען, ווען די רעפּובליקאַנישע רעגיערונג האָט געהאַט איהר ערשטען ערפאָלג אין ליאָן — דעם 10טען אָקטאָבער, 1793 — אַז „די רעגיערונג פון פראַנקרייך בלייבט אַ רעוואָלוציאָנערע, ביז עס וועט געשלאָסען ווערען פריעדען“.

דאָס האָט געמיינט אויפצוהאַלטען אין דער טהאַט, אויב ניט מיט רעכט, די דיקטאַטור פון די קאָמיטעס פון עפענטליכען וואוילזיין און פון אַלגעמיינער זיכערהייט, וועלכע זיינען נורוואָס פערשטאַרקט געוואָרען אין סעפּטעמבער דורך דעם געזעץ געגען פערדעכטיגע און דעם געזעץ, וואָס האָט געהאַט צו טהאָן מיט רעוואָלוציאָנערע קאָמיטעס.

זיעבען און פופציגסטער קאַפּיטעל.

דער רעוואָלוציאָנערער גייסט ווערט אויסגעזועפּט.

די רעוואָלוציאָנערע פיהרער האָבען מורא צו געהן ווייטער. — די קאָממונע פון פּאריז. — די מאָנטאנארען. — די קאָנווענשען אונטהעטיג. — די קאָמיסיאָנערען פון דער קאָנווענשאָן ארבייטען נור אויף צו פאַרשטאַרקען דעם רעזשים פון די מאנטאנארען.

די בעוועגונג פון דעם 31טען מאַי, 1793, האָט געמאכט מעגליך פאר די רעוואָלוציע פערטיג צו ברענגען די ארבייט, וועלכע האָט זיך ארויסגעוויזען צו זיין איהר הויפּט־אויפטהו: די ענדליכע אָבשאפונג, אָהן אויסקויף־געלד, פון די פעאָדאל־רעכטע און די אָבשאפונג פון דעם קעניגליכען דעספּאָטיזם, אָבער אַזוי גיך, ווי דאָס איז אויפגעטהאָן געוואָרען, איז די רעוואָלוציע שטיל געבליבען. די מאַסע האָט געוואָלט געהן ווייטער. אָבער די יעניגע, וועמען די כוואַליע פון דער רעוואָלוציע האָט ארויפגעטראָגען צום סאמע שפּיץ פון דער בעוועגונג, האָבען ניט געהאַט דעם מוטה צו געהן ווייטער. זיי האָבען ניט געוואָלט, אז די רעוואָלוציע זאָל ארויפלעגען איהר האנד אויף דעם רייכטהום פון די מיטעל־קלאַסען, ווי זי האָט עס געטהאָן מיט דעם רייכטהום פון דעם אַדעל און די גייסטליכע, און זיי האָבען אָנגעשטרענגט זייער גאַנצען כח צו מילדערען, אָבצוהאַלטען און צום סוף צו דערשטיקען די בעוועגונג, וואָס האָט זיך אָנגעפאַנגען אין דיזער ריכטונג. אפילו די מעהר פאָרטגעשריטענע און די מעהר ערנסטע צווישען זיי, וואָס נעהענטער זיי זיינען געקומען צו

מאכט, אַלץ מעהר האָבען זיי גענומען אין אנטבעטראכט די אינ־טערעסען פון די מיטעל־קלאַסען, חאָטש זיי האָבען זיי געהאַסט. זיי האָבען דערשטיקט אין זיך זייערע אייגענע שטרעבונגען צו גלייכהייט, און זיי האָבען זאָגאַר זיך גערעכענט מיט דעם, וואָס די ענגלישע מיטעל־קלאַסען וועלען דענקען פון זיי. זיי אַליין זיי־נען געוואָרען שטאַאט־מענער, און זיי האָבען געארבייט, אום אויפצובויען א שטאַרקע צענטראַליזירטע רעגיערונג, וועמעס צו־זאַמענגעשטעלטע טהיילען זאָלען פאָלגען זיי בלינד. זיי איז גע־לונגען אויפצובויען דיזע מאכט איבער די קערפּער פון די, וועל־כע זיינען געווען צו פאָרטגעשריטען פאר זיי. אָבער זיי האָבען בעגריפען, ווען זיי אַליין זיינען ארויף אויף די תליה, דאָס פער־ניכטענדיג די פאָרטגעשריטענע פארטיי, האָבען זיי אויך גע־טוידטעט די רעוואָלוציע.

נאָך דעם, ווי דער געזעץ האָט פעסט געמאכט דאָס, וואָס די בויערען האָבען געפאָרדערט אין די לעצטע פיער יאָהר, און וואָס זיי האָבען אויך אויסגעפיהרט אין פערשיעדענע פּלעצער, איז די קאָנוועגשען געווען אונפעהיג צו אונטערנעהמען עטוואָס פון גרעסערער וויכטיגקייט. א חוץ אין זאכען פון נאַציאָנאַלער פערטהיידיגונג און ערציהונג איז איהר ארבייט געווען אין גאַנ־צען פרוכטלאָז. די געזעצגעבער האָבען, אמת, סאנקציאָנירט די גרינדונג פון רעוואָלוציאָנערע קאָמיטעס און האָבען בעשלאָסען צו צאָהלען די אָרימע סאנקיולאָטען, וועלכע האָבען געגעב־בען זייער צייט, אום צו ארבייטען אין די סעקציאָנען און קאָ־מיטעס. אָבער דיזע בעשליסע, וועלכע זעהען אויס אזוי דע־מאָקראַטיש, זיינען ניט געווען פון א רעוואָלוציאָנערען כאראק־טער. דאָס איז נור געווען א מיטעל צו אָרגאַניזירען די מאכט פון שטאַאט.

עס איז געווען אויסער דער קאָנסטיטושען און דעם יאַקאָביני־שען קלוב—אין דער קאָממונע פון פאריז, אין געוויסע סעקציאָ־נען פון פאריז און פון די פּראָווינצען, און אין דעם קארדעלירען־קלוב, וואו מען האָט געקאָנט געפינען אייניגע מענשען, וועל־כע האָבען פערשטאַנען, דאָס אום זיך צו פערזיכערען מיט דעם,

וואָס איז שוין געוואונען געוואָרען, איז עס געוועזן נויטיג צו מאַרשירען נאָך ווייטער און זיי האָבען דארום געשטרעבט צו פאָרמולירען די שטרעבונגען פון אַ סאָציאַלען כאַראַקטער, וועלכע האָבען שוין אָנגעהויבען זיך ווייזען צווישען די מאַסען.

זיי האָבען געמאַכט אַ מוטהיגען פערזוך צו אָרגאַניזירען פראַנקרייך, אַלס אַ פעראייניגונג פון פערציג טויזענד קאָממונאַרען, וועלכע קאָררעספּאָנדירען צווישען זיך און וועלכע רעפּרעזענטירען אזוי פיעל מיטעל־פּונקטען פון דער העכסטער דעמאָקראַטיע,*) וועלכע זאָל ארבייטען, אום אויפצובויען די ווירקליכע גלייכהייט, די גלייכהייט פון דער טהאַט, ווי מען האָט זיך דאַן אויסגעדריקט, די „אויסגלייכונג פון די איינקינפטע". זיי האָבען געזוכט צו ענטוויקלען די שפּראָצונגען פון דעם מיניציפּאַלען קאָמוניזם, וועלכען דער געזעץ פון מאַקסימום האָט אַנערקענט. זיי האָבען פערטהיידיגט די נאַציאָנאַליזירונג פון האַנדעל אין די וויכטיגסטע זאַכען, אַלס אַ מיטעל צו בעקעמפּפען די מאָנאָפּאָליסטען און ספּעקולאַנטען און זיי האָבען ענדליך געשטרעבט ניט צוצולאָזען צו דער בילדונג פון גרויסע פערמעגענס, און צו צוטהיילען די, וועלכע זיינען שוין געוועזן. אָבער

---

*) די מוניציפּאַלע טהעטיגקייט איז געוועזן „דער לעצטער אויסדרוק פון דער רעוואָלוציע", — ווי מיגנע האָט זיך אזוי גוט אויסגעדריקט. „זייענדיג דאַגעגען אין איהרע ציעלען צו דער קאָמיטע פון עפפענטליכען וואוילזיין, האָט זי געוואונשען אָנשטאָט די געוועהנליכע דיקטאַטור, די העכסטע לאָקאַלע דעמאָקראַטיע און אָנשטאָט דעם גלויבען די עטאַבלירונג פון דעם העכסטען אונגלויבען. אַנאַרכיע אין פּאָליטיק און אַטהעאיזם אין רעליגיעזע ענינים — אזעלכע זיינען געוועזן די אויסגעשפּראָכענע שטריכען פון דיזער פּארטיי און די מיטעל, מיט וועלכע זי האָט גערעכענט צו גרינדען איהר מאַכט." עס מוז אָבער בעמערקט ווערען, דאָס בלויז אַ טהייל פון די „אַנאַרכיסטען" האָבען געפאָלגט נאָך העבערט און זיין אַנטי־רעליגיעזען קאמפּיין, וועהרענד פיעלע האָבען איהם פערלאָזען, ווען זיי האָבען בעגריפען די מאַכט פון דעם רעליגיעזען גייסט אין די דערפער.

אזוי גיך, ווי זיי האָבען דערגרייכט די מאכט, האָבען די רעוואָ־לוציאָנערען פון די מיטעלע קלאַסען זיך בענוצט מיט דער מאכט, וועלכע איז געוועזן אין די הענד פון דיביידע קאָמיטעס פון עפענטליכען וואוילזיין און אַלגעמיינער זיכערהייט, וועמעס אויטאָריטעט איז געוואקסען צוזאמען מיט די געפאהרען פון קריעג, און זיי האָבען פערניכטעט די, וועמען זיי האָבען גערופען „עקסטרימע“, אום נור שפּעטער אַליין אונטערצוגעהן, אין דעם מאָנאַט טהערמידאָר, דורך די אטאַקעס פון די אנטי־רעוואָלוציאָנערע מיטעל־קלאַסען.

אזוי לאַנג, ווי די מאָנטאַנארען האָבען געהאַט צו פיהרען א קאַמפּף מיט די זשיראָנדיסטען, האָבען זיי געזוכט די שטיצע פון די פאָלקס־רעוואָלוציאָנערען. אין מערץ און אפּריל, 1793, האָ־בען זיי אויסגעזוכט פעהיג צו געהן ווייט צוזאמען מיט די פּראָלעטאַריער. אָבער האָבענדיג דערגרייכט די מאכט, האָבען די מייסטע פון זיי געטראַכט פון גרינדען א „מיטען־וועג“ פּאַר־טיי, וואָס זאָל שטעהן צווישען די „עקסטרימע“ און די אנטי־רע־וואָלוציאָנערען, און בעהאַנדעלט אַלס שונאים די, וועלכע זיינען געשטאַנען מיט'ן פאָלק אין זיינע שטרעבונגען צו גלייכהייט. זיי האָבען זיי פערניכטעט מיט דעם, וואָס זיי האָבען צושטערט אַלע זייערע פערזוכען צו אָרגאַניזירען זיך אין סעקציאָנען און קאָממונען.

דער פאַקט איז, דאָס די מאָנטאַנארען, מיט א פּאָר אויס־נאהמען, האָבען זאָגאַר קיין בעגריעף ניט געהאַט פון די אַלגעמ־יינע בעדירפניסע, וועלכע זיינען אונבעדינגט נויטיג אום צו גרינדען א פּאַרטיי פון א דעמאָקראַטישער רעוואָלוציע. זיי האָ־בען ניט פערשטאַנען דעם פּראָלעטאַריער מיט זיינע זאָרג, מיט זיין אָפּט־פון־הונגער־שטאַרבענדע פאַמיליע און זיינע נאָך אונ־בעשטימטע און ניט פערווירקליכטע שטרעבונגען צו גלייכהייט.

עס איז געווען מעהר דער אבסטראַקטער מענש, די אייניג־קייט פון דער דעמאָקראַטישער געזעלשאַפט, וואָס האָט זיי אינ־טערעסירט.

מיט דער אויסנאהם פון אייניגע פאָרטגעשריטענע מאָנטאַ־

נארען, ווען א קאָמיסיאָנער פון דער קאָנווענשען איז געקומען אין אַ פּראָווינץ־שטאָט, האָבען די פראגען פון ארבייט, פון דעם ווי עס לעבט זיך דעם ארבייטער אין דער רעפּובליק און וועגען דעם געגנוס פון אַלע נויטיגע זאכען גלייך פאר אלע, איהם גאַנץ ווענינ אינטערעסירט. ווערענדיג געשיקט צו אָרגאניזירען דעם ווידערשטאַנד געגען דעם אריינדרינגענדען שונא און אום אויפ־צובלאָזען דעם פּאַטריאָטישען געפיהל, האָט ער געהאַנדעלט, אלס אַ דעמאָקראטישער בעאַמטער, פאר וועמען דאָס פּאָלק איז גע־ווען בלויז אַ ווערקצייג, וואָס האָט איהם בעדארפט העלפען אום אויסצופיהרען די פּלענער פון דער רעגיערונג.

אויב ער איז געקומען צו דעם לאָקאַלען „פּאָלקס־פעראיין“, איז עס געווען, ווייל ער האָט דאָרט ערוואַרטעט הילפע פאר די אויסרייניגונג פון דער שטאָדט פון די אריסטאָקראטען, פאר די אָרגאניזירונג פון דער נאַציאָנאַלער פערטהיידיגונג און פאר די פערהאַפטונג פון די פעררעטהער.

אויב ער האָט ארויפגעלעגט שטייערען אויף די רייכע, און אָפט גאַנץ גרויסע, איז עס געווען, ווייל די רייכע, „דורכגעפרע־סען פון קאָמערציאליזם“, זיינען געווען אין סימפּאַטהי — מיט די רעאקציאָנערען און האָבען געהאָלפען דעם שונא. עס איז אויך געווען דערפאר, ווייל דורך די שווערע שטייערען האָט מען געקאָנט פערזאָרגען שפּייז פאר די ארמיי.

אויב ער האָט פּראָקלאמירט גלייכהייט אין אירגענד אַ שטאָדט, אויב ער האָט פערבאָטען דאָס באַקען פון ווייס־ברויט און האָט רעקאָמענדירט די איינוואוינער צו געברויכען בלויז שווארצען ברויט אָדער ברויט פון בעבלאָך, האָט ער עס געטהאָן, כדי די סאָלדאטען זאָלען קענען געשפּייזט ווערען און ווען איר־גענד אַן אַגענט פון דער קאָמיטע פון עפּענטליכען וואוילזיין האָט פּעראנשטאַלטעט אַן עפּפענטליכע הוליאנקע און האָט נאכהער גע־שריבען צו ראָבעספּיער, דאָס ער האָט חתונה געמאַכט עטליכע פּאָרלאָך, איז דאָס אַלץ געווען מיטעל ארויסצורופען דעם מילי־טער־פּאַטריאָטיזם. עס איז דארום בעמערקונגס־ווערטה, דאָס, ווען מיר לייענען איצט די בריעף פון די שלוחים פון דער קאָנ־

זוענשען, אדרעסירט צו דער קאנווענשען, געפינען מיר אין זיי גאר ניט וועגען די גרויסע פראגען, וועלכע האבען אזוי אינטערעסירט דאן דעם בויער און דעם ארבייטער. אז מיליטערישע ענינים און די פראגען פון פערזארגען די ארמיי זאלען אין דיזע בריעף פערנעהמען דעם הויפט־פּלאַץ, דאס איז גאנץ נאטירליך. אבער עס איז דאך דאן געוועז די צייט פון דער רעוואלוציע, און די קאמיסיאנערען האבען זיך געמוזט בעגעגענען מיט זאכען פון דער העכסטער וויכטיגקייט פאר דער רעוואלוציע — דאס מעהר נאך, ווען זיי האבען געשריעבען אין זייערע בריעף פון דעם, ווי דער עולם פיהלט, פון דעם, ווי די מאנטאנארישע קאנווענשען איז אויפגענומען געווארען, פון דער שוויריגקייט צו קריגען פראוויזיע פאר די ארמיי און פון די ווייניג לעבענס־מיטלען, וואס מען קען געפינען. און דאך די גרויסע עקאנאמישע פראגען, וועלכע זיינען געוועזן פון אזא בעזאנדערער וויכטיגקייט פאר די ארימע, זעהט אויס, האבען אינטערעסירט בלויז דריי, פיער פון די דעלעגאטען פון דער קאנווענשען.

די קאנווענשען האט ענדליך אבגעשאפט די פעאדאלע רעכטע און האט בעפוילען די פערברענונג פון אלע אייגענטהום־פּאַפּירען — אן אפּעראציע, וועלכע זי האט אויסגעפיהרט זעהר אונגערן; און זי האט אויטאריזירט די דארף־קאממונען צוריק־צו־נעהמען דאס לאנד, וואס איז פון זיי אוועקגערויבט געווארען אונטער פערשיעדענע פּרעטענזיעס אין דעם משך פון די פערגאנגענע צוויי הונדערט יאהר. עס איז, אלזא, קלאר, דאס די דורכפיהרונג פון דיזע אלע געזעצע גלייך וואלט געוועזן דער בעסטער מיטעל, ווי אזוי ארויסצורופען די בעגייסטערונג פון די מאסען פאר די רעוואלוציע. אבער אין די בריעף פון די קאמיסיאנערען קען מען קוים געפינען עטוואס וועגען דעם.*) דער

---

*) די בריעף פערעפענטליכט אין דער זאמלונג פון אלאר אדער פון לעגאר, זיינען אין אלע היגזיכטען העכסט־אינטערעסאנט. אבער אומזיסט האב איך געזוכט שליאדען פון טהעטיגקייט פון די קאמיססיאנערען אין דיזער ריכטונג. נור זשינבאן סט. אנדרע,

אינגערער זשוליען, אין זיינע העכסט־אינטערעסאנטע בריעף, אדרעסירט צו דער קאָמיטע פון עפפענטליכען וואוילזיין און צו זיין פריינד און בעשיצער, ראָבעספּיער, דערמאָנט נור איינמאָל, דאָס ער האָט געלאָזט פערברענען די אייגענטהום־פּאַפּיערען. אויף דעמזעלבען שטייגער ווערט נור פערבייגעהענדיג דערמאָנט דיזער געגענשטאַנד אין די בריעף פון קאָלאָ ד'הערבאַי.

אפּילו, ווען די קאָמיססיאָנערען רעדען וועגען די צושטעלונג פון פּראָוויזיע פאר די ארמיי — און זיי האָבען דאָס אָפט צו טהאָן, — ריהרען זיי ניט אָן דעם סאמע וואָרצעל פון דער פראגע. עס איז דאָ בלויז איין בריעף פון זשינבאָן סט. ענדרע, דאטירט מערץ 26, 1793, וועלכער איז אָן אויסנאַהם. אָבער אפילו דיזער בריעף איז דאָך פאר דעם 31טען מאַי: שפּעטער צו ווענדעט ער זיך אויך געגען די פּאָרטגעשריטענע רעוואָלוציאָנערען. *)

שרייבענדיג פון לאָט־עט־גאראָן, איינער פון די דעפּארטמענטס, וואָס איז געווען אין דער טיעפסטער סימפּאטהיע מיט די רעוואָלוציאָנערען, בעט זשינבאָן זיינע חברים אין דער קאָמיטע ניט צו זיין בלינד צו די געפאַהרען פון דער לאגע. „די לאגע איז אזא, שרייבט ער, דאָס אויב קוראזש וועט ניט ארויסברענגען איינע פון יענע אויסערגעוועהנליכע פּאַסירונגען, וועלכע טרייסלען אויף די עפענטליכע מיינונג אין פראנקרייך און גיבען איהר נייעם כח, איז ניטאָ מעהר קיין האָפנונג. די אונרוהען אין

קאָללאָ, ד'הערבאָי, פּושע און קראַנס ריהרען אָן אַ מאָל די גרויסע פראגען, וועלכע האָבען אזוי אינטערעסירט די בויערען און די פּראָלעטאַריער אין די שטעדט. עס קען זיין, אז עס זיינען דאָ אַנדערע בריעף פון די קאָמיסיאָנערען, פון וועלכע איך וויים ניט; אָבער עס זעהט מיר אוים זיכער, דאָס די מייסטע קאָמיססיאָנערען האָבען גאָר ווענעיג אינטערעסירט זיך מיט דיזע זאכען.

*) דיזער בריעף איז אונטערשריבען פון צוויי קאָמיססיאָנערען, זשינבאָן און לאקארט, וועלכע זיינען געשיקט געוואָרען צו דיזען דעפּארטמענט. אָבער געשריבען האָט איהם זשינבאָן.

דער וואנדיי און אין די נאכבאר־דעפּארטמענטס זיינען אָהן צווייפעל אזעלכע, וואָס מוזען פעראורזאכען אנגסט, אָבער זיי זיינען ווירקליך נאָר געפעהרליך, ווייל דער הייליגער ענטהו־זיאזם פאר פרייהייט ווערט דערשטיקט אין יעדע הארץ. אי־בעראל זיינען די מענשען שוין מיעד פון דער רעוואָלוציע. די רייכע האסען איהר, די אָרימע פעהלט בדויט...." און „אלע יענע, וועלכע זיינען ביז איצט געווען געמעסיגטע, און וועלכע זיינען געגאנגען צוזאמען מיט די רעפּובליקאנער און וועלכע האָבען לכל הפחות געוואונשען א וועלכע עס איז רעוואָלוציע, זיי ווילען איהר איצט שוין ניט מעהר.... לאָמיר עס גערארע ארויסזאָגען, זיי ווילען א געגען־רעוואָלוציע. זאָל א נייע קאָנווענשען איינבע־רופען ווערען, וועט דאָס פראנצויזישע פאָלק אָדער ענטזאגען זיך איהר אויסצואויוועהלען אָדער זיי וועלען אויסוועהלען אזעל־כע, וואָס איז דורכאויס געגען די פרינציפּען פון פרייהייט. אפילו די מוניציפּאלע קערפּערשאפטען זיינען שוואך אָדער קאָררופּט." אזעלכע זיינען זיי וועניגסטענס געווען אין אלע דיסטריקטען, וואָס דיזע צוויי פאָרשטעהער פון דער קאָנווענשען האָבען בעזוכט.

זשינבאָן פאָרדערט דערפאר ברייטע און שטארקע מיטלען. און אין סוף פון זיין בריעף רעדט ער וויעדער וועגען דעם. „דער אָרימער מאן", האָט ער געשריבען, „האָט ניט קיין ברויט. חאָטש קאָרן פעהלט ניט, דאָך איז עס פערבעהאלטען. עס איז פון דער העכסטער נויטווענדיגקייט צו העלפען די אָרימע צו לעבען, אויב איהר ווילט, אז זיי זאָלען אייך העלפען אויפצוהאלטען די רע־וואָלוציע.... מיר דענקען, דאָס א דעקרעט, וואָס זאָל בעשטימען אן אלגעמיינעם טעקס אויף אלע סאָרטען תבואה, וואָלט געווען זעהר גוט, בעזאָנדערס, ווען עס וואָלט נאָך צוגעלייגט געוואָרען, אז עס זאָלען אויפגעבויט ווערען עפפענטליכע תבואה־שפּייכ־לער, וועלכע זאָלען זיך בילדען פון דעם איבערפלוס פון תבואה, וואָס געפינט זיך אין פּריוואט־העגד." זשינבאָן האָט געבעטען בארער איבערצונעהמען די לייטונג אין דיזער זאך. אָבער ווי

איז עס מעגליך געווען ארויסצורופען אין דער קאָנוועגשען אַן אינטערעס צו אזעלכע פראגען?

די פארשטארקונג פון דעם מאנטאנארישען רעזשים, דאָס איז עס געווען, וואָס האָט אינטערעסירט די קאָמיססיאָנערען מעהר פון אלץ. אָבער, ווי אלע שטאַאטס־מענער, וואָס זיינען געווען פאר זיי, און ווי אלע, וועלכע וועלען קומען נאָך זיי, איז עס ניט געווען אין דעם אלגעמיינעם וואוילזיין און אין דעם גליק פון די גרויסע מאַסען, וואו זיי האָבען געזוכט א פונדא־מענט. עס איז געווען אין דער שוואך־מאַכונג, און, אויב נויטיג, אין דער אויסראָטונג פון די שונאים פון דיזען רעזשים, אָט אין דעם האָבען זיי געזעהען זייער ישועה. זיי האָבען באלד בע־גענענט מיט אָפענע ארעמס דעם טערראָר, אלס א מיטעל צו פערניכטען די פיינד פון דער דעמאָקראַטישער רעפובליק. אָבער קיינמאָל זעהען מיר ניט זיי בעגרייפען די ברייטע מאַסרעגלען פון א גרויסער עקאָנאָמישער ענדערונג, ניט אפילו די, פאר וועל־כע זיי האָבען אליין געשטימט אונטער דעם דרוק פון אומ־שטענדען.

אכט און פופציגסטער קאפיטעל.

די קאָמוניסטישע בעװעגונג.

„די גלײכהײט אין דער טהאַט". — סאָציאליסטישע פּראָבלעמען. — די פאָרשלעגע פון ביללאד־װאַרען. — די קאָממונאַליסטישע בעװעגונג. — לעבענס־מיטעל און די לאַנד־פראגע. — די לײטענדע פרעדיגער פון קאָממוניזם. — דזשעק רו. — לעדערלע. — װארלע. — באַיססעל. — באַבעף.

אין די שריפטליכע ערקלערונגען, װעלכע זײנען צוגעשטעלט געװאָרען צו די גענעראל־שטאאטען אין 1789, האָט מען שוין געמערקט אידעען, װעלכע, װי כאַססין האָט אָנגעװיזען, װאָלטען הײנט געקאָנט בעטראכט װערען, אַלס סאָציאַליסטישע. רוססאָ, העלװעציאוס, מאבלי, דידראָ און אַנדערע האָבען שוין ערקלערט די אונגלײכהײט אין די פערמעגענס און די אָנזאמלונג פון אײבערפליסיגען רײכטהום אין די הענד פון די װעניגע, אַלס די גרױסע שטערונג פאר די אױפריכטונג פון דעמאָקראטישער פרײהײט. דיזע אידעען זײנען װיעדער ארױפגעשװאומען אין די ערשטע שטונדען פון דער רעװאָלוציע.

טיורגאָ, קאָנדאָרסעט און אַנדערע האָבען בעהױפּטעט, דאָס די גלײכהײט פון פּאָליטישע רעכטע האָט קײן בעדײטונג ניט אָהן דער אמת'ער גלײכהײט אין דער טהאַט. דאָס, האָט ערקלערט קאָנדאָרסעט, איז „דער ענדליכער ציעל פון דעם סאָציאלען לעבען, װײל אונגלײכהײט אין רײכטהום, אונגלײכהײט אין שטאַנד און אונגלײכהײט אין ערציהונג זײנען די הױפּט־אורזאכען פון אלע צרות". און דיזעלבע

אידעען האָבען געפונען אַן אָבקלאַנג אין איינינע ערקלערונגען פון די וואהל־מענער אין 1789, וועלכע האָבען געפאָדערט דאָס רעכט פון אלע אויף דעם בעזיץ פון לאַנד אָדער „די אויסגלייכונג פון רייכטהום".

מען מעג זאָגאר זאָגען, דאָס דער פּאַריזער פּראָלעטאַריאַט האָט שוין געבילדעט אַ בעגריעף פון זיינע קלאַס־אינטערעסען און האָט געפונען מענשען, וועלכע האָבען זיי זעהר גוט אויסגעדריקט. די אידעע פון בעזונדערע קלאַסען, וועלכע האָבען ענטגעגענגעזעצטע אינטערעסען, ווערט קלאָר אויסגעדריקט אין דער „ערקלערונג פון די אָרימע" פון דעם דיסטריקט פון סאַן־עטיען־דו־מאַן, דורך אַ געוויסען לאַמבערט, „אַ פריינד פון די, וועלכע האָבען גאָר ניט." פּראָדוקטיווע ארבייט, אַ גענינענדע בעלוינונג (דער „ליווינג ווייַדזש" פון די מאָדערנע ענגלישע סאָציאַליסטען) דער קאַמפּף וועגען דעם „לעסע־פער" פון די מיטעל־קלאַס־עקאָנאָמיסטען און א קלאָרער אונטערשיעד, וואָס ווערט געמאַכט צווישען דער סאָציאַלער פראגע און דער פּאָליטישער — דאָס אַלעס קען מען געפינען אין דיזער „ערקלערונג פון די אָרימע".*)

אָבער ערשט נאָכדעם, ווען די טיוליערי זיינען איינגענומען געוואָרען און נאָך מעהר נאָך דעם, ווען דער קעניג איז הינגעריכטעט געוואָרען — אין פעברואר און מערץ, 1793 — האָט מען אָנגעפאַנגען דיזע אידעען אָפען צו פּראָפּאַגאַנדירען. עס זעהט זאָגאַר אויס—דאָס איז וועניגסטענס די מיינונג פון באָדאָ

*) „עס איז קיינמאָל ניט געווען און עס וועלען קיינמאָל ניט זיין קיינע אַנדערע, אַ חוץ צוויי בעזונדערע קלאַסען פון בירגער, די, וועלכע האָבען אייגענטהום און די, וועלכע האָבען גאָר ניט". אזוי האָט זיך אויסגעדריקט דיזע ערקלערונג פון די אָרימע. אין אַן אַנדער ערקלערונג, ציטירט פון באַסין, געפינען מיר דיזע ווערטער: „פון וואָס פאַר אַ נוצען קען זיין אַ קלוגע קאָנסטיטוציע פאַר אַ נאַציאָן, וועלכע איז געבראַכט דורך הונגער צו דער מדרגה פון סקעלעטען."

— דאָס אויב די זשיראָנדיסטען האָבען זיך ארויסגעוויזען, אלס אזעלכע ליידענשאפטליכע פערטהיידיגער פון אייגענטהום, איז עס געווען דערפאר, ווייל זיי האָבען מורא געהאַט פאר דעם איינפלוס, וועלכען די פּראָפּאַגאַנדע פון גלייכהייט און קאָממוניזם האָט געקראָגען אין פּאַריז. *)

איינִיגע זשיראָנדיסטען, בעזאָנדערס ראבאָ פון סען־עטיען און קאנדארסעט, זיינען שטאַרק בעאיינפלוסט געוואָרען פון דיזער בעוועגונג. קאנדארסעט, אויף זיין טוידטען־בעט, האָט אויסגעארבייט דעם פּלאַן פון אַ „מיוטואליטעט", דאָס הייסט, פון א גענענזייטיגער פערזיכערונגס־געזעלשאַפט צווישען אלע בירגער געגען די מעגליכקייטען, וואָס קענען צווינגען אַן ארבייטער אין אַ שלעכטער לאַגע צו פערקויפען זיין ארבייט פאַר אירגענד אַ בעלוינונג. וואָס אנבעטרעפט ראבאָ, האָט ער געפאָדערט, אַז די גרויסע פערמעגענס זאָלען צוגענומען ווערען פון די רייכע אָדער דורך אַ פּראָגרעסיווען שטייער אָדער דורך אַ געזעץ, וועלכער זאָל פיהרען דערצו, אַז דעם רייכען מאַן'ס איבערפליסיגער רייכטהום זאָל פערוואנדעלט ווערען „אין אַן אינסטיטוציאָן פון עפפענט־

---

*) אין „די היסטאָרישע נאָטיצען וועגען דער נאַציאָנאַלער קאָנווענשען..." פון מ. א. באָראָ געפינען מיר אַ זעהר אינטערעסאַנטע בעמערקונג, וואו עס הייסט, אז אינגראנדס מיינונג, דאָס „די סיסטעם פון געמיינשאַפטליכען אייגענטהום (קאָממוניזם) ענטוויקעלט פון בואָנאַראָטטי, איז פאָרגעבראכט געוואָרען א געוויסע צייט פריהער, פאר די פּאַסירונגען פון דעם 20־סטען יוני; און דאָס דיזע פּאַסירונגען זיינען דאָס געווען דער רעזולטאַט פון דיזע געדאַנקען. פּעטיאן, הייסט עס, האָט געווארענט א גרויסע צאָהל דעפּוטאַטען וועגען דעם. „עס זעהט אויס", ערקלערט באָראָ, „דאָס די זשיראָנדיסטען האָבען ארויינגעלעגט אזוי פיעל ביטערקייט אין זייער טאַקטיק אויס מורא צו זעהען די לעהרע פון קאָממוניזם זיעגרייך." אין א צייט ארום האָבען געוויסע מיטגליעדער פון דער קאָנווענשען אויפגענומען דיזע אידעען, ווי עס איז בעקאַנט, און האָבען זיך אָנגעשלאָסען אָן דער קאָנספּיראציע פון באבעף.

ליבער ניצליכקייט". „גרויסע רייכטהימער זיינען א שטערונג צו פרייהייט", האט ער געשריבען, וויעדערהאלענדיג א ווארט, וואס איז געווען שטארק פאפולער צו יענער צייט. אפילו בריססא האט צו א געוויסער צייט פרובירט צו קומען צו א געוויסען סארט איינפערשטענדניס מיט דיזער פאפולערער טהעאריע, וועלכע ער האט באלד נאך דעם אטאקירט מיט אזא ביטער־קייט.*)

איי ניגע מאנטאנארען זיינען נאך ווייטער געגאנגען. אזוי האט בילאד־ווארען אין א בוך, וואס איז פערעפענטליכט גע־ווארען אין 1793, גערעדט אפען געגען גרויסע רייכטהימער. ער האט פראטעסטירט געגען וואלטער'ס אידעע, אז דער ארבייטער דארף אנגעטריבען ווערען דורך הונגער, און ער האט געפאדערט, אז עס זאל ערקלערט ווערען, דאס קיין בירגער זאל פון דאן אן און ווייטער ניט זיין ערלויבט צו בעזיצען מעהר, ווי א בעשטימ־טע מאס לאנד, און דאס קיינער זאל ניט קענען ירש'ענען מעהר, ווי 20 אדער 25 טויזענד פראנק. ער האט פערשטאנען, דאס די ערשטע אורזאכע פון סאציאלען איבעל איז אין דעם פאקט, וואס עס זיינען דא מענשען, וועלכע לעבען „אין א דירעקטער און ניט אין א געגענזייטיגער אבהענגיגקייט פון אנדערע מענשען, ווייל

*) אום צו בעקעמפפען וואס שטארקער „די צוטהיילונג פון לאנד, פארגעשלאגען פון די אנארכיסטען אדער די קאבלענציער" (ראַ־בעספיער האט נאכהער אויפגענומען דיזען פארמאסקירטען בלבול פון בריססא געגען די קאממוניסטען און איהם וויעדערהאלט נאך בריססא) האט בריססא ערקלערט אין 1792, דאס די גלייכהייט פון די רעכטע פון די בירגער וואלט געווען בלויז אן איללוזיאן, אויב די געזעצע זאלען ניט אבשאפפען און ניט דערלאזען די שוין צו גרויסע אונגלייכ־הייטען צווישען די בירגער. אבער אזעלכע אינסטיטוציאנען, וואס בעגינסטיגען די גלייכהייט, האט בריססא צוגעלייגט, „מוזען איינגע־פיהרט ווערען אהן טומעל, אהן געוואלט, אהנע צו ווייזען די מיסאכ־טונג צו דעם ערשטען פון אלע סאציאלע רעכטע, צו דעם רעכט פון אייגענטהום."

דאָס איז דער ערשטער גליעד אין דער קייט פון שקלאַווערײַ.“ ער האָט קריטיקירט די אידעע פון מאַכען די בויערען פאַר קליינע אייגענטהימער, וועמעס לאַגע אונטער אַזעלכע אומשטענדען וואָלט געווען אַ זעהר עלענדע. עס הערט זיך אַ געשריי, האָט ער שפּעטער ערקלערט: קריעג געגען דעם שלאָס, און פריעדען צו דער קליינער הייזעל! לאָמיר צו דיזען געשריי צוגעבען דיזען אַלגעמיינעם כלל: זאָל ניט זיין קיין בירגער, וואָס קען לעבען ניט אַרבייטענדיג, און זאָל ניט זיין קיין בירגער, וואָס זאָל ניט קענען זיך אויסלערנען אַ מלאכה און לעבען דורך איהר.

ביללאַד־וואַררען׳ס פאָרשלאַג וועגען ירושה איז אויפגענו־מען געוואָרען, ווי עס איז בעקאַנט פון דער „אינטערנאַציאָנאַ־לער אַרבייטער אַססאָסיאַציאָן“ אויף איהר קאָנגרעס אין 1869. אָבער עס מוז געזאָגט ווערען, אַז ביללאַד־וואַררען איז געווען איינער פון די מייסט־פאָרטגעשריטענע צווישען די מאָטאַנאַ־רען. מאַנכע, ווי, למשל, לעפּעללעטיער, האָבען זיך בענוגענט מיט דער פאָרדערונג פון דעם, וואָס „די אינטערנאַציאָנאַלע“ האָט געפאָרדערט אונטער דעם נאָמען פון „אַן אינטעגראַלע ער־ציהונג“, דאָס הייסט, דאָס לערנען פון אַ מלאכה פאַר יעדען יונ־גען מאַן; וועהרענד אַנדערע האָבען זיך בעגרענצט מיט דער פאָרדערונג פון דער „בעגרענצונג פון דאָס רעכט אויף איי־גענטהום“.

אָבער עס איז הויפּטזעכליך אויסער דער קאָנווענשען — צווישען פאָלק, אין מאַנכע סעקציאָנען אַזעלכע, ווי די פון גראַ־וויליע און אין דעם קאָרדעליערען־קלוב — זיכער ניט צווישען די יאַקאָבינער — וואו איינער מוז זוכען די פערטהיידיגער פון דער קאָממונאַליסטישער און קאָממוניסטישער בעוועגונג פון 1793 און 1794. עס איז זאָגאַר געווען אַ פערזוך פון אַ פרייער אָרגאַניזאַציאָן צווישען די, וועלכע זיינען דאַן בעקאַנט געווען, אַלס עקסטרעמיסטען, דאָס הייסט די, וועלכע האָבען געוואָלט אַ רעוואָלוציע, וואָס זאָל ברענגען די גלייכהייט. נאָך דעם 10טען אויגוסט, 1792, איז געגרינדעט געוואָרען — ווי עס שיינט אויף דעם פאָרשלאַג פון די פערעריטע, וואָס זיינען געקומען נאָך

פאריז — א סארט פעראייניגונג צווישען די דעלעגאטען פון די אכט און פערציג סעקציאָנען און „די פעראייניגטע פערטהיידי־גער פון די פיער־און־אכציג דעפארטמענטס". און ווען עס האָט זיך אָנגעהויבען אין פעברואר, 1793, די בעוועגונג געגען די בערזען־ספעקולאנטען, פון וועלכער מיר האָבען שוין דער־צעהלט, האָבען די דעלעגאטען פון דיזער פעראייניגונג געפאָר־דערט פון דער קאָנווענשען דעם 3טען פעברואר ענערגישע מיט־לען געגען די בערזען־ספעקולאציעס. אין זייער ערקלערונג קען מען שוין זעהען דעם אָנפאנג פון דער אידעע, וועלכע איז שפּע־טער געווען דער פונדאמענט פון פּרודאָן'ס „מיוטיואליזם" און זיין פאָלקס־באנק: די אידעע, דאָס אלע פּראָפיטען, וואָס קומען פון די באנק־אויסטוישונגען, אויב עס זיינען דאָ אזעלכע, זאָלען צוריקקעהרען זיך צו דער גאנצער נאציאָן, און ניט צו איינצעלנע מענשען — ווייל זיי קומען דאָך פון דעם „עפפענטליכען צוטרוי פון אלע צו אלע".

אונזער קענטניס פון די פערשיעדענע בעוועגונגען, וועלכע זיינען אָנגעגאנגען צווישען די מענשען פון פאריז און אנדערע גרויסע שטעדט אין 1793 און 1794, בלייבט נאָך אלץ מאנגעל־האפט. עס איז ערשט איצט, ווען מען הויבט אָן זיי אויסצופאָר־שען. אָבער עס איז אונבעשטרייטבאר, דאָס די קאָממוניסטישע בעוועגונג, רעפּרעזענטירט דורך זשאק רו ,ווארלע, דאָלליוויער, שאַליער, לעקלערק, לאנגע, ראָזע לאקאָמב, באיססעל און מאנ־כע אנדערע, איז געווען פון אזא טיעפקייט, וועלכע איז אין אָנ־פאנג גאָר ניט בעגריפען געוואָרען, אָבער וועגען וואָס מישלע האָט שוין געהאט אָן אהנונג. *)

*) עס איז וואהרשיינליך, אז א חוץ דער פערטהיידיגונג פון קאָממוניזם אין די סעקציאָנען און אין די פאָלקס־געזעלשאפטען, זיי־נען אויך געווען פון 10טען אויגוסט, 1792, פערזוכען צו גרינדען געהיימע קאָממוניסטישע געזעלשאפטען, וועלכע זיינען שפּעטער, אין 1795, פערגרעסערט געוואָרען פון בואָנאָראָטטי און באבעף, און וועל־כע האָבען נאָך דער רעוואָלוציאָן פון יולי, 1830, געגעבען געבורט צו די געהיימע געזעלשאפטען פון די בלאנקיסטען.

עס פערשטעהט זיך, דאָס דער קאָממוניזם פון 1793 איז ניט געווען אזוי פערפאָלקאָמט, ווי מען געפינט עס נאכהער ביי די נאָכפאָלגער פון פוריע און סען-סימאָן און בעזאָנדערס ביי קאָנסידעראַן אָדער זאָגאר ביי ווידאל. אין 1793 זיינען די קאָמ־מוניסטישע אידעען געבאָרען געוואָרען דורך די בעדירפניסע פון דעם מאָמענט. אָט ווארום די סאָציאלע פראגע האָט זיך ארויס־געוויזען אין דער צייט פון דער גרויסער רעוואָלוציע בעזאָנדערס אין דער פאָרם פון אַ פראגע וועגען די מיטלען צום לעבען און וועגען דעם לאנד. אָבער אין דעם ליעגט שוין אויך דאָס, וואָס מאכט דעם קאָממוניזם פון דער גרויסער רעוואָלוציע פיעל הע־כער פון דעם סאָציאליזם פון 1848 און פון זיינע שפּעטערע פאָר־מען. ער איז געגאנגען גלייך צום וואָרצעל מיט דעם, וואָס ער האָט אטאקירט די פערטהיילונג פון די פּראָדוקטען.

דיזער קאָממוניזם ערשיינט פאר אונז פראגמענטאריש, בע־זאָנדערס, ווייל זיינע פערטייטשער האָבען בעטאָנט פערשיעדע־נע פונקטען זיינע. און עס איז אימער געבליבען אין איהם עט־וואָס, וואָס מיר וואָלטען געקאָנט אָנרופען נור אַ שטיקעל קאָמ־מוניזם. ער האָט דערלאָזען אינדיווידועללען אייגענטהום זייט ביי זייט מיט געמיינשאפטליכען אייגענטהום. און וועהרענד ער האָט פּראָקלאמירט דאָס רעכט פון אַלע אויף די גאנצע סוממע פון דער פּראָדוקציאָן, דאָך האָט ער אָנערקענט אַן אינ־דיווידועללע רעכט אויף דאָס איבערפליסיגע צוזאמען מיט דעם רעכט פון אַלע אויף די פּראָדוקטען „פון דער ערשטער און צווייי־טער נויטווענדיגקייט“. דאָך די דריי הויפּט־פּונקטען פון קאָמ־מוניזם געפינט מען שוין אין די לעהרען פון 1793: לאנד־קאָמ־מוניזם, אינדוסטריעללען קאָממוניזם און קאָממוניזם אין האנ־דעל און קרעדיט. און אין דעם איז דער בעגריעף פון 1793 גע־ווען ברייטער, ווי דער פון 1848. ווייל, אויב יעדער פון די אַגי־טאַטאָרען פון 1793 האָט געוועהנליך מעהר בעטאָנט איינעם פון דיזע פּונקטען ווי די אַנדערע, שליסען דאָך דיזע דריי פּונק־טען ניט אויס איינער דעם אנדערען. פערקעהרט גאָר, וועדענ־דיג געבאָרען פון דעם זעלבען בעגריעף פון גלייכהייט, ערגענצען

זיי איינער דעם אַנדערען. צו דער זעלבער צייט האָבען די אגי־טאַטאָרען פון דער גרויסער רעוואָלוציאָן געשטרעבט צו פער־ווירקליכען זייער אידעע דורך די טהעטיגקייט פון לאָקאַלע קרעפ־טען, דורך די באַלדיגע פּראַקטישע פערווירקליכונג, וועהרענד זיי האָבען אין דער זעלבער צייט פּרובירט צו גרינדען אַ סאָרט דירעקטע פעראייניגונג פון 40 טויזענד קאָממונען. ביי סילווען מאַרשאַל געפינט מען זאָגאַר אַ דונקעלע שטרעבונג צו דאָס, וואָס מיר רופען איצט אַנאַרכיסטישער קאָממוניזם — אויסגע־דריקט, נאַטירליך, מיט גרויסער פּאָרזיכטיגקייט, ווייל דאן האָט איינער ריזיקירט מיט זיין קאָפּ פאַר דעם געברויך פון אַ צו־אָפענער שפּראַך.

די אידעע צוצוקומען צום קאָממוניזם מיט דער הילפע פון אַ פערשווערונג דורך אַ געהיימע געזעלשאַפט, וועלכע זאָל פער־כאַפּען די לייצעס פון דער רעגיערונג — די אידעע, פון וועלכער באַבעף איז געוואָרען דער אַפּאָסטעל — דיעזע האָט זיך שפּעטער פאָרמולירט, אין 1794-1795, ווען די טהערמידאָר־רעאַקציע האָט פערניכטעט די אויפשטייגענדע בעוועגונג פון דער גרויסער רעוואָלוציע. דאָס איז געווען דער רעזולטאַט פון אַ פערלוסט פון קראַפט און ניט די ווירקונג פון דער וואַקסענדער מאַכט פון די יאָהרען פון 1789 ביז 1793.

אודאי איז געווען פיעל דעקלאַמאַטאָרישער עפפעקט אין די דרשות פון די פּאָפּולערע קאָממוניסטען. דאָס איז געווען די מאָדע פון יענע צייטען, אַ מאָדע, וועלכע אונזערע מאָדערנע אָראַ־טאָרען צאָהלען נאָך איצט צינז. אָבער אַלעס, וואָס איז בעקאַנט וועגען די קאָממוניסטען פון דער גרויסער רעוואָלוציע, ברענגט זיי ארויס אַלס מענער, וועלכע זיינען געווען שטאַרק איבערגעגע־בען זייערע אידעען.

זשאַק רו איז געווען אַ פּריסטער. ער איז געווען שרעקליך אָרעם און האָט געלעבט מיט זיין איינציגען חבר, אַ הונד, אויס־שליסליך אויף אַן איינקונפט פון צוויי הונדערט פראַנק אַ יאָהר אין אַ פינסטער הויז אין דעם צענטר פון פּאַריז און האָט געפּרע־דיגט קאָממוניזם צווישען די ארבייטער. ער איז געווען זעהר

פּאָפּולער אין דער גראַווילליער־סעקציאָן, צו וועלכער ער האָט געהערט, און האָט געהאַט אַ גרויסען איינפלוס אין דעם קאָרדעליערען־קלוב, ביז'ן סוף יוני, 1793, ווען זיין איינפלוס איז פערניכטעט געוואָרען דורך דאָס אריינמישען זיך פון ראָבעספּיער. וואָס אנבעטרעפט שאליע, האָבען מיר דאָן שוין געזעהען, וואָס פאַר אַ קראַפט ער האָט ארויסגעוויזען אין ליאָן, און מיר ווייסען דורך מישלע, דאָס דיזער מיסטיק־קאָממוניסט איז געווען אַ מערקווירדיגער מענש, זאָגאַר אַ גרעסערער „פריינד פון פאָלק“, ווי מאַראַט. ער איז ממש פערגעטערט געוואָרען פון זיינע אָנהענגער. נאָך זיין טוידט איז זיין פריינד לעקלערק געקומען נאָך פּאַריז און האָט פּאָרטגעזעצט די פּראָפּאַגאנדע פון קאָממוניזם צוזאמען מיט רו וואַרלעט, אַ יונגער פּאַריזער ארבייטער, און ראָזע לאַקאָמב, אַ פיהרערין פון די פרויען־רעוואָלוציאָנערען. וועגען וואַרלע איז פּראַקטיש גאָר ניט בעקאַנט, אַ חוץ דאָס, וואָס ער איז געווען זעהר בעליעבט צווישען די אָרימע פון פּאַריז. זיין פּאַמפלעט, וואָס איז פערעפענטליכט געוואָרען אין 1793, איז זעהר געמעסיגט אין טאָן*), אָבער מען מוז געדענקען, דאָס מיט דעם דעקרעט פון 16טען מערץ, 1793, הענגענדיג איבער זייערע קעפּ, האָבען די רעוואָלוציאָנערען ניט געטאָרט זאָגען עפענטליך אַלעס, וואָס זיי האָבען געטראַכט.

די קאָממוניסטען האָבען אויך געהאַט זייערע טהעאָרעטיקער, אזעלכע, ווי באַיססעל, וועלכער האָט ארויסגעגעבען זיין

---

*) ער האָט זיך בעגנוגענט אין דיזער ערקלערונג מיט דער פאָרדערונג, אז דאָס רעכט פון בעזיץ אויף לאַנד זאָל זיין בעגרענצט, דאָס די געוואלדיגע אונגלייכהייט פון פערמעגענס זאָל אָבגעשאַפט ווערען דורך „עהרליכע מיטלען“, אזוי, אז „די אָרימע זאָלען זיך קענען בעשיצען פון דעם דרוק פון די רייכע“, און דאָס „די רייכטהימער, וואָס זיינען אָנגעזאמעלט געוואָרען אויף דעם חשבון פון דעם עולם דורך גנבה, ספּעקולאַציע, מאָנאָפּאָל און ז. וו., זאָל ווערען נאַציאָנאַלער אייגענטהום אין דעם מאָמענט, ווען די געזעלשאַפט וועט קריגען ריכטיגע בעווייזע פון שווינדעל.“

„קאטעכיזם“ אין די ערשטע טעג פון דער רעוואָלוציע, און אַ צווייטע אויסגאבע פון דעמזעלבען ווערק אין 1791. אויך איז ער געווען דער אנאנימער פערפאסער פון אַ ווערק, וואָס איז ארויסגעגעבען געוואָרען אין 1791. אַ גרויסען מערקווירדיגען ווערק איבער קאָממוניזם האָט אויך פערפאסט דאלליוויער, און די בירגער פון דער קאָממונע פון אנווער האָבען איהם ארויסגע־געבען אויף זייער אייגענעם חשבון.

עס איז אויך געווען לאַנגע, וועלכער, ווי מישלע האָט שוין אָנגעוויזען, איז געווען דער פאָרגענגער פון פוריע. באבעף איז אויך געווען אין פאַריז אין 1793. ער איז געווען בעשעפטיגט אונטער דעם שוץ פון סילוויין מאַרשאל מיט דער אדמיניסטרא־ציאָן פון די לעבענס־מיטלען, און האָט געפיהרט אַ געהיימע קאָ־מוניסטישע פראָפאגאנדע. געצוואונגען זיך צו בעהאלטען, ווייל ער איז פערפאָלגט געוואָרען פאר א כלומר'שטדיגע פעלשונג — פאַלש פערפאָלגט פון די מיטעל־קלאַסען ווי דעוויל האָט עס בע־וויזען, וועלכער האָט געפונען דעם אָריגינעללען פראָטאָקאָל פון פראָצעס — איז ער געווען געצוואונגען צו זיין זעהר געהיימ־ניספול.*)

*) אין זיין „קאטעכיזם“ האָט שוין באָיססעל געפּרעדיגט די אידעען, וואָס זיינען געוואָרען בעקאַנט צווישען די סאָציאליסטען ארום 1848. אזוי, למשל, אויף די פראגע: „וועלכע זיינען עס די הויפּט־אינסטיטוציאָנען פון דיזען רויבערישען, מערדערישען, אנטי־סאָציא־לען שטאַאט?“ ענטפערט ער: „אייגענטהום, חתונה און רעליגיאָנען זיינען דאָס, וואָס מענשען האָבען ערפונדען, עטאַבלירט און געהייליגט אום צו מאַכען געזעצליך זייערע שווינדלען.“ אויסרעכענענדיג די זאַכען, איבער וועלכע די מענשען האָבען פערשפּרייט זייערע אייג־גענטהומס־רעכט, זאָגט ער: „עס איז דיזע זאכען, פון וועלכע זיי האָבען געהאַלטען פאר נויטיג צו ווערען די אייגענטהימער, ווי לאַנד, פרויען, און זאָגאר מענער, דעם ים, די טייכען און די בערג, די הימ־לען, די אונטערשטע רעגיאָנען און זאָגאַר די געטער זעלבסט, פון וועלכע זיי האָבען אימער געמאַכט, און מאַכען נאָך ביז איצט, קאַפּיטאַל. ער

שפעטער־צו איז דער קאָממונזים צונויפגעפּאָרט געוואָרען מיט באַבעף'ס קאָנספּיראַציע. אָבער באַבעף, אַזוי ווייט, ווי איי־נער קען אורטהיילען פון זיינע שריפטען און בריעף, איז געווען נור אַן אַפּפּאָרטיוניסט פון דעם קאָממוניזם פון 1793. זיינע בעגריפע, ווי אויך די אופנים פון טהעטיגקייט, וועלכע ער האָט פערטהיידיגט, האָבען פערקלענערט די אידעע. וועהרענד עס איז גוט פערשטאַנען געוואָרען פון פיעלע, דאָס אַ בעוועגונג, וואָס האָט די קאָממוניסטישע טענדענץ, איז דער איינציגער מי־טעל צו פערזיכערען די זיעגע פון דער דעמאָקראַטיע, האָט באַ־בעף, ווי איינער פון זיינע פערטהיידיגער האָט געזאָגט גאַנץ ריכ־טיג, געזוכט אריינצוגנב'ענען דעם קאָמוניזם אין דער דעמאָקראַ־טיע. וועהרענד עס איז געוואָרען קלאָר פאַר אַלע, אַז די דעמאָ־קראַטיע וועט פערליערען איהרע זיעגע, אויב דאָס פאָלק זאָל ניט אריינקומען אין די אַרענא מיט זיינע פאָרדערונגען און אי־דעאַלען, האָט באַבעף געוואָלט די דעמאָקראַטיע צ ו ע ר ש ט, און דאַן איינפיהרען אין איהר דעם קאָממוניזם ביסלעכווייז, ביסלעכווייז. *)

אַלעס צוזאַמען איז באַבעף'ס בעגריעף פון קאָממוניזם גע־ווען צו־שמאָל, צו פאַנטאַסטיש, אַזוי, דאָס ער האָט געהאַלטען

איז אויך ניט געווען זעהר צערטליך צו די געזעצע, וועגען וועלכע ער האָט געזאָגט: „זיי זיינען די פערפליכטונגען, וועלכע די שטאַרקע, די מעהר ביטרע, האָבען ארויפגעצוואונגען אויף די שוואַכע, אום אויפצוהאַלטען זייערע אונגליק־ברענגענדע אינסטיטוציאָנען, אָדער זאָ־גאַר צו שטערען די שלעכטע פאָלגען פון דיזע אינסטיטוציאָנען אַזוי ווייט, ווי עס איז מעגליך.“ זיינע דיפיניציאָנען פון אויטאָריטעט און געזעץ קענען גוט אָנגענומען ווערען פון די מאָדערנע אנאר־כיסטען.

*) אַזוי, צום ביישפּיעל, דאָס פאָלק, בעוואַפענט מיט אַ דעמאָ־קראַטישער קאָנסטיטוציע, וועט ניט מסכים זיין צו קיינע פון די גע־זעצע, ביז די אויפהאַלטונג פון אַלע וועט ניט פערזיכערט ווערען דורך דעם געזעץ!

עס פאר מעגליך צו דערגרייכען קאָממוניזם דורך די טהעטיגקייט פון איינינע מענשען, וועלכע האָבען עס גערארפט ארייננכאַפען די רעגיערונג אין זייערע הענד מיט דער הילפע פון א קאָנספיראציע פון אַ געהיימער געזעלשאַפט. ער איז געגאַנגען אזוי ווייט, דאָס ער איז געווען פערטיג צו פערלאָזען זיך אויף איינאיינציגען מענשען, אבי נור דיזער מענש זאָל האָבען א גענוג שטאַרקען ווילען *איינצופיהרען דעם קאָממור־ניזם און ראטעוועו די* וועלט. אַ טרויעריגע איללוזיאָן, וועלכע האָט אויסגעברוקירט דעם וועג פאר באנאפארטע, און ווערט נאָך ביז איצט געטהיילט פון אַ גרויסען צאָהל סאָציאליסטען, און וועלכע האָט אונז געגעבען דעם צעזאריזם — דעם גלויבען אין אַ נאַפּאָלעאָן אָדער אַ דיזראעלי — דעם גלויבען אין אַ משיח, וועלכער האַלט זיך נאָך פעסט ביז היינטיגען טאָג.

ניין און פופציגסטער קאַפּיטעל.

פלענער פאַר די סאָציאַליזירונג פון לאַנד־אינדוסטריען, לעבענסמיטעל און אויסטויש.

די קאָממוניסטישע בעוועגונג און דאָס לאַנד. — די עקאָנאָמישע וויכטיגקייט פון לאַנד. — אַגרארישע פאָרשלעגע. — פאָרשלעגע פון לאַנגע. — די פּראָבלעמען פון לעבענס־מיטעל. — די פראגע וועגען דעם אויסטויש פון פּראָדוקטען. — די אונטערשטע שורה. — דאָס בייז פון אונטערדריקונג.

די הערשענדע אידעע פון דער קאָממוניסטישער בעוועגונג פון 1793 איז געווען, אז דאָס לאַנד זאָל ווערען בעטראכט, אלס די געמיינשאַפטליכע ירושה פון דער גאנצער נאַציאָן, דאָס יעדער בירגער זאָל האָבען דאָס רעכט אויף דאָס לאַנד, און דאָס די מיטלען צום לעבען זאָלען פערזיכערט ווערען צו יעדען, אַזוי, דאָס קיינער זאָל ניט זיין געצוואונגען צו פערקויפען זיין אָדער איהר ארבייט אונטער דעם סטראַשונאָק פון הונגער. „די ווירקליכע גלייכהייט“, פון וועלכע מען האָט גערעדט אין דעם 18טען יאהרהונדערט איז איצט אויסגעטייטשט געוואָרען אלס די בעפעסטיגונג פון דעם גלייכען רעכט פון אלע אויף דאָס לאַנד; און די גרויסע איבערגעבונג פון לאַנד, וואָס איז אָנגעגאַנגען דורך דעם פערקויף פון די נאַציאָנאַלע גיטער, האָט ארויסגערופען א האָפנונג, אז די אידעע וועט ענדליך פערווירקליכט ווערען.

מען מוז האַלטען אין זינען, דאָס ארום דיזע צייט, ווען די גרויסע אינדוסטריען האָבען נור אָנגעהויבען צו וואַקסען, איז דאָס לאַנד געווען דער הויפּט־אינסטרומענט פון עקספּלואַטאַציע.

דורך דאָס לאַנד האָט דער לאַנד־אייגענטהימער געהאַלטען די בויערען אין זיין מאכט, און די אונמעגליכקייט פון צו האָבען א שטיקעל לאַנד האָט געצוואונגען די בויערען אויסצו־וואַנדערען אין די שטעדט, וואו זיי זיינען געוואָרען דער שוצלאָזער רויב פון די פאבריקען־אייגענטהימער און פון די ספּעקולאַנטען.

אונטער אַזעלכע אומשטענדען האָט דער געדאַנק פון די קאָממוניסטען נויטווענדיגער־ווייזע זיך געצילעוועט צו דאָס, וואָס איז דאַן בעצייכענט געוואָרען, אַלס דער „אַגראַרישער געזעץ“, וואָס דאָס האָט געמיינט, די בעגרענצונג פון אייגענטהום אין לאַנד ביז צו א געוויסען מאקסימום, און צו דער אַנערקענונג פון דעם רעכט פון יעדען איינוואוינער אויף דאָס לאַנד. די לאַנד־קאַפּעריי, וואָס איז דאַן פּראַקטיצירט געוואָרען פון די ספּעקולאַנטען דורך דעם פערקויף פון די נאַציאָנאַלע גיטער, האָט געקאָנט נור פערשטאַרקערען די אידעע; און וועהרענד מאנכע האָבען געפאָדערט, דאָס יעדער בירגער, וואָס ווינשט צו קולטיווירען לאַנד, זאָל האָבען דאָס רעכט צו ערהאַלטען זיין טהייל פון דעם נאַציאָנאַלען אייגענטהום, אָדער ווענינגסטענס צו קויפען א טהייל דערפון אונטער לייכטע בעדינגונגען פון בעצאָהלען — האָבען אַנדערע, וועלכע האָבען פאָראויסגעזעהען, וואָס שפּעטער וועט זיין, געפאָדערט, אז דאָס גאַנצע לאַנד זאָל פערוואַנדעלט ווערען אין קאָממונאַלען אייגענטהום און דאָס יעדער לאַנד־האַלטער זאָל נור האָבען דאָס רעכט פון א צייטליכען בעזיץ פון דעם לאַנד, וואָס ער האָט קולטיווירט, און נור פאר אזוי לאַנג, ווי ער קולטיווירט דאָס לאַנד.

אזוי האָט באַבעף, מורא האָבענדיג פּילייכט צו קאָמפּראָמיטירען זיך צו שטאַרק, געפאָדערט די גלייכע צוטהיילונג פון דעם קאָממונאַלען לאַנד. אָבער ער האָט אויך געוואָלט, אז דאָס לאַנד זאָל בלייבען דער אייגענטהום פון דער קאָממונע אָדער פון דעם לאַנד, דאָס הייסט, אז די איינצעלנע מענשען זאָלען נור האָבען דעם בעזיץ, דעם נוצען פון לאַנד, אָבער ניט דעם אייגענטהום.

פון דער אַנדערער זייט, אויף דער קאָנוועגשען, וועהרענד

דער דעבאטע וועגען דעם געזעץ פון צוטהיילען דאָס לאַנד, איז זשוליען סוהיט געווען דאגעגען דער ענדליכער צוטהיילונג פון לאַנד, ווי עס איז פאָרגעשלאָגען געוואָרען פון דער אגריקולטור־קאָמיטע, און ער האָט זיכער געהאט אויף זיין זייט די מיליאָנען אָרימע בויערען. ער האָט געפאָדערט, דאָס די פערטהיילונג פון דעם קאָממונאלען לאַנד אין גלייכע חלקים צווישען אַלע, זאָל זיין נור פאר א צייט, און אז דאָס לאַנד זאָל קענען צוריק איבערגעטהיילט ווערען נאָך אַ געוויסער פעריאָדע. דער געברויך, אלזאָ, וואָלט נור בעוויליגט געוואָרען אין דיעזען פאַל צו די איינצעלנע בויערען, ווי דאָס איז אזוי אין דעם רוסישען „מיר“.

דאָלליוויער, דער גלח פון מאָשאם, פאָלגענדיג אַן עהנליכער ריכטונג פון געדאַנק, האָט אין זיין „אָבהאַנדלונג וועגען פרימיטי־ווער גערעכטיגקייט“ אויסגעדריקט „צוויי אונפערענדערליכע פרינ־ציפּען: דער ערשטער איז, אַז דאָס לאַנד געהערט צו אַלעמען אין אַלגעמיין און צו קיינעם ניט בעזונדער; און דער צווייטער פּרינציפּ איז, דאָס יעדער האָט דאָס אויסשליסליכע רעכט אויף די פרוכט פון זיין ארבייט.“ אָבער אזוי ווי די לאַנד־פראגע האָט בעהערשט אַלע אַנדערע צו יענער צייט, האָט ער עס גע־האַלטען פאַר גלייכער אָבצושטעלען זיך בעזאָנדערס אויף דעם ערשטען פון דיזע צוויי פּרינציפּען.

„דאָס לאַנד“ — האָט ער ערקלערט „גענומען, אַלס גאַנצעס, מוז בעטראַכט ווערען אַלס דאָס גרויסע געמיינשאַפטליכע לאַנד פון אַלע; יעדער איינצעלנער מוז האָבען דאָס רעכט פון אַ חלק אין דעם געמיינשאַפטליכען לאַנד. איין דור האָט ניט קיין רעכט צו מאַכען געזעצע פאַר דעם קומענדען אָדער צו שאַלטען און וואַלטען איבער זיינע רעכטע, טו וויפיעל שטאַר־קער איז דער גרונד ניט צו פערטהאָן זיין ירושה!“ און ווייטער: „די נאַציאָנען אַליין, און, דורך די ווייטערע צוטהיילונג, די קאָמ־מונען, זיינען די ריכטיגע אייגענטהימער פון לאַנד.“

אין דער טהאט האָט דאָלליוויער אַנערקענט אַ רעכט פון איי־גענטהום נור אין דעם פאַל פון בעוועגליכע זאכען. וואָס דאָס

לאנד אנבעטרעפט, דאַרף קיינעם ניט זיין ערלויבט צו בעזיצען אירגענד וועלכען טהייל פון דעם געמיינשאַפטליכען אייגענ־טהום, סיידען ער און זיין פאַמיליע זאָלען קולטיווירען דאָס לאַנד, און אויך דאַן נור אַלס צייטליכען בעזיץ. דאָס, נאַטיר־ליך, וואָלט ניט געשטערט, אז די געמיינשאַפטליכע קולטיווירונג זאָל געטהאָן ווערען פון דער קאָממונע זייט ביי זייט מיט פארמס, וועלכע ווערען קולטיווירט פון איינצעלנע. אָבער דאָל־ליוויער, וועלכער האָט געקאָנט גוט דאָס דאָרף־לעבען, האָט ניט ליעב געהאט די פארמערס, פונקט ווי ער האָט ניט ליעב געהאט די גרויסע לאַנד־אייגענטהימער. ער האָט געפאָדערט „די פאָלשטענדיגע פערטהיילונג פון די גרויסע פארמס"; די העכסטע פערטהיילונג פון לאַנד צווישען אלע יענע בירגער, וועלכע האָ־בען גאָר ניט קיין לאַנד אָדער וועלכע האָבען ניט גענוג. דאָס איז דער איינציגער גענוגענדער מיטעל, וואָס קען ברענגען לע־בען אין אונזערע דערפער און ברענגען בעקוועמליכקייט צו אלע יענע פאַמיליען, וועלכע קרעכצען איצט אין עלענד דורך דעם מאַנגעל פון די מיטלען, וועלכע זאָלען מאכען, אז זייער ארבייט זאָל זיך זיי בעצאָהלען... דאָס לאַנד — האָט ער צוגעלייגט — וועט ווערען בעסער קולטיווירט, די היימישע מיטלען וועלען ווע־רען צאָהלרייכער, און די מארקעטס וועלען, אַלס אַ פאָלגע, ווערען בעסער פערזאָרגט; „מיר וועלען פטור ווערען פון דער העסליכ־סטער אריסטאָקראטיע, און דאָס איז די אריסטאָקראטיע פון די פארמער." ער האָט פאָראויסגעזעהען, דאָס אַ גרעסערער אגריקולטורעלער וואהלזיין וועט דערגרייכט ווערען אויף אַזאַ וועג, און דאָס עס וועט שוין קיינמאָל ניט נויטיג זיין צו רעגולירען די פרייזען פון די לעבענס־מיט־לען דורך דעם געזעץ, וועלכער איז נויטיג אונטער די איצטיגע אומשטענדען, אָבער וועלכער איז פון דעסטוועגען זעהר אונבע־קוועם.

אויך די סאָציאַליזירונג פון דער אינדוסטריע האָט געפונען פערטהיידיגער, בעזאָנדערס אין דער ליאָן־געגענד. די ארבייטער פון ליאָן האָבען געפאָדערט, אַז די ווירדזשעם זאָלען רעגולירט

ווערען פֿון דער קאָממונע, און אז די ווייִדזשעס זאָלען זיין אַזעלכע, אז מען זאָל זיין גאַראַנטירט מיט דער מעגליכקייט צו לעבען. עס איז געווען דער „ליווינג־וויידזש“ פֿון די מאָדערנע ענגלישע סאָציאַליסטען. א חוץ דעם האָבען זיי געפֿאָרדערט די נאַציאָנאַליזירונג פֿון געוויסע אינדוסטריען, אזעלכע, ווי די מיינינג־אינדוסטריע. עס איז אויך געמאכט געוואָרען א פֿאָרשלאג, אז די קאָממונען זאָלען איבערנעהמען די אינדוסטריעללע געשעפֿטען, וואָס זיינען איבערגעלאָזען געוואָרען פֿון די קאָנטער־רעוואָלוציאָנערען, און אויפֿנעהמען אין זיי די ארבייט אויף דעם אייגענעם חשבון. אין אלגעמיין, די אידעע, אז די קאָממונע זאָל ווערען דער פּראָדוצירער פֿון אַלע סאָרטען זאכען, איז געווען זעהר פּאָפּולער אין 1793. די אויסנוצונג פֿון די גרויסע שטיקער אונקולטיווירטען לאַנד און די פּאַרקען פֿון די רייכע פֿאר קאָממונאַלע גאָרטענס פֿון דער קאָממונע, איז געווען אַ זעהר פֿערשפּרייטע אידעע אין פּאריז, און שאָמעט איז געווען איהר פֿרעדיגער און פֿערטהיידיגער.

מען זעהט, דאָס פֿיעל וועניגער אינטערעס האָט מען דאָן געהאַט אין אינדוסטריע, ווי אין אגריקולטור. דאָך האָט קוזע, אַ סוחר, וועלכען ליאָן האָט אויסערוועהלט אלס מיטגליעד פֿון דער קאָנווענשען, שוין גערעדט וועגען דער נאַציאָנאַליזירונג פֿון די אינדוסטריען, און לאַנגע האָט אויסגעארבייט אַ פּלאַן פֿון אַ סאָרט „פֿאלאַנסטער“, וואו די אינדוסטריע זאָל זיין פֿערבונדען מיט דער אגריקולטור. זייט 1790 האָט לאַנגע אָנגעפֿיהרט אַן ערנסטע קאָממוניסטישע פּראָפּאַגאַנדע אין ליאָן. אַזוי האָט ער אין א פּאמפֿלעט, דאַטירט 1790, ענטוויקעלט די פֿאָלגענדע אידעען: „די רעוואָלוציאָן“ — האָט ער געשריעבען — האָט געזאָלט זיין א היילזאמע ענדערונג; אָבער באַלד איז זי קאַליע געוואָרען דורך אַן ענדערונג פֿון אידעען, דורך דעם העסליכסטען מיסברויך פֿון רייכטהום. דער הערשער (דאָס הייסט דאָס פֿאָלק) איז אומגעוואַנדעלט געוואָרען.“ „גאָלד“, האָט ער ווייטער געשריעבען, „איז ניצליך און איז א ברכה אין ארבייטענדע הענד, אָבער עס ווערט געפֿעהרליך, ווען עס קלייבט זיך אָן אין

די קופערטען פון די קאפיטאליסטען. איבעראל, וואו אייער מאַיעסטעט וועט נור א קוק טהאָן, וועט איהר זעהען דאָס לאַנד קולטיווירט פון קיין אַנדערען, נור פון אונז; דאָס זיינען מיר, וועלכע זיינען געוועזן די ערשטע אייגענטהימער פון לאַנד, די ערשטע און די לעצטע אמת'ע בעזיצער. די ליידיג־געהער, וועלכע רופען זיך לאַנד־אייגענטהימער, קענען נור אַנזאַמלען דעם מעהרווערטה פון אונזער ארבייט. דאָס בעווייזט, וועניג־סטענס, אונזער רעכט צו זיין מיט־אייגענטהימער. אָבער, אויב, אַלזאָ, מיר זיינען די מיט־אייגענטהימער, און די איינ־ציגע קוועלע פון אירגענד אן איינ־קונפט, איז דאָס רעכט פון צו בעגרענ־צען אונזער פערברויך און פון אוועק־נעהמען פון אונז דעם איבערפלוס פון אונזער עקזיסטענץ, איז נור דאָס רעכט פון א רויבער", וואָס דאָס איז, לויט מיין מיינונג, א זעהר קלאָרע אויפפאסונג פון דעם „מעהרווערטה". ציהענדיג אימער זיינע שליסע פון די פאקטען, ד. ה., פון דעם קריזיס אין די לעבענס־מיטלען, וועלכען פראנקרייך האָט דאַן דורכגעמאַכט, האָט ער פאָרגעשלאָגען א סיסטעם פון א מיטגליע־דערשאַפט פון אַלע פערברויכער, וואָס זאָל זיי מאַכען בערעכ־טיגט צו קויפען צו בעשטימטע פרייזען די תבואה, דאָס אַלעס האָט געזאָלט אויסגעפיהרט ווערען מיט דער הילפע פון א פרייער פעראייניגונג, וועלכע זאָל ביסלאכווייז, ביסלאכווייז ווע־רען אַלגעמיין. ער האָט אויך געוואָלט זעהען געמיינשאפטליכע קראָמען, וואוהין אַלע ארבייטער זאָלען קענען ברענגען זייערע פראָדוקטען צום פערקויף. דאָס איז געוועזן, ווי מיר זעהען, א סיסטעם, וועלכע האָט אויסגעמידען אין דעם מסחור ביידעס, אי דעם אינדיווידואליסטישען מאָנאָפּאָל און אי די פליכטמע־סיגע שטאאט־סיסטעם פון דער רעוואָלוציע. דאָס איז געוועזן דער פאָרגענגער פון די קאָאָפּעראטיווע מילך־פארמס, וועלכע זיינען פעראייניגט אום צו פערקויפען דעם פראָדוקט פון א גאנ־

צער פראָווינץ, ווי מען קען עס זעהען אין קאַנאַדאַ, אָדער פון א גאַנצער נאַציאָן, ווי דאָס איז דער פאַל אין דענעמארק.

אין אַלגעמיין איז עס געווען די פּראָבלעם פון די לעבענס־מיטלען, וואָס האָט בעשעפטיגט די מוחות פון די קאָממוניסטען פון 1793, און האָט זיי געמאַכט צו צווינגען די קאָנווענשען אָנ־צונעהמען דעם געזעץ פון מאַקסימום, און אויך צו פאָרמולירען דעם גרויסען פּרינציפּ פון דער סאָציאַליזירונג פון דעם אויסטויש פון די פּראָדוקטען, די סאָציאַליזירונג פון האַנדעל.

אין דער טהאַט, די פראגע פון מסחור אין שפּייזען איז געווען די הויפּט־פראַגע איבער גאַנץ פראנקרייך. „פוללע פריי־הייט אין דעם קאָרן־האַנדעל איז אונמעגליך צוזאמען מיט דער עקזיסטענץ פון אונזער רעפּובליק", האָבען ערקלערט די וועהלער פון סען־ע־אָיז צו דער קאָנווענשען אין 1792. דיזער האַנדעל ווערט אָנגעפיהרט פון א מינאָריטעט, מיט דעם ציעל פון איהר אייגענער בערייכערונג, און דיזע מינאָריטעט איז אימער פעראינ־טערעסירט צו שאַפען קינסטליכע הויכע פּרייזען, וועלכע מאַ־כען שטענדיג ליידען דעם פערברויכער. אַלע האַלבע מיטלען געגען דיזע ספּעקולאַנטען זיינען געפעהרליך און מאַכטלאָז", האָבען די וועהלער ערקלעהרט. „עס זיינען דיזע האַלבע מיטלען, וועלכע וועלען אונז רואינירען. דער גאַנצער האַנדעל אין קאָרן, די גאַנצע פאַרזאָרגונג מיט שפּייז מוז אויסגעפיהרט ווערען פון דער רעפּובליק, וועלכע וועט פעסטשטעלען „אַן עהרליכע פּראָ־פּאָרציע צווישען דעם פּרייז פון ברויט און דעם פּרייז פון אַן אַר־בייטס־טאָג". און אזוי ווי דער פערקויף פון די נאַציאָנאַלע גי־טער האָט געפיהרט צו העסליכע ספּעקולאַציאָנען פון דער זייט פון די, וועלכע האָבען געקויפט דאָס לאַנד, האָבען די וועהלער גע־פאָדערט די בעגרענצונג פון דער גרויס פון די פאַרמס און די נאַציאָנאַליזירונג פון האַנדעל.

„בעפעהלט", האָבען זיי געזאָגט, „דאָס קיינעם זאָל ניט זיין ערלויבט צו האָבען מעהר, ווי 120 אַקער לאַנד, דאָס קיין לאַנד־אייגענטהימער זאָל ניט זיין ערלויבט צו קולטיווירען מעהר, ווי

אײן פארם, און דאָס ער זאָל װערען געצװאונגען צו פערדינגען אַלע אַנדערע, װאָס ער בעזיצט.“ און זײ האָבען נאָך צוגעלײגט: „גיט איבער די פליכט פון צו פערזאָרגען די נױטיגע שפײזען פאר יעדען טהײל פון דער רעפובליק אין די הענד פון אַ צענטראַלער פערװאַלטונג, אױסערװעהלט פון פאָלק, און איהר װעט זעהען, דאָס דער איבערפלוס פון קאָרן און די עהרליכע פּראָפּאָרציע צװישען דעם פרײז פון ברױט און דעם פרײז פון אַ טאָג ארבײט װעט צוריק ברענגען פריעדען, גליק און לעבען צו אַלע בירגער.“

מען זעהט, אז דאָס זײנען ניט געװען אידעען פון דעם מאָרך פון אַ טיורגאָ אָדער אַ נעקער. זײ זײנען געבאָרען געװאָרען פון דעם לעבען גופא.

עס איז אינטערעסאַנט צו פערצײכענען, דאָס דיזע אידעען זײנען אָנגענומען געװאָרען פון בײדע, אי פון דער קאָמיטע פון אַגריקולטור און אי פון דער קאָמיטע פון האַנדעל און זײנען ענטװיקעלט געװאָרען אין זײער רעפּאָרט צו דער קאָנװענשען. װי די ריכטיגקײט איז, זײנען זײ אױך אָנגעװענדעט געװאָרען אין דער פּראַקסיס אין אײניגע דעפּארטמענטס פון בעררי און אָרלעאַנס. אין דעפּאַרטמענט פון עיר־ע־לאָר, דעם 3טען דעצעמבער, 1792, זײנען די קאָמיסיאָנערען פון דער קאָנװענשען שיער געהרג׳עט געװאָרען פון די מענשען, װעלכע האָבען נעזאָגט: „די מיטעלע קלאַסען האָבען שױן געהאַט גענוג, איצט איז די רײהע פון די אָרימע ארבײטער.“

שפּעטער־צו זײנען עהנליכע געזעצע שטאַרק פערטהײדיגט געװאָרען פון בעפראָי און די קאָנװענשען, װי מיר האָבען שױן געזעהען, װען עס איז געװען די רעדע פון דעם געזעץ פון מאַקסימום, האָט געמאַכט אַ פערזוך צו סאָציאַליזירען אױף אַ גרױסען שטײגער דעם גאַנצען האַנדעל אין זאַכען פון דער ערשטער און צװײטער נױטװענדיגקײט, פאר גאַנץ פראַנקרײך, דורך נאַציאָנאַלע קראָמען און דורך די פעסטשטעלונג אין יעדען דעפּאַרטמענט אַן עהרליכען פרײז פאר אַלע זאַכען, װי זײ װעלען עס אױסגעפינען.

מיר זעהען, אַלזאָ, ארויסשפּראַצענדיג אין דער צייט פון דער רעוואָלוציע די אידעע, דאָס דער האנדעל איז א סאָציאַלע טהעטיגקייט; דאָס ער מוז ווערען סאָציאַליזירט, אזוי גוט, ווי דאָס לאַנד און די אינדוסטריען — אַן אידעע, וועלכע איז שפּעטער ברייטער אויסגעארבייט געוואָרען פון פוריע, ראָבערט אָוועז, פּרודאָן און די קאָממוניסטען פון די פערציגער יאָהרען.

מיר זעהען זאָגאר נאָך מעהר. עס איז קלאָר פאר אונז, דאָס זשאַק רו, ווארלע, דאָלליוויער, לאַנגע און טויזענדע שטאָדט־ און דאָרף־מענשען, אגריקולטוריסטען און ארבייטער האָבען פערשטאַנען, פון א פּראַקטישען שטאַנדפּונקט, די פּראָבלעם פון די לעבענס־מיטלען פיעל בעסער, ווי די קאָנווענשען. זיי האָבען פערשטאַנען, דאָס בלויז טאַקסירען און ניט סאָציאַליזירען דאָס לאַנד, די אינדוסטריען און דעם האנדעל פון דער נאַציאָן, וועט בלייבען אַ טויטער בוכשטאַב, אפילו ווען דאָס וואָלט אונטערשטיצט געוואָרען פון א גאַנצען לעגיאָן פון אונטערדריקונגס־געזעצע און פון דעם רעוואָלוציאָנערען טריבונאַל.

עס איז געווען די סיסטעם פון פערקויפען דאָס נאַציאָנאַלע לאַנד, אָנגענומען פון דער גרינדונגס־פערזאמלונג, פון דער געזעצגעבענדער פערזאמלונג און פון דער קאָנווענשען, וועלכע האָט בעשאַפען יענע רייכע פארמער, וועלכע דאָלליוויער האָט געהאַלטען, און מיט פולען רעכט, אלס די עקסליכסטע אריסטאָקראַטען. די קאָנווענשען האָט עס ניט אָנגעהויבען צו זעהען ביז 1794. אָבער דאַן, די איינציגע זאַך, וואָס זי האָט געקאָנט טהאָן, איז געווען צו ארעסטירען די פארמער אין די הונדערטע און שיקען זיי צו דער גיליאָטינע, אלס מאָנאָפּאָליסטען. אָבער דיזע אלע שטרענגע געזעצע געגען מאָנאָפּאָל (ווי דער געזעץ פון 26סטען יולי, 1793, וועלכער האָט פאָרגעשלאָגען די דורכזוכונג פון אלע שפּייכלער, קעלערס, וואָס געהערען צו די פארמער) האָבען נור אויסגעפיהרט דאָס, וואָס אין די דערפער האָט זיך פערשפּרייט אַ שרעקליכע שנאה צו די שטעדט אין אלגעמיין און צו פאריז בעזאָנדערס.

דער רעוואָלוציאָנערער טריבונאַל און די גיליאָטינע האָבען נִיט געקאָנט אויספילען דעם מאַנגעל פון אַ קאָנסטרוקטיווער קאָממוניסטישער טהעאָריע.

זעכציגסטער קאפיטעל.

דער סוף פון דער קאמוניסטישער בעוועגונג.

מאנטאנארען און קאממוניסטען. — העבערט׳ס שטעלונג.— בילאָד־וואררענ׳ס שטעלונג. — די שטערונגען צום קאממוניזם. — די פערזאמלונגען און דאָס לאַנד. — קאממונאַלעס לאַנד ווערט גע־געבען צו רייכע בויערען. — זשאַק רו און ראַבעספיער. — רו פערפאָלגט. — דער ענטפער צום קאממוניזם פון דער קאָמיטע פון עפענטליכען וואוילזיין. — רעזאָלוציאָנען, וואָס די קאממוניס־טען האָבען אָנגענומען. — די קאָנווענשען פערטהיידיגט דעם מיטעל־קלאַס און אונטערדריקט דעם קאממוניזם.

פאר דעם 31־סטען מאי, ווען די מאנטאנארען האָבען גע־זעהען די רעוואָלוציע בלייבען אָבגעהאַקט אין מיטען דורך די געגנערשאפט פון די זשיראָנדיסטען, האָבען זיי געזוכט די הילפע פון די קאָממוניסטען און פון די „עקסטרימע“ אין אַלגעמיין. אין יענע טעג האָט ראָבעספיער אין דער פאָרגעשלאָגענער ערקלערונג פון די מענשען־רעכטע, וועלכע ער האָט געלייענט פאר דער קאָנ־ווענשען דעם 21־סטען אפריל, 1793, זיך אויסגעדריקט צו גונסטען פון א בעגרענצונג פון די רעכטע פון אייגענטהום, און זשינבאן סען־אנדרע, קאָלא ד׳הערבויז, בילאָד־וואררען און איי־ניגע אנדערע האָבען געזוכט צו קומען צו אן איינפערשטענדניס מיט די קאָממוניסטען. אויב בריססאָ, אין זיינע ווילדע אטאַ־קען אויף די מאנטאנארען, האָט זיי אָלע אָנגערופען „אנארכיס־טען“ און „צושטערער פון אייגענטהום“, איז עס נור געווען דער־פאר, וויי? דאַן האָבען די מאָנטאנארען נאָך ניט ארויסגעוויזען

דעם וואונש זיך אָבצוזונדערען פון די עקסטרעמע און פון די קאָממוניסטען.

אָבער גלייך נאָך די אונרוהען אין פעברואר, 1793, האָט די קאָנווענשען אָנגענומען אַ סטראשענדע שטעלונג געגען די קאָממוניסטען. האנדלענדיג אויף אַ רעפּאָרט פון באַרער, אין וועלכען ער האָט שוין געשילדערט די קאָממוניסטישע אגיטאַציע, אַלס די ארבייט פון די גייסטליכע און די עמיגראנטען, האָט די קאָנווענשען, ניט אכטענדיג, וואָס מאראט איז געווען דאגעגען, ענטהוזיאסטיש אָבגעשטימט דעם 18טען מערץ, 1793, „די בעשטראָפונג מיט'ן טוידט פאר יעדען, וואָס זאָל פאָרשלאָגען אַן אגרארישען געזעץ אָדער אירגענד אַן ענדערונג פון לאַנד־אייגענטהום, געמיינשאפטליכען אָדער אינדיווידועללען.“

דאָך האָבען זיי געמוזט זיין גוט מיט די עקסטרימע, ווייל זיי האָבען זיך גענויטיגט אין דער אונטערשטיצונג פון דעם פאָלק פון פאריז געגען די זשיראָנדיסטען און אין די מייסט־אַקטיווע סעקציאָנען זיינען די עקסטרעמע געווען זעהר פּאָפּולער. אָבער אזוי שנעל, ווי די זשיראָנדיסטען זיינען געשטירצט געוואָרען, האָבען זיך די מאנטאנארען געווענדעט געגען יענע, וועלכע האָבען פערלאנגט „אַ רעוואָלוציע אין טהאטען נאָך דעם, ווי זי איז אויסגעפיהרט געוואָרען אין גערעדט“, און זיי האָבען זיי פערניכטעט.

עס איז אַ גרויסער פערדרוס, דאָס צווישען די געבילדעטע מענשען פון יענער צייט איז ניט געווען איינער, וואָס זאָל קענען פאָרמולירען די קאָממוניסטישע אידעען אין אַ פאָלשטענדיגער און אומפאסענדער פאָרמע, און צווינגען, אַז מען זאָל איהם הערען. מאראט וואָלט עס געקאָנט טהאָן, ווען מען וואָלט איהם געלאָזט לעבען. אָבער ער איז ערמאָרדעט געוואָרען דעם 13טען יולי. וואָס אנבעטרעפט העבערט, איז ער געווען אַ צו לייכטזיניגער מענש, אַז ער זאָל אויף זיך נעהמען אזא אויפגאבע. ער האָט געהערט צופיעל צו דער געזעלשאפט פון די לוסטיגע מיטעל־קלאסען פון האָלבאכס שולע, אַז ער זאָל קענען ווערען אמאָל דער פערטהיידיגער פון אנארכיזם־קאָממוניזם, וועלכער האָט אָנ־

געהויבען זיך ווייזען צווישען די מאַסען. ער האָט געקאָנט אראָפּ־טירען די שפּראַך פון די סאנקיולאָטען פונקט ווי די זשיראָנדיס־טען האָבען אדאָפּטירט די רויטע וואָלענע קאפּ פון די אָרימע, און זייער פאַרמיליאַרגעם „דו“ און „דיך“ אין רעדען, אָבער, ווי די שזיראָנדיסטען, איז ער געווען צו ווענינ אין סימפּאַטהיע מיט׳ן פאָלק, אום צו פערשטעהן און אויסדריקען די שטרעבונגען פון פאָלק. ווי דער אמת איז, האָט ער זיך פעראייניגט מיט דעם „באַרג“, אום צו פערניכטען זשאַק רו און די עקסטרעמיסטען צוזאמען.

ביללאָד־וואָררען האָט אויסגעזעהען צו פערשטעהן בעסער, ווי די אנדערע מאנטאנארען, די נויטוועגדיגקייט פון טיעפע ענ־דערונגען אין דער ריכטונג פון קאָממוניזם. ער האָט איין צייט פערשטאַנען, אז א סאָציאלע רעוואָלוציע דאַרף געהן פאָראויס פאר דער פּאָליטישער. אָבער אויך ער האָט ניט געהאַט דעם מוטה אריינצוטרעטען אין די רייהען פאר דיזע אידעע. ער האָט אָנגענומען א שטעלע אין דער רעגיערונג און ער האָט געענדיגט דערמיט, וואָס ער האָט געטהאָן, ווי אלע מאַנטאנארען, ווען זיי האָבען געזאָגט: „די רעפּובליק קומט צוערשט, סאָציאלע גע־זעצע וועלען שפּעטער קומען“. אָבער דאָ האָבען זיי געליטען שיף־ברוך, און דאָ האָט אויך די רעפּובליק געהאַט איהר מפּלה.

דער פאקט איז, דאָס די רעוואָלוציע דורך איהרע ערשטע טהאַטען האָט אויפגערייצט צופיעל אינטערעסען און צופיעל זשעדנעקייט, אום צו מאכען מעגליך פאר דעם קאָממוניזם זיך צו ענטוויקלען. די קאָממוניסטישע אידעען וועגען לאַנד־אייגענ־טהום זיינען געווען שטאַרק ענטגעגענגעזעצט צו די אלע ווייט־פערשפּרייטע אינטערעסען פון די מיטעל־קלאַסען, וועלכע האָבען געקויפט נאציאָנאלע גיטער, אָדער וועלכע האָבען ווילד ספּעקו־לירט מיט זיי.

די געזעצגעבער פון די גרינדונגס און געזעצגעבענדע פער־זאַמלונגען, ווי מיר האָבען עס שוין דערמאָנט, האָבען געזעהען אין דיזען גיטער־פערקויף אַ מיטעל רייך צו מאכען די מיטעל־קלאַסען אויף דעם חשבון פון די גייסטליכע און דעם אדעל. וואָס

אנבעטרעפט די פּאָלקס־מאַסען, האָבען זיי פון זיי גאָר ניט גע־טראכט גאָר. עס איז נויטיג געווען מזומן־געלד אין דער שטאַאַט־קאַססע, זיינען די נאַציאָנאַלע גיטער פערקויפט גע־וואָרען אָהן אַן אויסרעכענונג, ווי אַוועגעל זאָגט, אין 1790 און 1791, צו די מיטעל־קלאַסען, אָדער צו די רייכע בויערען, זאָגאַר צו ענגלישע און האָללענדישע קאָמפּאַניעס, וועלכע האָבען עס געקויפט בלויז פאַר ספּעקולאַציע. און ווען די קויפער, וועלכע האָבען אויסגעצאָהלט בלויז 20 פּראָצענט, אָדער זאָגאַר נור 12 פון דעם גאַנצען פּרייז אין דעם מאָמענט, ווען זיי האָבען גע־קויפט, האָבען שפּעטער בעדאַרפט מאַכען די ווייטערע איינצאָה־לונגען, האָבען זיי געטהאָן אַלעס, וואָס זיי האָבען געקאָנט, אום אויסצומיידען צו צאָהלען מעהר, און זעהר אָפט איז עס אויך זיי געראָטהען.

אָבער, אַזוי ווי די בויערען, וועלכע האָבען ניט געקאָנט קרי־גען קיין לאַנד, האָבען זיך ביטער בעקלאָגט, האָט די געזעצגעבענ־דע פערזאַמלונג אין 1792, און שפּעטער די קאָנווענשען דורך דעם דעקרעט פון דעם 11טען יוני, 1793, צוגעוואָרפען דאָס קאָממונאַלע לאַנד צו די רייכערע בויערען, אַלס זייער רויב, אום צו פערשטאָפּען זיי די מיילער. די קאָנווענשען האָט אויך צוגעזאָגט, אַז דאָס קאָנפיסקירטע לאַנד פון די עמיגראַנטען זאָל צוטהיילט ווערען אין חלקים פון איינעם ביז פיער אייקערס, און פערקויפען עס צו די אָרימע פאַר אַן אייביגען רענט, וועלכע זאָל בעצאָהלט ווערען אין געלד, און וועלכע זאָל קענען אויסגעקויפט ווערען צו אירגענד וועלכער צייט. עס איז זאָגאַר בעשלאָסען גע־וואָרען ביין סוף פון 1792, דאָס נאַציאָנאַלע לאַנד אין דעם ווערטה פון טויזענד מיליאָן פראַנק, זאָל איבערגעלאָזען ווערען פאַר די סאַנקיולאָטישע וואָלאָנטיאָרען, וועלכע זיינען אַוועק דיענען אין דער מלחמה, און דאָס לאַנד זאָל פערקויפט ווערען צו זיי אונטער לייכטע בעדינגונגען. אָבער דאָס איז קיינמאָל ניט אויסגעפיהרט געוואָרען. דיזער דעקרעט איז געבליבען אַ טויד־טער בוכשטאַב, פּונקט ווי הונדערטע אַנדערע דעקרעטען פון יענע צייטען.

און ווען זשאַק רו האָט גערעדט פאַר דער קאָנוועגשען דעם 25־סטען יוני, 1793 — ווייניגער ווי פיער וואָכען נאָך דעם אויפ־שטאַנד פון דעם 31־סטען מאַי — פעררעמענדיג די מאָנאָפּאָ־ליסטען און פאַרדערענדיג געזעצע געגען די ספּעקולאַנטען, איז זיין רעדע אויפגענומען געוואָרען מיט בייזע געשרייען, און רו אַליין איז אויסגעפייפט געוואָרען.*)

*) „עס זיינען די רייכע", האָט זשאַק רו געזאָגט, וועלכע האָבען געקראָגען פאַר די לעצטע פיער יאָהר אַלע פאָרטהיילע פון דער רעוואָ־לוציע, דאָס איז די האַנדעל־אריסטאָקראַטיע, פיעל שרעקליכער, ווי די אַדעל־אריסטאָקראַטיע, וועלכע דריקט אונז, און מיר זעהען ניט קיין סוף צו זייערע רויבערייען, ווייל דער פּרייז אויף זאַכען האַלט אין איין וואַקסען. עס איז שוין צייט, דאָס דער קאַמפּף צווישען די זעלבסט־זיכטיגע און די שווער־אַרבייטענדע קלאַססען זאָל קומען צו א סוף... זאָל דער בעזיץ פון די לומפּען בעטראַכט ווערען אלס הייליגער, ווי מענשליכער לעבען? די זאַכען, וואָס זיינען נויטווענדיג צום לעבען, מוזען זיין אין רשות פון אדמיניסטראַטיווע קערפּערשאַפטען פּונקט, ווי די בעוואַפענטע מאַכט איז אין זייער רשות". רו האָט פאָרגעוואָר־פען דער קאָנווענשען, וואָס זי האָט ניט קאָנפיסקירט די רייכטהימער, וואָס די באַנקיערען און מאָנאָפּאָליסטען האָבען ערוואָרבען אין דער צייט פון דער רעוואָלוציע און האָט בעוויזען, אז די קאָנווענשען, זאָגאַר האָבענדיג אָנגענומען א געזעץ „פון א געצוואונגענער הלואה פון א טויזענד מיליאָן פראַנק, וועלכע זאָלען גענומען ווערען פון די ריי־כע" וועלען דער קאַפּיטאַליסט און דער סוחר דעם מאָרגענדיגען טאָג צוריקקריגען דיזעס געלד פון די סאַנקיולאָטען, א דאַנק דעם מאָנאָפּאָל און דער מאַכט פון ארויסקוועטשונג, וואָס זיי האָבען, אויב דיזע מאַכט וועט פון זיי ניט אַוועק גענומען ווערען." ער האָט געזעהען גאַנץ קלאָר די געפאהר פון אזעלכע פערהעלטניסע פאַר דער רעוואָלוציע, ווען ער האָט געזאָגט: „די בערזען־ספּעקולאַנטען קריגען בעזיץ פון די פאַבריקען, פון די זעע־האַפענס, פון יעדען צווייג פון האַנדעל, פון די אַלע פּראָדוקטען פון לאַנד, און זיי פעראורזאַכען די פריינד פון גע־רעכטיגקייט צו שטאַרבען פון הונגער, דאָרשט און עלענד, אָדער

אַ חוץ דעם, אַזוי ווי ער האָט אַטאַקירט דעם באַרג אין זיינע רעדען, און האָט געהאַט אַ גרויסען איינפלוס אין זיין אייגענער סעקציאָן, לע גראַווילער, ווי אויך אין דעם קאָרדעליערען־קלוב, האָט ראָבעספיער, וועלכער איז קיינמאָל ניט צוגעגאַנגען נאָהענט צו דיעזען קלוב, איהם בעזוכט אין דער נאַכט פון דעם 30־סטען יוני, נאָך די רייאָטען פון דעם 25־סטען און 27־סטען, וואָס זיינען געווען געריכטעט געגען די זייף־הענדלער, אין דער בעגלייטונג פון העבערט, קאָלאָ ד׳הערבאַיז און איינינע אַנדערע, אַלס אַ דעלעגאַציאָן פון דעם יאַקאָבינישען קלוב, און זיי האָבען אויסגעפיהרט, אַז רו און זיין פריינד וואַרלע זאָלען אויסגעשטריכען ווערען, אַלס מיטגליעדער פון דעם קלוב.

פון יענעם טאָג אָן האָט ראָבעספיער קיינמאָל ניט אויפגעהערט צו פערלוימדען זשאַק רו. אַזוי ווי דיעזער קאָרדעליער־קאָממוניסט האָט שטרענג קריטיקירט די רעוואָלוציע, פאַר וואָס זי האָט ביז איצט נאָך גאָר ניט געטהאָן פאַר׳ן פאָלק, און פלעגט צייטענווייז בעהויפטען—פונקט ווי די סאָציאַליסטען טהוען עס אָפט אין אונזער צייט — אַז דאָס פאָלק ליידעט מעהר אונטער דער רעפובליק, ווי אונטער דער מאָנאַרכיע, האָט ראָבעספיער, ווען ער פלעגט נור רעדען פון רו, קיינמאָל ניט פערפעהלט צו כאַראַקטעריזירען איהם, אַלס „דער נידערטרעכטיגער פריסטער", וועלכער האָט זיך פערקויפט צו די אויסלענדער, אַ „לומפ", וועלכער האָט „געזוכט צו מאַכען פערפלוכטע רוהע־שטערונגען, אום צו שעדיגען דער רעפובליק."

פון יוני, 1793, האָט זשאַק רו געמאָגט זיך בעטראַכטען, אַלס אַ פעראורטיילטער. צוערשט איז ער בעשולדיגט געוואָרען צו זיין דער אויפהעצער פון די רייאָטען געגען די זייף־הענדלער. שפּעטער־צו, ווען ער האָט אַרויסגעגעבען צוזאַמען מיט לעקלערק אַ צייטונג אונטער דעם נאָמען „ל׳אַמבר דע מאַראַט", איז מאַ־

צווינגען זיי אין די אָרעמס פון דעספּאָטיזם". (איך ציטיר דאָ פון דעם טעקסט פון רו׳ס רעדע, געפונען פון בערנאַרד לאַזאַר, און מיטגעטהיילט צו זשאָרעס).

ראט'ס אלמנה איבערגערעדט געוואָרען צו פערפאָלגען איהם פאר דעם געברויך פון איהר מאַן'ס נאָמען פאר זיין צייטונג. און ענדליך איז ער בעשולדיגט געוואָרען צו האָבען גע'גנב'עט א קליינעם טשעק, וועלכען ער האָט ערהאַלטען פאר דעם קאָרדע־ליערען קלוב, וועהרענד עס איז גאנץ זיכער, ווי מישלע האָט עס שוין געזאָגט, דאָס „זעלבסטלאָזיגקייט איז געווען די בעזאָנדערע כאַראַקטעריסטיק פון דיזע פאַנאַטיקער", און דאָס צווישען אַלע גוט־בעוואוסטע רעוואָלוציאָנערען זיינען „רו, ווארלע און לע־קלערק געווען בעקאַנט, אַלס מוסטערס פון עהרליכקייט". רו'ס סעקציאָן האָט אומזיסט געפאָדערט פון דער קאָמונע, זי זאָל אויפגעבען די פערפאָלגונגען געגען איהם, אָנבאַטענדיג די פער־זיכערונגען פון איהרע מיטגליעדער. די פרויען־רעוואָלוציאָנע־רען האָבען דאָס זעלבע געטהאָן — און זייער קלוב איז אונטער־דריקט געוואָרען פון דער קאָממונע. ענדליך איז רו פריינעלאָ־זען געוואָרען, אָבער די פערפאָלגונג געגען איהם האָט ניט אויפ־געהערט.

פול מיט צאָרן געגען די אָנהאַלטענדע פערפאָלגונגען זיינען רו און זיינע פריינד איין אָוועגד, דעם 19טען אויגוסט, אוועק צו דער סעקציאָן, צו וועלכער זיי האָבען געהערט, און צוגענומען דעם אַמט פון איהר פרעזידענט און סעקרעטאר. רו איז נאָמי־נירט געוואָרען אַלס פרעזידענט. דאַן האָט איהם העבערט פער־דאַמט פאר דעם יאקאָבינישען קלוב, און ווען די קלאַגע איז פאָר־געבראכט געוואָרען פאר דעם קאָממונע־ראטה, האָט איהם שאָ־מעט בעשולדיגט אין „אַ פערזוך געגען די הערשאַפט פון פאָלק", און האָט געדרעדט פון טוידט־שטראָף פאר אזא פערברעכען. רו איז פערפאָלגט געוואָרען, אָבער זיין סעקציאָן האָט גע'פועל'ט ביי דער קאָממונע זיין פריילאָזונג דעם 25־סטען אויגוסט. די אונטערזוכונג געגען איהם איז פונדעסטוועגען פאָרטגעזעצט גע־וואָרען און עס איז פאָרגעבראכט געוואָרען די בעשולדיגונג אין גנבה. און אזוי איז דעם 14טען יאנואר, 1794, רו געבראכט גע־וואָרען פאר א געוועהנליכען פאָליציי־ריכטער.

דיעזער ריכטער האָט זיך ערקלערט, אַלס ניט־קאָמפּעטענט

צו געבען אַן אורטהייל אין אזא ערנסטער אנקלאגע געגען רו, מיינענדיג די סעקציאָן־אנגעלעגענהייט — און האָט בעפוילען, אז רו זאָל געבראַכט ווערען פאר דעם רעוואָלוציאָנערען טריבונאַל. וויסענדיג וואָס דאָס האָט געמיינט, האָט רו זיך געשטאָכען דריי מאָל אין קאָרט מיט א מעסער. דער פּרעזידענט פון געריכט איז איהם געקומען צו הילף און האָט איהם ארויסגעוויזען פיעל פריינדליכקייט, געבענדיג איהם זאָגאר דעם קוש פון בירגערליכער ברודערשאַפט, איידער ער איז אוועקגענומען געוואָרען אין די ביסעטער־געפענגניס. אין דעם געפענגניס־האָספּיטאַל האָט רו אָנגעווענדעט „צו פערלירען זיין כח„, ווי דאָס איז מיטגעטהיילט געוואָרען דעם פּראָקוראטאָר פון דעם רעוואָלוציאָנערען טריבונאַל, דורך דעם, וואָס ער האָט זיך געעפענט זיינע וואונדען. און ענדליך איז איהם געלונגען צו דערשטעכען זיך, דאָס מאָל טוידטליך, דורך די לונגען. ער איז געשטאָרבען דעם 19טען פעברואר, 1794.

דאָס פאָלק פון פאריז, בעזאָנדערס אין די סעקציאָנען פון דעם צענטער פון שטאָדט, האָט פערשטאַנען איצט, אז זיינע האָפנונגען אויף א „פּראקטישע גלייכהייט" זיינען פארביי. גאַיללאַר, א פריינד פון שאַליע, וועלכער איז געהאַלטען געוואָרען פון די זשיראָנדיסטען אין געפענגניס אין ליאָן אין דער צייט פון דער בעלאַגערונג, און וועלכער איז נאכהער געקומען נאָך פאריז נאָכדעם ווי ליאָן איז איינגענומען געוואָרען פון די מאָנטאַנאַרען, האָט זיך אויך געטוידטעט דריי וואָכען שפּעטער, ווען ער האָט זיך דערוואוסט, אז לעקלערק איז ארעסטירט געוואָרען צוזאמען מיט שאָמעט און די העבערטיסטען.

אין ענטפער אויף דיזע אַלע פאָרדערונגען פון קאָממונ־יזם, און זעהענדיג, אז די מאַסען פערלאָזען די רעוואָלוציע, ווייל עס ווערט ניט געשענקט קיין אויפמערקזאמקייט צו זייערע פאָרדערונגען, האָט די קאָמיטע פון עפפענטליכען וואוילזיין ארויסגעלאָזען דעם 11טען מערץ, 1794, א פּראָקלאַמאַציע, געשריבען אין אַן אויפגעבלאָזענעם סטיל און אדרעסירט צו די קאָמיסיאָנערען פון דער קאָנווענשען אין דער פּראָווינץ. אָבער

די שליסע סיי פון דיזער פראָקלאַמאַציע און סיי פון דער רעדע, וואָס סען דזשוסט האָט געהאַלטען מיט צוויי טעג שפּעטער, זיינען געווען זעהר אָרימע. די קאָנווענשען האָט אָנגעבאָטען ניט קיין אַנדער זאַך, ווי צדקה — מאָגערע צדקה — פאר די הונגעריגע און עלענדע.

„אַ גרויסער קלאַפּ איז געווען נויטיג, אום צו שטירצען די אריסטאָקראַטיע — אַזוי האָט עס געהייסען אין דער פּראָקלאַמאַציע — די קאָנווענשען האָט איהם דערלאַנגט. די טוגענדהאַפטע ארמוטה מוז צוריק קריגען דעם אייגענטהום, וועלכען פערברעכער האָבען גערויבט פון איהם.... עס איז נויטיג, אז טעררער און גערעכטיגקייט זאָלען אריינשלאָגען אין אַלע ריכטונגען צו איין און דער זעלבער צייט. די רעוואָלוציאָן איז דאָס ווערק פון פאָלק. עס איז צייט, אז דאָס פאָלק זאָל געניסען די פרוכט“... און אזוי ווייטער. אָבער אין דער ווירקליכקייט האָט די קאָנווענשען גאָר ניט געטהאָן אין דיזער ריכטונג. דער דעקרעט פון דעם 3טען פעברואר, 1794, וועגען וועלכען סען־דזשוסט האָט עס גערעדט מיט אזעלכע הויכע פראזען, האָט אַלעס צוזאמען בעטראָפען אָט־וואָס: יעדע קאָממונע זאָל מאכען אַ צעטעל פון איהרע עלענדע, פּראָוונגליקטע פּאַטריאָטען—און שפּעטער־צו וועט די קאָמיטע פון עפּפענטליכען וואוילזיין רעפּאָרטירען דער קאָנווענשען וועגען די מיטלען, וואָס זאָל זיי געבען אַ געוויסע בעלוינונג פון די גיטער פון די שונאים פון דער רעוואָלוציע. זיי וועלען געמאכט ווערען די פולע אייגענטהימער פון ארום איין אייקער לאַנד. וואָס אנבעטרעפט די אַלטע און די קראנקע, האָט די קאָנווענשען בעשלאָסען דעם 11טען מאַי, צו עפענען פאר זיי אַ בוך פון נאַציאָנאַלער צדקה, אין וועלכען די אַלטע און די קראַנקע זאָלען איינגעשריבען ווערען פאר אַ יעהרליכער בעווילליגונג פון 160 פראנק, די אַלטע און קראנקע ארבייטער 120 און די אַלטע מאַמעס און אַלמנות צו 80 און 60 פראַנק.

עס איז קוים נויטיג צו זאָגען, אז דיזער פערשפּראָכענער אייקער לאַנד האָט אויסגעזעהען, ווי אַ ביטערער שפּאַס צו די

בויערען. נאָך מעהר, אַ חוץ אין איינִיגע פּלעצער, איז דיזער דעקרעט קיינמאָל ניט אויסגעפיהרט געוואָרען. די, וועלכע האָבען אליין ניט גענומען, האָבען גאָר ניט געקראָגען.

עס מוז אָבער צוגעלייגט ווערען, דאָס מאַנכע קאָמיסיאָנערען פון דער קאָנווענשען, נעמליך, אלבית, קאלאָ, ד'הערבאיז, זשינבאין סען־אנדרע אין ברעסט און טולאָן, פּושע אין ליאָן, סאָם אין שארענט האָבען ארויסגעוויזען אין 1793 אַ געוויסע נייגונג צו דער סאָציאליזירונג פון פערשיעדענע זאכען. און ווען די קאָנווענשאָן האָט דעם 5טען יאנואר, 1793, ארויסגעלאָזען אַ דעקרעט, דאָס „אין די שטעדט, וואָס זיינען בעלאגערט, בלאָקירט אָדער ארומגערינגעלט פון שונא מוזען אלע מאַטעריאלען, אַלע סאָרטען זאכען און לעבענס־מיטלען געמאַכט ווערען אַלגעמיינער אייגענטהום“, איז געווען אַ נייגונג, ווי מ. אַלאָר זאָגט, „אָנצואווענדען דיזען געזעץ אין שטעדט, וועלכע זיינען ניט געווען ניט בעלאַגערט און ניט בלאָקירט און ניט ארומגערינגעלט פון שונא.“

די קאָנווענשען, אָדער ריכטיגער, איהרע קאָמיטעס פון עפענטליכען וואוילזיין און עפענטליכער זיכערהייט, האָבען זיכער אויסגעפיהרט צו דערשטיקען אין 1794 די קאָממוניסטישע שטרעבונגען. אָבער דער גייסט פון דער רעוואָלוציע האָט געטריבען די פראנצויזישע נאַציאָן צו אזעלכע מיטלען און אונטער דעם דרוק פון די פּאסירונגען האָט אַ גרויסע ארבייט פון אויסגלייכונג און אַ זיכערע ענטפּלעקונג פון דעם קאָממוניסטישען גייסט שטאַטגעפונען מעהר אָדער ווענִיגער איבער גאנץ פראנקרייך אין דעם צווייטען יאָהר פון דער רעפּובליק.*)

*) „אָט ווארום“, האָט אַלאר געשריעבען, „אויגער זוכט אומזיסט די ערשייגונג פון סאָציאליסטישע טהעאָריען אין דיזען מאָמענט פון שטרענגער אונטערדריקונג. אָבער דער אלגעמיינער סך הכל פון די האַלבע און עקספּערימענטאַלע מיטלען, וועלכע ווערען אָנגעווענדעט, פון די געזעצע, וועלכע ווערען אָנגענומען אונטער דעם דרוק פון דעם

און אזוי האָבען דעם 14טען נאָוועמבער, 1793, די רעפרעזענטאַנטען פון דער קאָנווענשען אין ליאָן, אלביט, קאָללא ד'הערבאיז און פושע, אָנגענומען א רעזאָלוציע, און וועלכע האָט זאָגאר אָנגעהויבען צו זיין ווירקזאם, לויט וועלכער די אלטע, די יתומים און די אָרימע בירגער „דארפען קריגען וואָוינונג, קליידונג און שפייז אויף דעם חשבון פון די רייכע און זייערע קאָנטאָנען.“ נאָך מעהר, „ארבייט, ווי אויך די ווערקצייג, וואָס זיינען זיי נויטיג אין זייערע מלאכות, דארפען פערזאָרגט ווערען פאר די, וועלכע זיינען פעהיג צו ארבייטען.“ די זאכען, וואָס זאָלען געגעבען ווערען צו דעם געברויך פון פערשיעדענע בירגער — שרייבען דיעזע קאָמיסיאָנערען אין זייערע צירקולארען — מוזען זיין פראָפאָרציאָנעל צו זייער ארבייט, זייער פלייס און זייער פייער, וואָס זיי ווייזען ארויס אין זייער דיענסט צו זייער פאטערלאנד. פיעלע קאָמיסיאָנערען האָבען אָנגענומען עהנליכע רעזאָלוציאָנען. אזוי האָט פושע ארויפגעלייגט שווערע טאקסעס אויף די רייכע, אום צו ערנעהרען די אָרימע. עס איז אויך זיכער, ווי מ. אָלאר זאָגט — דאָס פיעלע קאָמיסיאָנערען האָבען אָנגעהויבען צו פראקטיצירען קאָללעקטיוויזם, אָדער, ווי מיר וואָלטען געזאָגט, דעם מוניציפאלען קאָממוניזם.

די אידעע, דאָס דער שטאַאט דארף איבערנעהמען די פאבריקען, וואָס זיינען פערלאָזען געוואָרען פון זייערע אייגנטהימער, און ארבייטען אין זיי, איז אויסגעדריקט געוואָרען מעהר, ווי איינמאָל. שאָמעט האָט איהר ענטוויקעלט אין אָקטאָבער, 1793, ווען ער האָט דעמאָנסטרירט די שלעכטע ווירקונג פון דעם געזעץ פון „מאַקסימום“ אויף געוויסע אינדוסטריען. און זשינבאָן סען־אנדרע האָט גענומען אין די הענד פון דער רעגיערונג

מאָמענט, און פון די צייטליכע אינסטיטוציאָנען, וועלכע ווערען איינגעפיהרט פון דער רעוואָלוציאָנערער רעגיערונג, פיהרט צו אזא לאַגע, וועלכע מאַכט פערטיג די מענשליכע כחות, כאָטש די שטימונג פון די סאָציאליסטען ווערט ניט געהערט, פאר א סאָציאלע רעוואָלוציע, און פאַנגט אָן די טהיילווייזע אויספיהרונג פון איהר.“

אַ געוויסע מינע אין ברעטאין, אום צו פֿרזיכערען א לעבען פֿאר די ארבייטער.

אָבער, אויב געוויסע רעפּרעזענטאַנטען פון דער קאָנוועגשען אין די פּראָווינצען האָבען ווירקליך אָנגענומען אין 1794-1793 געוויסע אויסגלייכונגס־מיטלען און זיינען געוועזען בעגייסטערט פאר דער אידעע פון בעגרענצען די איינקינפטע, איז דאָך די קאָנוועגשען גופא געבליבען א פערטהיידיגער פון די אינטערע־סען פון די מיטעל־קלאַסען און עס מוז זיין עטוואָס אמת אין דער בעמערקונג פון בונאראָטט, וועלכער האָט געשריבען אין 1842, דאָס די מורא פון דער קאָנוועגשען, טאָמער וועט ראָבעספּיער און זיין גרופּע אָנפאַנגען צו נעהמען מיטלען, וועלכע זאָלען זיין אין איינקלאַנג מיט די גלייכהייטס־אינסטינקטען פון פאָלק, האָט בייגעטראָגען צו דעם שטורץ פון דיזע גרופּע דעם 9טען טהערמידאָר.

איין און זעכציגסטער קאפיטעל.

די גרינדונג פון דער צענטראַלער רעגיערונג.— אונטערדריקונגען.

די קאָמיטעס פון עפענטליכען וואוילזיין און עפענטליכער זיכערהייט. דער צושטאַנד אין פּאריז. — די מאַכט פון דער אלטער אָרדנונג. די מיטעל־קלאַסען געגנער פון דער רעוואָלוציע. — פּאַפּיער־געלד פערבאָטען פון דער קאָנווענשען. — די אָבשוואכונג פון דער קאָממונע. — די קאָנווענשען און די סעקציאָנען. — „דער גרעזעץ געגען די פערדעכטיגע“. — די יאקאָבינער קריגען די מאַכט. — ראָבעספּיער און די אויסגעשלאָסענע זשיראָנדיסטען. — דער רעפּאָרט פון סאָן זשוסט. — די צענטראלע רעגיערונג עטאַבלירט. — די מיליטערישע לאַגע. — מפּלות פון די רעפּובליקאנער. — אויסשלאַכטונגען פון די רעפּובליקאָנער. — פערזוכע צו בעפרייען מאַריע אַנטואנעטע. — איהר פּראָצעס בעפוילען, אָבער אָבגעלייגט. — איהר היגריכטונג. — די פערדאמונג פון די ארעסטירטע זשיראָנדיסטען. — אַנדערע קומען נאַכהער. — דער אָנהויב פון טערראָר.

זייט דעם 31סטען מאַי און די פערהאַפטונג פון די וויכטיגסטע זשיראָנדיסטישע מיטגליעדער, האָט „דער בארג“ געדולדיג געארבייט דורך דעם גאנצען זומער פון 1793 פאר די גרינדונג פון א שטאַרקער רעגיערונג, וואָס זאָל זיין קאָנצענטרירט אין פּאריז, און וועלכע זאָל קענען פערטיג ווערען מיט דעם איינדרינגענדען שונא און מיט די אויפשטענדע אין די פּראָווינצען און מיט אירגענד א פאָלקס־אויפשטאַנד, וואָס זאל קע־

נען זיך אויפהויבען אונטער דער פיהרונג פון די „עקסטרימע" און די קאָממוניסטען.

מיר האָבען געזעהען, דאָס אין אפּריל האָט די קאָנווענשען פערטרויט די צענטראַלע מאַכט צו אַ קאָמיטע פון עפענטליכען וואוילזיין און נאָך דעם 31סטען מאַי האָט זי אָנגעהאַלטען אַלץ אין פערשטאַרקערען דיזע קאָמיטע מיט נייע עלעמענטען פון די מאָנטאַנאַרען*) און ווען די אָנווענדונג פון דער נייער קאָנסטי־טוציע איז אָבגעלייגט געוואָרען ביז די מלחמה וועט זיין געענ־דיגט, האָבען די ביידע קאָמיטעס—פון עפענטליכען וואוילזיין און

*) די קאָמיטע פון עפענטליכען וואוילזיין, וועלכע איז אין אָנ־פאַנג געווען מעהר אַ דאַנטאָניסטישע, איז נאָך דעם 31־סטען מאַי געוואָרען אַלץ מעהר און מעהר ראָבעספּיעריסטיש. סען זשוסט און קוטהאָן זיינען געווען איהרע מיטגליעדער שוין דעם 30סטען מאַי, און זשינבאָן סען אַנדרע האָט זיך אָן איהר אָנגעשלאָסען דעם 12טען יוני. ראָבעספּיער אַליין איז געוואָרען אַ מיטגליעד איהרער דעם 27סטען יולי. קאַרנאָ און פּריער זיינען אויפגענומען געוואָרען, אלס מיטגליעדער דעם 14טען אויגוסט, און קאָלאָ ד'הערבאיס און ביללאָ־וואָרען דעם 6טען סעפּטעמבער, נאָך דעם אויפשטאַנד פון דעם 4טען און 5טען פון דיזען מאָנאַט. דריי פּאַרטייען זיינען געווען אין דיזער קאָמיטע: די טעררעָריסטען, קאָלאָ ד'הערבאיז און ביללאַ־ווארען; די ארבייטער, קארנאָ פאר די מלחמה און פּריע פאר די פיהרונג פון דער מיליטער און לינדע פאר די בעזאָרגונג פון דער ארמיי און „די מענער דער טהאַט", ראָבעספּיער, סאן זשוסט און קוטהאן. די קאָמיטע פון עפענטליכער זיכערהייט, וועלכע האָט רעפּרעזענטירט די שטאַאַט־פּאָליציי, איז בעשטאַנען הויפּטזעכליך פון בעאַמטע פון דעם אַלטען רעזשים. עס ווילט זיך זאָגאַר פרעגען, אויב פיעלע פון דיזע מענער האָבען ניט בעהאַלטען ביי זיך זייערע אַלטע סימפּאַטהיען. דער עפענט־ליכער אנקלעגער פון דעם רעוואָלוציאָנערען טריבונאַל, פעקוויע־טינוויל — איז געווען פאָלשטענדיג אונטערוואָרפען דער קאָמיטע פון עפענטליכער זיכערהייט, וועמעס בעפעהלע ער פלעגט קומען יעדען אבענד אויפצונעהמען.

עפענטליכער זיכערהייט — אָנגעגאַנגען מיט דער קאָנצענטרירונג פון דער מאַכט אין זייערע הענד, אָננעהמענדיג אַ געמעסיגטע פּאָליטיק, די פּאָליטיק פון צו שטעהען אויף דעם מיטעל־וועג צווישען דיביידע פּאַרטגעשריטענע פּאַרטייען, דער פּאַרטיי פון די עקסטרימע און דער קאָממונע פון פּאַריז און די נאָכפאָלגער פון דאַנטאָן, הינטער וועמען עס זיינען געשטאַנען די זשיראָנדיסטען.

אין דיזער ארבייט פון קאָנצענטרירען די מאַכט זיינען די ביידע קאָמיטעס שטאַרק אונטערשטיצט געוואָרען פון די יאקאָבינער, וועלכע האָבען אויסגעברייט זייער ספּערע פון טהעטיגקייט אויף איבער די פּראָווינצען און האָבען זיך געגרינדעט אין אַ פעסט־געשלאָסענע פּאַרטיי. פון אַכט הונדערט אין 1791, האָט די צאָהל פעראיינען, וואָס האָבען זיך אָנגעשלאָסען צו די יאקאָבינער, אין 1793 געשטיגען ביז אַכט טויזענד. און יעדער איינער פון דיזע פעראיינען איז געוואָרען אַ שטיצע פאַר די רעפּובליקאַנישע מיטעל־קלאַסען. זיי זיינען אויך געווען די וויעגעלאַך, וואו עס האָבען זיך געהאָדעוועט די פיעלע בעאַמטע פאַר די נייע ביוראָקראַטיע, און זיי זיינען אויך געווען די פּאָליס־מיטעל־פּונקטען, וועלכע די רעגיערונג האָט געברויכט, אום אויסצוגעפינען איהרע שונאים און זיך בעפרייען פון זיי.

אויסער דעם, פערציג טויזענד רעוואָלוציאָנערע קאָמיטעס האָבען זיך געבילדעט אין די שטעדט און אין די דאָרף־קאָממונען, ווי אויך אין די סעקציאָנען, און אַלע דיזע געמיינדען, וועלכע זיינען געווען, ווי מישלע האָט עס שוין בעמערקט, אונטער דער פיהרערשאַפט פון די געבילדעטע מיטעל־קלאַסע־מענשען — זעהר אָפט בעאַמטע פון דעם אַלטען רעזשים — האָט די קאָנווענשען באַלד געשטעלט אונטער דער קאָנטראָלע פון דער קאָמיטע פון דער אַלגעמיינער זיכערהייט, וועהרענד די סעקציאָנען גופא, ווי אויך די פּאָלקס־פעראיינען זיינען ראש אומגעוואַנדעלט געוואָרען אין אָרגאַנען פון דער צענטראַל־רעגיערונג, אַזוי, דאָס זיי זיינען געוואָרען בלויז צווייגען, טהיילען פון דער רעפּובליקאַנער ביוראָקראַטיע.

צו דער זעלבער צייט איז דער צושטאַנד פון פּאַריז געווען

ווייט, ווייט פון צו זיין אַ געזיכערטער. די ענערגישע מענשען, די בעסטע רעוואָלוציאָנערען, האָבען זיך איינגעשריבען אין 1792 און 1793 אין די ארמיי, און זיינען אוועק נאָך די וואנדיי, וועהרענד די ראָיאַליסטען האָבען אָנגעהויבען אויפצוהויבען זייערע קעפּ. בענוצענדיג זיך מיט דער אָבגעשוואכטער אויפּפּאַסונג פון די סעקציאָנען, האָבען זיך די ראָיאַליסטען צוריקגעקעהרט אין אַ גרויסער צאָהל נאָך פּאריז. אין אויגוסט האָט דער אויסעראָרדענטליכער לוקסוס פון דעם אַלטען רעזשים וויעדער א מאָל פּלוצלינג זיך בעוויזען. די עפענטליכע פּארקען און די טהעאַטערע זיינען געווען איבערפילט פון די מאָסקאַדינס*), אין די טהעאַטערע זיינען ווילד אפּלאָדירט געוואָרען ראָיאַליסטישע פּיעסען און רעפּובליקאנישע זיינען אויסגעפייפט געוואָרען. אין איינער פון די ראָיאַליסטישע שטיקער זיינען געשילדערט געוואָרען דער טעמפּעל-געפענגניס און די בעפרייאונג פון דער קעניגין, און עס האָט זיך ווייניג געפאָדערט, אז די אַנטלויפונג פון מאַריע אנטואנעט זאָל ווערען אַ ווירקליכקייט.

די סעקציאָנען זיינען געווען איבערפילט פון ראָיאַליסטען און קאָנטער-רעוואָלוציאָנערען. און ווען די יונגע ארבייטער, מיעד פון זייער לאַנגען ארבייטס-טאָג, האָבען זיך פערזאמעלט אויף די אַלגעמיינע מיטינגען פון די סעקציאָנען, זיינען די יונגע מענשען פון די מיטעל-קלאַסען, בעוואפענט מיט קלאָבס, געקומען צו דיזע מיטינגען און האָבען אויסגעפיהרט, אז אלעס זאָל געשטימט ווערען, ווי זיי האָבען געוואָלט.

געוויס וואָלטען די סעקציאָנען געקעמפּפט געגען אזא פערגעוואלטיגונג, ווי זיי האָבען דאָס שוין איינמאָל פריהער געטהאָן, יעדע איינע, העלפענדיג די נאכבאר-סעקציאָנען, אָבער די יאקאָבינער זיינען געווען איפּערזיכטיג אויף די מאכט פון די סעקציאָנען, און זיי האָבען אָנגעווענדעט די ערשטע געלעגענהייט, וואָס

*) אַ צונעמעניש, וואָס עס האָבען געקראָגען די רייך-אויסגעציערטע פראנטען פון די רייכערע קלאַסען.

איז זיי געקומען צו דער האנד, אום צו פּאראליזירען זיי. דיזע געלעגענהייט האָט ניט געלאָזט לאנג ווארטען אויף זיך.

ברויט איז נאָך אַלץ געווען זעהר וועניג און טהייער אין פּאריז, און דעם 4טען סעפּטעמבער האָבען זיך פערזאמעלט גרויסע מאסען ארום האָטעל דע־וויל מיט דעם געשריי: „מיר ווילען ברויט!"*) דיזע געשרייען זיינען געוואָרען אַלץ שטאר־קער, און עס האָט זיך געפּאָרדערט די גאנצע פּאָפּולאריטעט און וויציגקייט פון שאָמעט, דעם אָראטאָר, וואָס די פּאריזער האָ־בען אם מייסטען געליעבט, אום איינצושטילען די מאסען.

די קאָנווענשען אָבער, ניט זי האָט געוואוסט און ניט זי האָט געוואונשען צו וויסען און צו האנדלען מיט די אמת'ע אור־זאכען פון דיזער בעוועגונג. אַלעס, וואָס זי האָט געטהאָן, איז צו סטראשען די קאָנטר־רעוואָלוציאָנערען מיט שטרענגע אונ־טערדריקונג און צו פערשטארקען די צענטראל־רעגיערונג. אין דער ווירקליכקייט, ניט די קאָנווענשען, ניט די קאָמיטע פון עפענטליכען וואוילזיין און זאָגאר ניט די קאָממונע — די עקזים־טענץ פון וועלכער איז שוין געווען אין געפאהר דורך די קאָמיטע — האָבען ארויסגעוויזען די מינדעסטע פעהיגקייט צו בעגרייפען און האנדלען מיט דער לאַגע ווי זי איז געווען. עס איז ניט געווען קיינער, וואָס זאָל אויסדריקען די קאָממוניסטישע אידעען, וועלכע זיינען געוואקסען צווישען פאָלק מיט דער זעלבער קראפט, מיט דעמזעלבען מוטה און דער זעלבער פּינקטליכקייט, וועלכע דאַנטאָן, ראָבעספּיער און בארער און אזוי פיעל אַנדערע האָבען געברויכט, אום אויסצודריקען די שטרעבונגען פון די

*) עס איז מעגליך, זאָגאָר וואהרשיינליך, דאָס אויך ראָיאליס־טען האָבען געארבייט אין די סעקציאָנען, אום אויפצובלאָזען דיזע בעוועגונג. דאָס איז געווען אַ אַלטער טריק פון די רעאקציאָנערען. אָבער צו זאָגען, אז דיזע בעוועגונג איז געווען דער אויפטהו פון די רעאקציאָנערען, איז אזוי אונזיניג און יעזואיטיש, ווי צו זאָגען, למשל, אז די בעוועגונגען פון 1789 זיינען געווען די ארבייט פון דעם הערצאָג פון אָרלעאנס.

ערשטע טעג פון דער רעוואָלוציע. די אדוואָקאטען פון „א שטארקער רעגיערונג" — מיטעל־קלאַסישע מיטעלמעסיגקייטען, מעהר אָדער וועניגער דעמאָקראטיש אין זייערע אנזיכטען — האָבען אַלץ מעהר און מעהר געקראָגען די אויבער־האַנד.

דער אמת איז, דאָס דער אַלטער רעזשים האָט נאָך אַלץ גע־האַט זיין קראפט, און דיזע קראפט איז די לעצטע צייט פער־שטארקט געוואָרען פון די גראדע, וועמען די רעוואָלוציע האָט אַזוי פיעל געגעבען. אום צו צוברעכען דיזע מאכט איז נויטיג געוועזען א נייע פאָלקס־רעוואָלוציע, א רעוואָלוציע מיט דעם גלייכ־הייט־פּרינציפּ. אָבער די גרעסערע צאָהל פון די רעוואָלוציאָנע־רען פון 1789—1792 האָבען ניט געוואָלט אזא זאך. די מאַיאָ־ריטעט פון די מיטעלע קלאַסען, וועלכע האָבען געהאט רעוואָלו־ציאָנערע אנזיכטען אין 1792־1798, האָבען איצט געדענקט, אז די רעוואָלוציע געהט שוין צו וויט. ווען דיזע רעוואָלוציע זיין פעהיג צו שטערען די „אנארכיסטען" אויסצוגלייכען די רייכ־טהימער? ווען זי דען ניט מאכען די בויערען שוין צו בעקוועם? אַזוי בעקוועם, אז זיי וועלען זיך ענטזאגען צו ארבייטען פאר די קונים פון נאציאָנאַלען לאַנד? וואר־זשע וועלען זיי געפינען אר־בייטער, אום צו מאכען פון זיי פּראָפיט? וואָרים, אויב די קונים האָבען אריינגעלייגט מיליאָנען אין די שטאַאט־קאַסע פאר דאָס לאַנד, וואָס זיי האָבען געקויפט, האָבען זיי עס דאָך געוויס גע־טהאָן, אום צו ציהען פּראָפיט פון לאַנד, אָבער וואָס וועלען זיי טהאָן, אויב עס וועלען ניט זיין מעהר קיין ארבייטסלאָזע פּראָ־לעטאריער אין די דערפער?

די הויף־פּארטיי און די אריסטאָקראטיע האָבען דארום איצט געהאט אַלס פערבינדעטע, אַלס העלפער, א גאַנצען קלאַס מענשען, וועלכע האָבען געקויפט נאציאָנאַלען לאַנד, גאנצע אר־מייען פון די זאָגענאַנטע „שווארצע באַנדעס", וואָס האָבען ספּע־קולירט מיט דעם קויפען און פערקויפען פון נאציאָנאַלע גיטער, גאַנצע מאַסען קאָנטראַקטאָרס, וואָס האָבען ספּעקולירט אין דער צושטעלונג פון פּראָוויזיע פאר דער ארמיי, און מאַסען מענשען, וואָס האָבען ספּעקולירט אין דעם פּאַפּיער־געלד און אין די אַלע

נויטוועגדיגע לעבענס־מיטעל. זיי אלע האָבען געמאַכט זייערע פערמעגענס, און זיי האָבען זיך איצט געאיילט צו געניסען זיי אונ־געשטערט—צו מאַכען א סוף צו דער רעוואָלוציע, נור מיט דעם איינציגען תנאי, אז דאָס אייגענטהום, וואָס זיי האָבען געקראָ־גען און די פערמעגענס, וואָס זיי האָבען אָנגעזאַמעלט, זאָל ניט צוגענומען ווערען פון זיי. א נייע־בעשאַפענע מאַסע פון נידעריגע מיטעל־קלאַס מענשען האָט זיי געשטיצט אין דעם אין די דער־פער. און זיי אלע האָבען זיך געקימערט גאַנץ וועניג, וואָס פאר א סאָרט רעגיערונג זיי ווילען האָבען, אבי נור זי זאָל זיין שטאַרק, אבי זי זאָל נור קענען האַלטען אין צוים די ספּעקולאַנטען, און האַלטען זיך פעסט געגען ענגלאַנד, עסטרייך און פּרייסען, וועלכע, אויב זיי זאָלען זיין זיעגרייך, קענען נאָך וועלען צוריקגעבען די פריהערדיגע אייגענטהימער זייער אייגענטהום, וועלכען די רע־וואָלוציע האָט צוגענומען פון די גייסטליכע און פון די ראָיאַליס־טישע עמיגראַנטען.

דערפאר האָט די קאָנווענשען און די קאָמיטע פון עפענטלי־כען וואוילזיין, זעהענדיג, אז זייער אויטאָריטעט איז אין געפאהר דורך די קאָממונע און די סעקציאָנען, געהאַט עס גאַנץ לייכט צו בענוצען זיך מיט דעם מאַנגעל פון פעסטקייט אין דער בעווע־גונג פון די ערשטע טעג פון סעפּטעמבער און צו געבען נייע מאַכט צו דער צענטראַל רעגיערונג.

אמת, די קאָנווענשען האָט בעשלאָסען אָבצושטעלען דעם האַנדעל אין פּאַפּיער־געלד, פארבאָטענדיג עס מיט „דער בע־שטראָפונג פון טוידט“, און „א רעוואָלוציאָנערע ארמיי“ פון זעקס טויזענד מענער איז אָרגאַניזירט געוואָרען אונטער דער לייטונג פון דעם העבערטיסט ראָנזין מיט דעם צוועק צו שטע־רען די קאָנטער־רעוואָלוציאָנערען און אום צו קריגען שפּייז אין די דערפער ארום פאריז. אָבער אזוי ווי דיזער בעשלוס איז ניט געגאַנגען האַנד אין האַנד מיט א וויכטיגער טהאַט פון צו געבען דאָס לאַנד צו די יעניגע, וועלכע האָבען געוואונשען זי צו בעאר־בייטען, זיינען די פּאָרדערונגען פון דער רעוואָלוציאָנערער ארמיי אין די דערפער געוואָרען נאָך איין אורזאכע מעהר פאר דעם האַס

פון די דערפער געגען פאריז, און דער רעזולטאט איז געווען, אז עס איז געוואָרען נאָך פיעל שווערער, ווי פריהער, צו קריגען נאהרונגס־מיטלען פאר פאריז.

אין אַלגעמיין האָט די קאָנווענשען ניט געטהאָן מעהר, ווי געסטראשעט מיט טערראָר, און מיט דער פערשטאַרקערונג פון דער רעגיערונג. דאנטאָן האָט גערעדט פון א בעוואפענטער נאַציאָן און האָט געסטראשעט די ראָיאליסטען. „יעדען טאָג", האָט ער געזאָגט, „האָט א וועלכער־עס־איז אריסטאָקראט, א וועלכער־עס־איז לומפּ בעדארפט בעצאָהלען מיט זיין קאָפּ פאר זיינע פערברעכענס." די יאקאָבינער האָבען געפאָדערט די פּראָצעסירונג פון די ארעסטירטע זשיראָנדיסטען. העבערט האָט גערעדט פון „אן אונאויפהערליכער גיליאָטינע". דעם רעוואָלוציאָנערען טריבונאַל האָט מען געזעהען צו מאַכען מעהר ווירקזאם, און זוכונגען אין פּריוואט־הייזער איז ערלויבט געוואָרען צו מאכען זאָגאר ביי־נאכט.

און צו דער זעלבער צייט, ווען מען האָט געסטראשעט די נאציאָן מיט א שרעקען־הערשאפט, האָט מען אָנגענומען פערשיעדענע מיטלען אום אָבצושוואַכען די קאָממונע. אזוי ווי די רעוואָלוציאָנערע קאָמיטעס פון די סעקציאָנען, וועלכע האָבען געהאט די מאכט פון דער געריכט־פּאָליציי, איינשליסענדיג אויך די מאכט צו ארעסטירען, זיינען בעשולדיגט געוואָרען אין דעם, וואָס זיי האָבען אָפט מיסברויכט מיט זייער מאכט, האָט שאָמעט אויסגעפיהרט זיי אָוועקצושטעלען אונטער די השגחה פון דער קאָממונע און געצוואונגען זיי אויסצושליסען זייערע מיטגליעדער, אויף וועלכע מען האָט זיך ניט געקאָנט שטארק פערלאָזען. אָבער צוועלף טעג שפּעטער, דעם 17טען סעפּטעמבער, 1793, האָט די קאָנווענשען, ווערענדיג אייפערזיכטיג אויף די פערשטארקטע מאכט פון דער קאָממונע, אוועקגענומען דיזעס רעכט פון איהר קאָנקורענט און די רעוואָלוציאָנערע קאָמיטעס זיינען אוועקגעשטעלט געוואָרען אונטער דער דירעקטער קאָנטראָל פון דער קאָמיטע פון עפענטליכער זיכערהייט, יענער שרעקליכער מאכט פון דער געהיים־פּאָליציי, וועלכע איז אויסגעוואקסען ביי

דער זייט פון דער קאָמיטע פון עפפענטליכען וואוילזיין, און איז געוואָרען אַזוי שטאַרק, דאָס עס איז געווען ניט ווייט די סכנה, אַז זי זאָל איהר אין גאַנצען איינשלינגען.

וואָס אַנבעטרעפט די סעקציאָנען, אונטער דעם אויסרייד, אַז זיי ווערען איבערפילט פון די אַנטי־רעוואָלוציאָנערען, האָט די קאָנוועַנשען בעשלאָסען דעם 9טען סעפּטעמבער, דאָס די צאָהל פון זייערע אַלגעמיינע מיטינגען זאָל פערקלענערט ווערען אויף צוויי אַ וואָך, און אום צו פערזיסען דעם ביטערען פּיל, איז בעשטימט געוואָרען צו צוויי פראַנק פאַר יענע סאַנקיולאָטען, וועלכע זיינען געקומען צו דיזע פערזאַמלונגען און וועלכע האָבען געלעבט דורך ארבייט מיט זייערע הענד, — אַ בעשלוס, וועלכער איז אָפּט בעטראַכט געוואָרען, אַלס אַ שטאַרק רעוואָלוציאָנערער, אָבער אויף וועלכען די סעקציאָנען האָבען גאַנץ אַנדערש גע־קוקט. מאַנכע פון דיזע סעקציאָנען האָבען זיך ענטזאָגט פון דיזער בעצאָהלונג און האָבען פערדאַמט דעם פּרינציפּ, וועהרענד אַנדערע האָבען געמאַכט אַ זעהר געמעסיגטען געברויך פון דיזער גוטסקייט פון דער קאָנוועַנשען.

דעם 19טען סעפּטעמבער איז צו דעם אַרסענאַל פון די אונ־טערדריקונגס־געזעצע צוגעקומען נאָך דער שרעקליכער „געזעץ פון די פערדעכטיגטע". דיזער געזעץ האָט געמאַכט מעגליך די אַרעסטירונג פון אַלע אַריסטאָקראַטען, ביי וועמען מען האָט צו־גענומען זייער אייגענטהום, פון אַלע די, וועלכע זאָלען זיין פער־דעכטיג, „אַלס אַנהענגער פון טיראַנניי אָדער פעאָדאַליזם", פון אַלע, וועלכע „ערפילען ניט זייערע בירגערליכע פליכטען" — אין דער טהאַט, פון די אַלע, וועלכע האָבען ניט שטענדיג אַרויסגעוויזען זייער איבערגעבענהייט צו דער רעוואָלוציע. לואי בלאַן און אַלע אַנדערע בעוואונדערער פון שטאַאַט ערקלערען דיזען געזעץ אַלס אַ מיטעל פון אַ זעהר טיפער פּאָליטיק, וועהרענד אין דער ווירקליכקייט האָט ער נור אָנגעוויזען אויף די אונפעהיג־קייט פון דער קאָנוועַנשען אָנצוגעהן אין דער ריכטונג, וואָס איז ערעפענט געוואָרען פון דער רעוואָלוציע. עס האָט אויך פּאַרבע־רייטעט דעם וועג פאַר די שרעקליכע איבערפילונג פון די געפענג־

ניסע, וועלכע האָט שפּעטער געפיהרט צו דעם דערטרינקען פון די ארעסטירטע דורך קאריע אין נאַנטעס, צו דער אַלגעמיינער ער־שיסונג פון ארעסטירטע דורך קאָלאָ אין ליאָן, צו די מאַסען־אויסשלאַכטונגען אין יוני און יולי, 1794, אין פּאַריז און, מעהר פון אַלץ, האָט עס פאָרבערייטעט דעם שטורץ פון דעם רעזשים פון די מאָנטאַנאַרען.

אזוי ווי עס איז אין פּאַריז אויסגעוואַקסען אזא מעכטיגע רעגיערונג, האָבען זיך אונפערמיידליך אָנגעהויבען שרעקליכע קעמפּפע צווישען די פערשיעדענע פּאָליטישע פראקציעס, אום צו בעשליסען אין וועמעס הענד עס זאָל זיין דיזער מעכטיגער וואָפען. דעם 25טען סעפּטעמבער האָט אין דער קאָנווענשען שטאַט־געפונען אַן אָפענער קאַמפּף צווישען דיזע אַלע פּאַרטייען, און דער זיעג איז פערבליבען פאר די, וועלכע האָבען רעפּרעזענ־טירט די פּאַרטיי פון דעם גאָלדענעם מיטעל־וועג — פאר די יאַ־קאָבינער און ראָבעספּיער, זייער געטרייען רעפּרעזענטאַנט. אונ־טער זייער איינפלוס איז דער רעוואָלוציאָנערער טריבונאַל צו־נויפגעשטעלט געוואָרען פון די, וועמען זיי האָבען נאָמינירט.

אכט טעג שפּעטער, דעם דריטען אָקטאָבער, האָט די נייע מאַכט ארויסגעוויזען זיך אין איהר ריכטיגען קאָליר. יענעם טאָג האָט אמאר, א מיטגליעד פון דער קאָמיטע פון דער עפענטלי־כער זיכערהייט, אָבגעגעבען זיין רעפּאָרט, נאָך א שטאַרקען וואק לען־זיך, וועגען די זשיראָנדיסטען, וועלכע זיינען אויסגעשלאָסען געוואָרען דעם 2טען יוני פון דער קאָנווענשען, אין וועלכען ער האָט געפאָדערט, אז זיי זאָלען געבראכט ווערען פאר דעם רעוואָלו־ציאָנערען טריבונאַל; און צו אוים מורא אָדער צוליעב אירגענד אַן אנדער טעם איז ער אוועק פיעל ווייטער אין די אנדערע ריכ־טונג און האָט געפאָדערט, אז אויסער די 31 מענשען, וועמען ער האָט בעשולדיגט, זאָלען אויך פערפאָלגט ווערען די 73 זשי־ראָנדיסטישע דעפּוטאַטען, וועלכע האָבען פּראָטעסטירט אין יוני געגען די פערשוועכונג פון דער נאַציאָנאַלער רעפּרעזענטאַציאָן אין דער קאָנווענשען, אָבער וועלכע זיינען דאָך געבליבען זיצען דאָרט. צו יעדערענס גרויסער פערוואונדערונג, איז ראָבעספּיער

געווען שטארק געגען דיזען פּאָרשלאַג. עס איז ניט דער „רענק־ענד־פייל", האָט ער ערקלערט, „וואָס דארף בעשטראָפט ווערען; עס גענוגט צו בעשטראָפען זייערע פיהרער. און אזוי ווי ער איז אונטערשטיצט געוואָרען אין דעם פון דער „רעכטער" און פון די יאקאָבינער, האָט ער אויסגעפיהרט ביי דער קאָנווענשען, און אזוי האָט ער געקראָגען די בעריהמטהייט פון אַ פריעדענס־שטיפטער, וואָס איז פעהיג צו בעהערשען סיי די קאָנווענשען און סיי די ביידע קאָמיטעס.

אין אַ פּאָר טעג שפּעטער האָט זיין פריינד סען זשוסט פּאָר־געלעזען אַ רעפּאָרט פאר דער קאָנווענשען, אין וועלכען ער האָט זיך בעקלאָגט אויף די קאָררופּציאָן און טיראַניי פון דער נייער בייוראָקראטיע, האָט אָנגעדייטעט אויף די קאָממונע פון פּאריז — שאָמעט און זיין פּארטיי — און האָט געענדיגט מיט אַן אויפ־פּאָרדערונג, דאָס „די רעוואָלוציאָנערע רעגיערונג זאָל אויפגע־האַלטען ווערען, ביז דער פריעדען וועט געשלאָסען ווערען."

די קאָנווענשען האָט אָנגענומען זיין ראַטה, און אזוי איז די צענטראַלע רעגיערונג ענדליך געגרינדעט געוואָרען.

וועהרענד עס האָבען פּאסירט דיזע קעמפּפע אין פּאריז, איז די מיליטערישע לאַגע געווען אַ זעהר טרויעריגע. אין אוי־גוסט איז ארויסגעלאָזען געוואָרען אַ בעפעהל פאר די איינשריי־בונג פון נייע רעקרוטען אין די ארמיי. און דאַנטאָן, האָבענדיג צוריקגעקראָגען זיין ענערגיע און זיין טיעפען איינבליק אין דעם, ווי דאָס פּאָלק האָט געפיהלט, האָט געהאַט דעם גוטען געדאַנק איבערצוגעבען דיזע גאנצע ארבייט פון קריגען נייע סאָלדאַטען אין די הענד, ניט פון דער רעוואָלוציאָנערער ביוראָקראטיע, נור פון די אכט הונדערט קאָנפעדערירטע, וועלכע זיינען געשיקט גע־וואָרען נאָך פּאריז אין די ערשטע וואהל־פערזאמלונגען, אום צו געבען זייער צושטימונג צו דער קאָנסטיטוציע. דיזער פּלאַן איז אָנגענומען געוואָרען דעם 25טען אויגוסט.

אָבער, אזוי ווי אַ העלפט פון פראנקרייך האָט ניט גע־וואונשען קיין מלחמה, איז די רעקרוטען־איינשרייבונג אָנגעגאַנ־

גען זעהר לאנגזאם. און דאן האבען געפעהלט אי וואפען און אי אממוניציע.

עס זיינען צוערשט געקומען א רייהע פון מפלות פאר די רעפובליק אין אויגוסט און סעפטעמבער. טולאן איז געווען אין די הענד פון די ענגלענדער. מארסעל און פראוואנס האבען רע־וואלטירט געגען די קאנווענשען; די בעלאגערונג פון ליאן האט נאך אלץ אנגעהאלטען — זי האט אנגעהאלטען ביז דעם 18טען אקטאבער — און די לאגע אין דער וואנדיי איז אויף דאס מינ־דעסטע ניט בעסער געווארען. עס איז ערשט געווען דעם 16טען אקטאבער, ווען די ארמייען פון דער רעפובליק האבען געוואונען זייער ערשטען זיעג און דעם 18טען, ווען די וואנדייער, גע־שלאגען פון באללע, זיינען אריבער דעם טייך ל'איר צו נארד צו. אבער די אויסשלאכטונגען פון די רעפובליקאנער האבען נאך אלץ ניט אויפגעהערט און קארע האט געשאסען אלע די, וועלכע האבען זיך אונטערגעגעבען.

עס איז לייכט צו פערשטעהן, דאס ביין אנבליק פון דיזער גאנצער בלוט־פערגיסונג, פון די איבער־מענשליכע אנשטרענ־גונגען, וועלכע פראנקרייך האט געמאכט אום צו בעפרייען זיך פון דעם אויסערליכען שונא, און פון די אונגלויבליכע ליידען פון דער גרויסער מאסע פראנצויזען, איז דער געשריי: „טוידט צו די פיינד פון דער רעוואלוציע, הויך אדער נידעריג" געקומען פון די הערצער פון די רעוואלוציאנערען. א נאציאן קען ניט אונ־טערדריקט ווערען אזוי, אז זי זאל שוין ניט קענען מעהר איבער־טראגען, און זי זאל ניט אנהויבען צו רעוואלטירען.

דעם 3טען אקטאבער איז געגעבען געווארען דער בעפעהל צום רעוואלוציאנערען טריבונאל צו משפט'ן מאריע אנטואנעט. זייט פעברואר האט מען ניט אויפגעהערט דערצעהלען פון פער־שיעדענע פראבען צו בעפרייען די קעניגין. מאנכע פון דיזע פערזוכען, ווי מיר וועיסען עס היינט, האבען זיך שיער איינגעגעבען. די מוניציפאלע אפיציערען, וועמען די קאממונע האט אוועקגעשטעלט היטען דעם טעמפעל, זיינען אריבערגע־שלעפט געווארען פון די אנהענגער פון דער קעניגליכער פא־

מיליע אויף די זייט פון דער ארעסטירטער קעניגין. פולאן, ברונא, מעללע, ווינסען, און מישאָנים זיינען געווען צוויי־שען זיי. לעפיטער, א פערברענטער ראָיאליסט, איז געווען אין דעם דיענסט פון דער קאָממונע און האָט געצויגען אויף זיך די אויפמערקזאַמקייט אין די סעקציאָנען דורך זיינע פאַרטגעשריטענע מיינונגען. אַן אַנדער ראָיאליסט, באַלט, האָט געקראָגען די שטעלע פון א וועכטער אין דעם געפענגניס, וואו די קעניגין איז איצט געהאַלטען געוואָרען. איין פערזוך צו לאָזען די קעניגין אַנטלויפען איז דורכגעפאַלען אין פעברואר. אָבער א צווייטער פערזוך אזא, אָרגאניזירט פון מישאָנים און באַראָן דע באַטץ, האָט זיך שיער איינגעגעבען. נאָך דער ענטדעקונג פון דיזען פערזוך (דעם 11טען יולי) איז די קעניגין צוערשט אָבגעזונדערט געוואָרען פון איהר זוהן, וועמען מען האָט איבערגעגעבען צום שוסטער סימאָן, ער זאָל אויפפאַסען אויף איהם. די קעניגין איז דאן אריבערגעבראכט געוואָרען אין די קאָנסערזשערי־געפענגניס. אָבער די פערזוכע איהר צו בעפרייען האָבען פונדעסטוועגען ניט אויפגעהערט, און א ריטער פון סאַנט־לואי, רוגעוויל, האָט זאָגאר אויסגעפיהרט צוצוקומען צו איהר, וועהרענד באַלט, אַלס דער וועכטער, האָט פאַר איהר אָנגעהאַלטען די פערהעלטניסע מיט דער אויסער וועלט. יעדער פּלאַן פאַר איהר בעפרייאונג האָט פעראורזאכט א גרויסע אויפרעגונג צווישען די ראָיאליסטען, וועלכע האָבען געסטראשעט מיט א שטאַאַט־שטרייך און א באַלדיגער אויסשלאַכטונג פון אלע אנהענגער און מיטגליעדער פון דער קאָנווענשען און פון די פּאַטריאָטען אין אַלגעמיין.

עס איז גאַנץ מעגליך, דאָס די קאָנווענשען וואָלט ניט אָבגעלייגט דעם פּראָצעס פון מאריע אנטואנעט ביז אָקטאָבער, ווען זי וואָלט ניט געהאָפּט אָבצוהאַלטען די אריינדרינגונג פון די פעראייניגטע מאָנארכען מיט דעם תנאי צו בעפרייען די קעניגין. עס איז ווירקליך בעקאַנט, דאָס די קאָמיטע פון עפּפענטליכען וואוילזיין האָט געגעבען אינסטרוקציאָנען אין דיזען זין אין יולי צו איהרע קאָמיסיאָנערען, סעמאָנוויל און מארע, וועלכע זיי־

נען ארעסטירט געוואָרען אין איטאַליען דורך דעם גובערנאַטאָר פון מילאַן, און עס איז אויך בעקאַנט, דאָס פערהאַנדלונגען פאר די פריילאָזונג פון דער קרוין־פרינצעסין זיינען אָנגעפיהרט געוואָרען נאָך פיעל שפעטער.

די אנשטרענגונגען פון מאַריע אַנטואַנעט צו ברענגען די דייטשען אין פראנקרייך און איהרע פערעטהערייען אום צו פערלייכטערען דעם זיעג פון דעם שונא זיינען צו גוט בעקאַנט—איצט, אז איהר קאָררעספאָנדענץ מיט פערזען איז פערעפענטליכט געוואָרען — אז עס זאָל זיך לוינען אָבצושטרייטען די פאַבלען פון איהרע מאָדערנע פערטהיידיגער, וועלכע ווילען בעווייזען, אז זי איז געווען כמעט א היילינע. די עפפענטליכע מיינונג פון 1793 האָט ניט געמאַכט קיין טעות, ווען זי האָט בעשולדיגט די טאָכטער מאַריע־טערעזיא׳ס צו זיין זאָגאר מעהר שולדיג, ווי לואי דער זעכצעהנטער. זי איז געשטאָרבען אויף דער גיליאָטינע דעם 16טען אָקטאָבער.

די זשיראָנדיסטען האָבען איהר באַלד נאָכגעפאָלגט. ווי בעקאַנט, ווען איין־און־דרייסיג פון זיי זיינען ארעסטירט געוואָרען דעם צווייטען יוני, האָט מען זיי געלאָזען די פרייהייט צו געהן אין פאריז מיט דעם תנאי פון צו זיין בעגלייט פון א זשאַנדאַרם. מען האָט אזוי ווענינ געטראַכט פון טוידטען זיי, דאָס איינינע גוט־בעקאַנטע מאָנטאַנארען האָבען זיך אָנגעבאָטען צו געהן צו די דעפּאַרטמענטס פון די ארעסטירטע זשיראָנדיסטען, און זיך לאָזען האַלטען, אלס משכן פאר די זיכערהייט פון די ארעסטירטע זשיראָנדיסטען. אָבער די מייסטע פון די ארעסטירטע זשיראָנדיסטען זיינען אַנטלאָפען פון פאריז און זיינען אוועק אין די פּראָווינצען צו פּראָפּאַגאַנדירען בירגער־קריעג. מאנכע האָבען אויפגעהעצט נאָרמאַנדיען און ברעטאַין, אנדערע האָבען צוגערעדט באָרדאָ, מארסעל און פּראָוואַנס צו רעבעלירען, און איבעראל זיינען זיי געוואָרען די פערבינדעטע פון די ראָיאַליסטען.

אין דיזער צייט זיינען פון די 31, וואָס זיינען ארעסטירט געוואָרען דעם 2טען יוני, בלויז 12 געבליבען אין פאריז. צו דיזע

זיינען צוגעגעבען געוואָרען נאָך צעהן זשיראָנדיסטען, און דער פאַל זייערער איז פאָרגעקומען פאַר'ן געריכט דעם 3טען ברומער (דעם 22טען אָקטאָבער). די זשיראָנדיסטען האָבען זיך מוטהיג פערטהיידיגט, און אזוי ווי זייערע רעדען האָבען אויסגעזעהען צו מאַכען א ווירקונג אפילו אויף די אויסגעקליבענע דזשורי פון דעם רעוואָלוציאָנערען טריבונאַל, האָט די קאָמיטע פון עפענט־ליכען וואוילזיין אויף שנעל גע'פועל'ט א געזעץ פון דער קאָנ־ווענשאָן פאר די „פערשמעלערונג פון דער פערטהיידיגונג פאַר'ן געריכט". דעם 9טען ברומער (אָקטאָבער דעם 28טען) האָט פאָקווער־טינוויל פאָרגעלעזען דיזען נייעם געזעץ פאַר'ן געריכט, דער פּראָצעס איז געשלאָסען געוואָרען, און די צוויי און צוואַנציג זשיראָנדיסטען זיינען פעראורטהיילט געוואָרען. וואַלאַזע האָט זיך דערשטאָכען און די אנדערע זייַנען אויף מאָרגען הינגעריכטעט געוואָרען.

מאַדאַם ראָלאָן, די ווירקליכע בעגייסטערין פון דער זשי־ראָנדיסטישער פּאַרטיי, איז הינגעריכטעט געוואָרען נאָוועמבער דעם 8טען. דער געוועזענער מעיאָר פון פּאַריז, בעילי, אין ווע־מעס קאָנספּיראַציע מיט לאַפאַיעט אין דער אויסשלאַכטונג פון דעם 17טען יולי, 1791, איז קיין צווייפעל ניט געוועזן, גירי דו פּרע, פון ליאָן, בארנאוו, וועלכער איז איבערגערעדט געוואָרען פון דער קעניגין, וועהרענד ער האָט איהר בעגלייט פון וואַרען נאָך פּאַריז, האָבען באַלד זיי נאָכגעפאָלגט און אין דעצעמבער האָבען די זשיראָנדיסטען קערסאָן און ראַבאַ סען־עטיען בעשטיגען די גיליאָטינע, ווי אויך מאַדאַם דובאַרי, וועלכע איז געווען אזוי בעריהמט. ראָלאָן און קאָנדאָרסע האָבען בעגאַנגען זעלבסט־מאָרד.

אזוי האָט זיך אָנגעפאַנגען דער טעררער, און איינמאָל האָט ער זיך אָנגעפאַנגען, האָט ער געמוזט אָנהאַלטען דעם אונפער־מיידליכען גאַנג פון ענטוויקלונג.

צוויי און זעכציגסטער קאַפּיטעל.

ערציהונג. — מעטרישע סיסטעם. — דער נייער קאַלענדאַר. — אַנטי־רעליגיעזע בעוועגונג.

ערציהונג. — די דריי־גראַדען־סיסטעם. — די מעטרישע סיסטעם. — איהר וויכטיגקייט. — דער רעפּובליקאַנישער קאַלענדאַר. — זיין שייכות מיט דער קירכע. — שטרענגע געזעצע געגען פּריסטער. — די ערשטע פערזוכע געגען קריסטענטהום. — ערמונטערט פון דער קאָנווענשען. — בישאָפּ גאַבעל׳ס ערקלערען זיך, אלס אויס קריסט. — דער ענטהוזיאזם פון דער פערזאמלונג. — די בעוועגונג פערשפּרייט זיך. — די פייערונג פון פרייהייט און פערשטאַנד. — ראָבעספּיער איז דאַגעגען. — די אויפפיהרונג פון דאַנטאָן. — ראָבעספּיער און דאַנטאָן. — דער טריאומף פון קאַטהאָליציזם. — די פייערונג פון דעם העכסטען וועזען. — דער פאָרשפּיעל צום 9טען טהערמידאָר.

צווישען אלע דיזע קעמפּפע האָבען די רעוואָלוציאָנערען ניט פערלאָרען פון אויג די גרויסע פראגע פון נאַציאָנאַלער ערציהונג. זיי האָבען פערזוכט אַוועקצולייגען איהרע פונדאַמענטען אויף די פּרינציפּען פון גלייכהייט. אַ גרויסע מאַסע ארבייט איז ווירקליך אויפגעטהאָן געוואָרען אין דיזער ריכטונג, ווי מען קען דאָס זעהען פון די דאָקומענטען פון דער קאָמיטע פון עפענטליכער ערציהונג, וועלכע זיינען ערשט ניט לאַנג צוריק פערעפענטליכט געוואָרען. דער וואונדערבאַרער רעפּאָרט פון מישעל לעפּעלעטיע איבער ערציהונג, וואָס מען האָט געפונען נאָך זיין טוידט, איז פאָרגעלעזען געוואָרען פאר דער קאָנווענשען און אַ רייהע פון מאַסרעגלען פאר אַ דריי־גראַדיגע סיסטעם פון ערצי־

הונג — עלעמענטאַר־שולען, מיטעל־שולען און ספּעציעלע שולען — איז אַנגענומען געוואָרען.

אָבער דער גרעסטער אינטעללעקטועלער מאָנומענט פון דיזער פּעריאָדע פון דער רעוואָלוציע איז די מעטרישע סיסטעם. דיזע סיסטעם האָט געטהאָן פיעל מעהר, ווי די איינפאַכע איינפיהרונג פון אונזער צעהן־סיסטעם, וועלכער איז דער פונדאַמענט פון אונזער צעהלען, וואָס דאָס אַליין וואָלט געווען אַ גרויסער פאָרטשריט צו דער פעראיינפאַכונג פון דער מאַטעמאַטישער לעהרע און וואָס האָט פיעל געהאָלפען דער ענטוויקלונג פון דעם מאַטעמאַטישען אַרט דענקען, נור עס האָט אויך געגעבען צו דער פונדאַמענטאַלער מאָס, דעם מעטר, אַ לענג (איין פערציג מיליאָנטעל טייל פון דער ערד־מערידיאַן), וועלכע קען אימער־צו אויפגעזוכט ווערען מיט אַ היבשען גראַד פון פּינקטליכקייט, אין פאַל, ווען אונזערע מאָסען אין דער צוקונפט זאָלען פערלאָרען געהן, ווי עס זיינען פערלאָרען געוואָרען די מאָסען פון די אַלטע ציוויליזאַציאָנען — און דיזער פאַקט גופא האָט אויפגעעפענט נייע האָריזאָנטען פאַר'ן געדאַנק. אַ חוץ אַלעמען, פעסטשטעלענדיג אַן איינפאַכע פּראָפּאָרציע צווישען די אינהאַלטען פון לענג, אויבערפלעכע, אומפאַסונג און געוויכט, האָט די מעטרישע סיסטעם פאַרבעריייט דעם געדאַנק פון דעם קומענדען דור פאַר דעם גרויסען זיעג פון דער וויסענשאַפט אין דעם נייִנצעהנטען יאָהרהונדערט — איהר געוויסהייט איבער די איינהייטליכקייט פון די פיזישע כוחות און דער איינהייטליכקייט פון דער נאַטור.

דער נייער רעפּובליקאַנישער קאַלענדאַר איז געווען דער לאָגישער קאַלענדאַר פון דער מעטרישער סיסטעם. ער איז אָנגענומען געוואָרען פון דער קאָנווענשען נאָך צוויי רעפּאָרטען, פאָרגעלעזען פון ראָם סעפּטעמבער דעם 20טען און אָקטאָבער דעם 5טען און נאָך אַ רעפּאָרט פון פאַבר ד'ענגלאַנטין, פאָרגעלעזען דעם 24טען נאָוועמבער, 1793.*)

---

*) דער רעפּובליקאַנער יאָהר איז איינגעטהיילט געוואָרען אין צוועלף מאָנאַטען, יעדער מאָנאַט פון דרייסיג טעג. די נעמען פון

דער נייער קאַלענדאַר האָט אויך איינגעפיהרט אַ נייע עפּאָכע אין די צעהלונג פון די יאָהרען, וועלכע האָבען זיך אָנגעפאַנגען מיט דער פּראָקלאַמירונג פון דער רעפּובליק אין פראַנקרייך, דעם 22סטען סעפּטעמבער, 1792. די קריסטליכע וואָך איז אויפגעגעבען געוואָרען. דער זונטאג איז פערשוואונדען, און דער רוהע־טאָג איז געוואָרען יעדער צעהנטער טאָג אין מאָנאַט, דער דעקאדי. *)

דיזע מאָנאַטען זיינען געגעבען געוואָרען פון פאַבר ד'ענגלאַנטין, ווי פאָלגט: ווענדעמער, ברומער און פרימער פאַר די הערבסט־מאָנאַטען, פון סעפּטעמבער ביז דעצעמבער, דעם 20סטען. ניוואָז, פּליוואָז און ווענטאָז פאַר די ווינטער־מאָנאַטען, פון דעצעמבער דעם 21סטען ביז מערץ דעם 20סטען; זשערמינאַל, פלאָרעאַל און פּרעריאַל פאַר די פריהלינגס־מאָנאַטען, פון מערץ דעם 21סטען ביז יוני דעם 18טען; און מעזידאָר, טהערמידאָר און פרעקטידאָר פאַר די זומער־מאָנאַטען פון דעם 19טען יוני ביז דעם 16טען סעפּטעמבער. פינף עקסטרא טעג, וועלכע מען האָט אַ נאָמען געגעבען סאַנקיולאָטידי, סעפּטעמבער 17, 18, 19, 20 און 21 האָבען געמאַכט דעם יאָהר פאָלשטענדיג. יעדער מאָנאַט איז געווען צוטהיילט אין דריי צעהנדליג און די טעג האָט מען גערופען פּרימידי, דואַדי, טרידי און אַזוי ווייטער. דער רוהעטאָג איז געווען דער צעהנטער, דער דעקאַדי.

*) די אידעע פון צו עטאַבלירען דעם נייעם קאַלענדאַר אויף אַן אסטראָנאָמישען פונדאַמענט איז געווען זיכער אַן אויסגעצייכענטע (די אידעע פון איבערטראָגען די פינף איבעריגע טעג צום סוף פון יאָהר איז געווען ניט אַזא גוטע). און די נעמען פון די מאָנאַטען זיינען געווען זעהר גוט אויסגעקליבען; אָבער אַ חוץ אַלע טענות, וואָס מען איז זיכער געווען צו מאַכען געגען דעם קאַלענדאַר, ווייל ער האָט גלאָריפיצירט די רעוואָלוציע, איז עס אויך זעהר וואהרשיינליך, דאָס די אידעע פון איבערמאַכען די וואָך פון זיבען טעג אין אַ וואָך אויף צעהן, איז ניט געווען קיין זעהר געראָטהענע. אַזא וואָך איז צו לאַנג פאַר אונזערע געוואוינהייטען, און זי איז געווען און וועט אימער בלייבען אַ שטערונג צו דעם, אַז זי זאָל קענען פון אַלעמען אָנגענומען ווערען.

דיזער בעשלוס פון דער קאָנוועגשען, וועלכער האָט אָבגע־מעקט דעם קריסטליכען קאַלענדאַר פון אונזער טעגליכען לעבען, האָט נויטוועגדיגער־ווייזע אויפגעמונטערט די יעניגע, וועלכע האָבען געזעהען אין דער קריסטליכער קירכע און איהרע דיע־נער די הויפּט־שטיצע פון שקלאַפעריי. די ערפאַהרונג, וואָס זיי האָבען געמאַכט מיט די פּריסטער, וועלכע האָבען צוגעשוואָרען צו דער קאָנסטיטוציע, האָט בעוויזען די אונמעגליכקייט פון צו גע־ווינען די קירכע פאַר די זאַך פון פּראָגרעס. פאָלגליך האָט זיך אויפגעהויבען די פראַגע וועגען אָבשאַפען אַלערליי צאָהלונ־גען פון שטאַאט צו די גייסטליכע און זאָלען די, וואָס גלויבען, אַליין, אויף זייער אייגענעם חשבון, אויפהאַלטען זייערע גאָ־טעס־דיענער. קאַמבאָן האָט עס שוין פאָרגעבראַכט פאַר דער קאָנווענשען אין נאָוועמבער, 1792. אָבער ביי דריי פערשיע־דענע געלעגענהייטען האָט די קאָנווענשען בעשלאָסען אויפצוהאַל־טען א נאַציאָנאַלע קירכע, וועלכע זאָל זיך אונטערוואַרפען צום שטאַאט און ווערען אויפגעהאַלטען אויך פון איהם, וועהרענד זי האָט בעהאַנדעלט די אונגעהאָרכזאַמע פּריסטער (די, וועלכע האָ־בען ניט געוואָלט שווערען טרייהייט צו דער קאָנסטיטוציע) מיט דער גרעסטער גרויזאַמקייט.

געגען דיזע פּריסטער זיינען זעהר שטרענגע געזעצע אָנגענו־מען געוואָרען און פון מערץ דעם 18טען, 1793, איז בעשטימט געוואָרען די טוידט־שטראַף פאַר די, וועלכע זאָלען אַנטהייל נעה־מען אין די שטערונגען אין פערבינדונג מיט דעם נעהמען פון סאָלדאַטען און פאַר די, וועלכע זאָלען געפונען ווערען אויף דער טעריטאָריע פון דער רעפּובליק נאָך דעם, ווי זיי זיינען פעראור־טהיילט געוואָרען ארויסגעשיקט צו ווערען. דעם 21סטען אָק־טאָבער, 1793, זיינען נאָך שטרענגערע געזעצע אָנגענומען גע־וואָרען, און פערשיקונג איז אָנגעווענדעט געוואָרען אויך געגען די קאָנסטיטוציאָנעללע פּריסטער, אויב זיי זיינען בעשולדיגט געוואָרען אין „אונבירגערליכקייט“ פון זעקס בירגער פון זייער קאַנטאָן. דאָס האָט בעוויזען, דאָס אין פראַנקרייך איז געוואַק־סען די איבערצייגונג, דאָס אפילו די פּריסטער, וועלכע האָבען

שוין צוגעשוואָרען צו דער קאָנסטיטוציע, זיינען פונקט אזוי געפעהרליך ווי די, וועלכע האָבען זיך ענטזאגט צו שווערען.

די ערשטע פּראָבען אָבצושאַפען דעם קריסטליכען גלויבען זיינען געמאַכט געוואָרען אין אבבעוויל און נעווערס. דער קאָמיססיאָנער פון דער קאָנגוועגשען, פושע, וועלכער איז געווען אין נעווערס און האָט אָהן צווייפעל געהאַנדעלט אין איינפערשטענדניס און אפשר אונטער דעם איינפלוס פון שאָמעט, ווען ער האָט געטראָפען אין דיזער שטאָדט, האָט סעפּטעמבער דעם 26טען, 1793, ערקלערט קריעג „געגען אלע פּאָראורטהיילע און דעם היפּאָקריטישען גאָטעס־דיענסט, ווי אויך דעם וואונש צו פארבייטען זיי אויף „די אכטונג און דיענסט צו דער רעפּובליק און דער נאַטירליכער מאָראַל.*)

איינ־יגע טעג נאָך דעם, ווי עס איז איינגעפיהרט געוואָרען דער נייער קאַלענדאַר, האָט ער ארויסגעגעבען דעם 10טען אָקטאָבער אַ נייעם בעפעהל, לויט וועלכען די פערשיעדענע צערעמאָניעם פון גאָטעס־דיענסט קענען נור פּראקטיצירט ווערען אין זייערע פערשיעדענע טעמפּלען. אַלע רעליגיעזע עמבלעמען אויף דער אָפענער גאַס דארפען פערניכטעט ווערען. די פּריסטער טאָרען ניט מעהר ערשיינען אין זייערע רעליגיעזע קליידער אין ערגעץ ניט, א חוץ אין זייערע קירכען, און, ענדליך, בעגרעבענישען דארפען אויסגעפיהרט ווערען אָהן אירגענד וועלכע צערעמאָניעם אין די פעלדער, וואָס זיינען פערפלאַנצט מיט בוימער, אונטער די שאָטענס פון וועלכע עס זאָל אויפגעשטעלט ווערען אַ סטאַטוע, וואָס זאָל רעפּרעזענטירען מיט זיך דעם שלאָף. אַלע אַנדערע עמבלעמען דארפען פער־

---

*) ער האָט ארויסגעגעבען א בעפעהל, לויט וועלכען אירגענד וועלכער דינער פון אירגענד וועלכער רעליגיאָן אָדער אַ פּריסטער, וואָס קריגט זיין פּענסיע פון דער נאַציאָן, מוז חתונה האָבען אָדער אדאָפּטירען אַ קינד, אָדער האַלטען ביי זיך אַן אונפעהיגע, אַלטע פּערזאָן, אויב ער וויל ניט פערלירען זיין אַמט און זיין פּענסיע.

ניכטעט ווערען און אויף „די טויערען צו דיזע פעלדער, וועל־כע זיינען געהייליגט מיט רעליגיעזען רעספעקט צו די שאָטענס פון די טויטע, זאָל זיין דיזע אויפשריפט: „טוידט איז דער אייביגער שלאָף“. ער האָט אויך ערקלערט די בעדייטונג פון דיזע דעקרעטען צום פאָלק מיט דער הילפע פון מאַטעריאַליס־טישע לעקציעס.

צו דער זעלבער צייט האָט לאַגענלאַ, א צווייטער קאָממי־סיאָנער פון דער קאָנווענשען, אומגעוואנדעלט די קירכע אין ראשפאָר אין „טעמפעל פון אמת“, וואוהין אכט קאַטאָלישע פריסטער און איין פּראָטעסטאַנטישער זיינען געקומען זיך אָב־צוזאָגען פון זייער רעליגיאָן און זייערע עמטער דעם 31טען אָקטאָבער, 1793. אין פאריז, דעם 14טען אָקטאָבער, אויף די אָנווייזונג פון שאָמעט, זיינען אויסערליכע רעליגיעזע צערע־מאָניעס פערבאָטען געוואָרען און דעם 16טען איז דער בע־פעהל, וואָס פושע האָט ארויסגעלאָזען וועגען בעגרעבנישען, אָנגענומען געוואָרען אין פּרינציפּ פון דער קאָממונע.

אז דיזע בעוועגונג איז בשום אופן ניט געווען קיין איי־בערראַשונג, און דאָס די מענשליכע מוחות זיינען געווען פאָר־בערייטעט פאר איהר דורך די רעוואָלוציע זעלבסט און איהרע פאָרגענגער, דאָס איז זעלבסט־פערשטענדליך. ערמוטהיגט איצט פון די האנדלונגען פון דער קאָנווענשען, האָבען די פּראָ־ווינצען זיך ארייגעוואָרפען ענטהוזיאַסטיש אין די בעוועגונג פון אָבשאַפען דעם קריסטליכען גלויבען. נאָכפאָלגענדיג דעם ביישפּיעל פון דער שטעדטעל ריז־אָרגאַניס, האָט זיך דער גאַנ־צער דיסטריקט קארבעל אָבגעזאָגט פון קריסטענטהום, און די־זער שריט איז בעגריסט געוואָרען פון דער קאָנווענשען, ווען די דעפּוטאַטען פון קארבעל זיינען געקומען דעם 30טען אָקטאָ־בער צו מעלדען, וואָס עס איז געטהאָן געוואָרען.

אין זעקס טעג שפּעטער זיינען די דעפּוטאַטען פון דער קאָממונע מעננעס, געקומען צו דער קאָנווענשען אָנגעטהאָן אין מיצען. אויך זיי זיינען גוט אויפגענומען געוואָרען און די קאָנווענשען האָט אנערקענט „דאָס רעכט, וואָס אַלע בירגער

האָבן אָנצונעהמען אירגענד וועלכען גאָטעס־דיענסט, וואָס פאַסט זיי אם בעסטען און צו אונטערדריקען יענע צערעמאָניעס, וועלכע געפעהלען זיי ניט.” א דעפוטאציע פון סען־ע־אָיז, פאָרדערענדיג, אז די שטעלע פון דעם בישאָף פון ווערסאיל, וואָס איז ניט לאַנג געשטאָרבען, זאָל בלייבען לעדיג, ניט פערנומען פון קיינעם, איז אויך אויפגענומען געוואָרען מיט פיעל כבוד.

די קאָנווענשען האָט ערמוטהיגט די בעוועגונג געגען קריסטענטהום ניט נור דורך איהר שטעלונג צו דיזער בעוועגונג, נור אויך דורך דעם געברויך, וועלכען זי האָט געמאַכט פון די קירכען־אוצרות, וועלכע די בירגער האָבען איהר געבראכט — איינשליסענדיג דעם מזבח פון דער קירכע פון סאַן זשענעוויעוו, וועלכער איז איבערגעגעבען געוואָרען אין מינט צו צושמעלצען. *)

ערמוטהיגט אָהן צווייפעל פון דיזער שטעלונג פון דער רעגיערונג, האָבען אנאַכארזיס קלאָץ און שאָמעט גענומען נאָך א שריט פאָרוועטס. קלאָץ, א פרייסישער באַראָן, וועלכער איז מיט'ן גאַנצען הארצען געוועזן פאר דער רעוואָלוציע און וועלכער האָט מיט מוטה און ערנסט פערטהיידיגט די אינטערנאַציאָנאַלע פעדעראַציאָן פון אַלע פעלקער, און דער פראָקוראָר פון דער קאָממונע, שאָמעט, וועלכער איז געוועזן אַן אמת'ער פאָרשטעהער פון דעם פאַריזער ארבייטס־מאַן, האָבען איבערגערעדט גאָבעל, דעם בישאָף פון פאַריז, אויפצוגעבען זיינע פריסטערפליכטען. קריגענדיג די איינשטימונג פון דעם יעפיסקאָפאַלישען ראַטה און האָבענדיג געמעלדעט זיין בעשלוס צום דעפאַרטמענט אין דער קאָממונע, איז גאָבעל געקומען צו דער קאָנווענשען אין זיין גאַנצען שטאַט דעם 17טען ברומער, בעגלייט פון עלף זיינע שמשים, און דעם פאַריזער מעיאָר, פאַשע, און שאָמעט און צוויי מיטגליעדער פון דעם דעפאַרטמענט, מאַמאראָ

---

*) עס איז ווערטה צו געדענקען, דאָס די גרינדונגס־פערזאַמלונג האָט שוין געמאַכט עהנליכע בעשליסע.

און לוליער, אום צו ענטזאגען זיך עפענטליך פון אלע זיינע פריווילעגיען און טיטלען.

זיין רעדע ביי דיזער געלעגענהייט איז געווען אמת ער־האבען. אכטענדיג, ווי ער האט עס, „די אייביגע פרינציפען פון גלייכהייט און מאראל, די נויטווענדיגע פונדאמענטען פון יעדער אמת־רעפובליקאנישער רעגיערונג", פאלגט ער איצט די שטימע פון פאלק און ענטזאגט זיך פון „די טהעטיגקייטען פון א מיניסטער פון דער קאטהולישער קירכע". אוועקלעגענדיג זיין צלם און זיין רינג, האט ער אנגענומען און אנגעטהאן די רויטע היטעל, וועלכע א מיטגליעד האט איהם דערלאנגט.

די פערזאמלונג איז איצט אנגעגריפען געווארען פון א בעגייסטערונג, וועלכע האט געקאנט נור פערגליכען ווערען מיט דער בעגייסטערונג פון דער נאכט פון 4טען אויגוסט. צוויי אנדערע בישאפען, טהאמאס לינדע און געי־ווערנאן, און מאנ־כע אנדערע קירכען־מיטגליעדער פון דער קאנווענשען, זיינען צוגעלאפען צו דער טריבונע אום נאכצופאלגען דעם ביישפיעל פון בישאפ גאבעל. אבער גרעגאאר האט זיך ענטזאגט אנצו־שליסען. וואס אנבעטרעפט סיעז, האט ער ערקלערט, דאס ער האט שוין מיט יאהרען צוריק אויפגעגעבען אלע צערעמאניעס, דאס ער האט ניט קיין אנדער גלויבען, א חוץ דעם גלויבען אין פרייהייט און גלייכהייט, און דאס אין זיינע תפלות האט ער שוין געבעטען פאר דעם טריאומף פון פערשטאנד איבער פאראור־טהייל און פאנאטיזם.

די ווירקונג פון דיזער סצענע אין דער קאנווענשען איז געווען א געוואלדיגע. גאנץ פראנקרייך און אלע נאכבאר־נא־ציאנען האבען געהערט וועגען דעם. און איבעראל, צווישען די הערשענדע קלאסען, האט זיך ערהויבען א מבול פון האס געגען די רעפובליק.

אין פראנקרייך האט זיך דיזע בעוועגונג ראשיג פער־שפרייט איבער די פראווינצען. אין עטליכע טעג האבען איי־ניגע בישאפס און פיעלע איינפאכע גייסטליכע זיך אבגעזאגט פון זייערע טיטלען, און זייער אבזאגען־זיך איז געווען א געלע־

גענהייט פאר איבערראשענדע סצענען. עס איז ריהרענד, אין דער טהאט, צו לייענען, למשל,די פאָלגענדע שילדערונג פון דער ענטזאגונג פון די גייסטליכע אין בורזשע, וועלכע איך האָב געפונען אין אַ לאָקאלען פאמפלעט פון יענער צייט.

דערמאָנענדיג אַ פריסטער מיט'ן נאָמען באפטיסט פאטין און זשוליען דע־דיו, אַ מיטגליעד פון דעם בענעדיקטער אָרדער, וועלכע זיינען געקומען זיך אָבצוזאָגען פון זייערע פריסטערליכע פריווילעגיען, זעצט פאָרט דער פערפאסער פון דעם פאמפלעט: פריווא, בריטאן, פאטרו, רוען און טשעמפיאן, אַלע מעטראפאליטישע געוועזענע גלחים, זיינען ניט געוועזען די לעצטע אריינצוטרעטען אין די ארענא; עפסיק און קאלענד, דיומאנטיע, ווערוטאן, געוועזענע בענעדיקטער, ראשאָן און קאָלארדאָ זיינען געקומען נאָך זיי; דער געוועזענער גלח דעזאבמא און זיין בעגלייטער, דיובאי, איינגעבויגען אונטער דער לאסט פון יאָהרען, זיינען זיי נאָכגעגאַנגען מיט לאַנגזאמע טריט, ווען לעפראנק האָט אויסגעשריען: „פערברענט, פערברענט די דאָקומענטען פון אייער פריסטערשאַפט און מעג אויך דער זכרון פון אונזער פערגאַנגענעם צושטאַנד פערשווינדען אין די פלאַמען, וועלכע פערברענען זיי. איך לעג ארויף אויף דעם מזבח פון פאטערלאַנד דיזען זילבערנעם מעדאל: ער טראָגט די געשטאַלט פון דעם לעצטען פון יענע טיראַנען, וועלכער דורך די אינטריגען און דורך די אמביציע פון די גייסטליכע, האָט זיך גערופען „דער העכסט־קריסטליכער".״

אַלע דאָקומענטען פון דער פריסטערשאַפט זיינען דאַן פערברענט געוואָרען אין אַ הורבע, און אַ טויזענד־פאכיגער געשריי האָט זיך אָבגעהילכט אין דער לופט: „פערשוואונדען זאָל ווערען אויף אייביג די עראַינערונג אָן די פריסטער! לאַנג זאָל לעבען די ערהאַבענע רעליגיאָן פון דער נאַטור! פערניכטעט זאָל ווערען דער קריסטענטהום־פאָראורטהייל!״ און דאַן רעכענט אויס דער פאמפלעט די פאטריאָטישע מתנות. דיזער צעטעל איז ווירקליך ריהרענד. מתנות פון לייווענט און זילבערנע שיך־בענדלאַך זיינען זעהר פיעל. די פאטריאָטען און „די

ברידער" זיינען געווען אָרעם. זיי האָבען געגעבען, וואָס זיי האָבען געקאָנט.

אין אלגעמיין, דער אַנטי־קאַטהאָלישער געפיהל, אין וועלכען א „רעליגיאָן פון נאַטור" איז געווען פערמישט מיט פּאַטריאָטישע געפיהלען, איז געווען פיעל טיעפער, ווי פיעל איינער האָט געמעגט גלויבען, איידער ער האָט נאָכגעזעהען די דאָקומענטען פון יענער צייט. די רעוואָלוציע האָט געמאַכט מענשען דענקען און האָט געגעבען מוטה צו זייערע געדאַנקען.

אין דער זעלבער צייט האָבען דער דעפּאַרטמענט און די קאָממונע פון פּאַריז בעשלאָסען צו פייערען דעם פאָלגענדען „דעקאַדי", דעם 20טען ברומער (דעם 10טען נאָוועמבער) אין נאָטר־דאם גופא און צו אָרגאַניזירען „א פעסט פון פרייהייט און פערשטאנד", ווען עס זאָלען געזונגען ווערען פּאַטריאָטישע ליעדער פאר דער סטאַטוע פון פרייהייט. קלאָץ, מאָמאָרא, הערבערט און שאָמעט האָבען אָנגעפיהרט אַן אַקטיווע פּראָפּאַגאַנדע צווישען די פאָלקס־פעראייניגען, און דער פעסט איז געווען דורך און דורך אַן ערפאָלג. דיזער פעסט איז שוין אַזוי אָפט געשילדערט געוואָרען, דאָס עס איז ניט נויטיג זיך אָבצושטעלען אויף איינצעלהייטען. עס מוז אָבער דערמאָנט ווערען, דאָס פאר די רעפּרעזענטאַציאָן פון פרייהייט האָט מען געהאַלטען פאר גלייכער אויסצואויסוועהלען א לעבעדיגען מענשען, איידער א סטאַטוע, ווייל, ווי שאָמעט האָט ערקלערט, „א סטאַטוע וואָלט אויך געווען א שריט צו געצענדיענעריי". ווי מישלע האָט שוין בעמערקט, „די גרינדער פון דעם נייעם גלויבען האָבען רעקאָמענדירט פאר אזא ערהאַבענע ראָליע די אויסוואהל פון פּערזאָנען, וועמעס כאַראַקטער זאָל זיי מאַכען ריין און שעהן, און וועמעס שטרענגקייט פון געוואוינהייטען און אנזיכטען זאָל קענען פּאַרוואַרפען אירגענד וועלכען געמיינעם געדאַנק". ווייט פון צו זיין א שפּאַס, איז דיזער פעסט געווען א העכסט ציכטיגע צערעמאָניע, וועלכע האָט ניט געהאַט אין זיך גאָר ניט לוסטיגעס, און איז געווען זאָגאַר לאַנגווייליג, זאָגט מישלע, וועלכער איז געווען זעהר גינסטיג געניינגט צו דער בעוועגונג

פאר די אָבשאַפונג פון קריסטענטהום. אָבער די רעוואָלוציע, זאָגט ער ווייטער, איז שוין געווען אַלט, צו אַלט, אום צו אונ־טערנעהמען עטוואַס נייעס. דער פערזוך פון 1793 איז ניט געבאָרען געוואָרען פון דעם פייערדיגען ענטהוזיאזם פון דער רעוואָלוציע, „נור פון די דיאַלעקטישע שולען פון די ענציקלאָ־פעדישע צייטען". אין דער טהאַט, זי האָט געהאַט אַ שטאַרקע עהנליכקייט מיט דער מאָדערנער „עטהיקאַל סאָסייעטיס"־בע־וועגונג, וועלכע קומט אויך ניט אין אמת'ע בעריהרונג מיט די מאַסען.

וואָס איבערראשט אונז היינט־צו־טאָג מעהר פון אַלץ איז דאָס, וואָס די קאָנווענשען האָט זיך ענטזאָגט צו דערלאָזען צו דער גרויסער פראַגע וועגען דער אָבשאַפונג פון די געהאַלטען פון די פריסטער, וועלכע דער שטאַאט האָט געצאָהלט. אומגעקעהרט, די קאָממונע פון פאַריז און איהרע סעקציאָנען האָבען עפענטליך ערקלערט זיך אַלס אויס קריסטען. דער גענעראַל־ראַטה פון דער קאָמונע האָט זאָגאַר ריזיקירט און האָט זיך צוגעאיילט מיט גע־וויסע טהאַטען. אין ענטפער צו אַ רעליגיעזער רעדע, געהאַלטען פון ראָבעספיער דעם ערשטען פרימער, האָט דער גענעראַל־ראַטה ארויסגעלאָזען דעם 3טען פרימער (דעם 23טען נאָוועמ־בער) אונטער דעם איינפלוס פון שאָמעט, אַ בעפעהל, לויט וועל־כען אַלע קירכען אָדער טעמפּלען פון אַלע רעליגיאָנען אין פאַריז האָבען גלייך בעדאַרפט געשלאָסען ווערען. די גייסטליכע זיינען געמאַכט געוואָרען אינדיווידועל פעראַנטוואָרטליך פאַר רעליגיעזע אונרוהען. די רעוואָלוציאָנערע קאָמיטעס זיינען אויפגעפאָדערט געוואָרען אויפצופאַסען אויף די פריסטער, און עס איז אָנגענומען געוואָרען אַ רעזאָלוציאָן, וועלכע האָט גע־פאָדערט, אַז די קאָנווענשען זאָל אויסשליסען די גייסטליכע פון אירגענד וועלכער פאָרמע פון עפענטליכען דיענסט. צו דער־זעלבער צייט איז עטאַבלירט געוואָרען אַ קורס פון לעקציעס אי־בער מאָראַל, אום פאַרצובערייטען די פרעדיגער פאַר דעם נייעם קולט. עס איז אויך בעשלאָסען געוואָרען צו פערניכטען די גלאָקען־טורעמס, ווערענד אין פערשיעדענע פלעצער זיינען

אָרגאַניזירט געוואָרען פעסטען פון פערשטאַנד, וועהרענד וועל־כע דער קאַטהאָלישער גלויבען איז אָבגעשפּעט געוואָרען. איין סעקציאָן האָט פערברענט אלעס, וואָס האָט געהערט צום רע־ליגיעזען דיענסט און העבערט האָט פערברענט איינינגע הייליג־קייטען אין דער קאָממונע.

אין דער פּראָווינץ, זאָגט אַלאַר, האָבען אַלע שטעדט, ווי עס האָט אויסגעזעהען, בעזאָנדערס אין זיד־וועסט, זיך ארומגע־זאַמעלט ארום דעם נייעם ראַציאָנאַלען גלויבען.

דאָך די רעגיערונג, דאָס הייסט, די קאָמיטע פון עפענט־ליכען וואוילזיין, האָט פון דעם סאַמע אָנפאַנג פון דיזער בעווע־גונג ארויסגעוויזען אַ פעסטע אָפּאָזיציאָן. ראָבעספּיער האָט איהר אַטאַקירט עפפענטליך, און ווען קלאָטץ איז געקומען איהם דערצעהלען מיט בעגייסטערונג וועגען דער אָבדאַנקונג פון גאָ־בעל, האָט ער גראָב ארויסגעוויזען זיין אונצופרידענהייט, פרע־גענדיג וואָס ווילען דערצו זאָגען די בעלגיער, וועמען קלאָטץ האָט אזוי געוואָלט צו פעראייניגען זיך מיט פראנקרייך.

פאר איינינגע טעג פון דעסטוועגען האָט ראָבעספּיער זיך געהאַלטען רוהיג. אָבער דעם 20־סטען נאָוועמבער איז דאַנטאָן צוריקגעקומען נאָך פּאַריז נאָך אַ לאַנגען אויסבלייבען אין אר־סיס־סוראב, וואוהין ער האָט זיך צוריקגעצויגען מיט זיין יונגער פרוי, מיט וועמען ער האָט חתונה געהאַט אין קירכע גלייך נאָך דעם טוידט פון זיין ערשטער פרוי. אויף מאָרגען, דעם 21־סטען נאָוועמבער, האָט ראָבעספּיער געהאַלטען זיין ערשטע רעדע און אַ זעהר שטאַרקע געגען די רעליגיאָן פון פערשטאַנד. די קאָנ־ווענשען, האָט ער ערקלערט, וועט קיינמאָל ניט נעהמען אזא אי־בעראיילטען שריט צו פערוועהרען די פּראַקטיצירונג פון דעם קאַטהאָלישען גלויבען. די פרייהייט פון דער רעליגיאָן וועט אויפגעהאַלטען ווערען און די פערפאָלגונג פון פריעדליכע פּריס־טער וועט ניט ערלויבט ווערען. ער האָט דאַן אָנגעדייטעט, דאָס דער גלויבען אין „אַ גרויסען וועזען, וואָס פּאַסט אויף אויף די אונטערדריקטע אונשולד און וואָס בעשטראָפט דעם פערברע־כער“ איז גאַנץ פּאָפּולער, און האָט בעהאַנדעלט די בעקעמפפער

פון קריסטענטהום, אלס פעררעטהער, אלס די אגענטען פון די שונאים פון פראנקרייך, וועלכע ווינשען אָבצושטויסען יענע אויסלענדער, וועמען די זאך פון דער אַלגעמיינער מענשהייט און פון אַלגעמיינע אינטערעסען האָט צוגעצויגען צו דער רעפובליק.

פינף טעג שפּעטער האָט דאַנטאָן געהאַלטען אַ רעדע פונקט אין דעמזעלבען טאָן אין דער קאָנווענשען און האָט אַטאַקירט די אַנטי־רעליגיעזע פּראָצעסיאָנען. ער האָט געפאָדערט, אז עס זאָל געמאכט ווערען אַ סוף צו אזעלכע דעמאָנסטראַציעס.

וואָס האָט פּאַסירט אין דיזע עטליכע טעג, וואָס האָט צוזאַמענגעפיהרט דאַנטאָן און ראָבעספּיער? וואָס פאר אַ נייע קאָמבינאַציעס, דיפּלאָמאַטישע אָדער אַנדערע, זיינען געווען פאר זיי אין דיזען מאָמענט, וואָס דאַנטאָן איז געקומען נאָך פּאַריז און וואָס האָט איהם געמאַכט צו ערקלערען זיך געגען די בעוועגונג פון דעם קאַמפּף געגען קריסטענטהום, האָטש ער אַליין איז געווען אַ תלמיד פון דידראָ, און ער האָט ניט אויפגעהערט ארויסצואווייזען זיין מאַטעריאַליסטישען אַטהעאיזם זאָגאַר אויף דער גיליאָטינע? דיזער שריט פון דאַנטאָן איז דאָס מעהר איבערראַשענד, ווייל אין דער ערשטער העלפט פון דעם מאָנאַט פרימער האָט די קאָנווענשען בעטראַכט מיט זעהר גינסטיגע אויגען דיזע בעוועגונג. דעם 14טען פרימער האָט דער ראָבעספּיעריסט קוטהאָן געוויזען פון דער טריבונע פון דער קאָנווענשען פערשיעדענע קירכען־הייליגקייטען און האָט פון דעם חוזק געמאַכט.

די פראַגע שטעלט זיך דארום: האָט ניט ראָבעספּיער געמאַכט געברויך פון אַ נייער ווענדונג אין די פערהאַנדלונגען מיט ענגלאַנד, אום צו בעאיינפלוסען דאַנטאָנען און פריי אויסצודריקען זיינע אַנזיכטען וועגען רעליגיאָן, וועלכע איז אימער טהייער געבליבען צו דיזען דעאיסטישען תלמיד פון רוססאָ?

אין מיטען מאָנאַט, האָט ראָבעספּיער, פערשטאַרקט דורך די אונטערשטיצונג פון דאַנטאָן, בעשלאָסען צו האַנדלען און דעם 16טען פרימער (דעצעמבער דעם 6טען) איז די קאָמיטע פון עפּפענטליכער וואוילזיין געקומען צו דער קאָנווענשען און

געפאָדערט א געזעץ וועגען רעליגיעזער פרייהייט, דער ערשטער פּאַראַגראַף פון וועלכען האָט פערבאָטען „יעדע געוואַלד געגען די פרייהייט פון רעליגיאָנען“. איז דאָס דיקטירט געוואָרען אויס מורא פאַר אַן אויפשטאַנד אין די דערפער, וואו דאָס צושליסען פון די קירכען איז געוועהנליך זעהר שלעכט אויפגענומען געוואָרען, אָדער זיינען עס געווען אנדערע גרינדע, פון וועלכע מיר ווייסען ניט? דער פאַקט בלייבט יעדענפאַלס, דאָס פון יענעם טאָג אָן האָט דער קאַטהאָליציזם טריאומפירט. די ראָבעספּיער־ריסטישע רעגיערונג האָט איהם גענומען אונטער איהר שוץ און דער קאַטוילישער גלויבען איז ווידער א מאָל געוואָרען די שטאַאַט־רעליגיאָן.*)

שפּעטער, אין פריהלינג, זיינען ראָבעספּיער און זיינע נאָכפאָלגער נאָך ווייטער געגאַנגען. זיי האָבען געמאַכט א פּער־זוך אוועקצושטעלען אָנשטאָט די שעצונג פון פערשטאַנד א נייעם קולט, א דיענען צום העכסטען וועזען, ווי רוססאָ האָט איהם פערשטאַנען. דיזער גאָטעס־דיענסט אָבער, ניט קוקענדיג אויף דעם, וואָס ער איז געווען אונטערשטיצט פון דער רעגיע־רונג און ניט קוקענדיג, וואָס זיינע געגנער האָט געסטראַשעט די גיליאָטינע, איז דאָך צונויפגעמישט געוואָרען מיט דעם קולט פון פערשטאַנד, חאָטש מען האָט עס גערופען דעם קולט פון דעם העכסטען וועזען, און אונטער דיזען נאָמען — זאָגט אָלאַר — האָט זיך געהאַלטען אין פערשפּרייטען א האַלב־דעאיסטישער און א האַלב ראַציאָנאַליסטישער קולט ביז צו דער צייט, ווען די רעאַקציע פון טהערמידאָר האָט געקראָגען די אויבערהאַנד.

---

*) אזוי ווי איניגע קאָמיסיאָנערען פון דער קאָנווענשען האָבען אָנגענומען זעהר שטרענגע מיטלען געגען די קאַטהאָלישע רעליגיאָן, האָט די קאָנווענשען צו דעם געזעץ וועגען רעליגיאָנס־פּריוויהייט צוגעלעגט א פּאַראַגראַף, אום צו זאָגען, אז זי מיינט ניט דער־מיט א פאָרוואורף פאר דאָס, וואָס איז געטהאָן געוואָרען פון איהרע רעפּרעזענטאַנטען ביז היינט.

וואָס אנבעטרעפט דעם פעסט פון דעם העכסטען וועזען, וואָס איז געפייערט געוואָרען מיט א גרויסער צערעמאָניע דעם 8טען יוני, 1794, און וואָס ראָבעספּיער, פּאָזירענדיג אלס דער גרינדער פון א נייער שטאאט־רעליגיאָן, וועלכע האָט עס געזאָלט בעקעמפּפען דעם אטהעאיזם, האָט געהאלטען פון בעזאָנדערער וויכטיגקייט — דיזער פעסט איז געוועזן זעהר שעהן, אלס א טהעאטער־פאָרשטעלונג, אָבער ער האָט ניט ארויסגערופען קיין אָבקלאנג אין די הערצער פון די מענשען. געפייערט ווי ער איז געוועזן אויף דעם וואונש פון דער קאָמיטע פון עפפענטליכען וואוילזיין—באלד נאָך דעם, ווי שאָמעט און גאבעל זיינען הינגעריכטעט געוואָרען פאר זייערע אנטי־רעליגיעזע מיינונגען און טאקי פון דיזער קאָמיטע — האָט דער פעסט צו שטארק געטראָגען דעם כאראקטער פון א בלוטיגען טריאומף פון דער יאקאָבינישער רעגיערונג איבער די פאָרטגעשריטענע געגנער צווישען פאָלק און דער קאָמונע, אז דעם פאָלק זאָל ער קענען זיין אנגענעהם. און דורך די עפענטליך־פיינדליכע שטעלונג פון איינינע מיטגליעדער פון דער קאָנווענשען צו ראָבעספּיער אין דער צייט פון דעם פעסט גופא, איז ער געוואָרען דער פאָרשפּיעל פון דעם 9טען טהערמידאָר — דער פאָרשפּיעל פון דער גרויסער ענדע.

דריי און זעכציגסטער קאַפּיטעל.

די סעקציאָנען אונטערדריקט.

די שטעלונג פון די סעקציאָנען. — "פאָלקס־פעראַיינען". — די אָפּאָזיציע פון די יאקאָבינער. — די שטעלונג פון ראָבעספּיער. — די סעקציאָנען ווערען גראדעגוויז בערויבט פון זייער מאַכט. — דער קאָנטראָל פון דער פּאָליציי. — רעוואָלוציאָנערע קאָמיטעס ווערען אונטערגעאָרדענט דער קאָמיטע פון עפפענטליכער זיכערהייט. — דער שטאַאט שלינגט איין די סעקציאָנען. — די רעוואָלוציאָן פעראורטהיילט צום טוידט.

צו ענדע פון 1793 האָבען צוויי מעכטע געקעמפּפט צווישען זיך. פון איין זייט זיינען געשטאַנען די צוויי קאָמיטעס פון עפפענטליכען וואוילזיין און עפפענטליכער זיכערהייט — וועלכע האָבען בעהערשט די קאָנווענשען; און פון דער אַנדערער זייט איז געשטאַנען די קאָממונע פון פּאַריז. דאָך די ווירקליכע קראַפט פון דער קאָממונע איז געווען ניט איהר העכסט־פּאָפּולערער מעיאָר, פּאַשע, אויך ניט אין דעם פּונקט אזוי פּאָפּולערען פּראָקוראָר איהרען, שאָמעט, און אויך ניט איהר דעפּוטאַט העבערט און אויך ניט אין איהר גענעראַל־ראַטה. דיזע מאַכט איהרע איז געווען אין די סעקציאָנען. און דערפאר האָט די צענטראַלע רעגיערונג ניט אויפגעהערט צו ארבייטען, אום צו מאַכען אונטערטהעניג די סעקציאָנען צו איהר אויטאָריטעט.

נאָך דעם, ווי די קאָנווענשען האָט צוריק געצויגען די „בעשטענדיגקייט“ פון די סעקציאָנען פון פּאריז; ד. ה.„ זייער רעכט צו רופען אַלגעמיינע פערזאמלונגען אזוי אָפט, ווי זיי האָבען גע־

וואָלט, האָבען די סעקציאָנען אָנגעהויבען גרינדען „פאָלקס־פעראיינען“, אָדער „סעקציאָן־פעראיינען“. אָבער אויף דיזע פעראיינען האָבען די יאקאָבינער געקוקט מיט זעהר אונגינסטיגע אויגען. און די יאקאָבינער זיינען איצט געוואָרען די „רעגירונגס־מענער“. דערפאר, ביין סוף פון 1793 און אין יאנואר, 1794 איז פיעל גערעדט געוואָרען אין יאקאָבינישען קלוב געגען דיזע פעראיינען — נאָך מעהר דערפאר, ווייל די ראָיאליסטען האָבען געמאכט אַ פעראייניגטע אנשטרענגונג אום ארייננצודרינגען אין דיזע פעראיינען און קריגען זיי אויף זייער זייט. „פון דעם טוידטען גוף פון דער מאָנאַרכיע“, האָט געזאָגט סימאָנד, איינער פון די יאקאָבינער, „איז ארויסגעקומען אַן אונענדליכע צאָהל פון גיפטיגע אינזעקטען, וועלכע זיינען ניט נאַריש גענוג צו פרובירען איהם מאכען ווידער לעבעדיג, אָבער וועלכע גיבען זיך די מיה פון דעסטוועגען צו פערלענגערען די קאָנוואולסיעס פון דעם פאָליטישען קערפער.“ אין די פראָווינצען זיינען דיזע „אינזעקטען“ געווען בעזאָנדערס ערפאָלגרייך. „אַ גרויסע צאָהל פון „עמיגרירטע“, האָט פאָרטגעזעצט סימאָנד, „אַדוואָקאטען, פינאַנסיסטען, אַגענטען פון דעם אַלטען רעזשים“, האָבען פערפלייצט דאָס לאַנד, האָבען אריינגעדרונגען אין די פאָלקס־פעראיינען און זיינען געוואָרען זייערע פרעזידענטען און סעקרעטערע.

עס איז קלאָר, דאָס די פאָלקס־פעראיינען, וועלכע זיינען אין פאריז געווען דיזעלבע סעקציאָנען נור אונטער אנדערע נעמען, וואָלטען לייכט געקאָנט זיך „אויסרייניגען“ דורך די אויסשליסונג פון זייער מיטע די פארמאַסקירטע ראָיאליסטען, און דאן ווייטער אָנגעהן מיט דער ארבייט פון די סעקציאָנען. אָבער זייער גאַנצע טהעטיגקייט איז שטאַרק ניט געווען געפעלען די יאקאָבינער, וועלכע זיינען געווען אייפערזיכטיג אויף דעם איינפלוס פון די „נייע“, וועלכע האָבען „קאָנקורירט מיט זיי אין פאַטריאָטיזם“. „אויב מען זאָל זיי גלויבען“, האָט געזאָגט דער זעלבער סימאָנד, „זיינען די פאַטריאָטען פון 1794 ניט מעהר, ווי לאָסט־טהיערע, וועלכע האָבען זיך איבערגעארבייט און האָבען

שוין פערלאָרען זייער גאַנצען כח און וועלכע דאַרפען געשלאַכ־טעט ווערען, ווייל זיי קענען ניט מעהר האַלטען שריט מיט די אַלע נייעסען אין דעם פּאָליטישען לעבען פון דער רעוואָלוציע". און ער האָט ארויסגעוויזען די מורא פון די מיטעל־קלאַס־יאַקאָ־בינער, ווען ער האָט גערעדט פון „אַ פיערטער געזעצגעבענדער קערפּערשאַפט", וועלכע דיזע ניי־אָנגעקומענע וואָלטען געוואָלט איינבערופען, אום צו געהן נאָך ווייטער, ווי די קאָנוועגשען. „אונזערע גרעסטע שונאים", האָט צוגעלעגט זשינבאָן סט. אַנדרע, „זיינען צווישען אונז, זיי ווילען טראָגען די רעוואָלוציע ווייטער, ווי מיר." דאַן האָט דיופּארני גערעדט געגען אַלע סעקציאָן־פּער־איינען, און דעשאַמפּ האָט זיי גערופען „די קליינע וואַנדייער".

וואָס ראָבעספּיער אַנבעטרעפט, האָט ער זיך געאיילט ארויסצוברענגען זיין ליעבלינג־ארגומענט — אויסלענדישע אינ־טריגען. „מיין פערדאַכט", האָט ער ערקלערט, „איז געווען שוין צו אמת, דאָס די היפּאָקריטישע קאָנטר־רעוואָלוציאָנערען האָ־בען דאָרט די גאַנצע שליטה. די פּרייסען, ענגלענדער און עסט־רייכער ווילען מיט דיזע מיטלען פערניכטען די אויטאָריטעט פון קאָנווענשען און די פּאַטריאָטישע מאַכט פון דעם יאַקאָבינישען קלוב.*)

די פיינדשאַפט פון די יאַקאָבינער געגען די פּאָלקס־פעראיי־נען איז, אַלזאָ, ניט געווען קיין אַנדער זאַך, ווי די פיינדשאַפט געגען די סעקציאָנען אין פּאַריז און געגען אַלע עהנליכע אָרגאַ־ניזאַציאָנען אין די פּראָווינצען. און דיזע פיינדשאַפט איז גע־

*) מאָמאָראָ, אַ מיטגליעד פון דעם קאָרדעליערען קלוב, האָט ריזיקירט צו מאַכען די בעמערקונג אויף דעם מיטינג פון די יאַקאָבי־נער דעם 26טען דעצעמבער, 1793, דאָס די מיטגליעדער פון דעם קאָר־דעליערען־קלוב האָבען אָפט געצווייפעלט אין זייער רעכט צו שטע־רען די פּאָלקס־פעראיינען זיך גרינדען, ווייל „דאָס רעכט פון פערזאַמ־לען זיך אין פּאָלקס־פעראיינען איז דאָך הייליג", האָט אויף דעם ראָ־בעספּיער קורץ געענטפערט: „אַלעס, וואָס עס פאָדערט דער עפּפענט־ליכער וואוילזיין, איז געווים גערעכט."

ווען דער אויסדרוק פון אַן עהנליכען געפיהל אין דער צענטראַל־רעגיערונג. דערפאַר, אַזוי גיך, ווי עס איז עטאַבלירט געוואָרען די רעוואָלוציאָנערע רעגיערונג דורך דעם דעקרעט פון דעם 4טען דעצעמבער, 1793, איז דאָס רעכט אויסצואוועהלען פריעדענס־ריכטער און זייערע סעקרעטערע — אַ פּריווילעגיע, וואָס די סעקציאָנען האָבען געהאַט זייט 1789 — אָוועקגענומען געוואָרען פון זיי. די ריכטער און זייערע סעקרעטערע זיינען פון דאַן אָן נאָמינירט געוואָרען פון דעם גענעראַל־ראַטה פון דעם דעפּאַרטמענט. אַפילו דאָס רעכט פון די סעקציאָנען צו נאָמינירען זייערע אונטערשטיצונגס־קאָמיטעס און אַליין אָרגאַניזירען די ארבייט פון העלפען די נויטבעדירפטיגע איז פון זיי צוגענומען געוואָרען אין 1793 און איז איבערגעגעבען געוואָרען צו די קאָמיטעס פון עפפענטליכען וואוילזיין און עפפענטליכער זיכערהייט. דער פאָלקס־כאַראַקטער פון דער רעוואָלוציע האָט דורך דעם געקראָגען אַ קלאַפּ אין זיין סאַמע וואָרצעל.

אָבער מעהר ווי אין אַלעם אַנדערע זעהען זיך קלאָר און פול די אידעען פון דער יאַקאָבינישער רעגיערונג אין דער קאָנצענטרירונג פון דער פּאָליציי־מאַכט. מיר האָבען געזעהען די וויכטיגקייט פון די סעקציאָנען, אין אַלע טהיילען פון'ם לעבען פון פאַריז, סיי אין מוניציפּאַלער און סיי אין רעוואָלוציאָנערער הינזיכט; מיר ווייסען, וואָס זיי האָבען געטהאָן, אום צו פערזאָרגען פאַריז מיט נאַהרונג, אום צוצושטעלען סאָלדאַטען צו די אַרמייען, אום צו בילדען, בעוואַפענען און אַוועקשיקען פּריווילעגע רעגימענטען, אום צו אָרגאַניזירען די אַרבייט, אויפצופּאַסען אויף די אָרימע, און אַזוי ווייטער. אָבער אַ חוץ דיזע טהעטיגקייטען האָבען די סעקציאָנען פון פאַריז און די פּראָווינציעלע פאָלקס־פעראיינען אויך אויסגעפיהרט די אַרבייט פון דער פּאָליציי. דאָס האָט זיך אָנגעהויבען אין פאַריז פון דעם 14טען יולי, 1789, ווען די בירגער האָבען זיך אַליין געבילדעט זייערע דיסטריקט־קאָמיטעס, אום איבערצונעהמען אויף זיך די פליכטען פון דער פּאָליציי. שפּעטער־צו האָט דער געזעץ פון דעם 6טען סעפּטעמבער זיי בעשטעטיגט אין דער אויספיהרונג

פון דיזע פליכטען און דעם פאָלגענדען אָקטאָבער האָט די מוני־ציפּאַליטעט פון פּאַריז — נאָך אַלץ אַ פּראָוויזאָרישע קערפּער־שאַפט צו יענער צייט, געבילדעט איהר געהיים־פּאָליציי אונטער דעם נאָמען „די זוך־קאָמיטע". די מוניציפּאַלע רעגיערונג, וואָס האָט ארויסגעשפּראָצט פון דער רעוואָלוציע, האָט אויף אַזאַ אופן צוריק אין לעבען געבראַכט די ערגסטע טראַדיציעס פון דער אַל־טער אָרדנונג.

נאָך דעם 10טען אויגוסט האָט די געזעצגעבענדע קערפּער־שאַפט בעשלאָסען, דאָס אַלע פּאָליציי־פליכטען פון „עפּפענטלי־כער זיכערהייט" זאָלען איבערגעגעבען ווערען צו די קאָמיטעס פון די דעפּאַרטמענטס, דיסטריקטען און מוניציפּאַליטעטען, און עס איז געגרינדעט געוואָרען אַן „אויפפּאַסונג־קאָמיטע" מיט איהרע אונטערגעאָרדנעטע קאָמיטעס אין יעדער סעקציאָן. אָבער אַזוי ווי דער קאַמפּף צווישען די רעוואָלוציאָנערען און זייערע שונאים איז געוואָרען אַלץ שאַרפער און שאַרפער, זיינען דיזע קאָמיטעס געוועזען איבערגעלאָדען מיט ארבייט. און דעם 21טען מערץ, 1793, זיינען געגרינדעט געוואָרען נייע רעוואָלוציאָנערע קאָ־מיטעס, יעדע פון צוועלף מיטגליעדער, אין יעדער קאָממונע און אין יעדער סעקציאָן פון די קאָממונען פון די גרויסע שטעדט, וועלכע זיינען, ווי פּאַריז, צוטהיילט געוואָרען אין סעקציאָנען.

אויף אַזאַ אופן זיינען די סעקציאָנען, דורך די פערמיטלונג פון זייערע רעוואָלוציאָנערע קאָמיטעס, געוואָרען פּאָליציי־ביוראָס. אמת, די פליכטען פון דיזע רעוואָלוציאָנערע קאָמיטעס זיינען געוועזען בעגרענצט בלויז אויפצופּאַסען אויף פרעמדע. אָבער זיי האָבען באַלד ערוואָרבען אַזעלכע ברייטע רעכטע, ווי די פון דער געהיים־פּאָליציי אין מאָנאַרכישע לענדער. צו גלייכער צייט קען איינער זעהען, ווי די סעקציאָנען, וועלכע זיינען אין אָנ־פאַנג געוועזען די אָרגאַנען פון דער דעמאָקראַטישער רעוואָלוציע, זיינען ביסלעכווייז איינגעשלונגען געוואָרען פון דער פּאָליציי־טהעטיגקייט פון זייערע קאָמיטעס, און ווי די דיזע לעצטע, ווע־רענדיג אַלץ ווייניגער און ווייניגער מוניציפּאַלע קערפּערשאַפ־טען, האָבען זיך אומגעוואַנדעלט אין איינפאַכע פּאָליציי־בעאַמ־

טע, אונטערגעאָרדענט דער צענטראַל־פּאָליציי, וועלכע איז פון איהר זייט געווען אונטערוואָרפען דער קאָמיטע פון עפפענטליכער זיכערהייט.

דיביידע קאָמיטעס — פון עפפענטליכען וואוילזיין און פון עפענטליכער זיכערהייט — האָבען אָבגעזונדערט אַלץ מעהר און מעהר די רעוואָלוציאָנערע קאָמיטעס פון זייער קאָנקורענט, דער קאָממונע, וועלכע זיי האָבען אויף אזא אופן אָבגעשוואכט, און דיסציפּלינירענדיג זיי אין געהאָרכזאמקייט, האָבען זיי זיי אומגעוואַנדעלט אין אַ ווערקצייג פון שטאַאַט. ענדליך, אונטער דעם אויסרייד פון צו אונטערדריקען מיסברויכונגען, האָט די קאָנווענשען געמאַכט פון זיי בעצאָהלטע בעאַמטע; און צו גלייכער צייט האָט זי אונטערגעאָרדענט די 40 טויזענד רעוואָלוציאָנערע קאָמיטעס צו דער קאָמיטע פון עפענטליכער זיכערהייט, וועלכער זי האָט אויך געגעבען דאָס רעכט אויסצורייניגען זיי און זאָגאר צו נאָמינירען זייערע מיטגליעדער.

די שטרעבונג פון שטאַאַט צו צענטראַליזירען אַלעס אין זיינע אייגענע הענד, ווי די מאָנארכיע האָט עס געטהאָן אין דעם 17־טע יאהרהונדערט, און זיין אוועקנעהמען פון די פאָלקס־אָרגאַניזאציאָנען אַזעלכע רעכטע, ווי די נאָמינירונג פון ריכטער און די אדמיניסטראציאָן פון הילפע און אונטערשטיצונגס־ארבייט, און זיי אונטעראָרדנען צו זיין ביוראָקראטיזם אין פּאָליציי־פּראָגען — דאָס האָט געמיינט דער טוידט פון די סעקציאָנען און פון די רעוואָלוציאָנערע קאָמיטעס.

נאָך דעם, ווי דיזע ענדערונגען זיינען געמאַכט געוואָרען, זיינען די סעקציאָנען אין פּאריז און די פּאָלקס־פּעראיינען אין די פּראָווינצען געווען ווירקליך טוידט. דער שטאַאַט האָט זיי איינגעשלונגען. *און זייער טוידט איז אויך געווען דער טוידט פון דער רעוואָלוציע.* זייט יאנואר, 1794, איז דאָס עפפענטליכע לעבען אין פּאריז פערניכטעט געוואָרען, זאָגט מישלע. „די אַלגעמיינע פערזאמלונגען פון די סעקציאָנען זיינען געווען טוידט, און זייער גאַנצע מאַכט איז איבערגעגאַנגען צו זייערע רעוואָלוציאָ־

נערע קאָמיטעס, וועלכע, זייענדיג אליין ניט קיין אויסערוועהלטע קערפּערשאַפטען, נור איינפאך גרופּען פון בעאַמטע, נאָמינירט פון די אויטאָריטעטען, האָבען אויך זיי ניט געהאַט אין זיך פיעל לעבען.

און איצט, ווען עס זאָל נור זיך פערגלוסטען דער רעגיע־רונג צו פערניכטען די קאָממונע פון פּאַריז, האָט זי עס געקאָנט טהאָן, ניט מורא האָבענדיג, אז זי זאָל דערפאר געשטירצט ווערען. און דאָס האָט זיווירקליך געטהאָן אין מערץ, 1794.

פיער און זעכציגסטער קאַפּיטעל.

דער קאַמפּף געגען די העבערטיסטען.

ראָבעספּיער זעהט פאָראויס דעם סוף פון דער רעוואָלוציע. — די אור־זאַכען דערפון. — העבערט, שאָמעט און די העבערטיסטען. — די וואקסענדע מאַכט פון די קאָמיטעס פון עפפענטליכען וואויל־זיין און עפפענטליכער זיכערהייט. — דער קאַמפּף פאר מאַכט. ראָבעספּיער און דאַנטאָן. — קאמיל דעמאלין. — ראָבעספּיער אַטאַקירט קלאָטץ. — דער צושטאַנד פון רעבעליאָן אין זיד־פראנקרייך. — דער פערזוך אויפצוהויבען די קאָנווענשען געגען די קאָמיטע פון עפפענטליכען וואוילזיין. — פאבר ד׳עגלאַנטין און בורדאָן. — פאבר ד׳עגלאַנטין פאָדערט די פערהאַפטונג פון דריי העבערטיסטען. — די קאָרדעליערס זיינען אויף דער זייט פון די העבערטיסטען. — טולאָן ווערט צוריק גענומען. — די געשיכטע פון די רעפּובליקאַנישע ערפאָלגען. — די קאָמיטע פון עפפענטליכען וואוילזיין קריגט צוריק איהר אויטאָריטעט. — די פערהאַפטונג פון פאבר ד׳ענגלאַנטין. — פאלשע בעשול־דיגונגען געגען איהם. — ער ווערט הינגעריכטעט. — דער קאַמפּף צווישען די רעוואָלוציאָנערע פראקציאָנען האַלט אָן. — דער איינפלוס פון די פּריימוירער־לאָדזשען אויף די רע־וואָלוציע.

שוין אין דעצעמבער, 1793, האָט ראָבעספּיער גערעדט פון דעם קומענדען סוף פון דער רעוואָלוציאָנערער רעפּובליק. — „לאָמיר זיין פאָרזיכטיג“ — האָט ער געזאָגט — „ווייל דער טוידט פון דעם פאטערלאנד איז גאָר ניט ווייט.“ אויך איז ער

ניט געווען דער איינציגער, וועלכער האָט עס פאָראויסגעזעהען. דעמזעלבען געדאנק טרעפט מען אָפט אויסגעדריקט אין די רעדען און די בריעף פון די רעוואָלוציאָנערען.

דער פאקט איז, דאָס אַ רעוואָלוציע, וואָס שטעלט זיך אָב אין מיטען וועג, איז זיכער צו ווערען בעזיעגט, און ביין סוף פון 1793 איז די לאגע געווען אזא, דאָס די רעוואָלוציע, פערהאַלטען אין איהר ענטוויקלונג, האָט זיך איצט אויסגעשעפּט אין אינער־ליכע קעמפּפע און אין אַן אנשטרענגונג, אזוי פּרוכטלאָז, ווי אונ־פּאָליטיש, צו פערניכטען איהרע שונאים, ווערענד זי האָט אוועקגעשטעלט שומרים צו היטען זייער איינענטהום.*)

דורך די סאַמע מאַכט פון די פּאַסירונגען האָט עס געטרי־בען פראנקרייך צו אַ נייער בעוועגונג, וועלכע איז געווען דורכ־געדרונגען פון אַ קאָממוניסטישען גייסט. אָבער די רעוואָלוציע האָט עס דערלאָזען, אז „אַ שטאַרקע רעגיערונג“ זאָל זיך בעפעס־טיגען, און דיזע רעגיערונג האָט פערניכטעט די עקסטרימע און

*) מישלע האָט דאָס זעהר גוט פערשטאַנען, ווען ער האָט גע־שריבען איניגע שורות, פול מיט טרויער, אין וועלכע ער האָט גע־בראַכט אין עראינערונג די ווערטער פון דופּאָר: „אָקער טיעף“, און האָט געזאָגט, דאָס די רעוואָלוציע האָט געמוזט בעזיעגט ווערען. ווייל סיי די זשיראָנדיסטען און סיי די יאַקאָבינער זיינען געווען פּאָליטישע רעוואָלוציאָנערען, וועלכע האָבען נור פערציכנעט „צוויי פערשיעדענע גראַדען אויף דער זעלבער ליניע“. דער פּאָרטגעשריטענסטער צווישען זיי, סען־דזשאָסט, האָט ער צוגעלייגט, האָט זיך קיינמאָל ניט אטוואָ־זשעט צו אטאַקירען רעליגיאָן אָדער ערציהונג אָדער צו געהן צום אמת׳ען וואָרצעל פון די סאָציאַלע פראגען; איינער קען שווער אויס־מאַכען, וואָס פאַר אַן אַנזיכטען ער האָט געהאַט וועגען אייגענטהום. „די רעוואָלוציע“ — האָט מישלע געזאָגט — האָט אויף אזא אופן פערפעהלט אַנצונעהמען דעם כאַראַקטער פון אַ רעליגיעזער און סאָציאַ־לער רעוואָלוציע, וועלכער וואָלט איהר פעראייניגט און פערפעסטיגט מיט דעם, וואָס ער וואָלט איהר געגעבען אונטערשטיצונג, קראַפט און טיעפקייט.“

האָט פערשטאָפּט די מיילער פון די, וועלכע האָבען געהאַט דעם מוטה צו האָבען עהנליכע מיינונגען.

וואָס איז נוגע די העבערטיסטען, וועלכע זיינען געווען די הערשענדע מאַכט אין דעם קאָרדעליערען־קלוב און אין דער קאָממונע און האָבען אויסגעפיהרט אריינצודרינגען דורך בושאָט, דעם קריעגס־מיניסטער, אין די עמטער פון זיין דעפּאַרטמענט. האָבען זייערע אידעען איבער רעגיערונג געפיהרט זיי אויף וועגען, וועלכע זיינען געווען זעהר ווייט פון אַן עקאָנאָמישער רעוואָלוציע. עס איז אמת, דאָס העבערט האָט צייטענווייז אויסגעדריקט קאָממוניסטישע אידעען אין זיין צייטונג, אָבער צו טערראָריזירען די שונאים פון דער רעוואָלוציע און צו פערכאַפּען די רעגיערונג דורך זיין פּאַרטיי — דאָס האָט איהם געשיינט צו זיין פיעל וויכטיגער, ווי צו לייזען די פראַגען פון שפּייז, לאַנד און אָרגאַניזירטע ארבייט. די קאָממונע פון 1871 האָט אויך פּראָדוצירט דיזען טיפּ רעוואָלוציאָנערען.

אזוי ווייט, ווי עס איז נוגע שאָמעט, וואָלט ער מיט זיינע פאָלקס־סימפּאַטהיען און מיט זיין ארט לעבען געקאָנט גערעכענט ווערען צווישען די קאָממוניסטען. אָבער ער איז געווען נאָהענט פערבונדען מיט דער פּאַרטיי פון די העבערטיסטען, און דיזע פּאַרטיי האָט ניט אָנגעהויבען צו זיין בעגייסטערט פאַר׳ן קאָממוניזם. זיי האָבען קיינמאָל ניט פּרובירט ארויסצורופען אַ מעכטיגע מאַניפעסטאַציאָן פון דעם פאָלק׳ס סאָציאַלען ווילען. זייער אידעע איז געווען צו דערגרייכען די מאַכט מיט דער הילפע פון אַ נייער „אויסראמונג“ פון דער קאָנווענשען: פּטור צו ווערען פון „די אויסגעריבענע, צובראָכענע גליעדער פון דער רעוואָלוציע“, ווי מאָמאָראָ פלעגט זאָגען, און צו צווינגען די קאָנווענשען זיך צו אונטערוואַרפען צו דער קאָממונע פון פּאַריז מיט דער הילפע פון אַ נייעם מאַי 31, אונטערשטיצט דאָס מאָל דורך די מיליטערישע מאַכט פון דער „רעוואָלוציאָנערער ארמיי.“ און ערשט שפּעטער וועלען זיי זעהען, וואָס עס איז צו טהאָן.

אין דעם אָבער האָבען די העבערטיסטען זיך פערדעכענט. זיי האָבען ניט בעגריפען, דאָס זיי האָבען געהאַט געגען זיך צוויי ערנסטע מעכטע: א קאָמיטע פון עפפענטליכען וואוילזיין, וועלכע איז אין דעם משך פון די לעצטע זעקס מאָנאַטען געוואָרען א מאַכט אין דער רעגירונג און האָט געוואונען די אַלגעמיינע סימפּאַטהיע פאַר איהר אינטעליגענטע פיהרונג פון דער מלחמה; און א קאָמיטע פון עפפענטליכער זיכערהייט, וועלכע איז געוואָרען זעהר מעכטיג, ווייל זי האָט אריינגענומען אין איהרע הענד א ברייטע פּאָליציי־סיסטעם, און האָט דערפאַר געהאַט די מאַכט צו שיקען צו דער גיליאָטינע, וועמען זי האָט נור געוואָלט. א חוץ דעם, די העבערטיסטען האָבען אָנגעהויבען זייער קאַמפּף אויף א באָדען, וואו זיי האָבען געמוזט בעזיעגט ווערען, אויף דעם באָדען פון טערראָריזם. דאָ האָבען זיי געמוזט זיך טרעפען מיט דער געגנערשאַפט פון א גאַנצער וועלט פון רעגיערונגס־בעאַמטע, זאָגאַר די יעניגע, וועלכע האָבען, ווי קאַמבאָן, בעטראַכט דעם טעררעריזם, אַלס נויטוועדיג, אום צו פיהרען די מלחמה. טעררעריזם איז אימער א וואפע פון דער רעגיערונג, און די רעגיערונג פון יענער צייט האָט אָנגעווענדעט די וואפע געגען זיי.

עס איז איבעריג איבערצודערצעהלען דאָ די אַלע אינטריגען פון די פערשיעדענע פּאַרטייען, וועלכע האָבען געקעמפּפט פאַר מאַכט אין דעם משך פון מאָנאַט דעצעמבער, 1793 און די ערשטע מאָנאַטען פון 1794. גענוג וועט זיין צו זאָגען, דאָס פיער גרופּפּען אָדער פּאַרטייען זיינען דאַן געוועזען אויפ'ן פעלד: די ראָבעספּיער־גרופּפּע, וועלכע איז בעשטאַנען פון ראָבעספּיער, סען־דזשאַסט, קוטהאָן און זייערע פריינד, די פּאַרטיי פון „די אויסגעוועפּטע"; פּאָליטישענס, וועלכע האָבען זיך גרופּפּירט ארום דאַנטאָן (פאַבר ד'עגלאַנטין, פעליפּא, בורדאָן, קאַמיל דעמולין און אַנדערע); די קאָמונע, וועלכע איז געוועזען אין איינפערשטענדניס מיט די העבערטיסטען; און ענדליך יענע מיטגליעדער פון דער קאָמיטע פון עפפענטליכען וואוילזיין (ביללאָ־וואַרען און קאָלאָ־ד'הערבאָ), וועלכע זיינען געוועזען בעקאַנט, אַלס

טעררארִיסטען, ארום וועלכע עס האָבען זיך גרופּפּירט מענשען, וועלכע האָבען ניט געוואָלט, אז די רעוואָלוציע זאָל אוועקליי־גען איהרע וואַפען, אָבער וועלכע האָבען אויך ניט געוואָלט, אז ראָבעספּיער, געגען וועמען זיי זיינען געווען אין געהיים דאגע־גען, אָדער די קאָממונע און די העבערטיסטען זאָלען קריגען די אויבער־האַנד.

דאַנטאָן איז אין די אויגען פון די רעוואָלוציאָנערען געווען איינער, וועלכער איז שוין געווען אין גאַנצען אויסגעוועפּט, אָבער זיי האָבען אין איהם געזעהען אַן אמת'ע סכנה, ווייל די זשיראָנדיסטען זיינען געשטאַנען הינטער איהם, שטופּענדיג זיך צום פראָנט אונטער דעם מאַנטעל פון זיין גרויסער פּאָפּולאַרי־טעט. ביין סוף נאָוועמבער אָבער האָבען מיר געזעהען ראָבעס־פּיער און דאַנטאָן מאַרשירענדיג האַנד אין האַנד געגען די אַנטי־רעליגיעזע בעוועגונג; און ווען עס איז געקומען דאַנטאָן'ס צייט צו אונטערוואַרפען זיך צו אַן עפּפענטליכען עקזאַמען פון זיין לעבען פאַר דעם יאַקאָבינישען קלוב, וועלכער האָט דאַן געהאַלטען אין „זיך אליין אויסראַמען", האָט ראָבעספּיער איהם ווידער אויסגעשטרעקט די האַנד. ער האָט זאָגאר נאָך מעהר געטהאָן. ער האָט זיך אינדענטיפיצירט מיט דאַנטאָן.

פון דער אַנדערער זייט, ווען קאַמיל דעמולין, וועלכער, אַלס זשורנאַליסט, האָט ארויסגעלאָזען דעם 5טען און 10טען דע־צעמבער די צוויי ערשטע נומערען פון זיין צייטונג „קאָרדעליער", אין וועלכער ער האָט אַטאַקירט העבערט און שאָמעט אויף דעם געמיינסטען שטייגער, און האָט אָנגעפאַנגען אַ קאַמפּיין, אַז מען זאָל אויפהערען פערפאָלגען די שונאים פון דער רעוואָלוציע, האָט ראָבעספּיער געלעזען ביידע נומערען, איידער זיי זיינען ער־שינען, און האָט מסכים געווען צו זיי. אין דער צייט, ווען דע־מולין איז געשטאַנען צום פערהער פאַר דעם יאַקאָבינישען קלוב, האָט ער אויך איהם פערטהיידיגט. דאָס האָט געמיינט, דאָס פאַר דעם מאָמענט איז ער געווען פערטיג צו מאַכען געוויסע קאָמפּראָמיסען מיט די דאַנטאָניסטען מיט דעם תנאי זיי זאָלען

איהם צוזאָגען צו אטאקירען די פּארטיי פון די לינקע — די העבערטיסטען.

דאָס האָבען זיי געטהאָן מיט פערגניגען און מיט פיעל בייזקייט דורך די פען פון דעמולין און זיין צייטונג, דורך דעם אָרגאן פון פעליפּפּא און אין דעם יאקאָבינישען קלוב, וואו דער לעצטער האָט ביטער אטאקירט די אויפפיהרונג פון די העבערטיסטישע גענעראלען אין דער וואנדיי. ראָבעספּיער האָט געווירקט אין דער זעלבער ריכטונג געגען אנאכארזיס קלאָץ, אן איינפלוסרייכען העבערטיסט, וועמען די יאקאָבינער האָבען אויסערוועהלט זאָגאר אלס פּרעזידענט אין יענעם מאָמענט, אטאקירענדיג איהם מיט אַ רעליגיעזען פאנאטיזם. ווען עס איז געקומען קלאָץ'ס רייהע פאר אַ בירגערליכען פערהער פון זיין לעבען, האָט ראָבעספּיער געהאלטען געגען איהם אַ רעדע, פול מיט גיפט, אין וועלכער ער האָט געשילדערט דיזען ריינעם אידעאליסט און פערעהרער פון דער רעוואָלוציע, דיזען בעגייסטערטען פּראָפּאגאנדיסט פון אַן אינטערנאציאָנאלען פעראייניגונג פון אלע סאנקירלאָטען, אלס פעררעטהער, און דאָס אלעס דערפאר, ווייל ער האָט געהאט געשעפטליכע בעציהונגען מיט די באנקירען וואנדעניווער, און האָט זיך אינטערעסירט מיט זיי, ווען זיי זיינען ארעסטירט געוואָרען, אלס פערדעכטיגע. קלאָץ איז אויסגעשלאָסען געוואָרען פון קלוב דעם 12טען דעצעמבער, און אזוי איז ער געוואָרען אַן אָפּפער, וואָס איז געווען בעשטימט פאר די גיליאָטינע. און ווירקליך, אין צוויי וואָכען ארום איז ער ארעסטירט געוואָרען.

צו דער זעלבער צייט האָט נאָך אָנגעהאלטען דער אויפשטאנד אין זיד־פראנקרייך; און טולאָן איז פערבליבען אין די הענד פון די ענגלענדער. דערפאר איז די קאָמיטע פון עפענטליכען וואוילזיין געווען בעשולדיגט אין אונפעהיגקייט, און עס האָבען זיך ארומגעטראָגען קלאנגען, דאָס זי האָט בדעה אָבצוגעבען זיד־פראנקרייך צו דער געגען־רעוואָלוציאָנערער פּארטיי. עס זיינען געווען טעג, ווען די קאָמיטע איז שיער, שיער אומגעשטירצט געוואָרען, און געשיקט צו דער גיליאָטינע, וואָס דאָס וואָלט געווען אַ זיעג סיי פאר די זשיראָנדיסטען און סיי פאר די

געמעסיגטע, דאָס הייסט, פאַר די גענגער פון דער רעוואָלוציע.

די נשמה פון דעם קאמפיין, וואָס איז אָנגעפיהרט געוואָרען אין די פּאָליטישע קרייזען געגען די קאָמיטע פון עפּפענטליכען וואוילזיין, איז געוועזן פּאבר ד׳ענגלאַנטין, איינער פון די גע־מעסיגטע, אונטערשטיצט פון בורדאָן, א דאַנטאָניסט, און צווי־שען דעם 12טען און 17טען דעצעמבער איז געמאכט געוואָרען א פערזוך אויפצוהויבען די קאָנווענשען געגען די קאָמיטע פון עפּפענטליכען וואוילזיין און צו פעראורטהיילען איהר.

אָבער, כאָטש די דאַנטאָניסטען האָבען אינטריגירט געגען די ראָבעספּיעריסטען, האָבעןביידע פּאַרטייען געמאַכט יד אחת, אום צו אַטאַקירען די העבערטיסטען. דעם 17טען דעצעמבער האָט פאבר ד׳ענגלאַנטין געלעזען א רעפּאָרט פאַר דער קאָנווענ־שען, פאָרדערענדיג די פערהאַפטונג פון דריי העבערטיסטען: ראָנזין, דעם גענעראל פון דער „רעוואָלוציאָנערער ארמיי" אין פאַריז; ווינסענט, דעם סעקרעטאַר־גענעראל פון קריעגס־דע־פּאַרטמענט, און מאיללאַר, וועלכער האָט געפיהרט די פרויען צו ווערסאל דעם 5טען אָקטאָבער, 1789. דאָס איז געווען דער ערשטער פערזוך פון דער „פּאַרטיי פון רחמנות" צו מאכען א שטאַאַטס־שטרייך צו גונסטען פון די זשיראָנדיסטען און א מעהר געמעסיגטע רעגיערונג. אַלע די, וועלכע האָבען געמאַכט פער־מעגענס אין דער צייט פון דער רעוואָלוציע, זיינען איצט געווען אין איילעניש, ווי מיר האָבען שוין ערקלערט, זיך צוריקצוקעה־רען צו א צושטאַנד פון „אָרדנונג" און אום צו דערגרייכען דיזען ציעל, זיינען זיי געווען פערטיג אויפצואָפּפערען די רעפּובליק, אויב עס מוז אזוי זיין, און צו עטאַבלירען א קאָנסטיטוציאָ־נעללע מאָנארכיע. פיעלע, ווי דאַנטאָן, זיינען געוואָרען ביטער ענטטוישט אין דער מענשהייט, און האָבען זיך געזאָגט: „עס איז צייט צו מאכען א סוף צו דעם אַלעם", ווערענד אַנדערע — און דיזע זיינען די געפעהרליכסטע פאַר אַלע רעוואָלוציאָנען — פערלירענדיג דעם גלויבען אין דער רעוואָלוציע, האָבען זיך פאָרבערייטעט צו מאכען קאָמפּראָמיסען מיט דער רעאקציע, וועלכע זיי האָבען געזעהען אָנקומען.

די פערהאפטונג פון די דריי העבערטיסטען וואלט די קאנווענשען בעוויליגט גאר אהן פיעל שוויריגקייטען, ווען זי וואלט ניט מורא געהאט ארויסצורופען אין זכרון פון עולם די פערהאפטונג פון העבערט אין 1793. עס וואלט דאן געווען קלאר, אז מען האלט אין פארברייטען א שטאאטס־שטרייך צו גונסטען פון די זשיראנדיסטען און פון דער רעאקציע. די ער־שיינונג פון דעם דריטען נומער פון דעמולין'ס ציישונג, אין וועל־כען ער האט—אונטער נעמען געבארגט פון דער רומישער געשיכ־טע — פערדאמט די גאנצע רעוואלוציאנערע רעגירונג, האט גע־האלפען ארונטערצורייסען די מאסקע פון דער אינטריגע. אלע געגנער פון דער רעוואלוציע אין פאריז האבען אויפגעהויבען זיי־ערע קעפ נאך דעם, ווי זיי האבען געלעזען דיזען נומער, און הא־בען עפענטליך נביאות געזאגט אויף דעם באלדיגען סוף פון דער רעוואלוציע.

דער קארדעליערען־קלוב האט דאן גלייך אויפגענומען דעם פאל פון די העבערטיסטען, אבער האט ניט געפונען קיין אנ־דער גרונד פאר דעם צורוף צום פאלק, ווי די נויטווענדיגקייט צו האנדלען שטרענגער געגען די שונאים פון דער רעוואלוציע. אויך פאר זיי איז די רעוואלוציע געווען דאס זעלבע, וואס טער־ראריזם. זיי האבען געטראגען דעם קאפ פון שאליע ארום פאריז און האבען אנגעהויבען צוגרייטען דאס פאלק פאר א נייעם מאי־31־אויפשטאנד, מיט דער אבזיכט אויסצופיהרען א נייע „רייניגונג" פון דער קאנווענשען און די בעזייטיגונג פון איהרע „אלטע און צובראכענע צווייגען". אבער וואס זיי האבען גע־געמיינט צו טהאן, דערגרייכענדיג די מאכט, וואס פאר א ריכ־טונג זיי וועלען זעהען צו געבען דער רעוואלוציע — וועגען דעם איז גאר ניט געזאגט געווארען.

איינמאל האט זיך דער קאמפף אנגעפאנגען אונטער אזעלכע אומשטענדען, איז עס געווען לייכט פאר די קאמיטע פון עפפענט־ליכען וואוילזיין צו ענטפערען אויף דעם קלאפ. זיי האבען בשום אופן ניט פערווארפען דעם טעררור, אלס א וואפפע פון דער רעגיערונג. און ווירקליך, דעם 25טען דעצעמבער האט ראבעס־

פיער פאַרגעלעזען זיין רעפּאָרט איבער די רעוואָלוציאָנערע רע־גיערונג, און אויב דער עצם פון דיזען רעפּאָרט איז געווען, דאָס עס איז נויטיג אויפצוהאַלטען דעם גלייכגעוויכט צווישען די צופיעל פאָרטגעשריטענע פּאַרטיי און די צופיעל געמעסיגטע, איז אָבער דער שלום פון דיזען רעפּאָרט געווען: ט ו י ד ט צ ו ד י ש ו נ א י ם פ ו ן פ אָ ל ק. דעם נעכסטען טאָג האָט ער געפאָדערט אַ גרעסערע שנעליגקייט אין די אור־טהיילען פון דעם רעוואָלוציאָנערען טריבונאַל.

ארום דיזעלבע צייט איז געוואָרען בעקאַנט אין פּאַריז (דעם 24טען דעצעמבער), אַז טולאָן איז צוריק אָוועקגענומען געוואָ־רען פון די ענגלישע, דאַן, אַז די וואַנדיי האָט געליטען אַ ני־דערלאַגע אין סאַוועגעי; אַז די ארמיי פון רהיין האָט געהאַט אַ זיעג איבער׳ן שונא, און דעם 1טען יאַנואַר, 1794, איז בעקאַנט געוואָרען, אַז די דייטשע ארמיי איז צוריק אריבער איבער דעם רהיין.

אַ גאַנצע רייהע פון ענטשיידענדע זיעגע איז געוואונען גע־וואָרען, און זיי האָבען פאַרשטאַרקט די רעפּובליק. זיי האָבען אויך צוריק געבראַכט די אויטאָריטעט דער קאָמיטע פון עפענט־ליכען וואויל זיין. קאַמיל דעמולין אין דעם 5טען נומער פון זיין צייטונג האָט זיך צוגעאיילט צו פערריכטען דאָס, וואָס ער האָט געשריבען אין זיינע פריהעריגע ארטיקלען, אָבער ער האָט נאָך אַלץ פאָרטגעזעצט צו אַטאַקירען די העבערטיסטען, וואָס דאָס האָט געפיהרט דערצו, אַז די דעבאַטען אין יאַקאָבינישען קלוב האָבען זיך געענדיגט אין געשלעגערייען. דעם 10טען יאַנואר האָ־בען די יאַקאָבינער אָנגענומען אַ בעשלוס אויסצושליסען קאַמיל דעמולין, און נור אַ דאַנק ראָבעספּיער׳ס גרויסע פּאָפּולאַריטעט, האָט דער קלוב ניט אויסגעפיהרט דיזען בעשלוס.

דעם 13טען יאַנואר האָבען די קאָמיטעס בעשלאָסען צו דערלאַנגען אַ קלאָפּ און אָנצוזאָגען אַ שרעק אין דעם לאַגער פון זייערע געגנער, בעפעהלענדיג די פערהאַפטונג פון פאַבר ד׳ענג־לאַנטין. דער אויסרייד איז געווען די בעשולדיגונג אין פעל־שונג, און עס איז עפענטליך אנאָנסירט געוואָרען, דאָס די קאָ־

מיטע האָט ענטדעקט אַ גרויסע פערשווערונג, דער ציעל פון וועלכער איז געווען צו דיסקרעדיטירען די רעפרעזענטאַנטען פון דער נאַציאָן.

איצט ווייס מען, אַז די בעשולדיגונג, וואָס האָט געדיענט אַלס אויסרייד פאר די פערהאַפטונג פון פאבר — דאָס ער האָט געפעלשט אַ דעקרעט פון דער קאָנווענשען צו גונסטען פון דער מעכטיגער אינדיען־קאָמפּאַניע — איז געווען פאַלש. דער דע־קרעט בנוגע דיזער קאָמפּאַניע, איז ווירקליך געפעלשט געוואָרען, אָבער גאָר פון דעלאָני, אויך אַ מיטגליעד פון דער קאָנווענשען. דער דאָקומענט עקזיסטירט נאָך אין די ארכיווען, און זייט מישלע האָט איהם אויסגעפונען, איז עס בעוויזען געוואָרען, אַז די פעלשונג איז געווען אין דעלאני׳ם האַנדשריפט. אָבער אין דער צייט, ווען פאבר איז ארעסטירט געוואָרען, האָט דער אַנ־קלעגער פון דעם רעוואָלוציאָנערען טריבונאַל און פון דער קאָמיטע פון עפפענטליכער זיכערהייט ניט ערלויבט, אַז דער דאָקומענט זאָל פּראָדוצירט ווערען ניט פריהער און ניט וועהרענד דעם פּראָצעס, און פאבר איז געטוידטעט געוואָרען, אַלס פעלשער, פּשוט דערפאר, ווייל די רעגיערונג האָט געוואָלט פּטור ווערען פון א געפעהרליכען שונא. ראָבעספּיער איז געווען גענוג פאָר־זיכטיג, זיך ניט אריינצומישען אין דעם.*)

---

*) די אַנגעלעגענהייט איז געווען זעהר א פערפּלאָנטערטע. די ראָיאַליסטען האָבען געהאַט אין זייער דיענסט אַ זעהר קלוגען מאַן, דעם באַראָן דע־באַץ, וועלכער האָט דורך זיין מוטה און בריה׳שקייט זיך צו ראטעווען פון פערפאָלגונג, זיך ערוואָרבען כמעט א לעגענדא־רישע רעפּוטאַציע. דיזער באַראָן דע־באַץ, נאָכדעם, ווי ער האָט גע־ארבייט אַ לאַנגע צייט פאר דעם אַנטלויפען פון מאַריע אנטואנעט, האָט זיך אונטערנומען איינצורעדען געוויסע מיטגליעדער פון דער קאָנווענ־שען צו מאַכען גרויסע פערמעגענס, ווען זיי וועלען זיך אריינלאָזען אין ספּעקולאַציעס, און געלד פאר דעם וועט שוין פערזאָרגען אַ גע־וויסער גלח, עמפּאַניאק. פאר דיזען צוועק האָט באַראָן דע־באץ איינ־געלאדען אין זיין הויז אין אַ געוויסען טאָג זשוליען (פון טולוז),

דריי מאָנאַטען שפּעטער איז פאַבר ד'ענגלאַנטין הינגע־ריכטעט געוואָרען, ווי אויך שאַבאָ, דעלאַני, דער אַבבע ד'עס־פּאַניאָן, און די צוויי ברידער פּרעי, די עסטרייכישע באַנקירען.

אזוי איז אָנגעגאַנגען דער טוידטליכער קאַמפּף צווישען די פערשיעדענע פראַקציאָנען פון דער רעוואָלוציאָנערער פּאַרטיי, און איינער קען לייכט פערשטעהן, ווי אזוי די אריינדרינגונג פון דעם אויסלענדישען שונא און די שוידערליכקייטען פון דעם בירגער־קריעג אין די פּראָווינצען האָבען געמוזט אונפערמייד־ליך מאַכען דיזען קאַמפּף אַלץ געוואַלדיגער און בלוטיגער. דאָך, נויטווענדיגער ווייזע שטעלט זיך א פראַגע: וואָס האָט ניט דער־לאָזען, אז דער קאַמפּף צווישען די פּאַרטייען זאָל אָננעהמען אזא בלוטיגען כאַראַקטער אין סאַמע אָנפאַנג? ווי האָט עס פּאַ־סירט, אז מענשען, וועמעס פּאָליטישע אנזיכטען זיינען געווען

דעלאַני און באַזיר (אַ דאַנטאָניסט). דער באַנקיר בענאָ, דע־פּאָעט לאַהריפּ, די גרעפין ביופאָרט (זשוליענס ליובאָוויצע) און שאַבאָ (דער געוועזענער גלח, וועלכער האָט זיך דאַן געהייראַט אַן עסטרייכישע דאַמע, אַ שוועסטער פון דעם באַנקיר פּרעי) זיינען אויך דאָרט געווען. און אַ חוץ דעם האָט דער באַראָן געמאַכט אַ פערזוך צו געווינען פאַבר'ן פאַר זיין פּלאַן, און דעלאַני איז ווירקליך געוואונען געוואָרען אויף דער זייט פון דער אינדישער קאָמפּ. דיזע קאָמפּאַניע איז אַטאַקירט געוואָרען אין דער קאָנווענשען, וועלכע האָט בעפוילען די באַלדיגע ליקווידירונג פון דער קאָמפּאַניע דורך אַ ספּעציעלע קאָמיטע. דער ווערטער־אויסדרוק פון דיזען דעקרעט האָט בעדאַרפט געשריבען ווערען פון דעלאַני, וועלכער האָט ווירקליך געשריבען אַ קאָפּיע פון דיזען דעקרעט, און דיזער דעקרעט איז אונטערשריבען געוואָרען פון פאַבר, וועלכער האָט געמאַכט איניגע ענדערונגען מיט אַ בלייפעדער. אָבער אַנדערע, ענדערונגען צום פאָרטהייל פון דער קאָמפּאַניע זיינען שפּעטער־צו געמאַכט געוואָרען מיט טינט פון דעלאַני אויף דער זעלבער קאָפּיע, און דיזע קאָפּיע, וועלכע איז קיינמאָל ניט פאָרגעלייגט געוואָרען פאַר דער קאָנווענשען, איז גע־מאַכט געוואָרען צו גילטען אלס דער דעקרעט גופא.

אזוי ווייט פערשיעדען, ווי די פון די זשיראָנדיסטען, פון דאַנ־טאָן, ראָבעספּיער און מאראט, זיינען געווען פעהיג צו האַנדלען איינשטימיג געגען דעם קעניגליכען דעספּאָטיזם?

עס ווייזט זיך ארויס, אַלס זעהר וואהרשיינליך, דאָס די אינטימע און ברידערליכע בעציהונגען, וועלכע האָבען עקזיס־טירט ביין אָנקומען פון דער רעוואָלוציע אין די פריימויערער־לאָדזשען אין פּאריז און די פּראָווינצען, צווישען די לייטענדע מענער פון דער צייט, האָבען געמוזט פיעל בייטראָגען צו דיזער אחדות אין דער ערשטער פּעריאָדע פון דער רעוואָלוציע. עס איז ווירקליך בעקאַנט דורך לואי בלאַן, הענרי מארטין און דורך דעם אויסגעצייכענטען מאָנאָגראַף פון פּראָפע־סאָר ערנסט ניס, דאָס כמעט אַלע בעריהמטע רעוואָ־לוציאָנערען זיינען געווען פריימויערער. מיראבאָ, באַלי, דאַנ־טאָן, ראָבעספּיער, קאנדארסעט, בריססאָ, לאַלאַנד און פיעלע אַנדערע זיינען געווען פריימויערישע ברידער און דער הער־צאָג פון אָרלעאַן איז געבליבען דער נאַציאָנאַלער גרענד־מאַס־טער פון די פריימויערער ביז דעם 13טען מאַי, 1793. פון דער אַנדערער זייט איז אויך בעקאַנט, דאָס ראָבעספּיער, מיראבאָ, לאַוואָאַזיע און וואהרשיינליך פיעל מעהר האָבען געהערט צו די לאָדזשען פון די „איללומינאַטען“, געגרינדעט פון ווייזהויפּט, וועמעס ציעל איז געווען „צו בעפרייען די נאַציאָנען פון דער טיראַניי פון די פּרינצען און פּריסטער“, און אַלס אַן ערשטער שריט, צו בעפרייען די בויערען און די ארבייטער פון לייב־איי־גענשאַפט, געצוואונגענער ארבייט און פון צעבען.

עס איז גאַנץ זיכער, אום צו ציטירען פון ע. ניס, דאָס די פריימויערריי „דורך איהרע הומאַניטערע טענדענצען, איהר פעס־טען גלויבען אין די מענשליכע ווערדע, און דורך איהרע פּרינצי־פּען פון פרייהייט, גלייכהייט און ברידערליכקייט“, האָט שטאַרק געהאָלפען צו ערציהען די עפענטליכע מיינונג אין די נייע אידעען, און נאָך מעהר דערפאַר, ווייל א דאַנק איהר, זיי־נען אין יעדען טהייל פון פראַנקרייך אָבגעהאַלטען געוואָרען מי־טינגען, ביי וועלכע פּראָגרעסיווע אידעען זיינען ערקלערט און

אפּלאָדירט געוואָרען, און וואָס איז געווען נאָך פיעל וויכטיגער, ווי מען דענקט געוועהנליך, די מענשען האָבען זיך אויסגעלערענט צו דיסקוטירען און צו שטימען. „די פעראייניגונג פון די דריי שטענדע אין יוני, 1789, און די בעוועגונג אין דער נאכט פון אויגוסט דעם 4טען זיינען העכסט־וואהרשיינליך פאָרבערייטעט געוואָרען אין די לאָדזשען פון די פריימויערער."

דיזע פאָרבערייטענדע ארבייט האָט אויך געמוזט פעסט־שטעלען פערזענליכע בעציהונגען און געוואוינהייטען פון געגענ־זייטיגער אכטונג צווישען די מענער פון טהאט, אונגעאכטעט אויף די אייביגע צו קליינע פּארטיי־אינטערעסען, און האָט אזוי געמאכט מעגליך די רעוואָלוציאָנערען פון פערשיעדענע מיי־נונגען צו האנדלען מיט א געוויסער אייניגקייט גאנצע פיער יאָהר פאר די אָבשאפונג פון דעם קעניגליכען דעספּאָטיזם. עס איז געווען ערשט שפּעטער, צו ענדע פון דער רעוואָלוציע, ווען זייערע פערזענליכע פערהעלטניסע זיינען געווען אונטערוואָרפען די שווערסטע פּראָבען — בעזאָנדערס נאָך דעם, ווי די פריימוי־ערער אליין האָבען זיך צוטהיילט צווישען זיך אין זייערע מיי־נונגען איבער דער פראגע פון קעניגטהום — אָט דאן ערשט זיינען יענע קייטען־גליעדער צובראָכען געוואָרען. און דאן האָ־בען די קעמפּפע אָנגעהויבען צו זיין פון דעם ברוטאלען כאַ־ראקטער, וואָס זיי האָבען אָנגענומען פאר דעם פאלען פון די מאָנטאנארען.

פינף און זעכציגסטער קאַפּיטעל.

די העבערטיסטען געשטירצט.—דאַנטאָן הינגעריכטעט

דער קאַמפּף צווישען די רעוואָלוציאָנערען און די קאָנטער־רעוואָלוציאָנערען. — ראָבעספּיער און די קאָמיסיאָנערען פון דער קאָנווענשען. — דער טריאומף פון די העבערטיסטען. — סאַן־זשוסט׳ס גרויסע רעדע. — ער פערטהיידיגט טערראָריזם. זיין אַטאַקע אויף די דאַנטאָניסטען. — די טהעטיגקייט פון די קארדעליערער. — פערהאַפטונג פון די העבערטיסטישע פיהרער. — וויטערע פערהאַפטונגען פון שאָמעט, פאשע, קלאָטץ און לעקלערק. — דער ערפאָלג פון דער רעגיערונג. — די הינריכטונג פון די העבערטיסטען און אנדערע. — די שמחה פון די ראָיאליסטען. — דער סוף פון קאַמפּף צווישען די קאָמיטעס און דער קאָממונע. — די קאָמיטעס פערהאַפטען דאנטאָן׳ען, דעמולין, פעליפּפּא און לאקראָ. — זיי ווערען הינגעריכטעט. — די ווירקונג פון די הינריכטונגען אויף פּאריז. — דער סוף פון דער רעוואָלוציע איז נאָהענט.

אַזוי איז אוועק דער ווינטער אין שטילע קעמפּפע צווישען די רעוואָלוציאָנערען און קאָנטער־רעוואָלוציאָנערען, וועלכע האָבען יעדען טאָג אויפגעהויבען זייערע קעפּ אלץ העכער און מוטהיגער.

אָנפאַנג פעברואר האָט ראָבעספּיער זיך געמאכט פאר דעם פאָרשטעהער פון אַ בעוועגונג געגען געוויסע קאָמיסיאָנערען פון דער קאָנווענשען, וועלכע האָבען געהאַנדעלט, ווי קאַריער אין נאַנטעס און פושע אין ליאָן, מיט אַ שרעקליכער רציחה געגען

די רעבעלירענדע שטעדט, און וועלכע האָבען קיין חילוק ניט געמאכט צווישען די, וועלכע האָבען אויפגעהעצט צו דעם אויפשטאנד און די מענשען פון פאָלק, וועלכע זיינען אין איהם אריינגעשלעפט געוואָרען.*) ער האָט געפאָדערט, אז דיזע קאָמיסיאָנערען זאָלען צוריקגערופען ווערען, און ער האָט זיי געסטראַשעט מיט פערפאָלגונג, אָבער פון דיזער בעוועגונג איז גאָרניט געוואָרען. דעם 25סטען פעברואר איז קאריער בעגנאדיגט געוואָרען פון דער קאָנווענשען — און ווייל קאריער איז אין דיזער היגזיכט געווען שולדיגער פון אלעמען, האָט עס, נאַטירליך, געמיינט, אז די פעהלער פון אלע אנדערע קאָמיסיאָנערען, וועלכע זיי זאָלען ניט זיין, ווערט זיי געשענקט. די העבערטיסטען האָבען טריאומפירט. ראָבעספיער און קוטהאָן זיינען ביידע געווען קראנק און האָבען זיך ניט געלאָזט זעהען פאר איינינע וואָכען.

אין דער זעלבער צייט האָט סאן־זשוסט, קומענדיג צוריק פון א בעזוך ביי די ארמייען, געהאלטען פאר דער קאָנווענשען דעם 26־סטען פעברואר א גרויסע רעדע, וועלכע האָט געמאכט א שטארקען איינדרוק, און האָט נאָך מעהר פערפלאָנטערט די פערהעלטניסע. סאן־זשוסט, ווייט פון פערטהיידיגען מילדקייט, האָט ער גאָר אָנגענומען די טערראָריסטישע פראָגראם פון די העבערטיסטען. ער, אויך, האָט געסטראַשעט די שונאים פון דער רעפובליק — זאָגאר נאָך שטארקער, ווי די העבערטיסטען האָבען עס ווען געטהאָן. ער האָט פערשפּראָכען צו צילעווען זיין קאמפף אויף „די אויסגעוועפּטע פארטיי“, און אלס אויף די נעכסטע קאנדידאטען פאר די גיליאָטינע האָט ער אָנגעוויזען אויף די דאנטאָניסטען — „די פּאָליטישע פארטיי, וועלכע רעדט אימער פון געהן מיט לאנגזאמע טריט, וועלכע נארט אָב אלע פארטייען און וועלכע פאָרבערייטעט די צוריקקעהרונג פון

---

*) עס איז בעוואוסט, דאָס דער יונגער זשוליען האָט געשריבען ראָבעספּיער׳ן גאַנץ אָפּען וועגען די איבערטריבענע רציחות פון געווויסע קאָמיסיאָנערען, און בעזאָנדערס וועגען קאריער.

דער רעאקציע ; די פאַרטיי, וועלכע רעדט פון רחמנות, ווייל איהרע מיטגליעדער זיינען ניט גענוג טוגענדהאַפט, אום צו קענען זיין שרעקליך. וויבאלד סאַן־זשוסט איז געשטאַנען אויף דעם באָדען פון רעפובליקאַנישער עהרענהאַפטיגקייט, האָט ער, נאַטירליך, געקאָנט רעדען מיט גרויסער אויטאָריטעט, ווערענד די העבערטיסטען, וועלכע—לכל הפּחות אין זייערע ווערטער — האָבן געמאַכט חוזק פון דיזער עהרענהאַפטיגקייט, האָבען געגעבען זייערע שונאים די מעגליכקייט זיי צונויפצומישען מיט דער הורבע פּראָפיט־מאַכער, וועלכע האָבען געזעהען נור אין דער רעוואָלוציע א מיטעל פאר זייער אייגענע בערייכערונג. וואָס אנבעטרעפט די עקאָנאָמישע מיטלען, וועלכע סאַן־זשוסט האָט פערטיידיגט אין זיין רעדע, האָט ער אָנגענומען, כאָטש גאַנץ דונקעל, מאַנכע פון די אידעען פון די גאַנץ עקסטרימע. ער האָט זיך מודה געווען, דאָס ביז דאַנהאָט ער ניט געטראַכט וועגען דיזע פראַגען. „די מאַכט פון די אומשטענדען“, האָט ער געזאָגט, „פיהרט אונז אפשר צו שליסע, וועגען וועלכע מיר האָבען ניט געטראַכט.“ אָבער איצט, אז ער טראַכט שוין יא וועגען זיי, מיינט ער דאָך ניט צו שעדיגען די גרויסע פערמעגענס. ער איז נור געגען זיי, ווייל זיי זיינען אין די הענד פון די שונאים פון דער רעוואָלוציע. „די פערמעגענס פון די פּאַטריאָטען זיינען הייליג“, זאָגט ער, „אָבער דאָס לאַנד פון די קאָנספּיראַטאָרט דאַרף געהערען צו די אָרימע“. דאָך דריקט ער אויס מאַנכע אידעען וועגען לאַנד־אייגענטהום. זיין אבזיכט איז, אז דאָס לאַנד זאָל געהערען צו די, וועלכע קולטיווירען עס: זאָל דאָס לאַנד אוועקגענומען ווערען פון די, וועלכע האָבען פאר צוואַנציג אָדער פופציג יאָהר עס ניט קולטיווירט. ער וואָלט געגליכען צו זעהען א דעמאָקראַטיע פון עהרליכע קליינע לאַנד־אייגענטהימער, וועלכע זאָלען לעבען אין געמעסיגטען וואוילזיין; ער פערלאַנגט, אז די מאַיאָנטקעס פון די קאָנספּיראַטאָרס זאָלען קאָנפיסקירט ווערען און געגעבען ווערען צו די אָרימע. עס קען ניט זיין קיין פרייהייט, אזוי לאַנג ווי עס זיינען דאָ בעטלער און אביונים, און אזוי לאַנג, ווי די בירגערליכע (ער מיינט דאָ די

עקאָנאָמישע) פערהעלטניסע אין דער געזעלשאַפט רופען ארויס
פערלאַנגען וועלכע זיינען אַנטקעגען דער פעסטגעשטעלטער רע־
גיערונגס־פאָרם. „איך פאָדער אייך אויף“, זאָגט ער, „צו עטאַב־
לירען פרייהייט, אַזוי לאַנג, ווי די אָרימע קענען אויפגערייצט
ווערען געגען די נייע אָרדנונג, און איך פאָדער אייך אויף אָב־
צושאַפען אָרימקייט, אַזוי לאַנג ווי מיר האָבען עס ניט געמאַכט
מעגליך פאַר יעדען צו האָבען לאַנד.... בעטלעריי מוז אָבגע־
שאַפט ווערען דורך די צוטהיילונג פון די נאַציאָנאַלע גיטער צו
די אָרימע.“ ער האָט אויך גערעדט פון אַ געוויסען סאָרט נאַ־
ציאָנאַלע פערזיכערונג; פון אַ נאַציאָנאַלער אינסטיטוציאָן,
וועלכע איז געגרינדעט אום גוט צו מאַכען די אונגליקען, וואָס
קענען טרעפען מיט דעם געזעלשאַפטליכען קערפער“. דיזע
אינסטיטוציאָן דאַרף בענוצט ווערען, אום צו בעלוינען די טור־
גענד, אום גוט צו מאַכען פערזענליכע אונגליקען און פאַר ער־
ציהונג.

און מיט דעם אַלעם איז געווען צונויפגעמישט אַ גרויסע
מאָס פון טערראָריזם. דאָס איז געווען דער העבערטיסטישער
טערראָריזם, אַ ביסעל פארפארבט מיט סאָציאַליזם. אָבער זיין
סאָציאַליזם האָט אין זיך ניט געהאַט גאָר ניט פעסטעס. ער
איז בעשטאַנען מעהר פון שעהנע ווערטלאַך, ווי פון געזעצגע־
בערישע פלענער. עס איז קלאָר, דאָס דער ציעל פון סאַן־
זשוסט איז געווען מעהר פון אַלץ צו בעווייזען, ווי ער האָט אַליין
געזאָגט, „דאָס „דער בארג“ בלייבט נאָך אימער דער שפּיץ
פון דער רעוואָלוציע“. ער וועט ניט ערלויבען אַנדערע צו אי־
בערשטייגען איהם. ער וועט היגריכטען די סאַמע עקסטרימע
און די העבערטיסטען, אָבער ער מעג באָרגען עטוואָס פון זיי.

אַ דאַנק דיזער רעדע, האָט סאַן־זשוסט ארויסגעקראָגען
צוויי דעקרעטען פון דער קאָנווענשען. איינער איז געווען אַן
ענטפער צו די, וועלכע האָבען פערלאַנגט מילדקייט, רחמנות.
די קאָמיטע פון עפענטליכער זיכערהייט איז בעשענקט געוואָ־
רען מיט דער מאַכט צו בעפרייען „די פערהאַלטענע פאַטרי־
אָטען“. דער צווייטער דעקרעט איז געווען געמיינט צו געהן

פיעל ווייטער, ווי די העבערטיסטען האבען עס געהאט ברעה, און אין דער זעלבער צייט צו בערוהיגען די קויפער פון די נאציאנאלע גיטער. די גיטער פון די פאטריאטען מוזען זיין הייליג. אבער די גיטער פון די שונאים פון דער רעוואלוציע דארפען קאנ־פיסקירט ווערען פאר דעם נוצען פון דער רעפובליק. וואס אנ־בעטרעפט די שונאים גופא, דארפען זיי פארהאלטען ווערען ביז דער פריעדען וועט געשלאסען ווערען, און דאן ארויסגעוויזען ווע־רען. די, וועלכע האבען געוואונשען צו זעהען די רעוואלוציע מאכען א שריט פארווערטס אין דער סאציאלער ריכטונג, זיינען אויף אזא אופן אבגענארט געווארען. פון דיזער גאנצער דעבא־טע איז קיין זאך, אויסער ווערטער, ניט ארויסגעקומען.

דאן האבען די קארדעליערען בעשלאסען צו האנדלען. דעם 4טען מערץ האבען זיי מיט א שווארצען טול פערדעקט דאס ברעט, אויף וועלכען עס זיינען געווען אנגעשריבען די מענשען־רעכטע וואס איז געהאנגען אין זייער קלוב. ווינסענט האט גע־רעדט פון דער גיליאטינע, און העבערט האט גערעדט נעגען אמאר, איינער פון דער קאמיטע פון דער עפענטליכער זיכער־הייט, וועלכער האט זיך געוואקעלט צו שיקען איין־און־זעכציג זשיראנדיסטען צום רעוואלוציאנערען טריבונאל. אין גאנץ דונקעלע פראזען האט ער געגעבען אנצוהערעניש אויף ראבעס־פיער — ניט אלס א שטערונג צו אן ערנסטער ענדערונג, אבער אלס פערטהיידיגער פון דעמולין. אויף אזא אופן האט עס גע־מיינט די אנווענדונג געגען אלע איבלען פון בלויז איין רפואה, פון טעררעריזם, קאריער האט זאגאר ארויסגערעדט זיך מיט דעם ווארט „אויפשטאנד“.

אבער דאס פאלק פון פאריז האט זיך ניט געריהרט, און די קאממונע האט זיך ענטזאגט צו הערען דעם צורוף פון די העבערטיסטישע מיטגליעדער. דאן, וועהרענד דער נאכט פון דעם 13טען מערץ זיינען ארעסטירט געווארען די העבערטיסטישע פיהרער: העבערט, מאמארא, ווינסענט, דאנזין, דוקראקע און לאמור. און די קאמיטע פון עפפענטליכען וואוילזיין האט דורך די הילפע פון ביללאד־ווארען פערשפרייט אלערליי

רכילות וועגען זיי. זיי האבען געמיינט, האט ביללאד דער־צעהלט, אויסצושלאכטען אלע ראיאליסטען אין די געפענגניסע. זיי האבען געהאט בדעה צו פלינדערען די רעגיערונגס־קאססע; זיי האבען פארגראבען אין דער ערד נאהרונגס־מיטלען, אום צו מאכען פאריז שטארבען פון הונגער.

דעם 18טען מערץ איז ארעסטירט געווארען שאמעט, דער פראקוראטאר פון דער קאממונע, וועמען די קאמיטע פון עפפענט־ליכען וואוילזיין האט אראבגעזעצט מיט א טאג פריהער פון זיין אמט, און אויף זיין פלאץ אנגעשטעלט סעליע. דער מעיאר פאשע איז בערויבט געווארען פון זיין אמט דורך דיזעלבע קא־מיטע. אנאכארזיס קלאטץ איז שוין געוועזען ארעסטירט דעם 21סטען דעצעמבער — די אנקלאגע איז געוועזען, דאס ער האט געוואלט אויסגעפינען, אויב א געוויסע דאמע איז אויף דער ליסט פון די פערדעכטיגטע — לעקלערק, א פריינד פון שאליע, וועלכער איז געקומען פון ליאן און האט געארבייט צוזאמען מיט דזשעק רו, איז געוועזען פערמישט אונטער דיזעלבע אנקלאגע.

די רעגיערונג האט טריאומפירט.

די אמת'ע אורזאכען פון דיזע פערהאפטונגען צווישען דער פארטגעשריטענער פארטיי וויסען מיר נאך איצט ניט. האבען זיי געמאכט א פערשווערונג מיט דער אבזיכט צו פערכאפען די מאכט מיט דער הילפע פון דער רעוואלוציאנערער ארמעע" פון ראנזין? עס איז געוועזען מעגליך, אבער ביז איצט וויסען מיר ניט גאר ניט בעשטימטעס וועגען דיזער אנגעלעגענהייט.

די העבערטיסטען זיינען געשיקט געווארען פאר'ן רעוואלו־ציאנערען טריבונאל, און די קאמיטעס האבען געהאט די גע־מיינהייט צו שיקען זיי אין איינעם מיט אמת'ע פערברעכער. אין דער זעלבער קאמפאניע זיינען געוועזען באנקירען און דייטשע אגענטען צוזאמען מיט מאמארעק, וועלכער איז זייט 1790 גע־וועזען בעוואוסט פאר זיינע קאממוניסטישע אידעען, און וועל־כער האט דער רעוואלוציע אוועקגעגעבען אבסאליוט אלעס, וואס ער האט געהאט; צוזאמען מיט לעקלערק, דעם פריינד פון שאליע, און אנאכארזיס קלאטץ, דעם „אראטאר פון דער מענש־

הייט", וועלכער האָט שוין אין 1793 פּאַראויסגעזעהען די רע־פּובליק פון דער מענשהייט און געהאַט דעם מוטה צו רעדען ירעפּון.

דעם 24טען מערץ, נאָך אַ גאַנץ פאָרמעללען פּראָצעס, וועל־כער האָט געדויערט דריי טעג, זיינען זיי אַלע הינגעריכטעט גע־וואָרען.

עס איז גרינג זיך פאָרצושטעלען, וואָס פאר אַ פרייד דאָס איז געווען פאר די ראָיאַליסטען, מיט וועמען פּאַריז איז געווען איבערפילט. די גאסען זיינען געווען געפּראָפּט מיט די „מאָס־קאַדינס" (אויסגעפּוצטע פּראַנטען)), וועלכע האָבען בעליידיגט די פּעראָורטהיילטע אָפּפער, וועהרענד מען האָט זיי געשלעפּט אויף מיסט־פוהרען צו דעם פּלאַס דע לאַ רעוואָלוסיאָן. די רייכע האָבען געצאָהלט משונה'דיגע פּרייזען, אום צו האָבען זיץ־פּלעצער נאָהענט צו דער גיליאָטינע, אַזוי דאָס זיי זאָלען קענען אין גאַנצען געניסען דעם טוידט פון די פאָלקס־פריינד. „דער סקווער איז אומגעוואַנדעלט געוואָרען אין אַ טהעאַטער", דער־צעהלט מישלע, „און רונד ארום איז געווען אַ מאַרק, וואו די לוסטיג־אָנגעקליידעטע מאַסען האָבען זיך געדרעהט צווישען די אויף־גיך־אויפגעשטעלטע קראָמען און געצעלטען". דאָס פּאָלק איז ניט ערשיענען יענעם טאָג. ער האָט געוואוסט, אַז דאָס זיינען זיינע פריינד, וועלכע ווערען ערמאָרדעט.

שאָמעט איז גיליאָטינירט געוואָרען אייניגע טעג שפּעטער (דעם 13טען אפּריל) צוזאַמען מיט גאָבעל, דעם בישאָפּ פון פּאַ־ריז, וועלכער האָט רעזיגנירט פון זיין אמט, אַלס בישאָפּ. זיי זיינען ביידע אָנגעקלאָגט געוואָרען אין אפּיקורסות. די אלמנה פון דעמולין און פון העבערט זיינען געווען איינגעשלאָסען אין דיזעלבע קאָמפּאַניע. פּאַשע'ן האָט מען געשענקט דאָס לעבען, אָבער אויף זיין פּלאַץ, אַלס מעיאָר, האָט מען אוועקגעזעצט פלעריאָ־לעסקאָ, אַ אונבעדייטענדען מענשען, און אויף דעם פּלאַץ פון דעם פּראָקוראָר שאָמעט איז פריהער אויסגעקליבען געוואָרען סעליע, און נאָכער קלאָד פּאַיאַן, אַ מאַן, וואָס איז גע־ווען איבערגעגעבען צו ראָבעספּיער, און וועלכער איז געווען

מעהר פעראינטערעסירט אין דעם רבש"ע, ווי אין דעם פאָלק פון פאַריז.*)

די צוויי קאָמיטעס — די פון עפפענטליכער זיכערהייט און פון עפפענטליכען וואוילזיין — האָבען אויף אזא אופן געזיעגט איבער זייער געגנער, די קאָממונע. עס האָט זיך געענדיגט דער לאַנגער קאמפף, וועלכען דיזער צענטער פון איניציאטיווע האָט אָנגעהאַלטען זייט דעם 9טען אויגוסט, 1792, געגען די אָפּי־ציעלע פאָרשטעהער פון דער רעוואָלוציאָן. די קאָמונע, וועלכע איז פאר נייןצעהן מאָנאַטען געוועזען ווי א שטראַהל פאר דעם רעוואָלוציאָנערען פראַנקרייך, האָט געהאַלטען אין ווערען בלויז אַ טהייל פון דער שטאַאט־מאַשינעריע. נאָכדעם איז דער סוף שוין געוועזען קענטיג פאר אלע.**)

---

*) דער געזעץ פון דעם 4טען דעצעמבער, וועלכער האָט עטאַב־לירט „די רעוואָלוציאָנערע רעגיערונג", האָט פערביטען די אויסער־וועהלטע פּראָקוראָרען פון די קאָממונען מיט די „נאַציאָנאַלע אַגענ־טען, נאָמינירט פון דער „קאָמיטע פון עפפענטליכען וואוילזיין". שאָמעט, ווערענדיג בעשטעטיגט אין זיינע טהעטיגקייטען, אלס פּראָ־קוראָר, דורך די קאָמיטע, איז אויף אזא אופן געוואָרען א „נאַציאָנאַ־לער אגענט". דאַן, אין דעם טאָג, ווען די העבערטיסטען זיינען ארעסטירט געוואָרען (דעם 13טען מערץ), האָט די קאָמיטע פון עפפענטליכען וואוילזיין ארויסגעקראָגען פון דער קאָנווענשען אַ נייעם געזעץ, וועלכער האָט זיי ערלויבט ארונטערצוזעצען יענע בע־אַמטע, וואָס זיינען נור ציטווייליג אויסערוועהלט געוואָרען פון דער קאָממונע, פון וועמען זיי האָבען געוואָלט פּטור ווערען. און אַ דאַנק דיזען געזעץ, האָט די קאָמיטע ארונטערגעזעצט דעם מעיאָר פּאשע און אַוועקגעזעצט לעסקא אויף זיין פּלאַץ.

**) מיט פּאשע און שאָמעט זיינען פערשוואונדען געוואָרען די צוויי מענער, וועלכע האָבען אין די געדאַנקען פון פאָלק אם בעס־טען סימבאָליזירט די פאָלקס־רעוואָלוציע. ווען די דעלעגאטען זיינען געקומען נאָך פאַריז פון די פערשיעדענע דעפּארטמענטס, אום צו ערקלערען, אז זיי נעהמען אָן די קאָנסטיטוציע, זיינען זיי

ווי עס איז, די ראָיאַליסטען האָבען אזוי ווייט טריאומפירט נאָך דיזע הינריכטונגען, דאָס די קאָמיטעס האָבען זיך געפיהלט איבערשטיגען פון די קאָנטער־רעוואָלוציאָנערען. איצט זיינען זיי עס געווען, וועלכע מען האָט געהייסען געהן אויף די גיליאָטינע. דעמולין, וועמעס אויפפיהרונג אין דעם טאָג פון העבערט׳ס הינריכטונג, איז געווען אזוי אבשטויסענד (ער אליין האָט דערצעהלט וועגען דעם) האָט ארויסגעגעבען א זיבעטע נומער פון זיין צייטונג, וואָס איז געווען געצילעוועט גענצליך געגען דעם רעוואָלוציאָנערען רעזשים. די ראָיאַליסטען האָבען זיך אריינגעלאָזען אין נארישע מאַניפעסטאַציאָנען פון פרייד און האָבען צוגערעדט דאַנטאָן׳ען צו אטאַקירען די קאָמיטעס. די זשיראָנדיסטען, וועלכע האָבען זיך צוגעדעקט מיט דעם מאַנטעל פון דאַנטאָן׳ען, האָבען בעשלאָסען צו בענוצען זיך מיט דעם, וואָס די העבערטיסטען זיינען אָבגעראמט געוואָרען פון וועג און מאַכען א שטאַאטס־שטרייך — און דאָס וואָלט געמיינט די גיליאָטינע פאר ראָבעספיער, קוטהאָן, סען־זשוסט, ביללאָד־ווארען, קאָלאָ ד׳הערבאָים און די אלע לייטענדע מאָנטאַנארען. די קאָנטער־רעוואָלוציע וואָלט אויף אזא אופן שוין געקאָנט זיין זיעגרייך ארום דעם פריהלינג פון 1794, אָבער די קאָמיטעס האָבען בעשלאָסען צו דערלאַנגען א קלאַפּ „די רעכטע“ און אויפאָפּפערען דאַנטאָן׳ען.

אין דער נאַכט פון דעם 30טען מערץ איז פאריז ערשטוינט געוואָרען, דערוויסענדיג זיך, אז דאַנטאָן, דעמולין, פעליפּפּאָ און

געווען ערשטוינט צו געפינען פאריז גאַנץ דעמאָקראטיש. דער מאַיאָר, „פּאַפּאַ פּאשא“, איז געקומען פון לאַנד מיט אַ לעבעל ברויט אין קעשענע. שאָמעט, דער פּראָקוראָר פון דער קאָמונע, לעבט אין איין צימער מיט זיין פרוי, וועלכע פעררישט זיינע אלטע קליידער. קומט אַריין, ענטפערען זיי צו יעדען, ווער עס קלאַפּט אין זייער טיר, פונקט ווי ביי מאַראַט. און אזוי צוגענגליך צו אלעמען זיינען געווען די אַלע אַנדערע. דיזע זיינען עס געווען די מענשען, וועלכע זיינען איצט אַוועקגענומען געוואָרען פון פאָלק.

לאקראַי זיינען ארעסטירט געוואָרען. האַנדלענדיג לויט דעם רעפּאָרט פאר דער קאָנוועגשען פון סאַן־זשוסט (וועלכער איז געמאַכט געוואָרען אייגענטליך אין זיין ערשטער פאָרמע פון ראָ־בעספּיער, און וועלכער איז נאָך פערבליבען ביז איצט) האָט די פערזאמלונג גלייך בעפוילען די אַנקלאגע פון דאנטאָן און זיין פערהאפטונג.

די קאָמיטעס האָבען ווידער צוזאמענגעשטעלט א פער־שיעדענאַרטיגע קאָמפּאַניע פון אָנגעקלאָגטע פאר דיזען פּראָצעס, אום צו פערטומלען די עפפענטליכע מיינונג. דאַנטאָן צוזאמען מיט דעמולין, באזיר (וועמעס נאָמען מיר האָבען געזעהען, אַלס בעזוכער פון באראָן דע באַץ), פאבר, בעשולדיגט אין פעלשונג, לאַקראָאַי, בעשולדיגט אַלס רויבער, שאבאָ, וועלכער האָט זיך מודה געווען, דאָס ער האָט ערהאַלטען (האָטש ער האָט זיי אויסגעגע־בען) א הונדערט טויזענד פראנק פון די ראָיאַליסטען פאר א גע־וויסען אונבעקאַנטען צוועק, דעם פעלשער דעלאַני, און דעם מעקלער פון דע באַץ'ס קאָנספּיראַציע, זשוליען, (פון טולוז).

די רעדען פון די אָנגעקלאָגטע אויף דעם פּראָצעס זיינען אונטערדריקט געוואָרען. ווען די שטאַרקע פערטהיידיגונג פון דאַנטאָן האָט געסטראַשעט ארויסצורופען א פאָלקס־אויפשטאַנד, האָבען די ריכטער ניט ערלויבט איהם אָדער אַנדערע צו רעדען און האָבען ארויסגעגעבען זייער טוידט־אורטהייל.

דעם 5טען אַפּריל זיינען זיי הינגעריכטעט געוואָרען.

מען קען גאַנץ גוט פערשטעהן די ווירקונג אויף די בעפעל־קערונג פון פאַריז און אויף די רעוואָלוציאָנערען אין אַלגעמיין דורך דעם פאַלען פון דער רעוואָלוציאָנערער קאָממונע פון פאַריז און די הינריכטונג פון אזעלכע מענער, ווי לעקלערק, מאמארא, העבערט און קלאָץ, געפאָלגט פון דער הינריכטונג פון דאַנטאָן און קאַמיל דעמולין און ענדליך פון שאָמעט. דיזע הינריכטונ־גען זיינען בעטראַכט געוואָרען אין פאַריז און אין דער פּראָווינץ, אַלס דער סוף פון דער רעוואָלוציע. אין פּאָליטישע קרייזען האָט מען געוואוסט, אז דאנטאָן איז דער מיטעלפּונקט פון די קאָנטר־רעוואָלוציאָנערען; אָבער פאר פראַנקרייך אין אַלגעמיין איז ער

פערבליבען דער רעוואָלוציאָנער, וועלכער איז אימער געווען אין סאמע פראָנט פון אלע פאָלקס־בעוועגונגען. „אויב דיזע מענ־שען זיינען פעררעטהער, טו וועמען זאָלען מיר טרויען?" האָבען די מענשען זיך געפרעגט. „אָבער זיינען זיי פעררעטהער?" האָ־בען געפרעגט אַנדערע, „איז עס ניט אַ זיכערער סמן, דאָס די רעוואָלוציע דערנעהענערט זיך צו איהר סוף?"

געוויס איז עס געווען אַ סמן. איינמאָל איז די ווייטערע בעוועגונג פון דער רעוואָלוציע צוריקגעהאלטען געוואָרען; ווי־באַלד עס איז געווען אַ מאכט, וועלכע האָט געקאָנט זאָגען: „ווייטער זאָלסטו ניט געהן", און דאָס נאָך אין אַ מאָמענט, ווען די וויכטיגסטע פאָדערונגען פון פאָלק האָבען געזוכט אַן אויס־דרוק — איינמאָל האָט דיזע מאכט אויסגעפיהרט צו דערשטיקען יענע, וועלכע האָבען פּרובירט צו פארמולירען די פאָדערונגען פון די מאסען, האָבען די אמת'ע רעוואָלוציאָנערען גאַנץ גוט בעגריפען, אַז דאָס איז ווירקליך די גסיסה פון דער רעוואָלוציאָן. זיי האָבען זיך ניט געלאָזט אָבנארען פון סען־זשוסט, וועלכער האָט זיי געזאָגט, אַז אויך ער הויבט אָן צו דענקען, ווי יענע, ווע־מען ער האָט געשיקט אויף די גיליאָטינע. זיי האָבען פערשטאַ־נען, אַז דאָס איז דער אָנהויב פון סוף.

און ווירקליך, דער זיעג פון די קאָמיטעס איבער די קאָמ־מונע איז געווען דער זיעג פון דער „אָרדנונג", און אין דער צייט פון אַ רעוואָלוציע מיינט דער זיעג פון אָרדנונג די ענדע פון דער רעוואָלוציאָנערער פעריאָדע. עס קענען זיין נאָך איניגע קאָנ־וואולסיעס, אָבער די רעוואָלוציע איז געענדיגט.

און די מענשען, וועלכע האָבען געמאכט די רעוואָלוציע, האָבען ענדליך פערלאָרען דעם גאַנצען אינטערעס אין איהר. זיי זיינען געשטאַנען אָן אַ זייט, אום צו מאכען פּלאַץ פאר די „מאסקאַדינס".

זעקס און זעכציגסטער קאפיטעל.

ראבעספיער און זיין גרופע.

די שטעלונג און דער איינפלוס פון ראבעספיער. — די אורזאכען פון זיין מאכט. — זיין עהרליכקייט. — זיין פאנאטיזם. — זיין אנקלאגע געגען פאבר. — זיין כאראקטער און זיין טאקטיק.

ראבעספיער איז אפט כאראקטעריזירט געווארען, אלס דיקטאטאר: זיינע שונאים אין דער קאנווענשען האבען איהם גערופען „דער טיראן", און עס איז אמת, אז ווען די רעוואלוציע האט זיך גענעהערט צו איהר סוף, האט ראבעספיער געהאט אזא איינפלוס, דאס סיי אין פראנקרייך און סיי אין אויסלאנד האט מען איהם בעטראכט, אלס די וויכטיגסטע פערזאן אין דער רעפובליק.

עס וואלט אבער געווען ניט ריכטיג צו שילדערען ראבעספיער אלס דיקטאטאר, כאטש זיכער פיעלע פון זיינע בעוואונדערער האבען געוואלט, אז ער זאל עס ווערען.*) מיר ווייסען ווירקליך, אז קאמבאן האט ארויסגעוויזען פיעל ארגאניזאטארשע מאכט אויף זיין ספעציעלען געביעט, אין דער פינאנס־קאמיטע, און אז קארנא האט געהאט א גרויסע מאכט אין די ענינים

---

*) די „היסטארישע נאטיצען" פון באדע מעגען זיך זיין פון א קליינעם ווערטה, אבער סען־זשוסט'ס פלאן צו בעשטימען ראבעספיער אלס דיקטאטאר, אום צו רעטען די רעפובליק (וועלכען באדע דערמאנט) איז פאר קיין פאל ניט אונוואהרשיינליך. בואנאראטי רעדט פון דעם, ווי פון א גוט־בעקאנטען פאקט.

פון דער מלחמה, ניט קוקענדיג אויף דעם, וואָס ראָבעספּיער און סען־זשוסט זיינען שטאַרק אונצופריעדען געווען מיט זיי. אָבער די קאָמיטע פון דער עפּפענטליכער זיכערהייט איז געווען צו־אייפערזיכטיג אויף איהר מאַכט אום ניט צו זיין געגען אַ דיקטאַטור, און, אַ חוץ דעם, מאַנכע פון איהרע מיטגליעדער האָבען געהאַסט ראָבעספּיער'ן. נאָך מעהר, אפילו ווען עס זיינען געווען אין דער קאָנווענשען אַ געוויסע צאָהל, וועלכע זיינען ווירקליך ניט געווען דאַגעגען ראָבעספּיער'ס גרויסען איינפלוס, וואָלטען דיזע גאָר ניט גערן זיך אונטערוואָרפען דער דיקטאַטור פון אַ מאַנטאַנאַר, וואָס איז געווען אַזוי שטרענג אין זיינע פּרינציפּען. דאָך ראָבעספּיער'ס מאַכט איז ווירקליך געווען אַ געוואַלדיג־גרויסע. כמעט יעדער איינער פון זיינע שונאים, ווי אויך פון זיינע בעוואונדערער, האָט געפיהלט, דאָס די פערשווינדונג פון זיין פּאַרטיי פון דעם פּאָליטישען פעלד, וואָלט געמיינט, ווי עס האָט זיך נאָכהער ארויסגעוויזען, דער טריאומף פון דער רעאַקציע.

ווי אַזוי־זשע קען מען זיך ערקלערען די מאַכט פון ראָבעספּיער און זיין גרופּע? פריהער פון אַלץ איז ראָבעספּיער געווען אַ גרונד־עהרליכער מענש צווישען אַ מאַסע מענשען, וועלכע זייגען לייכט געשטרויכעלט געוואָרען דורך דעם נסיון פון רייכטום און מאַכט, און דאָס איז אַ זעהר וויכטיגער כאַראַקטער־צוג אין דער צייט פון אַ רעוואָלוציע. וועהרענד די מאַיאָריטעט פון די מיטעל־קלאַס־מענשען ארום איהם האָבען גענומען אַ חלק אין די נאַציאָנאַלע גיטער, ווען זיי זיינען געשטעלט געוואָרען צום פערקויף, און האָבען אויך אַנטהייל גענומען אין אַלערליי ספּעקולאַציעס; וועהרענד טויזענדע יאַקאָבינער האָבען זיך פערזיכערט מיט רעגיערונגס־שטעלען, איז ראָבעספּיער געבליבען אַן עהרליכער ריכטער, שטענדיג דערמאָנענדיג זיי אָן די העכערע פּרינציפּען פון רעפּובליקאַניזם און סטראַשענדיג מיט גיליאָטינע די, וועלכע זיינען שוין געווען גאָר צו האַסטיג רייך צו ווערען.

אין אַלץ, וואָס ער האָט געזאָגט און געטהאָן אין דעם משך פון יענע פינף אונרוהיגע יאָהרען פון דער רעוואָלוציע, פיהלען מיר זאָגאר איצט, און זיינע צייט־גענאָסען האָבען עס אודאי נאָך

שטאַרקער געמוזט פיהלען, דאָס ער איז געווען איינער פון די ווענינע פּאָליטיקער פון יענער צייט, וועלכע האָבען קיינמאָל ניט געצווייפעלט אין זייער רעוואָלוציאָנערען גלויבען, און אויך ניט אין דער ליעבע צו דער דעמאָקראַטישער רעפּובליק. אין דיזען היג־זיכט איז ראָבעספּיער געווען אַ ווירקליכע קראַפט, און אויב די קאָממוניסטען וואָלטען געקענט ארויסשטעלען געגען איהם אנאנ־דער קראַפט, וועלכע וואָלט זיך געקענט אויסגלייכען מיט זיין איי־גענער אין דער שטאַרקייט פון ווילען און אינטעליגענץ, וואָלטען זיי גאָר אָהן שום ספק אויסגעפיהרט איבערצולאָזען אַ פיעל טיע־פערען איינדרוק פון זייערע אידעען אויף דער גרויסע רע־וואָלוציע.

דיזע מעלות אָבער, וועלכע אַפילו זיינע שונאים אנערקענען אין ראָבעספּיער, וואָלטען ניט געווען גענוגענד, אום צו ערקלע־רען די גרויסע מאַכט, וואָס איז געווען זיינע ביז צו ענדע פון דער רעוואָלוציע. דער פאַקט איז, זיין פאַנאַטיזם, וועלכער האָט גע־שטאַמט פון דער ריינקייט פון זיינע אבזיכטען, האָט איהם ניט געלאָזען צו ווערען קאָררופּט אין דעם מיטען פון אַ וויים־פער־שפּרייטער קאָררופּציאָן. צו דער זעלבער צייט האָט ער גע־שטרעבט פעסטצוגרינדען זיין אויטאָריטעט איבער די מענשליכע מוחות און אום דאָס אויסצופיהרען, איז ער געווען פערטיג, אויב נור נויטיג, אריבערצושפּרייזען איבער די טוידטע קערפּערס פון זיינע געגנער. אין דער ארבייט פון עטאַבלירען זיין אויטאָרי־טעט, איז ער מעכטיג אונטערשטיצט געוואָרען פון די אַלץ מעהר וואקסענדע מיטעלע קלאַסען אַזוי גיך, ווי זיי האָבען אין איהם דערקאָנט דעם „גאָלדענעם מיטען“ — וואָס איז געווען פונקט אַזוי וויים פון די עקסטרימיסטען, ווי פון די געמעסיגטע — דעם מענ־שען, וועלכער האָט זיי אָנגעבאָטען די בעסטע ערבות געגען די „ווילדקייטען“ פון פאָלק.

די בורזשואזיע האָט געפיהלט, אז ער איז געווען אַ מענש, וועלכער דורך דעם רעספּעקט, מיט וועלכען ער האָט בעגייסטערט דאָס פאָלק, דורך די געמעסיגטקייט פון זיינע שטרעבונגען און דורך זיין געלוסטען נאָך מאַכט, איז פונקט געווען דער ריכטיגער

מענש צו עטאבלירען א שטארקע רעגיערונג און מאכען אויף אזא אופן א סוף צו דער רעוואָלוציאָנערער פעריאָדע. אזוי לאנג, אלזאָ, ווי די מיטעלע קלאסען האָבען געהאט מורא פאר די פּאָרט־געשריטענע פארטייען, אזוי לאנג האָבען זיי זיך צוריקגעהאל־טען פון שטערען ראָבעספּיער׳ן אין זיין ארבייט צו עטאבלירען די אויטאָריטעט פון דער קאָמיטע פון עפענטליכען וואוילזיין און פון זיין גרופּפּע אין דער קאָנווענשען. אָבער, ווען ראָבעספּיער האָט זיי שוין געגעבען זיין גאנצע הילפע צו פערניכטען יענע פּאר־טייען, האָבען זיי נאכהער איהם אליין פערניכטעט, כדי די מי־טעל־קלאס־זשיראָנדיסטען זאָלען קענען קריגען די מאכט אין דער קאָנווענשען, און דאן איז געקומען די רעאקציע פון דעם 9טען טהערמידאָר, ענטוויקעלט ביז איהר העכסטער מדרגה.

ראָבעספּיער׳ס פערשטאנד איז געווען וואונדערבאר צוגע־פּאסט צו דער ראָליע, וועלכע ער האָט בעדארפט שפּיעלען. אום זיך צו איבערצייגען אין דעם, דארף איינער בלויז לעזען זיין ערש־טען אבצוג פון דער בעשולדיגונג גענען פאבר ד׳עגלאנטין און די שאבאָט־גרופּפּע, וועלכער איז געשריבען מיט ראָבעספּיער׳ס איי־גענער האנד, און איז געפונען געוואָרען צווישען זיינע פּאפּירען נאָך דעם ניינטען טהערמידאָר. דיזער דאָקומענט כאראקטערי־זירט דעם מאן בעסער, ווי א גאנצע מאסע ארגומענטען.

„צוויי קאָנקורירענדע חברותות האָבען זיך געקריגט, צו אונזער אלעמענס שאנדע, פאר א געוויסע לאנגע צייט. איינע פון זיי איז גענייגט צו מעסיגקייט, און די צווייטע צו אי־בערטרייבונגען, וועלכע פראקטיש ארבייטען געגען די רעוואָלו־ציע. איינע ערקלערט מלחמה געגען אלע ענערגישע פּאטרי־אָטען און פערדיגט מילדקייט פאר פערשווערער, די אנדערע פערלוימדעט כיטרע די פערטהיידיגער פון פרייהייט און וואָלט פערניכטעט איינעם נאָך דעם אנדערען יעדען פּאטריאָט, וואָס האָט א מאָל געמאכט א טעות, און בלייבט אין דער זעלבער צייט אבזיכטליך בלינד צו די קרימינעללע פערשווערונגען פון אונזערע העכסט־געפעהרליכע שונאים. איינע פּרובירט צו מיסברויכען איהר קרעדיט, וואָס זי האָט זיך ערוואָרבען אין דער נאציאָנאַלע־

קאָנוועגשען (די דאַנטאָן־פּארטיי) און די אנדערע מיסברויכט איהר איינפלוס, וואָס זי האָט אויף די פאָלקס־פעראיינען (די קאָ־מונע און די עקסטרימע). דער טריאומף פון יעדער פון דיזער פּארטיי וואָלט געווען גלייך געפעהרליך פאר די פרייהייט און די נאַציאָנאַלע אויטאָריטעט..." און ראָבעספּיער דערצעהלט ווייטער, ווי אזוי דיזע צוויי פּארטייען האָבען אטאקירט די קאָמיטע פון עפּפענטליכען וואוילזיין זייט זי האָט זיך געגרינדעט.

און נאָכדעם, ווי ער קלאָגט אָן פאבר אין מילדקייט, אום צו בעהאַלטען זיינע אייגענע פערברעכענס, לייגט ער צו: „דער מאָמענט איז אָהן שום ספק געווען זעהר גינסטיג צו פערדיגען א געמיינע און פייגע לעהרע, אפילו פאר גוט־מיינענדע מענשען, ווען אַלע פיינד פון פרייהייט האָבען געטהאָן דאָס מעגליכסטע אויף דער אנדערער זייט; ווען א פערקויפטע פילאָזאָפיע, פראָס־טיטואירט ביז צו טיראַניי, האָט פערנאכלעסיגט טהראָנען צור־ליעב אַלטארען, האָט ענטגעגענגעשטעלט רעליגיאָן געגען פּאַ־טריאָטיזם, און האָט געמאכט די מאָראַל צו ווידערשפּרעכען זיך זעלבסט, האָט פערמישט די זאַך פון רעליגיאָן מיט די זאַך פון דעספּאָטיזם, די קאטהאָליקען מיט די קאָנספּיראטאָרס, און האָט פּרובירט צו צווינגען דאָס פאָלק צו זעהען אין דער רעוואָלוציע ניט דעם טריאומף פון טוגענד, נור דעם טריאומף פון אטעאיזם — ניט דעם קוואַל פון גליק, נור די פערניכטונג פון מאָראַל און רעליגיעזע אידעען."

מיר קענען זעהען קלאָר פון דיזע ציטאטען, דאָס אויב ראָ־בעספּיער האָט ניט ברייטקייט פון פערשטאנד און די מוטהיגקייט פון געדאנק, וועלכע זיינען נויטהיג פאר א פיהרער פון א פּאַר־טיי אין דער צייט פון א רעוואָלוציע, האָט ער אָבער בעזעסען אין פאָלקאָמענהייט די קונסט פון אויפרייצען א פערזאמלונג גע־גען דיזע אָדער יענע פערזאָן. יעדע פראַזע אין זיין בעשולדיגונג איז א פערגיפטעטער פייל, וואָס טרעפט אין ציל.

דער שלאגענדסטער פונקט אין דעם אַלעם איז דער, וואָס ראָ־בעספּיער און זיינע פריינד האָבען ניט בעגריפען די ראָליע, וועלכע די געמעסיגטע האָבען געמאכט זיי צו שפּיעלען, ביז די

צייט איז געקומען, און זיי זיינען אליין אומגעשטירצט געוואָרען.
„עס איז דאָ אַ פּלאַן אויפצורייצען דאָס פֿאָלק גלייך צו מאַכען אַלעס“, שרייבט איהם זיין ברודער פון ליאָן. „אויב מען וועט ניט זיין פאַרזיכטיג, וועט אַלעס דיסאָרגאַניזירט ווערען“. און מאַקסימיליאַן ראָבעספּיער האָט ניט געקאָנט זעהען ווייטער, ווי זיין ברודער. אין די אנשטרענגונגען פון די פאָרטגעשריטענע פּאַרטייען האָט ער נור געזעהן אַטאַקען אויף די רעגיערונג, פון וועלכער ער איז געווען אַ מיטגליעד.

ווי בריססאָ, האָט ער זיי בעשולדיגט, אַז זיי זיינען די ווערק־צייג פון לאָנדאָנער און וויענער קאַבינעטען. די פּערזונען פון די קאָממוניסטען זיינען פאַר איהם געווען בלויז רוהע־שטערונ־גען. עס איז נויטיג געווען צו זיין פאַרזיכטיג מיט זיי, צו פערניכטען זיי מיט דער הילפע פון טעררער.

„וואָס זיינען די מיטלען צו ענדיגען דעם בירגער־קריעג?“ פרעגט ער אין איינער פון זיינע פערצייכנונגען. און ער ענט־פערט: „צו בעשטראָפען די פעררעטהער און קאָנספּיראַטאָרס, בעזאָנדערס די שולדיגע דעפּוטאַטען און אדמיניסטראַטאָרס.

„צו שיקען פּאַטריאָטישע ארמייען אונטער פּאַטריאָטישע פיהרער צו אונטערדריקען די אריסטאָקראַטען פון ליאָן, מאַרסעל, טולאָן, דער וואַנדעי, דער זשורא, און יעדער אַנדער געגענד, וואו די פאָהן פון אויפשטאַנד און ראָיאַליזם איז אויפגעוויקעלט געוואָרען.

„און צו מאַכען אַ שרעקליכען ביישפּיעל פון דיזע אַלע לומ־פּען, וועלכע האָבען פערגעוואַלדיגט די פרייהייט און פערגאָסען די בלוט פון די פּאַטריאָטען.“

עס איז ניט אַ רעוואָלוציאָנער, וואָס רעדט, נור אַ מיטגליעד פון אַ רעגיערונג, געברויכענדיג די שפּראַך פון אַלע רעגיערונגען. אָט ווארום די גאַנצע ארבייט פון ראָבעספּיער פון זינט די קאָממונע איז געפאַלען ביז דעם 9טען טהערמידאָר, איז געבליבען פרוכטלאָז. זי האָט גאָר ניט געטהאָן, אום ניט צו שטערען דער קומענדער קאַטאַסטראָפע, פערקעהרט, זי האָט געהאָלפען דערצו, אַז זי זאָל קומען וואָס גיכער. זי האָט גאָר ניט געטהאָן, אום אָב־

צואוועגדען די שווערדען, וועלכע זיינען געהיים געשארפט גע־
ווארען געגען די רעוואלוציע ; זי האט געטהאן אלעס, אום צו מא־
כען זייערע קלעפ טויטליך.

זיעבען און זעכציגסטער קאפיטעל.

דער טעראָר.

שריטע פון די קאָמיטעס צו פערגרעסערען זייער מאַכט. — די מלחמה מיט ענגלאַנד. — די לאַגע אין די פּראָווינצען. — דאָס פערברעכען פון בעדואין. — א ספּעציעלע קאָמיטע פון די ארעסטירטע בירגער. — ראָבעספּיער'ס טערראָר־געזעץ. — די ווירקונג פון דעם געזעץ. — ראָבעספּיער'ס ציעל. — די פערזוכע אויף זיין לעבען. — פערהאפטונגען און היגריכטונגען. — טעררער. — דער האַס צו דער יאקאָבינישער רעגיערונג.

נאָך דער מפּלה פון זייערע שונאים, סיי פון די רעכטע און סיי פון די לינקע, זיינען די קאָמיטעס אָנגעגאַנגען מיט דער קאָנצענטרירונג פון מעהר און מעהר מאכט אין זייערע הענד. ביז צו יענער צייט זיינען געווען זעקס רעגיערונג־דעפּאַרטמענטס, וועלכע זיינען געווען אינדירעקט אונטערטהעניג צו דער קאָמיטע פון עפפענטליכען וואוילזיין דורך די פערמיטלונג פון דער עקזעקוטיוו קאָמיטע, וואָס איז בעשטאַנען פון זעקס מיניסטאָרען. דעם 1טען אפּריל זיינען די שטאַאַטס־דעפּארטמענטס אונטערדריקט געוואָרען, און זייערע פּלעצער זיינען פערנומען געוואָרען פון צוועלף עקזעקוטיוו קאָמיטעס, יעדע פון זיי אונטער דער אויפּפאַסונג פון א סעקציאָן פון דער קאָמיטע. נאָך מעהר, די קאָמיטע פון עפפענטליכען וואוילזיין האָט געקראָגען דאָס רעכט צוריקצורופען אויף איהר אייגענער אויטאָריטעט די קאָמיסיאָנערען פון דער קאָנווענשען. און ענדליך איז געווען בעשלאָסען, אז דער העכסטער רעוואָלוציאָנערער טריבונאַל זאָל זיצען אין פּאריז אונ־

טער דער השגחה פון די קאָמיטעס. די, וועלכע זיינען בעשול־דיגט געוואָרען אין פערשווערונג ערגעץ־וואו אין פראנקרייך, האָבען בעדארפט געבראכט ווערען נאָך פאריז צום פראָצעס. צו דער זעלבער צייט זיינען אָנגענומען געוואָרען מיטלען, אוט אויס־צורייניגען פאריז פון אלע געפעהרליכע עלעמענטען. אלע נאָבעל־לייט, ביי וועמען מען האָט צוגענומען זייערע מאַיאָנטקעס און אלע אויסלענדער, וואָס האָבען געהערט צו די נאציאָנען, וועלכע האָבען געפיהרט מלחמה מיט פראנקרייך, מיט איינעגע אונפער־מיידליכע אויסנאהמען, האָבען בעדארפט ארויסגעוויזען ווערען פון פאריז.

די צווייטע גרויסע זאָרג פון דער רעגיערונג איז געווען די מלחמה. אין יאנואר, 1794, האָט מען נאָך אלץ געהאָפט, דאָס די אָפּפּאָזיציאָנס־פּאַרטיי אין ענגלישען פארלאמענט, אונטערשטיצט פון א היבשער צאָהל מענשען אין לאָנדאָן און פון עטליכע איינ־פלוסרייכע מיטגליעדער פון דער הויז אָוו לאָרדס, וועט שטערען דעם פריים־מיניסטער, פיטט, פון אָנצוגעהן מיט דער מלחמה. דאַנטאָן האָט אויך געמוזט גלויבען אין דעם — וואָס דאָס איז געווען איינער פון די פערברעכענס, פאר וועלכע מען האָט איהם אָנגעקלאָגט. אָבער פיטט האָט געוואונען די מאַיאָריטעט אויף זיין זייט געגען די „גאָטלאָזע נאציאָן“, און זייט דאַן האָבען ענגלאנד און פרייסען, וועלכע איז געווען פערבונדען מיט ענגלאנד, ווייטער אָנגעפיהרט די מלחמה מיט זייער גאנצער ענערגיע. עס זיינען באלד געווען פיער ארמייען, 315 טויזענד שטארק, פערזאמעלט אויף די גרענעצען פון פראנקרייך, געגען די פיער ארמייען פון דער רעפובליק, וועלכע זיינען בלויז געווען 294 טויזענד. אָבער צו דיזער צייט זיינען שוין די ארמייען פון פראנקרייך געווען רעפובליקאנישע ארמייען, דעמאָקראטיזירט, מיט טאַקטיקען, וועלכע זיי האָבען אליין אויסגעארבייט, און עס האָט ניט לאנג געדויערט, און זיי האָבען געקראָגען די אויבער־האַנד איבער די פעראייניגטע מעכטע.

דער שווארצעסטער פונקט אָבער איז געווען אין די פער־העלטניסע, ווי זיי זיינען געווען אין די פּראָווינצען, בעזאָנדערס

אין זיד־פראנקרייך. די גענצליכע אויסראָטונג פון אַלע געגנער־רע־וואָלוציאָנערען, אי פון זייערע פיהרער און אי פון זייערע אונ־פעראנטוואָרטליכע נאָכפאָלגער, וואָס די יאַקאָבינער און די קאָ־מיסיאָנערען פון דער קאָנוועגשען האָבען אויסגעפיהרט, ווען זייער פּארטיי האָט טריאומפירט, האָט ארויסגערופען אַזאַ ביטע־רען האַס, אַז איבעראַל איז עס געוואָרען אַ מלחמה אויף טוידט און אויף לעבען. אום צו מאכען די לאַגע נאָך ערגער, איז ניט געוועזען קיינער, ניט אויפ'ן פּלאַץ און ניט אין פּאריז, וועלכער זאָל פאַרשלאָגען אירגענד אַנדערע מיטלען אויסער די סאַמע עקסטרי־מע פון אונטערדריקונג און אויסראָטונג. אָט איז איינער פון פיעלע פאקטען:

דער דעפּארטמענט פון וואקלאַז איז אימער געוועזען פול מיט ראָיאַליסטען און פּריסטער. און עס האָט פּאסירט, דאָס אין בע־דואין, אין איינעם פון די פערוואָרפענע דערפער, ביין פוס פון בארג וועגטאָ, וועלכער האָט קיינמאָל ניט אויפגעגעבען דעם אַל־טען סדר פון לעבען, און וועלכער האָט זיך אויך ניט בעהאַלטען דערמיט, איז דער געזעץ סקאַנדאַליעז פערשוועכט געוואָרען. דעם ערשטען מאַי איז ארונטערגעהאקט געוואָרען דער בוים פון פריי־הייט, און די דעקרעטען פון דער קאָנוועגשען זיינען געטראָטען געוואָרען אין בלאָטע. סאָשע דער, לאָקאַלער מיליטערישער הויפּטמאַן, וועלכער איז קירצליך געוואָרען אַן אימפּעריאַליסט, האָט געוואונשען צו מאכען אַ שרעקליכען ביישפּיעל פון דיזען דאָרף און האָט געפאָדערט זיין גענצליכע פערניכטונג. מאַיגע, דער קאָמיסיאָנער פון דער קאָנוועגשען, האָט זיך געקווייגקעלט און האָט זיך געווענדעט נאָך אינסטרוקציאָנען פון פּאריז, פון וואַנען עס איז געקומען דער בעפעהל: „בעשטראָף שטרענג". דאַן האָט סאָשע אונטערגעצונדען דעם דאָרף און 435 הייזער זיי־נען אומגעוואנדעלט געוואָרען אין חורבות. מיט אַזאַ סיסטעם קען איינער לייכט פערשטעהן, אַז עס איז ניט געבליבען גאָר קיין אנדער ברירה, ווי צו בעשטראָפען שטרענג.

און אַזוי איז דאָס טאַקי געווען. אין איינינע טעג ארום, ווען עס איז אויסגעפונען געוואָרען, אַז עס איז אונמעגליך ארי־

בערצושיקען אלע ארעסטירטע בירגער נאָך פּאריז, ווייל, ווי מאינע האָט שוין בעמערקט, עס וואָלט זיך געפאָדערט אַ גאנצע ארמיי אום דאָס אויסצופיהרען, האָט קוטהאָן פאָרגעשלאָגען אַ ספּעציעלע קאָמיססיע, אום פאַרטיג צו ווערען מיט זיי. דיזע קאָמיססיע האָט בעדארפט זיך בילדען פון פינף מיטגליעדער פון דער קאָנווענשען, וועלכע זאָל האָבען איהר פּלאַץ אין אָראנזש און משפּט'ן דאָרט די שונאים פון דער רעוואָלוציע. דיביידע קאָמיטעס האָבען זיך ערקלערט איינפערשטאנען מיט דיזען פאָרשלאָג.*)

ראָבעספּיער האָט מיט זיין אייגענער האנד אויסגעשריבען די אינסטרוקציאָנען פאר דיזע קאָמיססיע, און דיזע אינסטרוק־ציאָנען האָבען באַלד געדיענט אלס א מוסטער פאר זיין טעררא־געזעץ.**)

אין איינינע טעג שפּעטער האָט ראָבעספּיער נאָך מעהר אויסגעברייט דיזע פּרינציפּען פאר דער קאָנווענשען, ערקלע־

---

*) דאָ פאָלג איך נאָך דער געשיכטע, ווי זי ווערט דערצעהלט פון לואי בלאַן, וועמען קיינער וועט ניט בעשולדיגען אין פיינדליכ־קייט צו דער ראָבעספּיער־גרופּפּע.

**) „די שונאים פון דער רעוואָלוציע" — האָט עס געהייסען אין דיזע אינסטרוקציאָנען — „זיינען די יעניגע, וועלכע האָבען מיט אירגענד וועלכע מיטלען און עס מאַכט ניט אויס, אונטער וואָס פּאַר אַן אויסרייד, פּרובירט צו שטערען דעם גאַנג פון דער רעוואָ־לוציע און דער עטאַבלירונג פון דער רעפּובליק. די ריכטיגע שטראָף פאר דיזען פערברעכען איז דער טוידט. די בעווייזע, וואָס זיינען נויטיג פאר אַ פעראורטהיילונג, זיינען אלע מיטטהיילונגען, מאַכט ניט אויס פון וואָס פאר א סאָרט, וועלכע קענען איבערציינען אַ דענ־קענדען מענשען און א פריינד פון פרייהייט. דער וועגווייזער פאר ארויסגעבען שטראָפען איז דער געוויסען פון ריכטער, וועלכער איז בעלויכטען דורך ליעבע פאר גערעכטיגקייט און זיין פאטער־לאַנד, און וועמעס ציעל עס איז דער עפפענטליכער וואוילזיין און די פערניכטונג פון דיזע שונאים פון פאטערלאַנד".

רענדיג, דאָס ביז איצט זיינען זיי געווען צו מילד צו די שונאים פון פרייהייט, און דאָס איצט מוזען זיי געהן ווייטער פון די גע־ריכטליכע פאָרמען, און זיי פעראיינפאכען.*) און צוויי טעג נאָך דער פייערונג פון דעם העכסטען וועזען האָט ער פאָרגע־שלאָגען מיט דער איינוויליגונג פון זיינע קאָללעגען אין דער קאָמיטע פון עפפענטליכען וואוילזיין, דעם בעריהמטען טעררא־ר־געזעץ פון דעם 10טען יוני, וואָס האָט געהאַט צו טהאָן מיט דער רעאָרגאניזירונג פון דעם רעוואָלוציאָנערען טריבונאַל. לויט דיזען געזעץ, האָט דער טריבונאַל געדארפט פארנאַנדערגע־טהיילט ווערען אין סעקציאָנען, יעדע פון וועלכע זאָל בעשטעהן פון דריי ריכטער און ניין דזשורי־לייט. זיעבען פון זיי זיינען געווען גענוג, אום ארויסצוגעבען דעם אורטהייל. די כללים פאר ארויסגעבען דעם פסק זיינען געווען די, וועלכע, ווי מיר האָבען נור וואָס געוויזען, זיינען געווען ענטהאַלטען אין די אינסטרוק־ציאָנען צו דער קאָמיססיע אין אָראנדזש, אויסער, וואָס צווישען די פערברעכענס, פאר וועלכע עס קומט דער טוידט, איז אויך געווען איינגעשלאָסען דער פערברעכען פון פערשפרייטען פאַל־שע נייעס, וואָס קען צוטהיילען אָדער אויפרעגען דאָס פאָלק, וואָס קען אונטערגראָבען די מאָראל און פערדארבען דעם עפפענטליכען געוויסען.

עס איז קלאָר, דאָס דער פערפאסען פון אזא געזעץ האָט געמיינט אונטערצושרייבען דעם באַנקראָט פון דער רעוואָלוציאָ־

---

*) „זיי ווילען רעגיערען די רעוואָלוציע דורך אַדוואָקאַטישע דריידלאך. קאָנספיראציעס געגען די רעפובליק זיינען בעהאַנדעלט געוואָרען, אזוי ווי זיי וואָלטען געווען סכסוכים צווישען פריוואט־מענשען. טיראַניי טוידטעט און די פרייהייט בעט זיך! און דער געזעץ, וואָס איז געמאַכט פון די קאָנספיראטאָרס, איז דער געזעץ, לויט וועלכען זיי דארפען גע'משפט ווערען!... די איינציגע אָבליי־גונג אין בעשטראָפען די שונאים פון פאטערלאַנד, דאַרף נור אזוי לאַנג געדויערען, ביז זיי ווערען אויסגעפונען. עס איז ניט אזוי אַ פראגע פון בעשטראָפען, ווי פון פערניכטען זיי.“

נערער רעגיערונג. דאָס האָט געמיינט צו טהאָן אונטער אַן אַנ־שטעל פון געזעצליכקייט דאָס, וואָס דאָס פאָלק פון פאַריז האָט געטהאָן אין אַן אויפשטאַנד און אין אַ מאָמענט פון שרעק און פערצווייפלונג אין די סעפּטעמבער־טעג. און די ווירקונג פון די־זען טעררעאָר־געזעץ איז געוועזן, דאָס ער האָט ארויסגעבראכט קלאָר די גאנצע קאָנטער־רעוואָלוציע אין זעקס וואָכען.

איז ראָבעספּיער׳ס צוועק מיט דיזען געזעץ געוועזן נור צו דערלאַנגען אַ קלאַפּ יענע מיטגליעדער פון דער קאָנווענשען, וועמען ער האָט געהאַלטען פאַר העכסט־שעדליך, ווי מאַנכע הי־סטאָריקער מאַטערען זיך עס צו בעווייזען? זיין צוריקציהען זיך פון די טהעטיגקייטען פון דער רעגיערונג נאָך דעם, ווי די דיס־קוסיאָנען אין דער קאָנווענשען האָבען בעוויזען, דאָס די פער־זאמלונג וועט זיך ניט לאָזען בלוטען פון דער קאָמיטע אָהן אַ פערטהיידיגונג פון איהרע מיטגליעדער, מאַכט דיזע השערה מעהר אָדער וועניגער וואהרשיינליך. אָבער דער פעסטגע־שטעלטער פאקט, דאָס די אינסטרוקציאָנען צו דער קאָמיססיע אין אָראַנזש האָבען אויך געשטאַמט פון ראָבעספּיער, ווארפט אין גאַנצען אום דיזע טהעאָריע. עס איז מעהר וואהרשיינליך, דאָס ראָבעספּיער האָט איינפאַך נאָכגעפאָלגט דעם שטראָם פון דעם מאָמענט, און דאָס ער, קוטהאָן און סען־זשוסט, אין איינ־פערשטענדניס מיט פיעלע אַנדערע, איינשליסענדיג אויך גאַמ־באָן, האָבען געוואָלט אויך געברויכען דעם טעררעאָר, אַלס אַן אַלגעמיינע וואַפּפע פון קריעג־פיהרונג ווי אויך אַלס אַ סטראַשו־נאָק פאַר מאַנכע מיטגליעדער פון דער קאָנווענשען. און ווירק־ליך, ניט דערמאָנענדיג העבערטען, האָבען זיי אַלץ מעהר און מעהר זיך דערנעהערט צו דיזען געזעץ זייט די דעקרעטען פון מאַי דעם 8טען און מאַי דעם 28סטען. עס איז אויך וואהר־שיינליך, דאָס דער פערזוך פון לאַדמיראַל צו טוידטען קאָלאָ ד׳הערבאָיס און די זאָנדערבאַרע פאַסירונג מיט סעסיל רענאָל האָבען געהאָלפען, אז דער געזעץ פון 10טען יוני זאָל אָנגענומען ווערען.

ענדע אַפּריל איז פאָרגעקומען אַ רייהע פון היגריכטונגען

אין פאריז, וועלכע האט געמוזט ביז א הויכען גראד פארשטאר־קען דעם האס פון דער ראיאליסטישער זייט. נאך דער „הורבע“, וועלכע איז גיליאטינירט געווארען דעם 13טען אפריל, צווישען וועלכע עס זיינען געווען שאמעט, גאבעל, לוסיל דעמולין, די אלמנה פון העבערט און פופצעהן אנדערע, האבען זיי הינגעריכ־טעט ד'עפרעמעסניל, לע שאפעליע, טהורעט, דעם אלטען מאל־שערב, דעם פערטהיידיגער פון לואי דעם זעכצעהנטען אין זיין פראצעס, לאוואזיע, דעם גרויסען כעמיקער און גוטען רעפובלי־קאנער און די שוועסטער פון לואי דעם 16טען, מאדאם עליזא־בעט, וועלכער זיי האבען געמעגט בעפרייען, ווי זיי האבען עס געטהאן מיט איהר פלימעניצע, און אהן די מינדעסטע געפאהר פאר די רעפובליק.

די ראיאליסטען זיינען געווארען שרעקליך אויפגעבראכט פון דעם און דעם 25סטען מאי איז א געוויסער לאדמיראל, א בעאמטער, פופציג יאהר אלט, אוועק צו דער קאנוועגשען מיט דער אבזיכט צו טוידטען ראבעספיער. לאדמיראל איז אבער איינגעשלאפען וועהרענד א רעדע פון בארער, און ער האט דורכדעם פערפעהלט צו טוידטען דעם „טיראן“. ער האט דער־פאר געשאסען אנשטאט ראבעספיער'ן, קאלא ד'הערבאיס, ווען ער איז ארויפגעשטיגען די טרעפ צו זיין וואוינונג. עס איז גע־קומען צו א קאמפף צווישען די צוויי מענער, אין וועלכען קאלא האט ארויסגעריסען די וואפע פון לאדמיראל.

אין דעם זעלבען טאג איז א מיידעל פון צוואנציג יאהר, סעסיל רענאלט, די טאכטער פון א ראיאליסט, אריין אין דעם הויף פון דעם הויז, וואו ראבעספיער האט געוואוינט, און האט פערלאנגט איהם צו זעהען. איהרע אבזיכטען זיינען געווארען פערדעכטיג, און מען האט איהר ארעסטירט. צוויי קליינע מע־סערס זיינען געפונען געווארען אין איהרע קעשענעס און איהרע פערפלאנטערטע ענטפערס זיינען אויסגעטייטשט געווארען, אז זי האט געמיינט צו ערמארדען ראבעספיער. אויב עס איז אזוי גע־ווען, איז די גאנצע זאך געווען א זעהר קינדישע. אבער דיזע

צוויי פערזוכען האָבען וואהרשיינליך געדיענט, אלס אן ארגו־מענט צו גונסטען פון דעם טערראָר־געזעץ.

יעדענפאלס האָבען די קאָמיטעס זיך בענוצט מיט דיזע ביידע פעללע, אום צו ברענגען א ווייטערע גרויסע הורבע פער־ברעכער פאר'ן געריכט. זיי האָבען ארעסטירט דעם פאָטער און דעם ברודער פון דער יונגער מיידעל און איינינע פערזאָנען, וועמעס גאנצער פערברעכען איז געוועזן דער, וואָס זיי האָבען געקאָנט לאדמיראל מעהר אָדער ווענינער. אין דיזער „הורבע" האָבען זיי שוין אויך ארייננעבראכט מאדאם סען־אמאראנט, וועלכע האָט געהאלטען א שפיעל־הויז, צו וועלכען פיעלע זיינען צוגעצויגען געוואָרען דורך דער שעהנקייט פון איהר טאָכטער, מאדאם דע סארטין. אזוי ווי אין דיזעס הויז פלעגען קומען אלערליי סאָרטען מענשען, און צווישען זיי אויך שאבאָ, דעפיו און אויך דאנטאָן און א אינגערער ברודער פון ראָבעספיער, האָט מען די גאנצע אנגעלעגענהייט פאָרגעשטעלט אלס א ראָיאליס־טישע קאָנספיראציע, אין וועלכער מען האָט געוואָלט פערפלאָנ־טערען ראָבעספיער'ן גופא. זיי האָבען אויך ארייננעשלעפט דעם אלטען סאָמברעל, וועמען מאילאר האָט גערעטעט אין דער צייט פון די סעפטעמבער־אויסשלאכטונגען, די אַקטריסע ברענד מעזאָן, א געליעבטע פון באראָן דע באַץ, סארטינאָ, „א ריטער פון שווערד" און צוזאמען מיט דיזע בעריהמטהייטען אן אָרימע קליינע נייטאָרין, זיעבצעהן יאָהר אלט, וואָס האָט געהייסען ניקאָל.

אונטער דעם נייעם טערראָר־געזעץ איז דער פראָצעס גע־וועזן א זעהר שנעלער. דאָס מאָל איז די „הורבע" בעשטאנען פון פיער און פופציג פערזאָנען, וועלכע זיינען אלע געשיקט גע־וואָרען צו דער גיליאָטינע, און וועמעס הינריכטונג עס האָט גע־דויערט צוויי שטונדען. דאָס איז געוועזן דער ערשטער רעזול־טאט פון דעם נייעם געזעץ, וועלכען יעדער האָט גערופען „ראָבעספיער'ס געזעץ", און וועלכער האָט מיט איין קלאַפּ גע־מאכט גאנץ פאריז האסען די טערראָריסטען.

איינער קען זיך לייכט פאָרשטעלען, ווי עס האָבען גע־

פיהלט די, וועלכע זיינען ארעסטירט געוואָרען, אלס „פערדעכ־טיגע" און אריינגעוואָרפען געוואָרען אין געפענגניס, ווען זיי האָבען געהערט די בעדינגונגען פון דעם נייעם געזעץ און ווי ער איז אָנגעווענדעט געוואָרען אין דעם פאַל פון די פיער און פופ־ציג. מען האָט ערווארטעט אַן אַלגעמיינע אויסשלאַכטונג, אום צו מאַכען ליידיג די געפענגניסע, ווי אין נאַנטעס און ליאָן, און די ארעסטירטע האָבען געמאַכט פּאַרבערייטונגען זיך צו ווערה־רען. עס איז זאָגאר וואהרשיינליך, אַז מען האָט געפּלאַנט אַן אויפשטאַנד.*)

די צאָהל פון די אָנגעקלאָגטע, וואָס זיינען פּראָצעסירט גע־וואָרען פאר איינמאָל, האָט דערגרייכט הונדערט און פופציג, וועלכע זיינען היגעריכטעט געוואָרען אין דריי אבטהיילונגען. פערברעכער און ראָיאליסטען געהענדיג צו דער גיליאָטינע צו־זאמען.

עס איז גוצלאָז זיך אויפצוהאַלטען לאַנג ביי דיזע היגריכ־טונגען. עס וועט זיין גענוג צו זאָגען, דאָס פון דעם 17טען אַפּריל, 1793, דעם טאָג, ווען דער רעוואָלוציאָנערער טריבונאל איז עטאַבלירט געוואָרען, ביז דעם 10טען יוני, 1794, האָט דער טריבונאל געשיקט צו דער גיליאָטינע אין פאריז 2607 פערזאָ־נען. אָבער נאָך דעם ווי דער נייער טעררער־געזעץ איז אָנגענו־מען געוואָרען, אין דעם משך פון זעקס און פערציג טעג פון 10טען יוני ביז דעם 27סטען יולי, 1794 (דעם 9טען טהערמי־דאָר) האָט דערזעלבער טריבונאל געלאָזט טוידטען 1351 מענשען.

דאָס פאָלק אין פאריז האָט אָנגעכאַפּט אַן עקעל ביי דעם אנבליק פון די פּראָצעסיעס, וואָס האָבען געפיהרט די פעראור־טהיילטע צום פוס פון דער גיליאָטינע. עס איז שוין מעהר ניט

---

*) נאָך אַ זוכונג, וואָס איז פאָרגענומען געוואָרען אין די גע־פענגניסע, האָט מען געפונען געלד, אַ סומע פון 864 טויזענד פראנק, אויסער אלערליי גאָלד־ווארג, וואָס אלעס צוזאמען האָט בעטראָפען 1,200000 פראנק, וואָס עס האָבען געהאַט די ארעסטירטע.

געוועז קיין פּלאַץ אויף די בית־עולם׳ס צו בעגראָבען די אָפּפער, און מעכטיגע פּראָטעסטען האָבען זיך געהערט יעדעס מאָל, ווען אַ נייער בית־עולם איז ערעפענט געוואָרען אין איינע פון די גאַסען. די סימפּאַטהיען פון די ארבייטער זיינען איצט אומגעווענדעט געוואָרען צו די קרבנות פון דער גיליאָטינע, און דאָס מעהר דערפאר, ווייל די, וועלכע זיינען געטוידטעט געוואָרען, האָבען געהערט מייסטענס צו די אָרימערע קלאַסען — די רייכע האָבען אָדער עמיגרירט אָדער זיך פארבאהאלטען. אַלס אַ פאקט, צווישען די 2750 גיליאָטינירטע פּערזאָנען, האָבען, לויט לואי בלאַן האָט אויסגעפונען, נור 656 געהערט צו די רייכערע קלאַסען. מען האָט זאָגאר געדעדט, דאָס אין דער קאָמיטע פון דער עפפענטליכער זיכערהייט איז געוועז אַ מיטגליעד אַ ראָיאַליסט, אַן אגענט פון באראָן דע באַטץ, וועלכער האָט פערלאַנגט וואָס מעהר די הינריכטונג פון איינפאכע מענשען, און אַזוי מאַכען די רעפּובליק וואָס מעהר פערהאַסט פון פאָלק.

איין זאך איז געוויס. יעדע נייע „הורבע" פון דיזען סאָרט האָט אַלץ האַסטיגער געבראַכט דעם שטורץ פון דער יאקאָביניישער רעגיערונג. דער טעררא̇ר האָט אויפגעהערט צו טערראָריזירען, אַ זאך, וועלכע די שטאַאטס־מענער קענען ניט פערשטעהן.

אכט און זעכציגסטער קאפיטעל.

דער ניינטער טהערמידאָר.—דער טריאומף פון דער רעאַקציע.

די אורזאכען פון ראָבעספּיער'ס אומשטורץ. — די שלעכטע רעזולטאַטען פון די טראנספּערירונג פון לאַנד. — די רעפּובליקאנישע ערפאָלגען אין אויסלאַנד. — דער טעררֿאָר האַלט אָן. — די דאַנטאָניסטען, זשיראָנדיסטען און די מיטעל־פּארטיי פּעראייניגען זיך צו שטירצען ראָבעספּיער. — די אונבעליעבטהייט פון דער קאָמיטע פון עפפענטליכען וואוילזיין. — ראָבעספּיער אַטאַקירט בארער און פושע. — זיין רעדע אין דער קאָנווענשען. — די ווירקונג פון זיין רעדע. — דער 9טער טהערמידאָר. — די פערהאַפטונג פון ראָבעספּיער און זיינע חברים. די אנשטרענגונגען פון דער קאָממונע. — די פאַרכאַפּונג פון האָטעל דע־וויל. — די הינריכטונג פון ראָבעספּיער און די טערראָריסטען. — דער סוף פון דער רעוואָלוציע. — די רעאַקציאָנערען געהען אָן מיט די הינריכטונגען. — דער פּערזוך פון די ארבייטער צו רעבעללירען. — די הינריכטונג פון דעם לעצטען מאנטאנאר. — דער טריאומף פון די מיטעל־קלאַסען. — די אויסשלאַכטונג פון די רעוואָלוציאָנערען. — נאָך דער רעאקציע קומט דער דירעקטאָריום. — די לעצטע אנשטרענגונג פון די רעוואָלוציאָנערען. — נאפּאָלעאָן ערקלערט זיך אַלס אימפּעראַטאָר.

אויב ראָבעספּיער האָט געהאַט פיעלע, וועלכע האָבען איהם פערגעטערט, האָט ער אויך געהאַט כמעט אזוי פיעל

שונאים, וועלכע האָבען איהם טיעף פעראכטעט, און האָבען ניט אויסגעלאָזען קיין געלעגענהייט צו מאכען איהם פערהאסט, ערקלערענדיג איהם, אלס דעם שולדיגען אין די אלע שוידערליכקייטען פון דעם טערראָר. אויך האָבען זיי ניט פערפעהלט צו מאכען איהם לעכערליך, צוזאמענפאָרענדיג איהם מיט די טהאַטען פון אן אלטער משוגענער מיסטיקערין, קאטהערין טהעאָ, וועלכע האָט זיך גערופען די מוטער פון גאָט.

אָבער דאָך איז עס קלאָר, אז עס איז ניט געווען פערזענליכע שנאה, וואָס האָט אומגעשטירצט ראָבעספיער'ן. זיין סוף איז געווען אונפערמיידליך, ווייל ער האָט רעפּרעזענטירט א צושטאַנד, וועלכער האָט דערגרייכט דעם פונקט פון צופאלען ווערען. נאָך דעם, ווי די רעוואָלוציע האָט דערגרייכט איהר העכסטע פּאזע, וועלכע האָט אָנגעהאלטען ביז אויגוסט אָדער סעפּטעמבער, 1793, האָט זי אָנגעהויבען צו געהן צוריק און צוריק. זי האָט איצט דורכגעמאַכט דעם יאקאָבינישען רעזשים, פון וועלכען ראָבעספּיער איז געווען דער סאמע שטאַרקסטער אויסדרוק, און דאן האָט דיזער רעזשים געמוזט מאכען פּלאַץ פאַר די „מענער פון געזעץ און אָרדנונג", וועלכע האָבען געדורשט צו מאַכען א סוף צו דער אונרוהיגקייט פון דער רעוואָלוציע און וועלכע האָבען נור געווארט אויף דעם מאָמענט, ווען זיי זאָלען אומשטירצען די טעררָאָריסטען, און ניט ארויסרופען קיין אויפשטאַנד צוליעב דעם אין פּאריז.

מיר קענען ניט איבערשעצען די אלע בייזע פאָלגען, וואָס זייַנען ארויסגעקומען פון דעם פאַקט, דאָס אין עקאָנאָמישע אנגעלעגענהייטען איז די רעוואָלוציע געווען באַזירט אויף דעם פערזענליכען געווינס. א רעוואָלוציע דאַרף נעהמען אין אַנבעטראַכט דעם וואוילזיין פון *א ל ל ע*, אויב ניט, מוז זי זיכער דערשטיקט ווערען פון דיזעלביגע פּערזאָנען, וועמען זי האָט רייך געמאַכט אויף דעם חשבון פון דער נאַציאָן. וואו נור אן ענדערונג פון רייכטהום ווערט פעראורזאַכט דורך א רעוואָלוציע, טאָר עס קיינמאָל ניט זיין צום גוטען פון *א י י נ צ ע ל נ ע*, נור אימער צום גוטען פון די *ג ע מ י י נ ד ע ן*. און

דאָך געראַדע אין דיזען פּונקט האָט די רעוואָלוציע געמאַכט איהר פאַטאַלען טעות.

די גיטער, וועלכע זיינען אוועקגענומען געוואָרען פון דער קירכע און פון דעם אדעל, זיינען אוועקגעגעבען געוואָרען צו פּריוואַט־מענשען, ווערענד זיי האָבען בעדאַרפט איבערגעגעבען ווערען צו די דערפער און שטעדט, ווייל זיי האָבען פריהער גע־הערט צום פאָלק, נור איינצעלנע מענשען האָבען זיי פערכאַפּט אונטער דעם שוץ פון דער פעאָדאַלער סיסטעם. עס איז קיינ־מאָל ניט געווען קיין קולטיווירטע לאַנד, וואָס האָט פון אָנפאַנג אָן געהערט צו דער קירכע אָדער צום אדעל. א חוץ אייניגע מאָנאַכען־געמיינדען, האָבען ניט די פּריצים און ניט די פּריס־טער ווען־עס־איז מיט זייערע אייגענע הענד בעאַרבייט אַן איינ־ציגען אַקער לאַנד. עס איז דאָס פאָלק, וועלכעס האָט אָבגעריי־ניגט יעדען אייל פון דעם קולטיווירטען לאַנד. עס איז געווען דאָס פאָלק, וועלכעס האָט עס געמאַכט צוגענגליך, בעוואוינבאַר און וועלכעס האָט איהם געגעבען יעדען ווערטה, וואָס דאָס לאַנד האָט געהאַט, און צו איהם האָט דאָס לאַנד בעדאַרפט צוריקגע־געבען ווערען.

אָבער, האַנדלענדיג אין די אינטערעסען פון דעם מיטעל־קלאַס־שטאַאַט, האָבען די גרינדונגס־און די געזעצגעבענדע פער־זאַמלונגען, און זאָגאַר אויך די קאָנווענשען, אַנערקענט די גע־זעצליכע פאָרדערונגען פון די פּריצים, די פּריסטער אויף לאַנד, וועלכע איז אין די פריהעריגע צייטען פערכאַפּט געוואָ־רען פון דיזע זיילען פון דעם דאַן וואַקסענדען שטאַאַט, און זיי פערקויפט מייסטענס צו די מיטעל־קלאַסען.

מען קען זיך פאָרשטעלען, וואָס פאַר א רייסעריי נאָך א טהייל פון דיזען רויב עס האָט שטאַטגעפונען, ווען די גיטער, וועמעס ווערטה עס האָט דערגרייכט פון צעהן ביז פופצעהן טוי־זענד מיליאָן פראַנק, זיינען אָנגעבאָטען געוואָרען צום פערקויף אויף בעדינגונגען, וועלכע זיינען געווען העכסט גינסטיג פאַר די קויפער, בעדינגונגען, וועלכע האָבען געקענט געמאַכט ווערען נאָך פאָרטהיילהאַפטער, ווען מען האָט נור געלעבט גוט מיט די

לאָקאַלע אויטאָריטעטען. אויף אזא אופן האָבען זיך געבילדעט „די שווארצע באַנדעס“ אין די פּראָווינצען, געגען וועמען עס זיי־נען געווען נוצלאָז אַלע אנשטרענגונגען פון די קאָמיסיאָנערען פון דער קאָנווענשען.

דער שעדליכער איינפלוס פון דיזע רויבער, פארשטארקט נאָך דורך די פאריזער בערזען־ספּעקולאנטען און ארמיי־קאָנ־טראקטאָרס, האָט זיך אויסגעשפּרייט ביז צו דער קאָנווענשען גופא, וואו די עהרליכע מענשען צווישען די מאנטאנארען האָ־בען זיך געפונען פנים אל פנים מיט מענשען, וועלכע האָבען געהאַט נור אין זינען רייך צו ווערען גרינג און שנעל, און געגען וועמען זיי זיינען געווען גענצליך הילפלאָז. ווער איז יעצט גע־ווען אין דער קאָנווענשען, וואָס זאָל זיי זיין דאגעגען? ווי־באַלד די עקסטרימע זיינען אויסגעשטיקט געוואָרען און די סעקציאָנען פון פאריז פאראליזירט — איז ווער געבליבען אין דער קאָנווענשען אויסער דעם „זומפ“?

דער זיעג פון פלערוס, דעם 26טען יוני (דעם 8טען מעס־טידאָר) איבער די פעראייניגטע כחות פון עסטרייך און ענג־לאנד, — א זיעג, וועלכער האָט געענדיגט די מלחמה אין דער נאָרד פאר יענעם יאָהר — און די ערפאָלגען, וואָס די ארמייען פון דער רעפּובליק האָבען געהאט אין די פּירינעער, אין די אַלפּען און אויף דעם רהיין, ווי אויך דער טראנספּאָרט, וואָס איז געקו־מען אָנגעלאָדען מיט ווייץ פון אמעריקא — פאר א פּרייז פון איינינע קריעגס־שיפען — דיזע ערפאָלגען זיינען געווען א מעכ־טיגער ארגומענט פאר די געמעסיגטע, וועלכע האָבען אזוי גע־וואָלט די צוריקקעהרונג פון „אָרדנונג“. „וואָס טויג“, האָבען זיי געזאָגט, „א רעוואָלוציאָנערע רעגירונג איצט, אז דער קריעג איז שוין כמעט פאראיבער? עס איז שוין צייט אומצוקעהרען זיך צו געזעצליכע פערהעלטניסע און צו מאכען א סוף צו א רעגיערונג דורך רעוואָלוציאָנערע קאָמיטעס און פּאַטריאָטישע חברות אין די פּראָווינצען. עס איז צייט, עס זאָל ווערען צוריק אָרדנונג, און צו שליסען די רעוואָלוציאָנערע פעריאָדע.“

אָבער דער טעררער, וואָס איז פון אלעמען צוגעשריבען

געוואָרען צו ראָבעספּיער, איז ניט אויף א האָר אָבגעשוואַכט געוואָרען. ער איז אָנגעגאַנגען מיט זיין גאַנצען אימפּעט. דעם 21טען יוני האָט הערמאַן, א רעגירונגס־בעאַמטער, א מענש, וואָס איז געווען שטאַרק צוגעבונדען צו ראָבעספּיער, אריינגע־שיקט אַן ערקלערונג צו דער קאָמיטע פון עפפענטליכען וואוֹיל־זיין, פערלאַנגענדיג אַן ערלויבנים אויסצופאָרשען די פערשווע־רונגען צווישען די ארעסטירטע, און געבענדיג א וואונק, אז עס וועט אפשר באלד נויטיג זיין „אויסצורייניגען" די געפענגניסע. ער איז אויטאָריזירט געוואָרען פון דער קאָמיטע צו מאַכען דיזע אויספאָרשונג, און גלייך האָט זיך אָנגעפאַנגען דאָס שיקען פון יענע שוידערליכע „הורבעס", פון יענע וועגען, פול מיט מענער און פרויען, צו דער גיליאָטינע, אַן אנבליק, וואָס איז געווען מעהר עקעלהאַפט פאר די פאריזער, ווי די סעפּטעמבער־אויס־שלאַכטונגען. דיזע היגריכטונגען זיינען געווען דאָס מעהר פערהאַסט, ווייל קיינער האָט ניט געוואוסט, וואו זיי וועלען זיך ענדיגען, און ווייל זיי זיינען אָנגעגאַנגען אין מיטען פון בעללער, קאָנצערטען און אנדערע שמחות, פעראנשטאַלטעט פון דעם קלאַס, וואָס איז נור־וואָס רייך געוואָרען, און אין מיטען דעם שפּאַט־געלעכטער פון די ראָיאַליסטען, וועלכע זיינען געוואָרען מיט יעדען טאָג אַלץ חוצפה'דיגער.

יעדער איינער האָט געמוזט פיהלען, אז אזא צושטאַנד האָט ניט געקאָנט לאַנג דויערען, און די געמעסיגטע אין דער קאָנ־ווענשען האָבען זיך דערמיט בענוצט. די דאַנטאָניסטען, זשי־ראָנדיסטען און די מיטגליעדער פון „זומפּ" האָבען זיך פעראיי־ניגט און האָבען קאָנצענטרירט זייערע כחות אויף די אומוואר־פונג פון ראָבעספּיער, אלס דעם ערשטען פונקט, וואָס זיי מוזען געווינען. די לאַגע פון פאריז האָט בעגינסטיגט זייער פּלאַן, ווייל די קאָמיטע פון עפפענטליכען וואוילזיין האָט געהאַט איהר ערפאָלג אין צוברעכען די סעקציאָנען — די אמת'ע מיטעל־פונקטען פון דער פאָלקס־בעוועגונג.

דעם 5טען טהערמידאָר (דעם 23סטען יולי) האָט דער גע־נעראַל־ראַטה פון דער קאָממונע, אין וועלכען פּאַיאַן, אַן אינטי־

מער פריינד פון ראָבעספּיער, איז געווען איצט אָלמעכטיג, האָט געטהאָן פיעל צו שעדיגען זיין פּאָפּולאַריטעט מיט דעם, וואָס ער האָט אַרויסגעלאָזען אַ דעקרעט, וואָס איז געווען אבסאָליוט אונגערעכט געגען די אַרבייטער. דער ראַטה האָט בעפוילען אין די אַלע אכט און פערציג סעקציאָנען די פּראָקלאַמירונג פון דעם מאַקסימום, וועלכער האָט געדאַרפט פעסטשטעלען דעם גרענעץ פון דעם אַרבייטער'ס וויידזשעס. ווי מיר האָבען געזעהען, האָט די קאָמיטע פון עפפענטליכען וואוילזיין זיך שוין געמאַכט שטאַרק אונבעליעבט ביי די סעקציאָנען מיט דעם, וואָס זי האָט פערניכטעט זייער אויטאָנאָמיע, און בעשטימענדיג די מיטגליע־דער פאַר אייניגע פון זייערע קאָמיטעס.

דער מאָמענט איז, אַלזאָ, געווען גינסטיג פאַר פּרובירען אַ שטאַאַט־שטרייך.

דעם 21טען מעססידאָר (דעם 9טען יולי) האָט ראָבעספּיער ענדליך בעשלאָסען אָנצופאַנגען אָן אַטאַקע אויף זיינע שונאים. מיט אכט טעג פריהער האָט ער זיך בעקלאָגט אין דעם יאַקאָבי־נישען קלוב אויף דעם קריעג, וועלכער ווערט געפיהרט געגען איהם פערזענליך. איצט האָט ער דערצעהלט איינצעלהייטען, און האָט געגעבען אָנצוהערענישען געגען באַרער, דעמזעל־בען באַרער, וועלכער איז ביז דאַן געווען דער געהאָרכזאַמער ווערקצייג פון זיין פראַקציע, ווען נור מען האָט בעדאַרפט אויס־פיהרען אַ מוטהיגען שטרייך אין דער קאָנווענשען. צוויי טעג שפּעטער, ווידער אין יאַקאָבינישען קלוב, האָט ער געמאַכט אַ דירעקטע אַטאַקע אויף פושע פאַר זיינע שוידערליכע טהאַטען אין ליאָן, און האָט אויסגעפיהרט, אַז מען זאָל איהם רופען זיך פערענטפערען פאַר'ן קלוב.

אַרום דעם 26טען מעססידאָר (דעם 14טען יולי) איז ער־קלערט געוואָרען קריעג, ווייל פושע האָט זיך ענטזאָגט צו ער־שיינען פאַר די יאַקאָבינער. וואָס אָנבעטרעפט דער אַטאַקע אויף באַרער, האָט עס אויך געמיינט אָן אַטאַקע אויף קאָלאָ ד'הערבאָיז און בילאָ־וואַרען, ווי אויך אויף די צוויי מעכטיגע מיטגליעדער פון דער קאָמיטע פון עפפענטליכער זיכערהייט,

וואדיע און וואוטאן, וועלכע האָבען אָפט גע'עצה'ט זיך מיט באַרער, און האָבען מיט איהם מיטגעארבייט אין דער אנגעלעגענהייט פון די געפענגנים־פערשווערונגען.

אַלזאָ, אַלע יענע פון די לינקע, וועלכע האָבען זיך געפיהלט אין געפאהר — טאַליען, בארער, וואדיע, וואוטאן, בילאָ־וואַרען, קאָלאָ ד'הערבאָיז — האָבען זיך פעראייניגט געגען די דריי: ראָבעספיער, סען־זשוסט און קוטהאָן. די געמעסיגטע, אַזעלכע, ווי בארראס, ראָווער, טהיראָן, קורטא, בורדאָן און די איבעריגע, וועלכע, וואָס זיי אנבעטרעפט, וואָלטען געוואָלט זעהען די מפּלה פון דעם גאנצען „בארג“, איינגעשלאָסען קאָלאָ ד'הערבאָיז, בילאָ־וואָרען, בארער, וואדיע און די אנדערע, האָבען אָהן צווייפעל זיך געזאָגט, אז דאָס בעסטע איז אָנצופאַנגען צו אַטאַקירען די ראָבעספיער־גרופּע, ווייל, ווען דיזע וועט ווערען געשטירצט, וועט שוין זיין אַ לייכטע זאך די אַלע איבעריגע בייצוקומען.

דער שטורם האָט אויסגעבראָכען אין דער קאָנווענשען דעם 8טען טהערמידאָר (דעם 26טען יולי, 1794). מען האָט עס געוויס ערוואַרטעט, ווייל דער זאַל איז געווען געפּאַקט. ראָבעספיער האָט אַטאַקירט די קאָמיטע פון דער אַלגעמיינער זיכערהייט אין אַ זעהר גוט־פּאַרבערייטעטער רעדע און האָט איהר בעשולדיגט אין אַ פערשווערונג געגען די קאָנווענשען. ער איז דאָ, האָט ער געזאָגט, אום צו בעשיצען די קאָנווענשען און זיך זעלבסט געגען פערלוימדונגען. ער האָט זיך אויך פערטהיידיגט געגען די בעשולדיגונג, דאָס ער האָט דיקטאַטאָרישע נייגונגען, און ער האָט ניט געפּרובירט גאָר צו זיין מילד געגען זיינע געגנער, זאָגאַר ניט געגען קאַמבאָן, פון וועמען ער האָט גערעדט, ווי פון מאַלאַרמע און ראמעל מיט ווערטער, גענבאָרגט פון די „עקסטרימע“, אָנרופענדיג זיי „רעאקציאָנערען“, „אַריסטאָקראַטען“, „לומפּען“.

מען האָט איהם ערלויבט צו ענדיגען, ווייל די מענשען האָבען געוואָלט הערען, וואָס ער וועט אויספיהרען, און ווען ער האָט דאָס ענדליך ארויסגעבראַכט, האָט מען געזעהן, אז דאָס,

וואָס ער פערלאַנגט, איז די פערשטאַרקערונג פון זיין אייגענער אויטאָריטעט און פון דער אויטאָריטעט פון זיין גרופּפּע. עס איז ניט געווען קיין נייער פּונקט, קיין נייע פּראָגראַם אין זיין רעדע. עס איז נור געווען די פאָרדערונג פון א רעגיערונגס־מיטגליעד פאר מעהר מאכט, נאָך מעהר מאכט פאר דעם צוועק פון אונטערדריקונג.

„וואָס איז די רפואה פאר דאָס בייזע?" האָט ער געפרעגט צום שלוס. „די בעשטראָפונג פון די פּערדעטהער, א פאָלשטענ־דיגע איבערבויאונג פון דער קאָמיטע פון דער אַלגעמיינער זי־כערהייט, די רייניגונג פון דער קאָמיטע און איהר אונטערוואר־פונג צו דער קאָמיטע פון עפענטליכען וואוילזיין; און די איי־ניגקייט פון דער רעגיערונג אונטער דער אויטאָריטעט פון דער נאציאָנאַלער קאָנווענשען, וועלכע איז געווען דער צענטר און דער ריכטער."

מען האָט דאן פערשטאַנען, דאָס ער האָט זיך בעגרענצט מיט דער פאָרדערונג פון מעהר אויטאָריטעט פאר זיך און זיין גרופּפּע, אום איהר אַנצואווענדען געגען קאָלאָ און בילאָ, טאַליען, באַרער, קאַמבאָן און גאַרנאָ, וואַדיע און וואולאן. די פערשווע־רער פון דער „רעכטער" האָבען געמוזט זיך דריקען די הענד פון פרייד. זיי האָבען נור בעדאַרפט לאָזען האַנדלען טאַליען, בילאָ־וואַרען און די אַנדערע מאָנטאַנאַרען.

אין אָווענד פון דעמזעלבען טאָג האָט דער יאַקאָבינישער קלוב מיט בעגייסטערונג אַפּלאָדירט ראָבעספּיער'ס רעדע און האָט געמאכט א שרעקליכע דעמאָנסטראַציע געגען קאָלאָ ד'הער־באָיז און בילאָ־וואַרען. עס איז זאָגאַר פאָרגעשלאָגען געוואָ־רען צו מאַרשירען געגען דיביידע קאָמיטעס. אָבער ווייטער, ווי רייד, איז עס ניט געגאַנגען. דער יאַקאָבינישער קלוב איז קיינמאָל ניט געווען אַ מיטעל־פּונקט פון טהאַטען.

וועהרענד דער נאַכט האָבען בורדאָן און טאַליען זיך פער־זיכערט מיט דער הילפע פון די קאָנווענשען־מיטגליעדער פון דער „רעכטער", און, ווי עס שיינט, האָבען זיי אויסגעאַרבייט אַ פּלאַן צו שטערען ראָבעספּיער און סען־זשוסט צו ריידען.

אויף מאָרגען, דעם 9טען טהערמידאָר, אַזוי שנעל, ווי סען־זשוסט האָט זיך אויפגעהויבען צו לעזען זיין ערקלערונג — וועלכע, אגב אורחא, איז געווען אַ גאַנץ געמעסיגטע, ווייל זי האָט נור געפאָדערט אַ רעוויזיע פון דער רעגיערונגס־פּראָצעדור — האָבען בילאָ־וואַרען און טאַליען ניט געלאָזען איהם איהר פאַרלעזען. זיי האָבען געפאָדערט די פערהאַפטונג פון דעם „טיראַן", מיינענדיג ראָבעספּיער'ן, און די געשרייען פון „ניעדער מיט דעם טיראַן!" האָבען אויפגעכאַפּט אַלע מיטגליעדער פון „זומפּ". ראָבעספּיער האָט געמאַכט אַ פערזוך צו ריידען, אָבער אויך איהם האָט מען געשטערט. עס איז געגעבען געוואָרען אַ בעפעהל צו שטעלען איהם צום פּראָצעס צוזאַמען מיט זיין ברודער, סען־זשוסט, קוטהאָן און לעבאַ, און זיי זיינען גלייך ארעסטירט געוואָרען, און אוועקגענומען געוואָרען אין פערשיעדענע געפענגניסע.

אין דער זעלבער צייט האָט האַנריאָ, דער הויפּט פון דער נאַציאָנאַל־גוואַרדיע, צוזאַמען מיט צוויי לייטענאַנטען און איינ־ניגע זשאַנדאַרען, גאַלאָפּירט דורך די גאַסען אין דער ריכטונג צו דער קאָנווענשען, ווען צוויי מיטגליעדער פון דער קאָנווענשען, זעהענדיג איהם פערבייגעהן אין דער רו סענט־האָנאָר, האָבען איהם געלאָזט ארעסטירען דורך זעקס פון דיזעלבע זשאַנדאַרען, וואָס זיינען געווען אונטער זיין קאָמאַנדע.

דער גענעראַל־ראַטה פון דער קאָמונע האָט זיך ניט פערזאַמעלט ביז זעקס אַ זייגער אין אָוונד. דאַן האָט ער ארויסגעלאָזען אַן אויפרוף צום פאָלק צו ערהויבען זיך געגען באַררער, קאָלאָ, בורדאָן און אמאַר, און קאַפּפינהאַל איז אוועקגעשיקט געוואָרען צו בעפרייען ראָבעספּיער און זיינע פריינד, וועלכע, ווי מען האָט געגלויבט, זיינען געווען ארעסטירט אין דער געביידע, וואו עס האָט זיך געפונען די קאָמיטע פון דער אַלגעמיינער זיכערהייט. אָבער קאַפּפינהאַל האָט דאָרט געפונען בלויז האַנריאָ, וועמען ער האָט בעפרייט. וואָס אַנבעטרעפט ראָבעספּיער, איז ער צוערשט גענומען געוואָרען נאָך לוקסעמבורג־געפענגניס, אָבער די דאָרטיגע בעאַמטע האָבען זיך ענטזאַגט איהם צוצו־

נעהמען; און אָנשטאָט צו געהן גלייך צו דער קאָממונע און טהיילען זיין שיקזאַל מיט דער אויפשטאַנדס־פּארטיי, איז ער אַוועק אין פּאָליס־סטיישען, און איז דאָרט פערבליבען, גאָר ניט טהוענדיג. סען־זשוסט און לעבאַר, אַזוי שנעל, ווי זיי זיינען פריי געוואָרען, זיינען אוועק צו דער קאָממונע, און קאָפּפינהאַל, וויעדער אוועקגעשיקט פון ראַטה צו זוכען ראָבעספּיער'ן, האָט געמוזט איהם צווינגען צו געהן מיט איהם נאָך דעם האָטעל דע־וויל, וואוהין ער איז אָנגעקומען ארום אַ זייגער 8.

דער קאָממונע־ראַטה האָט אָנגעהויבען מאכען פּאָרבערייטונגען פאר אַן אויפשטאַנד, אָבער עס איז באַלד געוואָרען קלאָר, דאָס די סעקציאָנען האָבען ניט בדעה צו מאכען אַן אויפשטאַנד געגען די קאָנווענשען צו גונסטען פון די, וועלכע זיינען געוועזן שולדיג אין דער גיליאָטינירונג פון שאָמעט און העבערט, וועלכע האָבען געטוידטעט זשעק רו, ארויסגעוואָרפען פון אַמט פאַשע און האָבען פערניכטעט די אויטאָנאָמיע פון די סעקציאָנען. נאָך מעהר, פאַריז האָט געמוזט פיהלען, אַז די רעוואָלוציע שטאַרבט, און דאָס די מענער, פאר וועמען דער קאָממונע־ראַטה האָט אַפּעלירט צום פאָלק צו מאַכען אַן אויפשטאַנד, רעפּרעזענטירען ניט מיט זיך די זאַך פון פאָלק.

ארום מיטען נאַכט האָבען די סעקציאָנען נאָך אַלץ ניט געגעבען קיין צייכען פון זיך. לואי בלאַן זאָגט, דאָס זיי זיינען געווען אין אַ צושטאַנד פון אַ גרויסער מיינונגס־פערשיעדענהייט, זייערע בירגערליכע קאָמיטעס האָבען ניט געקאָנט קומען צו אַן איינפערשטענדניס מיט די רעוואָלוציאָנערע קאָמיטעס און די גענעראַל־פערזאמלונגען. די פערצעהן סעקציאָנען, וועלכע האָבען צוערשט געפאָלגט דער קאָממונע, האָבען גאָר ניט געטהאָן, וועהרענד אכטצעהן זיינען געוועזן דאַגעגען, און פון דיזע זיינען זעקס געוועזן ניט ווייט פון האָטעל דע־וויל. די מענער פון דער זשעקרו־סעקציאָן האָבען זאָגאַר געבילדעט דעם ערשטען אָנפאַנג פון איינעם פון די צוויי קאָלומנען, וועלכע האָבען מאַרשירט צום האָטעל דע־וויל אויף דעם בעפעהל פון דער קאָנווענשען.*)

*) די סעקציאָנען, זאָגט ערנסט מעלליע, האָבען ניט גענומען

אין דער זעלבער צייט האָט די קאָנווענשען ערקלערט די רעבעללען און די קאָמונע אויסער דעם געזעץ, און ווען דיזע ערקלערונג איז פאָרגעלעזען געוואָרען אין דעם פּלאַס דע לאַ גרעוו, זיינען האנריאָ׳ס סאָלדאַטען, וועלכע זיינען אוועקגעשטעלט געוואָרען דאָרט מיט קיינע אינסטרוקציאָנען וואָס־עס־איז צו טהאָן, אַוועק איינער נאָך דעם אַנדערען. דער פּלאַץ איז געוועזען גאַנץ פערלאָזען, ווען באַלד נאָך דעם האָט זיך אין האָטעל דע־

קיין איניציאַטיווע, נור זיי האָבען געהאָרכזאם געפאָלגט זייערע קאָמיטעס, די מיטגליעדער פון וועלכע זיינען געוועזען אָבהענגיג פון די קאָמיטעס פון עפפענטליכען וואוילזיין און פון עפענטליכער זיכערהייט.״ זיי איז ניט פערבליבען קיין ראָליע אין פּאָליטיק... מען האָט זיי זאָגאַר פערבאָטען זיך צו רופען פריימערי־פערזאמלונגען. דעם 9טען מאַי, 1794, האָט פּאַיאַן, דער נאַציאָנאַלער אַגענט פון דער קאָממונע, וועלכער האָט פערנומען דעם פּלאַץ פון שאָמעט, זיי געווארענט דורך אַ בריעף, דאָס אַונטער א רעוואָלוציאָנערער רעגיערונג זיינען ניטאָ קיינע פריימערי־פערזאמלונגען... דאָס האָט בעדייטעט, אז זייער זעלבסטשטענדיגער האַנדלען מוז אין גאַנצען אויפהערען. נאָך דעם, ווי מעליע רעכענט אוים די פערשיעדענע „אויסרייניגונגען“, צו וועלכע די סעקציאָנען האָבען זיך געמוזט אונטערווארפען, אום צו געפינען חן אין די אויגן פון די יאקאָבינער, שליסט ער מיט פאָלגענדע ווערטער: „מישלע איז געוועזען גערעכט, אלזאָ, ווען ער האָט געזאָגט, דאָס ביי דיזער צייט זיינען די פערזאמלונגען פון די סעקציאָנען געוועזען טוידט. די גאַנצע מאַכט איז אריבער צו די רעוואָלוציאָנערע קאָמיטעס, וועלכע, ווערענדיג אליין נאָמינירט פון דער רעגיערונג, האָבען אויך ניט געהאַט פיעל לעבענס־קראפט.״

דעם 9טען טהערמידאָר (און פאר דאָס האָט מעליע געפונען די בעווייזע אין די ארכיוועז) אין כמעט אלע סעקציאָנען זיינען די רעוואָלוציאָנערע קאָמיטעס געוועזען פערזאמעלט אום צו ווארטען אויף די בעפעהלע פון דער רעגיערונג. עס איז דארום ניטאָ זיך וואָס צו וואונדערען, וואָס די סעקציאָנען האָבען ניט געטהאָן גאָר ניט געגען די רעאקציאָנערען פון דעם 9טען טהערמידאָר.

וויל אריינגעריסען דער קאָלום פון די גראַוויליערס און ארסים. אַ יונגען זשאנדאר, וועלכער איז געוועזן דער ערשטער ביים אריינגעהן אין צימער, אין וועלכען עס זיינען געוועזן ראָבעספיער און זיינע פריינד, האָט אויסגעשאָסען פון אַ פּיסטאָלעט און צושמעטערט ראָבעספיער'ס מאָרדע. דער האָטעל דע־וויל, דער סאמע צענטער פון קאמפף, איז איינגענומען געוואָרען אָהן די מינדעסטע פערטהיידיגונג. דאן האָט לעבאָ זיך געטוידטעט, דער יונגער ראָבעספיער האָט פּרובירט זיך טוידטען דורך אַ שפּרונג פון פענסטער פון דריטען עטאזש; קאָפּפענהאל האָט אַ כאַפּ געטהאָן הענריאָ'ן, וועמען ער האָט בעשולדיגט אין זייער מפּלה, און איהם ארויסגעשליידערט פון פענסטער; סען זשוסט און קוטהאָן האָבען זיך געלאָזט רוהיג ארעסטירען.

אויף מאָרגען פריה נאָך אַ בלויזע פאָרמאַליטעט פון פעסטשטעלען, ווער זיי זיינען, זיינען זיי אַלע הינגעריכטעט געוואָרען. זייער צאָהל איז געוועזן איין־און־צוואַנציג. זיי זיינען געגאַנגען צו זייער טוידט אין דעם פּלאַס דע לאַ רעוואָלוסיאָן דורך אַ לאַנגען מאַרשרוט צווישען די בעליידיגונגען פון די אנטי־רעוואָלוציאָנערע מאַסען. די אריסטאָקראַטען פון פּאריז, וועלכע האָבען זיך געאיילט צו געניסען דיזען אנבליק, זיינען געוועזן איצט נאָך מעהר יום טוב'דיג געשטימט, ווי אין דעם טאָג, ווען די העבערטיסטען זיינען הינגעריכטעט געוואָרען. פענסטער זיינען פערדונגען געוואָרען פאַר פאַבעלהאַפטע פּרייזען, און די דאַמען, וועלכע זיינען געזעסען אין זיי, זיינען געוועזן געקליידעט, ווי צו אַ באָל. די רעאקציע האָט טריאומפירט, די רעוואָלוציע האָט זיך געענדיגט.

דאָ וועלען אויך מיר זיך אָבשטעלען, ניט דערצעהלענדיג די איינצעלהייטען פון די אָרגיען אונטער דעם ווייסען טעררעאָר, וועלכער האָט זיך אָנגעפאַנגען נאָך דעם טהערמידאָר, אָדער די איינצעלהייטען פון די צוויי פערזוכען פאַר אַן אויפשטאַנד געגען דעם נייעם רעזשים.

די געגנער פון טעררעאָר, וועלכע האָבען אימער גערעדט

פון רחמנות, האָבען עס נור געוואָלט פאר זיך און זייערע פריינד. די ערשטע זאַך, וואָס זיי האָבען געטהאָן, ווען זיי האָבען געקראָגען די מאכט איז געווען הינצוריכטען אַלע אנהענגער פון די מאָנטאַנאַרען, ווען זיי האָבען בעזיעגט. אין די דריי טעג, דעם 10טען, דעם 11טען און דעם 12טען טהערמידאָר, זיינען פאָרגעקומען הונדערט און דריי הינריכטונגען. מסירות האָבען זיך געשאָטען פון די מיטעל־קלאַסען, און די גיליאָטינע האָט געארבייט שווער — דאָס מאָל אויף דער זייט פון דער רעאַקציע. אין דעם משך פון 10 מאָנאַטען, נאָך דעם ניינטען טהערמידאָר, זיינען פעראורטהיילט געוואָרען צום טוידט אָדער פערהאַפטעט געוואָרען דריי און זיעבציג מאָנטאַנאַרען, וועהרענד דריי און זיעבציג זשיראָנדיסטען זיינען צוריק אריין אין די קאָנווענשען.

איצט איז געקומען די צייט פאר די ווירקליכע שטאַאטלייט. דער מאַקסימום־פרייז אויף די פערשיעדענע נויטווענדיגקייטען איז שנעל אָבגעשאַפט געוואָרען, וואָס דאָס האָט פערורזאַכט א געוואַלדיגען קריזיס, וועהרענד וועלכען ספּעקולאַציאָן און שווינדעל האָבען דערגרייכט דעם העכסטען גראַד. די מיטעל־קלאַסען האָבען געפייערט זייער גרויסען יום־טוב, ווי זיי האָבען דאָס געטהאָן נאָך א מאָל שפּעטער אין יוני, 1848 און אין מאַי, 1871. די צולאָזענע אריסטאָקראַטיע האָט געהערשט איבער פאריז, וועהרענד די ארבייטער, זעהענדיג, דאָס די רעוואָלוציע איז בעזיעגט, זיינען זיך ווידער פערקראָכען אין זייערע חורבות, אום צו טראַכטען וועגען די מעגליכקייט פון א נייעם אויפשטאַנד.

זיי האָבען פּרובירט צו מאַכען אַן אויפשטאַנד דעם 1טען אַפּריל, 1795, און נאָך א מאָל דעם 20טען מאַי, פאָדערענדיג ברויט און די קאָנסטיטוציע פון 1793. ביי דיזער געלעגענהייט האָבען די פאָבורגען ארויסגעוויזען פיעל מוטה, אָבער די מיטעל־קלאַסען האָבען צייט געהאַט צו אָרגאַניזירען זייערע קרעפטען. דער רעוואָלוציאָנערער טריבונאַל איז אָבגעשאַפט געוואָרען, אזוי, דאָס די לעצטע מאָנטאַנאַרען — ראָממע, בורבאָט, דיוראָי, סוב־

ראנסי, גוזשאָן און דיוקסנאַי — זיינען פעראורטהיילט געוואָרען צום טוידט דורך אַ מיליטערישע קאָמיסיע און זיינען הינגעריכ־טעט געוואָרען.

פון דאַן אָן זיינען די מיטעל־קלאַסען פערבליבען די בעלי־בתים פון דער רעוואָלוציע און די ארונטערשטייגונג־פּאַזע איז פאָרטגעזעצט געוואָרען — די רעאקציע איז באַלד געוואָרען אָן אָפען־ראָיאַליסטישע. די ראָיאַליסטישע סאָלדאַטען האָבען זיך שוין ניט מעהר בעהאַלטען מיט זייערע ראָיאַליסטישע קאָלירען און האָבען מיסהאַנדעלט אַלע די, וועלכע זיינען געווען בעקאַנט, אַלס „טערראָריסטען“, דאָס הייסט, אַלע רעפּובליקאַנער. עס זיינען פאָרגעקומען פערפאָלגונגען פון מאַסען און פון איינצעל־נע. ווער עס האָט נור אויף וועלכען עס איז אופן געהאָלפען אין דער הינריכטונג פון קעניג אָדער אין זיין פערהאַפטונג נאָך זיין אנטלויפען נאָך וואררען, ווער עס האָט נור אנטהייל גענומען אין דעם אָנפאַל אויף די טוילעריע, איז ארויסגעגעבען געוואָרען צו די ראָיאַליסטען, און דאָס לעבען איז פאַר איהם געוואָרען אונערטרעגליך.

אין דער פּראָווינץ, בעזאָנדערס אין דער סויטה, האָבען „די געזעלשאַפט פון יעזוס“ און „די געזעלשאַפט פון דער זון“ און אַנדערע ראָיאַליסטישע אָרגאַניזאַציאָנען געבושעוועט אויף גאַר אַ גרויסען מאַסשטאַב. אין די געפענגניסע פון ליאָן, מאַר־סעל און אין נאָך פיעלע אנדערע, האָבען זיי געטוידטעט אַלע די, וועלכע האָבען גענומען אַן אַנטייל אין דער פריהערדיגער רע־גיערונג. מיגנע זאָגט: כמעט יעדער פלאַץ אין דער סויטה האָט געהאַט זיין צווייטען סעפּטעמבער, און דאָס מיינט, פער־שטעהט זיך, זיין צווייטען ראָיאַליסטישען סעפּטעמבער. אַ חוץ דיזע הורבע אויסשלאַכטונגען, האָבען די מיטגליעדער פון די אויבען־אָנגערופענע געזעלשאַפטען פון יעזוס און פון דער זון, געמאַכט זייער מענשען־יאגד נאָך איינצעלנע. אין ליאָן, וואו זיי האָבען נור געפונען אַ רעוואָלוציאָנער, וואָס האָט זיך גערעטעט פון זייערע הריגות, האָבען זיי איהם געטוידטעט און ארייגעוואָרפען דעם קערפּער אין די רהאָן, גאָר אָהן אַ פּרע־

טענזיע צו פּראָצעסירען איהם. עהנליכע מעשים זיינען פאָרגע־קומען אין טאַראַסקאָן.

די רעאַקציע איז געוואַקסען ביז ענדליך די קאָנווענשען איז צוזאַמענגעבראָכען דעם 4טען ברומער, 4טען יאָהר (אָקטאָ־בער 26, 1795). דער דירעקטאָריום האָט פערנומען איהר פּלאַץ, און האָט פּאָרברייטעט דעם וועג פאַר דעם קאָנסולאַט צוערשט און דאַן פאַר די אימפּעריע. דער דירעקטאָריום — דאָס איז געווען אַ שרעקליכע אָרגיע פון די מיטעל־קלאַסען, אין וועלכע די פערמעגענס, וואָס זיינען ערוואָרבען געוואָרען אין דעם משך פון דער רעוואָלוציע, און בעזאָנדערס אין דער צייט פון דער טהערמידאָרישער רעאַקציע, זיינען פערשווענדעט געוואָרען אין אַ לוקסוס, וואָס האָט ניט געוואוסט פון קיין גרענעץ. ווייל, אויב די רעוואָלוציע האָט געבראַכט אין צירקולאַציאָן אַכט מיליאַרדען פּאַפּיר־געלד, איז די טהערמידאָרישע רעאַקציע גע־גאַנגען צעהן מאָל אַזוי שנעל אין דיזער ריכטונג, ווייל זי האָט ארויסגעלאָזען די ערשטוינענדע סומע פון דרייסיג מיליאַרדען אין פּאַפּיר אין דעם משך פון פופצעהן מאָנאַטען. פון דעם קענען מיר זיך משער זיין די גרויסקייט פון די פערמעגענס, וועלכע זיינען געמאַכט געוואָרען פון די „געשעפטס־לייט“, אַ דאַנק יענע שרעקליך אונגעהויערע מאַסע פון פּאַפּיר־געלד.

און ווידער אַ מאָל אין מאַי, 1796, האָבען די רעוואָלו־ציאָנערע קאָממוניסטען, אונטער דער פיהרערשאַפט פון באַ־בעף, פּרובירט צו מאַכען אַן אויפשטאַנד, מיט דער הילפע פון זייער געהיימער געזעלשאַפט, אָבער זיי זיינען ארעסטירט גע־וואָרען, איידער עס איז נאָך געווען אַלעס פאַרטיג. אַ פערזוך צו מאַכען רעבעלירען די סאָלדאַטען אין גרענעל, אין סעפּטעמבער 9, 1796, איז ווידער דורכגעפאַלען. באַבעף און דארטה זיי־נען פעראורטהיילט געוואָרען צום טוידט און האָבען בעגאַנגען דאַן זעלבסטמאָרד. אָבער אויך די ראָיאַליסטען האָבען געהאַט זייער דורכפאַל, דעם 4טען סעפּטעמבער, 1797, און דער די־רעקטאָריום האָט אָנגעהאַלטען ביז דעם 18טען ברומער, 8טען יאָהר, (נאָוועמבער 9, 1799).

אין יענעם טאָג האָט נאַפּאָלעאָן אויסגעפיהרט זיין שטאַאטס־שטרייך, און די נאַציאָנאַלע רעפּרעזענטאַציאָן איז אין גאַנצען פערניכטעט געוואָרען דורך דעם געוועזענעם קאָנסול, וועלכער האָט געהאַט די ארמיי אויף זיין זייט.

די מלחמה, וועלכע האָט געדויערט זיעבען יאָהר, איז אויף אַזאַ אופן געקומען צו איהר לאָגישען שלום. דעם 18טען מאַי, 1804, האָט נאַפּאָלעאָן זיך פּראָקלאמירט, אַלס אימפּעראטאָר, און דאַן האָט ווידער אויסגעבראָכען דער קריעג, און אָנגעהאַלטען מיט קורצע אונטערברעכונגען ביז 1815.

שלום קאפיטעל.

וואס די פראנצויזישע רעוואלוציאן האט אויפגעטהאן.

ווען מען זעהט, ווי דיזער שרעקליכער, דיזער מעכטיגער קאנווענט צופאלט אין די יאהרען 1794 און 1795, ווי עס פערשווינדעט די שטאלצע, די קראפטפולע רעפובליק, און פראנקרייך פאלט ווידער אונטער דעם יאך פון א באנאפארטע, מוז מען זיך שטעלען די פראגע:

„וואס פאר א פעולה האט מען פון דער רעוואלוציאן, אז די נאציאן מוז ווידער ווערען פערשקלאפט?“ און אזוי האבען טאקי גע׳טענה׳ט אין דעם משך פון גאנצען יאהרהונדערט די אלע שרעקעדיגע און צופריעדענע, וועלכע האבען מורא געהאט פאר דעם אויסברוך פון נייע רעוואלוציאנען.

דאס גאנצע בוך גיט אן ענטפער אויף דיזע טענה. נור דער, וועלכער האט געזעהען אין דיזער פראנצויזישער רעוואלוציאן בלויז אן ענדערונג פון דער רעגיערונגס־סיסטעם; נור דער, וועלכער וויים גאר ניט פון איהר עקאנאמישער און ערציהערישער ווירקונג — נור אזעלכע מענשען קענען שטעלען אזא פראגע.

דאס פראנקרייך, וועלכע מיר האבען פאר די אויגען אין די לעצטע טעג פון 18טען יאהרהונדערט, איז פארט ניט דאס זעלבע פראנקרייך, וואס איז געוועזען פאר 1879. וואלט דען דיזעס שרעקליך ארימע לאנד, אין וועלכע יעדען יאהר א דריטעל פון דער בעפעלקערונג איז געשטארבען פון הונגער, געקאנט גאר אויסהאלטען די אלע נאפאלעאנישע מלחמות, וועלכע זיינען גע־

קומען גלייך נאָך דער רעוואָלוציאָן, און ווען פראנקרייך האָט זיך געהאַט צו וועהרען געגען גאַנץ אייראָפּא, ווען ניט די רע־וואָלוציאָן?

א נייעס פראנקרייך איז געבאָרען געוואָרען אין די יאָה־רען 1792, 1793. אמת, אין פיעלע טהיילען פון פראנקרייך הערשט נאָך די הונגער־נויט. עס זיינען נאָך דאָ גענוג פּלע־צער, וועלכע פּראָדוצירען ניט גענוג תבואה פאר די ערנעהרונג פון דער בעפעלקערונג, און דער קריעג, וואָס האלט אָן, נעהמט פאר זיך אַלע טראַנספּאָרט־מיטעל, און דארום איז די הונגער־נויט שטאַרק. אָבער דורך פיעלע עדות ווערט בעוויזען, אַז פראנקרייך איצט ברענגט ארוים פיעל מעהר לעבענס־מיטעל, ווי אין 1789.

קיינמאָל איז ניט אזוי ענערגיש געאַקערט געוואָרען די ערד, זאָגט דער היסטאָריקער מישלע, ווי אין דעם יאָהר 1792, ווען דער בויער האָט געלאָזט געהען זיין אַקער־אייזען איבער די פעלדער, וועלכע ער האָט צוגענומען פון די פּריצים, די קלויס־טערס און די קירכען! קיינמאָל איז אזוי פיעל לאַנד ניט בעאר־בייט געוואָרען — אויך די ראַיאַליסטישע היסטאָריקער גיבען צו — ווי אין די יאָהרען פון דער רעוואָלוציאָן. די ערשטע גוטע גערעטעניש אין יאָהר 1794 האָט געבראַכט דעם וואָהלשטאַנד פאר צוויי דריטעל פראנקרייך. געוויס מייסטענס אין די דער־פער; אין די שטעדט האָט עס נאָך אַלץ געפעהלט אין לעבענס־מיטעל. אָבער ניט, ווייל עס זיינען ניט געווען אין פראנקרייך דיזע לעבענס־מיטעל, אָדער אפשר ווייל די סאַנקיולאָטישע גע־מיינדע פערוואַלטונגען האָבען ניט אָנגענומען קיינע מאַסרעגלען פאר די ערנעהרונג פון די, וועלכע האָבען ניט געפונען קיין אר־בייט, נור פשוט דערפאר, ווייל די אַלע לאַסט־פערדע, וועלכע זיי־נען ניט געברויכט געוואָרען פון בויער דירעקט אויפ'ן פעלד, האָט די רעגיערונג צוגענומען, אום צוצושטעלען פּראָוויאַנט און מוניציאָן צו די 14 ארמעען — יעמאָלט זיינען נאָך ניט געווען קיינע אייזענבאַהנען.

א נייעס פראנקרייך איז ענטשטאַנען אין דיזע פיער יאָהר

פון רעוואָלוציאָן. דער בויער האָט זיך אָנגע־געסען זאַט — צום ערשטען מאָל זייט יאהרהונדערטע. ער האָט ווידער אויסגעגליכען זיין געבוקטען רוקען! ער האָט זיך אָטוואזשעט צו רעדען. מען דארף נור לייענען די אויספיהר־ליכע בעריכטען איבער דאָס צוריקקעהרען פון לודוויג דעם 16־טען, ווי ער איז אין יוני, 1791, געבראכט געוואָרען, אלס געפאנ־גענער פון ווארען נאָך פאריז, און זאָל מען זיך אליין פרעגען: האָט זאָ־וואָס געקאָנט מעגליך זיין אין 1789? האָט געקאָנט זיין דיזע אינטערעסע אין עפענטליכע אנגעלעגענהייטען, דיזע אי־בערגעבענהייט און דיזע אונאבהענגיגקייט פון אורטהיילען? א נייע נאציאָן איז געבאָרען געוואָרען, פונקט ווי מיר זעהען אין דיזען אויגענבליק קומט אויף דער וועלט א נייע נאציאָן אין רוסלאנד און טערקיי.

און נור דורך דיזער ווידערגעבורט איז פראנקרייך געווען אין שטאנד אויסצוהאלטען די מלחמות פון דער רעפובליק און נאפּאָלעאָן און צו טראָגען די פּרינציפּען פון דער גרויסער רע־וואָלוציאָן אין דער שווייץ, אין איטאליען, שפּאניען, בעלגיען, האָללאנד, דייטשלאנד, ביז אזש אין רוסלאנד. און ווען דיזע מלחמות זיינען אלע פאָראיבער—די מלחמות, וועלכע האָבען גע־פיהרט די פראנצויזישע ארמעען אין עגיפּטען און מאָסקווע — וואָלט מען דאָך געקאָנט מיינען, דאָס אין דעם יאָהר 1815 מוז פראנקרייך זיין א זעהר פעראָרימטע און פערוויסטעטע לאנד; אָבער ניין! דאָס לאנד איז אין א בליהענדען צושטאנד. די דערפער ווייזען ארויס אזא ארבייטס־ענערגיע, דאָס פראנקרייך ווערט אין דעם משך פון אייניגע יאָהרען דאָס לאנד פון די וואָהל־האבענדע בויערען. און באלד געפינט מען אויס, דאָס כאָטש מען האָט פון דעם פאָלק אזוי פיעל בלוט אָבגעצאפּט, כאָטש עס זיינען אזוי פיעל מענשענלעבען צוגרונד געגאנגען, דאָך איז פראנקרייך דורך זיין שאפּפונגס־קראפט איצט דאָס רייכסטע לאנד אין אייראָפּא. עס ציהט ניט זיינע עשירות פון אינדיען אָדער פון אויסלענדישען מסחור, נור פון זיין אייגענער ערד, פון זיין ליעבע צו דער ערד, פון זיין בריה׳שקייט און זיין

פלייסיגקייט. דורך דעם, וואָס די רייכטהימער זיינע זיינען פערטהיילט צווישען פיעלע, איז עס דאָס רייכסטע לאַנד, און נאָך רייכער איז עס אין דעם, וואָס די צוקונפט מוז איהם ברענגען.

דאָס איז די ווירקונג פון דער רעוואָלוציאָן. דער אויבער־פלעכליכער צוקוקער זעהט נור אין דעם נאַפּאָלעאָנישען פראנק־רייך דאָס שטרעבען נאָך רוהם; קומט אָבער דער היסטאָריקער און זעהט, דאָס אפילו די מלחמות פיהרט פראנקרייך נור מיט דעם צוועק צו פערזיכערען זיך מיט די פרוכטען פון דער רעוואָ־לוציאָן: צו בעהאַלטען ביי זיך דאָס לאַנד, וואָס מען האָט אָב־גענומען פון די פריצים, די פריסטער און די רייכע; די פריי־הייט, וועלכע מען האָט אויסגעקעמפּפט ביי דעם דעספּאָטיזמוס. ווען פראנקרייך גיט אוועק דעם לעצטען טראָפּען בלוט, איז עס נור דערפאר, אז די דייטשען, די ענגלענדער און די רוסען זאָלען אויף זיי ניט ארויפצווינגען א לודוויק אַן 18טען; דאָס ווערט געטהאָן, אז די ראָיאַליסטישע עמיגראנטען ביי זייער צוריק־קעהרען נאָך פראנקרייך, זאָלען ניט קענען ביי זיי מעהר צוריק־נעהמען דאָס לאַנד, וועלכעס זיי האָבען פעט געמאַכט מיט זייער שוויים, און אויך ניט די פרייהייטען, פאר וועלכע זיי האָבען פערגאָסען זייער בלוט. און דער קאמפּף ווערט 23 יאָהר אזוי גוט געפיהרט, דאָס פראנקרייך, ווען מען צווינגט איהם שוין וויע־דער אָנצונעהמען די בורבאָנען, קען זיי שטעלען זיינע בעדינגונ־גען: די בורבאָנען מעגען הערשען, אָבער דאָס לאַנד בלייבט אין די הענד פון די, וועלכע האָבען עס צוגענומען פון די פריצים; אפילו דער ווייסער טערראָר פון די בורבאָנען האָט ניט די העזה דאָס אָנצוריהרען. דער אַלטער סדר קען ניט צו־ריקגעבראַכט ווערען אין לעבען.

דאָס איז געוועזען דער געווינס פון דער רעוואָלוציאָן.

אויף נאָך עטוואָס מוז אָנגעוויזען ווערען.

עס קומט א צייט אין דער געשיכטע פון די פעלקער, ווען דאָס גאַנצע לעבען מאַכט דורך א טיעפע ענדערונג. דער אַב־סאָליוטער קעניגטהום און דער פעאָדאַליזמוס האָבען געמוזט

אונטערגעהן אין 1789. מען האָט זיי ניט געקאָנט מעהר אויפ־האַלטען. מען האָט זיי געמוזט אויפגעבען.

אָבער צוויי וועגען האָבען זיך דאַן געוויזען: די רעפאָרם אָדער די רעוואָלוציאָן.

עס איז דאָ אימער אַ מאָמענט, ווען די רעפאָרם איז נאָך מעגליך. האָט מען אָבער ניט בענוצט זיך מיט דיזען מאָמענט, האָט מען זיך איינגע'עקשנ'ט צו קעמפפען געגען די נייע פאָרדע־רונגען פון לעבען; לאָזט מען עס קומען צו דעם, אז די בלוט זאָל זיך אָנהויבען גיסען איבער די גאַסען, ווי דאָס האָט פּאַסירט דעם 14טען יולי, 1789 — דאַן קומט די רעוואָלוציאָן. און איינ־מאָל איז דאָ די רעוואָלוציאָן, דאַן מוז זי זיך ענטוויקלען ביז איהרע לעצטע קאָנזעקווענצען, דאָס הייסט, ביז צו דעם פונקט, וועלכען זי קען דערגרייכען, לויט דעם גייסט און דעם מאָמענט פון דער געשיכטע, ווען זי קומט פאָר.

ווען מיר בעצייכענען מיט אַ לאַנגען שטריך דעם לאַנגזאַ־מען פאָרטשריט פון אַן ענטוויקלונגס־פעריאָדע, בעמערקען מיר ווי דיזער לאַנגער שטריך פּאַמעלאַך, פּאַמעלאַך געהט אַלץ הע־כער און העכער. אָבער דאַן קומט די רעוואָלוציאָן, און די ליניע שפּרינגט גאַנץ הויך. אין ענגלאַנד שטייגט זי ביז צו דער פוריטאַנישער רעפּובליק פון קראָמוועל און אין פראַנקרייך ביז צו דער סאַנקיולאָטישער רעפּובליק פון 1893. אָבער דער פאָרטשריט קען זיך ניט האַלטען אויף אַזאַ הויכקייט. די כחות, וועלכע זיינען איהם פיינדליך, פעראייניגען זיך צווישען זיך, אום איהם אראָבצושלייֿדערען פון זיין הויכקייט, און די רעפּוב־ליק, וועלכע האָט זיך פערקליבען אַזוי הויך, מוז פערשווינדען. די ליניע לאָזט זיך אראָב. עס קומט די רעאַקציאָן. אין פּאָלי־טיק וועניגסטענס זינקט די ליניע פון פאָרטשריט זעהר טיעף. אָבער ביסלעכווייז, ביסלעכווייז הויבט זי זיך ווידער אָן צו הוי־בען, און ווען דער פריעדען איז ווידער דאָ — 1815 אין פראַנק־רייך, 1688 אין ענגלאַנד — געפינען זיך ביידע לענדער אויף אַ פיעל העכערער שטופע, ווי פאַר דער רעוואָלוציאָן.

די עוואָלוציאָן הויבט זיך ווידער אָן. אונזער ליניע

הויבט אָן ווידער לאַנגזאַם צו שטייגען. אָבער דיזער שטייגען קומט שוין פאָר אויף אַ פיעל העכערען שטאַפּעל, ווי פאַר דעם שטורם; און כמעט אימער קומט פאָר אויף דער שטייגען פיעל שנעלער, ווי בעפאָר.

דאָס איז אַ געזעץ פון דעם מענשליכען פאָרטשריט, ווי אויך דער פאָרטשריט פון יעדען איינצעלנעם. די געשיכטע פון פראַנקרייך פון אונזער צייט, וועלכע מאַכט דורך די קאָמונע, אום צו קומען צו אַ דריטער רעפּובליק, איז ווידער אַ בעשטעטיגונג פון דיזען געזעץ.

די ארבייט פון דער פראַנצויזישער רעוואָלוציאָן בעשטעהט ניט אין דעם אליין, וואָס זי האָט דערגרייכט און פעסט געהאַלטען; נור איהר ארבייט איז אויך די פּרינציפּען, וועלכע זי האָט איבערגעלאָזען אלס אַ ירושה צום קומענדען יאָהרהונדערט, אויך די שטרעבונגען, וועלכע זי האָט איבערגעלאָזען דער צוקונפט.

אַ רעפאָרמע בלייבט אימער אַ קאָמפּראָמיס מיט דער פערגאַנגענהייט; אָבער אַ פאָרטשריט, וואָס ווערט אויסגעפיהרט דורך אַ רעוואָלוציאָן, איז שטענדיג אַ צוזאָג פאַר נייע פאָרטשריטע. די גרויסע פראַנצויזישע רעוואָלוציאָן איז אַ רעזולטאַט פון אַ יאָהרהונדערט פון עוואָלוציאָן. און אין דער זעלבער צייט שטעלט זיך אויף אַ פּראָגראַם פון דער עוואָלוציאָן, וועלכע מוז פאָרקומען אין דעם משך פון גאַנצען 19טען יאָהרהונדערט. עס איז אַ געזעץ פון דער געשיכטע, דאָס די פּעריאָדע פון הונדערט ביז הונדערט און דרייסיג יאָהר, וועלכע פערגעהט צווישען צוויי גרויסע רעוואָלוציאָנען, קריגט איהר שטעמפּעל אויפגעדריקט אויף זיך פון דער רעוואָלוציאָן, פון וועלכער זי האָט אָנגעפאַנגען איהר לעבען.

די פעלקער ווענדען אָן זייערע כחות צו פערווירקליכען די אידעאַלען, וועלכע די לעצטע רעוואָלוציאָן האָט זיי איבערגעגעבען, אלס ירושה. אַלעס, וואָס די רעוואָלוציאָן אַליין האָט ניט געקאָנט פערווירקליכען, אַלע די גרויסע אידעען, אַלע פּראָבען צום סאָציאַלען אויפבוי, וועלכע האָבען זיך געוויזען אין דער צייט פון דער רעוואָלוציאָן, דאָס אַלעס ווערט דער אינ־

האַלט פון דער עוואָלוציאָן, וועלכע קומען נאָך דער רעוואָלוציאָן. עס קומען נור צו די אַלע נייע אידעען, וועלכע די עוואָלוציאָן ברענגט ארוים פון זיך, ווען זי גיעהט פערווירקליכען די גע׳ירשה׳נטע פראָגראם. דאַן ענטשטעהט אין אנאַנדער נאַציאָן אַ נייע גרויסע רעוואָלוציאָן, און דיזע שטעלט ווידער אויף די פּראָבלעמע פאַר דעם פאָלגענדען יאהרהונדערט.

אזוי איז געוועזן ביז היינט דער גאַנג פון דער געשיכטע.

צוויי גרויסע זיעגע בעצייכענען אין דער ווירקליכקייט דעם יאהרהונדערט, וואָס איז אוועק זייט 1789 ביז 1793.ביידע האָבען זיי זייער אורשפּרונג אין דער פראנצויזישער רעוואָלוציאָן, וועלכע פון איהר זייט האָט אויפגענומען די ארבייט פון דער ענגלישער רעוואָלוציאָן, האָט איהר אויסגעברייטעט און רייכער געמאכט און בעלעבט מיט דעם גאַנצען פּאָרטשריט, וועלכער איז געמאכט זייט די ענגלישע בורזשואזיע האָט אָבגעשניטען איהר קעניג זיין קאָפּ און האָט איבערגעגעבען די עפענטליכע מאכט צום פּאַרלאמענט. דיזע צוויי גרויסע זיעגע זיינען די אָבשאַפונג פון דער לייב־אייגענשאַפט און די אָבשאַפונג פון דער אבסאָליוטער מאָנארכיע, און דורך זיי האָט דער אינדיווידואום דערגרייכט אזעלכע פּערזענליכע פּרייהייטען, פון וועלכע דער לייב־אייגענער און דער אונטערטהאַן פון דער אבסאָליוטער מאָנארכיע האָבען גאָר ניט געוואגט צו חלום׳ען, און זיי האָבען אין דער זעלבער צייט געפיהרט צו ענטוויקלונג פון דער בורזשואזיע און קאַפּיטאַליזמוס.

זיי שטעלען מיט זיך פּאַר די הויפּט־ארבייט פון נייַנצעהנטען יאהרהונדערט, וועלכער האָט זיך אָנגעהויבען אין פראנקרייך אין 1789 און וועלכער האָט זיך אין משך פון דער צייט, וועלכע איז שוין הינטער אונז, פערברייטעט לאַנגזאַם איבער גאַנץ אייראָפּאַ.

די בעפרייאונגס־ארבייט, וועלכע די פראנצויזישע בויערן האָבען אָנגעהויבען אין 1789, איז פּאָרטגעזעצט געוואָרען דורך די ארמייען פון די סאַנקיולאָטען אין שפּאַניען, איטאַליען, אין דער שווייץ, אין דייטשלאַנד און אין עסטרייך. ליידער האָט

עס קוים דערגרייכט פוילען, און צו רוסלאַנד איז עס גאָר ניט צו־געקומען.

די לייב־אייגענשאַפט וואָלט שוין געווען טוידט אין דער ערשטער העלפט פון 19טען יאהרהונדערט, ווען די פראַנצויזישע בורזשואזיע, וועלכע איז געקומען צו איהר הערשאַפט, טרעטענדיג איבער די טוידטע קערפער פון די אַנאַרכיסטען, פון די קאָרדעליערען און יאַקאָבינער, וואָלט ניט געבראַכט צו אַ שטיל־שטאַנד דעם רעוואָלוציאָנערען אויפשוואונג, ווען זי וואָלט ניט צוריק אויפגעבויט די מאָנאַרכיע און ווען זי וואָלט ניט אויסגע־ליפערט פראַנקרייך צו דעם קייזערליכען שאַרלאַטאַן, נאַפּאָלעאָן דעם ערשטען. דער פריהעריגער סאַנקיולאָטען־גענעראַל האָט זיך אונטערגעאיילט צו לאָזען די אריסטאָקראַטיע זיך ווידער איינפונדעווען. אָבער דער שטוים איז געגעבען געוואָרען, און די אינסטיטוציאָן פון לייב־אייגענשאַפט האָט געקראָגען איהר טוידט־קלאַפּ. ניט קוקענדיג אויף דעם מאָמענטאַנעם זיעג פון דער רעאַקציאָן, האָט מען די לייב־אייגענשאַפט דאָך אָבגעשאַפט אין שפּאַניען און איטאַליען. אין דייטשלאַנד איז זי שוין אין 1811 שטאַרק בעשרענקט געוואָרען, און אין 1848 איז זי אין גאַנצען פערשוואונדען געוואָרען. רוסלאַנד האָט זיך געזעהען געצוואונגען צו בעפרייען איהרע לייב־אייגענע אין 1861, און די מלחמה פון 1878 האָט געמאַכט אַ סוף צו דער לייב־אייגענ־שאַפט אויף דעם באַלקאַנישען האַלב־אינזעל.

דער צירקעל איז איצט געשלאָסען. דאָס רעכט פון דעם לענדלאָרד איבער די פּערזאָן פון דעם בויער איז מעהר ניטאָ אין אייראָפּא.

די היסטאָריקער נעהמען צו ווייניג אין אָנבעטראַכט דיזען פאַקט. זיי זיינען אין גאַנצען ארייגגעטאָן אין פּאָליטישע פראַ־גען, און בעמערקען גאָר ניט די אָבשאַפונג פון לייב־אייגענשאַפט. און דאָך איז דאָס דער כאַראַקטעריסטישער צוג פון 19טען יאהרהונדערט. די קאָנקורענץ צווישען די נאַציאָנען און די מלחמות, וועלכע זיינען ארויסגעקומען דערפון, די פּאָליטיק פון די גרויסמעכטע, מיט וועלכע מען בעשעפטיגט זיך אזוי פיעל —

דאָס אַלעס קומט אַרויס פון דעם איין גרויסען פאַקט פון דער אָבשאַפונג פון דער לייב־אייגענשאַפט און פון דער ענטוויקלונג פון דעם לוין־סיסטעם, וואָס האָט פערנומען איהר פּלאַץ.

דער פראַנצויזישער בויער, וועלכער האָט מיט הונדערט יאָהר צוריק רעבעלירט געגען זיין הערר, וועלכער האָט איהם געצוואונגען צו שלאָגען אין טייך, כדי דאָס קוואַקען פון די זשאַבעס זאָל איהם ניט שטערען אין זיין שלאָף, האָט דערמיט בעפרייט די בויערן פון גאַנץ איירָאָפּאַ. דערמיט וואָס ער האָט פערברענט די פּאַפּיערען, אין וועלכע זיין קנעכטשאַפט איז געווען פער'חתמ'עט — און ביי דער געלעגענהייט איז עס אָפט פאָרגעקומען, דאָס אויך די פּריצישע שלעסער האָבען מיטגע־ברענט, און די בויערן האָבען גע'משפט די פּריצים, וועלכע האָבען ניט געוואָלט אַנערקענען זייערע מענשענרעכטע — דערמיט האָט ער בעפרייט גאַנץ איירָאָפּאַ פון דיזען פלוך פון לייבאייגענשאַפט.

און פונקט אַזוי האָט אויך די אָבשאַפונג פון דער אַבסאָלוטער קעניגליכער הערשאַפט געברויכט הונדערט יאָהר, ביז זי האָט דורכגערייזט גאַנץ איירָאָפּאַ. דאָס קעניגטהום פון גאָטעס גנאַדען, וואָס איז שוין אין ענגלאַנד אָנגעגריפען געוואָרען אין 1648, און איז בעזיעגט געוואָרען אין פראַנקרייך אין 1789, בעשטעהט נאָך היינט צו טאָג בלויז אין רוסלאַנד. אפילו די קליינע באַלקאַן־שטאַאַטען און אויך טערקיי האָבען איצט זייערע פאָרלאַמענטען. רוסלאַנד טרעט אויך אריין אין דיזען צירקעל.

אַזוי האָט אין דיזער הינזיכט די רעוואָלוציאָן פון 1789 ביז 1793 געטהאָן איהר ארבייט. איירָאָפּאַ האָט די גלייכהייט פאַר'ן געזעץ און די רעפּרעזענטאַטיוו־רעגיערונג כמעט אין אַלע איהרע קאָנסטיטוציאָנען. אין טהעאָריע, לכל הפחות, איז דאָס געזעץ גלייך פאַר אַלע, און אַלע האָבען דאָס רעכט מעהר אָדער ווייניגער טהיילצונעהמען אין דער רעגיערונג.

דער אַבסאָלוטער מאָנאַרך און דער לענדלאָרד — דער הערר פון דעם באָדען און פון דעם בויער אויף דעם גרונד פון זיין

געבורטס־רעכט — זיינען פערשוואונדען. דאָס בירגערטהום הערשט אין אייראָפּא.

אָבער צו גלייכער צייט האָט אונז די גרויסע רעוואָלוציאָן איבערגעלאָזען פּרינציפּען, וועמעס בעדייטונג איז ניט דער ערך גרעסער. די פּרינציפּען פון קאָמוניזמוס. מיר האָבען געזעהען, ווי די קאָמוניסטישע אידעע האָט אין דער גאנצער צייט פון דער רעוואָלוציאָן געוואָלט זיך דורכברעכען א וועג, און ווי נאָך דעם פּאַל פון די קאָמוניסטען, זיינען פיעלע פּראָבען, און מאַנכעס מאָל שטארק ווייט־געהענדע, געמאַכט געוואָרען אין דיזען זין. דער פוריעריזמוס שטאַמט דירעקט פון יענער בעוועגונג. באבעף איז דירעקט דאָס קינד פון די אידעען, וועלכע האָבען בעגייסטערט די מאסען אין 1793. ער, בונאַרראָטטי און סילווין מארשאַל האָבען ניט געטהאָן קיין אנדער זאך, ווי נור דאָס, וואָס זיי האָבען געבראַכט אין א סיסטעם אָדער אין א ליטעראַרישע פאָרם די אידעען פון יענער צייט. אָבער פון די געהיימע געזעלשאפטען פון באבעף און בונאַרראָטטי קומען די געהיימע געזעלשאפטען פון די „מאַטעריאַליסטישע קאָמוניסטען“, אין וועלכער בלאַנקי און אנדערע שפּינען זייערע פערשווערונגען אונטער דער בירגער־מאָנאַרכיע פון לואי פיליפּ. שפּעטער קומט ארויס פון זיי אין גאַנץ דירעקטער אָבשטאַמונג „די אינטערנאַציאָנאַלע“.

וואָס דעם סאָציאַליזמוס אנבעטרעפט, ווייס מען איצט, אז דיזער וואָרט איז אָנגענומען געוואָרען אום אויסצומיידען צו רופען זיך „קאָמוניסט“ — וואָס איז געווען געפעהרליך אין א געוויסער צייט, ווייל די געהיימע קאָמוניסטישע געזעלשאפטען, וועלכע זיינען געווען געזעלשאפטען פאר ט ה א ט, זיינען פון דער בורזשואזיע שרעקליך פערפאָלגט געוואָרען.

אזוי ענטשטעהט א ניט אונטערבראָכענע פאָלגענרייהע פון דער בעוועגונג פון 1793 און באבעף פון 1795 ביז צו דער אינטערנאַציאָנאַלע.

און פּונקט אזוי פעסט שטעהט די אָבשטאַמונג פון די אידעען. דער סאָציאַליזמוס פון אונזער צייט האָט אבסאָלוט גאָר ניט צו־

געגעבען צו די אידעען, וועלכע האָבען צירקולירט צווישען פראנצויזישען פאָלק פון 1789 ביז 1795, און וועלכע דאָס פראנ־צויזישע פאָלק האָט געזוכט צו פערווירקליכען אין יאָהר 2 פון דער רעפובליק. דער סאָציאַליזמוס פון אונזער צייט האָט נור דיזע אידעען סיסטעמאַטיזירט און געפונען ארגומענטען פאר זיי אָדער דערמיט, וואָס ער האָט זיך בענוצט מיט די דעפיניציאָנען פון די בורזשואזע עקאָנאָמיסטען גופא געגען זיי אָדער ער האָט אין אלגעמיין אָנגעווענדעט די פאַקטען פון דעם אינדוסטריעלען קאַפּיטאַליזמוס אין דעם משך פון 19טען יאהרהונדערט.

אָבער איך ערלויב זיך צו בעהויפּטען, דאָס דער קאָמוניז־מוס פון די צוויי ערשטע יאָהרען פון דער פראנצויזישער רעפּוב־ליק, ווי אונבעשטימט ער איז געווען, און ווי וועניג ער האָט זיך געשטיצט אויף ארגומענטען פון א וויסענשאַפטליכען קאַליר, און ווי וועניג געברויך ער האָט געמאַכט פון דער פאַלש־וויסענ־שאַפטליכער שפּראַך פון די בורזשואזע עקאָנאָמיסטען, דאָך האָט ער געזעהען קלערער, און זיין אונטערזוכונג האָט אריינגעדרונגען פיעל טיעפער, ווי דער מאָדערנער סאָציאַליזמוס. פריהער פון אַלץ האָבען די שטאָלצע רעפּובליקאַנער פון 1793 געהאַט אין זינען דעם קאָמוניזמוס פון פערברויך — די קאָמוניזירונג און נאַציאָנאַליזירונג פון דעם פערברויך. דאָס איז געווען, וואָס זיי האָבען געוואָלט, ווען זיי האָבען אויפגעבויט אין יעדער געמיינדע זייערע תבואה־שפּייכלער, ווען זיי האָבען אָנגעהויבען אַן אונ־טערזוכונג, אום אויסצוגעפינען און פעסטצושטעלען דעם אמת'ען ווערטה פון די לעבענס־בעדירפניסע פון דער ערשטער און צוויי־טער אָרדנונג, ווען זיי האָבען ראָבעספּיער'ן אריינגעלעגט אין מויל דאָס טיעפע וואָרט, דאָס נור מיט די לעבענס־מיטעל, וועלכע זיינען דאָ אין איבערפלוס, מעג מען האַנדלען. דאָס נויט־ווענדיגע אָבער געהערט אַלעמען.

דער קאָמוניזמוס פון 1793, וועלכער האָט דירעקט ארויס־געשטאַמט פון די בעדירפניסע פון דעם שטורמדיגען לעבען פון דיזע יאָהרען, מיט זיין בעטאָנונג פון דעם רעכט פון אַלע אויף לעבענס־מיטעל און אויף דעם גרונד און באָדען, אום זיי צו בע־

שאפען, זיין פערוואָרפען פון די רעכטע אויף גרונד־אייגענטהום איבער דעם, וואָס אַ פאַמיליע קען אַליין בעאַרבייטען, און זיין פּערזוך צו קאָמוניזירען דעם האנדעל — דיזער קאָמוניזמוס איז געגאַנגען געראדע צום סאמע וואָרצעל פיעל מעהר, ווי אַלע מי־נימום־פּראָגראמען און זאָגאר מאקסימום־פּרינציפּען פון אונזער צייט.

יעדענפאַלס וויים מען איצט, ווען מען ערפאָרשט די גרויסע רעוואָלוציאָן, דאָס זי איז דער קוואַל פון אַלע קאָמוניסטישע, אנארכיסטישע און סאָציאליסטישע אנשויאונגען פון אונזער צייט. מיר האָבען אַלע שלעכט געקענט אונזער מוטער: אָבער מיר געפינען זי איצט ווידער, און מיר זעהען, וואָס מיר האָבען פון איהר צו לערנען.

די מענשהייט געהט ווייטער פון שטופע צו שטופע, און איהרע סטאַנציעס זיינען געווען זייט מעהרערע יאהרהונדערטע בעצייכענט פון גרויסע רעוואָלוציאָנען. נאָך ענגלאנד, וועלכע האָט געמאכט איהר רעוואָלוציאָן אין 1648־1657 איז געקומען פראנקרייך, און איצט איז אפשר געקומען די רייהע פון רוסלאנד. יעדע גרויסע רעוואָלוציאָן האָט געהאט עטוואָס אָריגינעלעס, עטוואָס בעזאָנדערעס פאר זיך. ענגלאנד און פראנקרייך האָבעןביידע אָבגעשאַפט די אבסאָלוטע מאָנארכיע. אָבער ענגלאנד האָט זיך דערביי מעהר בעשעפטיגט מיט די פערזענליכע רעכטע פונ'ם איינצעלנעם — בעזאָנדערס אין רעליגיעזע ענינים — ווי אויך מיט די לאָקאלע רעכטע פון יעדער סעקטע און יעדער גע־מיינדע. פראנקרייך האָט מעהר פון אַלץ אָנגעשטרענגט זיין אויפמערקזאמקייט אויף די באָדען־פראגע און דערמיט געטראָ־פען דער פעאָדאל־סיסטעם אין הארצען אריין. און האָט דערמיט אויך געטראָפען דעם גרוים־גרונד־בעזיץ און ארייגעוואָרפען אין דער וועלט דעם געדאנק פון נאַציאָנאליזירונג פון לאנד און דער סאָציאליזירונג פון האנדעל און די הויפּט־אינדוסטריען.

וועלכע נאַציאָן וועט נעהמען אויף זיך די אויפגאבע צו מאַ־כען די נעכסטע גרויסע רעוואָלוציאָן? מען האָט פאר אַן אויגענ־בליק געמענגט גלויבען, אַז דאָס וועט זיין רוסלאנד. וועט אָבער

רוסלאַנד מאַכען איהר רעוואָלוציאָן איבער אַ בלויזע איינשרענ־קונג פון דער צאַרישער מאַכט, אָדער זי וועט אָנפאַסען רע־וואָלוציאָנער די גרויסע גרונד־אייגענטהומס־פראַגע — ווי ווייט, פרעגט זיך, וועט זי געהען? וועט זי אויסמיידען דעם פעהלער פון דער פראַנצויזישער נאַציאָנאַל־פערזאַמלונג און איבערגעבען דעם פערגעזעלשאַפטעטען באָדען צו די, וועלכע וועלען איהם בעאַרבייטען מיט די אייגענע הענד? מיר ווייסען עס ניט. ווער עס וואָלט געוואָלט ענטפערען אויף דיזער פראַגע, דער וואָלט געמוזט קענען זאָגען נביאות.

זיכער איז איין זאַך, וועלכע נאַציאָן עס מעג זיין, וועלכע וועט אין אונזערע צייטען בעטרעטען דעם וועג פון רעוואָלוציאָן, וועט זי ירש'ענען וואָס אונזערע פאָרגעגנגער אין פראַנקרייך האָבען געשאַפען. די בלוט, וואָס איז דערביי פערגאָסען געוואָרען, איז געפלאָסען פאַר די מענשהייט. די ליידען, וועלכע זיי האָבען דאַן דורכגעמאַכט, האָבען זיי איבערגעטראָגען פאַר די גאַנצע מענשהייט. זייערע קעמפפע, די אידעען, וועלכע זיי האָבען אריינגעבראַכט אין די וועלט, דער צוזאַמענשטויס פון דיזע אידעען — דאָס אַלעס איז די ירושה פון דער מענשהייט. דאָס אַלעס האָט געבראַכט זיינע פרוכט, און וועט ברענגען נאָך אַנ־דערע, נאָך שעהנערע, און וועט אונז פיהרען אַלץ ווייטער און ווייטער אין דעם זין, וועלכען מיר געפינען אין די ווערטער פון דער גרויסער רעוואָלוציאָן

פ ר י י ה י י ט, ג ל י י כ ה י י ט
א ו ן ב ר י ד ע ר ל י כ ק י י ט,

וועלכע לייכטען, ווי דער עמוד האש, וועלכען מיר מאַרשירען אַנטקעגען.